

Stadsmonitor 2017

Een monitor voor
leefbare en **duurzame**
Vlaamse steden

Publicatie in het kader van de
Gemeente- en Stadsmonitor

Vlaamse
overheid

AGENTSCHAP
BINNENLANDS BESTUUR
gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be

Stadsmonitor 2017

Een monitor voor
leefbare en **duurzame**
Vlaamse steden

Vlaamse
overheid

AGENTSCHAP
BINNENLANDS BESTUUR
[gemeente-en- stadsmonitor.vlaanderen.be](http://gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be)

Colofon

De Stadsmonitor 2017 is een uitgave van het Agentschap Binnenlands Bestuur, tot stand gekomen via een samenwerking tussen de afdeling Beleid Steden, Brussel en Vlaamse Rand en Statistiek Vlaanderen.

De Stadsmonitor is ook te raadplegen via gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.

Eindredactie

Luk Bral, Annelies Jacques, Silke Laenen, Ann Vanderhasselt.

Leden stedenstuurgroep

Simon Gheysen (adviseur Stedenbeleid), Dorien Dossche (Aalst), Reinhard Stoop (Antwerpen), Serge Waterschoot en Tineke Van de Walle (Brugge), Isabelle Vanderheyden (Genk), Els Verhasselt en Els Bauwens (Gent), Leen Scheelen en Bart Daemen (Hasselt), Stefaan Renard (Kortrijk), Elke Van Hamme en Joris Voets (Leuven), Tine Van Hoof (Mechelen), Gwenny Cooman (Oostende), Sara Van den Bossche (Sint-Niklaas), Gino Dehullu (Roeselare) en Veerle Claes (Turnhout).

Redactie indicatoren

Cultuur en vrije tijd:	Guy Pauwels, Silke Laenen, Pieter De Maesschalck, Annelies Jacques, Luk Bral
Onderwijs en vorming:	Dirk Festraets, Silke Laenen, Annelies Jacques
Wonen en woonomgeving:	Greta Sienap, Annelies Jacques, Silke Laenen, Luk Bral
Mobiliteit:	Pieter De Maesschalck, Annelies Jacques
Natuur, milieu en energie:	Dirk Smets, Annelies Jacques
Zorg en gezondheid:	Dirk Moons, Dirk Smets, Luk Bral
Samenleven:	Luk Bral, Annelies Jacques, Jo Noppe, Dirk Moons
Ondernemen en werken:	Thierry Vergeynst, Myriam Vanweddingen, Jo Noppe, Michaël Goethals
Armoede:	Jo Noppe, Dirk Smets, Dirk Festraets, Luk Bral
Overheid:	Luk Bral

Coördinatie en redactie GIS-indicatoren:	Annelies Jacques
Coördinatie survey Stadsmonitor:	Luk Bral met medewerking van Guy Pauwels
Algemene coördinatie:	Luk Bral

Depotnummer

D/2018/3241/044

Verantwoordelijke uitgever

Jeroen Windey, Administrateur-generaal
Agentschap Binnenlands Bestuur
Havenlaan 88 bus 70
1000 Brussel

Foto cover

The Crystal Ship // Toerisme Oostende vzw fotograaf Ian Cox

Grafische vormgeving en opmaak

Graffito, Gent (www.graffito.be)

Drukwerk

Drukkerij Hendrix, Peer

Woord vooraf

Voor u ligt de zesde editie van de Stadsmonitor. Deze editie biedt met een honderdtachtigtal indicatoren opnieuw zicht op de actuele maatschappelijke ontwikkelingen in de twee grootsteden en de elf centrumsteden van het Vlaamse Gewest.

Een goede afstemming tussen economische, sociale, ecologische en institutionele evoluties leidt tot leefbare en duurzame steden. Over deze evoluties de juiste informatie inwinnen en analyseren is het doel van de Stadsmonitor. Zo wil ik met de Stadsmonitor bijdragen aan het streven naar krachtige steden die de maatschappelijke en economische motor vormen voor het Vlaanderen van morgen.

Omdat de maatschappelijke context in de steden volop evolueert, actualiseerde ik de visie op leefbare en duurzame steden grondig samen met de steden en externe deskundigen. Zo zijn er onder meer nieuwe klemtonen op het vlak van digitale evoluties en komen de fysiek-ruimtelijke principes sterker in beeld. Deze visie vormt de basis voor de keuze van de gehanteerde indicatoren, die het mogelijk maken om na te gaan of de steden in de vooropgestelde richting evolueren. Telkens wordt hierbij op een deskundige en heldere wijze duiding gegeven bij de gehanteerde indicatoren en de vastgestelde stedelijke evoluties.

Voor het invullen van een tachtigtal indicatoren deden we opnieuw een grootschalige survey bij de inwoners van de dertien steden. De opinie van de burger krijgt zo weer een centrale plaats in dit instrument. Daarnaast lieten elf steden extra bevragingen uitvoeren om niet alleen resultaten op stadsniveau, maar ook op stadsdeelniveau te bekomen.

Een belangrijk nieuw element is dat er de afgelopen jaren hard gewerkt werd aan het uitbreiden van de methodiek van de Stadsmonitor naar de andere tweehonderdvijfennegentig Vlaamse steden en gemeenten. Het knappe resultaat is een volwaardige 'Gemeente- en Stadsmonitor'. Dit is een gemeenschappelijke digitale toepassing waarop u cijferreeksen van alle Vlaamse gemeenten en steden terug kan vinden.

De nieuwe 'Gemeente- en Stadsmonitor' maakt het mogelijk om op een gebruiksvriendelijke manier beleidsrelevante analyses te maken, zo kunnen bijvoorbeeld met een eenvoudige muisklik alle Vlaamse gemeenten en steden met elkaar vergeleken worden. Kortom, de 'Gemeente- en Stadsmonitor' is een uniek instrument, dat voor elke Vlaamse stad en gemeente op een uniforme wijze data beschikbaar stelt. Hiermee hoop ik de Vlaamse lokale besturen een nieuwe strategische hefboom aan te reiken die ze kunnen aanwenden bij het vormgeven van het lokale beleid. Zo wil ik hen verder ondersteunen in onze gezamenlijke ambitie: bestuurskrachtige steden en gemeenten met meer lokale autonomie en beleidsruimte.

Ten slotte wil ik alle actoren die meewerkten aan deze editie hartelijk bedanken. In de eerste plaats de leden van de stedenstuurgroep van alle betrokken steden, maar ook de medewerkers van Statistiek Vlaanderen en het Agentschap Binnenlands Bestuur.

Liesbeth Homans

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen,
Gelijke Kansen en Armoedebestrijding

Inhoudstafel

Inleiding	11
1. Situering van de Stadsmonitor	11
2. Definitie	11
3. De visie over leefbare en duurzame steden geactualiseerd	12
4. Van visie naar indicatoren	14
5. Van indicatoren naar data	14
6. Survey Stadsmonitor 2017	14
Leeswijzer survey indicatoren	18
Hoofdstuk 1 Cultuur en vrije tijd	21
Tewerkstelling in de culturele en creatieve sector	22
Sportclubs en sportinfrastructuur	24
Sportparticipatie	26
Bijwonen sportevenement	28
Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen	30
Bibliotheken: aanbod en gebruik	32
Bibliotheekbezoek	34
Culturele centra: aanbod en gebruik	36
Bezoek podiumkunsten	38
Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen	40
Bezoekers van een plein-, parkevenement of zomerfestival	42
Bioscoopbezoek	44
Tevredenheid over culturele voorzieningen	46
Open jeugdruimte in de wijk	48
Overdekte jeugdruimte in de wijk	50
Speelruimte in de wijk	52
Bezoek park, speeltuin of speelplein	54
Tevredenheid over veilig spelen in de buurt	56
Voldoende activiteiten voor kinderen en jongeren	58
Tevredenheid over jongerenvoorzieningen	60
Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd in de buurt	62
Voldoende activiteiten voor ouderen in de buurt	64
Bezoek uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	66
Tevredenheid over uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	68
Winkelaanbod	70
Winkelen in de stad	72
Voldoende winkelvoorzieningen in de buurt	74
Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen	76
Verblijfstoerisme: overnachtingen en capaciteit	78
Hoofdstuk 2 Onderwijs en vorming	81
Lager onderwijs in de wijk	82
Schoolse vertraging in het lager onderwijs	84
Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs	86

Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs	88
Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs	90
Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs	92
Spijbelgedrag in het lager onderwijs	94
Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs	96
Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs	98
Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands	100
Vroegtijdig schoolverlaten	102
Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs	104
Betaalbaarheid schoolkosten	106
Voldoende aanbod kleuter- en lager onderwijs	108
Tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen	110

Hoofdstuk 3 Ondernemen en werken **113**

Bruto toegevoegde waarde per inwoner	114
Arbeidsproductiviteit	116
Vestigingen volgens aantal werknemers en sector	118
Netto groei ondernemingen	120
Overlevingsgraad van ondernemingen	122
Netto-jobcreatie	124
Jobratio	126
Economische specialisatie	128
Economisch vernieuwingspotentieel	130
Pendelintensiteit	132
Werkzaamheidsgraad	134
Leeftijdskloof in de werkzaamheid	136
Werkzaamheid naar herkomst	138
Algemene werkloosheidsgraad	140
Langdurige werkloosheid	142
Werkloosheid van laaggeschoolden	144
Werkloosheid naar herkomst	146
Werkloosheidsgraad van jongeren	148
Werkloosheidsgraad van ouderen	150
Spanningsratio	152
Deeltijds werken	154
Tewerkstelling binnen sociale economie	156

Hoofdstuk 4 Wonen en woonomgeving **159**

Woonaanbod	160
Sociaal woonaanbod	162
Spreiding van sociale huurwoningen	164
Vastgoedprijzen	166
Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden	168
Betaalbaarheid van het wonen: woonquote	170
Comfortniveau van de woning	172
Internetaansluiting	174
Duurzaamheid van de woning	176
Structurele problemen in de woning	178
Hinder in de woning	180
Tevredenheid over de woning	182

Verhuisintentie	184
Verhuismotieven	186
Fierheid over de stad	188
Tevredenheid over de buurt	190
Tevredenheid over de stad	192
Tevredenheid over wonen in de stad	194
Netheid van straten en voetpaden in de buurt	196
Netheid van het stadscentrum	198
Uitstraling van de gebouwen in de buurt	200
Uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad	202
Bodembezetting naar functie	204

Hoofdstuk 5 Mobiliteit **207**

Vervoermiddelenbezit	208
Autodelen	212
Milieuvriendelijkheid van het wagenpark	214
Verplaatsingen in de vrije tijd	216
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school	220
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school: afstand, tijdsduur en snelheid	224
Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden	226
Fietsvriendelijk karakter van de buurt	228
Verkeersveilige buurt	230
Bereikbaarheid van het centrum van de stad met de fiets en het openbaar vervoer	232
Verkeersslachtoffers	234
Verkeersslachtoffers bij fietsers en voetgangers	236
Toegankelijkheid bushaltes in de stad	238
Voldoende openbaar vervoer in de buurt	240
Voldoende parkeerplaatsen	242
Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad	244

Hoofdstuk 6 Natuur, milieu en energie **247**

Groen in de buurt	248
Voldoende groen	250
Groen in de stad	252
Tevredenheid over het groen in de stad	254
Zicht op groen vanuit de woning	256
Waterzuivering	258
Energieverbruik van huishoudens	260
Betaalbaarheid energie en water	262
Huishoudelijk afval	264
Tevredenheid over huisvuilvoorzieningen	266
Milieubewust handelen – voedsel	268
Bereidheid tot ecologisch gedrag	270

Hoofdstuk 7 Zorg en gezondheid **273**

Opvang van baby's en peuters	274
Opvang van baby's en peuters in de buurt	276
Regionale spreiding van opvang van baby's en peuters	278
Betaalbaarheid van kinderopvang	280

Tevredenheid over de opvang van baby's en kleuters	282
Voldoende opvang van baby's en peuters in de buurt	284
Residentiële ouderenzorg	286
Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt	288
Regionale spreiding residentiële ouderenvoorzieningen	290
Tevredenheid over ouderenvoorzieningen	292
Centrale registratie zorg voor personen met een handicap	294
Lokale dienstencentra in de wijk	296
Gezinszorg	298
Mantelzorg	300
Zorgbehoevenden met zorgverzekering mantel- en thuiszorg	302
Wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg	304
Actief bewegen	306
Huisartsbezoek	308
Tandartsbezoek	310
Antibioticumconsumptie	312
Chronische aandoening	314
Diabetes	316
Voldoende huisartsen	318
Subjectieve gezondheid	320
Psychische gezondheid	322
Betaalbaarheid gezondheidszorg	324
Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen	326

Hoofdstuk 8 Samenleven **329**

Intensiteit van contacten	330
Sociale integratie in de buurt	332
Deelname aan buurtactiviteiten	334
Actief in bewonersgroep	336
Tevredenheid over het contact in de buurt	338
Participatie in het verenigingsleven	340
Actieve betrokkenheid van de burger	342
Vertrouwen in de medemens	344
Vrijwilligerswerk	346
Diversiteit bij het stadspersoneel naar geslacht	348
Diversiteit bij het stadspersoneel naar herkomst	350
Diversiteit bij het stadspersoneel naar leeftijd	352
Houding tegenover verschillende culturen	354
Criminaliteitsgraad	356
Algemeen onveiligheidsgevoel	358
Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt	360
Buurtproblemen: lastig gevallen worden op straat	362
Buurtproblemen: lawaaihinder	364
Buurtproblemen: milieuhinder	366
Buurtproblemen: vandalisme	368
Buurtproblemen: verkeershinder	370
Buurthinder	372

Hoofdstuk 9 Armoede 375

Fiscale inkomens beneden de kritische grens	376
Personen met overmatige schuldenlast	378
Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering	380
Energie-armoede huishoudens: afsluitingen	382
Energie-armoede huishoudens: budgetmeters	384
Personen in een gezin met lage werkintensiteit	386
Kinderen in een gezin met lage werkintensiteit	388
Kansarmoede-index van Kind en Gezin	390
Onderwijskansarmoede-indicator (OKI)	392
Huishoudens met betalingsmoeilijkheden	394
Subjectieve armoede	396

Hoofdstuk 10 Overheid 399

Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid	400
Vertrouwen in het gerecht en de politie	402
Vertrouwen in het stadsbestuur	404
Bereidheid om mee te praten over de stad	406
Consultatie van inwoners	408
Spreiding van informatie	410
Digitale contacten met het stadsbestuur	412
Tevredenheid over de loketvoorzieningen	414
Tevredenheid over voorzieningen	416

Afkortingen 418**Alfabetische lijst van de indicatoren 420**

Inleiding

1. Situering van de Stadsmonitor

Deze editie van de Stadsmonitor verschijnt als publicatie van de Gemeente- en Stadsmonitor. De Gemeente- en Stadsmonitor bevat data voor alle 308 Vlaamse gemeenten en steden, inclusief de data van de 13 centrumsteden uit deze editie van de Stadsmonitor. Via de Gemeente- en Stadsmonitor wil de Vlaamse Regering alle Vlaamse lokale besturen informatie aanbieden voor het opstellen van de omgevingsanalyse van hun stad of gemeente zodat zij daar de beleidskeuzes van hun strategisch meerjarenplan op kunnen baseren. Voor meer informatie zie gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.

Gezien de historiek van de Stadsmonitor en de koppeling aan de visie over leefbare en duurzame steden (zie punt 3), is er voor geopteerd om de resultaten van de Stadsmonitor in een afzonderlijke publicatie op te nemen, die in zijn geheel en per hoofdstuk kan worden gedownload via de website. Daarmee willen we ook aangeven dat het doel en de functie van de Stadsmonitor, zoals deze bij de eerste editie in 2004 werden omschreven, ook nu nog onverkort blijven gelden. Daarom wordt in wat volgt eerst stil gestaan bij de situering en de definitie van de Stadsmonitor. Vervolgens wordt dieper ingegaan op deze nieuwe editie.

De Stadsmonitor beschrijft maatschappelijke ontwikkelingen in 13 Vlaamse steden. Het zijn de grootsteden Antwerpen en Gent en de centrumsteden Aalst, Brugge, Genk, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout.

Dit is de 6de editie van de Stadsmonitor. Vorige edities dateren van 2004, 2006, 2008, 2011 en 2014. Met deze monitor beschikken de Vlaamse overheid en de centrumsteden over een instrument waarmee ze ontwikkelingen in de steden kunnen opvolgen. Aan de hand van indicatoren wordt nagegaan of de steden in een meer leefbare en duurzame richting evolueren. Wat onder een leefbare en duurzame stad verstaan wordt, is gebaseerd op een gezamenlijk ontwikkelde en gemeenschappelijk gedragen visie, tot stand gekomen tussen onderzoeksinstellingen, de Vlaamse overheid en de 13 steden.

Voor deze editie van de Stadsmonitor is het belangrijk aan te geven dat de visietekst grondig is geëvalueerd en bijgestuurd (zie punt 3). Op basis daarvan is de indicatorenset aangepast (zie punt 4).

Deze boekversie beperkt zich tot het beschrijven van de resultaten van de indicatoren. Op de website is verdere achtergrondinformatie over de berekeningswijze, de validiteit, interpreteerbaarheid... van de indicatoren beschikbaar.

De indicatoren zijn zoveel mogelijk op basis van een gestandaardiseerde meetmethode ingevuld. Deze aanpak laat toe verschillende meetmomenten naast elkaar te zetten en zo ontwikkelingen in de tijd in beeld te brengen. De achterliggende visie en de wijze waarop de monitor wordt ingevuld, staan garant voor de beleidsrelevantie van het instrument. De beleidsrelevantie slaat daarbij vooral op het schetsen van de omgevingskenmerken die belangrijk zijn om ontwikkelingen in de steden op te volgen.

De totstandkoming van deze editie is opnieuw aangestuurd door een Stedenstuurgroep met vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en de steden.

2. Definitie

De Stadsmonitor bestaat uit 2 onderdelen: een visie en indicatoren. De visie bestaat uit intenties en bekommernissen die aangeven wat onder een leefbare en duurzame stad dient te worden verstaan. De visie is geconcretiseerd in indicatoren. Deze indicatoren laten toe na te gaan of de steden in de gewenste richting evolueren.

Wat de Stadsmonitor nu juist is, kan worden teruggebracht tot 3 kenmerken die elkaar overlappen en beïnvloeden. Deze 3 kenmerken laten toe het doel en de functie van de Stadsmonitor duidelijk af te bakenen.

A. De Stadsmonitor is een meet-, communicatie- en leerinstrument op strategisch niveau

De Stadsmonitor is een instrument op strategisch niveau. Hiermee bedoelen we dat de Stadsmonitor op een geïntegreerde manier de stedelijke leefbaarheid benadert en zich tevens richt op de toekomst. Beide elementen sluiten nauw aan bij het denkkader van duurzame ontwikkeling. Dergelijke brede focus vraagt selectief gekozen indicatoren en zo veel mogelijk gecompriëerde data. Heel wat concepten kunnen echter moeilijk in één cijfer gevat worden. Dikwijls zijn meerdere indicatoren nodig om één concept goed in beeld te brengen.

De leereffecten van de Stadsmonitor zitten in de opbouw van een gemeenschappelijke kijk op de stad (wie ziet wat?), in de communicatie en discussie over

indicatoren (wat meet wat?), in de discussie over de manier waarop trends moeten of kunnen worden gewijzigd (wat moet er gebeuren?), in de discussie over de verdeling van verantwoordelijkheden (wie moet wat doen?) en opbouw van partnerschappen (hoe kan worden samengewerkt?). De monitor is in zijn geheel een communicatie-instrument over de stad en zijn ontwikkeling, tussen stadsbestuur, bewoners, maatschappelijk middenveld, bedrijven, ...

Hoewel bedoeld voor iedereen die bij de stedelijke ontwikkeling betrokken is, dient de Stadsmonitor in de eerste plaats voor beleidsdebatten op het niveau van de gemeenteraad, het college en het managementcomité. Dus voor deze collectieve organen die verantwoordelijk zijn voor het overkoepelend functioneren van stadsbesturen en voor de strategische keuzes van het beleid.

B. De Stadsmonitor is geen beleidseffectmeting of prestatiemeting, maar bevat omgevingsindicatoren die maatschappelijk relevante evoluties tonen.

Een monitor meet en werkt met indicatoren. Indicatoren worden gebruikt om vaak vage en complexe verschijnselen samengevat weer te geven in functie van een doel.

De Stadsmonitor bevat omgevingsindicatoren. Deze indicatoren tonen evoluties van factoren en actoren die deel uitmaken van de maatschappelijke omgeving. Deze omgevingsmonitor is bijgevolg één van de instrumenten die de kwaliteit van de omgevingsanalyse moet ondersteunen. Het maken van een omgevingsanalyse gaat meestal vooraf aan het bepalen van de beleidsvisie en de strategische doelstellingen. Dergelijke analyse moet een goede stand van zaken geven van de problemen, de potenties en de verwachte ontwikkelingen op korte, middellange en lange termijn, waarmee het lokaal bestuur rekening moet houden. Dat geldt bijvoorbeeld voor sociale en ecologische evoluties, politieke ontwikkelingen, maatschappelijke behoeften, waardepatronen, economische conjunctuur, demografische evoluties, ... Deze monitor brengt niet al deze evoluties in beeld. Naast de monitor zijn andere gegevens om de omgeving in kaart te brengen (vb. meer kwalitatieve elementen) ook nuttig.

De Stadsmonitor geeft alvast niet aan wie in welke dienst en op welk beleidsniveau gisteren wat gedaan heeft en wat die morgen moet doen. Evenmin omvat deze monitor indicatoren die de eigenlijke impact van één bepaald beleid op de omgeving nagaan. Daar moeten andere instrumenten en modellen voor worden ingezet. Beleidseffectmeting is een methodisch complexe materie. Kunnen bijvoorbeeld de doelstellingen voldoende geoperationaliseerd worden om na te gaan of ze effectief bereikt zijn? Is het mogelijk om de effecten van één bepaald beleid

werkelijk te meten? Hoe vaststellen wie of wat welke invloed heeft? Hoe effecten in verband brengen met genomen maatregelen?

De Stadsmonitor is dus geen evaluatie-instrument van operationele programma's van bepaalde diensten, en is ook niet ontwikkeld als een instrument voor evaluatie van het beleid van het lokaal bestuur. In de brede omgeving zijn immers veel meer actoren actief, zoals bijvoorbeeld bovenlokale overheden, bedrijven, het maatschappelijke middenveld, vzw's, burgers, ... De Stadsmonitor kan wel worden gezien als een evaluatie-instrument op een zeer algemeen niveau, als een evaluatie van de collectieve effecten op de maatschappelijke omgeving van alle handelingen en inspanningen van de verschillende publieke en private actoren. Een nuancering is hier wel nodig: het is mogelijk dat een lokaal bestuur (of een andere actor) zelf vindt dat bepaalde elementen van de monitor als rechtstreekse effectmeting van de eigen beleidsinspanningen kunnen worden ingebouwd. Sommige aspecten van de monitor staan immers directer in verband met taken en bevoegdheden van één actor dan andere.

C. De Stadsmonitor heeft als doel het strategische beleid van alle relevante actoren en van het lokaal bestuur in het bijzonder beter te onderbouwen door het geven van een input voor planning en beleidsprogramma's.

De monitor kan het strategische beleidsproces van alle actoren voeden. Vooral de ambities van het lokaal bestuur staan centraal, maar de monitor kan dus evengoed voeding of input geven aan strategische debatten op Vlaams niveau, in bedrijven en scholen in de stad, het maatschappelijke middenveld, gesubsidieerde diensten, etc. Het lokaal bestuur maakt immers deel uit van het geheel van alle actoren die in of ten aanzien van de stad actief zijn.

Stadsbesturen hebben in dat proces een bijzondere rol: ze zijn gelegitimeerd voor het algemene belang, ze hebben een bijzondere verantwoordelijkheid in de regie van de inspanningen van de overheidsactoren en van maatschappelijke actoren. En uiteraard is deze monitor voor de lokale besturen zelf ook een richtinggevend instrument om de eigen taken en bevoegdheden bij te sturen.

3. De visie over leefbare en duurzame steden geactualiseerd

Aan de basis van de keuze van de indicatoren voor de steden ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. De indicatoren laten toe na te gaan of de steden in de vooropgestelde richting evolueren.

Die visie werd in 2004 voor de eerste editie van de Stadsmonitor ontwikkeld en is doorheen de jaren licht aangepast. In de aanloop naar de 6de editie van de Stadsmonitor vonden zowel de bevoegde minister voor stedenbeleid als de centrumsteden het belangrijk deze visiematrix te evalueren en te actualiseren. In het voorjaar van 2016 werden overleggrondes georganiseerd met de betrokken centrum- en grootsteden, met externe experts en met Vlaamse ambtenaren. Daaruit bleek dat de duurzaamheidsprincipes ook vandaag nog zeer actueel zijn, maar dat de koppeling van de duurzaamheidsprincipes aan activiteitendomeinen of beleidsdomeinen het risico inhoudt dat minder transversaal en integraal naar stedelijke ontwikkelingen

wordt gekeken. Heel wat bekommernissen en intenties zijn immers op vele domeinen tegelijk van toepassing. De huidige visietekst heeft daarom niet meer de vorm van een matrix, maar beschrijft per duurzaamheidsprincipe wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn in een leefbare en duurzame stad, met aandacht voor effecten en gevolgen over de verschillende activiteitendomeinen heen. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties (zie overzichtstabel). Deze generieke bekommernissen en intenties worden in de visie per duurzaamheidsprincipes beschreven en toegelicht

De volledig uitgeschreven visie staat op de website gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.

Visie Stadsmonitor: generieke intenties en bekommernissen per duurzaamheidsprincipe.

Duurzaamheidsprincipe	Generieke intenties en bekommernissen
1. Economisch	1.1 Vraag en aanbod afstemmen
	1.2 Centrumfunctie maximaal uitbouwen
	1.3 Innovatie stimuleren en digitalisering optimaal inzetten
	1.4 Veerkracht
	1.5 Nieuwe economische modellen alle kansen geven
	1.6 Capaciteiten en competenties ontwikkelen en benutten
2. Sociaal	2.1 Wegwerken van drempels
	2.2 Toe-eigening en identiteit verder ontwikkelen
	2.3 Bijdragen aan openheid, tolerantie en (internationale) solidariteit
	2.4 Maximaal inspelen op diversiteit
	2.5 Gelijkwaardigheid als uitgangspunt
	2.6 Bestrijden van armoede en uitsluiting
	2.7 Stimuleren sociale cohesie
	2.8 Veiligheid garanderen
3. Fysiek- ruimtelijk	3.1 Zorgen voor meer functieverweving
	3.2 Multimodale bereikbaarheid realiseren
	3.3 Kwaliteitsvol verdichten
	3.4 Meervoudig gebruik nastreven
	3.5 Kwaliteit van de infrastructuur garanderen
	3.6 Toegankelijkheid garanderen
	3.7 Gezonde en veilige leefomgeving realiseren
	3.8 Sterke identiteit verankeren en bezoek- en belevingswaarde verhogen
4. Ecologisch	4.1 Innovatie en experiment kansen geven
	4.2 Ecologisch bewustzijn verhogen
	4.3 Ecologisch gedrag stimuleren
	4.4 Blauwe en groene netwerken verder uitbouwen
	4.5 Biodiversiteit bewaken
5. Institutioneel	5.1 Meer zelforganisatie en burgerinitiatief
	5.2 Meer sectoroverschrijdende samenwerking, afstemming en co-creatie
	5.3 Participatie in de ganse beleidscyclus
	5.4 Stimuleren maatschappelijk engagement en burgerschap
	5.5 Actieve subsidiariteit
	5.6 Meer interstedelijke en stadsregionale afstemming en samenwerking
	5.7 Meer binnenstedelijke differentiatie
	5.8 Begrijpbare en toegankelijke communicatie en informatie, maximaal inzetten op digitalisering
	5.9 Innovatief management uitbouwen

4. Van visie naar indicatoren

De visie - en meer bepaald de generieke bekommernissen en intenties - vormen het uitgangspunt bij de keuze van de indicatoren. Om bestaande tijdsreeksen niet kwijt te raken, is de indicatorenset van de editie 2014 als vertrekbasis meegenomen. Eerst werd nagegaan welke indicatoren van de editie 2014 nog nuttig waren voor de opvolging van de nieuwe generieke intenties en bekommernissen. Zo werd duidelijk welke intenties en bekommernissen wel/niet gedekt werden, welke domeinen per generieke intentie wel/niet gedekt werden en waar nieuwe indicatoren nuttig zouden zijn. De ambitie was immers om te beschikken over een indicatorenset die de generieke intenties over de domeinen heen meetbaar maakt.

Al snel werd duidelijk dat voor een aantal generieke intenties een traject nodig is om uit te klaren welke gewenste indicatoren nuttig zijn en hoe deze meetbaar gemaakt kunnen worden. Daaronder vallen heel wat procesmatige en kwalitatieve aspecten, die moeilijk kwantitatief te meten zijn. Dit is niet nieuw. Ook bij de start van de Stadsmonitor werd dit vastgesteld. Toen werden de indicatoren van de Stadsmonitor gekoppeld aan een kwalitatief onderzoek naar de strategische capaciteit van de steden. Naast procesmatige aspecten beschikken we ook vandaag nog onvoldoende over data die innovatie en nieuwe stedelijke ontwikkelingen goed in beeld brengen. Voor beide aspecten is bijkomend onderzoek noodzakelijk.

5. Van indicatoren naar data

Bij de zoektocht naar data wordt gebruik gemaakt van drie soorten bronnen:

- centrale databanken van federale of Vlaamse instellingen;
- decentrale data die door de steden zelf worden verzameld en bezorgd, waaronder heel wat geografische informatie, die toelaten via GIS-toepassingen de aanwezigheid en spreiding van voorzieningen in beeld te brengen;
- een grootschalige survey bij de inwoners van de groot- en centrumsteden voor informatie die niet via centrale en decentrale data kan bekomen worden waaronder houdingen, gedragingen en opvattingen van de stadsbewoners.

Alles samen bevat de editie 2017 van de Stadsmonitor 186 indicatoren.

Aantal indicatoren Stadsmonitor 2017 per thema.

	Registratie	GIS	Survey	Totaal
Cultuur en vrije tijd	6	3	20	29
Onderwijs en vorming	11	1	3	15
Ondernemen en werken	22	0	0	22
Wonen en woonomgeving	5	0	18	23
Mobiliteit	5	0	11	16
Natuur, milieu en energie	5	0	7	12
Zorg en gezondheid	8	2	17	27
Samenleven	4	0	18	22
Armoede	9	0	2	11
Overheid	0	0	9	9
Totaal	75	6	105	186

6. Survey Stadsmonitor 2017

Voor heel wat data wordt geput uit een survey of bevraging bij de stadsbewoners zelf. In 2004 en 2006 werd hiervoor een telefonische bevraging opgezet. In 2008 werd geopteerd voor een drastische wijziging in de methode van dataverzameling en werd overgeschakeld naar een schriftelijke bevraging of postenquête. Ook de survey 2011 gebeurde aan de hand van een schriftelijke bevraging. Sinds de editie 2014 en nu ook in 2017 laten we de respondenten de keuze tussen het schriftelijk invullen en terugzenden van de vragenlijst of het online invullen.

De survey gaat de tevredenheid, het gedrag en de participatie van de inwoners in verschillende domeinen na. Waar in 2014 bijna 80 indicatoren via de survey werden ingevuld, loopt dit in de huidige versie op tot meer dan 100 indicatoren. Voor de meerderheid van de indicatoren is een vergelijking in de tijd mogelijk.

Op Mechelen en Hasselt na, hebben alle andere steden – tegen kostprijs - extra bevestigingen gevraagd in hun stad zodat uitspraken mogelijk zijn op stadsdeel-niveau. Elke stad bepaalt zelf het aantal stadsdelen waarvoor ze resultaten wensen: op districts- of deelgemeenteniveau, op wijk- of buurtniveau. (zie tabel Realisatie survey Stadsmonitor 2017).

Ook in de 295 andere gemeenten is een survey doorgegaan in het kader van de Gemeentemonitor, waarmee gepeild is naar houdingen, gedragingen en opvattingen van de inwoners. De gebruikte vragenlijst

is in de mate van het mogelijke afgestemd op de survey van de Stadsmonitor.

Steekproef

De survey Stadsmonitor 2017 is bevestigd bij een representatief staal van de inwoners van de 13 centrumsteden ouder dan 16 jaar. Bedoeling is om - zoals in de voorgaande edities - zowel analyses voor de 13 steden samen, als voor de 13 steden afzonderlijk uit te voeren. Bovendien moet het mogelijk zijn voor 11 steden om uitspraken te doen op stadsdeelniveau. Bij het trekken van de steekproef moest hiermee rekening worden gehouden. Om uitspraken te doen op stadsdeelniveau zijn voldoende respondenten nodig. Hoe meer stadsdelen, hoe hoger het aantal personen in de steekproef. Zo wou Gent uitspraken doen over 25 stadsdelen, wat meebrengt dat het aantal respondenten hier fors moest worden opgetrokken. Om het aantal steekproefeenheden te bepalen, wordt tevens rekening gehouden met de te verwachten respons. Op basis van vorige metingen werd deze geschat op circa 35%.

In 2017 bedroeg de te realiseren steekproefomvang 31.810 eenheden voor de 13 steden samen, rekening houdend met het geschatte responspercentage van circa 35%, werd de steekproef bepaald op 90.175 eenheden. Dit is bijna het dubbele van de steekproef in 2014, toen voor 6 steden extra bevestigingen werden voorzien.

Om zowel steden onderling te kunnen vergelijken en uitspraken mogelijk te maken op stads- en stadsdeelniveau, is geopteerd voor een gestratificeerde steekproef. Door stratificatie wordt het toeval, de basis van steekproeftrekking, een beetje gestuurd. De stratificatie voor de Stadsmonitor verloopt volgens 2 principes: expliciete en impliciete stratificatie.

Bij expliciete stratificatie wordt de populatie vooraf ingedeeld in een aantal groepen en vervolgens wordt een steekproef uit elke groep genomen. Deze expliciete stratificatie werd gebruikt voor de gebiedsindeling van de verschillende steden (deelgemeenten of postsectoren).

Voor Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Gent, Kortrijk, Leuven, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout gebeurde de expliciete stratificatie disproportioneel zodat binnen deze steden ook districten/deelgemeenten of wijken kunnen vergeleken worden.

De impliciete stratificatie gebeurt volgens nationaliteit, geslacht en leeftijd. Bij impliciete stratificatie wordt de populatielijst, in dit geval het bevolkingsregister, volgens de relevante kenmerken geordend waarna systematisch eenheden worden geselecteerd. Concreet worden eerst alle Belgische mannen van jong naar oud op de lijst geplaatst, dan alle Belgische vrouwen, daarna de niet-Belgische mannen en de

niet-Belgische vrouwen, telkens van jong naar oud. Nadien wordt de 'sprong' van de steekproeftrekking bepaald (gelijk aan de steekproeffractie) en wordt op basis van een toevalsgetal de hele steekproef getrokken. Stel bijvoorbeeld dat er in een stad van 50.000 inwoners 500 mensen geselecteerd moeten worden. De sprong is dan gelijk aan 100. Er wordt een toevalsgetal (t) getrokken tussen 1 en 100 en de steekproef bevat dan de elementen t, 100+t, 200+t... Het resultaat van deze procedure is dat de getrokken steekproef in elke centrumstad de populatie perfect weerspiegelt voor de kenmerken nationaliteit, leeftijd en geslacht.

Elke inwoner uit de centrumsteden komt in aanmerking voor de bevestiging. Dit is een eerste voorwaarde om representativiteit van de respons na te streven.

Na akkoord van de colleges van Burgemeester en Schepenen en in overleg met de stadsbesturen werd de steekproef getrokken uit de bevolkingsregisters.

Dataverzameling

De directe benadering van de respondent verliep via 4 communicatiemomenten en is gestoeld op de methode van Dillman. De startdatum was dinsdag 2 mei 2017. Het eerste herinnerings- of bedankingskaartje volgde op dinsdag 9 mei 2017, de rappelzending op dinsdag 30 mei 2017 en tot slot een tweede herinnerings- of bedankingskaartje op dinsdag 6 juni 2017. Om de respons te stimuleren maakten 10.000 respondenten, die de vragenlijst volledig hadden ingevuld, kans op een geschenkbond van 6 euro.

De eerste zending bestond uit een vragenlijst, een begeleidend schrijven, een gepersonaliseerde verzend-enveloppe en een antwoord-enveloppe (port betaald). In de eerste zending werden 90.175 personen aangeschreven in de 13 centrumsteden. Een week later werd een herinnerings- of bedankingskaartje gezonden naar alle in zending 1 aangeschreven personen. In zending 3 werden enkel de respondenten aangeschreven van wie het antwoord nog niet was binnengekomen of verwerkt, dit waren 66.700 personen in totaal. In de laatste zending kregen zij nogmaals een herinnerings- of bedankingskaartje in de bus. Daarna kregen 10.000 respondenten een geschenkbond van 6 euro in de bus.

Respons

Iets minder dan 4 op de 10 aangeschreven respondenten vulden de vragenlijst in, na een extra cleaning viel dit aandeel terug op 36%. Bij de extra cleaning werd nagegaan of het aangegeven geslacht en geboortjaar van de respondent overeenstemde met de beschikbare data in de bevolkingsregisters van de steden. 5% van de respondenten moest op basis daarvan worden geweerd. 1 op de 4 respondenten vulde de bevestiging online in.

De respons ligt iets lager dan in 2014 toen bijna 40% van de respondenten hadden meegewerkt. De daling van de respons heeft zich vooral voorgedaan in Hasselt, Kortrijk en Oostende, met telkens 5

procentpunten minder respondenten, en deels ook in Antwerpen met een daling van 3 procentpunten ten opzichte van 2014.

Realisatie survey Stadsmonitor 2017

Stad	Aantal stadsdelen	Vereist aantal netto respondent	Uitgezette steekproef	Totaal Respons	Respons postaal*	Respons online*	Totaal bruto respons (%)	Respons na cleaning
Aalst	6	1.800	5.200	2046	76%	24%	39%	37%
Antwerpen	9	3.500	9.700	3239	69%	30%	33%	32%
Brugge	5	1.500	4.300	1797	79%	20%	42%	39%
Genk	8	2.400	6.900	2502	74%	25%	36%	34%
Gent	25	8.635	24.540	9023	71%	28%	37%	35%
Hasselt	0	525	1.450	562	65%	34%	39%	37%
Kortrijk	9	2.700	7.650	3005	77%	22%	39%	37%
Leuven	8	2.400	6.900	2816	65%	35%	41%	39%
Mechelen	0	550	1.500	604	67%	32%	40%	39%
Oostende	7	2.100	5.950	2214	77%	22%	37%	35%
Roeselare	6	1.800	5.065	2036	76%	24%	40%	38%
Sint-Niklaas	6	1.800	5.100	2025	75%	24%	40%	38%
Turnhout	7	2.100	5.920	2578	75%	24%	44%	42%
Totaal 13 steden	/	31.810	90.175	34447	73%	26%	38%	36%

* Circa 1% van de respondenten heeft zowel postaal als online ingevuld. Ze werden uiteraard maar 1 maal meegerekend.

Representativiteit

Zoals bij voorgaande metingen hebben vrouwen iets vaker de vragenlijsten ingevuld en teruggestuurd dan mannen. Er zijn minder jongeren en jongvolwassenen onder de respondenten dan in de werkelijke populatie. Voor wat betreft de andere leeftijdscategorieën is er een lichte oververtegenwoordiging. Vooral in de leeftijdsgroepen 55 tot 75 jaar is er een oververtegenwoordiging. De niet-Belgen zijn duidelijk ondervertegenwoordigd.

Tussen de steden onderling zijn er lichte verschillen, maar er zijn geen echte uitschieters. Vreemdelingen, de niet-Belgen in het bevolkingsregister, zijn ondervertegenwoordigd. In totaal werden 2.339 vragenlijsten van niet-Belgen ontvangen.

Respons naar geslacht, nationaliteit en leeftijd, in %.

	Respons	Populatie
Mannen	47	49
Vrouwen	53	51
Belg	94	86
Niet-Belg	6	14
<24 jaar	7	11
25-34 jaar	13	19
35-44 jaar	14	16
45-54 jaar	16	16
55-64 jaar	19	15
65-74 jaar	17	11
75+	13	12

Weging

De gerealiseerde steekproef heeft dus te kampen met een vertekening door een oververtegenwoordiging van bepaalde groepen en een ondervertegenwoordiging van andere groepen. Dit betekent dat de non-respons bij deze laatste groepen hoger ligt. Om die non-respons te ondervangen, worden de data van de gerealiseerde steekproef gewogen. Naast een weging op de groepskenmerken moet ook rekening gehouden worden met de respons in de steden en de stadsdelen zelf, zeker om ze onderling te kunnen vergelijken.

De weging houdt rekening met de bevolkingsaantallen van de steden en voor de steden die kozen voor een grotere steekproef met de bevolkingsaantallen van de stadsdelen/wijken/districten. De gewichten zorgen er dus voor dat het aandeel in de steekproef van elk stadsdeel in een stad gelijk is aan het aandeel van dat stadsdeel in de stedelijke populatie en dat het aandeel van elke stad in de steekproef gelijk is aan het aandeel van die stad in de populatie van de 13 centrumsteden.

Binnen elke stad of binnen elk stadsdeel zorgen de gewichten ervoor dat de leeftijd/geslachts-verdeling van de uiteindelijke steekproef gelijk is aan diezelfde verdeling in de populatie.

Bij de steekproeftrekking werd ook rekening gehouden met de nationaliteit. De weging houdt daar geen rekening mee. Voor de meeste steden/stadsdelen zou dat problemen opleveren. Voor nationaliteit geeft de survey van de Stadsmonitor dus geen correcte afspiegeling van de populatie.

Het resultaat is dat de gewogen data representatief zijn voor de variabelen leeftijd en geslacht. Als bepaalde kenmerken samenhangen met leeftijd en/of geslacht dan zal de gewogen verdeling voor die kenmerken anders zijn dan de ongewogen verdeling. De weging laat ook toe de resultaten tussen de steden onderling te vergelijken. Ook in de tijd zijn vergelijkingen mogelijk. Stadsdelen kunnen per stad onderling vergeleken worden indien extra bevragingen zijn gebeurd.

Leeswijzer survey indicatoren

Een 100-tal indicatoren in dit boek zijn gebaseerd op een grootschalige survey in de 13 centrumsteden. Dergelijke bevragingen leveren een schat aan informatie op, maar dienen wel op een correcte manier te worden geïnterpreteerd. De volgende aandachtspunten zijn van belang:

1. De resultaten hebben enkel betrekking op de **stadsbewoners**. De resultaten geven dus enkel een beeld van hoe stadsbewoners zich gedragen, welke meningen ze hebben en hoe tevreden ze zijn over hun buurt, hun stad en de stedelijke voorzieningen. Er zijn nog heel wat andere stadsgebruikers. Zij komen hier niet in beeld.
2. De resultaten zijn bevraagd bij een selectie van de stadsbewoners. Het gaat dus om een **steekproef**. Niet alle personen, die gevraagd werden om te antwoorden, hebben dit gedaan. De resultaten die worden weergegeven zijn daarom eerder een benadering van de gedragingen, de opvattingen en de visies van alle stadsbewoners. Meer informatie over de steekproeftrekking, de dataverzameling, de respons en de weging van de resultaten is opgenomen in de inleiding van dit boek. Om niet de indruk te wekken dat het hier om exacte cijfers gaat, worden geen resultaten met cijfers na de komma gegeven. Geïnteresseerde gebruikers kunnen de 95% betrouwbaarheidsintervallen, die voor alle resultaten berekend zijn, opvragen via gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.
3. De hier voorgestelde resultaten laten toe uitspraken te doen over de betrokken stad, de steden onderling te **vergelijken** en ook **evoluties** per stad en tussen de steden in de tijd na te gaan. Dit laatste kan als de vraagstelling identiek was bij vorige metingen. Wanneer er lichte verschuivingen zijn doorgevoerd, worden deze bij de aandachtspunten per indicator aangegeven.
4. De voorgestelde resultaten moeten toelaten na te gaan of de steden evolueren in een leefbare en duurzame richting, zoals deze is beschreven in de visie van de Stadsmonitor (zie Inleiding, punt 3). Per indicator worden de relevante intenties kort toegelicht. De volledige **visie** kan men raadplegen op de website.
5. Heel wat intenties hebben betrekking op specifieke **(kansen)groepen** binnen de steden. Daarom is in vele gevallen nagegaan of er zich grote verschillen voordoen binnen de bevolking van een stad. Zo werd minstens nagegaan of er verschillen zijn naar geslacht, leeftijd, opleiding, gezinssamenstelling, nationaliteit, al dan niet werken en al dan niet eigenaar zijn van een eigen woning. Afhankelijk van de intenties zijn – waar nodig – ook andere persoons- of gezinsskenmerken onderzocht, onder andere het al dan niet hebben van kinderen. Enkel wanneer de resultaten statistisch voldoende verschil vertonen, werden ze bij de bespreking opgenomen.
6. Naast aandacht voor persoons- en gezinsskenmerken gaat in de visie ook heel wat aandacht naar **binnenstedelijke verschillen**. Vermits 11 steden extra bevragingen hebben gevraagd op districts-, deelgemeente-, wijk- of buurtniveau en daar bij het trekken van de steekproef ook rekening mee is gehouden, komen deze verschillen – indien relevant – ook aan bod. De bespreking beperkt zich tot het aangeven van de resultaten voor het stadsdeel met de hoogste score, het stadsdeel met de laagste score en deze van de stad zelf. Wie de resultaten bekijkt, zal merken dat de verschillen in sommige steden telkens veel groter zijn dan in andere. Dit heeft onder andere te maken met het aantal en de grootte van stadsdelen die bevraagd zijn. Zo zijn er in Gent niet minder dan 25 stadsdelen of wijken met gemiddeld een 10.000 inwoners bevraagd. Dit in tegenstelling tot Antwerpen waar de steekproef getrokken is op districtsniveau. Het district Antwerpen-stad met bijna 200.000 inwoners en het district Deurne met bijna 80.000 inwoners zijn uiteraard van een andere orde. Hier is het onderling vergelijken van de steden en van stadsdelen tussen steden dus niet direct aangewezen. De resultaten van de stadsdelen van die steden, die geopteerd hebben voor extra bevragingen, zijn beschikbaar op de websites van de betrokken steden.
7. Niet alle intenties en bekommernissen kunnen opgevolgd worden aan de hand van een simpele vraag of stelling. In dat geval worden verschillende situaties of stellingen aan de respondent voorgelegd. Openheid tegenover andere culturen, sociale integratie in de buurt en psychische gezondheid zijn daar voorbeelden van. Bij dergelijke **samengestelde indicatoren** werd eerst de samenhang nagegaan van de antwoorden op de verschillende stellingen en werd daarna – op basis van de gemiddelde scores – een indeling gemaakt die toelaat een doorgaans complex gegeven eenvoudig voor te stellen. De resultaten van de verschillende stellingen zijn wel beschikbaar op de website.

8. De koppeling van de survey Stadsmonitor aan de survey Gemeentemonitor biedt de mogelijkheid om de 13 centrumsteden te vergelijken met een **Vlaams gemiddelde**. Dit gemiddelde is gebaseerd op de resultaten van bevestigingen in de 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest samen. Voor een aantal indicatoren zijn er lichte afwijkingen in de vraagstelling van beide surveys. Deze verschillen worden telkens in de aandachtspunten van de indicator toegelicht. De gedetailleerde cijfers voor alle gemeenten zijn te vinden op de website.

Hoofdstuk 1

Cultuur en vrije tijd

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitorvlaanderen.be

Hoofdstuk 1 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van cultuur en vrije tijd opvolgen. Meer bepaald beschrijven onderstaande indicatoren of een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan culturele en vrije tijdsvoorzieningen aanwezig is. Dit aanbod is afgestemd op de (sociale) behoeften en wensen van alle stadsbewoners en is voldoende territoriaal gespreid, zodat het maximaal toegankelijk en bereikbaar is voor alle doelgroepen. De tevredenheid over dit aanbod geeft een indicatie van de mate waarin het aanbod beantwoordt aan de verwachtingen. Het bezoek aan dit aanbod geeft een indicatie in welke mate men er gebruik van maakt. Andere indicatoren beschrijven het aanbod aan, de tevredenheid over en het gebruik van winkelvoorzieningen, die in combinatie met culturele en vrije tijdsvoorzieningen, bijdragen aan de belevings- en bezoekwaarde van een stad.

INDICATOR	Link met intenties van de visie				Pagina
TWERKSTELLING IN DE CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR	1.1				22
SPORTCLUBS EN SPORTINFRASTRUCTUUR	1.1				24
SPORTPARTICIPATIE	1.1	2.1			26
BIJWONEN SPORTEVENEMENT	1.1	1.2	2.1		28
TEVREDENHEID OVER SPORT- EN RECREATIEVOORZIENINGEN	1.1	2.4	2.7		30
BIBLIOTHEKEN: AANBOD EN GEBRUIK	1.1	1.2			32
BIBLIOTHEEKBEZOEK	1.1	2.1			34
CULTURELE CENTRA: AANBOD EN GEBRUIK	1.1	1.2			36
BEZOEK PODIUMKUNSTEN	1.1	2.1			38
BEZOEKERS VAN MUSEA, TENTOONSTELLINGEN EN HISTORISCHE PLAATSEN	1.1	2.1			40
BEZOEKERS VAN EEN PLEIN-, PARKEVENEMENT OF ZOMERFESTIVAL	1.1	2.1			42
BIOSCOOPBEZOEK	1.1	2.1			44
TEVREDENHEID OVER CULTURELE VOORZIENINGEN	1.1	2.1			46
OPEN JEUGDRUIMTE IN DE WIJK	1.1	3.1	3.7	5.7	48
OVERDEKTE JEUGDRUIMTE IN DE WIJK	1.1	3.1	3.7	5.7	50
SPEELRUIMTE IN DE WIJK	1.1	3.1	3.7	5.7	52
BEZOEK PARK, SPEELTUIN OF SPEELPLEIN	1.1	2.1			54
TEVREDENHEID OVER VEILIG SPELEN IN DE BUURT	2.8	3.5	3.7	5.7	56
VOLDOENDE ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN	1.1	5.7			58
TEVREDENHEID OVER JONGERENVOORZIENINGEN	1.1	2.1	3.7	5.7	60
VOLDOENDE SPEELVOORZIENINGEN EN GESCHIKTE PLEKKEN VOOR DE JEUGD IN DE BUURT	1.2	2.2	3.7	5.7	62
VOLDOENDE ACTIVITEITEN VOOR OUDEREN IN DE BUURT	1.1	5.7			64
BEZOEK UITGAANSGELEGENHEDEN, RESTAURANTS EN EETCAFÉS	1.1				66
TEVREDENHEID OVER UITGAANSGELEGENHEDEN, RESTAURANTS EN EETCAFÉS	1.1				68
WINKELAANBOD	1.1				70
WINKELLEN IN DE STAD	1.1				72
VOLDOENDE WINKELVOORZIENINGEN IN DE BUURT	1.1	5.7			74
TEVREDENHEID OVER HET AANBOD AAN SHOPPING- EN WINKELVOORZIENINGEN	1.1	3.8			76
VERBLIJFSTOERISME: OVERNACHTINGEN EN CAPACITEIT	1.1	3.8			78

TEWERKSTELLING IN DE CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR

Definitie

Aantal arbeidsplaatsen in de culturele en creatieve sector per 1.000 inwoners.

Aantal arbeidsplaatsen in de culturele en creatieve sector volgens de RSZ-cijfers (inclusief RSZ-PPO). Om de tewerkstelling in de culturele sector af te bakenen werd een ruime definitie gehanteerd. Volgende grote categorieën werden afgebakend: drukkerijen; uitgeverijen; films, video, geluidsopnamen; radio; architecten; culturele educatie, creatieve activiteiten, kunst en amusement; bibliotheken, archieven, musea; ontspanning en recreatie; verenigingen¹.

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 1.1 rond een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen over verschillende domeinen heen in de stad. Dit aanbod is enerzijds voldoende gediversifieerd om te voldoen aan verschillende sociale behoeften en wensen naargelang de middelen, de levensfasen en de samenstelling van de huishoudens (vb. het stedelijk aanbod aan vrije tijd) als aan de demografische behoeften. Anderzijds is het aanbod ook voldoende territoriaal gespreid.

De indicator kan samen gelezen worden met [Economische specialisatie](#) en [Economisch vernieuwingspotentieel](#).

In de 13 steden zijn in 2016 gemiddeld ongeveer 14 op 1.000 personen tewerkgesteld in de culturele of creatieve sector. Dit is het dubbele van het gemiddeld aantal tewerkgestelden in deze sectoren in het Vlaamse Gewest. Mechelen, Roeselare, Leuven, Turnhout en Hasselt hebben een hoog aantal tewerkgestelden per 1.000 inwoners in de culturele sector. Aalst, Genk, Oostende en Sint-Niklaas hebben een eerder laag aantal tewerkgestelden in de culturele sector. Aalst heeft als enige stad een tewerkstelling in de culturele en creatieve sector die niet boven de gemiddelde tewerkstelling in het Vlaamse Gewest ligt.

Er is de voorbije jaren een daling in deze tewerkstelling. Deze daling doet zich zowel op niveau van Vlaanderen, de 13 steden als op het niveau van de steden afzonderlijk voor.

De daling is vooral te situeren bij de drukkerijen en de radio. Deze daling voor de drukkerijen en radio is in de 13 steden nog uitgesprokener (respectievelijk -41% en -26%) dan in Vlaanderen (respectievelijk -28% en -20%). De daling bij de drukkerijen doet zich in alle centrumsteden voor met de sterkste dalingen in Aalst, Antwerpen, Hasselt, Leuven, Roeselare en Turnhout. De daling voor de radio doet zich vooral voor in Antwerpen, Gent en Roeselare.

Voor de uitgeverijen is er - tegen de Vlaamse trend (-7%) in - een sterke stijging in de 13 steden (+22%). Deze stijging bij de uitgeverijen is voornamelijk geconcentreerd in een aantal steden (Mechelen, Roeselare, Hasselt).

Het aandeel van de tewerkstelling in de culturele en creatieve sector ten opzichte van de totale tewerkstelling zit ook bijna overal in dalende lijn. Enkel in Mechelen neemt dit aandeel toe. In Aalst, Genk Kortrijk en Sint-Niklaas ligt dit aandeel in 2016 onder het Vlaamse gemiddelde.

Aandachtspunten

Dit is de eerste editie van de Stadsmonitor waarbij ook de tewerkstelling van RSZ-PPO (Provinciale en Plaatselijke Overheden) met terugwerkende kracht in de cijfers verwerkt is.

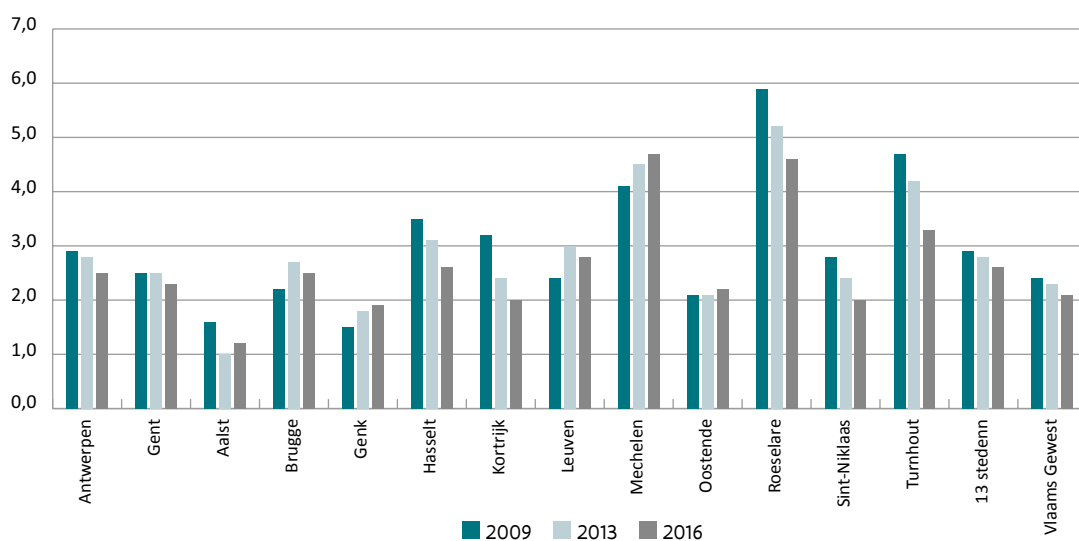
¹ Volledige lijst opgenomen NACE-codes: 18.120,18.130, 18.140, 18.200, 58.110, 58.130, 58.140, 58.190, 58.210, 59.111, 59.112, 59.113, 59.114, 59.120, 59.130, 59.140, 59.201, 59.202, 59.203, 59.209, 60.100, 60.200, 71.111, 71.112, 71.113, 85.520, 85.593, 90.011, 90.012, 90.021, 90.022, 90.023, 90.029, 90.031, 90.032, 90.041, 90.042, 91.011, 91.012, 91.020,91.030, 91.041, 91.042, 93.211, 93.212, 93.291, 93.292, 93.299, 94.991, 94.992, 94.933, 94.994, 94.995, 94.999.

Culturele tewerkstelling per 1.000 inwoners, van 2009 tot 2016.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	15,2	15,7	15,5	14,3	13,7	12,5	12,5	12,3
Gent	15,3	14,8	14,9	14,9	15,0	15,7	14,9	14,6
Aalst	6,3	5,0	4,0	3,8	3,8	3,7	3,7	4,3
Brugge	12,0	11,0	14,0	13,5	14,4	11,2	12,3	13,3
Genk	8,4	9,7	10,5	8,8	10,2	9,4	9,8	9,4
Hasselt	22,8	22,5	22,0	20,6	20,0	19,5	18,6	17,2
Kortrijk	18,6	18,0	14,0	13,2	13,3	12,9	12,2	11,4
Leuven	17,1	20,7	21,1	21,2	22,3	20,7	20,4	20,4
Mechelen	22,7	22,5	23,8	23,2	23,6	28,2	27,8	26,1
Oostende	8,3	9,0	9,0	8,9	8,3	8,8	9,3	8,8
Roeselare	32,0	29,7	29,9	29,7	27,7	27,2	26,4	26,3
Sint-Niklaas	11,6	12,5	11,9	9,2	9,4	8,0	7,9	7,6
Turnhout	31,7	30,0	28,0	27,8	26,9	26,1	24,8	19,9
13 steden	15,8	15,9	15,9	15,1	15,0	14,5	14,3	13,9
Vlaams Gewest	8,2	8,3	8,3	8,1	7,9	7,6	7,4	7,3

Bron: VKBO, RSZ en RSZ-PPO.

Aandeel van de tewerkstelling in de culturele en creatieve sector ten opzichte de totale tewerkstelling in Vlaanderen, 2009-2013-2016, in %.

Bron: VKBO, RSZ en RSZ-PPO.

SPORTCLUBS EN SPORTINFRASTRUCTUUR

Definitie

Het aantal sportclubs per 1.000 inwoners en het aantal sportinfrastructuur per 1.000 inwoners.

De gegevens van de sportclubs op 31/12/2016 zijn opgenomen. Het betreft de sportclubs die hun gegevens hebben ingevuld in de sportdatabank van Sport Vlaanderen.

De gegevens voor de sportinfrastructuur zijn afkomstig uit de SPAKKI-databank (toestand 16/06/2017). De SPAKKI-databank is een inventaris van alle voor het publiek toegankelijke sportinfrastructuur in Vlaanderen die bijgehouden wordt door Sport Vlaanderen en permanent geactualiseerd wordt. De volgende types sportinfrastructuur worden onderscheiden: atletiekpiste, ijsschaatsbaan, manege, openlucht sportveld, openlucht zwembad, overdekt zwembad, renbaan, rolschaatspiste / skeelerpiste, sportcentrum, sporthal, sportlokaal, tennis, watersportcentrum, wielersbaan.

Voor meer informatie:

Sportclubs: <https://www.sport.vlaanderen/waar-sporten/vind-een-sportorganisatie/>

Sportinfrastructuur: <https://www.sport.vlaanderen/waar-sporten/vind-je-sportplaats/>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 1.1 rond een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen over verschillende domeinen heen in de stad. Dit aanbod is enerzijds voldoende gediversifieerd om te voldoen aan verschillende sociale behoeften en wensen naargelang de middelen, de levensfasen en de samenstelling van de huishoudens (vb. het stedelijk aanbod aan vrije tijd) als aan de demografische behoeften. Anderzijds is het aanbod ook voldoende territoriaal gespreid.

De indicator kan samen gelezen worden met [Sportparticipatie](#), [Bijwonen sportevenement](#) en [Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen](#).

Begin 2017 zijn er ruim 3 sportclubs per 1.000 inwoners in de 13 steden. Dit is onder het gemiddelde voor Vlaanderen, waar dit ruim 4 sportclubs per 1.000 inwoners is. Roeselare, Brugge en Sint-Niklaas hebben het grootste aantal sportclubs per 1.000 inwoners, zij scoren boven het Vlaamse gemiddelde. Antwerpen en Oostende hebben met iets meer dan 2 sportclubs per 1.000 inwoners, het kleinste aantal sportclubs.

In 2017 zijn er iets minder dan 3 sportinfrastructuren per 1.000 inwoners. Dit is iets minder dan het gemiddelde voor Vlaanderen waar dit ruim 3 sportinfrastructuren per 1.000 inwoners is. Genk, Kortrijk en Turnhout zijn het best voorzien wat sportinfrastructuur betreft. Antwerpen en Aalst hebben het minste sportinfrastructuur per 1.000 inwoners.

De openlucht sportvelden zijn het meest voorkomende type van sportinfrastructuur. In de meeste steden betreft het minstens 50% van de totale sportinfrastructuur. Enkel in Leuven en Oostende is dat maar iets meer dan 40%. Daarna vormen ook de sportlokalen een grote groep. De twee samen vormen overal minstens 80% van het aanbod. Het grootste aandeel sporthallen is terug te vinden in Leuven, gevolgd door Brugge, Aalst, Kortrijk en Hasselt. Leuven en Oostende kennen het grootste aandeel zwembaden.

Aandachtspunten

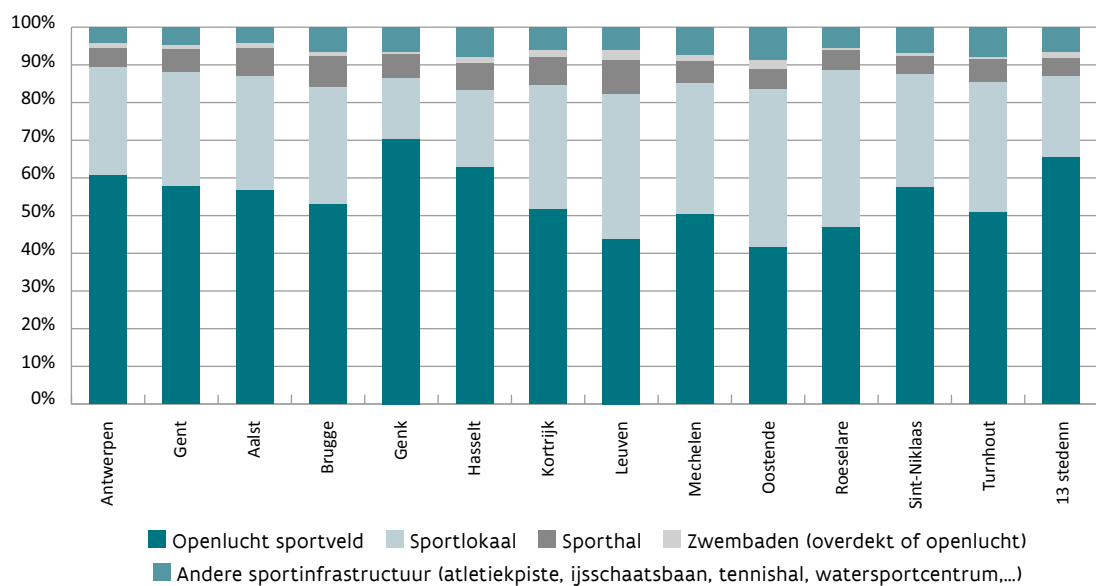
De som van de getallen voor elke stad is niet gelijk aan het totaal aantal sportclubs. Een sportclub kan tot meerdere gemeenten behoren (bijvoorbeeld: een sportclub kan een uitbating hebben in Leuven en in Tienen). Om te bepalen tot welke gemeente een sportclub geteld wordt, gebruikt Sport Vlaanderen een watervalsysteem. Indien de sportclub gebruik maakt van een infrastructuur dan wordt de gemeente van de sportinfrastructuur geteld als gemeente van de sportclub. Indien een sportclub geen gebruik maakt van sportinfrastructuur (bijvoorbeeld wandelen, wielertourisme, joggen,...) dan wordt het correspondentieadres genomen om te bepalen tot welke gemeente een sportclub behoort. Indien er ook geen correspondentieadres beschikbaar is maar wel een maatschappelijke zetel, dan wordt de maatschappelijke zetel genomen om de gemeente te bepalen. Er zijn enkele gemeenten waar een zaalvoetbal- of minivoetbalcompetitie gespeeld wordt met enkele tientallen sportclubs die sporadisch gebruik maken van een gemeentelijke sportinfrastructuur. Deze sportclubs worden tot die gemeente gerekend. Deze reeks is een nulmeting. Op 31/12 wordt vanaf nu telkens een meetpunt voorzien.

Aantal sportclubs en aantal sportinfrastructuur in absolute aantallen en per 1.000 inwoners, toestand 31/12/2016 voor de sportclubs en toestand 16/06/2017 voor de sportinfrastructuur.

	Aantal sportclubs	Aantal sportinfrastructuur	Sportclubs per 1.000 inwoners	Sportinfrastructuur per 1000 inwoners
Antwerpen	1.138	1.200	2,2	2,3
Gent	1.093	685	4,2	2,6
Aalst	342	215	4,0	2,5
Brugge	572	308	4,8	2,6
Genk	188	263	2,8	4,0
Hasselt	242	249	3,1	3,2
Kortrijk	241	300	3,2	4,0
Leuven	318	274	3,2	2,7
Mechelen	328	242	3,8	2,8
Oostende	164	233	2,3	3,3
Roeselare	308	164	5,0	2,7
Sint-Niklaas	351	266	4,6	3,5
Turnhout	122	165	2,8	3,8
Totaal 13 steden	5.407	4.564	3,3	2,8
Vlaams Gewest	27.135	20.680	4,2	3,2

Bron: Sport Vlaanderen.

Verdeling naar type sportinfrastructuur in de 13 centrumsteden, toestand 16/06/2017.

Bron: Sport Vlaanderen.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat regelmatig actief aan sport doet.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke centrumstad: 'Hoe vaak heb je de voorbije 12 maanden actief aan sport gedaan? Onder actief sporten verstaan we activiteiten die minimum 20 minuten duren (zoals zwemmen, fietsen, wandelen, voetballen.....), niet kaarten, biljarten, schaken'.

De respondent kon telkens antwoorden met 'nooit', 'een uitzonderlijke keer', 'maandelijks', 'meermaals per maand', 'wekelijks', 'meermaals per week' en 'dagelijks'. Personen die minstens wekelijks sporten worden als regelmatig sporter beschouwd.

Toelichting

Leefbare en duurzame steden voorzien in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet er voor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Fysieke en financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren of van voorzieningen en diensten gebruik te maken. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 2.1 'Wegwerken van drempels'.

De indicator kan samen gelezen worden met [Sportclubs en sportinfrastructuur](#), [Bijwonen sportevenement](#) en [Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen](#).

In de 13 steden doet in 2017 bijna 5 op de 10 van de inwoners minstens wekelijks aan sport. Dit aandeel ligt wat lager dan in Vlaanderen waar dit ruim de helft is. Daarnaast doet ongeveer een vijfde minstens maandelijks aan sport, ook dit percentage ligt wat lager dan

in Vlaanderen waar dit een kwart is. Een derde van de stedelingen doet nooit of uitzonderlijk aan sport, in Vlaanderen is dit maar een kwart. Hasselt en Leuven zijn de enige steden met een sportparticipatie boven het Vlaamse gemiddelde.

Over het algemeen zijn de cijfers voor het regelmatig sporten vrij stabiel tussen 2008 en 2017. Enkel in Leuven en Gent zit de participatie in stijgende lijn.

Mannen (50%) behoren vaker tot de regelmatige sporters dan vrouwen (44%). Bijna 6 op de 10 hoogopgeleiden behoren tot de categorie van regelmatige sporters terwijl dit bij de laagopgeleiden slechts 36% is. Jongeren behoren vaker tot de regelmatige sporters dan ouderen. De sportparticipatie van alleenwonenden met of zonder kinderen ligt wat lager dan het gemiddelde. Personen met betaald werk sporten vaker dan mensen zonder betaald werk.

Van diegenen die minstens wekelijks sporten zitten de meesten in de categorie meermaals per week. Dagelijkse sporters en diegenen die 1 keer per week sporten nemen kleinere aandelen in.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling tussen de Gemeente- en de Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor wordt in de vraag na 'actief' tussen haakjes 'minimum 20 minuten aan een stuk' vermeld. In de Stadsmonitor wordt de vraag gevolgd door 'onder actief sporten verstaan we activiteiten die minimum 20 minuten duren.' Naast 'niet kaarten en schaken', wordt in de Stadsmonitor bijkomend 'niet biljarten' als voorbeeld vernoemd. De antwoordcategorieën zijn gelijk.

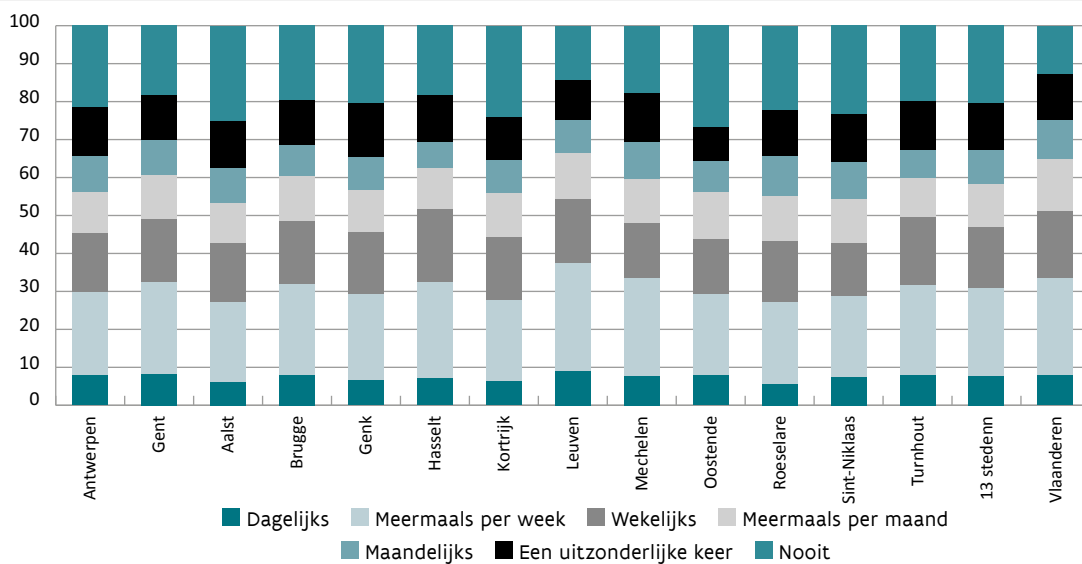
Aandeel van de bevolking dat minstens wekelijks sport, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	44	46	47	45
Gent	44	47	47	49
Aalst	41	40	39	43
Brugge	50	50	49	49
Genk	48	46	42	45
Hasselt	51	50	50	52
Kortrijk	44	47	43	44
Leuven	50	52	53	54
Mechelen	46	51	46	48
Oostende	43	47	45	44
Roeselare	44	43	42	43
Sint-Niklaas	44	48	44	43
Turnhout	50	49	47	49
Totaal 13 steden	45	47	46	47
Vlaams Gewest	/	/	/	51

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling vertoont kleine verschillen (zie aandachtspunten).

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Frequentie van het actief sporten, in 2017, in %.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

BIJWONEN SPORTEVENEMENT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar één of meerdere sportevenementen heeft bijgewoond.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke centrumstad: 'Hoeveel keer heb je het afgelopen jaar een sportevenement bijgewoond?'

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer'.

Indien respondenten aangeven dat deze activiteit minstens 1 keer voorkwam, werd de volgende bijkomende vraag gesteld: 'Indien minstens 1 keer: vond deze activiteit vooral plaats in de stad waar je woont?'. Respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Toelichting

Leefbare en duurzame steden voorzien in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet er voor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Fysieke en financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren of van voorzieningen en diensten gebruik te maken. De stad is ook een aantrekkingspool op technologisch, economisch en cultureel vlak. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen', intentie 1.2 'Centrumfunctie maximaal uitbouwen' en intentie 2.1 'Wegwerken van drempels'.

De indicator kan samen gelezen worden met [Sportclubs en sportinfrastructuur](#), [Sportparticipatie](#) en [Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen](#).

In de 13 steden heeft ruim de helft van de inwoners in 2017 nooit een sportevenement bijgewoond. 4 op de 10 doet het tot 12 keer en 1 op de 12 doet het meer dan 12 keer. Van diegenen die een sportevenement bijwonen doet ruim driekwart dit voornamelijk in de eigen stad. Er zijn weinig opvallende verschillen tussen de steden onderling. De Limburgse steden vallen op door een wat hogere participatie dan gemiddeld. Turnhout heeft een wat lagere participatie.

Over het algemeen zijn de cijfers voor het bijwonen van een sportevenement vrij stabiel tussen 2014 en 2017. Er lijkt een lichte toename in de participatie, maar dan vooral voor de categorie minder dan 12 keer. De categorie meer dan 12 keer neemt in de meeste steden eerder af.

Mannen (55%) wonen vaker een sportevenement bij dan vrouwen (39%). 1 op de 10 mannen doet dit ook meer dan 12 keer, bij de vrouwen is dit maar 1 op de 20. Naar opleidingsniveau zijn er niet zo'n uitgesproken verschillen. Hoogopgeleiden participeren wel meer, maar dan vooral in de categorie tot 12 keer. Ook naar leeftijd blijven de verschillen binnen de perken, al is er vanaf 55 jaar wel een verval in de participatie. Alleenwonenden met of zonder kinderen en samenwonenden met partner zonder kinderen wonen wat minder vaak een sportevenement bij. Mensen met betaald werk wonen vaker een sportevenement bij.

Aandachtspunten

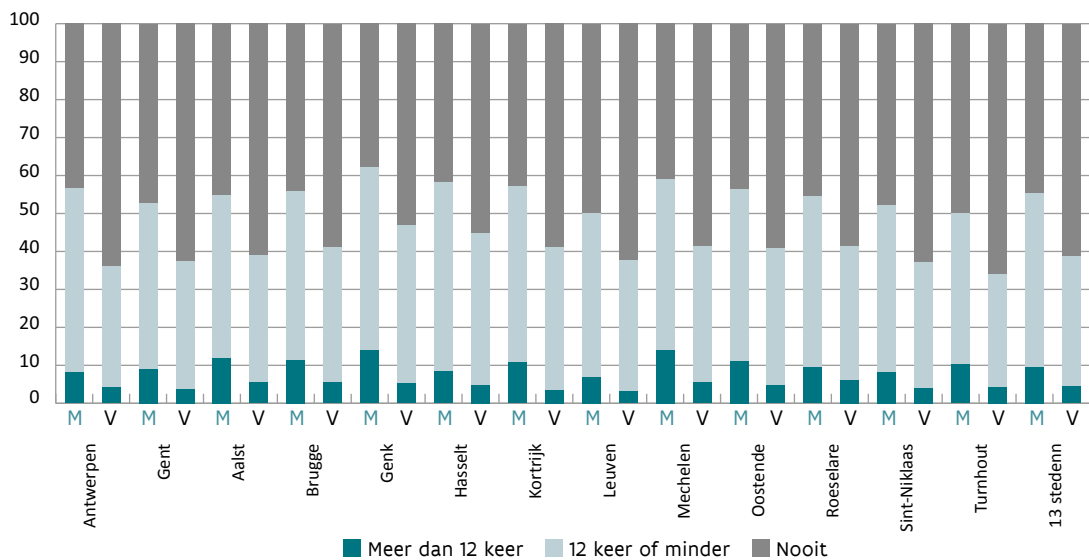
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Intensiteit waarmee de bevolking een sportevenement bijwoont, al dan niet in de eigen stad, in %.

	2014				2017			
	Nooit	12 keer of minder	Meer dan 12 keer	Voor-namelijk eigen stad	Nooit	12 keer of minder	Meer dan 12 keer	Voor-namelijk eigen stad
Antwerpen	57	37	6	83	54	40	6	82
Gent	56	38	6	78	55	39	6	81
Aalst	55	36	9	69	53	38	9	75
Brugge	54	36	9	85	52	40	8	81
Genk	45	42	13	86	46	45	9	87
Hasselt	53	36	10	74	49	45	7	67
Kortrijk	52	40	8	77	51	42	7	79
Leuven	54	39	7	77	56	39	5	72
Mechelen	54	35	10	74	50	40	10	77
Oostende	52	39	9	79	52	41	8	84
Roeselare	50	42	8	66	52	40	8	77
Sint-Niklaas	55	37	8	63	56	38	6	67
Turnhout	58	34	8	66	58	35	7	65
Totaal 13 steden	55	38	8	78	53	40	7	79

Bron: survey Stadsmonitor.

Bijwonen van een sportevenement, naar geslacht, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER SPORT- EN RECREATIEVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de sport- en recreatievoorzieningen.

In de survey van de Stadsmonitor werden de volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan sportvoorzieningen (sportcentra, zalen en pleinen voor binnen- en buitensport) in de stad?' en (2) 'In welke mate ben je tevreden over de recreatievoorzieningen (recreatiedomeinen, wandel- en fietspaden ...) in de stad?'

Respondenten konden in beide gevallen antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening / niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening / niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan sport- en recreatievoorzieningen dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van haar stadsbewoners. Dit aanbod geeft aan alle bevolkingsgroepen de kans om hun sportieve activiteiten te ontplooiën. Sportverenigingen zijn hiernaast een belangrijk onderdeel van het verenigingsleven in de stad en hebben zo ook een grote sociale betekenis. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen', intentie 2.4 'Maximaal inspelen op diversiteit' en intentie 2.7 'Stimuleren sociale cohesie'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die sport- en recreatie in beeld brengen zoals [Sportparticipatie](#), [Sportclubs](#) en [Sportinfrastructuur](#), [Bijwonen sportevenement](#) en [Tevredenheid over voorzieningen](#).

In 2017 is 75% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de sportvoorzieningen in hun stad en is 70% tevreden over de recreatievoorzieningen. Deze percentages verschillen nauwelijks met de cijfers voor Vlaanderen. De tevredenheid over de sportvoorzieningen ligt zowel in de centrumsteden als in Vlaanderen gemiddeld hoger dan de tevredenheid over de recreatievoorzieningen.

De tevredenheid over de sportvoorzieningen is in 2017 het grootst in Genk (87%). Ook in Brugge, Hasselt, Kortrijk en Leuven bedraagt dit percentage 80% of meer. Antwerpen en Turnhout tekenden de laagste percentages op. Beide steden scoren minder dan 70%. De tevredenheid over de recreatievoorzieningen levert vergelijkbare resultaten op. Opnieuw scoort Genk het hoogst met een percentage van 86%. Een aantal steden hebben een percentage onder 65%. Dit is het geval voor Antwerpen, Aalst, Roeselare en Turnhout.

In de meeste centrumsteden is het verschil tussen de percentages voor beide voorzieningen in 2017 beperkt. Enkel in Aalst, Kortrijk en Roeselare is er een verschil van zo'n 13 à 14 procentpunten tussen de tevredenheid over de sportvoorzieningen en de tevredenheid voor de recreatievoorzieningen.

Aalst, Genk en Mechelen kennen een toename van de tevredenheid over de sportvoorzieningen in vergelijking met de vorige edities van de Stadsmonitor. Voor de andere steden zijn de evoluties minder uitgesproken. Met betrekking tot de recreatievoorzieningen kennen voornamelijk Aalst en Kortrijk een gestage toename over de jaren heen. Roeselare stijgt 7 procentpunten ten opzichte van 2014.

Vrouwen en hoger opgeleiden zijn iets vaker tevreden over de sportvoorzieningen in hun stad dan mannen en inwoners met een lager opleidingsniveau. Verder zijn er verschillen naar nationaliteit en gezinssituatie: Belgen zijn vaker tevreden dan niet-Belgen, alleenwonenden (al dan niet met kinderen) zijn minder vaak tevreden dan anderen.

Voor de recreatievoorzieningen geldt dat vrouwen en hoger opgeleiden iets vaker tevreden zijn dan mannen en lager opgeleiden.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er zijn verschillen in de voorbeelden en de antwoordcategorieën tussen de Gemeente- en Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor werden er bij 'sportvoorzieningen' geen voorbeelden tussen de haakjes gegeven, in de Stadsmonitor wel. In de Gemeentemonitor werd de antwoordcategorie 'weet niet / niet van toepassing' gebruikt, in de Stadsmonitor 'geen mening / niet van toepassing'. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

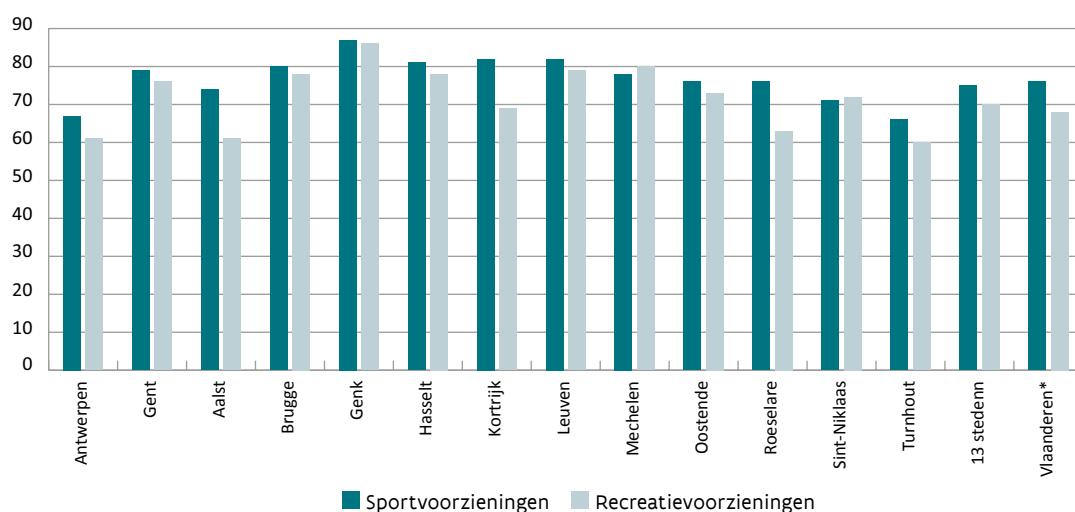
Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	Sportvoorzieningen				Recreatievoorzieningen			
	2008	2011	2014	2017	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	66	69	66	67	55	63	60	61
Gent	73	77	79	79	65	72	75	76
Aalst	69	68	68	74	56	56	58	61
Brugge	77	80	80	80	78	80	76	78
Genk	74	84	80	87	88	87	85	86
Hasselt	84	86	82	81	84	83	76	78
Kortrijk	85	85	79	82	62	70	64	69
Leuven	81	87	84	82	79	85	79	79
Mechelen	69	69	74	78	73	79	79	80
Oostende	81	81	78	76	73	76	70	73
Roeselare	81	82	75	76	66	67	55	63
Sint-Niklaas	81	79	73	71	75	75	74	72
Turnhout	79	68	65	66	68	61	59	60
Totaal 13 steden	74	76	74	75	67	71	69	70
Vlaanderen*	/	/	/	76	/	/	/	68

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de voorbeelden en antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de voorbeelden en antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

BIBLIOTHEKEN: AANBOD EN GEBRUIK

Definitie

Aanbod: het aantal stuks collectie per inwoner (onderscheid gedrukt en audiovisuele materialen).

Gebruik: het aandeel (%) leners in de bevolking.

De gedrukte materialen omvatten volgende categorieën: boeken, kranten, tijdschriften, strips, bladmuziek en naslagwerken.

De audiovisuele materialen omvatten: cd's, cd-rom's, dvd's, daisy-boeken, muziek-dvd's en games.

Het aandeel leners betreft de bij de openbare bibliotheken geregistreerde leners. Er wordt ook een onderscheid gemaakt tussen binnen en buiten het werkgebied. Onder het werkgebied van de bibliotheek wordt verstaan de gemeente zelf bij een gemeentelijke bibliotheek en alle samenwerkende gemeenten binnen een samenwerkingsverband.

Voor meer informatie:

<http://www.kennisportaalccenbib.be>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 1.1 rond een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen over verschillende domeinen heen in de stad. Dit aanbod is enerzijds voldoende gediversifieerd om te voldoen aan verschillende sociale behoeften en wensen naargelang de middelen, de levensfasen en de samenstelling van de huishoudens (vb. het stedelijk aanbod aan vrije tijd) als aan de demografische behoeften. Anderzijds is het aanbod ook voldoende territoriaal gespreid en vervult de stad hier zijn centrumfunctie

(intentie 1.2).

De indicator kan samen gelezen worden met **Cultuurcentra: aanbod en gebruik** en **Tevredenheid over culturele voorzieningen**.

In 2015 is er globaal gezien nog steeds een duidelijk overwicht van de gedrukte materialen, die in Vlaanderen en de meeste steden meer dan 80% van het aanbod uitmaken. Heel veel verschuiving zit hier de voorbije jaren niet meer op, hoewel er op het Vlaamse niveau wel een lichte daling is van de gedrukte materialen en een lichte stijging van de audiovisuele materialen.

Hasselt, Roeselare en Kortrijk hebben het hoogste aantal gedrukte materialen per inwoner. Hasselt, Kortrijk, Roeselare, Aalst en Oostende steken erboven uit wat het aanbod aan audiovisuele materialen betreft.

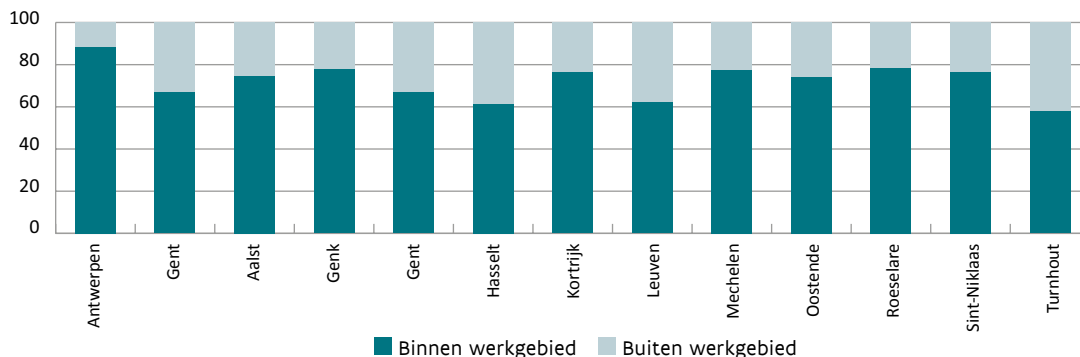
De 13 steden scoren boven het Vlaamse percentage wat het aandeel leners betreft. De hoogste aandelen kunnen teruggevonden worden in de Limburgse steden, Leuven en Roeselare. In Antwerpen is het aandeel leners binnen het eigen werkgebied het hoogst. De bibliotheken van Hasselt, Leuven en Turnhout bedienen het hoogste aandeel buiten het eigen werkgebied.

Wat de collectie betreft zijn er wel wat schommelingen doorheen de jaren, maar duidelijke evoluties zijn er niet. Wat het aandeel leners betreft is er een duidelijk patroon, dat daalt doorheen de jaren.

Aandachtspunten

Alle cijfers kunnen opgevraagd worden in het kennisportaal: www.kennisportaalccenbib.be.

Aandeel van de leners dat binnen en buiten het eigen werkgebied van de bibliotheek valt, in 2015.

Bron: kennisportaal cultuurcentra en bibliotheken.

Aantal stuks collectie per inwoner, van 2008 tot 2015.

	2008		2011		2014		2015	
	Gedrukt	Audiovisueel	Gedrukt	Audiovisueel	Gedrukt	Audiovisueel	Gedrukt	Audiovisueel
Antwerpen	2,5	0,6	1,9	0,6	1,8	0,5	1,8	0,5
Gent	2,3	0,4	2,1	0,3	2,0	0,4	2,1	0,4
Aalst	2,6	0,7	2,3	0,8	2,0	1,0	1,9	1,0
Brugge	3,2	0,4	2,9	0,4	3,8	0,4	3,8	0,4
Genk	3,1	0,7	3,2	0,9	2,9	0,8	2,7	0,7
Hasselt	6,0	1,1	6,1	1,0	17,8	1,1	17,4	1,8
Kortrijk	5,0	2,0	4,5	1,7	4,4	1,8	4,2	1,8
Leuven	2,3	0,5	2,1	0,6	2,1	0,6	2,2	0,6
Mechelen	2,8	0,5	2,5	0,5	2,5	0,4	2,6	0,4
Oostende	3,7	0,9	3,4	1,0	3,4	0,9	3,3	1,0
Roeselare	7,6	1,1	6,3	1,0	6,1	1,0	5,9	1,0
Sint-Niklaas	3,8	0,5	3,4	0,5	3,4	0,5	3,8	0,6
Turnhout	4,0	0,6	3,7	0,7	3,7	0,6	3,6	0,6
Totaal 13 steden	3,2	0,7	2,8	0,6	3,3	0,7	3,3	0,7
Vlaanderen	3,4	0,5	3,2	0,5	3,2	0,6	3,2	0,6

Bron: kennisportaal cultuurcentra en bibliotheken.

Aandeel geregistreerde leners ten opzichte de bevolking, van 2008 tot 2015, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	17,4	17,3	17,1	16,4	16,2	16,1	15,8	15,3
Gent	32,2	31,7	30,4	29,1	28,6	27,6	26,8	25,1
Aalst	27,0	25,8	23,8	23,2	22,4	22,1	21,1	20,3
Brugge	25,9	24,7	22,6	26,5	25,5	26,2	25,6	24,9
Genk	42,8	47,6	43,3	51,0	52,3	53,3	55,9	56,3
Hasselt	54,5	52,3	49,4	45,8	44,8	43,8	39,2	39,5
Kortrijk	26,2	24,9	24,7	23,5	23,3	21,3	21,5	22,3
Leuven	30,9	30,3	29,1	29,7	29,6	28,6	25,1	27,1
Mechelen	20,9	20,4	19,5	18,5	18,1	17,9	16,9	17,2
Oostende	30,8	30,6	29,1	27,0	25,2	23,7	22,9	22,2
Roeselare	28,7	27,9	27,4	25,7	25,1	23,9	25,0	25,2
Sint-Niklaas	25,9	25,4	23,3	25,3	25,9	24,5	24,2	23,9
Turnhout	34,6	34,0	30,2	24,2	23,8	23,9	24,0	23,8
Totaal 13 steden	27,0	26,6	25,3	25,0	24,6	24,1	23,4	23,0
Vlaanderen	24,6	24,2	23,5	23,0	22,6	22,2	21,4	21,0

Bron: kennisportaal cultuurcentra en bibliotheken.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar een bibliotheek heeft bezocht, in de eigen stad of elders.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een openbare bibliotheek bezocht?'. Respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Indien respondenten aangeven dat deze activiteit minstens 1 keer voorkwam, werd de volgende bijkomende vraag gesteld: 'Indien minstens 1 keer: vond deze activiteit vooral plaats in de stad waar je woont?'. Respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan openbare bibliotheken dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Deze voorzieningen zijn bovendien voor alle gebruikers maximaal toegankelijk. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 2.1 'Wegwerken van drempels'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die culturele participatie in beeld brengen; zoals [Bibliotheken: aanbod en gebruik](#), [Bezoek podiumkunsten](#), [Bijwonen sportevenement](#), [Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen](#) en [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#).

Gemiddeld 52% van de inwoners van de centrumsteden heeft in 2017 een openbare bibliotheek bezocht. De meeste steden wijken nauwelijks af van dit gemiddelde. Roeselare scoort het hoogst, met een percentage van 58%, terwijl Mechelen het laagste percentage optekent

met 42%. Het overgrote merendeel van de inwoners bezoekt de bibliotheek voornamelijk in de eigen stad. Ook naar frequentie zijn de verschillen tussen de centrumsteden beperkt. De meeste respondenten geven aan de bibliotheek 1 tot 6 keer te hebben bezocht. Het aandeel inwoners dat de bibliotheek 7 tot 12 keer of meer dan 12 keer heeft bezocht, schommelt in beide gevallen voor alle centrumsteden rond de 10%.

Met uitzondering van Roeselare kennen alle centrumsteden in vergelijking met 2008 een daling van het bibliotheekbezoek. Deze daling is het meest uitgesproken in Hasselt en Turnhout, met respectievelijk een daling van 8 en 11 procentpunten. Het aandeel respondenten dat aangeeft de bibliotheek voornamelijk in de eigen stad te hebben bezocht, wijzigt nauwelijks over de jaren heen.

Er zijn opvallende verschillen naar opleidingsniveau. Hoger opgeleiden geven vaker aan dan lager opgeleiden het afgelopen jaar een bibliotheek te hebben bezocht. Ook leeftijd speelt een rol. Doorgaans geldt dat hoe jonger de respondent, hoe groter de kans dat hij of zij het afgelopen jaar minstens één keer naar de bibliotheek is geweest. Verder geven niet-Belgen vaker aan minstens één keer naar de bibliotheek te zijn geweest. Hetzelfde geldt voor inwoners die alleen wonen met kinderen, samenwonen met partner en kinderen of inwoners bij ouders of familie.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Dit item wordt ook bevraagd in de Gemeentemonitor. Omdat de vraagstelling te sterk afwijkt van deze in de Stadsmonitor, worden er hier geen cijfers voor Vlaanderen weergegeven. Deze zijn echter wel beschikbaar op de website van de Gemeente- en de Stadsmonitor.

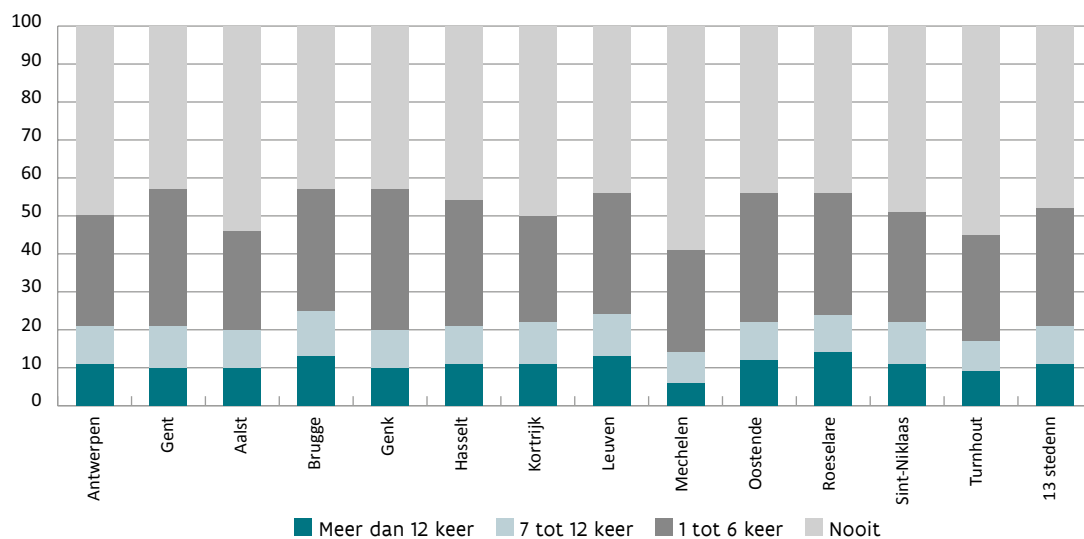
Bibliotheekbezoek in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008*	2011	vooral eigen stad	2014	vooral eigen stad	2017	vooral eigen stad
Antwerpen	52	48	94	50	94	49	95
Gent	59	52	98	53	95	57	95
Aalst	49	45	90	50	91	46	89
Brugge	61	53	94	56	94	57	96
Genk	61	59	96	61	96	57	95
Hasselt	62	57	94	58	94	54	93
Kortrijk	52	45	90	51	93	49	93
Leuven	61	56	97	56	96	56	95
Mechelen	44	43	90	43	90	42	88
Oostende	60	59	98	58	94	56	96
Roeselare	56	52	93	58	94	58	97
Sint-Niklaas	55	52	97	54	95	51	93
Turnhout	56	48	93	45	95	45	94
Totaal 13 steden	55	50	95	53	94	52	94

* in 2008 werd niet gevraagd of het vooral in de stad plaats vond.

Bron: survey Stadsmonitor.

Bibliotheekbezoek, naar bezoekfrequentie, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

CULTUURCENTRA: AANBOD EN GEBRUIK

Definitie

Aanbod: het aantal eigen en receptieve activiteiten van de cultuurcentra per 1.000 inwoners.

Gebruik: het aantal actieve klanten (onderscheid binnen/buiten stad) en aandeel (%) van de inwoners dat actieve klant is. Het bereik is het aantal actieve klanten wonend binnen de stad in verhouding tot het aantal inwoners van de stad (%).

Een cultuurcentrum is een gemeentelijke instelling, erkend en gesubsidieerd door de Vlaamse overheid, waarbinnen manifestaties op kunst-, muziek- en cultuurgebied zich kunnen afspelen. Ze hebben een regionale functie op vlak van gemeenschapsvorming en cultuurparticipatie.

Eigen activiteiten zijn activiteiten waarbij het cultuurcentrum de organisator is of een beduidende inhoudelijke en financiële inbreng heeft. Het receptieve aanbod wordt georganiseerd door individuele of georganiseerde gebruikers (verenigingen, clubs...) in de infrastructuur van het cultuurcentrum. Heel vaak ondersteunen de cultuurcentra dit receptieve aanbod door het ter beschikking stellen van technische en organisatorische kennis.

Onder actieve klanten worden personen verstaan die minstens één keer deelgenomen hebben aan een eigen activiteit in dat betreffende jaar. Deze worden opgedeeld in actieve klanten die binnen én buiten de eigen stad van het cultuurcentrum wonen.

Voor meer informatie:

<http://www.kennisportaalccenbib.be>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 1.1 rond een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen over verschillende domeinen heen in de stad. Dit aanbod is enerzijds voldoende gediversifieerd om te voldoen aan verschillende sociale behoeften en wensen naargelang de middelen, de levensfasen en de samenstelling van de huishoudens (vb. het stedelijk aanbod aan vrije tijd) als aan de demografische behoeften.

De opsplitsing tussen stads- en niet stadsgebruikers laat tevens toe een aspect van de centrumfunctie van de steden op het vlak van cultuuraanbod in beeld te brengen (intentie 1.2).

De indicator kan samen gelezen worden met **Bibliotheken: aanbod en gebruik** en **Tevredenheid over culturele voorzieningen**.

In 2015 is er globaal gezien een duidelijk overwicht van de receptieve activiteiten, die in de meeste steden twee derde tot driekwart van het aanbod uitmaken. Voor Vlaanderen ligt dit aandeel nog wat hoger, de receptieve activiteiten maken ruim driekwart van het aanbod uit. Mechelen, Oostende, Roeselare en Turnhout wijken hier echter van af. In hun cultuurcentra overtreft het eigen aanbod duidelijk het receptieve aanbod. Wat het aantal actieve klanten betreft is er voor de meeste steden een evenwicht tussen zij die wonen in de stad en zij die wonen buiten de stad. Dit sluit aan bij de globale situatie voor het Vlaamse Gewest. Roeselare trekt vooral actieve klanten in de eigen stad aan. De Limburgse centrumsteden, Kortrijk en Turnhout daarentegen hebben een groter bereik buiten de eigen stad. In veel steden heeft minder dan 5% van de inwoners deelgenomen aan het eigen aanbod van de cultuurcentra. Leuven en Sint-Niklaas slagen er in tussen 5 en 10% van de bevolking te bereiken. Roeselare, Oostende en Turnhout bereiken zelfs 10% of meer van de bevolking.

De cijfers over het aanbod en gebruik van de cultuurcentra schommelen doorheen de jaren zonder duidelijke trends.

Aandachtspunten

Sinds de lancering van de applicatie CCinC door het departement CJM in 2012 worden de cijfergegevens van de cultuurcentra op een gestructureerde en coherente manier opgevraagd. De werkingsgegevens voor het jaar 2011 konden als eerste in CCinC worden ingevoerd. Het departement heeft eerder al bevragingen georganiseerd bij de cultuurcentra waardoor er gegevens beschikbaar zijn vanaf 2008. Alle cijfers kunnen opgevraagd worden in het kennisportaal: www.kennisportaalccenbib.be.

Aantal eigen en receptieve activiteiten van de cultuurcentra*, in 2008, 2011, 2014 en 2015, per 1.000 inwoners.

	2008		2011		2014		2015	
	Eigen	Receptief	Eigen	Receptief	Eigen	Receptief	Eigen	Receptief
Aalst	6,5	12,0	3,9	11,2	5,9	18,2	6,5	21,2
Brugge	4,2	4,8	4,0	12,2	4,2	12,1	3,6	13,5
Genk	7,7	19,0	8,8	24,2	8,8	18,0	11,3	15,5
Hasselt	7,3	22,0	6,0	21,3	5,3	17,8	5,6	15,8
Kortrijk	6,8	91,8	6,2	94,3	5,1	42,5	4,6	23,8
Leuven	5,4	5,7	5,6	4,6	5,3	8,0	4,8	6,7
Mechelen	10,6	3,3	5,7	4,6	11,5	8,0	8,4	6,9
Oostende	nb	nb	nb	nb	6,6	4,0	6,0	5,3
Roeselare	5,9	8,5	7,2	6,3	7,4	4,5	6,3	4,4
Sint-Niklaas	9,0	14,1	12,0	17,5	11,7	39,2	11,0	40,6
Turnhout	77,5	32,4	45,1	17,2	47,3	19,2	56,1	17,8
11 steden*	9,8	18,0	7,7	18,9	9,0	17,0	9,0	15,3
Vlaams Gewest**	3,6	10,8	3,4	11,2	3,4	11,2	3,4	11,0

* De steden Antwerpen en Gent ontbreken. Antwerpen heeft geen enkele manier om in cultuurcentra de unieke bezoeker op jaarbasis te tellen. Daarom zijn ze niet opgenomen voor de indicator aanbod en gebruik van cultuurcentra. Gent heeft geen cultuurcentrum in de klassieke zin. Cijfers meegegeven van de huizen die via stadsdagen de rol vervullen van cultuurcentrum zou een verkeerd/vertekend beeld geven.

** Vlaams Gewest: de cijfers voor Vlaanderen hebben betrekking op 66 door de Vlaamse overheid erkende cultuurcentra in het Vlaamse Gewest.

Bron: kennisportaal cultuurcentra en bibliotheken.

Aantal actieve klanten van de cultuurcentra, percentage dat daarvan stadbewoner is en het bereik, in 2008, 2011, 2014 en 2015.

	2008			2011			2014			2015		
	Klanten	% Stads-bewoner	Bereik	Klanten	% Stads-bewoner	Bereik	Klanten	% Stads-bewoner	Bereik	Klanten	% Stads-bewoner	Bereik
Aalst	8.209	45	5	8.856	46	5	6.733	52	4	6.338	46	3
Brugge	6.808	60	3	6.459	55	3	7.189	44	3	7.422	52	3
Genk	4.821	60	5	7.467	37	4	7.477	32	4	6.697	31	3
Hasselt	9.233	31	4	8.531	31	4	9.459	30	4	9.712	30	4
Kortrijk	4.279	45	3	4.173	39	2	5.640	42	3	6.247	37	3
Leuven	11.156	47	6	15.237	47	7	10.649	48	5	10.509	49	5
Mechelen	3.440	47	2	3.924	46	2	4.288	50	3	4.979	54	3
Oostende	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	21.045	87	26	22.655	44	14
Roeselare	7.531	38	5	11.288	58	11	14.430	49	12	13.785	67	15
Sint-Niklaas	9.611	35	5	11.637	46	7	12.881	46	8	11.122	51	8
Turnhout	14.718	30	11	20.057	34	16	14.840	30	11	15.825	26	10
11 steden*	79.806	41	4	97.629	43	5	114.631	50	7	115.291	44	6
Vlaams Gewest**	246.223	44	/	262.145	45	/	359.796	46	/	340.703	45	/

* In 2008 en 2011 totaal zonder Oostende. Zie ook opmerking over Antwerpen en Gent onder de vorige tabel.

** Vlaams Gewest: de cijfers voor Vlaanderen hebben betrekking op 66 door de Vlaamse overheid erkende cultuurcentra in het Vlaamse Gewest.

Bron: kennisportaal cultuurcentra en bibliotheken.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar 1 of meerdere podiumvoorstellingen heeft bijgewoond, in de eigen stad of elders.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een podiumvoorstelling bijgewoond (ballet-, dans-, toneelvoorstelling of concert)?'. Respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Indien respondenten aangeven dat deze activiteit minstens 1 keer voorkwam, werd de volgende bijkomende vraag gesteld: 'Indien minstens 1 keer: vond deze activiteit vooral plaats in de stad waar je woont?'. Respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan podiumvoorstellingen dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Deze voorzieningen zijn bovendien voor alle gebruikers maximaal toegankelijk. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 2.1 'Wegwerken van drempels'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die culturele participatie in beeld brengen; zoals [Bibliotheekbezoek](#), [Bijwonen sportevenement](#), [Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen](#), [Bioscoopbezoek](#) en [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#).

In 2017 heeft ongeveer 62% van de inwoners van de centrumsteden het afgelopen jaar een podiumvoorstelling bezocht. Net geen 8 op de 10 inwoners deed dit voornamelijk in de eigen stad. De centrumsteden Antwerpen, Gent, Hasselt, Leuven en Mechelen rapporteren een percentage boven het gemiddelde van alle centrumsteden. Turnhout scoort het laagst, met een percentage van 53%. Het merendeel van de respondenten gaf aan 1 tot 6 keer een podiumvoorstelling te hebben bijgewoond (52%). Slechts een beperkt aandeel gaf dit 7 tot 12 keer (6%) of meer dan 12 keer (3%) te hebben gedaan. 38% gaf aan het afgelopen jaar niet naar een voorstelling te zijn geweest.

In vergelijking met 2014 blijven de verschillen beperkt. Antwerpen en Hasselt tekenen een stijging op van 5 procentpunten met betrekking tot het bezoek van podiumkunsten, terwijl Sint-Niklaas een daling van 3 procentpunten rapporteert. Ook het bezoek in de eigen stad kent weinig verschuivingen.

Personen zonder betaald werk geven vaker aan het afgelopen jaar geen podiumvoorstelling te hebben bezocht dan inwoners met betaald werk. Hetzelfde geldt voor herkomst: Belgen geven vaker aan een podiumvoorstelling te hebben bezocht dan niet-Belgen. Hiernaast geven 75-plussers vaker aan geen voorstelling te hebben bezocht. Er zijn ook uitgesproken verschillen naar opleidingsniveau. Terwijl 58% van de laaggeschoolden aangeeft geen voorstelling te hebben bezocht, geeft slechts 23% van de hoogopgeleiden aan dit niet te hebben gedaan.

Aandachtspunten

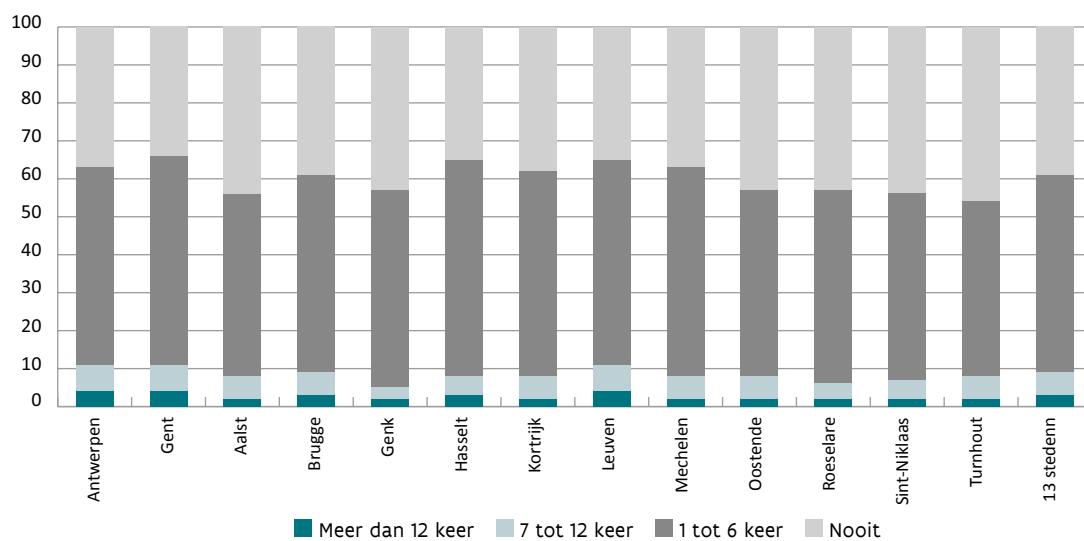
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Bezoek podiumkunsten in 2014 en 2017, in %.

	2014	vooral eigen stad	2017	vooral eigen stad
Antwerpen	58	87	63	87
Gent	65	85	66	83
Aalst	55	63	56	66
Brugge	59	77	59	78
Genk	56	76	57	78
Hasselt	59	77	64	77
Kortrijk	58	75	62	75
Leuven	67	70	65	73
Mechelen	59	63	63	65
Oostende	56	75	57	80
Roeselare	57	73	57	77
Sint-Niklaas	59	64	56	70
Turnhout	54	71	53	71
Totaal 13 steden	59	78	62	79

Bron: survey Stadsmonitor.

Bezoek podiumkunsten, naar bezoekfrequentie, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

BEZOEKERS VAN MUSEA, TENTOONSTELLINGEN OF HISTORISCHE PLAATSEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar een museum, tentoonstelling of een historische plaats heeft bezocht, in de eigen stad of elders.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een museum, tentoonstelling, galerij of historische plaats (kastelen, kerken ...) bezocht?. Respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Indien respondenten aangeven dat deze activiteit minstens 1 keer voorkwam, werd de volgende bijkomende vraag gesteld: 'Indien minstens 1 keer: vond deze activiteit vooral plaats in de stad waar je woont?'. Respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan musea, tentoonstellingen en historische plaatsen dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Deze voorzieningen zijn bovendien voor alle gebruikers maximaal toegankelijk. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 2.1 'Wegwerken van drempels'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die culturele participatie in beeld brengen; zoals [Bibliotheekbezoek](#), [Bijwonen sportevenement](#), [Bezoek podiumkunsten](#) en [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#).

In 2017 heeft ongeveer 66% van de inwoners van de centrumsteden het afgelopen jaar een museum, tentoonstelling of een historische plaats bezocht. Net iets minder dan 7 op de 10 inwoners deed dit voornamelijk in de eigen stad. Er zijn opvallende verschillen tussen de centrumsteden. Leuven en Gent rapporteren het hoogste percentage, met een cijfer van 75%. Genk en Roeselare scoren het laagst, met percentages rond de 50%. Het overgrote merendeel van de inwoners van de centrumsteden heeft een museum, tentoonstelling of historische plaats 1 tot 6 keer bezocht (53%). Slechts een beperkt aandeel gaf aan dit 7 tot 12 keer (9%) of meer dan 12 keer (4%) te hebben gedaan. 34% heeft het afgelopen jaar geen enkel museum, tentoonstelling of historische plaats bezocht.

In vergelijking met 2014 zijn er weinig opvallende verschillen. Mechelen en Roeselare rapporteren een daling van om en bij de 4 procentpunten. In het geval van de andere centrumsteden stagneren de cijfers, of is er een kleine toename.

Er zijn opvallende verschillen naar opleidingsniveau. 53% van de laaggeschoolden in de centrumsteden geeft aan het afgelopen jaar geen museum, tentoonstelling of historische plaats te hebben bezocht. Dit percentage bedraagt slechts 19% bij hogeschoolden. Hiernaast zijn er ook verschillen naar leeftijd. 75-plussers geven vaker aan geen museum, tentoonstelling of historische plaats te hebben bezocht dan inwoners in een andere leeftijdscategorie. Verder geven personen zonder betaald werk vaker aan niet te zijn geweest.

Aandachtspunten

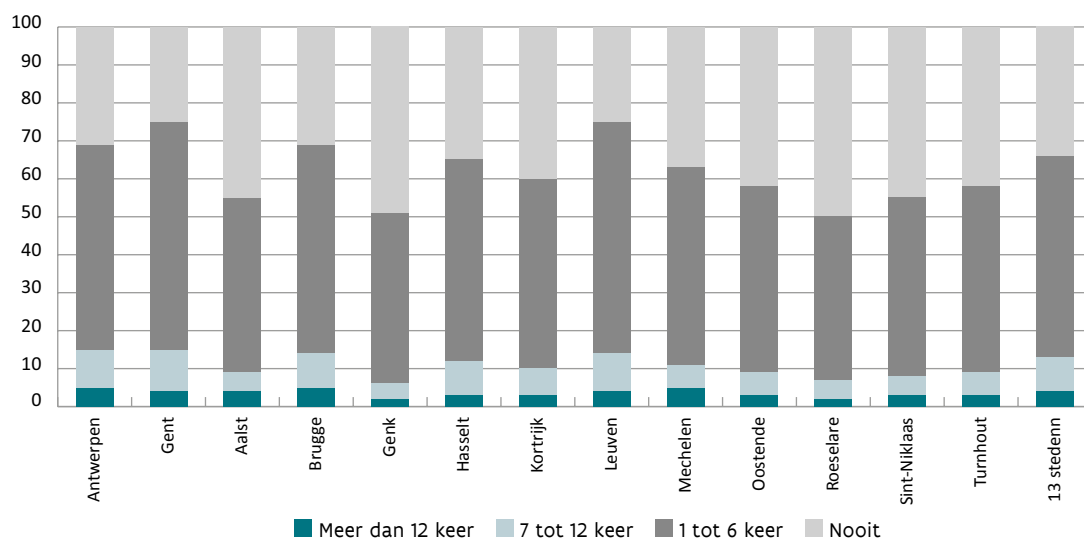
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen, in 2014 en 2017, %.

	2014	vooral eigen stad	2017	vooral eigen stad
Antwerpen	67	70	69	75
Gent	77	73	75	78
Aalst	55	35	55	47
Brugge	67	69	69	76
Genk	51	47	51	52
Hasselt	64	51	65	59
Kortrijk	58	47	60	50
Leuven	73	55	75	59
Mechelen	68	46	63	57
Oostende	59	55	58	65
Roeselare	54	37	50	50
Sint-Niklaas	57	37	55	46
Turnhout	56	50	57	56
Totaal 13 steden	65	61	66	67

Bron: survey Stadsmonitor.

Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen, naar bezoekfrequentie, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

BEZOEKERS VAN EEN PLEIN-, PARKEVENEMENT OF ZOMERFESTIVAL

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar een plein-, parkevenement of zomerfestival heeft bezocht, in de eigen stad of elders.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een plein-, parkevenement of zomerfestival bezocht?'. Respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Indien respondenten aangaven dat deze activiteit minstens 1 keer voorkwam, werd de volgende bijkomende vraag gesteld: 'Indien minstens 1 keer: vond deze activiteit vooral plaats in de stad waar je woont?'. Respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan evenementen dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Deze voorzieningen zijn bovendien voor alle gebruikers maximaal toegankelijk. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 2.1 'Wegwerken van drempels'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die culturele participatie in beeld brengen; zoals [Bezoek podiumkunsten](#), [Bijwonen sportevenement](#), [Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen](#) en [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#).

In 2017 heeft gemiddeld 65% van de inwoners van de centrumsteden het afgelopen jaar minstens 1 plein-, parkevenement of zomerfestival bezocht in de eigen stad of elders. Gent, Leuven en Mechelen tekenen het hoogste percentage op (69%). De verschillen tussen de steden blijven beperkt, met uitzondering van Roeselare, waar het percentage 54% bedraagt. De meerderheid van de respondenten dat aangaf het afgelopen jaar

een plein-, parkevenement of zomerfestival te hebben bezocht in de eigen stad of elders, deed dit 1 tot 6 keer (52% voor de totaliteit van de 13 centrumsteden). 9% deed dit 7 tot 12 keer, slechts 4% meer dan 12 keer.

De overgrote meerderheid van de inwoners van de 13 centrumsteden bezocht een plein-, parkevenement of zomerfestival het afgelopen jaar voornamelijk in de eigen stad. Mechelen rapporteert het hoogste percentage (90%), Roeselare het laagste (70%).

In vergelijking met 2014 is er in het merendeel van de centrumsteden een (lichte) stijging van het aandeel inwoners dat het afgelopen jaar minstens 1 plein-, parkevenement of zomerfestival heeft bezocht in de eigen stad of elders. Deze stijging is het grootst in Hasselt, Kortrijk en Turnhout. In deze centrumsteden is er een toename van 5 procentpunten. Het aandeel bezoekers in 2017 dat aangeeft dergelijke evenementen voornamelijk in de eigen stad te beleven, verschilt voor de meeste steden nauwelijks met het aandeel voor 2014. Enkel in Mechelen is er een stijging met ongeveer 9 procentpunten.

Lager opgeleiden geven dubbel zo vaak aan het afgelopen jaar niet naar een plein-, parkevenement of zomerfestival te zijn geweest dan inwoners met een hoog opleidingsniveau. Hiernaast geven alleenwonenden en samenwonenden zonder kinderen vaker aan niet te zijn geweest. Ook het niet hebben van betaald werk heeft een invloed op het bezoek aan een plein-, parkevenement of zomerfestival. Inwoners zonder betaald werk geven dubbel zo vaak aan dat ze het afgelopen jaar niet naar dergelijk evenement zijn geweest.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

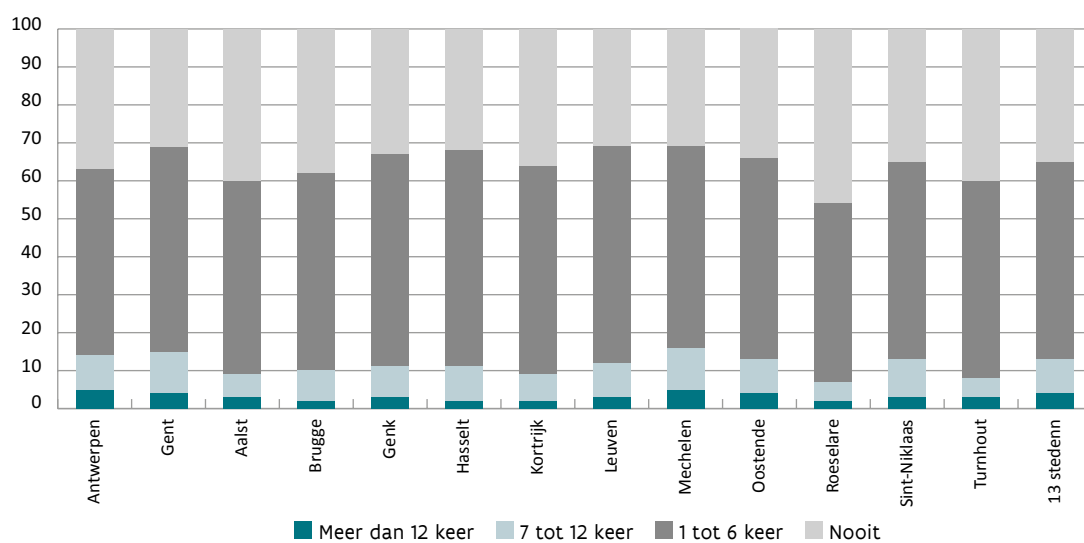
Dit item werd ook bevraagd in de Gemeentemonitor. Omdat de vraagstelling te sterk afwijkt van deze in de Stadsmonitor, zijn er voor dit item geen vergelijkbare cijfers voor Vlaanderen voorhanden. Deze zijn echter wel raadpleegbaar op de website van de Gemeente- en Stadsmonitor.

Bezoek aan een plein-, parkevenement of zomerfestival, in 2014 en 2017, in %.

	2014	vooral eigen stad	2017	vooral eigen stad
Antwerpen	62	85	63	86
Gent	66	87	69	87
Aalst	56	79	60	78
Brugge	58	82	62	85
Genk	66	85	67	86
Hasselt	63	82	68	83
Kortrijk	59	77	64	80
Leuven	70	78	69	81
Mechelen	65	81	69	90
Oostende	63	83	66	85
Roeselare	51	69	54	70
Sint-Niklaas	63	78	66	80
Turnhout	55	68	60	72
Totaal 13 steden	62	82	65	84

Bron: survey Stadsmonitor.

Bezoek aan een plein-, parkevenement of zomerfestival, naar bezoekfrequentie, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar een bioscoop heeft bezocht, in de eigen stad of elders.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een bioscoop bezocht?. Respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Indien respondenten aangeven dat deze activiteit minstens 1 keer voorkwam, werd de volgende bijkomende vraag gesteld: 'Indien minstens 1 keer: vond deze activiteit vooral plaats in de stad waar je woont?'. Respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Deze voorzieningen zijn bovendien voor alle gebruikers maximaal toegankelijk. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 2.1 'Wegwerken van drempels'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die culturele participatie in beeld brengen; zoals [Bezoek podiumkunsten](#), [Bijwonen sportevenement](#), [Bibliotheekbezoek](#), [Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen](#) en [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#).

In 2017 heeft gemiddeld 66% van de inwoners van de centrumsteden het afgelopen jaar een bioscoop bezocht. In Genk ligt het bioscoopbezoek het hoogst (74%); gevolgd door Gent (70%). Oostende en Aalst

scoren het laagst met percentages onder de 60%. 9 op de 10 inwoners bezocht de bioscoop voornamelijk in de eigen stad. De meeste steden wijken nauwelijks af van dit gemiddelde, met uitzondering van Aalst. Hier gaf 69% van de inwoners aan de bioscoop voornamelijk in de eigen stad te hebben bezocht. Het overgrote merendeel van de respondenten dat aangaf het afgelopen jaar naar de bioscoop te zijn geweest, ging 1 tot 6 keer.

In vergelijking met 2014 stagneert of daalt het bioscoopbezoek lichtjes. In Genk, Hasselt, Sint-Niklaas en Turnhout is er een daling van 5 procentpunten of meer. In vergelijking met 2011 en 2008 gaan ongeveer alle centrumsteden er (licht) op vooruit. Het aandeel inwoners dat de bioscoop voornamelijk in de eigen stad bezocht, kent weinig uitgesproken schommelingen over de jaren heen. Enkel Aalst tekent een duidelijke stijging op.

Lager opgeleiden geven meer dan dubbel zo vaak aan het afgelopen jaar niet naar een bioscoop te zijn geweest dan inwoners met een hoog opleidingsniveau. Verder geldt dat, hoe jonger de inwoner, hoe groter de kans dat iemand het afgelopen jaar een bioscoop heeft bezocht. Hiernaast geven alleenwonenden en samenwonenden zonder kinderen vaker aan niet naar de bioscoop te zijn geweest. Ook het niet hebben van betaald werk heeft een invloed op het bioscoopbezoek. Inwoners zonder betaald werk geven dubbel zo vaak aan dat ze het afgelopen jaar niet naar de bioscoop zijn geweest in vergelijking met inwoners met een betaalde job.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

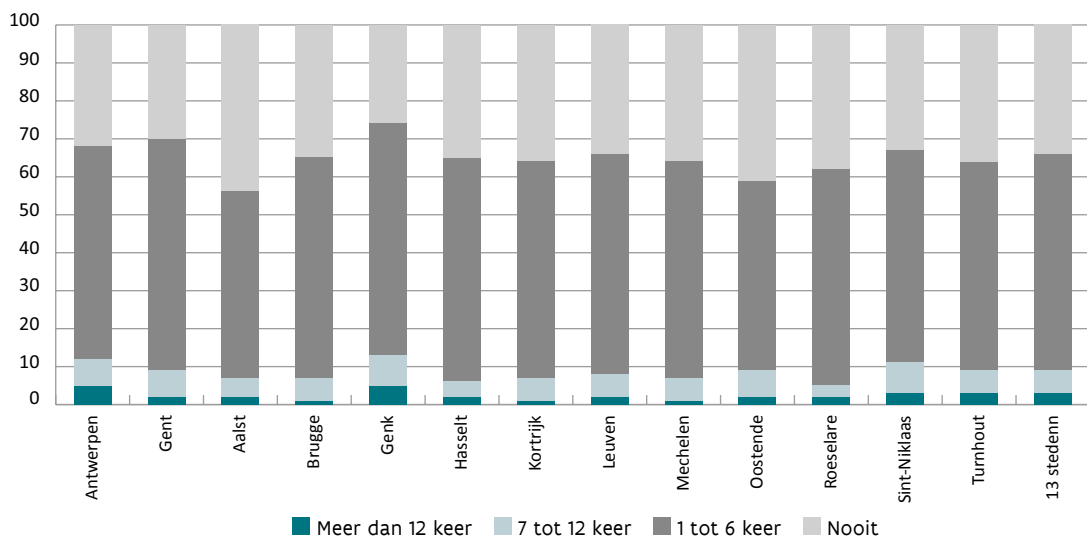
In 2008 werd het bezoek in de eigen stad niet bevestigd.

Bioscoopbezoek in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	vooral eigen stad	2014	vooral eigen stad	2017	vooral eigen stad
Antwerpen	63	62	91	67	90	68	90
Gent	68	64	94	69	93	70	95
Aalst	56	53	55	60	61	56	69
Brugge	64	62	93	67	92	65	93
Genk	72	69	89	80	92	74	94
Hasselt	67	62	88	73	87	65	85
Kortrijk	56	57	91	66	90	64	92
Leuven	61	61	94	68	92	66	92
Mechelen	57	59	83	66	84	64	88
Oostende	56	55	93	62	90	59	94
Roeselare	52	55	84	65	83	62	85
Sint-Niklaas	66	62	87	72	84	66	89
Turnhout	64	63	92	70	95	64	95
Totaal 13 steden	63	61	89	68	89	66	90

Bron: survey Stadsmonitor.

Bioscoopbezoek, naar bezoekfrequentie, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER CULTURELE VOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over culturele voorzieningen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over culturele voorzieningen (museum, bioscoop...)?'

De respondent kon antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan culturele voorzieningen dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van haar stadsbewoners (intentie 1.1). Dit aanbod geeft aan alle bevolkingsgroepen de kans om zich cultureel te ontplooiën (intentie 2.1).

Deze indicator kan best samen gelezen worden met diverse indicatoren over culturele participatie zoals [Bibliotheken; aanbod en gebruik](#), [Cultuurcentra: aanbod en gebruik](#), [Bibliotheekbezoek](#), [Bezoek podiumkunsten](#), [Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen](#) en de samengestelde indicator [Tevredenheid over voorzieningen](#).

Meer dan 8 op de 10 inwoners in de 13 centrumsteden is tevreden over het aanbod aan culturele voorzieningen.

5% is ontevreden. In Genk, Gent, Brugge, Hasselt en Leuven ligt de tevredenheid boven de 85%. Enkel in Aalst is minder dan 80% van de bevolking tevreden. Hier neemt een vijfde een neutrale houding aan terwijl 8% ontevreden is. In andere steden ligt de ontevredenheid lager. De tevredenheid in de centrumsteden ligt meer dan 10 procentpunten hoger dan gemiddeld in Vlaanderen. Gemiddeld in Vlaanderen zijn ook dubbel zoveel inwoners ontevreden over de culturele voorzieningen in hun gemeente of stad.

Ten opzichte van vorige metingen zijn er globaal weinig verschuivingen. Wel is er een terugval gebeurd ten opzichte van 2008 in Turnhout (-7ppt), Hasselt en Roeselare (telkens -6ppt) en Kortrijk (-5ppt). Antwerpen, Gent en Oostende zijn er de voorbije jaren op vooruit gegaan.

Van de laaggeschoolden is 3 op de 4 tevreden, bij de hooggeschoolden bijna 9 op de 10. Belgen (83%) zijn iets meer tevreden dan niet-Belgen (79%) en alleenstaanden met kinderen (78%) minder dan samenwonenden met kinderen (84%).

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er zijn verschillen in de voorbeelden tussen haakjes en in de antwoordcategorieën in de survey Gemeentemonitor en Stadsmonitor. Het verschil in antwoordcategorieën betreft enkel 'weet niet/niet van toepassing' in de Gemeentemonitor en 'geen mening/niet van toepassing' in de Stadsmonitor. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

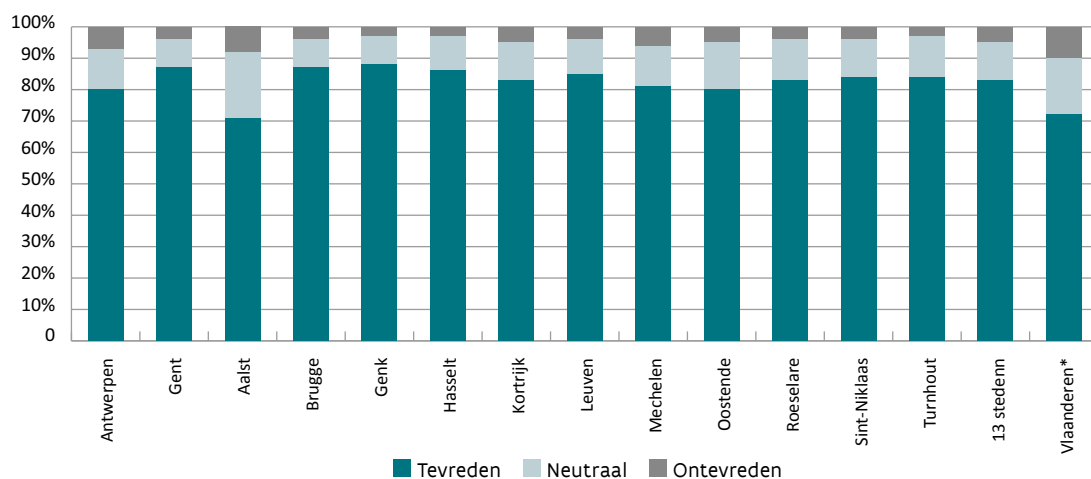
Tevredenheid over culturele voorzieningen, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	78	80	75	81
Gent	84	87	86	87
Aalst	71	71	67	71
Brugge	89	90	84	87
Genk	86	88	86	88
Hasselt	92	91	88	86
Kortrijk	89	86	82	83
Leuven	85	91	86	85
Mechelen	80	83	82	81
Oostende	75	72	77	80
Roeselare	90	89	84	83
Sint-Niklaas	87	85	83	84
Turnhout	92	88	85	84
Totaal 13 steden	83	84	80	83
Vlaanderen*	/	/	/	72

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de voorbeelden en antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over culturele voorzieningen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de voorbeelden en antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

OPEN JEUGDRUIMTE IN DE WIJK

Definitie

Het aandeel (%) van de jongeren (12-18 jaar) dat woont binnen 1.000m loopafstand van open jeugdruimte. De indicator bestaat uit het aantal 12-18-jarigen dat woont binnen 1.000m loopafstand van open jeugdruimte op het totaal aantal 12-18-jarigen in de stad.

Open jeugdruimte staat voor alle publiek toegankelijke open ruimtes met jeugd-, sport-, of recreatiefaciliteiten voor jongeren (sport- en recreatiefaciliteiten op buurtgroen, speelruimte, open terrein aan jeugdinfrastructuur, skateterrein, ed.). Exclusieve terreinen voor sport behoren niet tot de indicator.

Toelichting

De verschillende voorzieningen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze voorzien in de verschillende behoeften van de inwoners, waaronder de ruimte voor jongeren (intentie 1.1), 2) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt, dit stimuleert onder andere de sociale contacten en maakt de stad aantrekkelijker voor zowel bezoekers als bewoners (intentie 3.1), 3) ze bouwen mee aan een gezonde en veilige leefomgeving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (intentie 3.7) en 4) en tenslotte bevorderen ze de binnenstedelijke differentiatie (intentie 5.7).

Deze indicator leest men best samen met de indicatoren [Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd](#), [Tevredenheid over de buurt](#), [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), [Speelruimte in de wijk](#) en [Overdekte jeugdruimte in de wijk](#).

In 8 van de 13 centrumsteden beschikt meer dan 80% van de jongeren over open jeugdruimte binnen 1.000m loopafstand van hun woning. In Leuven, Turnhout, Gent, Hasselt en Genk is dit zelfs meer dan 90% van de 12-18 jarigen. In de overige steden liggen de aandelen lager. Enkel in Antwerpen en Oostende beschikt minder dan de helft van de jongeren over open jeugdruimte in de buurt. In deze steden bedragen de aandelen respectievelijk 35% en 17%.

De verschillen binnen de stadsgrenzen zijn vaker meer uitgesproken dan die tussen de steden. In Aalst, Antwerpen, Mechelen en Gent loopt het binnenstedelijke verschil op tot meer dan 50 procentpunten.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Bij de vergelijking tussen de steden is enige voorzichtigheid aangeraden, gezien de verschillende nauwkeurigheid van de koppeling van de inwoners op adresniveau per stad, de verschillende data-leveranciers en de verschillende ruimtelijke context.

Bij de vergelijking in de tijd is eveneens enige voorzichtigheid aangeraden. De evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling van inwoners op adresniveau en de verandering in de berekeningswijze voor Oostende en Gent maken vergelijkingen in de tijd moeilijker.

Tussen 2006 en 2014 werkten Gent en Oostende met een netwerkanalyse bij de berekening van het aandeel inwoners dat op loopafstand van een voorziening woont. In 2017 is voor elke centrumstad gebruik gemaakt van een bufferanalyse bij de berekeningen, dit om de vergelijkbaarheid tussen de steden te verhogen. Dit vraagt om enige voorzichtigheid bij de vergelijking van de data van Gent en Oostende tussen 2006 en 2014 met de data uit de overige jaren.

De open jeugdruimtes zijn geïnventariseerd door de steden zelf. Deze indicator focust op open ruimtes waar jongeren kunnen samenkomen ongeacht de context, de openstelling en de openingsuren en/of de kwaliteit.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be

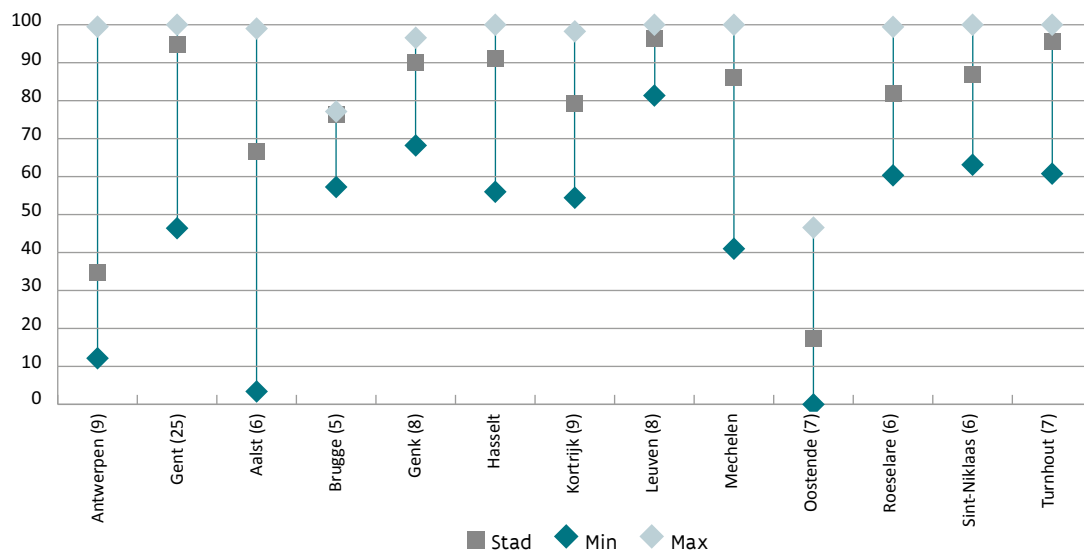
Open jeugdruimte in de wijk, in 2011, 2014 en 2017, in absoluut aantal en %.

	2011		2014		2017	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	13 288	34,7
Gent	n.b.	n.b.	16 230	95,1	16 402	94,9
Aalst	963	16,5	1 536	26,2	4 015	66,5
Brugge	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	6 154	76,3
Genk	4 835	85,8	n.b.	n.b.	4 748	90,1
Hasselt	4 357	90,5	4 232	90,6	4 336	91,2
Kortrijk	n.b.	n.b.	4 197	75,4	4 246	79,3
Leuven	5 706	96,5	5 698	96,6	5 705	96,3
Mechelen	5 855	87,1	5 845	91,9	5 612	86,2
Oostende	786	18,0	575	13,9	726	17,3
Roeselare	3 096	80,2	3 568	79,8	3 666	82,0
Sint-Niklaas	4 384	79,0	4 728	86,5	4 862	86,9
Turnhout	2 706	94,0	2 785	95,4	2 936	95,7

Met vergelijkingen in de tijd moet voorzichtig worden omgesprongen, zie aandachtspunten.

Bron: GIS-en jeugdendiensten steden en Statistiek Vlaanderen.

Open jeugdruimte in de wijk, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

* Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen per stad die gebruikt werden bij de berekeningen.

Bron: GIS-en jeugdendiensten steden en Statistiek Vlaanderen.

OVERDEKTE JEUGDRUIMTE IN DE WIJK

Definitie

Het aandeel (%) jongeren (12-18 jaar) dat binnen 1.000m loopafstand van een overdekte jeugdruimte woont. De indicator bestaat uit het aantal 12-18-jarigen dat woont binnen 1.000m loopafstand van jeugdruimte op het totaal aantal 12-18-jarigen in de stad.

Overdekte jeugdruimte staat voor alle publiek toegankelijke locaties waar de jeugd een onderdak heeft, zoals een jeugdcentrum, jeugdhuis, jeugdclub of jeugdlokaal. Het betreft dus alle vormen van overdekte ruimtes voor jeugdactiviteiten en –initiatieven, jeugdverenigingen, plekken van samenkomst, ongeacht de eigenaar van de infrastructuur. Bibliotheken, voetbalstadions, cafés, overdekte sportterreinen, etc. worden niet beschouwd als overdekte jeugdruimte.

Toelichting

De verschillende voorzieningen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze voorzien in de verschillende behoeften van de inwoners, waaronder de ruimte voor jongeren (intentie 1.1), 2) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt, dit stimuleert onder andere de sociale contacten en maakt de stad aantrekkelijker voor zowel bezoekers als bewoners (intentie 3.1), 3) ze bouwen mee aan een gezonde en veilige leefomgeving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (intentie 3.7) en 4) en tenslotte bevorderen ze de binnenstedelijke differentiatie (intentie 5.7).

Deze indicator leest men best samen met de indicatoren [Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd](#), [Tevredenheid over de buurt](#), [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), [Speelruimte in de wijk](#) en [Open jeugdruimte in de wijk](#).

Het aandeel jongeren dat binnen 1.000m loopafstand van overdekte jeugdruimte woont schommelt in de centrumsteden tussen 65% en 98%. In Antwerpen en Oostende woont het grootste aandeel jongeren in de nabijheid van deze voorziening. In Sint-Niklaas en Roeselare is dit aandeel het kleinst.

Binnen de verschillende stadsdelen in de steden zijn de verschillen nog meer uitgesproken. Dit is voornamelijk het geval in Aalst. Maar ook in Genk, Roeselare, Hasselt, Gent, Mechelen, Turnhout en Sint-Niklaas lopen de verschillen op tot meer dan 50 procentpunten.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Bij de vergelijking tussen de steden is enige voorzichtigheid aangeraden, gezien de verschillende nauwkeurigheid van de koppeling van de inwoners op adresniveau per stad, de verschillende data-leveranciers en de verschillende ruimtelijke context.

Bij de vergelijking in de tijd is eveneens enige voorzichtigheid aangeraden. De evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling van inwoners op adresniveau en de verandering in de berekeningswijze voor Oostende en Gent maken vergelijkingen in de tijd moeilijker.

Tussen 2006 en 2014 werkten Gent en Oostende met een netwerkanalyse bij de berekening van het aandeel inwoners dat op loopafstand van een voorziening woont. In 2017 is voor elke centrumstad gebruik gemaakt van een bufferanalyse bij de berekeningen, dit om de vergelijkbaarheid tussen de steden te verhogen. Dit vraagt om enige voorzichtigheid bij de vergelijking van de data van Gent en Oostende tussen 2006 en 2014 met de data uit de overige jaren.

De jeugdruimtes zijn geïnventariseerd door de steden zelf. Deze indicator focust op alle ruimtes waar jongeren kunnen samenkomen, ongeacht de context, de openstelling en de openingsuren en/of de kwaliteit.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.

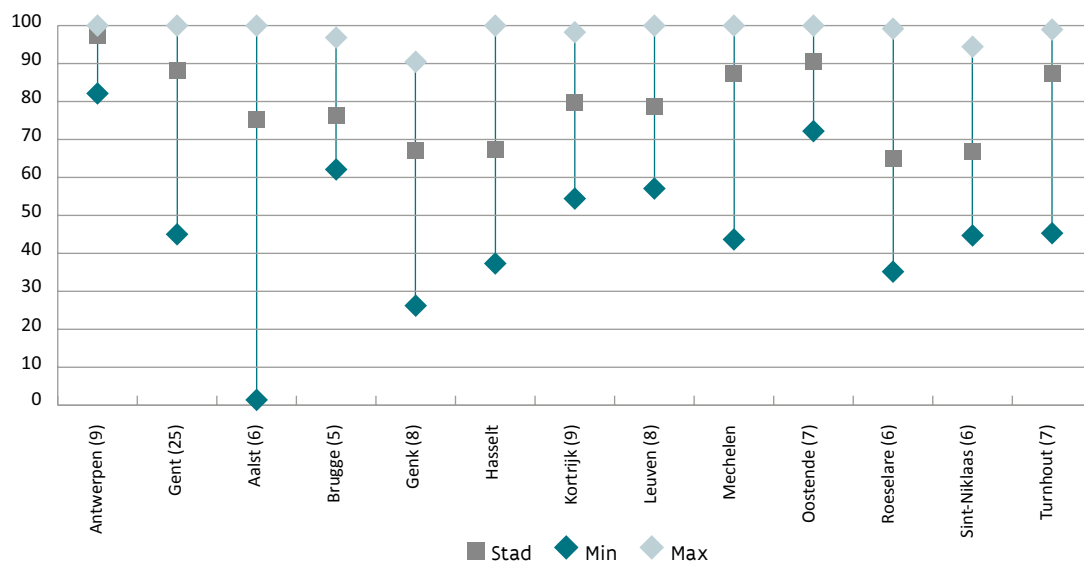
Overdekte jeugdruimte in de wijk, in 2011, 2014 en 2017, in absoluut aantal en %.

	2011		2014		2017	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	33 433	94,4	36 358	99,2	37 352	97,5
Gent	14 219	84,6	14 755	86,4	15 247	88,2
Aalst	4 030	70	4 139	70,7	4 537	75,2
Brugge	6 884	77,9	6 507	78,1	6 154	76,3
Genk	4 399	78	nb	n.b.	3 537	67,1
Hasselt	3 201	66,5	2 964	63,5	3 200	67,3
Kortrijk	5 461	88,1	4 794	86,2	4 275	79,8
Leuven	4 612	78	4 616	78,2	4 657	78,6
Mechelen	5 711	85	5 477	86	5 692	87,4
Oostende	3 914	87	3 517	85,2	3 800	90,5
Roeselare	2 519	65,2	2 954	66,1	2 904	64,9
Sint-Niklaas	3 391	61,1	3 607	66	3 741	66,9
Turnhout	2 484	86,7	2 539	87	2 679	87,3

Met vergelijkingen in de tijd moet voorzichtig worden omgesprongen, zie aandachtspunten.

Bron: GIS-en jeugdendiensten steden en Statistiek Vlaanderen.

Overdekte jeugdruimte in de wijk, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

* Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen per stad die gebruikt werden bij de berekeningen.

Bron: GIS-en jeugdendiensten steden en Statistiek Vlaanderen.

SPEELRUIMTE IN DE WIJK

Definitie

Het aandeel (%) inwoners (totale bevolking) en kinderen (0-11 jaar) dat woont binnen 400m loopafstand van speelruimte. De indicator voor de totale bevolking bestaat uit het aantal inwoners dat woont binnen 400m loopafstand van speelruimte op het totaal aantal inwoners in de stad. De indicator voor de kinderen bestaat uit het aantal 0-11 jarigen dat woont binnen 400m loopafstand van speelruimte op het totaal aantal 0-11 jarigen in de stad.

Speelruimte staat voor alle publiek toegankelijke open ruimtes die door de stad worden onderhouden en waar een speel- of sporttoestel is opgesteld.

Toelichting

De verschillende voorzieningen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze voorzien in de verschillende behoeften van de inwoners, waaronder de ruimte voor kinderen (intentie 1.1), 2) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt, dit stimuleert onder andere de sociale contacten en maakt de stad aantrekkelijker voor zowel bezoekers als bewoners (intentie 3.1), 3) ze bouwen mee aan een gezonde en veilige leefomgeving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (intentie 3.7) en 4) en tenslotte bevorderen ze de binnenstedelijke differentiatie (intentie 5.7).

Deze indicator leest men best samen met de indicatoren [Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd](#), [Tevredenheid over de buurt](#), [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), [Open jeugdruimte in de wijk](#) en [Overdekte jeugdruimte in de wijk](#).

Het aandeel inwoners en kinderen dat woont binnen 400m loopafstand van speelruimte verschilt sterk tussen de centrumsteden. Turnhout is de enige stad waar de aandelen hoger liggen dan 80%. Ook in Oostende, Antwerpen en Gent ligt het aandeel inwoners dat in de nabijheid van de voorzieningen woont hoger. In onder andere Roeselare en Genk liggen de cijfers lager. Het laagste cijfers werd geregistreerd in Aalst, waar 35% van de inwoners en 37% van de kinderen in de nabijheid van speelruimte woont.

Het aandeel kinderen dat in de nabijheid woont van speelruimte is in elke stad groter dan het totaal aandeel inwoners, met uitzondering van Kortrijk en Oostende.

Binnen de wijken in de verscheidene steden zijn de verschillen vaak sterk uitgesproken. In Hasselt, Mechelen, Genk en Gent lopen de binnenstedelijke verschillen op tot meer dan 70 procentpunten. In de overige steden zijn de verschillen minder groot.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Bij de vergelijking tussen de steden is enige voorzichtigheid aangeraden, gezien de verschillende nauwkeurigheid van de koppeling van de inwoners op adresniveau per stad, de verschillende data-leveranciers en de verschillende ruimtelijke context.

Bij de vergelijking in de tijd is eveneens enige voorzichtigheid aangeraden. De evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling van inwoners op adresniveau en de verandering in de berekeningswijze voor Oostende en Gent maken vergelijkingen in de tijd moeilijker.

Tussen 2006 en 2014 werkten Gent en Oostende met een netwerkanalyse bij de berekening van het aandeel inwoners dat op loopafstand van een voorziening woont. In 2017 is voor elke centrumstad gebruik gemaakt van een bufferanalyse bij de berekeningen, dit om de vergelijkbaarheid tussen de steden te verhogen. Dit vraagt om enige voorzichtigheid bij de vergelijking van de data van Gent en Oostende tussen 2006 en 2014 met de data uit de overige jaren.

Alle speelruimte wordt geïnventariseerd door de steden zelf. De stad selecteert hierbij alle terreinen die door hen worden onderhouden en die aan twee criteria voldoen: de speelplek is voor iedereen toegankelijk en er is een inrichting of meubilair voor sport (een schommel, een zandbak, een basketring, een voetbaldoel, etc.). Braakliggende gronden waar kinderen gaan spelen of voetballen en die misschien een grotere gebruikswaarde hebben, blijven buiten beschouwing. De indicator zegt niets over de kwaliteit van de speelruimte.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.

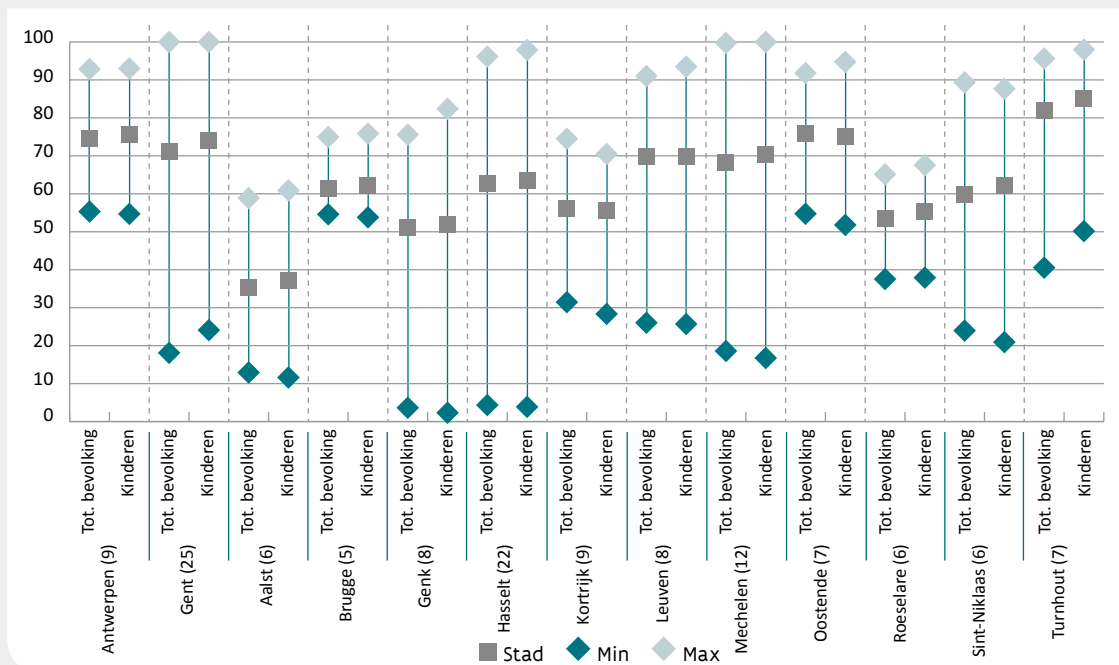
Speelruimte in de wijk: totale bevolking, in absoluut aantal en %.

	Totale bevolking						kinderen					
	2011		2014		2017		2011		2014		2017	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	312.763	63,6	429.681	83,6	388.648	74,6	47.905	65,2	68.733	85,4	63.665	75,7
Gent	104.987	42,5	135.587	54,0	184.144	71,2	14.652	46,8	19.808	58,7	25.861	74,1
Aalst	24.532	30,0	29.309	35,4	29.965	35,2	3.234	31	3.891	36,9	4.241	37,1
Brugge	78.358	66,9	74.831	63,6	72.079	61,5	12.958	68,8	12.927	64,3	7.987	62,3
Genk	42.759	65,8	34.295	53,0	33.432	51,1	5.703	65,2	4.635	53,5	4.493	51,8
Hasselt	45.872	62,0	46.986	61,7	47.734	62,7	4.652	60,5	5.026	61,4	5.571	63,5
Kortrijk	51.403	69,0	41.201	55,1	42.507	56,2	6.852	69,4	4.993	53,8	5.526	55,5
Leuven	68.614	70,5	68.154	69,2	68.805	69,8	8.471	71,7	8.415	70,1	8.372	69,8
Mechelen	54.586	63,4	53.174	63,8	58.439	68,2	8.096	66	8.101	67,3	9.421	70,4
Oostende	48.685	70,0	41.344	59,6	53.515	76,0	4.479	68	3.722	58	5.431	75,1
Roeselare	27.547	47,1	32.766	54,0	32.729	53,5	3.370	47,6	4.374	57,1	4.441	55,4
Sint-Niklaas	31.399	43,2	40.420	55,7	43.916	59,8	4.096	43,6	5.713	57,7	6.607	62,1
Turnhout	28.255	68,3	34.131	80,4	35.595	81,9	3.312	71,4	4.124	83,2	4.894	85,0

Met vergelijkingen in de tijd moet voorzichtig worden omgesprongen, zie aandachtspunten.

Bron: GIS-en jeugddiensten steden en Statistiek Vlaanderen.

Speelruimte in de wijk, in 2017, in %.

Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen per stad die gebruikt werden bij de berekeningen.

Bron: GIS-en jeugddiensten steden en Statistiek Vlaanderen.

BEZOEK PARK, SPEELTUIN OF SPEELPLEIN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar een park, speeltuin of speelplein heeft bezocht, in de eigen stad of elders.

In de survey van de Stadsmonitor werden de volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een park bezocht?' en (2) 'Hoeveel keer heb je in de voorbije 12 maanden een speeltuin of speelplein bezocht?'. Respondenten konden in beide gevallen antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'. Wie met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Indien respondenten aangaven dat deze activiteit minstens 1 keer voorkwam, werd voor beide items de volgende bijkomende vraag gesteld: 'Indien minstens 1 keer: vond deze activiteit vooral plaats in de stad waar je woont?'. Respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan parken, speeltuinen en speelpleinen dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Deze voorzieningen zijn bovendien voor alle gebruikers maximaal toegankelijk. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 2.1 'Wegwerken van drempels'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die recreatie in beeld brengen; zoals [Tevredenheid over jongerenvoorzieningen](#), [Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd](#), [Voldoende activiteiten voor kinderen en jongeren](#), [Speelruimte in de wijk](#), [Overdekte jeugdruimte in de wijk](#) en [Open jeugdruimte in de wijk](#).

Bijna 9 op de 10 inwoners van de centrumsteden heeft het afgelopen jaar een park bezocht. De verschillen tussen de steden blijven vrij beperkt. De steden Antwerpen, Leuven, Mechelen en Oostende kennen het grootste aandeel respondenten dat aangeeft een park te hebben bezocht. Voor deze steden bedraagt dit percentage 90% of meer. Sint-Niklaas tekent het laagste

percentage op met 80%. Het overgrote merendeel van de inwoners van de centrumsteden bezocht een park voornamelijk in de eigen stad. Dit aandeel is het grootst in Mechelen en Antwerpen. Enkel Hasselt scoort een percentage onder 80%. Inwoners uit Antwerpen bezoeken het regelmatigst een park: het aandeel inwoners dat meer dan 12 keer een park heeft bezocht, is in deze stad het grootst (39%). Dit aandeel is het kleinst in Sint-Niklaas.

Inwoners uit de centrumsteden bezoeken minder vaak een speeltuin of speelplein dan een park. Ongeveer 5 op de 10 inwoners heeft het afgelopen jaar een speeltuin of speelplein bezocht. Opnieuw blijven de verschillen tussen de centrumsteden beperkt. Antwerpen, Brugge, Genk, Hasselt, Leuven en Mechelen scoren boven het gemiddelde. Sint-Niklaas tekent opnieuw de laagste score op. Het overgrote merendeel bezocht een speeltuin of speelplein vooral in de eigen stad.

Er zijn nauwelijks verschillen in vergelijking met 2014. Dit geldt ook voor het bezoek in de eigen stad. Enkel in Roeselare is er een duidelijke stijging met betrekking tot het parkbezoek in de eigen stad.

Inwoners met een laag opleidingsniveau geven vaker aan het afgelopen jaar niet naar het park te zijn geweest dan andere inwoners. Hoger opgeleiden geven ook vaker aan meer dan 12 keer naar het park te zijn geweest. Verder geldt dat hoe ouder de inwoner, hoe meer kans dat hij of zij heeft aangegeven niet naar het park te zijn geweest. Verder geven Belgen vaker aan niet te gaan dan niet-Belgen.

Belgen geven vaker aan het afgelopen jaar niet naar een speeltuin of speelpleintje te zijn geweest dan niet-Belgen. Ook geven inwoners zonder betaald werk geven vaker aan niet te gaan dan inwoners met een betaalde job.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Dit item werd ook bevraagd in de Gemeentemonitor. Omdat de vraagstelling te sterk afwijkt van deze in de Stadsmonitor, worden deze cijfers hier niet weergegeven. Deze zijn echter wel beschikbaar op de website van de Gemeente- en Stadsmonitor.

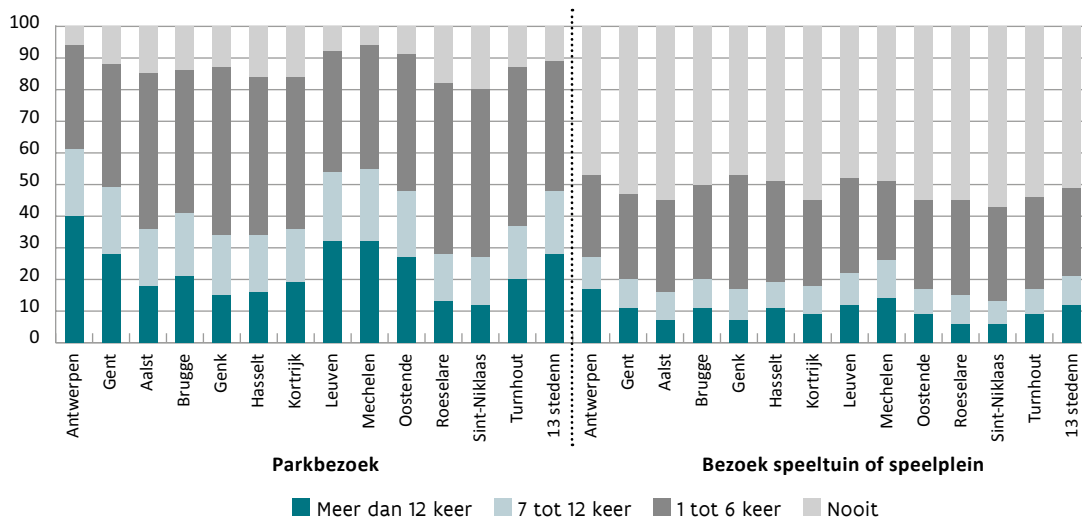
Bezoek park, speeltuin of speelplein in 2014 en 2017, in %.

	Parkbezoek			
	2014	vooral eigen stad	2017	vooral eigen stad
Antwerpen	93	92	94	94
Gent	89	89	88	91
Aalst	86	89	85	89
Brugge	85	89	86	91
Genk	87	89	87	90
Hasselt	84	81	83	79
Kortrijk	84	80	84	81
Leuven	92	89	92	90
Mechelen	94	90	94	95
Oostende	89	90	91	90
Roeselare	82	71	82	80
Sint-Niklaas	81	77	80	80
Turnhout	86	84	87	86
Totaal 13 steden	89	88	89	90

	Bezoek speeltuin of speelplein			
	2014	vooral eigen stad	2017	vooral eigen stad
Antwerpen	53	92	52	90
Gent	48	84	47	90
Aalst	45	86	45	86
Brugge	49	93	51	93
Genk	55	90	52	89
Hasselt	52	84	51	81
Kortrijk	43	84	45	87
Leuven	51	91	52	90
Mechelen	49	91	51	91
Oostende	46	91	45	92
Roeselare	44	82	45	85
Sint-Niklaas	43	77	43	79
Turnhout	45	85	46	85
Totaal 13 steden	49	88	49	89

Bron: survey Stadsmonitor.

Bezoek park, speeltuin of speelplein, naar bezoekfrequentie, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER VEILIG SPELEN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat kinderen tot 12 jaar veilig kunnen spelen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Kinderen tot 12 jaar kunnen veilig spelen in mijn buurt'.

Respondenten konden in antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder eens' of 'helemaal eens' werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Leefbare en duurzame steden voorzien in een gezonde en veilige leefomgeving met een hoogwaardig aanbod aan infrastructuur voor vrijetijdsbesteding. Steden beschikken over aangename en gevarieerde openbare ruimtes waar inwoners, van welke leeftijd ook, kunnen bewegen en spelen. De infrastructuur wordt zo ontworpen en ingericht dat integrale veiligheid bevorderd wordt. Hierbij wordt bovendien een wijkspecifieke aanpak nagestreefd. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.8 'Veiligheid garanderen', intentie 3.5 'Veiligheid van de infrastructuur garanderen', intentie 3.7 'Gezonde en veilige leefomgeving realiseren' en intentie 5.7 'Meer binnenstedelijke differentiatie'.

Deze indicator kan samen gelezen worden met [Speelruimte in de wijk](#), [Tevredenheid over jongerenvoorzieningen](#) en [Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd](#).

In 2017 vindt net iets minder dan de helft (49%) van de inwoners van de centrumsteden dat kinderen tot 12 jaar veilig kunnen spelen in de buurt. Het grootste aandeel tevreden inwoners bevindt zich in Brugge en Hasselt. Beide steden rapporteren een percentage van

60%. Antwerpen, Gent, Mechelen en Turnhout hebben een percentage onder de 50%, Aalst en Sint-Niklaas onder de 40%. Ook het aandeel inwoners dat (zeer) ontevreden is, is in deze beide steden het hoogst, met respectievelijk 46 en 43%. In alle steden is het aandeel inwoners dat het noch eens, noch oneens is met de stelling niet te verwaarlozen. Voor alle steden schommelt dit percentage tussen de 14 à 18%.

Binnen de steden zijn er ook verschillen in tevredenheid naargelang het stadsdeel. Oostende en Turnhout rapporteren het grootste verschil tussen het hoogste en het laagst scorende stadsdeel met een verschil van ongeveer 40 procentpunten. Ook in Gent, Genk en Leuven zijn er duidelijk verschillen, met verschillen van 30 procentpunten of meer. Enkel Brugge heeft een verschil van minder dan 15 procentpunten. Doorgaans geldt dat inwoners uit het stadscentrum minder tevreden zijn over het veilig spelen in de buurt dan inwoners uit andere wijken.

De verschillen in vergelijking met 2014 blijven beperkt. Brugge, Hasselt en Roeselare tekenen een lichte stijging van 3 procentpunten op, Sint-Niklaas een lichte daling van opnieuw 3 procentpunten.

Niet-Belgen vinden iets vaker dat je veilig kan spelen in de buurt dan Belgen. Ook jongeren onder de 18 jaar vinden het spelen in de buurt veiliger dan inwoners uit andere leeftijdscategorieën. Inwoners die inwonen bij (groot)ouders of familie zijn het ook vaker eens met de stelling dan inwoners met een andere gezinssamenstelling.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

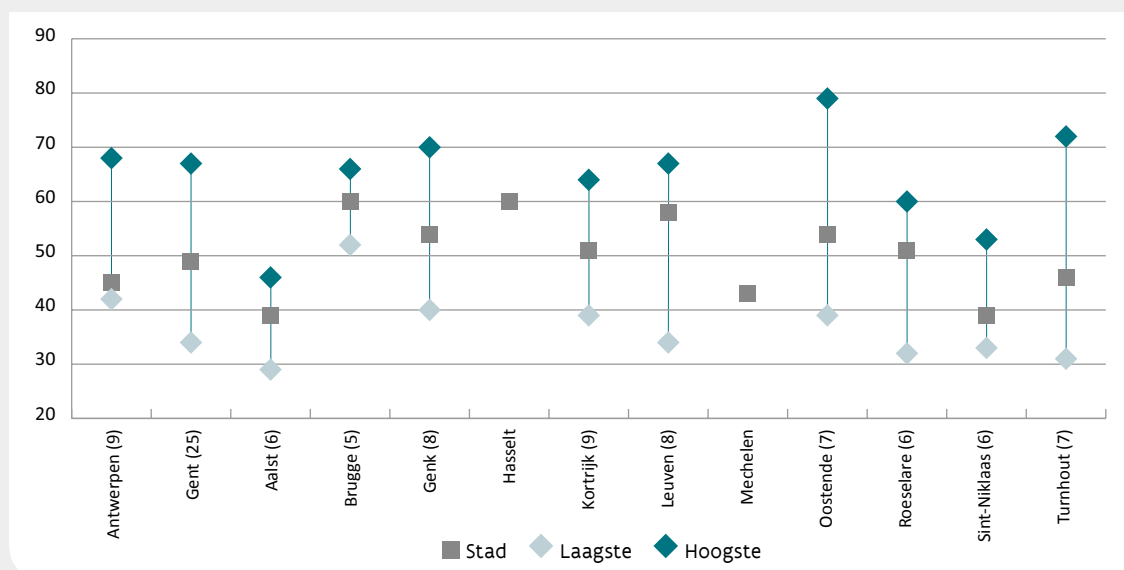
De gegevens per stadsdeel zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

Veilig spelen in de buurt, in 2014 en 2017, in %.

	2014	2017
Antwerpen	44	45
Gent	47	49
Aalst	40	39
Brugge	57	60
Genk	57	54
Hasselt	57	60
Kortrijk	50	51
Leuven	56	58
Mechelen	46	43
Oostende	53	54
Roeselare	48	51
Sint-Niklaas	42	39
Turnhout	49	46
Totaal 13 steden	48	49

Bron: survey Stadsmonitor.

Veilig spelen in de buurt, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel tevreden inwoners over veilig spelen in de buurt en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevroegd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevroegd.

Bron: survey Stadsmonitor.

VOLDOENDE ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende activiteiten zijn voor kinderen en jongeren in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In mijn buurt worden er voldoende activiteiten georganiseerd voor kinderen tot 12 jaar' en 'In mijn buurt worden er voldoende activiteiten georganiseerd voor jongeren ouder dan 12 jaar'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder eens' of 'helemaal eens' werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet / niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Leefbare en duurzame steden voorzien in een kwaliteitsvol en voldoende gediversifieerd aanbod aan activiteiten dat afgestemd is op de (sociale) behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Dit aanbod is ook voldoende territoriaal gespreid, zodat de activiteiten ook toegankelijk en bereikbaar zijn voor alle doelgroepen. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 5.7 'Meer binnenstedelijke differentiatie'.

Deze indicator kan samen gelezen worden met [Speelruimte in de wijk](#), [Open jeugdruimte in de wijk](#), [Overdekte jeugdruimte in de wijk](#), [Tevredenheid over jongerenvoorzieningen](#) en [Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd](#).

In 2017 vindt 40% van de inwoners van de centrumsteden dat er voldoende activiteiten voor kinderen tot en met 12 jaar worden georganiseerd. Het percentage met betrekking tot activiteiten voor jongeren vanaf 12 jaar ligt lager, met een gemiddelde van 35% voor de 13 steden. Er zijn geen cijfers voor Vlaanderen beschikbaar.

Enkel in de centrumsteden Brugge en Hasselt bedraagt de tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen 50% of meer. Genk, Kortrijk, Leuven en Oostende scoren boven het gemiddelde van 40% voor de 13 centrumsteden. De tevredenheid in Aalst ligt het laagst met zo'n 27%. De tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor jongeren levert gelijkaardige resultaten op. De hoogste percentages zijn opnieuw terug te vinden in Brugge en Hasselt, met respectievelijk 45

en 49%. Ook het percentage van Kortrijk en Leuven ligt nog net boven 40%. Aalst rapporteert opnieuw het laagste percentage.

Lage tevredenheidsscores resulteren in hoge ontevredenheidsscores. De ontevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen is het hoogst in Aalst en Sint-Niklaas, met percentages van 45% of meer. De ontevredenheid over het aanbod voor jongeren is opnieuw het grootst in Aalst: ook hier is het percentage ontevredenen groter dan 45%.

Binnen de steden zijn er ook aanzienlijke verschillen in tevredenheid naargelang het stadsdeel. Met betrekking tot de activiteiten voor kinderen is het verschil tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel tevreden inwoners en het stadsdeel met het laagste aandeel tevreden inwoners het grootst in Sint-Niklaas, Gent en Oostende. In deze 3 centrumsteden bedraagt het verschil meer dan 30 procentpunten. Roeselare en Kortrijk tekenen het kleinste verschil op, met een verschil van net boven 15 procentpunten. Met betrekking tot de activiteiten voor jongeren is het verschil opnieuw het grootst in Sint-Niklaas (40 procentpunten). Ook in Gent, Aalst en Genk is dit verschil aanzienlijk, met een verschil van ongeveer 30 procentpunten. In Roeselare is dit verschil het kleinst (10 procentpunten).

De tevredenheid over beide items neemt in vergelijking met 2014 in alle steden toe. De meest uitgesproken stijging van de tevredenheid over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren vinden we terug in Gent, Brugge, Kortrijk en Mechelen.

Inwoners met een hoog opleidingsniveau zijn vaker tevreden over het aanbod aan activiteiten voor kinderen en jongeren dan inwoners met een lager opleidingsniveau. Ook niet-Belgen zijn iets vaker tevreden. Voor het aanbod aan activiteiten voor kinderen geldt specifiek dat inwoners in de leeftijdscategorie 18-54-jaar vaker tevreden zijn dan anderen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey. De gegevens per stadsdeel zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

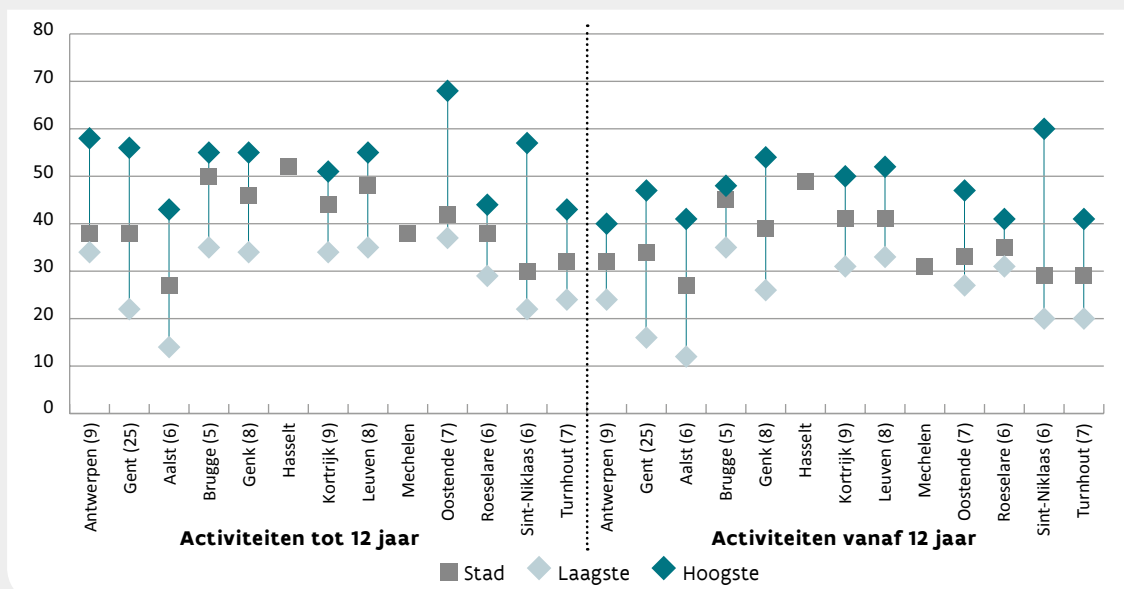
29% van de respondenten antwoordde met 'weet niet / niet van toepassing' op de vraag over voldoende activiteiten voor kinderen tot 12 jaar. Op de vraag over activiteiten voor jongeren ouder dan 12 jaar antwoordde 34% met 'weet niet / niet van toepassing'.

Voldoende activiteiten voor kinderen en jongeren, in 2014 en 2017, in %.

	Activiteiten tot 12 jaar		Activiteiten vanaf 12 jaar	
	2014	2017	2014	2017
Antwerpen	34	38	28	32
Gent	32	38	26	34
Aalst	23	27	23	27
Brugge	43	50	38	45
Genk	38	46	35	39
Hasselt	48	52	42	49
Kortrijk	37	44	34	41
Leuven	46	48	38	41
Mechelen	28	38	22	31
Oostende	36	42	29	33
Roeselare	35	38	31	35
Sint-Niklaas	27	30	26	29
Turnhout	30	32	27	29
Totaal 13 steden	35	40	30	35

Bron: survey Stadsmonitor.

Voldoende activiteiten voor kinderen en jongeren, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel tevreden inwoners en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevroegd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevroegd.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER JONGERENVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de jongerenvoorzieningen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over jongerenvoorzieningen (speelvoorzieningen, speelplekken buiten ...)?'.

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' of 'geen mening / niet van toepassing'. De categorie 'geen mening / niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Leefbare en duurzame steden voorzien in een kwaliteitsvol en voldoende gediversifieerd aanbod aan jongerenvoorzieningen. Dit aanbod is afgestemd op de behoeften en wensen van haar stadsbewoners en is voldoende gespreid, zodat de voorzieningen ook maximaal toegankelijk en bereikbaar zijn voor iedereen. Hiernaast is dit aanbod veilig en houdt het rekening met het welzijn en de veiligheid van de jonge inwoners. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen', intentie 2.1 'Wegwerken van drempels', intentie 3.7 'Gezonde en veilige leefomgeving realiseren' en intentie 5.7 'Meer binnenstedelijke differentiatie'.

Deze indicator kan samen gelezen worden met [Speelruimte in de wijk](#), [Open jeugdruimte in de wijk](#), [Overdekte jeugdruimte in de wijk](#) en [Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd](#).

In 2017 is 61% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de jongerenvoorzieningen in hun stad. Dit percentage ligt iets hoger dan het gemiddelde voor Vlaanderen. Er zijn opvallende verschillen tussen de centrumsteden onderling. De hoogste percentages zijn terug te vinden in Brugge en Aalst, waar de tevredenheid over de jongerenvoorzieningen 70% of meer bedraagt. Aalst, Sint-Niklaas en Turnhout rapporteren de laagste percentages. In al deze centrumsteden bedraagt de tevredenheid ongeveer zo'n 50%.

Het aandeel inwoners dat noch tevreden, noch ontevreden is met het aanbod jongerenvoorzieningen is in alle centrumsteden vrij groot. Voor de meeste

centrumsteden schommelt dit aandeel tussen de 20 à 30 procent. Steden met een laag tevredenheidspercentage kennen logischerwijze een groter aandeel ontevreden inwoners. Voor Aalst, Sint-Niklaas en Turnhout bedraagt dit aandeel 15% of meer.

Hiernaast zijn er verschillen naar stadsdeel. Het verschil tussen het stadsdeel met het grootste aandeel tevreden inwoners en het stadsdeel met het laagste aandeel tevreden inwoners is het grootst in Gent, Brugge en Leuven. In deze drie centrumsteden bedraagt het verschil ongeveer 30 procentpunten. Het verschil is het kleinste in Genk (ongeveer 10 procentpunten).

Het merendeel van de centrumsteden kende in 2014 een terugval van de tevredenheidspercentages. In vergelijking met 2014 tekenen ongeveer alle centrumsteden in 2017 een stijging van de tevredenheidspercentages op. De evolutie ten opzichte van 2011 is minder eenduidig. Terwijl Aalst en Mechelen een stijging optekenen (respectievelijk 6 en 10 procentpunten), is er een daling in Kortrijk en Sint-Niklaas (respectievelijk 6 en 5 procentpunten). Voor de andere centrumsteden zijn de evoluties minder uitgesproken.

Vrouwen zijn iets vaker tevreden over de jongerenvoorzieningen in hun stad dan mannen. Ook zijn er verschillen naar leeftijd. Doorgaans geldt dat, hoe jonger de inwoner, hoe meer men tevreden is over de voorzieningen. Er zijn geen significante verschillen naar opleiding, herkomst, het al dan niet hebben van betaald werk en naar eigenaarschap.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey. De gegevens per stadsdeel zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

Er zijn verschillen in de voorbeelden en de antwoordcategorieën tussen de Gemeente- en Stadsmonitor. Naast 'speelvoorzieningen' wordt in de Gemeentemonitor 'speelplekken binnen / buiten' als voorbeeld gegeven, in de Stadsmonitor is dit 'speelplekken buiten'. In de Gemeentemonitor werd de antwoordcategorie 'weet niet / niet van toepassing gebruikt', in de Stadsmonitor 'geen mening / niet van toepassing'. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

In de Gemeentemonitor antwoordde 21% met 'weet niet/niet van toepassing', in de Stadsmonitor 26% met 'geen mening/niet van toepassing'.

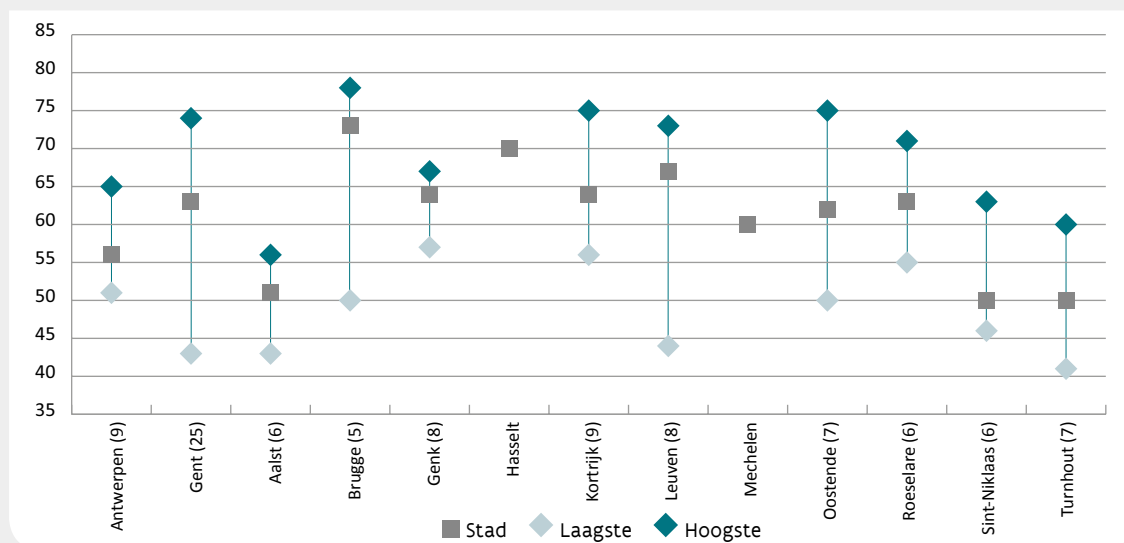
Tevredenheid over jongerenvoorzieningen in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	57	54	56
Gent	60	59	63
Aalst	45	46	51
Brugge	70	68	73
Genk	61	61	64
Hasselt	74	68	70
Kortrijk	70	56	64
Leuven	71	67	67
Mechelen	50	48	60
Oostende	64	61	62
Roeselare	60	57	63
Sint-Niklaas	55	48	50
Turnhout	46	49	50
Totaal 13 steden	60	57	61
Vlaanderen*	/	/	57

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de voorbeelden en de antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over jongerenvoorzieningen, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel tevreden inwoners met betrekking tot jongerenvoorzieningen en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevraagd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevraagd.

Bron: survey Stadsmonitor.

VOLDOENDE SPEELVOORZIENINGEN EN GESCHIKTE PLEKKEN VOOR DE JEUGD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken zijn voor de jeugd in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Er zijn voldoende speelvoorzieningen in mijn buurt voor kinderen tot 12 jaar (speeltuinen, speelruimte)' en (2) 'Er zijn voldoende geschikte plekken in mijn buurt waar de opgroeiende jeugd vanaf 12 jaar buiten kan samenkomen'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' of 'weet / niet van toepassing'. De categorie 'weet niet / niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Leefbare en duurzame steden voorzien in een kwaliteitsvol en voldoende gediversifieerd aanbod aan speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd. Hiernaast is dit aanbod voldoende gespreid en veilig. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen', intentie 2.1 'Wegwerken van drempels', intentie 3.7 'Gezonde en veilige leefomgeving realiseren' en intentie 5.7 'Meer binnenstedelijke differentiatie'.

Deze indicator kan samen gelezen worden met [Speelruimte in de wijk](#), [Open jeugdruimte in de wijk](#), [Overdekte jeugdruimte in de wijk](#) en [Tevredenheid over jongerenvoorzieningen](#).

In 2017 vindt 54% van de inwoners van de centrumsteden dat er voldoende speelvoorzieningen zijn in de buurt voor kinderen tot 12 jaar. Dit aandeel is lager dan het percentage voor Vlaanderen. 48% van de inwoners vindt dat er voldoende geschikte plekken zijn in de buurt voor jeugd vanaf 12 jaar. Opnieuw ligt het percentage hoger in Vlaanderen.

De hoogste percentages met betrekking tot de speelvoorzieningen zijn terug te vinden in Brugge, Leuven en Oostende, met percentages van meer dan 60%. Sint-Niklaas tekent het laagste percentage op (38%). Brugge, Hasselt, Kortrijk en Leuven hebben de hoogste percentages met betrekking tot geschikte plekken voor de jeugd. De laagste percentages zijn terug te vinden bij Aalst en Mechelen. Beide steden hebben een percentage onder de 40%.

Het verschil tussen het hoogst scorende stadsdeel en het laagst scorende stadsdeel voor het item over voldoende speelvoorzieningen is het grootst in Gent. Het verschil bedraagt hier meer dan 50 procentpunten. Dit verschil is het kleinst in Antwerpen, Brugge, Genk en Roeselare, met een verschil van net iets meer dan 20 procentpunten. Voor het item over geschikte plekken voor de jeugd is dit verschil opnieuw het grootst in Gent.

In 2014 was er voor de meeste steden met betrekking tot de speelvoorzieningen een sterke terugval. Deze terugval heeft zich niet verdergezet in 2017: ten opzichte van de vorige editie van de Stadsmonitor kent het merendeel van de centrumsteden een lichte toename. Deze toename was het grootst in Gent, Brugge en Oostende. De evoluties met betrekking tot de geschikte plekken voor de jeugd zijn minder uitgesproken. In vergelijking met de voorgaande jaren kent het merendeel van de centrumsteden een stijging.

Jongeren onder de 25 jaar vinden vaker dat er voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken zijn voor de jeugd dan andere leeftijdscategorieën. Voor geschikte plekken voor de jeugd geldt daarenboven dat hoger opgeleiden het vaker eens zijn met de stelling dan inwoners met een lager opleidingsniveau, en dat inwoners die inwonen bij (groot)ouders, familie of vrienden het vaker eens zijn met de stelling dan anderen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er zijn verschillen in de vraagstelling, de voorbeelden en de antwoordcategorieën tussen de Gemeente- en Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor wordt er gevraagd of er voldoende speelvoorzieningen of plekken zijn in de gemeente, in de Stadsmonitor is dit op het niveau van de buurt. In de Gemeentemonitor wordt naast 'speeltuinen, speelruimte' ook 'speelbos, ...' als voorbeeld opgegeven. In de Gemeentemonitor wordt de antwoordcategorie 'geen mening / weet niet' gebruikt, in de Stadsmonitor 'weet niet / niet van toepassing'. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

15% van de respondenten antwoordde met 'geen mening / weet niet' op het item over speelvoorzieningen voor kinderen tot 12 jaar in de Gemeentemonitor, in de Stadsmonitor antwoordde 11% met 'weet niet / niet van toepassing'. 21% antwoordde met 'geen mening / weet niet' op het item over geschikte plekken voor de jeugd vanaf 12 jaar in de Gemeentemonitor, in de Stadsmonitor was dit 20% in de categorie 'weet niet / niet van toepassing'.

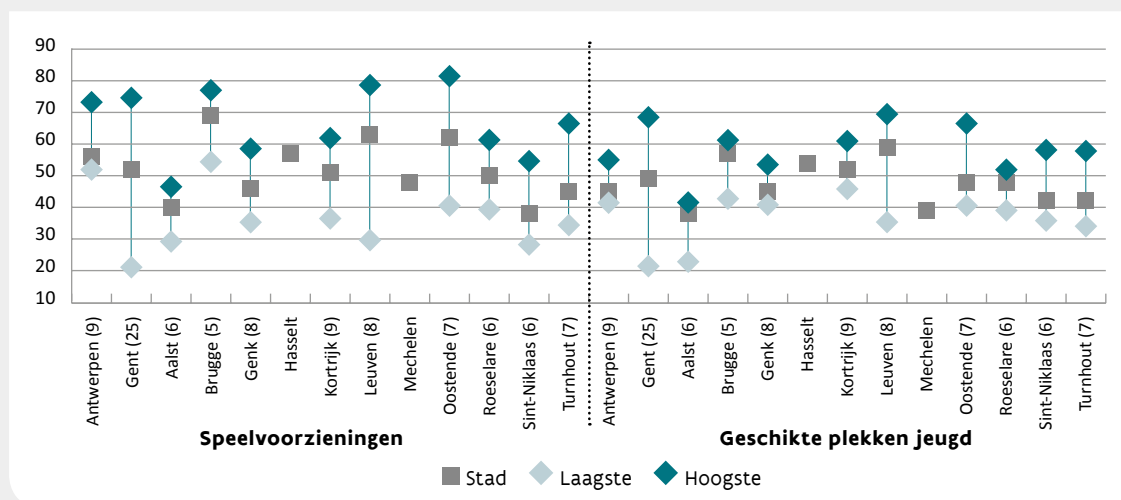
Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	Speelvoorzieningen				Geschikte plekken jeugd			
	2008	2011	2014	2017	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	55	62	52	56	41	45	43	45
Gent	46	48	46	52	42	43	46	49
Aalst	35	40	35	40	34	35	36	38
Brugge	64	70	63	69	55	54	56	57
Genk	47	48	45	46	46	43	45	45
Hasselt	59	68	55	57	51	57	49	54
Kortrijk	50	58	48	51	48	51	49	52
Leuven	60	69	62	63	52	59	56	59
Mechelen	41	46	44	48	36	41	40	39
Oostende	62	69	55	62	52	50	48	48
Roeselare	50	50	49	50	44	42	45	48
Sint-Niklaas	36	40	33	38	41	41	37	42
Turnhout	42	44	44	45	37	37	43	42
Totaal 13 steden	52	57	50	54	44	46	45	48
Vlaanderen*	/	/	/	61	/	/	/	51

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling, de voorbeelden en de antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd, naar stadsdeel^o, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel tevreden inwoners over voldoende speelvoorzieningen of geschikte plekken voor de jeugd en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevestigd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevestigd.

Bron: survey Stadsmonitor.

VOLDOENDE ACTIVITEITEN VOOR OUDEREN

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat vindt dat er voldoende activiteiten zijn voor ouderen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In mijn buurt zijn er activiteiten voor ouderen/gepensioneerden.' De respondent had de keuze tussen 'helemaal oneens', 'oneens', 'niet eens/niet oneens', 'eerder oneens' of 'helemaal eens'. Om vergelijking met andere gemeenten mogelijk te maken werden voor 2017 alle respondenten meegenomen, voor een vergelijking in de tijd werden voor de Stadsmonitor enkel de 55-plussers, die op deze stelling antwoordden met 'helemaal eens' of 'eerder eens' in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Leefbare en duurzame steden voorzien in een kwaliteitsvol en voldoende gediversifieerd aanbod aan activiteiten dat afgestemd is op de (sociale) behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Dit aanbod is ook voldoende territoriaal gespreid, zodat de activiteiten ook toegankelijk en bereikbaar zijn voor alle doelgroepen. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 5.7 'Meer binnenstedelijke differentiatie'.

Deze indicator kan samen gelezen worden met andere indicatoren rond buurtvoorzieningen o.a. voor kinderen en jongeren zoals [Tevredenheid over jongerenvoorzieningen](#) en [Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd](#) maar ook met andere indicatoren voor ouderen zoals [Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt](#) en [Tevredenheid over ouderenvoorzieningen](#).

In de 13 centrumsteden is iets minder dan 6 op de 10 inwoners tevreden over de aanwezige activiteiten voor ouderen. De tevredenheid ligt in de steden merkbaar lager dan gemiddeld in Vlaanderen. Het gaat hier wel

om de reacties van alle respondenten en niet alleen de 55-plussers. Een vijfde van de stedelingen is ontevreden, het dubbele van het aandeel ontevredenen in Vlaanderen.

In vergelijking met de andere centrumsteden zijn 55-plussers in Oostende het meest tevreden. In Mechelen, Leuven en Aalst is minder dan de helft tevreden.

Ten opzichte van 2008 is – op Aalst na – de tevredenheid in alle steden afgenomen. De meest forse dalingen deden zich voor in Oostende, Hasselt en Mechelen. Tussen 2014 en 2017 deed zich in heel wat steden een positieve kentering voor, met uitschieters in Turnhout, Kortrijk, Roeselare en Sint-Niklaas. In Leuven en Hasselt ging de tevredenheid er op achteruit.

Binnen de steden zijn er grote verschillen tussen de stadsdelen. In Kortrijk, Genk, Roeselare, Gent en Aalst bedraagt het verschil tussen het stadsdeel met de hoogste tevredenheid en dit met de laagste meer dan 30 procentpunten. In Brugge, Leuven, Oostende en Turnhout ligt het heel wat lager, maar bedraagt het nog steeds 15 procentpunten.

Naar achtergrondkenmerken zijn er weinig significante verschillen omtrent de tevredenheid over activiteiten voor ouderen. Mannen en niet-Belgen zijn iets minder tevreden dan vrouwen en Belgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey fiche. De stadsdeelresultaten zijn terug te vinden op de respectievelijke websites van de betrokken steden.

Er is een verschil in de vraagstelling en de antwoordcategorieën in de survey Gemeentemonitor en deze van de Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor is gevraagd of er voldoende activiteiten zijn in de gemeente, in de Stadsmonitor in de buurt. Het verschil in antwoordcategorieën betreft enkel 'geen mening/weet niet' in de Gemeentemonitor en 'weet niet/niet van toepassing' in de Stadsmonitor. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

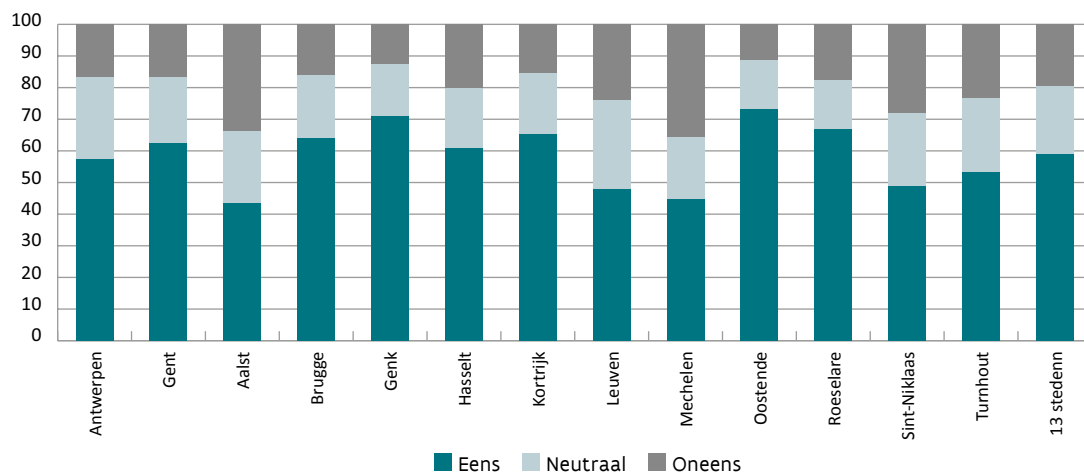
Voldoende activiteiten voor ouderen, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in%.

	55-plussers				Alle respondenten
	2008	2011	2014	2017	2017
Antwerpen	57	55	54	57	54
Gent	67	59	63	63	61
Aalst	38	42	40	44	46
Brugge	69	67	63	64	62
Genk	69	65	67	71	63
Hasselt	74	72	64	61	62
Kortrijk	64	68	57	65	63
Leuven	52	53	51	48	47
Mechelen	55	53	46	45	47
Oostende	82	74	69	73	70
Roeselare	69	65	60	67	65
Sint-Niklaas	52	49	43	49	50
Turnhout	56	56	42	53	50
Totaal 13 steden	62	59	56	59	57
Vlaanderen*	/	/	/	/	71

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de voorbeelden en antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid van 55-plussers over activiteiten voor ouderen in de buurt, naar de mate van tevredenheid, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

BEZOEK AAN UITGAANSGELEGENHEDEN, RESTAURANTS EN EETCAFÉS

Definitie

Mate waarin de bevolking uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés bezoekt, in eigen stad of elders, in %.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke centrumstad:

- (1) 'Hoeveel keer bezocht je het voorbije jaar een restaurant, brasserie of eetcafé?
- (2) 'Hoeveel keer bezocht je uitgaansgelegenheden (café, danscafé, dancing,...)?

De respondent kon telkens antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer'. Als men aangaf dat men minstens 1 keer per jaar dergelijke activiteit stelde, werd gevraagd of deze activiteit vooral plaats vond in de stad waar men woont. De respondent kon antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Toelichting

Het bezoek aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés zegt iets over de mate waarin de bevolking gebruik maakt van het aanbod, meer specifiek van het aanbod in de eigen stad (intentie 1.1).

Deze indicator kan samen worden gelezen met [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#), [Tevredenheid over shopping- en winkelvoorzieningen](#) en [Tevredenheid uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés](#).

5% van de inwoners van de 13 steden heeft het voorbije jaar nooit een restaurant bezocht, de helft deed dit maandelijks en de anderen meer dan maandelijks. Globaal onderscheiden stedelingen zich wat restaurantbezoek betreft niet van de doorsnee Vlaming. Bijna 90% van de stedelingen bezocht een restaurant of eetcafé overwegend in de eigen stad.

Het bezoek aan een uitgaansgelegenheid verloopt iets anders. Hier geeft meer dan een derde van de stedelingen aan dit nooit te hebben gedaan in het voorbije jaar. 43% doet het maandelijks en een kwart meerdere keren per maand. De cijfers voor Vlaanderen wijken

lichtjes af, met vooral iets minder personen die dit nooit hebben gedaan het voorbije jaar. Ook voor café en dancingbezoek maakt men overwegend gebruik van de voorzieningen in de eigen stad. Antwerpen, Leuven en Gent scoren bij de eigen inwoners het hoogst zowel voor uitgaan als restaurantbezoek. Inwoners van Sint-Niklaas gaan vaker dan andere inwoners op restaurant of naar een uitgaansgelegenheid buiten de eigen stad. Ook Genkenaars bezoeken vaker uitgaansgelegenheden buiten de eigen stad dan anderen.

Mannen gaan meer naar uitgaansgelegenheden dan vrouwen: 40% van de vrouwen geeft aan dit nooit te hebben gedaan het voorbije jaar, van de mannen 29%. Voor restaurantbezoek is er amper een verschil. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer men uitgaat en hoe frequenter men een restaurant of eetcafé bezoekt. Van de laaggeschoolden geeft 11% aan dit nooit te hebben gedaan het voorbije jaar, van de hooggeschoolden 2%. Tussen 18 en 25 jaar is men het meest te vinden in uitgaansgelegenheden. Met de leeftijd neemt ook het restaurantbezoek lichtjes af.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er zijn afwijkingen in de vraagstelling en in de antwoordcategorieën tussen de Gemeentemonitor en de Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor werd eerst de frequentie van het bezoeken van een uitgaansgelegenheid in de eigen gemeente én in een andere gemeente bevraagd en kon de respondent vervolgens aangeven in welke andere gemeente hij/zij dit gedaan had. In de Stadsmonitor wordt eerst gepeild naar de frequentie van het bezoeken van uitgaansgelegenheden en wordt vervolgens gevraagd of deze activiteit vooral plaats vond in de stad waar de respondent woont. Wat het verschil in antwoordcategorieën betreft, worden de resultaten van de categorieën '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' van de Stadsmonitor vergeleken met de resultaten van de antwoordcategorie 'minder dan 12 keer' in de Gemeentemonitor.

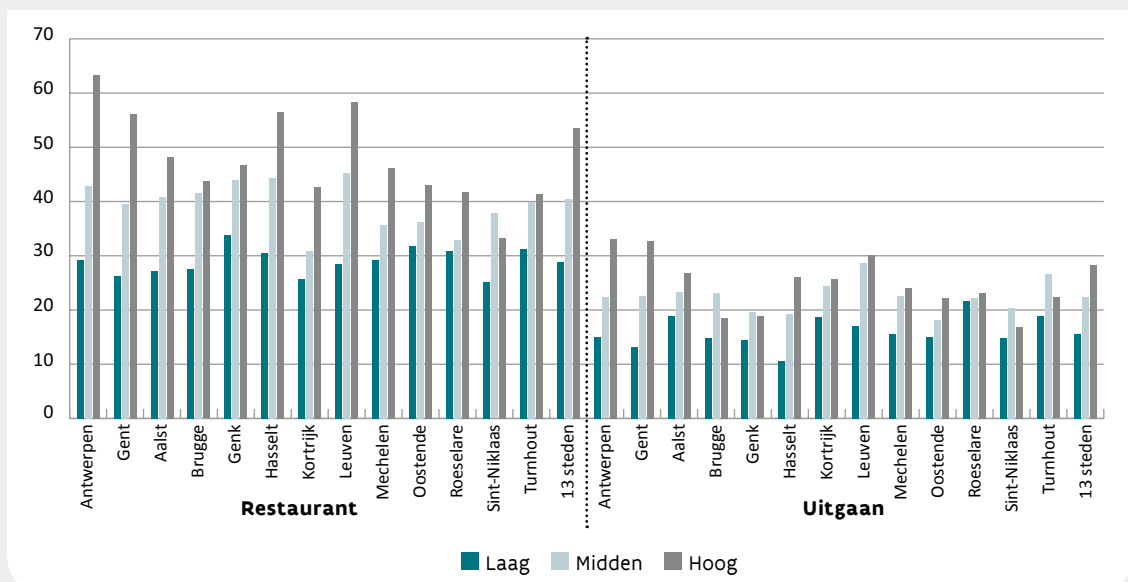
Intensiteit waarmee de bevolking uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés bezoekt, al dan niet overwegend in de eigen stad, in %.

	Restaurants en eetcafés				Uitgaansgelegenheden			
	Nooit	Tot 12 keer	Meer dan 12 keer	Vooral eigen stad	Nooit	Tot 12 keer	Meer dan 12 keer	Vooral eigen stad
Antwerpen	5	48	47	92	37	39	24	90
Gent	5	50	45	89	31	44	25	91
Aalst	7	55	39	82	32	45	23	84
Brugge	4	57	39	88	34	47	19	86
Genk	4	55	40	88	39	44	17	70
Hasselt	5	49	46	90	34	46	20	86
Kortrijk	5	60	35	83	34	42	24	83
Leuven	4	45	51	92	28	45	27	91
Mechelen	4	56	39	88	35	44	21	83
Oostende	5	58	37	89	39	42	18	89
Roeselare	5	60	35	85	32	46	22	83
Sint-Niklaas	6	62	32	78	39	44	17	77
Turnhout	6	57	37	84	34	44	22	83
Totaal 13 steden	5	52	43	89	35	43	23	87
Vlaanderen*	5	52	43	/	29	46	25	/

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling vertoont kleine verschillen (zie aandachtspunten).

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Intens bezoek (meer dan 12 keer per jaar) aan restaurant/eetcafé en uitgaansgelegenheden, naar opleiding, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID UITGAANSGELEGENHEDEN, RESTAURANTS EN EETCAFÉS

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke centrumstad:

- (1) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan restaurants en eetcafés?'
- (2) 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan uitgaansgelegenheden in de stad (bijvoorbeeld cafés, disco's, terrassen, ...)?'

De respondent kon telkens antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés zegt iets over hoe kwaliteitsvol en divers het horeca-aanbod is in de stad en in welke mate het aanbod beantwoordt aan de verwachtingen van de gebruikers, in dit geval de stadsbewoners (intentie 1.1).

Deze indicator kan samen worden gelezen met [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#), [Tevredenheid over shopping- en winkelvoorzieningen](#) en [Bezoek aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés](#).

88% van de inwoners van de 13 steden is tevreden over het horeca-aanbod, 76% van de inwoners is tevreden over de uitgaansgelegenheden. Beide percentages lopen parallel met de vorige metingen en liggen merkkelijk hoger dan de tevredenheid voor alle Vlaamse gemeenten en steden.

In de meeste steden is er voor beide indicatoren een status quo of een lichte vooruitgang over de tijd. In Sint-Niklaas en Turnhout is men wel minder tevreden over het aanbod aan restaurants. Wat uitgaansgelegenheden betreft zijn opnieuw de inwoners van Sint-Niklaas minder tevreden. Ook in Oostende daalt de tevredenheid, terwijl in Roeselare en Aalst de tevredenheid juist toeneemt.

Hooggeschoolden zijn meer tevreden over het horeca- en uitgaansaanbod dan laaggeschoolden.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er is een klein verschil in de voorbeelden tussen de haakjes en in de antwoordcategorieën in de Gemeentemonitor en de Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor worden 'cafés, danscafés, dancing...' als voorbeelden gegeven, in de Stadsmonitor 'cafés, disco's, terrassen'. Het verschil in antwoordcategorieën betreft enkel 'weet niet/niet van toepassing' in de Gemeentemonitor en 'geen mening/niet van toepassing' in de Stadsmonitor. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

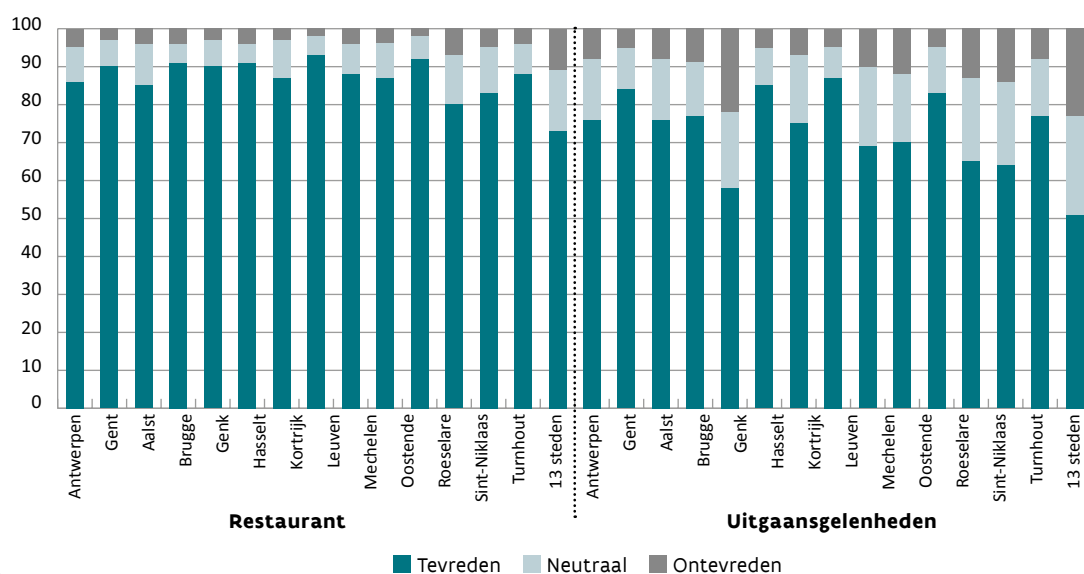
Aandeel van de bevolking dat tevreden is over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés in de stad, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	Restaurants en eetcafés				Uitgaansgelegenheden			
	2008	2011	2014	2017	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	84	85	84	86	75	77	75	76
Gent	90	90	89	90	81	84	82	84
Aalst	85	85	82	85	73	76	73	76
Brugge	93	92	90	91	76	74	77	77
Genk	88	86	88	90	59	56	58	58
Hasselt	96	94	92	91	88	89	85	84
Kortrijk	86	87	86	87	71	77	76	75
Leuven	94	93	93	93	88	90	88	87
Mechelen	88	88	87	88	65	70	68	69
Oostende	91	89	87	87	75	80	73	70
Roeselare	92	93	90	92	82	83	79	83
Sint-Niklaas	85	86	83	79	70	74	70	64
Turnhout	89	85	87	83	71	64	64	64
Totaal 13 steden	88	88	87	88	76	78	76	76
Vlaanderen*	/	/	/	73	/	/	/	51

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling vertoont kleine verschillen (zie aandachtspunten).

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid met restaurantaanbod en met aanbod uitgaansgelegenheden, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling vertoont kleine verschillen (zie aandachtspunten).

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Definitie

Het aantal commerciële panden en de werkvloeroppervlakte per 1.000 inwoners en het respectievelijke aandeel leegstaande panden ten opzichte van het totaal aantal panden.

De gegevens van winkelvloeroppervlakte en leegstand hebben enkel betrekking op detailhandel. Detailhandel is de levering van fysieke goederen of diensten aan de consument. Detailhandel zoals hier opgenomen omvat winkels binnen de categorieën dagelijkse goederen, periodieke goederen, uitzonderlijke goederen en overige detailhandel.

Voor meer informatie: <https://locatus.com/data/>

Toelichting

Een uitgebreid en divers aanbod aan winkelvoorzieningen is noodzakelijk voor een leefbare en duurzame stad. Detailhandel is zeer belangrijk voor de economische en sociale leefbaarheid van de steden. Winkels vormen een belangrijke attractie voor bezoekers en zorgen in combinatie met horeca en culturele activiteiten voor een aangename en levendige atmosfeer in de stedelijke kernen. De aanwezigheid van winkels binnen de (kern)stad heeft zowel ruimtelijke als ecologische voordelen. Het kan het steeds verder inpalmen van open ruimte aan de rand van de stad via winkellinten en baanwinkels tegengaan en het wagengebruik om te winkelen afremmen op voorwaarde dat er een vlotte bereikbaarheid kan gegarandeerd worden (Cant en Verhetsel, 2013). Deze indicator is gekoppeld aan intentie 1.1 van de visie, waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming tussen vraag en aanbod.

De indicator kan samen gelezen worden met [Voldoende winkelvoorzieningen in de buurt](#), [Tevredenheid over shopping- en winkelvoorzieningen](#) en [Winkelen in de stad](#).

Alle steden blijven in 2017 een proportioneel hoger aanbod aan winkelvoorzieningen hebben dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest. De hoogste dichtheid aan commerciële panden is er in Oostende, Kortrijk en Hasselt. Turnhout blijft ook in 2017 de koploper inzake leegstand, gevolgd door Genk, Antwerpen en Sint-Niklaas. In Turnhout en Gent neemt de leegstand nog verder toe, terwijl hij in Kortrijk, Sint-Niklaas en Aalst duidelijk afneemt.

In vergelijking met 2008 en 2013 loopt het globale aanbod aan winkelpanden verder terug, zelfs iets meer dan gemiddeld in Vlaanderen. Oostende en Kortrijk kennen

de hoogste dichtheid maar ze gaan er proportioneel ten opzichte van 2013 ook het meest op achteruit. Geen enkele stad boekt een forse vooruitgang. De leegstand is sinds 2013 licht gedaald. De daling zet zich het sterkst door in Aalst, Kortrijk en Sint-Niklaas. In Turnhout, Gent, Leuven en Genk is er een stijging.

In verhouding tot het aantal inwoners kennen in 2017 Turnhout, Hasselt, Roeselare en Sint-Niklaas de grootste winkelvloeroppervlakte. In Antwerpen, Gent en Leuven is deze het laagst. Antwerpen, Genk en Mechelen worden met de grootste leegstandoppervlakte geconfronteerd. Terwijl in Vlaanderen de pandoppervlakte nog lichtjes toeneemt, valt deze in de steden iets terug. Brugge, Leuven, Mechelen en Roeselare worden met een stijgende winkeloppervlakte aan leegstaand geconfronteerd, in de andere steden is er stagnatie of daling.

Alles wat met de woning te maken heeft, kledij en mode en levensmiddelen zijn de branches die in de steden het meest voorkomen. In sommige steden zoals in Kortrijk, Leuven en Roeselare zijn kleding en mode proportioneel meer aanwezig. In andere steden is alles wat met de woning te maken heeft dan weer meer vertegenwoordigd, bijvoorbeeld in Sint-Niklaas en Hasselt.

Aandachtspunten

De data zijn afkomstig van Locatus. Locatus verzamelt zelf informatie over alle winkels en consumentgerichte dienstverlenende bedrijven. De veldwerkers bezoeken jaarlijks alle winkelgebieden in de Benelux. Hun gegevens, zoals (winkel)naam, winkelverkoopvloeroppervlak en branche worden geregistreerd in de database. Naast gegevens op pandniveau bevat de database ook informatie over winkelgebieden, verzorgingsgebieden, winkelpassanten en digitale plattegronden.

Detailhandel sensu stricto omvat winkels binnen de categorieën dagelijkse goederen, periodieke goederen, uitzonderlijke goederen en overige detailhandel. Niet-detailhandel (nl. horeca, cultuur, diensten, ontspanning en transport en brandstoffen) wordt hier niet bij gerekend. De winkelvloeroppervlakte (WVO) van deze niet-detailhandelspanden wordt niet opgemeten door Locatus. Om hiervan een leegstandsoppervlakte te berekenen wordt door Locatus volgende vuistregel gehanteerd: de leegstandsoppervlakte van detailhandel sensu stricto bedraagt twee derde van de totale leegstandsoppervlakte.

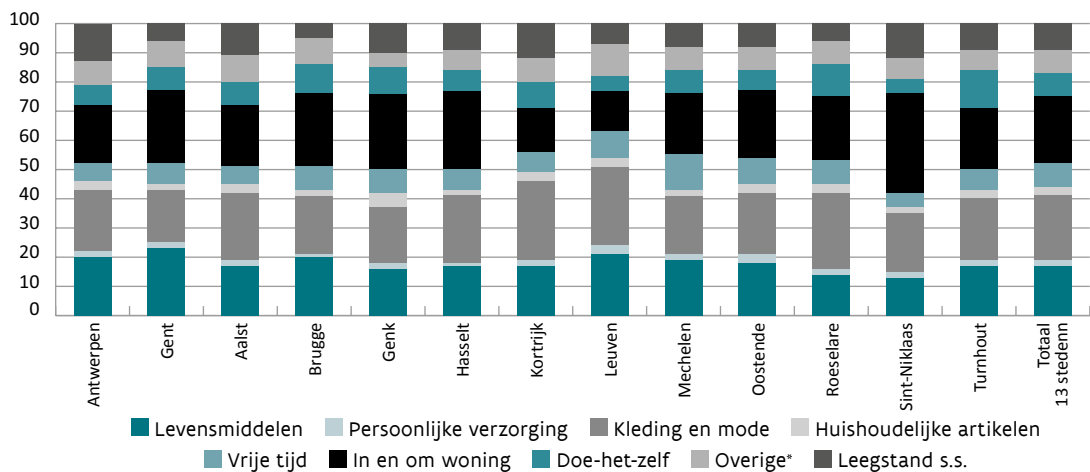
Winkelaanbod, in 2008, 2013 en 2017, per 1.000 inwoners en % leegstand.

	Commerciële panden						Winkelvloeroppervlakte*					
	2008		2013		2017		2008		2013		2017	
	per 1.000 inwoners	% Leegstaand*	per 1.000 inwoners	% Leegstaand*	per 1.000 inwoners	% Leegstaand*	per 1.000 inwoners	% Leegstaand*	per 1.000 inwoners	% Leegstaand*	per 1.000 inwoners	% Leegstaand*
Antwerpen	24,1	9,7	22,8	12,6	22,1	12,6	1 843,1	10,5	1 946,5	12,6	1 997,0	12,1
Gent	24,7	5,1	22,6	6,7	22,6	8,5	1 927,0	4,5	1 971,1	6,2	2 149,4	6,1
Aalst	24,7	4,7	23,2	11,6	22,6	9,7	2 345,4	3,0	2 308,8	11,1	2 194,1	7,0
Brugge	29,1	4,6	27,8	5,1	27,1	5,2	2 607,2	4,5	2 859,3	4,7	2 815,2	6,0
Genk	21,9	9,2	22,4	13,6	22,6	14,5	2 345,5	8,2	2 645,7	10,3	2 964,1	10,5
Hasselt	27,5	5,4	29,3	9,8	28,4	9,4	3 085,4	2,6	3 500,4	8,9	4 158,7	6,8
Kortrijk	29,8	8,4	30,2	13,4	28,7	10,5	2 374,3	8,0	2 644,6	11,5	2 583,0	8,6
Leuven	23,8	4,8	22,3	7,4	21,9	8,5	1 753,6	4,8	1 786,8	6,8	1 873,8	8,0
Mechelen	21,7	7,6	20,8	10,5	19,8	9,7	2 237,9	5,8	2 125,8	8,0	2 234,9	9,7
Oostende	34,1	8,7	32,1	10,2	30,1	9,6	2 583,6	7,7	2 792,6	8,3	2 768,7	6,8
Roeselare	29,9	7,6	27,8	7,5	27,4	8,0	3 425,7	6,0	3 617,0	5,8	3 836,2	7,3
Sint-Niklaas	24,8	9,2	22,8	13,6	22,3	11,3	3 128,5	7,3	3 058,1	12,0	3 255,5	9,3
Turnhout	26,9	13,3	25,2	15,0	24,4	17,5	2 548,0	11,4	3 231,3	9,4	4 402,9	7,8
Totaal 13 steden	26,4	7,6	25,3	10,5	23,7	10,3	2 477	6,5	2 652,5	8,9	2 487,8	8,6
Vlaams Gewest	/	/	20	8,3	19,3	9,0	/	/	1 983,1	7,2	2 048,2	7,8

*Winkelvloeroppervlakte en leegstand slaan enkel op detailhandel sensu stricto: horeca, cultuur, diensten, ontspanning en transport en brandstoffen worden hier niet meegerekend.

Bron: Locatus.

Winkelaanbod naar hoofdbranche op basis van winkelvloeroppervlakte, in 2016, in %.

*Overige: inclusief bruin- en witgoed, auto en fiets.

Bron: Locatus.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de afgelopen maand dagelijkse boodschappen, kledij of multimedia vooral heeft gekocht in de buurt, in het stadscentrum, elders in de eigen stad, in een andere stad / gemeente of via het internet.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Waar heb je de onderstaande aankopen gedaan de afgelopen maand?'. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen dagelijkse boodschappen, kledij en multimedia.

Respondenten konden antwoorden met 'vooral in mijn buurt', 'vooral in het stadscentrum', 'vooral elders in mijn stad', 'vooral in een andere stad of gemeente', 'vooral via internet' of 'ik heb deze aankopen niet gedaan'. Per plaats van aankoop werd wie dit maandelijks heeft gedaan in de teller opgenomen. Iedereen die antwoordde op de vraag, werd in de noemer opgenomen.

Toelichting

Een uitgebreid en divers aanbod aan winkelvoorzieningen is noodzakelijk voor een leefbare en duurzame stad. Detailhandel is zeer belangrijk voor de economische en sociale leefbaarheid van de steden. Winkels vormen een belangrijke attractie voor bezoekers en zorgen in combinatie met horeca en culturele activiteiten voor een aangename en levendige atmosfeer in de stedelijke kernen. De aanwezigheid van winkels binnen de (kern)stad heeft zowel ruimtelijke als ecologische voordelen. Het kan het steeds verder inpalmen van open ruimte aan de rand van de stad via winkellinten en baanwinkels tegengaan en het wagengebruik om te winkelen afremmen op voorwaarde dat er een vlotte bereikbaarheid kan gegarandeerd worden (Cant en Verhetsel, 2013). Deze indicator is gekoppeld aan intentie 1.1 van de visie, waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming tussen vraag en aanbod.

De indicator kan samen gelezen worden met [Winkel-aanbod](#), [Voldoende winkelvoorzieningen in de buurt](#) en [Tevredenheid over shopping- en winkelvoorzieningen](#).

Bijna driekwart van de stedelingen doet de dagelijkse aankopen vooral in de eigen buurt, een vijfde doet dat vooral in het stadscentrum of elders in de stad. 5% doet deze aankopen buiten de stad. Het patroon in Aalst en Turnhout wijkt hier lichtjes van af. Aankopen via internet voor dagelijks boodschappen komen amper voor. Dit ligt anders voor multimedia-aankopen. 16% van deze aankopen gebeuren via het internet. Dit neemt niet weg dat het merendeel van de stedelingen voor deze aankopen nog naar het stadscentrum trekt. Dit is nog meer uitgesproken voor het aankopen van kledij. In Turnhout, Kortrijk en Genk trekt een vijfde en meer daarvoor wel naar een andere stad.

25-45-jarigen doen hun aankopen vaker via het internet dan oudere leeftijdsgroepen. Toch doet ook deze leeftijdsgroep haar aankopen voor kledij nog overwegend in het eigen stadscentrum. Aankopen van multimedia zijn proportioneel vrijwel gelijk verdeeld tussen het stadscentrum en het internet.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

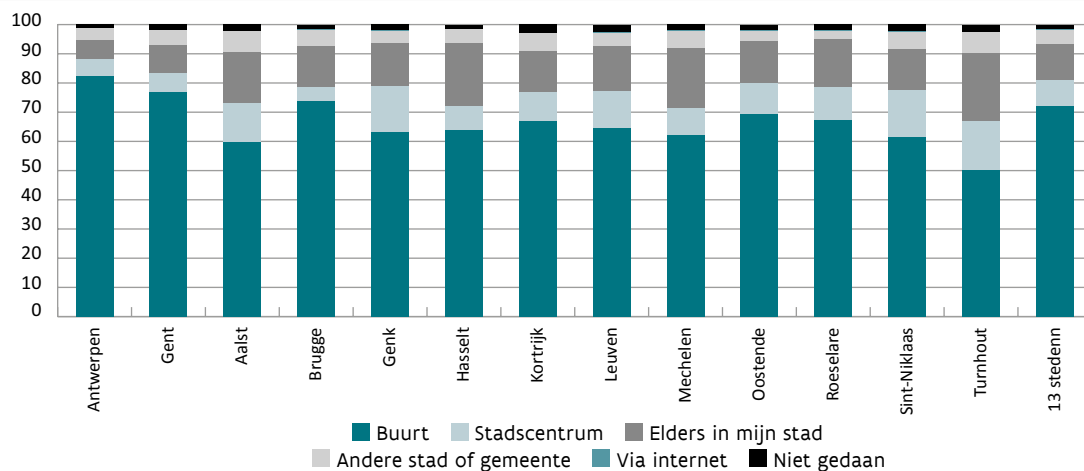
In 2014 was ook een indicator rond winkelen in de stad opgenomen. In de survey Stadsmonitor 2014 werd enkel de locatie gevraagd en werd geen onderscheid gemaakt naar type aankoop. Ook werd gevraagd naar aankopen het voorbije jaar terwijl in de survey Stadsmonitor 2017 werd gepolst naar aankopen de voorbije maand. Een vergelijking tussen de resultaten van 2014 en 2017 is bijgevolg niet mogelijk.

Aandeel inwoners dat de voorbije maand kledij of multimedia heeft gekocht, naar plaats, in 2017, in %.

		Buurt	Stads-centrum	Elders in de stad	Andere stad	Via internet	Niet gedaan
Antwerpen	Kledij	12	50	13	14	6	5
	Multimedia	15	29	13	9	15	19
Gent	Kledij	9	55	10	13	7	6
	Multimedia	12	24	16	8	17	22
Aalst	Kledij	6	60	8	16	4	5
	Multimedia	7	27	16	13	17	21
Brugge	Kledij	11	54	15	11	5	5
	Multimedia	14	18	25	6	16	21
Genk	Kledij	8	48	13	24	4	3
	Multimedia	11	27	15	13	13	20
Hasselt	Kledij	8	64	12	10	3	3
	Multimedia	9	39	14	4	16	18
Kortrijk	Kledij	9	50	13	20	4	4
	Multimedia	8	38	11	9	12	22
Leuven	Kledij	4	62	7	16	5	5
	Multimedia	5	31	8	8	26	22
Mechelen	Kledij	4	56	11	17	6	6
	Multimedia	6	24	16	10	19	25
Oostende	Kledij	11	54	16	10	5	4
	Multimedia	17	18	29	3	12	22
Roeselare	Kledij	9	51	21	11	4	4
	Multimedia	11	22	36	3	10	19
Sint-Niklaas	Kledij	11	33	30	16	5	5
	Multimedia	9	20	18	11	17	24
Turnhout	Kledij	8	46	14	22	5	5
	Multimedia	11	17	32	6	14	22
Totaal 13 steden	Kledij	10	53	13	14	5	5
	Multimedia	12	26	17	8	16	21

Bron: survey Stadsmonitor.

Dagelijkse boodschappen, naar locatie, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

VOLDOENDE WINKELVOORZIENINGEN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende aanbod aan winkelvoorzieningen is in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad gevraagd of ze het eens zijn met volgende stelling: 'Er zijn voldoende winkels in mijn buurt (bakker, slager, bank, ...)'.
De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod aan winkelvoorzieningen zegt iets over hoe kwaliteitsvol de buurt is en in welke mate vraag en aanbod op elkaar zijn afgestemd (intentie 1.1). Hierbij is het interessant na te gaan in welke mate er zich binnen de stad grote verschillen in tevredenheid voordoen (intentie 5.7).

Deze indicator kan gelezen worden samen met [Tevredenheid uitganggelegenheden, restaurants en eetcafés](#) en [Tevredenheid over shopping- en winkelvoorzieningen](#).

In 2017 vindt gemiddeld meer dan 3 op de 4 stedelingen dat er voldoende aanbod aan winkelvoorzieningen is in hun buurt, 13% is het daar niet mee eens. In Vlaanderen is gemiddeld 7 op de 10 tevreden en 1 op de 5 ontevreden over het winkelaanbod in de buurt.

In Roeselare, Genk, Brugge en Sint-Niklaas ligt de tevredenheid boven 80%. In Mechelen en Aalst ligt de tevredenheid iets lager. Daar ligt – samen met Leuven – de ontevredenheid ook het hoogst. De binnenstedelijke verschillen in tevredenheid zijn zeer groot: boven 50 procentpunten in Oostende en Brugge en boven 70 procentpunten in Gent.

Ten opzichte van vorige meting in 2014 zijn er amper verschillen in tevredenheid.

Inwoners jonger dan 55 jaar en inwoners met inwonende kinderen zijn vaker tevreden over het aanbod aan winkelvoorzieningen in de buurt dan 55-plussers en inwoners zonder inwonende kinderen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er is een verschil in de vraagstelling en de antwoordcategorieën in de Gemeentemonitor en de Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor wordt 'voldoende winkels voor dagelijkse boodschappen' vermeld, in de Stadsmonitor enkel 'voldoende winkels', de voorbeelden tussen haakjes (bakker, slager, bank,...) zijn echter dezelfde. Het verschil in antwoordcategorieën betreft enkel 'geen mening/weet niet' in de Gemeentemonitor en 'weet niet/niet van toepassing' in de Stadsmonitor. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

De stadsdeelresultaten zijn terug te vinden op de respectievelijke websites van de betrokken steden.

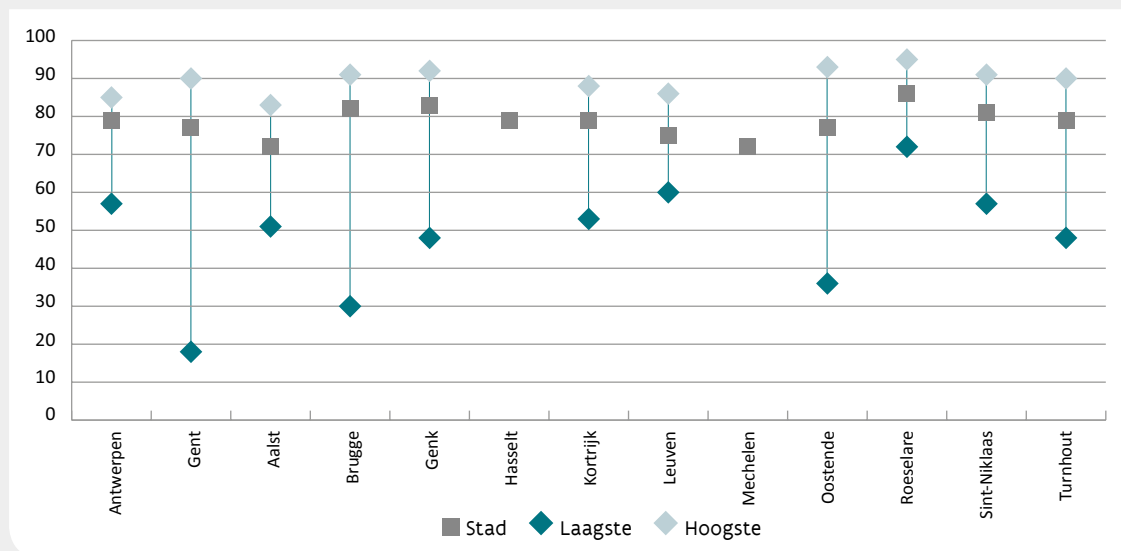
Voldoende aanbod aan winkelveorzieningen in de buurt, in 2014 en 2017, in %.

	2014			2017		
	Oneens	Neutraal	Eens	Oneens	Neutraal	Eens
Antwerpen	13	9	78	13	8	79
Gent	15	9	76	14	8	77
Aalst	19	12	69	17	11	72
Brugge	12	8	81	12	6	82
Genk	11	9	80	10	7	83
Hasselt	10	7	82	13	8	79
Kortrijk	11	10	79	13	8	79
Leuven	14	9	77	16	9	75
Mechelen	20	10	70	17	11	72
Oostende	11	9	79	14	9	77
Roeselare	7	7	85	8	6	86
Sint-Niklaas	10	9	81	11	8	81
Turnhout	10	10	80	13	8	79
Totaal 13 steden	13	9	78	13	8	78
Vlaanderen*	/	/	/	20	9	71

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling vertoont kleine verschillen (zie aandachtspunten).

Bron: survey Stads- en Gemeentemonitor.

Voldoende aanbod aan winkelveorzieningen in de buurt, in 2014, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die het eens zijn met de stelling en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevestigd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevestigd.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER SHOPPING- EN WINKELVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen?'

De respondenten konden antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen zegt iets over hoe kwaliteitsvol en divers het winkelaanbod is in de stad en in welke mate vraag en aanbod minstens voor de stadsbewoners voldoende op elkaar zijn afgestemd (intentie 1.1). De identiteit en uitstraling van de stad wordt er gedeeltelijk door bepaald (intentie 3.8).

Deze indicator kan gelezen worden samen met [Tevredenheid uitganggelegenheden, restaurants en eetcafés](#), [Voldoende winkelvoorzieningen in de buurt](#), [Winkelaanbod](#) en [Winkelen in de stad](#).

In 2017 is gemiddeld 86% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen. Amper 5% is ontevreden. Met een aandeel van meer dan 90% van de inwoners is

de tevredenheid in Roeselare en Hasselt het grootst. In de overige centrumsteden schommelt de tevredenheid tussen 80% en 90%. In Turnhout is het aandeel tevreden inwoners het kleinst met 69%. De tevredenheid ligt over de ganse lijn merkelijk hoger dan het gemiddelde in Vlaanderen (63%). Een kleine 20% van de Vlamingen is (helemaal) niet tevreden over de shopping- en winkelvoorzieningen in de eigen gemeente of stad.

De gemiddelde tevredenheid in de centrumsteden ligt op dezelfde hoogte als bij de vorige meting in 2014. Er doen zich kleine schommelingen voor behalve in Leuven (-4ppt) en Turnhout (-11ppt) waar de tevredenheid duidelijk gedaald is.

Hoogopgeleiden en inwoners met een Belgische nationaliteit zijn vaker tevreden dan lager opgeleiden en niet-Belgen over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er is een klein verschil in de vraagstelling en de antwoordcategorieën in de Gemeentemonitor en de Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor wordt de tevredenheid over 'winkels of shoppingcentra' gevraagd, in de Stadsmonitor over 'shopping- en winkelvoorzieningen'. Het verschil in antwoordcategorieën betreft enkel 'weet niet/niet van toepassing' in de Gemeentemonitor en 'geen mening/niet van toepassing' in de Stadsmonitor. De andere antwoordcategorieën zijn dezelfde.

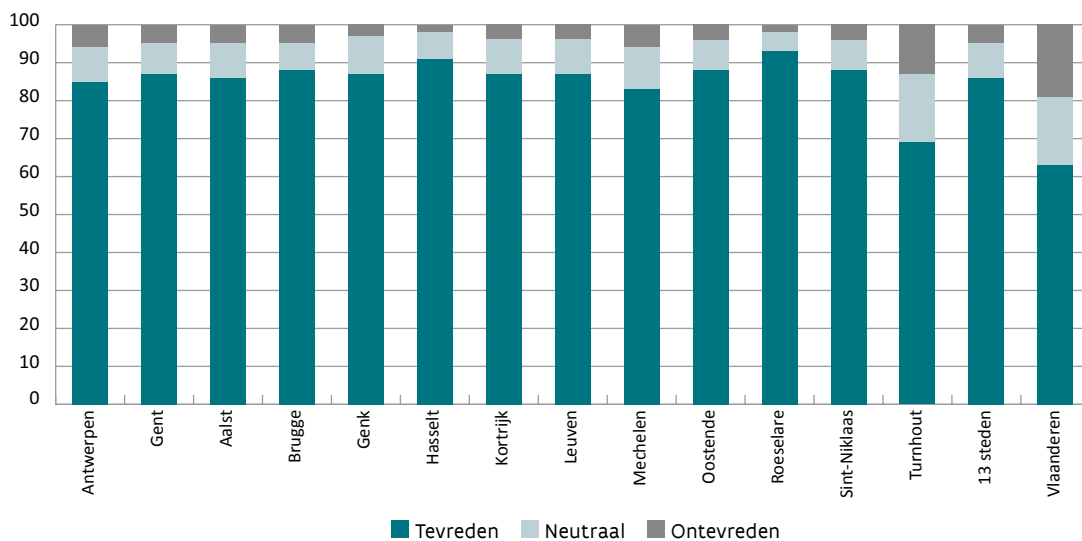
Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	85	85	83	85
Gent	88	90	87	87
Aalst	85	87	83	86
Brugge	91	90	89	89
Genk	91	90	89	87
Hasselt	96	96	93	91
Kortrijk	74	91	88	87
Leuven	91	92	91	87
Mechelen	82	83	83	84
Oostende	93	90	90	88
Roeselare	96	95	92	92
Sint-Niklaas	91	88	90	88
Turnhout	88	79	80	69
Totaal 13 steden	88	88	86	86
Vlaanderen*	/	/	/	63

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling vertoont kleine verschillen (zie aandachtspunten).

Bron: survey Stads- en Gemeentemonitor.

Tevredenheid over aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling vertoont kleine verschillen (zie aandachtspunten).

Bron: survey Stads- en Gemeentemonitor.

VERBLIJFSTOERISME: OVERNACHTINGEN EN CAPACITEIT

Definitie

Aantal overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner.

Benutting logiescapaciteit, uitgedrukt in aantal overnachtingen per slaappleaats.

Aantal overnachtingen in vergunde, aangemelde of erkende logies (hotels, gastenkamers, campings, vakantieparken, jeugd- en sociaal volwassenentoerisme, vakantiewoningen) per inwoner.

Het aantal overnachtingen wordt hier ook afgezet op de logiescapaciteit, uitgedrukt in aantal beschikbare bedden voor commercieel logies. Het woord "bed" hoeft daarbij niet letterlijk genomen te worden, want het betreft ook slaappleaatsen op campings.

Interessante websites:

- <https://statbel.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/horeca-toerisme-en-hotelwezen>
- <http://toerismevlaanderen.be/cijfers-en-statistieken>

Toelichting

Er werd een visie opgesteld voor een duurzame en leefbare Vlaamse stad. Deze indicator is relevant voor volgende intenties uit deze visie: 'Vraag en aanbod afstemmen' (1.1) en 'Sterke identiteit verankeren en bezoek- en belevingswaarde verhogen' (3.8).

Deze indicator kan men best lezen samen met de indicatoren [Fierheid over de stad](#), [Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen](#), [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#), [Tevredenheid uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés](#) en [Tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad](#).

In absolute aantallen worden de meeste overnachtingen geregistreerd in Gent, Oostende, Brugge en Antwerpen (1,0 tot 1,8 miljoen per jaar). In relatieve aantallen springen Gent en Antwerpen er niet bovenuit.

Met respectievelijk 3,89 en 3,51 overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner zitten zij onder het stedelijk gemiddelde (4,61). Oostende en Brugge halen in 2016 het grootste aantal met respectievelijk 17,77 en 15,28 overnachtingen.

Het aantal overnachtingen per inwoner daalde in 2016 in enkele steden vrij sterk ten opzichte van het jaar voordien. Dat is een gevolg van de terroristische aanslagen van 22 maart 2016 in Brussel en Zaventem. In de maanden daarna bleken vooral buitenlandse toeristen België te mijden. Het aantal Belgische toeristen bleef wel vrij stabiel. Van de dertien centrumsteden werd Brugge het zwaarst getroffen. Maar ook Antwerpen en Gent deelden in de malaise. Voorlopige cijfers voor 2017 wijzen erop dat dit slechts een tijdelijke terugval was, en dat de toeristische markt zich intussen hersteld heeft.

Oostende en Brugge tellen het hoogste aantal overnachtingen per slaappleaats. In Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout blijft een commerciële overnachtingsplaats vaker onbenut.

Aandachtspunten

Sinds 2015 gebruikt de FOD Economie alleen nog cijfers van vergunde, aangemelde of erkende logies. (Uitvoering van een koninklijk besluit van 12 januari 2015). Daardoor daalt het aantal bevraagde logies van sommige types sterk (bijv. jeugdlogies, campings, vakantiecentra voor volwassenen). Anderzijds zijn vergunde en aangemelde vakantiewoningen nu opgenomen in de cijfers. Dit veroorzaakt soms grote verschillen tussen de cijfers van de jaren 2016 en 2015 en eerdere jaren, die niet de reële evolutie van het verblijfstoerisme weergeven. Omdat de trendbreuk te groot is wordt er geen evolutie in de tijd weergegeven met cijfers die dateren van voor 2015.

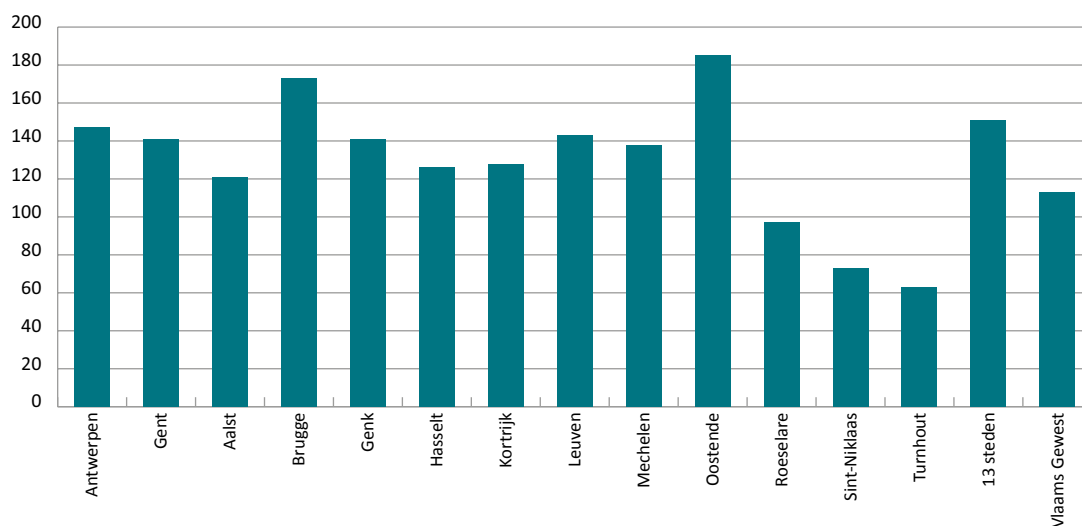
Evolutie van het aantal overnachtingen per inwoner , 2006-2014 en 2015-2016.

	2006	2008	2010	2012	2014	2015*	2016*
Antwerpen	3,08	3,35	3,24	3,53	3,53	3,75	3,51
Gent	2,90	3,23	3,31	3,70	3,98	4,17	3,89
Aalst	0,51	0,63	0,54	0,62	0,85	0,77	0,85
Brugge	11,73	12,67	13,40	15,22	16,95	17,25	15,28
Genk	2,46	2,42	2,58	2,61	2,61	3,02	2,75
Hasselt	1,88	2,40	2,60	2,51	2,42	2,60	2,88
Kortrijk	1,57	1,95	2,29	2,78	2,79	3,04	3,08
Leuven	2,56	3,01	2,80	3,67	4,42	4,97	4,91
Mechelen	1,77	2,02	2,15	2,47	2,45	2,66	2,57
Oostende	15,45	14,22	12,36	12,32	1,52	17,96	17,77
Roeselare	0,63	0,72	0,66	0,73	0,69	1,04	1,15
Sint-Niklaas	0,52	0,55	0,78	0,86	1,08	1,16	1,19
Turnhout	1,08	1,62	1,44	1,43	1,30	4,88	1,29
Totaal 13 steden	3,64	3,89	3,84	4,21	4,48	4,88	4,61
Vlaams Gewest	3,85	3,73	3,69	3,63	3,58	3,78	3,69
Brussels Gewest	4,75	5,03	5,10	5,26	5,68	5,48	4,39

* Door een methodologische wijziging kunnen cijfers vanaf 2015 niet vergeleken worden met oudere overnachtingcijfers (zie aandachtspunten).

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Benutting logiescapaciteit: aantal overnachtingen per slaappleats, in 2015.

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Hoofdstuk 2

Onderwijs en vorming

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be

Hoofdstuk 2 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van onderwijs en vorming opvolgen. Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan onderwijsvoorzieningen, dat afgestemd is op de (sociale) behoeften van alle stadsbewoners. Dit aanbod is voldoende territoriaal gespreid, zodat het maximaal toegankelijk en bereikbaar is. Het stelt alle doelgroepen in staat om de schoolcarrière te voltooien en een gepaste eindkwalificatie te bekomen. Ook volwassenen krijgen de mogelijkheid om in verschillende levensfasen capaciteiten en competenties te ontwikkelen. Onderstaande indicatoren beschrijven eerst de verwevenheid van het lager onderwijs in de buurt. Vervolgens komen een aantal drempels aan bod, die wijzen op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en een lagere eindkwalificatie te bereiken. De indicatoren over het bereik geven een indicatie in hoeverre leerlingen met thuistaal niet Nederlands en volwassenen gebruik maken van het aanbod en beschrijven de aantrekkingskracht van de onderwijsvoorzieningen in de stad. Tevredenheid over het aanbod geeft tenslotte een indicatie in welke mate de onderwijsvoorzieningen beantwoorden aan de verwachtingen, betaalbaarheid in hoeverre financiële drempels een belemmering zijn.

INDICATOR	Link met intenties van de visie				Pagina
LAGER ONDERWIJS IN DE WIJK	1.1	3.1	3.7	5.7	82
SCHOOELSE VERTRAGING IN HET LAGER ONDERWIJS	2.1	2.6			84
SCHOOELSE VERTRAGING IN HET ALGEMEEN SECUNDAIR ONDERWIJS	2.1	2.6			86
SCHOOELSE VERTRAGING IN HET TECHNISCH SECUNDAIR ONDERWIJS	2.1	2.6			88
SCHOOELSE VERTRAGING IN HET BEROEPSSECUNDAIR ONDERWIJS	2.1	2.6			90
SCHOOELSE VERTRAGING IN HET KUNSTSECUNDAIR ONDERWIJS	2.1	2.6			92
SPIJBELGEDRAG IN HET LAGER ONDERWIJS	2.1	2.6			94
SPIJBELGEDRAG IN HET VOLTIJDS SECUNDAIR ONDERWIJS	2.1	2.6			96
SPIJBELGEDRAG IN HET DEELTIJDS BEROEPSSECUNDAIR ONDERWIJS	2.1	2.6			98
LEERLINGEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS MET THUISTAAL NIET NEDERLANDS	2.1	2.4	2.6		100
VROEGTIJDIG SCHOOLVERLATEN	2.1	2.6	2.1		102
AANTREKKINGSKRACHT VAN HET SECUNDAIR ONDERWIJS	1.1	1.2			104
BETAALBAARHEID SCHOOLKOSTEN	2.1	2.6			106
VOLDOENDE AANBOD KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS	1.1	5.7			108
TEVREDENHEID OVER DE ONDERWIJSVOORZIENINGEN	1.1				110

LAGER ONDERWIJS IN DE WIJK

Definitie

Aandeel (%) van de kinderen (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) dat woont binnen een loopafstand van 400 meter van een lagere school. De indicator bestaat uit het aantal kinderen (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) dat binnen een loopafstand van 400m van een lagere school woont op het totaal aantal kinderen (2-5 jaar, 2-11 jaar en 6-11 jaar) in de stad.

Rekening houdend met de leerplicht vanaf 6 jaar beperkt de indicator zich hier tot de lagere school in het gewone onderwijs.

Toelichting

De verschillende voorzieningen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze voorzien in de verschillende behoeften van de inwoners, waaronder de nood aan onderwijs (intentie 1.1), 2) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt, dit stimuleert onder andere de sociale contacten en maakt de stad aantrekkelijker voor zowel bezoekers als bewoners (intentie 3.1), 3) ze bouwen mee aan een gezonde en veilige leefomgeving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (intentie 3.7) en 4) tenslotte bevorderen ze de binnenstedelijke differentiatie (intentie 5.7).

Deze indicator leest men best samen met de indicatoren [Tevredenheid over de buurt](#), [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), alle indicatoren rond schoolse vertraging en spijbelgedrag, [Tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen](#) en [Voldoende aanbod kleuter- en lager onderwijs](#).

Het aandeel kinderen in alle leeftijdscategorieën die op 400m loopafstand van een lagere school wonen schommelt in de centrumsteden tussen 20% en 75%. In Antwerpen liggen de cijfers met bijna 75% beduidend hoger dan in de overige steden. Daarnaast is Oostende de enige andere stad waar meer dan de helft van de

kinderen in de nabijheid van een lagere school woont. Het aandeel ligt het laagst in Genk, waar minder dan een kwart van de kinderen in de nabijheid van een lagere school woont. Tussen de verschillende leeftijdsgroepen zijn de verschillen beperkt.

Ook tussen de stadsdelen zijn de verschillen uitgesproken. In Antwerpen, Gent, Hasselt en Oostende lopen de verschillen op tot meer dan 70 procentpunten. In Kortrijk en Turnhout zijn deze minder uitgesproken.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Bij de vergelijking tussen de steden is enige voorzichtigheid aangeraden, gezien de verschillende nauwkeurigheid van de koppeling van de inwoners op adresniveau per stad, de verschillende data-leveranciers en de verschillende ruimtelijke context.

Bij de vergelijking in de tijd is eveneens enige voorzichtigheid aangeraden. De evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling van inwoners op adresniveau en de verandering in de berekeningswijze voor Oostende en Gent maken vergelijkingen in de tijd moeilijker.

Tussen 2006 en 2014 werkten Gent en Oostende met een netwerkanalyse bij de berekening van het aandeel inwoners dat op loopafstand van een voorziening woont. In 2017 is voor elke centrumstad gebruik gemaakt van een bufferanalyse bij de berekeningen, dit om de vergelijkbaarheid tussen de steden te verhogen. Dit vraagt om enige voorzichtigheid bij de vergelijking van de data van Gent en Oostende tussen 2006 en 2014 met de data uit de overige jaren.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.stads-en-gemeentemonitor.be.

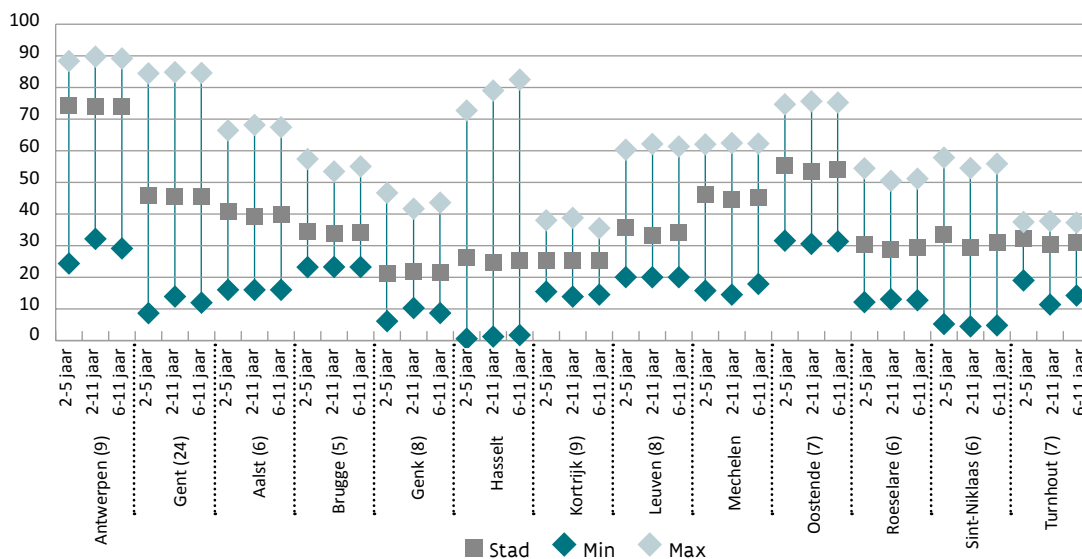
Lagere scholen in de wijk, in 2014 en 2017, in absoluut aantal en %.

	2-5 jaar				6-11 jaar				2-11 jaar			
	2014		2017		2014		2017		2014		2017	
	Abso-luut	%	Abso-luut	%	Abso-luut	%	Abso-luut	%	Abso-luut	%	Abso-luut	%
Antwerpen	19.489	66,7	21.729	74,3	23.934	65,8	29.545	74,0	43.423	66,2	51.274	74,1
Gent	4.937	40,4	5.512	45,9	6.013	39,4	7.616	45,4	10.950	39,8	13.128	45,6
Aalst	1.240	33,0	1.590	40,7	1.580	30,3	2.231	39,1	2.820	31,4	3.821	39,8
Brugge	1.551	35,5	1.439	34,4	2.180	33,4	2.245	33,8	3.731	34,2	3.684	34,1
Genk	772	26,2	600	21,3	1.008	22,8	1.003	21,8	1.780	24,2	1.603	21,6
Hasselt	799	27,4	789	26,3	1.066	26,5	1.077	24,8	1.865	26,9	1.866	25,4
Kortrijk	1.348	41,6	855	25,3	1.831	41,1	1.235	25,2	3.179	41,3	2.090	25,3
Leuven	1.519	36,0	1.460	35,6	1.795	33,1	1.909	33,1	3.314	34,4	3.369	34,2
Mechelen	1.914	41,2	2.128	46,3	2.446	40,7	2.892	44,5	4.360	41,0	5.020	45,3
Oostende	1.266	53,9	1.350	55,3	1.811	52,3	1.929	53,3	3.077	53,0	3.279	54,1
Roeselare	839	31,0	806	30,4	1.157	29,8	1.169	28,8	1.996	30,3	1.975	29,4
Sint-Niklaas	1.142	32,8	1.195	33,7	1.485	29,4	1.569	29,3	2.627	30,8	2.764	31,0
Turnhout	623	32,5	625	32,1	786	30,4	857	30,3	1.409	31,3	1.482	31,1

Met vergelijkingen in de tijd moet voorzichtig worden omgesprongen, zie aandachtspunten.

Bron: Departement Onderwijs, bewerking: Statistiek Vlaanderen.

Lagere scholen in de wijk, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

* Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen per stad die gebruikt werden bij de berekeningen.

Bron: Departement Onderwijs, bewerking: Statistiek Vlaanderen.

SCHOOLESE VERTRAGING IN HET LAGER ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het vierde leerjaar van het gewoon lager onderwijs.

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het vierde leerjaar van het gewoon lager onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het vierde leerjaar van het gewoon lager onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortear en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen uit het buitengewoon lager onderwijs en leerlingen die onderwijs volgen in een specifieke pedagogische methode (Steiner, Freinet, Leefschool,...) zijn niet opgenomen in deze indicator omdat deze leerlingen niet geregistreerd worden volgens het klassieke leerjarenpatroon. Ook het kleuteronderwijs komt hier niet aan bod.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor worden gezorgd dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Taalverwerving is daarvoor voor heel wat anderstalige personen een noodzaak.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#), [Vroegtijdig schoolverlaten](#), [Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

In het schooljaar 2015-2016 ligt in de 13 centrumsteden de schoolse vertraging in het vierde leerjaar lager onderwijs hoger (21,6%) dan in het Vlaamse Gewest (14,7%). Gent en Antwerpen kennen waarden die hoger liggen dan in de overige centrumsteden en dan in het

Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. De schoolse vertraging varieert in de 13 steden tussen 10,4% (Hasselt) en 26,4% (Gent). Hoge waarden zijn er ook in Mechelen, Oostende en Turnhout.

Het aandeel mannen met schoolse vertraging is over het algemeen hoger dan dat van vrouwen. In dat opzicht vormt Hasselt een uitzondering. In Gent, Sint-Niklaas en Turnhout is er vrijwel geen verschil.

De schoolse vertraging ligt heel wat hoger bij leerlingen met een laagopgeleide moeder en met thuistaal niet-Nederlands. Voor de 13 steden stijgt het aandeel leerlingen met schoolse vertraging in die kansengroepen naar respectievelijk 40,4% en 38,6%. Dit zijn waarden die bijna dubbel zo hoog liggen als het percentage voor alle leerlingen samen. Door het laag aantal leerlingen uit deze kansengroep in sommige centrumsteden kunnen door de tijd grotere schommelingen optreden.

In de 13 steden als geheel en in de Vlaamse Gemeenschap zijn de waarden sinds 2008-2009 een drietal procentpunten gedaald, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest nog iets sterker. Bij de leerlingen met een laagopgeleide moeder en met niet-Nederlandse thuistaal daalt het aandeel eveneens sterk door de jaren.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen, die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad, niet meegerekend. In de edities vóór 2014 van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

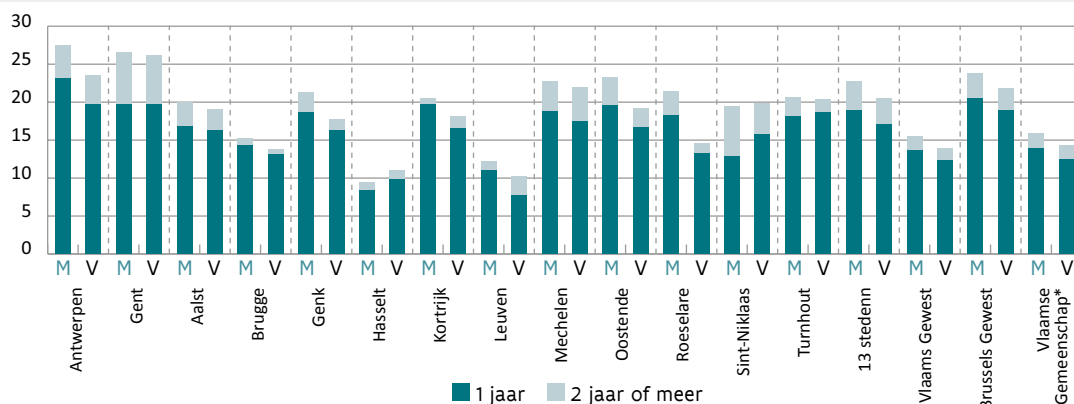
Schoolse vertraging in het vierde leerjaar lager onderwijs, naar leerlingenkenmerken 'laag opleidingsniveau moeder' en 'thuis taal niet-Nederlands', in 2008-2009, 2013-2014 en 2015-2016, in %.

	2008-2009			2013-2014			2015-2016		
	Totaal	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands	Totaal	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands	Totaal	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands
Antwerpen	32,1	48,4	50,2	29,7	45,9	42,3	25,5	37,3	35,0
Gent	29,5	52,5	53,9	25,9	50,2	48,8	26,4	52,0	48,8
Aalst	17,4	40,5	43,5	18,5	42,9	38,2	19,5	42,5	40,9
Brugge	18,4	39,4	42,9	16,9	38,1	42,3	14,6	34,3	29,9
Genk	23,1	38,5	37,3	25,1	38,2	33,0	19,6	37,7	38,7
Hasselt	13,0	37,8	33,3	13,3	41,7	44,6	10,4	26,3	29,4
Kortrijk	18,7	41,6	33,7	19,3	38,8	33,9	19,3	44,7	36,8
Leuven	14,1	45,5	34,7	12,2	33,3	32,3	11,4	44,4	34,2
Mechelen	26,1	48,6	53,4	26,3	49,8	50,7	22,4	42,7	39,1
Oostende	22,6	40,7	55,6	21,8	34,7	40,7	21,3	35,5	41,2
Roeselare	15,3	37,5	68,4	16,2	36,8	52,1	18,0	42,9	54,5
Sint-Niklaas	21,1	42,4	54,1	21,6	46,9	52,7	19,6	42,6	41,5
Turnhout	15,2	31,6	45,0	18,9	41,0	45,6	20,6	39,8	46,5
Totaal 13 steden	24,5	46,1	48,9	23,7	44,8	43,1	21,6	40,4	38,6
Vlaams Gewest	17,3	38,9	43,2	16,2	38,5	38,5	14,7	35,8	33,9
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	27,0	41,2	30,1	25,7	39,3	28,3	22,8	34,2	26,4
Vlaamse Gemeenschap*	17,6	39,0	40,8	16,5	38,6	36,8	15,1	35,7	32,7

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het vierde leerjaar lager onderwijs, naar geslacht en duur achterstand, in 2015-2016, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOLESE VERTRAGING IN HET ALGEMEEN SECUNDAIR ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het algemeen secundair onderwijs (ASO).

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het algemeen secundair onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het algemeen secundair onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortjaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen die onderwijs volgen in een onthaalklas anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in deze indicator, omdat deze niet ondergebracht worden binnen de structuur van graden en leerjaren.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Taalverwerving is daarvoor voor heel wat anderstalige personen een noodzaak.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#), [Schoolse vertraging in het KSO](#), [Vroegtijdig schoolverlaten](#), [Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

In het schooljaar 2015-2016 ligt in de 13 centrumsteden in het eerste jaar van de tweede graad algemeen secundair onderwijs de schoolste vertraging hoger (14,3%) dan in het Vlaamse Gewest (10,8%). Antwerpen en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kennen

waarden die veel hoger liggen dan Gent en de andere centrumsteden. De schoolse vertraging varieert in de 13 steden tussen 4,7% (Roeselare) en 25,2% (Antwerpen). Ook in Gent, Genk, Mechelen, Aalst en Oostende ligt de schoolse vertraging duidelijk boven het Vlaamse gemiddelde.

Het aandeel mannen met schoolse vertraging is over het algemeen hoger dan dat van vrouwen. In dat opzicht vormen Gent, Kortrijk en Oostende een uitzondering waar het aandeel vrouwen met schoolse vertraging hoger ligt. In Brugge en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is er vrijwel geen verschil.

De schoolse vertraging ligt heel wat hoger bij leerlingen met een laagopgeleide moeder en vooral wanneer de thuistaal niet het Nederlands is. Voor de 13 steden stijgt het aandeel leerlingen met schoolse vertraging in die kansengroepen naar respectievelijk 37,5% en 42,9%. Dat laatste cijfer is exact het drievoud van de waarde voor alle leerlingen. Door het laag aantal leerlingen uit deze kansengroepen in sommige centrumsteden kunnen door de tijd grotere schommelingen optreden.

In de 13 steden als geheel en in de Vlaamse Gemeenschap zijn de waarden sinds 2008-2009 vrijwel constant gebleven. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is wel een daling merkbaar. Naar kansengroepen zien we weinig verandering bij de leerlingen met een laagopgeleide moeder. Voor leerlingen met niet-Nederlandse thuistaal daalt wel het aandeel schoolse vertraging door de jaren.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend.

Omgekeerd worden leerlingen, die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad, niet

meegerekend. In de edities vóór 2014 van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad algemeen secundair onderwijs, naar leerlingkenmerken 'laag opleidingsniveau moeder' en 'thuis taal niet-Nederlands', in 2008-2009, 2013-2014 en 2015-2016, in %.

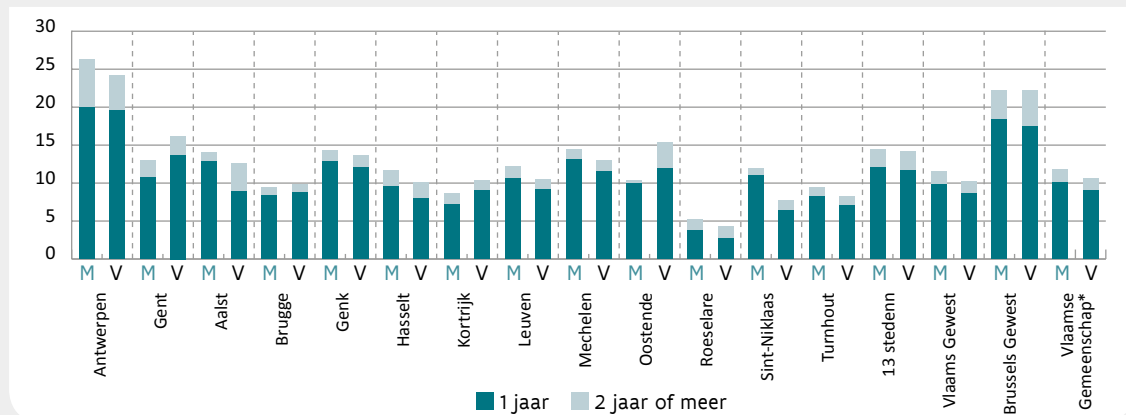
	2008-2009			2013-2014			2015-2016		
	Alle leerlingen	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands	Alle leerlingen	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands	Alle leerlingen	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands
Antwerpen	24,3	47,2	49,4	27,5	44,9	47,4	25,2	40,3	43,4
Gent	15,8	37,6	44,7	14,4	46,2	40,7	14,8	44,3	44,8
Aalst	11,5	21,8	48,4	10,8	34,2	46,3	13,3	42,6	47,8
Brugge	8,9	19,4	21,1	8,5	24,0	25,6	9,6	28,6	28,8
Genk	18,8	38,6	53,6	15,5	29,3	35,7	14,0	31,9	46,5
Hasselt	11,3	30,3	42,3	12,7	31,8	47,4	10,8	29,6	48,8
Kortrijk	9,7	26,0	48,9	8,6	25,5	33,3	9,7	29,3	33,8
Leuven	11,8	26,2	41,2	12,5	53,4	47,1	11,3	53,0	38,6
Mechelen	15,0	33,7	49,2	15,1	40,8	41,6	13,7	38,0	42,1
Oostende	9,3	14,5	41,9	12,6	37,3	55,3	13,1	27,5	41,1
Roeselare	6,0	3,7	(*)	8,0	51,5	80,0	4,7	35,1	47,8
Sint-Niklaas	8,4	26,4	51,6	6,1	17,4	46,4	9,6	22,7	55,8
Turnhout	11,7	29,2	70,0	9,5	23,1	41,7	8,8	26,7	41,9
Totaal 13 steden	14,3	35,3	47,4	14,6	39,4	45,0	14,3	37,5	42,9
Vlaams Gewest	10,6	25,6	41,6	10,5	30,9	39,9	10,8	32,2	37,4
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	25,5	48,9	34,7	23,8	46,0	29,9	22,2	40,2	26,6
Vlaamse Gemeenschap*	11,2	27,3	40,0	11,1	32,1	37,7	11,3	32,9	35,1

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

(*) Geen cijfer om privacyredenen.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad algemeen secundair onderwijs, naar geslacht en duur achterstand, in 2015-2016, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOLESE VERTRAGING IN HET TECHNISCH SECUNDAIR ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het technisch secundair onderwijs (TSO).

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het technisch secundair onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het technisch secundair onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortejaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen die onderwijs volgen in een onthaalklas anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in deze indicator, omdat deze niet ondergebracht worden binnen de structuur van graden en leerjaren.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Taalverwerving is daarvoor voor heel wat anderstalige personen een noodzaak.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#), [Schoolse vertraging in het KSO](#), [Vroegtijdig schoolverlaten](#), [Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

De schoolste vertraging ligt in het schooljaar 2015-2016 in de 13 centrumsteden in het eerste jaar van de tweede graad technisch secundair onderwijs hoger (41,9%) dan in het Vlaamse Gewest (32,2%). Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en in mindere mate Antwerpen

en Gent kennen waarden die veel hoger liggen dan de overige centrumsteden. De schoolse vertraging varieert in de 13 steden tussen 22,2% (Roeselare) en 56,9% (Antwerpen). De schoolse vertraging ligt in Hasselt en Mechelen ook heel wat hoger dan het Vlaamse gemiddelde.

Het aandeel mannen met schoolse vertraging is over het algemeen iets hoger dan dat van vrouwen. In een groot aantal centrumsteden is er echter omzeggens geen verschil of ligt het aandeel bij de vrouwen zelfs iets groter dan bij de mannen.

De schoolse vertraging ligt bij leerlingen met een laagopgeleide moeder en vooral wanneer de thuistaal niet het Nederlands is merklijk hoger. Voor de 13 steden stijgt het aandeel leerlingen met schoolse vertraging in die kansengroepen naar respectievelijk 58,5% en 73,3%. Door het laag aantal leerlingen uit deze kansengroepen in sommige centrumsteden kunnen door de tijd grotere schommelingen optreden.

In de 13 steden als geheel en in de Vlaamse Gemeenschap zijn de waarden sinds 2008-2009 vrijwel constant gebleven. In Brussel is wel een daling merkbaar. Naar kansengroepen zien we globaal een stijging bij de leerlingen met een laagopgeleide moeder (behalve in Brussel). Voor leerlingen met thuistaal niet-Nederlands daalt het aandeel schoolse vertraging enigszins door de jaren.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen, die les volgen in een schoolgebouw

gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad, niet meegerekend.

In de edities vóór 2014 van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad technisch secundair onderwijs, naar leerlingenkenmerken 'laag opleidingsniveau moeder' en 'thuis taal niet-Nederlands', in 2008-2009, 2013-2014 en 2015-2016, in %.

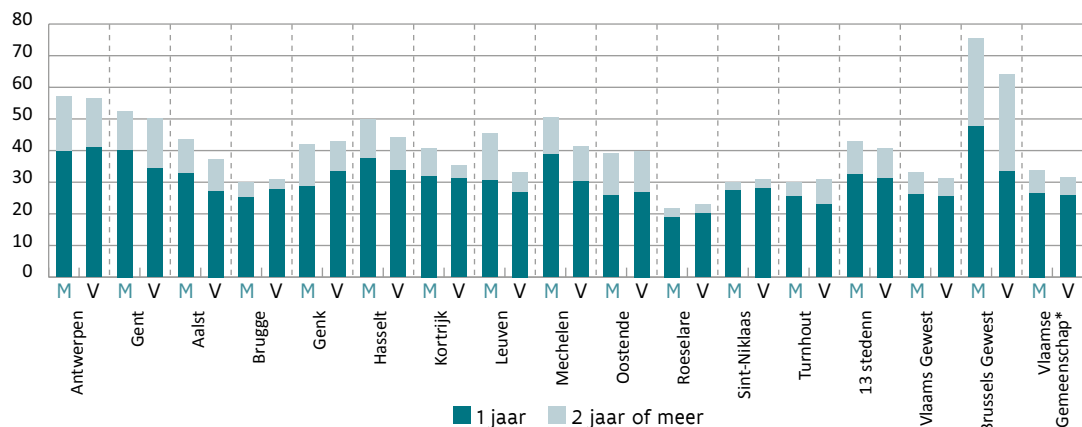
	2008-2009			2013-2014			2015-2016		
	Alle leerlingen	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands	Alle leerlingen	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands	Alle leerlingen	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands
Antwerpen	56,5	67,4	76,0	58,4	71,6	79,4	56,9	66,7	72,3
Gent	50,9	64,6	85,0	53,4	65,1	77,4	51,6	69,5	75,9
Aalst	36,3	44,4	72,0	39,3	54,1	75,5	40,9	66,4	82,0
Brugge	33,9	43,4	80,6	34,7	46,9	74,3	30,4	39,3	67,7
Genk	51,8	60,5	67,5	58,5	74,1	75,7	42,4	50,6	59,4
Hasselt	42,6	51,2	86,7	42,8	53,3	73,7	47,8	58,8	87,5
Kortrijk	32,4	38,7	63,9	31,6	41,8	57,4	38,5	51,9	67,3
Leuven	42,6	64,5	66,7	41,8	63,8	77,6	39,8	51,3	73,3
Mechelen	49,9	58,9	75,0	48,8	72,2	68,8	46,7	64,4	81,7
Oostende	39,8	44,3	84,6	40,4	55,6	80,0	39,4	56,7	71,9
Roeselare	20,2	25,0	(*)	17,3	28,1	(*)	22,2	37,1	70,6
Sint-Niklaas	25,8	31,5	53,3	31,3	44,4	64,9	30,6	41,8	57,1
Turnhout	30,8	38,6	81,8	33,2	45,1	69,2	30,4	46,9	76,9
Totaal 13 steden	41,6	53,4	75,5	42,9	59,4	75,2	41,9	58,5	73,3
Vlaams Gewest	33,0	43,0	71,4	33,1	48,1	69,5	32,2	49,1	68,2
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	75,3	80,4	77,1	69,2	75,4	70,7	70,1	73,0	74,4
Vlaamse Gemeenschap*	33,5	43,9	72,1	33,7	49,1	69,6	32,9	50,1	68,8

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

(*) Geen cijfer om privacyredenen.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad technisch secundair onderwijs, naar geslacht en duur achterstand, in 2015-2016, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOLESE VERTRAGING IN HET BEROEPSSECUNDAIR ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het beroepssecundair onderwijs (BSO).

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het beroepssecundair onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het beroepssecundair onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortejaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen die onderwijs volgen in een onthaakklas anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in deze indicator, omdat deze niet ondergebracht worden binnen de structuur van graden en leerjaren.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Taalverwerving is daarvoor voor heel wat anderstalige personen een noodzaak.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het KSO](#), [Vroegtijdig schoolverlaten](#), [Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

De schoolste vertraging ligt in het schooljaar 2015-2016 in de 13 centrumsteden in het eerste jaar van de tweede graad beroepssecundair onderwijs hoger (64,7%) dan in het Vlaamse Gewest (58,2%). Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en in mindere mate Antwerpen en Gent kennen hogere waarden. De schoolse vertraging

varieert in de 13 steden tussen 54,4% (Sint-Niklaas) en 70,8% (Antwerpen). Hoge waarden zijn er ook in Genk, Aalst en Oostende.

Het aandeel mannen met schoolse vertraging is over het algemeen hoger dan dat van vrouwen. Leuven en Roeselare vormen hierop een uitzondering. In Hasselt is er omzeggens geen verschil.

Grotere verschillen zien we bij leerlingen met een laagopgeleide moeder en vooral bij leerlingen thuistaal niet-Nederlands. Voor de 13 steden stijgt het aandeel leerlingen met schoolse vertraging in die kansengroepen naar respectievelijk 69,9% en 77,4%. Door het laag aantal leerlingen uit deze kansengroep in sommige centrumsteden kunnen door de tijd grotere schommelingen optreden.

In de 13 steden als geheel, in mindere mate in Brussel en in de Vlaamse Gemeenschap, zijn de waarden sinds 2008-2009 gedaald. Naar kansengroepen zien we globaal een daling, zowel bij de leerlingen met een laagopgeleide moeder als, in sterkere mate, bij leerlingen met thuistaal niet-Nederlands. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is er weinig evolutie in de cijfers van voormelde kansengroepen.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen, die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad, niet meegerekend. In de edities vóór 2014 van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

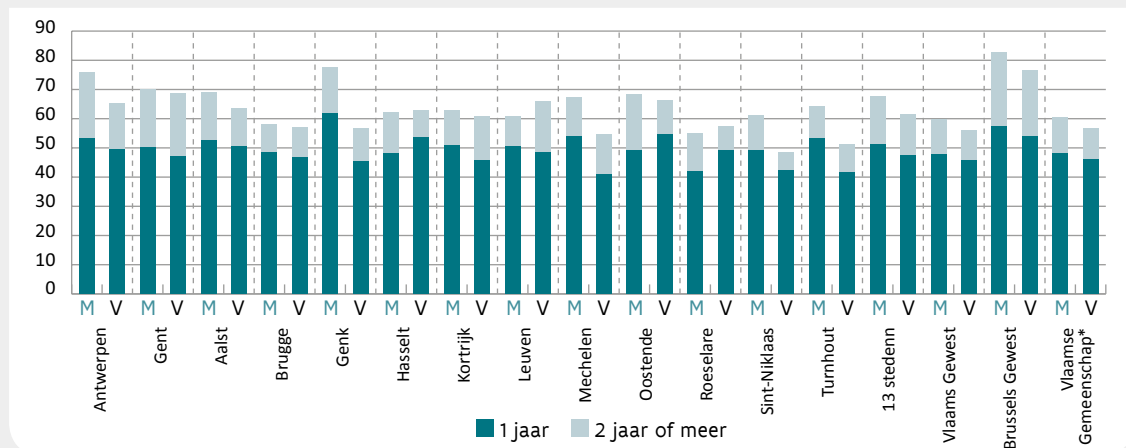
Schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad beroepssecundair onderwijs, naar leerlingenkenmerken 'laag opleidingsniveau moeder' en 'thuis taal niet-Nederlands', in 2008-2009, 2013-2014 en 2015-2016, in %.

	2008-2009			2013-2014			2015-2016		
	Totaal	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands	Totaal	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands	Totaal	Laag opleidingsniveau moeder	Thuis taal niet-Nederlands
Antwerpen	79,7	81,2	86,6	73,5	74,3	80,1	70,8	73,0	76,5
Gent	76,2	76,4	82,3	70,1	70,4	73,3	69,5	70,9	74,2
Aalst	65,1	70,2	91,9	67,9	74,0	84,6	67,4	75,0	80,5
Brugge	62,7	67,1	95,5	59,9	64,9	94,7	57,6	71,0	88,7
Genk	71,9	75,2	81,2	71,6	73,3	78,2	68,0	74,1	84,6
Hasselt	66,6	67,6	73,7	64,5	70,6	83,1	62,3	68,5	80,4
Kortrijk	62,9	66,1	89,6	60,7	68,8	89,4	61,7	69,5	81,8
Leuven	63,3	65,1	79,6	64,5	68,9	77,5	63,0	70,7	77,9
Mechelen	66,0	65,2	77,3	73,4	78,1	85,3	61,8	65,6	72,6
Oostende	63,6	65,2	74,2	62,1	64,0	90,5	67,4	69,3	81,0
Roeselare	50,5	51,0	95,8	56,4	60,7	97,2	56,0	55,3	87,5
Sint-Niklaas	58,8	61,0	94,7	55,6	61,3	77,6	54,4	59,0	72,5
Turnhout	50,3	56,3	96,4	58,8	57,5	87,5	59,0	63,8	83,7
Totaal 13 steden	68,2	71,4	84,8	66,7	70,4	80,6	64,7	69,9	77,4
Vlaams Gewest	60,5	65,2	82,4	59,8	65,2	77,9	58,2	63,9	76,1
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	81,9	81,2	82,8	76,9	77,2	77,9	80,0	81,7	80,7
Vlaamse Gemeenschap*	61,0	65,8	82,5	60,3	65,7	77,9	58,9	64,7	76,6

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad beroepssecundair onderwijs, naar geslacht en duur achterstand, in 2015-2016, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SCHOOLESE VERTRAGING IN HET KUNSTSECUNDAIR ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het kunstsecundair onderwijs (KSO).

De indicator is de verhouding van het aantal leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het kunstsecundair onderwijs met een of meerdere jaren schoolse vertraging en het totaal van de leerlingen ingeschreven in het eerste jaar van de tweede graad van het kunstsecundair onderwijs.

Schoolse vertraging is het verschil in leerjaren tussen het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortejaar en bij normale studievordering zou moeten ingeschreven zijn, en het leerjaar waarin de leerling daadwerkelijk is ingeschreven.

Leerlingen die onderwijs volgen in een onthaalklas anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in deze indicator, omdat deze niet ondergebracht worden binnen de structuur van graden en leerjaren.

Toelichting

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Alle kwetsbare en kansarme mensen krijgen kansen aangereikt om een menswaardig leven te leiden. Het gaat daarbij niet enkel om het remediëren van zwakkere posities, maar vooral om het versterken van mensen door empowerment en sociale stijging. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Taalverwerving is daarvoor voor heel wat anderstalige personen een noodzaak. Om dit mogelijk te maken zal maatwerk nodig zijn om het aanbod optimaal af te stemmen op specifieke doel- of kansengroepen. Bruikbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid, bereikbaarheid en begrijpbaarheid zijn diverse aspecten die bij het wegwerken van drempels dienen afgetoetst te worden.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#), [Schoolse](#)

[vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#), [Vroegtijdig schoolverlaten](#), [Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

De schoolse vertraging ligt in het schooljaar 2015-2016 in de 13 centrumsteden in het eerste jaar van de tweede graad kunstsecundair onderwijs hoger (38,2%) dan in het Vlaamse Gewest (36,1%). Aalst, Oostende en in mindere mate het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kennen de hoogste waarden. Het gaat echter wel over kleinere aantallen leerlingen, zodat de schommelingen doorgaans geen grote verschuivingen in absolute waarden weerspiegelen. De schoolse vertraging varieert in de 13 steden tussen 27,7% (Hasselt) en 57,1% (Aalst en Oostende). Hoge waarden zijn er ook in Gent en Genk.

Het aandeel mannen met schoolse vertraging is over het algemeen hoger dan dat van vrouwen. Hasselt vormt hierop een uitzondering. In Kortrijk en Leuven is er omzeggens geen verschil.

In de 13 steden als geheel, in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn de waarden sinds 2008-2009 gedaald.

Aandachtspunten

Het gaat over het aantal ingeschreven leerlingen op 1 februari van het desbetreffende schooljaar.

Schoolse vertraging is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn een verlate instap in het lager onderwijs, ziekte, enzovoort.

Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen, die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad, niet meegerekend. In de edities vóór 2014 van de Stadsmonitor was de hoofdzetel van de school het criterium.

Schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad kunstsecundair onderwijs, van 2008-2009 tot 2015-2016, in %*

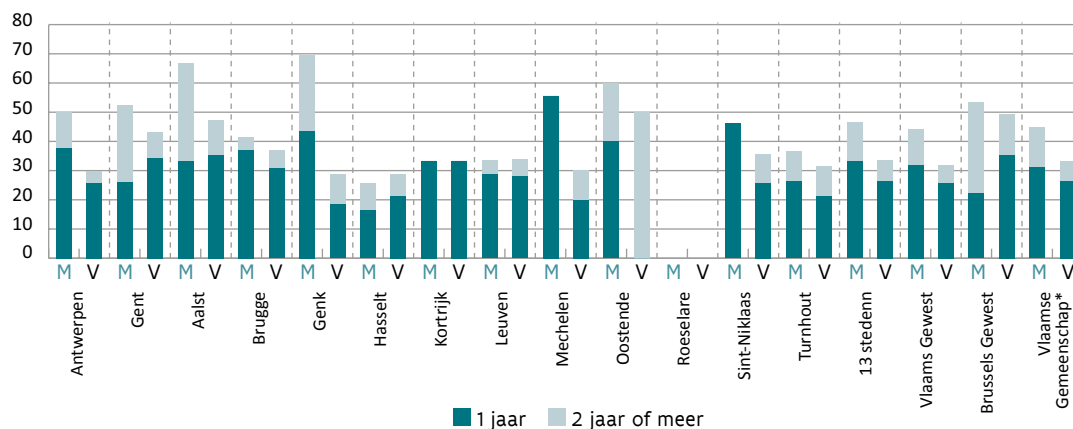
	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Antwerpen	46,1	44,5	45,0	45,5	48,8	41,9	42,8	37,2
Gent	46,2	55,0	42,6	47,3	39,5	52,8	46,4	45,9
Aalst	36,1	46,0	61,9	38,0	45,2	48,5	53,5	57,1
Brugge	42,9	36,9	42,1	37,7	47,5	35,5	29,7	38,7
Genk	36,5	36,0	41,0	38,8	34,3	34,8	37,7	44,3
Hasselt	40,0	39,1	35,4	35,2	34,7	33,1	36,9	27,7
Kortrijk	11,8	35,0	52,9	30,8	50,0	60,0	41,7	33,3
Leuven	32,1	37,5	31,7	30,2	27,3	29,9	28,8	33,8
Mechelen	42,9	30,0	63,6	40,0	31,3	46,7	56,5	37,9
Oostende	62,5	41,7	46,2	37,5	44,4	33,3	35,0	57,1
Roeselare	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Sint-Niklaas	34,1	42,9	29,5	22,4	34,9	34,6	36,8	38,6
Turnhout	28,8	31,0	31,3	26,8	36,5	37,0	30,4	33,3
Totaal 13 steden	41,2	42,3	41,5	38,7	40,9	39,9	39,0	38,2
Vlaams Gewest	40,0	40,2	40,9	37,2	39,7	38,0	37,9	36,1
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	54,3	50,0	52,8	54,4	60,2	45,1	57,0	50,9
Vlaamse Gemeenschap**	41,4	41,0	41,9	38,4	41,1	38,6	39,4	37,4

* Wegens het beperkt aantal leerlingen in het KSO, is het om privacyredenen in vele steden niet mogelijk de leerlingenaantallen op te splitsen naar kansengroepen. Vandaar dat besloten werd deze opsplitsing voor het KSO niet te maken.

** Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad kunstsecundair onderwijs, naar geslacht en duur achterstand, in 2015-2016, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SPIJBELGEDRAG IN HET LAGER ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het gewoon lager onderwijs dat regelmatig problematisch afwezig is (spijbelt).

Dit aandeel (%) is de verhouding van het aantal leerlingen dat ten minste 30 halve dagen in het gewoon lager onderwijs ongewettigd afwezig is ten opzichte van het totaal aantal leerlingen ingeschreven in het gewoon lager onderwijs.

Het geografisch criterium is de gemeente van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven.

Leerlingen die onderwijs volgen in het buitengewoon lager onderwijs zijn niet opgenomen in deze indicator.

Uit privacy-overwegingen kunnen gezien de soms kleine aantallen van deze kansengroepen niet van alle steden cijfers worden weergegeven. Daarom ontbreken de cijfers voor Aalst, Mechelen en Roeselare, alsook voor de 13 steden als geheel.

Voor meer informatie: <http://www.agodi.be/cijfermateriaal-problematische-afwezigheden-en-tucht>

Toelichting

Spijbelgedrag is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Alle kwetsbare en kansarme mensen krijgen kansen aangereikt om een menswaardig leven te leiden. Het gaat daarbij niet enkel om het remediëren van zwakkere posities, maar vooral om het versterken van mensen door empowerment en sociale stijging. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Thuis taal niet Nederlands en laag opleidingsniveau van de moeder blijken hierbij harde drempels.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#) en [Schoolse vertraging in het KSO](#), [Vroegtijdig schoolverlaten](#),

[Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

In het schooljaar 2015-2016 ligt het aandeel leerlingen van het gewoon lager onderwijs dat regelmatig spijbelt in de 13 steden op 0,9%. De hoogste aandelen bevinden zich in Gent Oostende, Antwerpen en Sint-Niklaas. Het laagste aandeel spijbelaars is in Aalst, Kortrijk en Mechelen.

Het aandeel leerlingen met een laagopgeleide moeder en met thuistaal niet-Nederlands dat spijbelt, ligt in de meeste (maar niet alle) gevallen hoger dan gemiddeld, al is er een grote variatie in de omvang van dit effect. Uit privacy-overwegingen kunnen gezien de soms kleine aantallen van deze kansengroepen niet van alle steden cijfers worden weergegeven. Daarom ontbreken de cijfers voor Aalst, Mechelen en Roeselare, alsook voor de 13 steden als geheel. Door de geringe aantallen in sommige centrumsteden dienen de percentages met de nodige omzichtigheid gehanteerd te worden. Grote verschillen in percentages kunnen kleine verschillen in absolute aantallen reflecteren. Naar geslacht zijn er op het niveau van de 13 steden als geheel in 2015-2016 geen verschillen. Er is ook geen duidelijk patroon in de cijfers naar geslacht van de afzonderlijke steden.

Aandachtspunten

De cijfers omvatten de melding van scholen wanneer leerlingen ten minste 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig, maar gewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen. Bovendien zijn leerlingen die sporadisch spijbelen (minder dan 30 halve dagen) ook niet opgenomen.

De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger. De limiet voor aangifte van 30 halve dagen is vrij hoog, en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs, zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen daarvan aangifte doen.

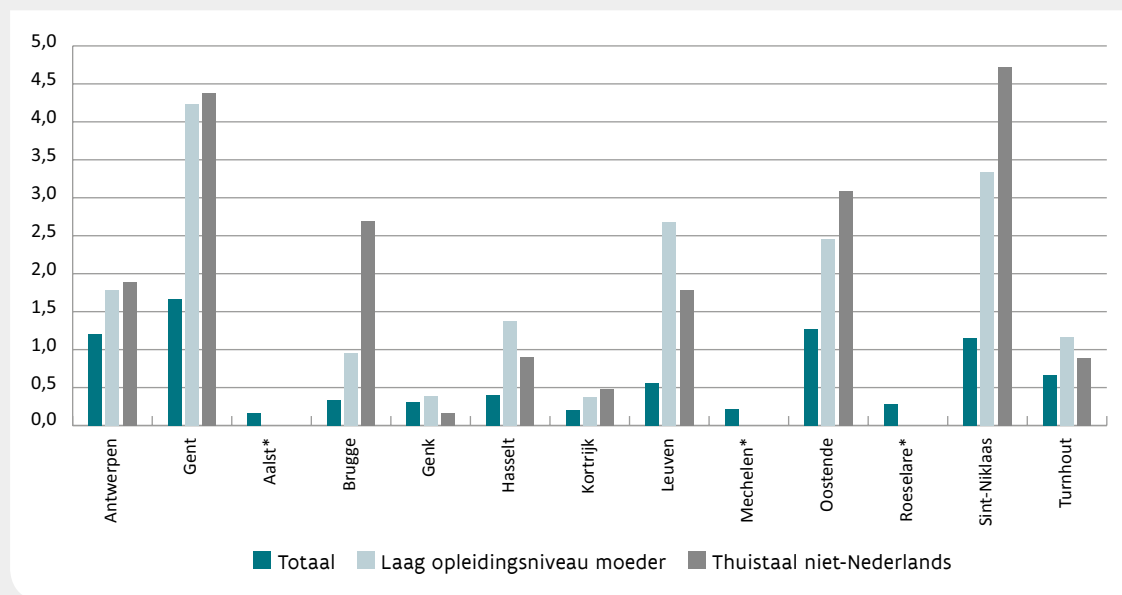
Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad.

Spijbelgedrag in het gewoon lager onderwijs, naar geslacht, in 2014-2015 en 2015-2016, in %.

	2014-2015			2015-2016		
	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw
Antwerpen	1,11	1,26	0,95	1,20	1,21	1,19
Gent	1,51	1,53	1,49	1,67	1,58	1,76
Aalst	0,21	0,15	0,26	0,16	0,18	0,15
Brugge	0,14	0,17	0,12	0,34	0,51	0,18
Genk	0,33	0,33	0,33	0,31	0,23	0,38
Hasselt	0,26	0,28	0,23	0,40	0,36	0,45
Kortrijk	0,50	0,36	0,64	0,21	0,23	0,19
Leuven	0,33	0,28	0,39	0,56	0,48	0,64
Mechelen	0,30	0,35	0,25	0,22	0,10	0,35
Oostende	1,22	1,21	1,22	1,27	1,47	1,08
Roeselare	0,13	0,21	0,05	0,28	0,40	0,15
Sint-Niklaas	0,74	0,67	0,80	1,15	1,01	1,29
Turnhout	0,99	0,67	1,33	0,66	0,85	0,45
Totaal 13 steden	0,82	0,85	0,78	0,90	0,90	0,91

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Spijbelgedrag in het gewoon lager onderwijs, naar leerlingenkenmerken 'Laag opleidingsniveau moeder' en 'Thuis taal niet-Nederlands', in 2015-2016, in %.

* Voor Aalst, Mechelen en Roeselare is om privacyredenen geen opsplitsing mogelijk naar 'Laag opleidingsniveau moeder' en 'Thuis taal niet-Nederlands'.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SPIJBELGEDRAG IN HET VOLTIJDS SECUNDAIR ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het voltijds secundair onderwijs dat regelmatig problematisch afwezig is (spijbelt).

Dit aandeel (%) is de verhouding van het aantal leerlingen dat ten minste 30 halve dagen in het voltijds gewoon secundair onderwijs ongewettigd afwezig is ten opzichte van het totaal aantal leerlingen, ingeschreven in het voltijds gewoon secundair onderwijs.

Het geografisch criterium is de gemeente van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven.

Voor meer informatie: <http://www.agodi.be/cijfermateriaal-problematische-afwezigheden-en-tucht>

Toelichting

Spijbelgedrag is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Alle kwetsbare en kansarme mensen krijgen kansen aangereikt om een menswaardig leven te leiden. Het gaat daarbij niet enkel om het remediëren van zwakkere posities, maar vooral om het versterken van mensen door empowerment en sociale stijging. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Thuis taal niet-Nederlands en laag opleidingsniveau van de moeder blijken hierbij harde drempels.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#) en [Schoolse vertraging in het KSO](#), [Vroegtijdig schoolverlaten](#), [Leerlingen in het secundair onderwijs met thuis taal niet-Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

In 2015-2016 ligt het aandeel leerlingen in het ASO dat regelmatig spijbelt in de 13 steden op 0,4%, in het KSO op 1,6%, in het TSO op 2,0% en in het BSO op 8,3%.

De aandelen voor de Vlaamse Gemeenschap liggen telkens lager. De hoogste aandelen bevinden zich in de grootsteden Antwerpen (voor het ASO en TSO) en in Gent (voor het BSO en KSO). Alhoewel maar 2 schooljaren beschikbaar zijn, is er – op het KSO na – wel een stijging in de verschillende onderwijsvormen.

Voor het geheel van het voltijds secundair onderwijs ligt het aandeel spijbelaars bij leerlingen waarvan de moeder een laag opleidingsniveau heeft en de thuistaal niet het Nederlands is, heel wat hoger. Waar in het voltijds secundair onderwijs gemiddeld 2,9% van de leerlingen in de steden spijbelen, loopt dit bij leerlingen met een laagopgeleide moeder op tot 6,1% en bij leerlingen met thuistaal niet-Nederlands tot 6,7%. In de meeste centrumsteden liggen de cijfers voor leerlingen met thuistaal niet-Nederlands hoger dan die met een laagopgeleide moeder. Uitzonderingen zijn Leuven, Genk en Antwerpen. Naar geslacht liggen de waarden voor mannen in vrijwel alle steden hoger dan voor vrouwen. Voor de 13 steden bedraagt het aandeel mannelijke spijbelaars 3,05% en het aandeel vrouwelijke 2,5%.

Aandachtspunten

De cijfers omvatten de meldingen van scholen wanneer leerlingen ten minste 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig, maar gewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen. Bovendien zijn leerlingen die sporadisch spijbelen (minder dan 30 halve dagen) ook niet opgenomen.

De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen, die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger. De limiet voor aangifte van 30 halve dagen is vrij hoog, en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs, zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen daarvan aangifte doen.

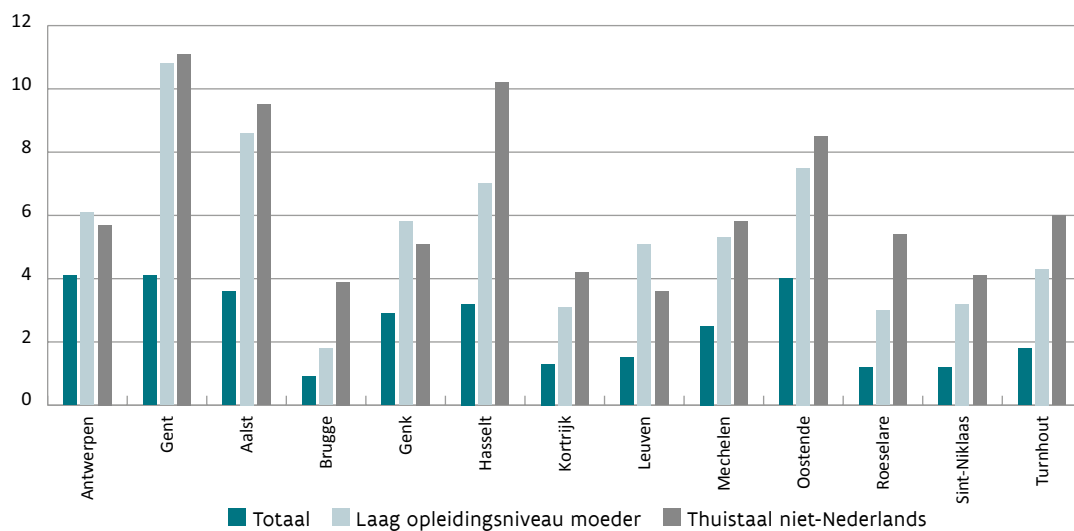
Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad.

Spijbelgedrag in het voltijds gewoon secundair onderwijs, naar onderwijsvorm, in 2014-2015 en 2015-2016, in %.

	ASO		TSO		BSO		KSO	
	2014-2015	2015-2016	2014-2015	2015-2016	2014-2015	2015-2016	2014-2015	2015-2016
Antwerpen	0,69	0,95	2,88	3,39	8,32	11,00	2,25	1,99
Gent	0,25	0,32	1,53	2,91	12,69	15,84	3,85	3,36
Aalst	0,12	0,35	2,48	2,63	11,34	13,18	0,64	0,00
Brugge	0,11	0,12	0,59	0,86	2,04	1,80	2,03	0,91
Genk	0,17	0,19	1,23	2,17	6,56	8,26	1,01	2,91
Hasselt	0,21	0,48	1,97	2,80	7,91	9,83	0,56	0,71
Kortrijk	0,17	0,09	0,32	1,02	2,51	3,44	1,01	0,99
Leuven	0,13	0,18	1,04	1,72	5,27	6,00	0,00	0,00
Mechelen	0,13	0,28	1,59	1,61	8,33	7,98	0,83	0,78
Oostende	0,41	0,41	2,32	3,13	10,06	9,74	4,00	2,63
Roeselare	0,00	0,06	0,25	0,31	2,23	2,99	n.v.t.	n.v.t.
Sint-Niklaas	0,08	0,16	0,55	0,65	1,88	3,01	0,00	1,46
Turnhout	0,23	0,17	0,73	0,90	3,80	3,78	1,45	0,75
Totaal 13 steden	0,26	0,37	1,48	2,00	6,82	8,31	1,80	1,64
Vlaamse Gemeenschap	0,20	0,20	0,70	0,80	4,90	5,50	1,10	1,20

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Spijbelgedrag in het voltijds gewoon secundair onderwijs, naar leerlingenkenmerk 'Laag opleidingsniveau moeder' en 'Thuis taal niet-Nederlands', in 2015-2016, in %.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

SPIJBELGEDRAG IN HET DEELTIJDS BEROEPSSECUNDAIR ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het deeltijds beroepssecundair onderwijs dat regelmatig problematisch afwezig is (spijbelt).

Dit aandeel (%) is de verhouding van het aantal leerlingen dat ten minste 30 halve dagen in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (inclusief op werkplek) ongewettigd afwezig is ten opzichte van het totaalaantal leerlingen ingeschreven in het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Het geografisch criterium is de gemeente van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven.

Leerlingen die onderwijs volgen in het buitengewoon secundair onderwijs zijn niet opgenomen in deze indicator.

Voor meer informatie: <http://www.agodi.be/cijfermateriaal-problematische-afwezigheden-en-tucht>

Toelichting

Spijbelgedrag is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie te bereiken. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Alle kwetsbare en kansarme mensen krijgen kansen aangereikt om een menswaardig leven te leiden. Het gaat daarbij niet enkel om het remediëren van zwakkere posities, maar vooral om het versterken van mensen door empowerment en sociale stijging. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Thuisstaal niet-Nederlands en laag opleidingsniveau van de moeder blijken hierbij harde drempels.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#) en [Schoolse vertraging in het KSO](#), [Vroegtijdig schoolverlaten](#), [Leerlingen in het secundair onderwijs met thuisstaal niet-Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

In het schooljaar 2015-2016 ligt het aandeel leerlingen van het deeltijds beroepssecundair onderwijs dat regelmatig spijbelt in de 13 steden op 45,1%. De verschillen tussen de steden zijn zeer groot. De hoogste aandelen bevinden zich in Leuven, Gent en Hasselt waar meer dan de helft van de leerlingen spijbelt. In Mechelen, Roeselare en Turnhout gaat het om een derde of minder van de leerlingen. Alhoewel maar 2 schooljaren beschikbaar zijn, is er globaal en voor de meeste wel een duidelijke stijging van het aandeel spijbelaars. In Genk, Mechelen en Oostende is er wel een daling.

Het aandeel leerlingen met een laagopgeleide moeder en met thuisstaal niet-Nederlands dat spijbelt, ligt in de meeste (maar niet alle) gevallen hoger dan gemiddeld. Het aandeel is in alle steden kleiner bij leerlingen met een laagopgeleide moeder dan bij de leerlingen met thuisstaal niet-Nederlands. Het aandeel spijbelaars is 6% kleiner (Brugge, Genk en Hasselt) tot 30% groter (Roeselare) bij de kansengroep met een laagopgeleide moeder in vergelijking met de totaliteit van de leerlingen. Bij de groep met thuisstaal niet-Nederlands is de range +5% (Genk) tot +95% (Roeselare). In de meeste steden spijbelen mannen iets meer dan vrouwen, alhoewel de verschillen niet groot zijn. Voor de 13 steden spijbelen 45,6% van de mannen en 44,1% van de vrouwen.

Aandachtspunten

De cijfers omvatten de melding van scholen wanneer leerlingen ten minste 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig, maar gewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen. Bovendien zijn leerlingen die sporadisch spijbelen (minder dan 30 halve dagen) ook niet opgenomen.

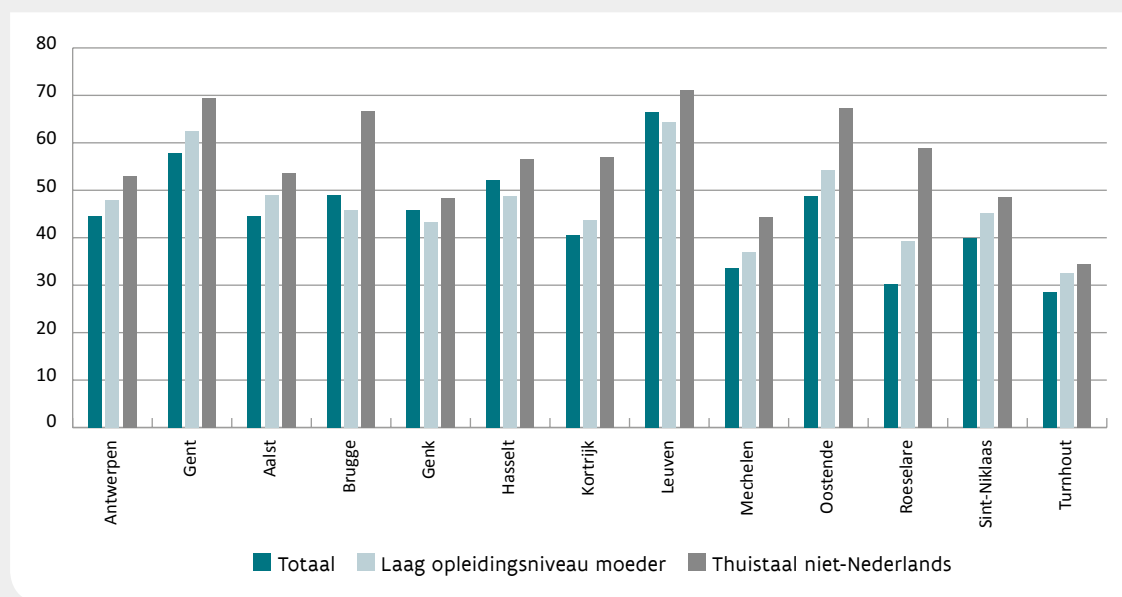
De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger. De limiet voor aangifte van 30 halve dagen is vrij hoog, en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs, zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen daarvan aangifte doen.

Het geografisch criterium is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad, worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen niet meegerekend die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad.

Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs, naar geslacht, in 2014-2015 en 2015-2016, in %.

	2014-2015			2015-2016		
	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw
Antwerpen	42,2	45,1	37,6	44,6	46,4	41,9
Gent	58,6	57,2	62,0	57,9	56,5	60,9
Aalst	36,1	31,5	46,2	44,5	42,4	50,0
Brugge	43,0	40,1	54,0	49,0	45,7	60,0
Genk	48,3	48,8	46,3	45,9	45,8	46,2
Hasselt	52,3	58,1	44,9	52,1	53,5	50,7
Kortrijk	32,3	32,7	31,3	40,6	41,2	39,5
Leuven	59,6	61,1	57,6	66,4	71,7	57,9
Mechelen	41,9	41,1	43,3	33,6	35,6	30,5
Oostende	53,1	53,1	52,9	48,8	46,0	57,3
Roeselare	24,1	23,9	24,5	30,2	30,1	30,4
Sint-Niklaas	35,1	34,1	36,7	39,9	40,9	38,2
Turnhout	16,1	18,2	13,5	28,6	31,3	25,4
Totaal 13 steden	42,4	43,1	41,1	45,1	45,6	44,1

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs, naar leerlingenkenmerken 'Laag opleidingsniveau moeder' en 'Thuistaal niet-Nederlands', in 2015-2016, in %.

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

LEERLINGEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS MET THUISTAAL NIET-NEDERLANDS

Definitie

Aandeel (%) leerlingen van het voltijds secundair en het deeltijds beroepssecundair onderwijs wiens thuistaal niet het Nederlands is.

De indicator is de verhouding van enerzijds het aantal leerlingen ingeschreven in het voltijds gewoon secundair onderwijs of het deeltijds beroepssecundair onderwijs wiens thuistaal niet het Nederlands is en van anderzijds het totaal van de leerlingen ingeschreven in het voltijds gewoon secundair of deeltijds beroepssecundair onderwijs. Het geografisch criterium is de woonplaats van de leerlingen. Dus de cijfers slaan enkel op de leerlingen die in de stad zelf wonen.

'Thuistaal niet-Nederlands' is een leerlingenkenmerk, dat gebruikt wordt bij het berekenen van de werkingsmiddelen voor het kleuter- en leerplichtonderwijs. De thuistaal is 'niet-Nederlands' wanneer de leerling opgroeit in een gezin waar niemand Nederlands spreekt of in een gezin met drie gezinsleden waarvan maximaal één gezinslid Nederlands spreekt. Broers en zussen worden als één gezinslid beschouwd. Leerlingen wiens thuistaal onbekend is, worden in deze indicator verondersteld thuis Nederlands te spreken.

Toelichting

Deze indicator illustreert intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. In de stad zijn alle drempels die ervoor zorgen dat mensen niet of onvoldoende kunnen participeren aan het maatschappelijke leven weggewerkt. Taalverwerving is daarvoor voor heel wat anderstalige personen een noodzaak. De indicator geeft ook een beeld van de diversiteit binnen de stad (intentie 2.4). Taalverwerving kan ook gekoppeld worden aan intentie 2.6 die mikt op het wegwerken van armoede en sociale uitsluiting. Dit is ook noodzakelijk op het vlak van vorming. Het gaat daarbij niet enkel om het remediëren van zwakkere posities, maar vooral om het versterken van mensen door empowerment en sociale stijging.

Deze indicator kan men lezen samen met indicatoren [Schoolse vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#), [Schoolse vertraging in het KSO](#), [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#) en [Vroegtijdig schoolverlaten](#).

In het schooljaar 2015-2016 spreken in de 13 steden samen bijna een kwart van de leerlingen in het voltijds secundair onderwijs thuis geen Nederlands. In het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) loopt dit op tot meer dan een derde. Dit is duidelijk hoger dan in het Vlaamse Gewest. In het voltijds onderwijs en het DBSO bedragen de percentages in het Vlaamse Gewest 12,5% en 23,7%. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kent met 71,6% en 79,1% de hoogste cijfers. Franstalige leerlingen worden hier meegeteld als leerlingen met thuistaal niet-Nederlands. In de grootsteden Antwerpen en Gent liggen de waarden doorgaans hoger dan in de overige centrumsteden. Vrijwel in alle steden ligt het percentage leerlingen met thuistaal niet-Nederlands het hoogst in het BSO, gevolgd door TSO, ASO en KSO. Vooral de hoge waarden van het BSO vallen op.

Het aandeel leerlingen in het voltijds secundair onderwijs dat thuis geen Nederlands spreekt, varieert in de 13 steden tussen 35,4% (Antwerpen) en 6,8% (Brugge). In het DBSO variëren de waarden tussen 46,3% (Leuven) en 10,4% (Brugge). Hoge waarden in het voltijds secundair zijn er ook in Gent en in het DBSO in Sint-Niklaas, Gent en Antwerpen. Lage waarden in het voltijds onderwijs zijn er naast Brugge ook in Hasselt en Roeselare; in het DBSO naast Brugge ook in Genk.

In de 13 steden, het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn de waarden sinds 2008-2009 gestaag toegenomen. Alleen in Brussel lijkt het aandeel zich - op een hoog niveau - te stabiliseren.

Aandachtspunten

Tot vorige editie werd deze indicator omschreven als 'Participatie van alloctonen in het secundair onderwijs'. Het criterium om 'alloctoon' af te bakenen was in de edities 2014 en 2011 eveneens de thuistaal niet-Nederlands. In de editie 2008 werd het nationaliteitscriterium gehanteerd. De cijfers over de thuistaal niet-Nederlands geven geen volledig correct beeld van de situatie van personen van vreemde herkomst in het secundair onderwijs. Zo zijn ook de van huize Franstaligen leerlingen inbegrepen, wat vooral voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de Vlaamse rand rond Brussel een vertekening geeft.

Het geografisch criterium is de gemeente/gewest van de woonplaats van de leerlingen. In de vorige editie van de Stadsmonitor (2014) was het criterium de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven. In de daaraan voorafgaande edities was dat de hoofdzetel van de school. De reeks is opnieuw opgemaakt.

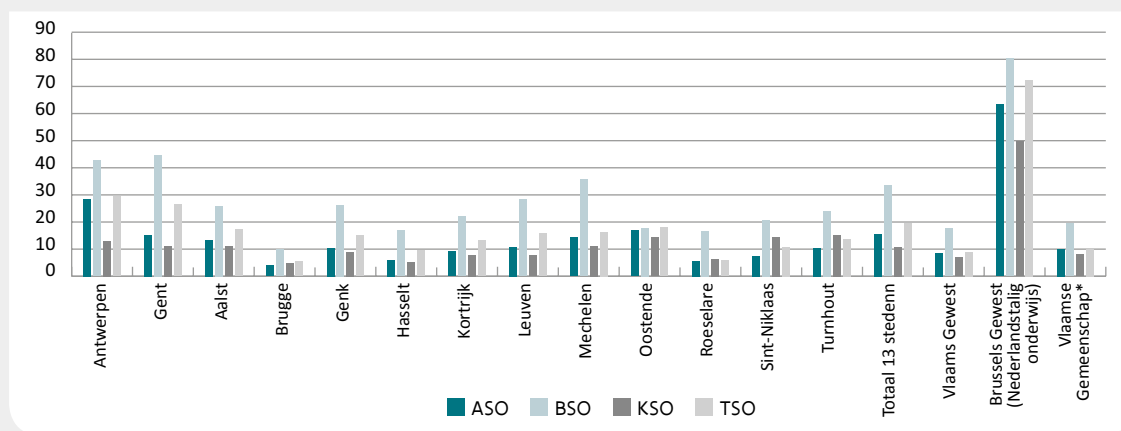
Leerlingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en deeltijds beroepssecundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands, in 2008-2009, 2011-2012, 2014-2015 en 2015-2016, in %.

	Voltijds gewoon secundair				Deeltijds beroepssecundair			
	2008-2009	2011-2012	2014-2015	2015-2016	2008-2009	2011-2012	2014-2015	2015-2016
Antwerpen	28,2	30,8	34,6	35,4	39,9	40,0	38,2	41,8
Gent	19,7	23,1	27,4	28,9	41,7	45,3	42,7	43,5
Aalst	9,3	12,4	17,4	18,8	12,7	17,3	27,5	29,9
Brugge	3,5	4,4	5,7	6,8	6,0	8,9	11,6	10,4
Genk	15,8	16,8	18,0	19,8	12,6	15,0	13,4	11,7
Hasselt	7,6	8,4	9,3	10,1	27,9	14,8	17,2	19,2
Kortrijk	9,4	12,2	14,4	15,5	9,8	19,1	24,7	28,2
Leuven	11,0	12,7	15,3	17,0	23,7	27,6	47,2	46,3
Mechelen	19,7	19,8	21,2	22,3	38,3	42,3	37,1	32,7
Oostende	9,8	13,0	18,8	20,1	16,5	20,0	22,3	20,9
Roeselare	4,2	6,7	9,0	10,2	8,1	16,0	18,5	17,0
Sint-Niklaas	8,9	11,2	13,6	15,3	37,3	35,0	42,9	44,8
Turnhout	8,4	12,0	16,5	17,9	5,2	10,7	25,6	30,4
Totaal 13 steden	16,8	19,3	22,7	24,0	31,6	33,5	33,5	35,0
Vlaams Gewest	7,7	9,3	11,3	12,5	19,9	21,5	22,8	23,7
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	65,0	67,8	70,7	71,6	74,9	77,0	82,5	79,1
Vlaamse Gemeenschap*	8,9	10,6	13,0	14,2	22,0	23,8	25,4	26,4

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Leerlingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands, in 2015-2016, naar onderwijsvorm, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

VROEGTIJDIG SCHOOLVERLATEN

Definitie

Aandeel (%) 18-25-jarigen dat in een bepaald jaar zonder kwalificatie uitstroomt uit het secundair onderwijs, tegenover het totaal aantal 18-25-jarigen dat in dat jaar uit het secundair onderwijs uitstroomt (met of zonder kwalificatie).

Dit is de verhouding (in %) van het aantal 18-25-jarigen dat in een bepaald jaar het voltijds gewoon secundair onderwijs, het deeltijds beroepssecundair onderwijs, Syntra Vlaanderen (leertijd) of het buitengewoon secundair onderwijs zonder kwalificatie (diploma, getuigschrift, certificaat,...) verlaat, tegenover het totaal aantal 18-25-jarigen dat in dat jaar dit onderwijs verlaat (met of zonder kwalificatie). Hiervoor worden individuele gegevens van de leerlingen door de tijd (longitudinaal) gebruikt.

Het geografisch criterium is de gemeente van de woonplaats van de leerlingen.

Toelichting

Vroegtijdig schoolverlaten verhoogt het risico op een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene. Het wijst er op dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking.

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. Alle kwetsbare en kansarme mensen krijgen kansen aangereikt om een menswaardig leven te leiden. Het gaat daarbij niet enkel om het remediëren van zwakkere posities, maar vooral om het versterken van mensen door empowerment en sociale stijging. Daarnaast past hij ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Alle publieke voorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk zijn en in elke sector moet ervoor gezorgd worden dat wie het wenst, maximaal kan participeren. Taalverwerving is daarvoor voor heel wat anderstalige personen een noodzaak. Om dit mogelijk te maken zal maatwerk nodig zijn om het aanbod optimaal af te stemmen op specifieke doel- of kansengroepen. Bruikbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid, bereikbaarheid en begrijpbaarheid zijn diverse aspecten die bij het wegwerken van drempels dienen afgetoetst te worden.

Deze indicator leest men best samen met indicatoren als [Spijbelgedrag in het lager onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs](#), [Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs](#), [Schoolse](#)

[vertraging in het lager onderwijs](#), [Schoolse vertraging in het ASO](#), [Schoolse vertraging in het TSO](#), [Schoolse vertraging in het BSO](#), [Schoolse vertraging in het KSO](#), [Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet Nederlands](#) en [Betaalbaarheid schoolkosten](#).

In de 13 steden verlaat in 2014-2015 16% van de leerlingen vroegtijdig de school. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest scoort met 18,5% iets zwakker. Het Vlaamse Gewest doet het met 10% beter dan de 13 steden. Onder de 13 steden varieert het vroegtijdig schoolverlaten tussen 21,5% (Antwerpen) en 10% (Brugge). Ook Mechelen en Turnhout hebben hoge waarden, terwijl ook Aalst, Kortrijk, Sint-Niklaas en Hasselt lage waarden vertonen.

Wanneer de leerlingen voldoen aan de leerlingenkenmerken 'Laag opleidingsniveau moeder' of 'Thuistaal niet-Nederlands', stijgt het aandeel vroegtijdige schoolverlaters. Dit effect is in de meeste steden het sterkst voor het kenmerk 'Thuistaal niet-Nederlands'. In de 13 steden bedraagt het aandeel vroegtijdige schoolverlaters voor de leerlingen met een laagopgeleide moeder 24%, voor de leerlingen met thuistaal niet-Nederlands 25,5%. In het Vlaamse Gewest bedragen de percentages respectievelijk 18% en 23%, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest 22,5% en 19%.

Aandachtspunten

Deze indicator dient niet verward te worden met die van de vroegtijdige schoolverlaters, berekend op basis van de Enquête van de Arbeidskrachten (EAK) van Statbel/Eurostat. Deze laatste is echter niet op gemeentenniveau representatief, maar staat ook bekend onder de naam 'ongekwalificeerde uitstroom'. Hij meet het aantal 18- tot en met 24-jarigen die als hoogste diploma lager onderwijs of lager secundair (1ste of 2de graad) onderwijs hebben en in de referentieperiode van de 4 laatste weken geen opleiding hebben gevolgd, in verhouding tot het totaal aantal 18- tot en met 24-jarigen. Belangrijk verschil tussen beide indicatoren is dat de hier voorgestelde indicator geen verwijzing bevat naar de (brede) vormingactiviteiten, zoals dat wel bij de EAK-indicator het geval is. De categorie 'zonder kwalificatie die een opleiding volgt' wordt dus niet van de hier besproken indicator 'afgetrokken'. Een ander belangrijk verschil is dat de hier voorgestelde indicator gebaseerd is op objectieve administratieve bestanden. De EAK-indicator daarentegen is gebaseerd op een survey die de uitspraken van de betrokkenen zelf registreert.

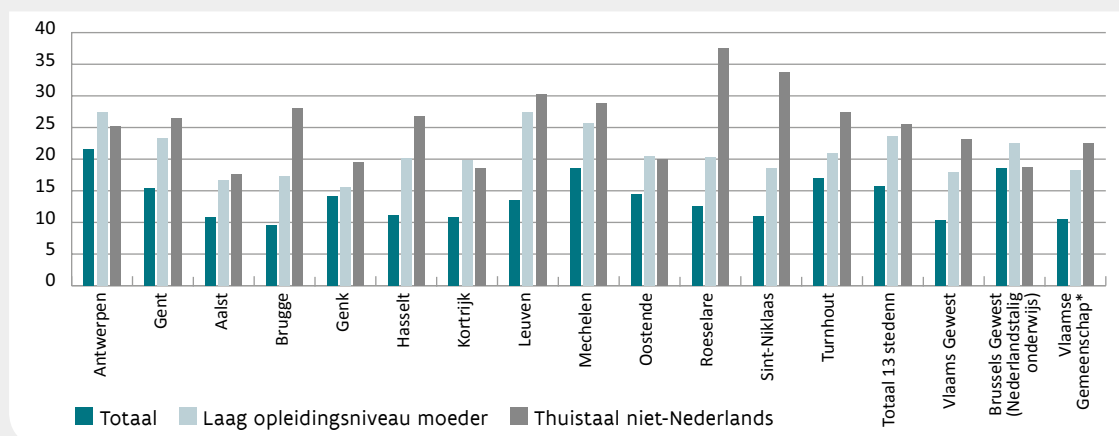
Vroegtijdige schoolverlaters, naar woonplaats, van 2009-2010 tot 2014-2015, in %.

	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Antwerpen	26,4	25,8	25,0	23,6	22,9	21,5
Gent	20,4	21,3	20,4	19,8	18,2	15,4
Aalst	15,1	14,9	12,9	11,7	9,7	10,9
Brugge	13,3	12,5	10,2	11,8	9,8	9,6
Genk	19,0	21,3	17,4	19,3	17,1	14,1
Hasselt	13,2	13,2	10,5	11,7	12,7	11,2
Kortrijk	15,0	13,7	13,8	10,1	8,4	10,9
Leuven	15,6	13,0	12,3	11,8	11,6	13,5
Mechelen	18,4	21,0	17,8	17,0	14,8	18,6
Oostende	18,0	16,7	16,6	15,7	19,1	14,5
Roeselare	10,6	14,9	12,4	10,3	11,5	12,6
Sint-Niklaas	14,1	16,5	13,6	12,0	12,3	11,0
Turnhout	17,5	19,0	14,3	15,1	14,1	17,0
Totaal 13 steden	19,3	19,6	18,0	17,3	16,5	15,7
Vlaams Gewest	12,6	12,3	11,6	11,2	10,5	10,4
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	24,5	24,0	19,5	19,0	21,8	18,5
Vlaamse Gemeenschap*	12,8	12,5	11,7	11,3	10,7	10,5

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Vroegtijdige schoolverlaters, naar woonplaats en 'Laag opleidingsniveau moeder' en 'Thuis taal niet-Nederlands', in 2014-2015, in %.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

AANTREKKINGSKRACHT VAN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Definitie

Verhouding (uitgedrukt in %) van de jongeren die zijn ingeschreven in een school voor gewoon (inclusief deeltijds) en buitengewoon secundair onderwijs in de stad, tegenover alle jongeren die in de stad wonen en ingeschreven zijn in het gewoon (inclusief deeltijds) en buitengewoon secundair onderwijs (binnen of buiten de stad).

Dit is de verhouding van het aantal jongeren ingeschreven in het gewoon (inclusief deeltijds) en buitengewoon secundair onderwijs (naar vestigingsplaats), tegenover het aantal jongeren dat in de stad zijn woonplaats heeft en ingeschreven is in het gewoon (inclusief deeltijds) en buitengewoon secundair onderwijs (binnen of buiten de stad). Indien de verhouding groter is dan 100%, betekent dit dat er meer leerlingen schoollopen in de stad dan dat er leerlingen wonen. Dit kan een indicatie zijn dat de stad een centrumfunctie vervult op het vlak van het secundair onderwijs.

Op 1 september 2009 werd het hoger beroepsonderwijs (HBO5) ingevoerd. De opleiding verpleegkunde, die vroeger behoorde tot de vierde graad van het beroepssecundair onderwijs, ging vanaf die datum over naar het hoger beroepsonderwijs en verdwijnt dus uit de cijfers van het voltijds gewoon secundair onderwijs. Vandaar dat ze vanaf 2009-2010 niet meer in deze cijfers voorkomen.

Toelichting

Deze indicator illustreert intentie 1.2 'Centrumfunctie maximaal uitbouwen'. De stad is een aantrekkingspool op technologisch, economisch en cultureel vlak. De geografische clustering van diensten, voorzieningen, instellingen en mensen in de stad resulteert in agglomeratievoordelen. De stad versterkt zich zo als centrum voor allerlei diensten en activiteiten (zoals onderwijs, vrije tijd, zorg, ...) om in de behoeften van stad en regio te voorzien. Daarnaast illustreert deze indicator ook intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen'. De stad biedt een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen over verschillende domeinen heen (o.a. in het onderwijs, arbeidsplaatsen, socioculturele en vrijetijdsactiviteiten, gezondheids- en welzijnszorg, openbaar vervoer, milieudienstverlening en logiesverstrekking) dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers.

De indicator kan gelezen worden samen met de indicator [Tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen](#).

In het schooljaar 2016-2017 hebben de 13 centrumsteden gemiddeld een score van 158%, wat wil zeggen dat er 58% meer leerlingen naar secundaire scholen op hun grondgebied gaan dan dat er wonen. Er is dus duidelijk sprake van een centrumfunctie of aantrekkingskracht, wat het secundair onderwijs betreft. Deze trend is het sterkst in het kunstsecundair onderwijs. Maar ook de andere onderwijsvormen (TSO, ASO en BSO) kennen een aantrekkingskracht van meer dan 150% voor de 13 steden. Antwerpen behaalt (voor het hele secundair onderwijs) slechts 104%, dit is meteen het laagste cijfer onder de 13 steden. Ook het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en Genk scoren laag. Turnhout behaalt de hoogste score met 260%, gevolgd door Leuven, Brugge en Hasselt.

De aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de 13 steden gaat er globaal op achteruit tussen 2008-2009 en 2016-2017. De teruggang bedraagt 11 procentpunten. De grootsteden gaan iets minder sterk achteruit. De sterkste teruggang is te vinden in Turnhout, dat echter zijn toppositie behoudt (-48 procentpunten), en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (-30 procentpunten). De enige centrumsteden die erin slagen hun aantrekkingskracht (licht) te verbeteren zijn Mechelen en Leuven.

Aandachtspunten

Het geografisch criterium van het aantal jongeren ingeschreven in het voltijds gewoon secundair onderwijs is de stad van de vestigingsplaats van de school waarin de leerlingen zijn ingeschreven, en niet van de hoofdzetel van de school. Leerlingen die les volgen in een schoolgebouw binnen de stad, ook als dat behoort tot een school met hoofdzetel buiten de stad worden meegerekend. Omgekeerd worden leerlingen, die les volgen in een schoolgebouw gelegen buiten de stad dat echter behoort tot een school met hoofdzetel binnen de stad, niet meegerekend. Ook in de vorige editie van de Stadsmonitor was de vestigingsplaats van de school het criterium.

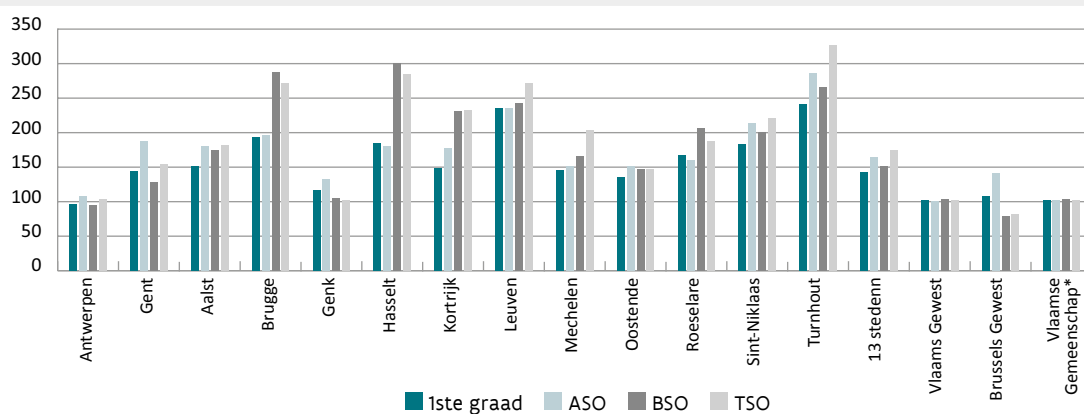
De aantrekkingskracht van het secundair onderwijs, van 2008-2009 tot 2016-2017, 100=neutrale waarde.

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Antwerpen	113	112	112	110	108	107	105	104	104
Gent	164	163	162	160	159	158	157	158	157
Aalst	191	187	185	185	186	184	184	181	176
Brugge	236	232	233	236	237	237	235	229	227
Genk	134	131	131	132	132	131	131	124	122
Hasselt	239	226	223	224	222	226	227	224	227
Kortrijk	201	200	200	202	203	204	201	200	199
Leuven	241	237	233	229	233	237	240	241	243
Mechelen	158	159	159	163	163	164	163	165	161
Oostende	151	150	148	147	145	141	140	140	141
Roeselare	198	194	192	190	189	184	182	180	178
Sint-Niklaas	203	203	209	209	208	211	209	207	203
Turnhout	308	302	302	293	285	281	280	272	260
Totaal 13 steden	169	167	166	165	164	163	162	160	158
Vlaams Gewest	101	101	101	101	101	101	101	101	102
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	143	138	133	129	125	123	119	116	112
Vlaamse Gemeenschap*	102	102	102	102	102	102	102	102	102

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

De aantrekkingskracht van het secundair onderwijs, in 2016-2017, naar onderwijsvorm, 100=neutrale waarde.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

BETAALBAARHEID SCHOOLKOSTEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat woont in een gezin dat het afgelopen jaar de schoolkosten niet (op tijd) kon betalen omwille van financiële redenen.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Is het gedurende het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of een andere persoon van het gezin één of meer rekeningen niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen?'. In de antwoordcategorieën werd er specifiek gepeild naar 'schoolkosten'.

Respondenten konden antwoorden met 'neen, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen', 'ja, het is al eens voorgekomen dat de rekening niet (op tijd) kon betaald worden' en 'niet van toepassing / weet niet'. Wie antwoordde met 'ja, het is al eens voorgekomen dat de rekening niet (op tijd) kon betaald worden', werd in de teller opgenomen. De categorie 'niet van toepassing / weet niet' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn alle drempels die er voor zorgen dat mensen niet of onvoldoende kunnen participeren weggewerkt. Financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren aan het onderwijs en de samenleving in haar geheel. Het versterken van de inkomenspositie van kwetsbare personen is hierbij cruciaal. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.1 'Wegwerken van drempels' en intentie 2.6 'Bestrijden van armoede en uitsluiting'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die armoede en uitsluiting in beeld brengen; zoals [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#) en [Personen met overmatige schuldenlast](#).

In 2017 heeft 6% van de inwoners van de centrumsteden problemen met het betalen van de schoolkosten. De verschillen tussen de steden zijn beperkt. Het hoogste percentage doet zich voor in Antwerpen, waar 8% van de inwoners problemen ervaart met het betalen van de schoolkosten. Gent, Brugge, Leuven, Kortrijk en Roeselare rapporteren de laagste percentages (allen 4%).

Ook in vergelijking met 2014 en 2011 blijven de verschillen beperkt. In Sint-Niklaas is er een toename van 4 procentpunten ten opzichte van 2011, in Gent en Kortrijk een afname van 3 procentpunten.

Inwoners met een lager opleidingsniveau hebben vaker problemen met de betaalbaarheid van de schoolkosten dan hoger opgeleiden. Niet-Belgen hebben vaker betalingsproblemen dan Belgen. Ook alleenstaanden met kinderen hebben het moeilijker dan inwoners met een andere gezinssamenstelling. Verder geldt dat het hebben van betaald werk en het bezitten van een woning samen gaat met minder betalingsproblemen.

Aandachtspunten

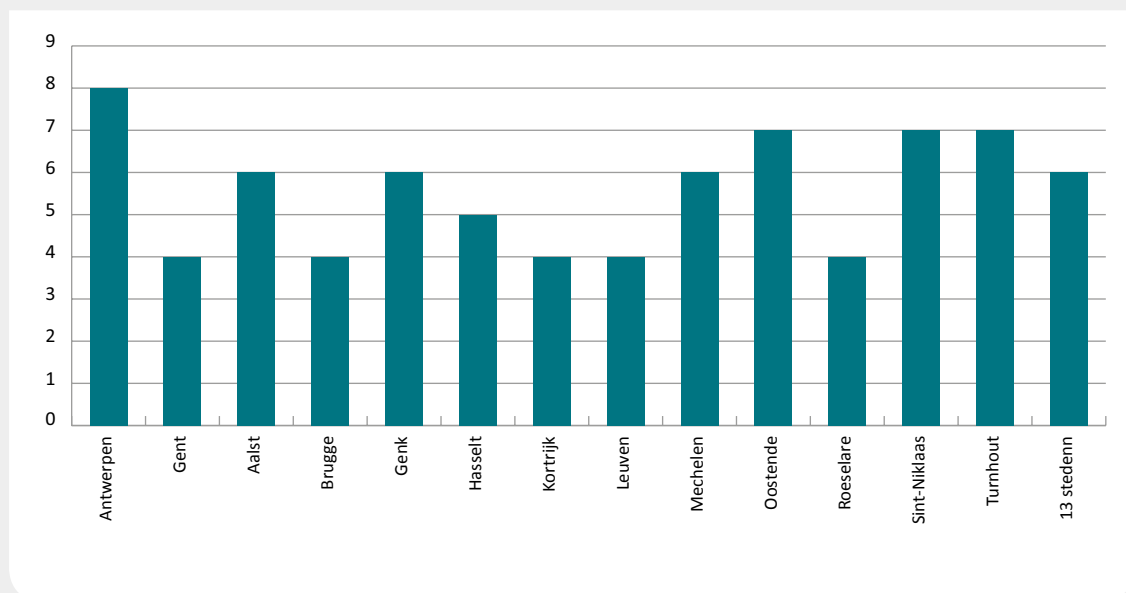
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Aandeel dat de schoolkosten niet (op tijd) kon betalen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	9	8	8
Gent	7	6	4
Aalst	4	5	6
Brugge	4	5	4
Genk	7	7	6
Hasselt	4	4	5
Kortrijk	7	5	4
Leuven	4	5	4
Mechelen	4	4	6
Oostende	6	6	7
Roeselare	5	4	4
Sint-Niklaas	3	8	7
Turnhout	6	8	7
Totaal 13 steden	6	6	6

Bron: survey Stadsmonitor.

Betaalbaarheid schoolkosten, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

VOLDOENDE AANBOD KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende aanbod aan kleuter- en lager onderwijs aanwezig is in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er is voldoende aanbod aan kleuter- en lager onderwijs in mijn buurt'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder eens' of 'helemaal eens' werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet / niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan onderwijsvoorzieningen dat afgestemd is op de (sociale) behoeften en de wensen van haar stadsbewoners. Dit aanbod is voldoende territoriaal gespreid, zodat scholen binnen beperkte afstand bereikbaar zijn, en is wijkspecifiek. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 5.7 'Meer binnestedelijke differentiatie'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die onderwijsvoorzieningen in beeld brengen; namelijk [Tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen](#), [Lager onderwijs in de wijk](#) en [Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs](#).

In 2017 vindt 82% van de inwoners van de centrumsteden dat er voldoende aanbod is aan kleuter- en lager onderwijs. Dit is lager dan het percentage voor Vlaanderen (89%). Brugge rapporteert het hoogste percentage, met een tevredenheid van meer dan 90%. Het merendeel van de centrumsteden rapporteert een cijfer boven of net onder het gemiddelde, met uitzondering van de grootsteden Antwerpen en Gent.

De verschillen binnen de steden zijn veel groter dan die tussen de steden onderling. De grootste verschillen doen zich voor in Gent en Genk, waar het verschil tussen de wijk met het hoogste aandeel tevreden inwoners en de wijk met het laagste aandeel tevreden inwoners ongeveer 40 procentpunten bedraagt. Ook in Antwerpen, Leuven en Oostende is dit verschil duidelijk aanwezig met ongeveer 20 procentpunten. Het verschil is het kleinst in Roeselare (minder dan 10 procentpunten).

Een aantal centrumsteden kennen een positieve evolutie ten opzichte van 2014. Deze is het meest uitgesproken in Antwerpen, Mechelen en Sint-Niklaas, met een stijging van 5 procentpunten of meer. Geen enkele centrumstad rapporteert een echte daling: ofwel stagneren de cijfers ten opzichte van 2014, ofwel stijgen ze licht.

Belgen in de centrumsteden zijn vaker tevreden over het aanbod aan kleuter- en lager onderwijs in de buurt dan niet-Belgen. Hiernaast zijn er ook verschillen naar opleidingsniveau, eigenaarschap en gezinssamenstelling. Algemeen geldt dat hoger opgeleiden, eigenaars, samenwonenden met of zonder kinderen en personen inwonend bij familie vaker tevreden zijn dan andere inwoners.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er zijn verschillen in de vraagstelling en de antwoordcategorieën tussen de Gemeente- en Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor werd er gevraagd of er voldoende kleuter- en lager onderwijs is in de gemeente, in de Stadsmonitor in de buurt. In de Gemeentemonitor werd de antwoordcategorie 'geen mening / weet niet' gebruikt, in de Stadsmonitor 'weet niet / niet van toepassing'. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

De resultaten per stadsdeel zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

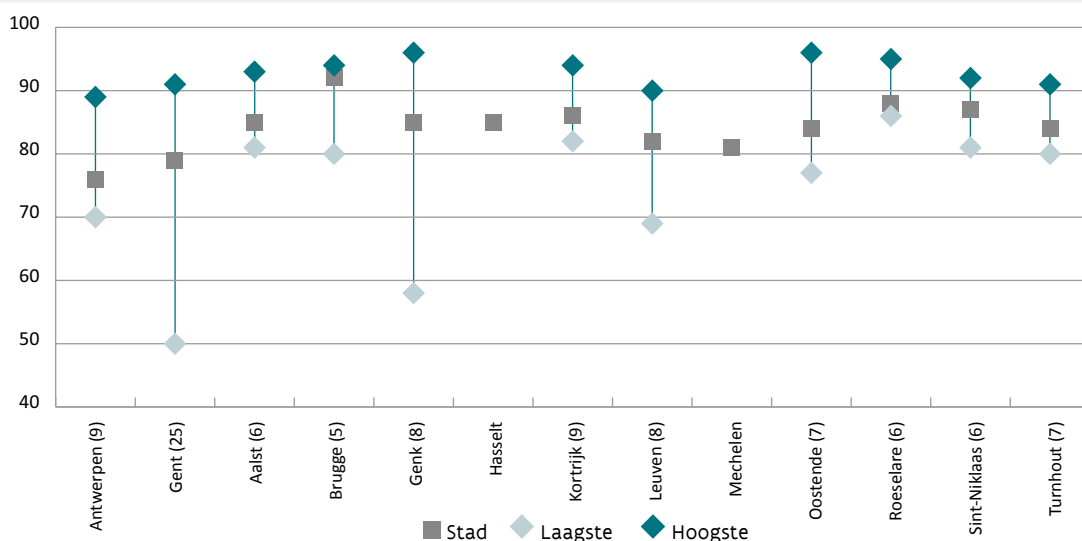
Voldoende aanbod kleuter- en lager onderwijs, in 2014 en 2017, in %.

	2014	2017
Antwerpen	68	76
Gent	76	79
Aalst	83	85
Brugge	90	92
Genk	84	85
Hasselt	85	85
Kortrijk	84	86
Leuven	79	82
Mechelen	77	81
Oostende	85	84
Roeselare	84	88
Sint-Niklaas	81	87
Turnhout	83	84
Totaal 13 steden	78	82
Vlaanderen*	/	89

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling en antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Voldoende aanbod kleuter- en lager onderwijs, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel inwoners dat vindt dat er voldoende aanbod aan kleuter- en lager onderwijs is in de buurt en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevestigd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevestigd.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER DE ONDERWIJSVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod aan onderwijsvoorzieningen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over de onderwijsvoorzieningen?'

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening / niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' werd in de teller opgenomen. De categorie 'geen mening / niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan onderwijsvoorzieningen dat afgestemd is op de (sociale) behoeften en de wensen van haar stadsbewoners. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die onderwijsvoorzieningen in beeld brengen; namelijk [Voldoende aanbod kleuter- en lager onderwijs](#), [Lager onderwijs in de wijk](#) en [Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs](#).

In 2017 is 86% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de onderwijsvoorzieningen in hun stad. Dit is vergelijkbaar met het percentage voor Vlaanderen (87%). Het merendeel van de steden rapporteert een percentage van 90% of meer, met het hoogste percentage in Brugge, waar zo'n 94% van de inwoners tevreden is. Enkel in Antwerpen duikt het percentage onder de 80%.

Er zijn weinig opvallende verschillen ten opzichte van 2011. De daling van de algemene tevredenheid die werd vastgesteld in 2014, heeft zich niet verder gezet. De meeste steden rapporteren in 2017 percentages die vergelijkbaar zijn met deze van 2011. Enkel in Oostende is de daling van de tevredenheid blijvend, met een verschil van 6 procentpunten ten opzichte van 2011.

Hoger opgeleiden en Belgen zijn vaker tevreden over de onderwijsvoorzieningen in hun stad dan lager opgeleiden en niet-Belgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de Gemeente- en Stadsmonitor wordt enkel naar de algemene tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen gepeild. Er wordt in de vraagstelling dus niet gespecificeerd om welke vorm van onderwijs (basis-, secundair of hoger onderwijs) het juist gaat. De respondent beantwoordt de vraag op basis van zijn of haar ervaring en inzicht.

Er zijn verschillen in de antwoordcategorieën tussen de Gemeente- en Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor werd de antwoordcategorie 'weet niet / niet van toepassing' gebruikt, in de Stadsmonitor 'geen mening / niet van toepassing'. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

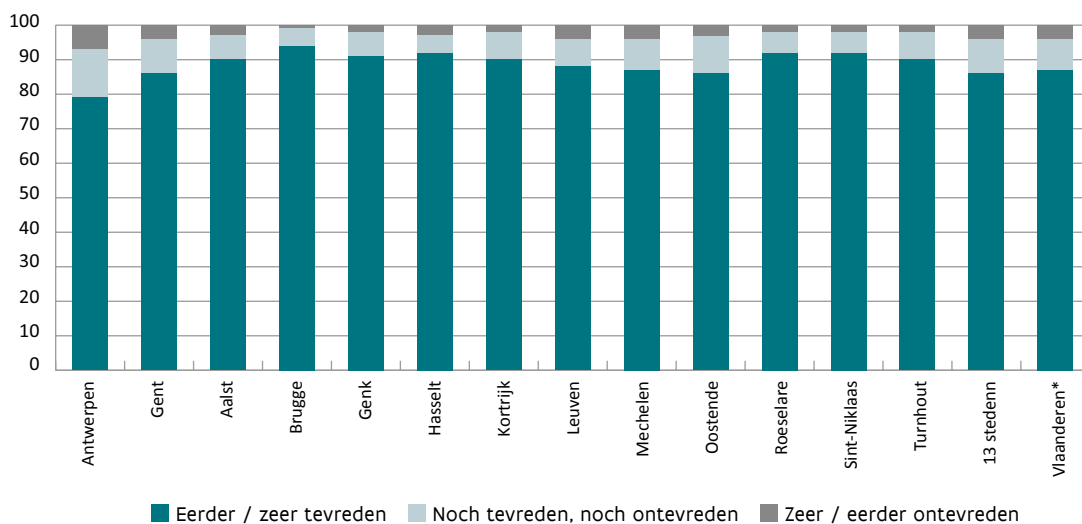
Tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	79	73	79
Gent	86	85	86
Aalst	89	88	90
Brugge	93	90	94
Genk	90	85	91
Hasselt	93	93	92
Kortrijk	92	88	90
Leuven	92	90	88
Mechelen	89	85	87
Oostende	92	87	86
Roeselare	93	88	92
Sint-Niklaas	90	88	92
Turnhout	91	88	90
Totaal 13 steden	87	83	86
Vlaanderen*	/	/	87

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Hoofdstuk 3

Ondernemen en werken

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be

Hoofdstuk 3 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van ondernemen en werken opvolgen. Een economisch duurzame stad is een aantrekkingspool die vraag en aanbod op elkaar afstemt. Deze stad is economisch veerkrachtig en genereert een breed scala aan activiteiten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. Een aantal van onderstaande indicatoren beschrijven het economisch weefsel of geven een indicatie van de economische betekenis en performantie van een stad. Bepaalde indicatoren focussen op de mate waarin een stad aantrekkelijk is voor niet-stadsbewoners. Andere indicatoren vertrekken vanuit het arbeidsmarktperspectief en geven een indicatie van het aantal werkenden of werklozen, telkens met aandacht voor kansengroepen, of beschrijven of er sprake is van een arbeidsreserve of een arbeidskrapte. De laatste indicatoren geven een indicatie van het vernieuwingspotentieel, beschrijven in welke mate er kansen zijn voor sociaal zwakkeren en brengen deeltijds werkenden in kaart.

INDICATOR	Link met intenties van de visie				Pagina
BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE PER INWONER	1.1	1.2			114
ARBEIDSPRODUCTIVITEIT	1.1	1.2			116
VESTIGINGEN VOLGENS AANTAL WERKNEMERS EN SECTOR	1.1				118
NETTO-GROEI VAN ONDERNEMINGEN	1.1	1.4			120
OVERLEVINGSGRAAD VAN ONDERNEMINGEN	1.1	1.4			122
NETTO-JOBCREATIE	1.1				124
JOBRATIO	1.1	1.2			126
ECONOMISCHE SPECIALISATIE	1.1				128
ECONOMISCH VERNIEUWINGSPOTENTIEEL	1.1				130
PENDELINTENSITEIT	1.2				132
WERKZAAMHEIDSGRAAD	1.1				134
LEEFTIJD SKLOOF IN DE WERKZAAMHEID	1.1				136
WERKZAAMHEID NAAR HERKOMST	1.1	2.1	2.4	2.6	138
ALGEMENE WERKLOOSHEIDSGRAAD	1.1	2.1	2.6		140
LANGDURIGE WERKLOOSHEID	1.1	2.1	2.4	2.6	142
WERKLOOSHEID VAN LAAGGESCHOOLDEN	1.1	2.1	2.4	2.6	144
WERKLOOSHEID NAAR HERKOMST	1.1	2.1	2.4	2.6	146
WERKLOOSHEIDSGRAAD VAN JONGEREN	1.1	2.1	2.4	2.6	148
WERKLOOSHEIDSGRAAD VAN OUDEREN	1.1	2.1	2.4	2.6	150
SPANNINGSRATIO	1.1				152
DEELTIJDS WERKEN	1.1	2.1	2.6		154
TEWERKSTELLING BINNEN DE SOCIALE ECONOMIE	1.1	2.5			156

BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE PER INWONER

Definitie

De bruto toegevoegde waarde per inwoner is de som van de voortgebrachte goederen en diensten op het grondgebied van een stad of regio in verhouding tot het inwoneraantal. Het is een maat voor de geproduceerde welvaart in een stad.

De bruto toegevoegde waarde voor de steden wordt voor de volgende groepen van economische actoren aldus berekend:

S11 Bedrijven en instellingen: de bruto toegevoegde waarde op arrondissementeel niveau (zoals gepubliceerd door het INR) wordt over de gemeenten verdeeld volgens de tewerkstellingsstructuur van de gemeente op basis van de RSZ voor het totaal van alle bedrijfstakken verminderd met de bruto toegevoegde waarde van de financiële instellingen, de overheid en de niet-markt VZW's. Eenzelfde versleuteling gebeurt voor S12 Financiële instellingen (NACE rev.2 64-66), S13 Overheid (NACE rev.2 84-85) en S15 Niet-markt VZW's (NACE rev.2 90-94). De bruto toegevoegde waarde van S14 Zelfstandigen wordt verdeeld over de gemeenten volgens het jaargemiddelde van de RSVZ-statistiek van de zelfstandigen (zelfstandigen, helpers, hoofdberoep, bijberoep, actief na pensioenleeftijd).

De spreiding van de bruto toegevoegde waarde volgens de institutionele sectoren geeft het belang weer van de grote economische actoren in de totstandkoming van de bruto toegevoegde waarde.

Voor meer informatie: <http://stat.nbb.be/>

Toelichting

Deze indicator geeft een indicatie van de economische betekenis van een stad. Toename van de bruto toegevoegde waarde is wenselijk omwille van het belang van een sterk economisch draagvlak. Hij kadert in intentie 1.1 waarbij vraag en aanbod in de economie op elkaar moeten afgestemd worden. De bruto toegevoegde waarde kan immers zowel berekend worden door optelling van de bestedingscomponenten (vraagelementen in de economie: consumptie, investeringen, uitvoer,...) als van de productie (aanbod). Verder is de bruto toegevoegde waarde per inwoner ook een indicator van de uitbouw van de centrumfunctie (intentie 1.2). Het is immers een maat voor de economische activiteit.

De bruto toegevoegde waarde per inwoner houdt verband met de indicatoren **Arbeidsproductiviteit** en indirect ook met de **Netto-jobcreatie**.

De bruto toegevoegde waarde was gemiddeld 48.252 euro per inwoner in 2015. Leuven noteert de hoogste bruto toegevoegde waarde per inwoner (41% hoger dan gemiddeld in de 13 steden). Leuven heeft de sterkste vertegenwoordiging van overheid (onderwijsinstellingen) en financiële instellingen van de 13 steden, maar scoort het laagste qua niet-financiële vennootschappen (bedrijven). De 2 grootsteden Antwerpen en meer nog Gent situeren zich eveneens boven het gemiddelde van de 13 steden. Dat geldt ook voor Turnhout, Hasselt, Mechelen en in mindere mate Kortrijk. Aalst, Sint-Niklaas en Oostende noteren de laagste bruto toegevoegde waarde per inwoner. De sector van de niet-financiële vennootschappen (bedrijven) is het sterkst aanwezig in de bruto toegevoegde waarde in Genk, Mechelen, Roeselare en Turnhout (70-80%). Steden zijn kernen van welvaartscreatie. De bruto toegevoegde waarde per inwoner is in het Vlaamse Gewest immers 31% lager dan in de 13 steden. In de 13 steden als geheel hebben overheid en financiewezen een opvallend groter aandeel in de bruto toegevoegde waarde dan in heel het Vlaams Gewest. Het omgekeerde geldt voor de zelfstandigen.

Tussen 2007 en 2015 nam de bruto toegevoegde waarde per inwoner in werkelijke prijzen met 13,3% toe in de 13 steden als geheel. Dat is iets onder de toename in heel het Vlaamse Gewest (+14,5%). Leuven kende de sterkste toename (+33,1%), gevolgd door Kortrijk (+21,1%) en Roeselare (+19,5%). Elke stad kende een positief groeicijfer. Genk scoorde het zwakst (+4,0%).

Aandachtspunten

De indicator is een raming op basis van data van het Instituut voor de Nationale Rekeningen. De officiële cijfers zijn beschikbaar tot op arrondissementeel niveau.

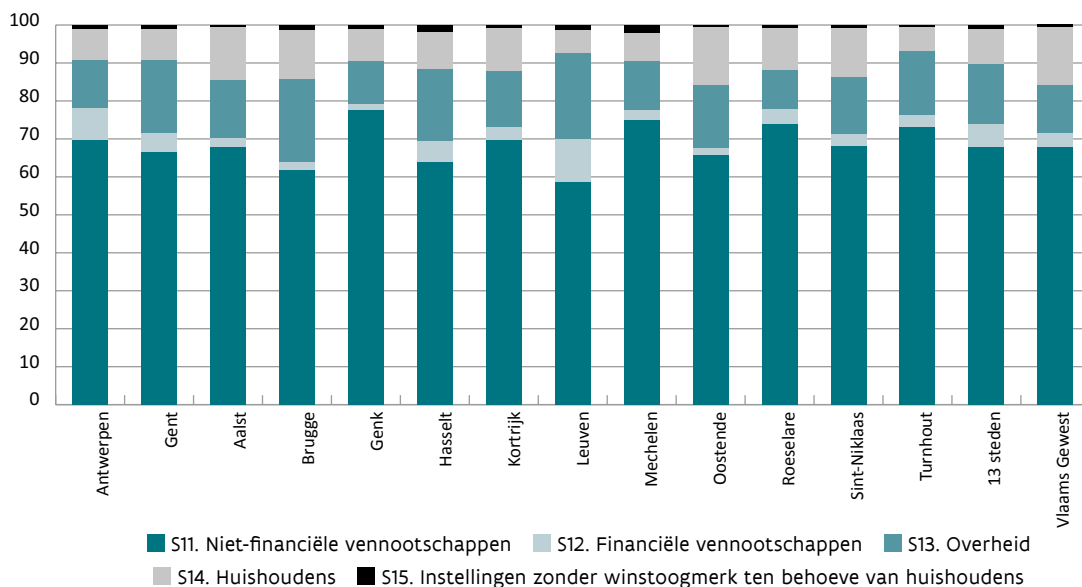
Het gaat om de welvaart die voortgebracht wordt op het grondgebied van een stad. Dat verschilt van het inkomen dat inwoners van een stad daadwerkelijk verdienen. Immers, door uitgaande pendel kunnen inwoners van een stad elders werken en daar bijdragen tot de toegevoegde waarde, terwijl hun inkomen toegerekend wordt aan hun woonplaats. Het omgekeerde geldt voor inkomende pendel.

Bruto toegevoegde waarde per inwoner, van 2009 tot 2015, in euro.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	43 630	45 542	46 349	46 700	46 581	48 113	48 782
Gent	45 751	47 552	49 199	49 712	51 513	53 058	54 398
Aalst	28 473	27 983	28 438	29 679	30 032	30 350	30 988
Brugge	37 827	39 324	40 847	41 613	41 872	42 364	43 273
Genk	35 891	38 066	40 627	41 090	41 549	42 230	40 034
Hasselt	44 601	47 180	49 289	49 666	50 100	51 791	52 435
Kortrijk	39 910	42 128	44 009	44 107	45 230	48 151	49 048
Leuven	56 201	57 486	59 429	63 587	65 596	66 277	68 154
Mechelen	43 239	43 040	43 940	44 648	45 732	47 639	50 802
Oostende	29 011	29 873	30 306	31 476	33 652	34 000	34 270
Roeselare	37 823	38 577	39 161	39 959	40 646	43 887	44 548
Sint-Niklaas	32 011	32 787	33 924	33 267	32 843	32 862	34 082
Turnhout	55 296	55 618	57 177	58 577	59 716	59 107	58 628
Totaal 13 steden	41 937	43 418	44 673	45 409	46 094	47 382	48 252
Vlaams Gewest	28 946	29 911	30 928	31 574	31 865	32 551	33 341
Brussels Gewest	53 879	54 822	56 164	56 072	55 645	56 142	56 522

Bron: RSZ, INR, RSZ, RSVZ, Statbel, verwerking Statistiek Vlaanderen.

Spreiding van de bruto toegevoegde waarde naar institutionele sector, in 2015, in %.

Bron: RSZ, INR, RSZ, RSVZ, Statbel, verwerking Statistiek Vlaanderen.

Definitie

De bruto toegevoegde waarde per werkende of arbeidsproductiviteit is de bruto toegevoegde waarde voortgebracht op het grondgebied van een stad door de werkenden actief in die stad. Het is een maat voor de efficiëntie van de werkgelegenheid.

Voor de definitie van bruto toegevoegde waarde verwijzen we naar de fiche over bruto toegevoegde waarde per inwoner. Voor de berekening van de werkgelegenheid voor de gemeenten is het uitgangspunt de totale werkgelegenheid op arrondissementeel niveau volgens de gepubliceerde regionale rekeningen van het INR. Deze wordt over de gemeenten verdeeld pro rata het aandeel van elke gemeente in zijn arrondissement volgens de RSZ bezoldigde tewerkstelling en RSVZ zelfstandige tewerkstelling.

Voor meer informatie: <http://stat.nbb.be/>

Toelichting

Deze indicator geeft een indicatie van de economische performantie van een stad. Een toename van de arbeidsproductiviteit betekent dat de hoeveelheid beschikbare arbeidskrachten erin slaagt meer bruto toegevoegde waarde, dus meer welvaart, te realiseren. De arbeidsproductiviteit werkt ondersteunend voor intentie 1.1 waarbij vraag en aanbod in de economie op elkaar afgestemd dienen te worden. De toename van de

arbeidsproductiviteit is een voorwaarde voor economische groei en als dusdanig ook een indicatie van de uitbouw van de centrumfunctie (intentie 1.2).

De arbeidsproductiviteit is een drijvende factor voor de **Bruto toegevoegde waarde per inwoner**.

De arbeidsproductiviteit bedroeg in 2015 gemiddeld 82.497 euro per werkende in de 13 steden. De best presterende steden zijn Antwerpen en Turnhout met een waarde van meer dan 90.000 euro. Roeselare kende de laagste arbeidsproductiviteit (69.397 euro). De arbeidsproductiviteit is in heel het Vlaamse Gewest 2,5% lager dan gemiddeld in de 13 steden. De arbeidsproductiviteit groeide tussen 2007 en 2015 in werkelijke prijzen met 15,3% in de 13 steden als geheel. Dat is iets meer dan in heel het Vlaamse Gewest (+14,2%). Elke stad kende een toename. Deze was het sterkst in Leuven (+27,2%) en het zwakst in Roeselare (+10,2%).

Aandachtspunten

De indicator is een raming op basis van data van het Instituut voor de Nationale Rekeningen. De officiële cijfers zijn beschikbaar tot op arrondissementeel niveau.

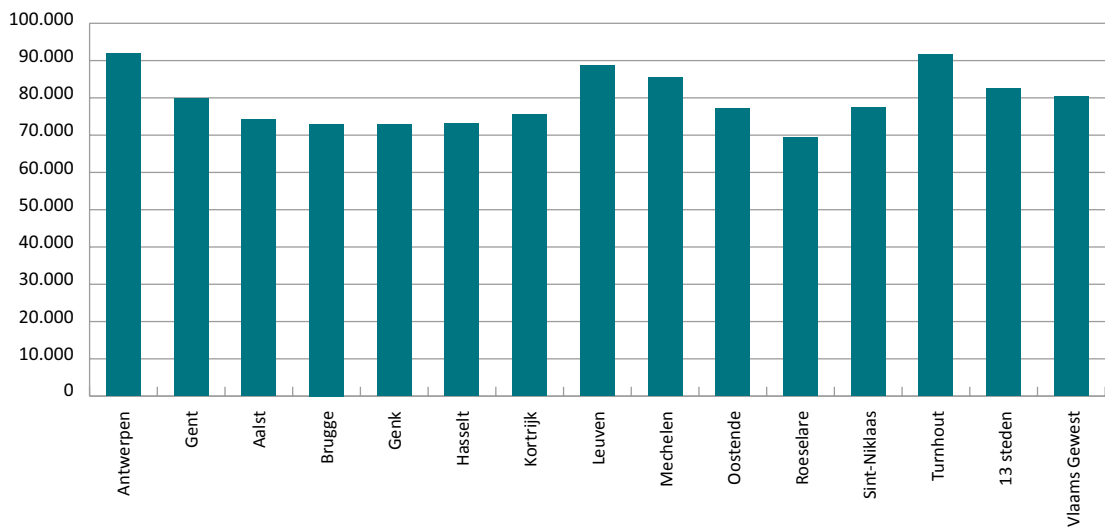
De voortgebrachte bruto toegevoegde waarde is niet enkel afhankelijk van de ingezette arbeid, maar ook van kapitaal en technologische vooruitgang.

Arbeidsproductiviteit, van 2009 tot 2015, in euro.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	77 639	82 329	85 412	87 210	88 002	90 485	91 966
Gent	69 863	73 091	74 820	75 689	77 308	78 729	79 838
Aalst	65 354	66 251	68 353	70 734	72 093	73 023	74 143
Brugge	63 862	66 131	68 514	70 066	71 436	72 482	73 013
Genk	62 539	65 799	68 665	69 726	70 952	72 815	72 794
Hasselt	62 819	65 636	68 279	69 799	70 832	72 899	73 053
Kortrijk	61 993	65 194	68 269	69 664	71 212	74 594	75 623
Leuven	77 414	78 450	80 400	83 935	86 590	86 939	88 774
Mechelen	73 526	75 370	77 092	78 588	80 495	82 810	85 473
Oostende	65 905	68 572	69 725	70 610	75 292	76 333	77 193
Roeselare	63 108	65 361	65 706	66 299	68 211	69 767	69 397
Sint-Niklaas	68 996	71 262	74 007	73 761	74 236	75 512	77 512
Turnhout	79 062	81 694	85 116	87 492	90 885	90 830	91 640
Totaal 13 steden	71 059	74 178	76 547	78 111	79 622	81 353	82 497
Vlaams Gewest	69 912	72 443	74 563	76 100	77 442	78 967	80 426
Brussels Gewest	86 196	89 403	92 025	93 311	93 682	94 872	96 251

Bron: RSZ, INR, RSZ, RSVZ, verwerking Statistiek Vlaanderen.

Arbeidsproductiviteit, in 2015, in euro.

Bron: RSZ, INR, RSZ, RSVZ, verwerking Statistiek Vlaanderen.

VESTIGINGEN VOLGENS AANTAL WERKNEMERS EN SECTOR

Definitie

Het gaat om het aantal vestigingen van bedrijven met personeel in dienst. De werknemersaantallen worden geteld volgens locatie van de daadwerkelijke werkplaats (vestiging).

Niet alle bedrijven bestaan uit meerdere vestigingen.

Toelichting

Een breed en bloeiend ondernemingsweefsel houdt verband met een toename van het aantal vestigingen. Steden zijn aldus economische aantrekkingspolen met een hoge werk- en leefkwaliteit. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen'.

Het verloop van het aantal vestigingen is vooral complementair aan de indicator [Netto-groei van ondernemingen](#) en de indicator [Overlevingsgraad van ondernemingen](#).

Vestigingen naar werknemersklasse

In 2016 waren er 4,5% meer vestigingen in de 13 steden in vergelijking met 2005. De groei was het sterkst bij de vestigingen met 50 à 199 werknemers in dienst (+20,1%). Bij de werknemersklasse van 200 of meer bedroeg de groei +14,4%. In de micro-vestigingen met 1 tot 5 werknemers was de toename veel beperkter (+1,2%). Deze was veel hoger (+15,1%) in de kleine vestigingen (5-49 werknemers). In heel het Vlaamse Gewest was de groei van het aantal vestigingen over die periode relatief sterk (+7,1%). Dit is vooral te wijten aan een sterke toename van de micro-vestigingen met 5,5%.

De stad Genk kende de sterkste toename van het aantal vestigingen (+18,7%). Dat is vooral te wijten aan

de micro-vestigingen met 1-5 werknemers (+17,3%) en de kleine vestigingen met 6-49 werknemers (+29%). In drie van de 13 steden was er een afname van het aantal vestigingen. Dit werd veroorzaakt door een daling in de klasse van 1-49 werknemers. Het gaat om Aalst, Oostende en Sint-Niklaas.

Vestigingen naar hoofdsector

De toename van het aantal vestigingen in de 13 steden was uitsluitend te danken aan de quartaire sector (+24,9%) en in beperkte mate aan de tertiaire sector (+2%). In de secundaire sector was er een afname met 8,3%. De primaire sector telt niet veel vestigingen. Het verloop over de tijd is er dan ook vrij volatiel. In de 13 steden samen was er een afname met 15,4% over 2005-2016. In het Vlaams Gewest kenden de quartaire en tertiaire sectoren een sterkere groei dan in de centrumsteden met resp. 27,1% en 5,9%. De primaire sector in het Vlaams Gewest bleef op hetzelfde niveau terwijl de secundaire sector licht achteruitging. Bij de centrumsteden was er voor beide sectoren een daling van resp. 15,4% en 8,3%.

De quartaire sector kende in elke stad een aangroei van het aantal vestigingen. Deze was het sterkst in Antwerpen (+42,3%). De secundaire sector kende – met uitzondering van Genk – overal een afname. In de tertiaire sector is het beeld wisselend. Het verloop van het vestigingenaantal in de primaire sector is erg volatiel, wegens de voornoemde kleine aantallen.

Aandachtspunten

Het gaat enkel om vestigingen met bezoldigd personeel in dienst.

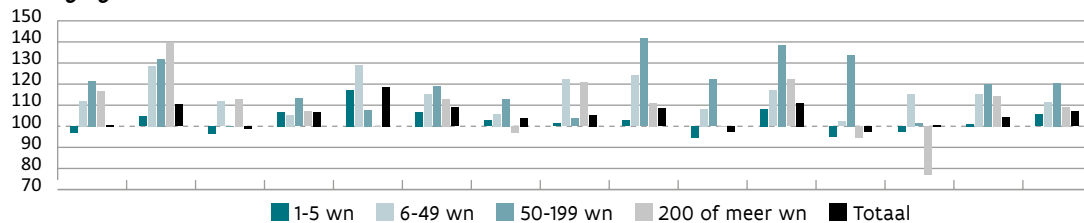
Totaal aantal vestigingen, van 2005 tot 2016.

	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	14 461	14 584	14 637	14 821	14 759	14 887	14 701	14 687	14 572	14 540
Gent	6 877	7 107	7 107	7 301	7 259	7 228	7 235	7 325	7 457	7 582
Aalst	1 997	2 041	2 029	2 022	1 988	1 964	1 939	1 946	1 997	1 976
Brugge	3 709	3 814	3 807	3 800	3 846	3 798	3 821	3 848	3 962	3 965
Genk	1 519	1 650	1 679	1 698	1 710	1 716	1 765	1 758	1 778	1 803
Hasselt	2 776	2 845	2 920	2 978	2 995	2 977	2 971	2 995	3 019	3 026
Kortrijk	2 609	2 543	2 559	2 626	2 616	2 609	2 594	2 638	2 697	2 707
Leuven	2 830	2 882	2 883	2 943	2 928	2 884	2 904	2 903	2 988	2 983
Mechelen	2 152	2 187	2 186	2 193	2 180	2 167	2 187	2 194	2 301	2 335
Oostende	2 165	2 145	2 123	2 153	2 122	2 083	2 040	2 054	2 126	2 106
Roeselare	2 010	2 131	2 136	2 135	2 136	2 116	2 153	2 187	2 227	2 232
Sint-Niklaas	2 110	2 087	2 054	2 087	2 031	2 003	1 973	2 031	2 060	2 057
Turnhout	1 349	1 355	1 328	1 341	1 330	1 304	1 318	1 331	1 361	1 358
Totaal 13 steden	46 564	47 371	47 448	48 098	47 900	47 736	47 601	47 897	48 545	48 670
Vlaams Gewest	151 660	156 696	157 628	159 653	159 612	158 935	158 512	158 895	161 994	162 427

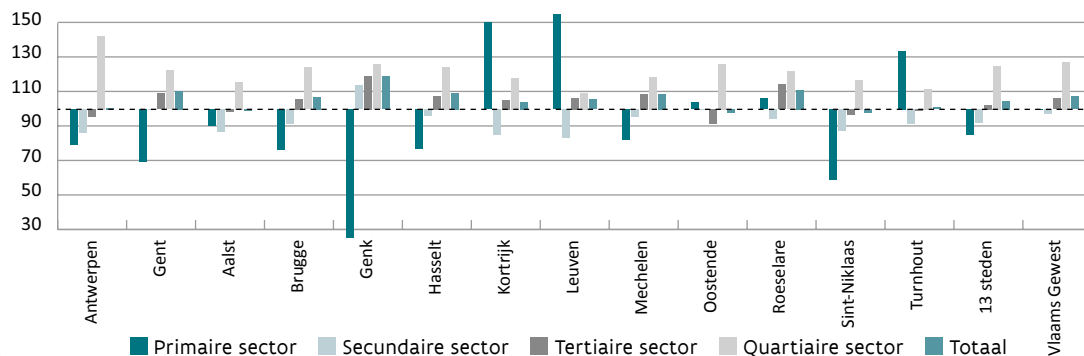
Bron : KBO-RSZ, verwerking Statistiek Vlaanderen.

Vestigingen in 2016, in indices (2005 = 100).

Vestigingen naar werknemersklasse

Vestigingen naar hoofdsector

Bron : KBO-RSZ, verwerking Statistiek Vlaanderen.

NETTO-GROEI VAN ONDERNEMINGEN

Definitie

De netto-groei van de ondernemingen (%) wordt berekend als het verschil tussen het aantal startende en stopgezette ondernemingen in het jaar T tegenover het totaal aantal ondernemingen op 31 december T.

Ondernemingen omvatten alle Btw-plichtige natuurlijke personen en Btw-plichtige vennootschappen. Het gaat hier bovendien om ondernemingen met hun hoofdzetel gevestigd in de centrumsteden. Dit betekent niet noodzakelijkerwijs dat ze ook daar hun activiteit uitoefenen.

Toelichting

De stad omvat een breed en bloeiend ondernemingsweefsel en -dynamiek, met onder andere oog voor starters, KMO's, diensten-, maak- en creatieve economie (intentie 1.1). De aangroei van ondernemingen is daar een element van. De stad is economisch veerkrachtig, want beschikt over de capaciteit om toekomstige schommelingen in vraag en aanbod op te vangen (intentie 1.4).

De netto-groeiratio van ondernemingen houdt verband met de indicator [Overlevingsgraad van ondernemingen](#). Ruimer beschouwd is ook de creatie van jobs ([Iobratio](#)) deels afhankelijk van bijkomende ondernemingen. De indicator dient ook samen bekeken te worden met [Economische specialisatie](#) en [Bruto toegevoegde waarde per inwoner](#).

De netto-groei van ondernemingen binnen de 13 steden ligt over de hele tijdreeks hoger dan in het Vlaamse Gewest. In 2016 komen er binnen de centrumsteden 4,3 natuurlijke personen bij (op 100 bestaande natuurlijke personen). Bij de vennootschappen is dit 5,4 per 100 bestaande vennootschappen. In het Vlaamse Gewest

is dit respectievelijk 3,0 en 5,1. De cijfers voor de vennootschappen liggen globaal hoger dan deze voor de natuurlijke personen. Dit heeft vermoedelijk te maken met risico-aversie bij natuurlijke personen die een zaak starten en een gunstiger fiscaal regime bij vennootschappen.

Op stedelijk niveau zijn er wel grote verschillen merkbaar: de kleinste netto-groei bij de natuurlijke personen in 2016 zien we in Kortrijk (0,7) terwijl Leuven de grootste groei optekent (6,9). Turnhout heeft als enige een lagere netto-groei bij de vennootschappen dan de natuurlijke personen (respectievelijk 3,8 en 4,4). De hoogste netto-groei bij de vennootschappen in 2016 zien we in Brugge (6,9), Leuven en Oostende (6,3) terwijl Sint-Niklaas en Turnhout het laagst scoren met respectievelijk 3,0 en 3,8.

Over de jaren heen zien we dat de negatieve cijfers uit 2008 en 2010 verdwenen zijn en plaats hebben gemaakt voor sterke positieve cijfers in 2014 en 2016. Deze kentering is vooral zichtbaar bij de natuurlijke personen waarbij de centrumsteden een nulgroei kenden in 2008 en het Vlaamse Gewest zelfs lichtjes negatief was.

Aandachtspunten

Het gaat hier enkel over Btw-plichtige natuurlijke personen en vennootschappen zoals gedefinieerd in de Kruispuntbank Ondernemingen (KBO). De KBO kent dagelijks aanpassingen, al dan niet teruggaand in de tijd waardoor de afgeleide statistieken ook aan wijzigingen onderworpen zijn.

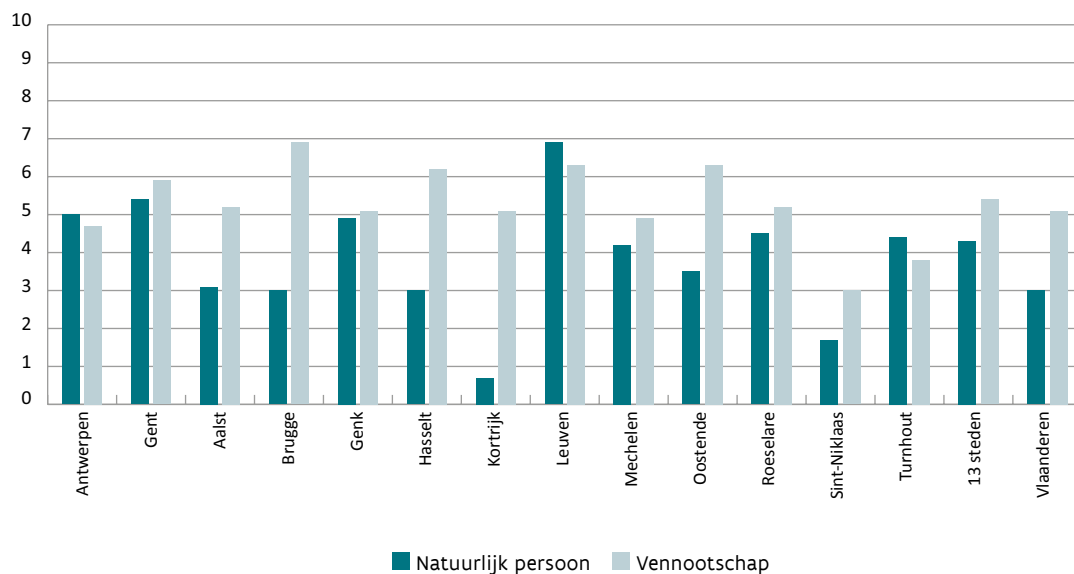
Het gaat in voorkomend geval om de hoofdzetels van ondernemingen. Deze kunnen vestigingen hebben op andere plaatsen. Het datamateriaal laat een exhaustieve analyse op dat niveau vooralsnog niet toe.

Netto-groei van de ondernemingen naar type onderneming, van 2008 tot 2016, in %.

	2008		2010		2012		2014		2016	
	NP	VE	NP	VE	NP	VE	NP	VE	NP	VE
Antwerpen	-0,6	3,5	-0,6	3,2	3,5	2,5	9,5	2,4	5,0	4,7
Gent	0,8	5,0	0,0	3,9	2,3	3,9	10,1	3,1	5,4	5,9
Aalst	-1,1	3,9	-1,4	3,2	-1,3	2,0	6,0	0,7	3,1	5,2
Brugge	-0,3	4,0	0,8	3,6	0,2	1,7	6,4	2,5	3,0	6,9
Genk	-0,3	7,6	0,6	5,3	0,0	2,7	6,2	2,1	4,9	5,1
Hasselt	-0,2	4,8	1,5	6,3	2,6	3,7	6,3	2,9	3,0	6,2
Kortrijk	1,6	3,0	-0,7	3,5	0,3	2,1	8,2	1,5	0,7	5,1
Leuven	1,6	5,9	2,6	4,4	3,1	4,5	10,9	3,2	6,9	6,3
Mechelen	-1,9	3,3	2,2	2,6	-0,5	3,7	7,7	1,9	4,2	4,9
Oostende	0,1	4,3	-0,4	4,4	2,1	3,6	2,7	1,5	3,5	6,3
Roeselare	-0,1	4,3	-1,1	1,7	-2,0	0,4	4,0	1,7	4,5	5,2
Sint-Niklaas	-1,4	6,7	-0,6	5,7	-0,5	2,8	3,7	0,6	1,7	3,0
Turnhout	0,4	3,1	1,2	2,2	0,3	0,8	5,0	0,4	4,4	3,8
Totaal 13 steden	0,0	4,2	0,1	3,6	1,5	2,8	7,9	2,3	4,3	5,4
Vlaams Gewest	-0,1	4,7	-0,1	4,1	0,4	3,1	4,4	1,2	3,0	5,1

NP=natuurlijk persoon. VE=vennootschap. Bron: Kruispuntbank Ondernemingen, verwerking Statbel en Statistiek Vlaanderen.

Netto-groei van ondernemingen naar type onderneming, in 2016, in %.

Bron: Kruispuntbank Ondernemingen, bewerking Statbel en Statistiek Vlaanderen.

OVERLEVINGSGRAAD VAN ONDERNEMINGEN

Definitie

Het gaat om het aandeel startende ondernemingen dat na 5 jaar nog actief is. Concreet staat in de teller het aandeel van de ondernemingen dat in T-5 opgericht is en na 1825 dagen nog steeds actief is en in de noemer alle in T-5 opgerichte ondernemingen.

Ondernemingen omvatten alle BTW-plichtige natuurlijke personen en BTW-plichtige rechtspersonen in de aard van een handelsonderneming. Het gaat hier bovendien om ondernemingen met hun hoofzetel gevestigd in de centrumsteden. Dit betekent niet noodzakelijkerwijs dat ze ook daar hun activiteit uitoefenen.

Toelichting

Een breed en bloeiend ondernemingsweefsel houdt ook verband met ondernemingen die kunnen stand houden na hun opstart. De overlevingsgraad van ondernemingen is met andere woorden een indicator die de economische dynamiek beschrijft. Deze indicator is dan ook verwant met intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen' en intentie 1.4 'Veerkracht'.

De overlevingsgraad van ondernemingen wordt best samen gelezen met volgende indicatoren: [Netto-groei van ondernemingen](#), [Economische specialisatie](#), [Bruto toegevoegde waarde per inwoner](#) en [Jobratio](#).

De overlevingsgraad op vijf jaar bedroeg in 2015 gemiddeld 62,2% in de 13 steden. Roeselare en Hasselt presteren het best met overlevingsgraden van 68,3% en 67,7%. De laagste waarden treffen we aan in Turnhout

(56%) en Oostende (56%). De indicator noteert hoger in het Vlaamse Gewest (66%) dan in de 13 steden.

In 2013 lag de gemiddelde overlevingsgraad in de 13 steden het hoogst (63,9%). Het verschil met het Vlaamse Gewest was iets geringer (2,7%). Nadien was er een afname in 2014. Dit ging hand in hand met de verslechterende economische situatie.

Over deze periode van 3 jaar daalde de overlevingsgraad lichtjes in het Vlaams Gewest (-0,6%) maar meer in de 13 steden (-1,7%). De evolutie die de 13 steden afzonderlijk optekenen over deze periode is verschillend. Zo tonen Brugge, Hasselt, Mechelen en Turnhout een daling over de hele periode terwijl Genk en Kortrijk een netto stijging.

Aandachtspunten

Het gaat hier enkel over BTW-plichtige natuurlijke personen en rechtspersonen in de aard van een handelsonderneming zoals gedefinieerd in de Kruispuntbank Ondernemingen (KBO). Het KBO kent dagelijkse aanpassingen, al dan niet teruggaand in de tijd waardoor de afgeleide statistieken ook frequent aan wijzigingen onderworpen zijn. Bovendien begint de reeks bij startende ondernemingen in 2008. De overlevingsgraad op 5 jaar is dan pas gekend in 2013 en hierdoor is de tijdreeks nog vrij beperkt.

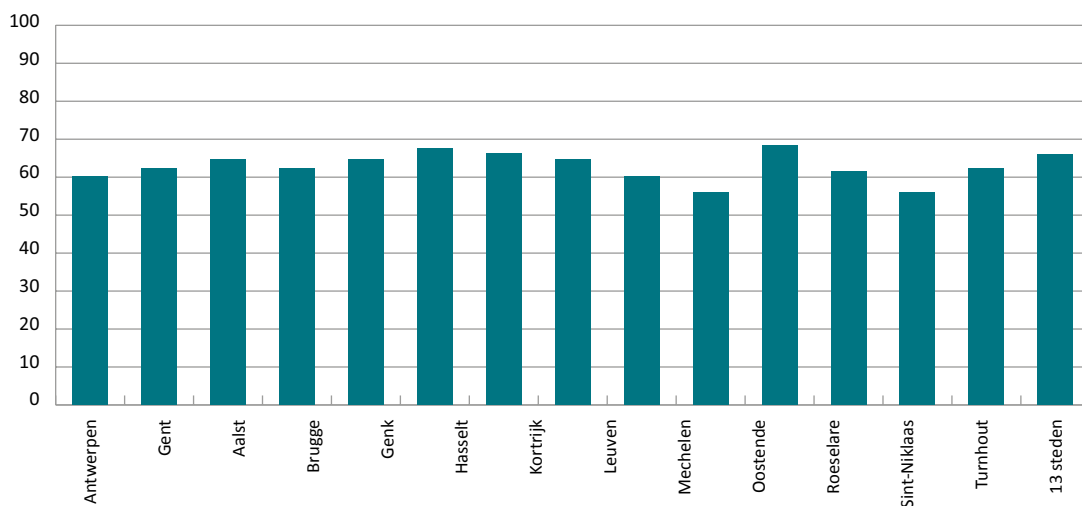
Het gaat in voorkomend geval om de hoofdzetels van ondernemingen. Deze kunnen vestigingen hebben op andere plaatsen. Het datamateriaal laat een exhaustieve analyse op dat niveau vooralsnog niet toe.

Overlevingsgraad van ondernemingen na vijf jaar, van 2013 tot 2015, in %.

	2013	2014	2015
Antwerpen	61,9	58,0	60,2
Gent	62,5	62,1	62,2
Aalst	64,8	66,3	64,8
Brugge	68,4	66,8	62,2
Genk	61,4	57,0	64,8
Hasselt	71,3	70,8	67,7
Kortrijk	64,0	61,9	66,2
Leuven	68,8	63,8	64,7
Mechelen	64,3	62,9	60,3
Oostende	57,6	58,7	56,0
Roeselare	68,1	67,7	68,3
Sint-Niklaas	61,8	59,7	61,4
Turnhout	65,5	58,5	56,0
Totaal 13 steden	63,9	61,7	62,2
Vlaams Gewest	66,6	65,4	66,0

Bron : KBO, berekening Statbel.

Overlevingsgraad van ondernemingen na vijf jaar, in 2015, in %.

Bron: KBO, berekening Statbel.

Definitie

De netto-jobcreatie geeft aan hoeveel (bezoldigde en zelfstandige) jobs er in de stad zijn bijgekomen in een bepaald jaar. Het gaat om de evolutie van de tewerkstelling tussen T-1 en T in verhouding tot de tewerkstelling op T-1 (telkens jaargemiddelde). De jobs kunnen ingevuld worden door personen woonachtig in de stad of daarbuiten. Deze indicator zegt iets over de groei en dynamiek die de stedelijke economie voortbrengt.

De jobs zijn de tijdens de referentieperiode vervulde arbeidsplaatsen bij de in België gevestigde productie-eenheden. Bij de jobs zijn alle uitgeoefende hoofd- en nevenactiviteiten van eenzelfde persoon inbegrepen, evenals de nevenactiviteiten van de personen die geen hoofdactiviteit uitoefenen. De jobs omvatten (jobs voor) loontrekkenden, zelfstandigen en helpers. Bij de raming van het totaal aantal jobs gaat het telkens om het jaargemiddelde van het betreffende jaar. Dit wordt berekend als het gemiddelde van de vier kwartaalgemiddelden, die werden herrekend op basis van gegevens van de laatste dag van het tweede en vierde kwartaal.

Voor meer informatie: <http://www.steunpuntwerk.be/cijfers>

Toelichting

De netto-jobcreatie geeft een invulling aan intentie 1.1 waarbij vraag en aanbod in de economie op elkaar worden afgestemd. Deze indicator zegt iets over de groei en dynamiek die de stedelijke economie voortbrengt.

De netto-jobcreatie staat in verband met de indicatoren [Pendelintensiteit](#), [Jobratio](#) en [Arbeidsproductiviteit](#).

De netto-jobcreatie bedroeg 1,2 per 100 bestaande jobs in 2015 in de 13 steden. Dit is iets hoger dan in het gehele Vlaamse Gewest (+1,1%). Er zijn grote verschillen tussen de steden. Roeselare rapporteert de grootste waarde (4,7%), gevolgd door Mechelen (+2,9%) en Hasselt (+2,4%). In Genk was er daarentegen een verlies van 7,5 arbeidsplaatsen per 100 jobs in 2015. In Oostende en Sint-Niklaas waren er eveneens (lichte) verliezen.

De netto-jobcreatie nam in 2014 en 2015 opnieuw toe na zwakkere resultaten in de periode 2011 tot 2013.

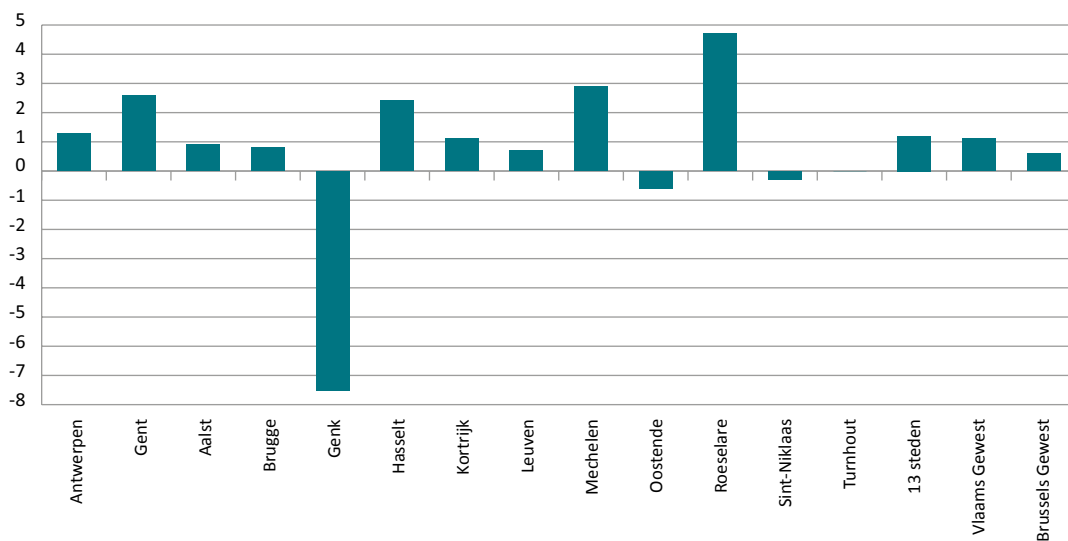
Aandachtspunten

Ook de jobs van werknemers die tijdelijk afwezig waren van het werk, mits er een formele arbeidsverhouding bestond, worden meegeteld (bijvoorbeeld bij ziekte, zwangerschapsverlof of vakantie).

Netto-jobcreatie, van 2009 tot 2015, jaargemiddelde, in % ten opzichte van het voorgaande jaar.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	-0,6	0,3	-0,1	0,0	0,1	0,0	1,3
Gent	0,5	1,7	1,0	0,6	1,8	2,4	2,6
Aalst	-1,5	-1,4	0,6	0,4	1,2	1,3	0,9
Brugge	-0,5	0,5	0,2	0,3	-0,8	0,5	0,8
Genk	-4,1	2,4	1,7	-0,2	-0,4	-0,5	-7,5
Hasselt	0,4	1,8	0,7	0,6	-0,3	1,0	2,4
Kortrijk	-0,9	1,3	0,4	-1,8	-0,3	2,2	1,1
Leuven	1,4	2,6	1,3	2,8	0,7	1,3	0,7
Mechelen	0,5	0,6	-0,2	-0,2	1,1	3,2	2,9
Oostende	-1,8	-0,3	0,5	1,2	0,3	1,2	-0,6
Roeselare	-0,9	1,4	1,1	1,4	-0,1	3,2	4,7
Sint-Niklaas	1,5	0,5	-0,7	-0,5	-0,9	-0,5	-0,3
Turnhout	-1,7	-1,7	1,0	-0,1	0,0	-1,0	0,0
Totaal 13 steden	-0,3	0,9	0,5	0,3	0,4	1,0	1,2
Vlaams Gewest	0,0	0,9	1,0	0,5	0,1	0,7	1,1
Brussels Gewest	0,1	0,9	1,2	-0,1	-0,2	0,2	0,6

Bron: Steunpunt Werk, Vlaamse Arbeidsrekening.

Netto-jobcreatie, in 2015, jaargemiddelde, in % ten opzichte van het voorgaande jaar.

Bron: Steunpunt Werk, Vlaamse Arbeidsrekening.

Definitie

De jobratio geeft het aantal jobs per 100 inwoners op arbeidsleeftijd (20-64 jaar) weer.

De jobs zijn de tijdens de referentieperiode vervulde arbeidsplaatsen bij de in de gemeente gevestigde productie-eenheden (vestiging). Het totaal aantal jobs wordt gevormd door het totaal aantal loontrekkende jobs, de jobs van zelfstandigen en de jobs van helpers.

De totale bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar) omvat de niet-beroepsactieve bevolking en de beroepsbevolking. De niet-beroepsactieve bevolking bestaat uit die personen die niet werken, niet beschikbaar zijn voor een job en/of niet actief op zoek zijn naar een job. De beroepsbevolking bestaat uit diegenen die aan het werk zijn (werkenden) en zij die beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek naar werk (niet-werkende werkzoekenden).

Voor meer informatie: <http://www.steunpuntwerk.be/cijfers>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. Een relatief hoog aanbod van jobs in verhouding tot de bevolking onderstreept dit.

De indicator is gelinkt met intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. De stedelijke economie wordt zo ingericht dat jobcreatie zo veel als mogelijk gestimuleerd wordt. Daarnaast kan deze indicator ook gekoppeld worden aan intentie 1.2 waar het belang van een centrumfunctie benadrukt wordt en waarbij jobs en werknemers verbonden worden met elkaar. De indicator wordt best samen gelezen met andere indicatoren zoals onder meer [Netto-jobcreatie](#), [Pendelintensiteit](#), [Netto-groei van ondernemingen](#), ...

Anno 2015 zijn er in het Vlaamse Gewest gemiddeld 75 jobs per 100 inwoners. De jobratio voor het totaal van de 13 steden komt in dat jaar op 104%, wat een stuk hoger is en de centrumfunctie van de steden illustreert. Met 127,8 jobs per 100 inwoners tussen 20 en 64 jaar kent Leuven de hoogste jobratio. Andere steden met

een score hoger dan 100% zijn Gent, Brugge, Hasselt, Kortrijk, Mechelen, Roeselare en Turnhout. De verhouding tussen de jobs en de 20-64-jarige bevolking scoort het laagst in Aalst (76%). Ook Oostende en Sint-Niklaas laten vrij lage jobratio's optekenen hoewel deze toch nog hoger liggen dan het Vlaamse gemiddelde.

De jobratio blijft vrij stabiel voor de totaliteit van de 13 steden in de periode 2006-2015. Het leeuwendeel van de steden kent in 2015 een hogere jobratio dan in 2006. In de overige steden is ofwel een stagnatie (Aalst en Sint-Niklaas) ofwel een daling (Antwerpen, Genk en Turnhout) vast te stellen.

Aandachtspunten

De teller omvat het aantal arbeidsplaatsen in een stad, ongeacht door wie ze ingevuld worden. De noemer omvat de bevolking van 20-64 jaar woonachtig in de stad, ongeacht of en waar ze werkt.

De plaats van de vestiging, die bepaalt waar de job wordt geteld, is de gemeente (van de vestigingseenheid) waar de werknemer is tewerkgesteld. Jobs van werknemers zonder vaste plaats van tewerkstelling, van werknemers werkend bij de klant, van gedetacheerde werknemers en van thuiswerkers worden toegewezen aan de vestigingseenheid van de eigen onderneming waarvan zij administratief afhangen.

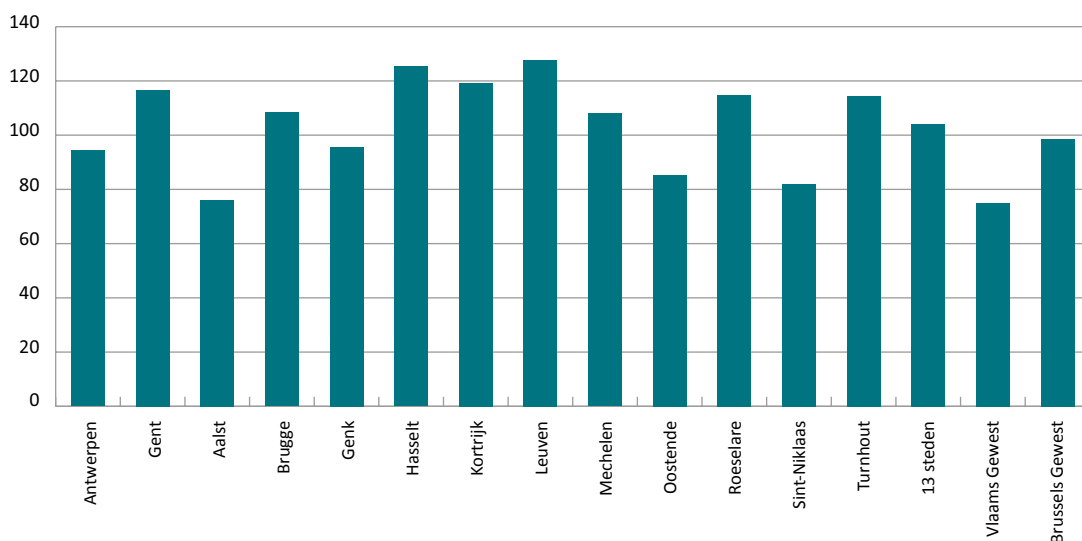
Voor werknemers van buitenlandse ondernemingen zonder vestiging in België en personeel van huishoudens (waar de woonplaats van de werkgever als plaats van tewerkstelling wordt beschouwd) moet vanaf 2014 een beperkte aanduiding van de plaats van tewerkstelling opgegeven worden. Hierdoor kunnen de jobs van werknemers van ondernemingen die hoofdzakelijk in het Vlaamse, Waalse of Brusselse Hoofdstedelijk Gewest actief zijn, niet aan één specifieke werkgemeente, -RESOC of -provincie worden toegewezen. Vandaar dat vanaf 2014 voor een aantal jobs deze lagere geografische niveaus niet gekend zijn.

Voor de bevolking op arbeidsleeftijd wordt hier de totale bevolking tussen 20 en 64 jaar genomen. Dit in overeenstemming met de Europese context waar deze leeftijdsafbakening sinds enige jaren gehanteerd wordt.

Jobratio (20-64 jaar), van 2006 tot 2015, jaargemiddelde, in %.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	102,0	101,7	101,5	99,7	98,3	96,1	94,7	94,1	93,7	94,4
Gent	111,3	112,2	113,0	112,0	112,0	112,1	112,5	113,7	115,3	116,7
Aalst	75,7	76,8	78,3	76,5	74,6	74,4	74,3	74,8	75,5	76,0
Brugge	102,3	104,2	106,2	106,2	107,0	107,5	107,7	107,0	107,7	108,4
Genk	101,4	104,7	105,8	101,1	103,0	104,2	103,9	103,5	103,1	95,7
Hasselt	118,6	119,8	121,4	120,6	121,7	121,6	121,4	120,5	122,0	125,3
Kortrijk	115,1	115,9	117,5	115,7	117,1	117,7	115,6	115,6	118,3	119,3
Leuven	121,5	122,2	121,9	121,5	122,8	122,8	125,8	126,4	127,7	127,8
Mechelen	100,4	103,3	105,1	104,7	104,1	103,0	102,5	103,2	105,7	108,0
Oostende	82,6	84,2	85,0	83,6	83,1	83,2	84,3	84,8	85,8	85,4
Roeselare	104,9	106,8	109,8	108,3	108,7	108,5	108,8	108,0	110,6	114,7
Sint-Niklaas	81,8	83,4	84,2	85,2	85,3	84,5	84,0	83,1	82,5	81,9
Turnhout	123,7	123,4	123,0	120,3	117,3	117,6	117,0	116,4	114,9	114,4
Totaal 13 steden	103,6	104,5	105,3	104,0	103,7	103,1	102,8	102,7	103,4	104,0
Vlaams Gewest	71,8	72,8	73,9	73,4	73,6	73,9	74,0	73,9	74,3	75,0
Brussels Gewest	109,2	108,8	108,0	105,7	103,9	102,7	101,0	99,8	99,2	98,7

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ Gedecentraliseerde statistiek, RSVZ, RSZ, RSZPPO, RSVZ, RVA, FOD Economie - Bevolkingsstatistieken (bewerking Steunpunt Werk).

Jobratio (20-64 jaar), in 2015, jaargemiddelde, in %.

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ Gedecentraliseerde statistiek, RSVZ, RSZ, RSZPPO, RSVZ, RVA, FOD Economie - Bevolkingsstatistieken (bewerking Steunpunt Werk).

Definitie

De verhouding van de bezoldigde werkgelegenheid in de 10 belangrijkste economische bedrijfstakken in de stad tegenover de totale bezoldigde werkgelegenheid in de stad. Als dusdanig is dat ook een maat voor de concentratie van activiteiten. De berekening wordt gemaakt voor alle bedrijfstakken en voor alle bedrijfstakken zonder de quartaire sector. Dit omdat de quartaire bedrijfstakken veelal grote werkverschaffers zijn en vrijwel steeds in de top 10 van de belangrijkste bedrijfstakken voorkomen.

De berekeningen gebeurden op het niveau van de NACE 2-digit bedrijfstakken. In totaal zijn er 88 bedrijfstakken volgens NACE rev.2 bedrijfstakindeling. De quartaire sector bestaat uit de overheid, het onderwijs, de gezondheidszorg, maatschappelijke diensten, sport en cultuur (NACE rev.2 84-94).

Voor meer informatie: <https://www.rsz.fgov.be/nl/statistieken>

Toelichting

De economische specialisatie is een indicator die thuishoort onder intentie 1.1: vraag en aanbod in de economie op elkaar afstemmen. Enerzijds kan specialisatie in belangrijke sectoren een hefboom zijn voor vernieuwing van het stedelijk weefsel. Anderzijds kan een grotere diversificatie een troef zijn mocht één bepaalde bedrijfstak getroffen worden door een economische crisis.

De economische specialisatie leest men best samen met de [Netto-jobcreatie](#).

Voor alle bedrijfstakken geldt dat eind 2015 de 10 belangrijkste bedrijfstakken goed waren voor 63,4% van de bezoldigde tewerkstelling in de 13 steden. Daarmee is het economisch weefsel geconcentreerder

in de steden dan in het gehele Vlaamse Gewest (57,1%). De hoogste concentratiegraad vinden we terug in Brugge en Sint-Niklaas (respectievelijk 70,4% en 69,5%). Mechelen is dan weer de stad met de geringste concentratiegraad (55,0%). De concentratiegraad nam lichtjes toe doorheen de tijd. Dit was in de meeste steden zo, behalve in Genk en Leuven.

Ook voor alle bedrijfstakken zonder de quartaire sector was op 31 december 2015 de economische specialisatie gelijk aan 63,4%. Ook hier ligt dat percentage hoger dan in het Vlaamse Gewest. Aalst en Genk scoren hier het hoogst (respectievelijk 68,2% en 68,1%). Mechelen vertoont ook hier de laagste concentratiegraad (58,8%), na Gent (59,4%). Ook volgens deze maatstaf neemt de indicator lichtjes toe doorheen de tijd.

De impact van de quartaire sector blijkt neutraal voor de berekening van de concentratiegraad voor de 13 steden samen. Het economisch weefsel is iets sterker geconcentreerd in het geval van alle bedrijfstakken in steden met een belangrijke aanwezigheid van onderwijsinstellingen zoals Gent, Leuven, Brugge, dan in de berekening zonder de quartaire sector.

Aandachtspunten

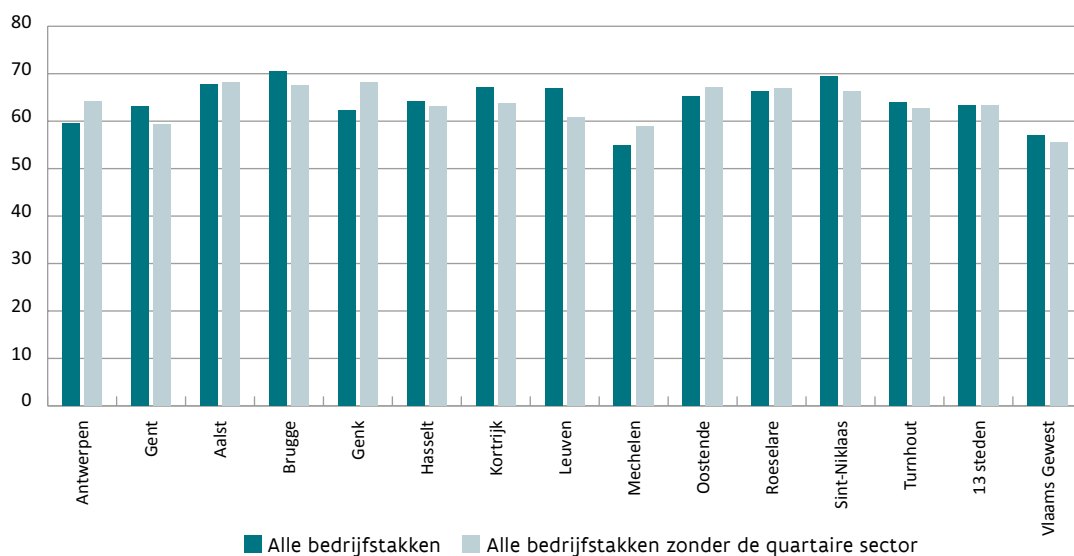
Deze indicator heeft enkel betrekking op de bezoldigde werkgelegenheid (dat wil dus zeggen niet op de zelfstandigen). Bij de interpretatie ervan moet ook rekening worden gehouden met het feit dat deze indicator uitgedrukt is in jobs, en niet in toegevoegde waarde. Sterk kapitaalintensieve sectoren met een relatief grotere productiviteit zouden een hogere score behalen mocht deze indicator uitgedrukt zijn in toegevoegde waarde. Dergelijke data zijn echter niet beschikbaar voor de NACE bedrijfstakken op gemeentelijk niveau.

Economische specialisatie, op 31 december 2007, 2011 en 2015, in %.

	Alle bedrijfstakken			Alle bedrijfstakken met uitzondering van de quartaire sector		
	2007	2011	2015	2007	2011	2015
Antwerpen	56,8	57,7	59,6	58,9	61,1	64,2
Gent	61,9	61,4	63,2	55,7	56,2	59,4
Aalst	67,1	67,5	67,8	65,4	65,4	68,2
Brugge	69,3	70,6	70,4	63,5	65,7	67,6
Genk	69,0	66,7	62,3	74,5	74,2	68,1
Hasselt	64,4	63,7	64,2	61,6	62,1	63,2
Kortrijk	65,8	64,9	67,1	60,2	60,3	63,7
Leuven	71,0	67,2	66,9	63,9	58,8	60,7
Mechelen	56,6	55,9	55,0	62,1	59,9	58,8
Oostende	66,0	65,0	65,3	68,4	66,6	67,1
Roeselare	61,5	61,7	66,2	60,5	59,4	66,9
Sint-Niklaas	68,3	69,5	69,5	68,1	68,7	66,2
Turnhout	65,5	64,6	64,0	66,7	64,5	62,7
Totaal 13 steden	62,7	62,5	63,4	61,3	61,6	63,4
Vlaams Gewest	55,1	55,8	57,1	52,4	53,9	55,5

Bron: RSZ, verwerking Statistiek Vlaanderen.

Economische specialisatie, op 31 december 2015, in %.

Bron: RSZ, verwerking Statistiek Vlaanderen.

ECONOMISCH VERNIEUWINGSPOTENTIEEL

Definitie

Het gaat om het aandeel van bedrijfstakken met economisch vernieuwingspotentieel ('starting fields') in de totale bezoldigde tewerkstelling volgens de RSZ.

'Starting fields' zijn vrij breed gedefinieerde gebieden uit wetenschap, technologie en innovatie waar multidisciplinaire combinaties toepasbaar zijn en waar trends te bespeuren vallen die te maken hebben met verschillende maatschappelijke uitdagingen.

Het Steunpunt Ondernemen en Regionale Economie heeft dit vertaald naar bedrijfstakken (sleutelsectoren)¹, waarbij wordt opgemerkt dat een eenduidige definitie niet eenvoudig is. Het gaat onder meer om farmacie, transportmiddelen, de nutsindustrie, de afvalsector, zakelijke en audiovisuele diensten. De volgende NACE rev.2-codes zijn betrokken: 10-11, 21, 26, 29, 30, 33, 35, 36, 38, 39, 50, 51, 58, 59, 60-64 en 69-73.

Voor meer informatie: <https://www.rsz.fgov.be/nl/statistieken>

Toelichting

Het economisch vernieuwingspotentieel geeft een invulling aan intentie 1.1, met name het afstemmen van vraag en aanbod in de economie.

Het economisch vernieuwingspotentieel draagt bij tot de **Bruto toegevoegde waarde per inwoner** en de **Arbeidsproductiviteit**.

Het aandeel sectoren met economisch vernieuwingspotentieel was 14,4% op 31 december 2015 in de 13 steden samen. Dat is ongeveer even hoog als in heel het Vlaamse Gewest. Er zijn opvallende verschillen tussen de steden. Mechelen scoort opvallend hoog (25,5%). Dat komt door de relatief sterke vertegenwoordiging van de telecommunicatie en de reparatie van machines en apparaten. Dat is in mindere mate ook het geval voor Leuven en Gent die onder de drempel van 20% vallen (vooral door onderzoek en ontwikkeling, voeding en drank en in het geval van Gent de transportmiddelen). De laagste scores vinden we terug in Genk, Sint-Niklaas en Oostende. Het aandeel van de bezoldigde tewerkstelling in sectoren met een economisch vernieuwingspotentieel daalt lichtjes over de jaren heen (15,5% op 31 december 2009). De daling in Genk tussen 2014 en 2015 is opvallend. Dit is te wijten aan een krimp van de bezoldigde tewerkstelling in de transportmiddelen.

Aandachtspunten

Het betreft een selectie van bedrijfstakken waar trends te bespeuren vallen die te maken hebben met verschillende maatschappelijke uitdagingen. Dat is niet eenduidig, en wil niet zonder meer zeggen dat elk bedrijf buiten die omschrijving daar niet bij hoort. Het is een statistische, bedrijfstakmatige afbakening.

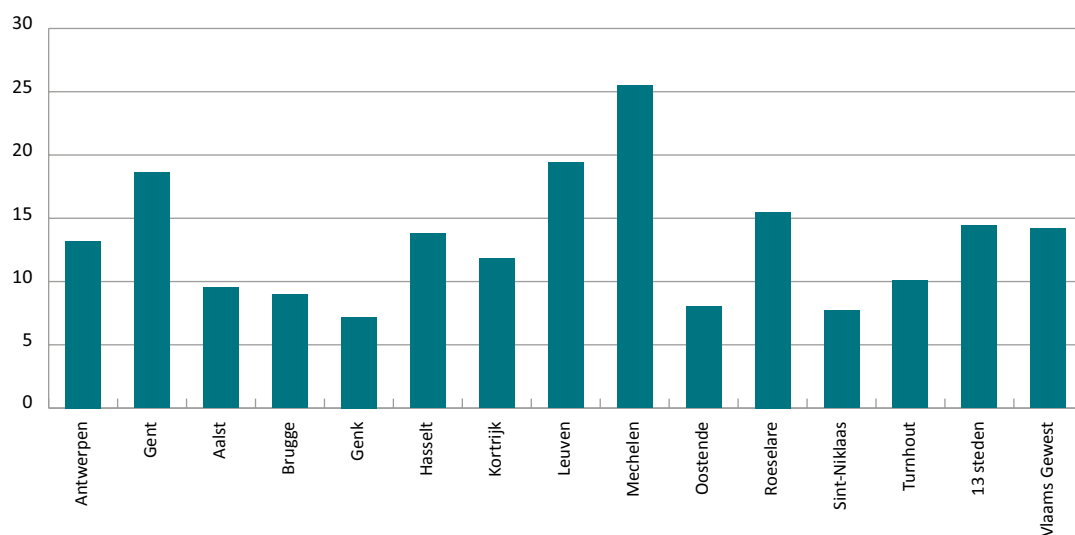
¹ Baert, L., Konings, J., Lecocq, C. & Reynaerts, J. (2013). VRWI Toekomstverkenningen 2025. Beleidsrapport STORE-B-12-013, Leuven.

Aandeel bezoldigde tewerkstelling in sectoren met economisch vernieuwingspotentieel, van 31 december 2009 tot 31 december 2015, in %.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	14,9	14,1	13,8	14,2	13,9	13,2	13,2
Gent	18,3	18,2	18,0	18,2	18,0	18,2	18,6
Aalst	10,6	11,2	11,4	11,2	10,5	9,6	9,5
Brugge	10,4	9,7	9,5	9,6	9,7	9,1	9,0
Genk	22,4	21,1	20,8	21,3	19,7	18,1	7,2
Hasselt	13,8	13,9	13,6	12,9	13,4	13,4	13,8
Kortrijk	12,0	11,7	12,2	12,4	11,9	11,6	11,8
Leuven	19,8	19,2	19,3	19,2	19,8	19,2	19,4
Mechelen	25,6	23,7	23,3	23,4	24,7	24,5	25,5
Oostende	8,1	8,4	8,1	7,8	8,1	8,5	8,0
Roeselare	16,8	16,5	16,6	16,8	16,2	15,2	15,5
Sint-Niklaas	6,7	6,9	6,8	7,4	7,8	7,7	7,7
Turnhout	10,7	10,8	10,3	10,7	10,0	10,1	10,1
Totaal 13 steden	15,5	15,0	14,9	15,0	15,0	14,6	14,4
Vlaams Gewest	14,5	14,2	14,2	14,4	14,4	14,3	14,2

Bron: RSZ, verwerking Statistiek Vlaanderen.

Aandeel bezoldigde tewerkstelling in sectoren met economisch vernieuwingspotentieel op 31 december 2015, in %.

Bron: RSZ, verwerking Statistiek Vlaanderen.

PENDELINTENSITEIT

Definitie

Er is een onderscheid tussen de in- en uitgaande pendelintensiteit.

De ingaande pendelratio of –intensiteit is het aandeel van de (bezoldigde) pendelaars wonend buiten de stad en werkend in de stad in verhouding tot het aantal bezoldigde werknemers werkend in de stad.

De uitgaande pendelratio of –intensiteit is het aandeel van de (bezoldigde) pendelaars wonend in de stad en werkend buiten de stad in verhouding tot het aantal bezoldigde werknemers wonend in de stad.

De inkomende pendel is een afgeleide component van de loontrekkende binnenlandse werkgelegenheid. De binnenlandse werkgelegenheid zoals in deze component uitgewerkt omvat het aantal voltijdsequivalente loontrekkende jobs (VTE) of het aantal effectief gepresteerde arbeidsuren van alle loontrekkenden vanaf 15 jaar die een hoofdjob hebben in Vlaanderen. Centraal staat hierbij dus de telling van het aantal VTE of gepresteerde arbeidsuren volgens werkplaats.

Binnen de categorie van loontrekkenden wordt de groep van uitgaande pendelaars onderscheiden: zij die wonen in Vlaanderen maar werken in een buurland, een ander gewest, een andere gemeente. De data zijn uitgedrukt in jaargemiddelden.

Voor meer informatie: <http://www.steunpuntwerk.be/cijfers>

Toelichting

De indicatoren rond in- en uitgaande pendel geven een indicatie van de centrumfunctie van de stad. Deze ratio's geven dan ook een invulling aan intentie 1.2 van

de visietekst, namelijk het maximaal uitbouwen van de centrumfunctie. Pendelbewegingen illustreren immers in welke mate een stad aantrekkelijk is om te werken (ingående pendel) of om te wonen (uitgaande pendel).

De pendelratio's dienen samen bekeken te worden met indicatoren [Bruto toegevoegde waarde per inwoner](#), [Arbeidsproductiviteit](#) en met het [Economisch vernieuwingspotentieel](#).

De inkomende pendelratio is anno 2015 het hoogst in Mechelen (76,2%), dat centraal ligt in Vlaanderen. Ook Leuven, Turnhout, Hasselt en Kortrijk scoren hoog. De inkomende pendelratio is daarentegen het laagst in Oostende (57,9%), Brugge (58,1%) en Antwerpen (58,7%). De inkomende pendelratio nam in de meeste steden toe tussen 2008 en 2011, maar daalde nadien opnieuw lichtjes tegen 2015.

De uitgaande pendelratio ligt op een lager niveau. Mechelen noteert ook hier de hoogste waarde (64,9%). Opvallend is de hoge score van Aalst (64,6%), dat als enigste stad meer pendelaars uitstuurt dan het ontvangt. De ligging nabij de Brusselse tewerkstellingspool kan dit verklaren. De drie grootste Vlaamse steden noteren de laagste waarden; het zijn immers op zich reeds belangrijke tewerkstellingspolen voor de eigen bevolking. Er is globaal een toename van de uitgaande pendelratio tussen 2008 en 2011, waarna deze opnieuw daalde tegen 2015.

Aandachtspunten

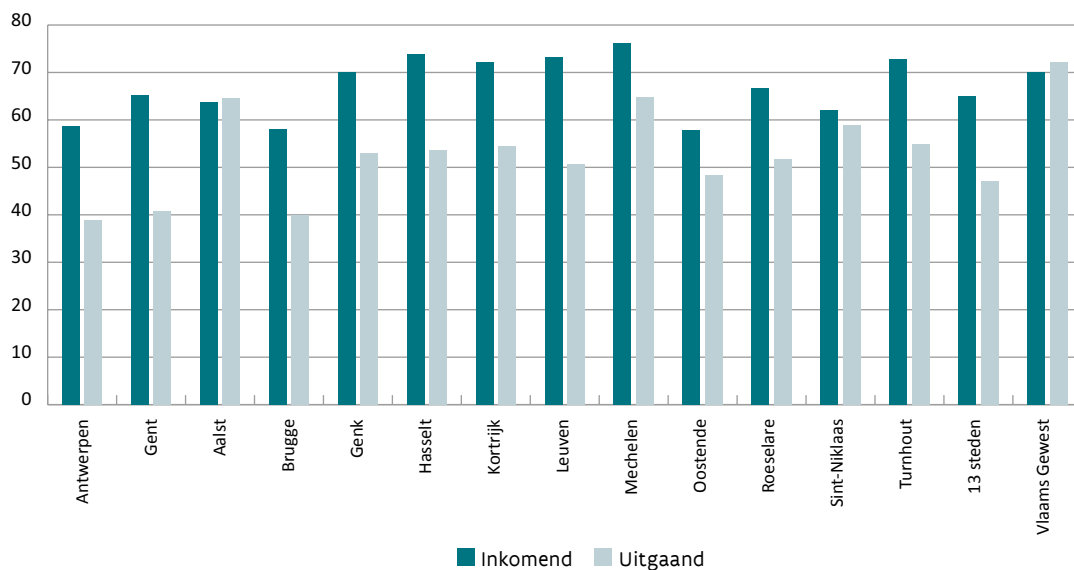
Aangezien voor zelfstandigen de werkplaats wordt gelijkgesteld met de woonplaats worden voor de pendelstatistieken enkel de loontrekkenden weerhouden.

Pendelratio's inkomende en uitgaande pendel, in 2008, 2011 en 2015, jaargemiddelde, in %.

	2008		2011		2015	
	Inkomend	Uitgaand	Inkomend	Uitgaand	Inkomend	Uitgaand
Antwerpen	61,3	39,8	61,3	41,7	58,7	38,9
Gent	65,4	44,2	66,0	44,3	65,2	40,7
Aalst	64,2	64,1	63,3	65,2	63,7	64,6
Brugge	58,7	42,2	59,1	41,5	58,1	39,9
Genk	70,3	49,5	71,1	51,0	70,1	53,0
Hasselt	73,3	55,2	73,8	55,2	73,8	53,6
Kortrijk	72,7	56,0	72,8	56,1	72,2	54,5
Leuven	74,1	55,7	74,5	54,1	73,2	50,6
Mechelen	75,3	65,1	75,9	66,3	76,2	64,9
Oostende	57,2	46,8	57,6	49,4	57,9	48,3
Roeselare	64,4	50,0	65,4	52,4	66,8	51,7
Sint-Niklaas	62,0	57,9	63,6	59,2	62,1	59,0
Turnhout	73,2	53,5	73,6	56,0	72,8	54,9
Totaal 13 steden	65,7	48,4	66,1	49,3	65,0	47,2
Vlaams Gewest	69,6	71,9	70,2	72,5	70,1	72,1

Bron: Steunpunt Werk, Vlaamse Arbeidsrekening.

Pendelratio's inkomende en uitgaande pendel, in 2015, jaargemiddelde, in %.

Bron: Steunpunt Werk, Vlaamse Arbeidsrekening.

WERKZAAMHEIDSGRAAD

Definitie

Aandeel (%) werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar).

De werkenden bestaan uit alle personen van 20 tot 64 jaar die in de referentieperiode betaalde arbeid verricht hebben.

De totale bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar) omvat de niet-beroepsactieve bevolking en de beroepsbevolking. De niet-beroepsactieve bevolking bestaat uit die personen die niet werken, niet beschikbaar zijn voor een job en/of niet actief op zoek zijn naar een job. De beroepsbevolking bestaat uit diegenen die aan het werk zijn (werkenden) en zij die beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek naar werk (niet-werkende werkzoekenden).

Voor meer informatie: <http://www.steunpuntwerk.be/cijfers>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. De indicator geeft aan in welke mate de inwoners (20-64 jaar) van een stad effectief aan het werk zijn. Vanuit een arbeidsmarktperspectief wordt een hoge werkzaamheidsgraad als gunstig beschouwd.

De indicator is gelinkt met intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. De indicator wordt best samen gelezen met andere indicatoren zoals [Jobratio](#), [Netto-jobcreatie](#), [Pendelintensiteit](#), [Leeftijdskloof in de werkzaamheid](#), [Werkzaamheid naar herkomst](#), [Deeltijds werken](#), ...

Anno 2016 zijn er in het Vlaamse Gewest 72,6 op de 100 van de 20-64-jarigen aan de slag. In de 13 steden zijn er verhoudingsgewijs 4,8 procentpunten minder inwoners werkzaam dan gemiddeld over heel het Vlaamse Gewest. Van alle centrumsteden telt Roeselare het grootste aandeel inwoners van 20-64 jaar dat aan het werk is (75,7%). Daarna volgen Brugge (74,1%), Aalst (72,5%) en Kortrijk (72,7%).

Ook in 2016 is de werkzaamheidsgraad van de mannen hoger dan deze van de vrouwen. Dit is het geval in elk van de 13 groot- en centrumsteden. Het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen is het grootst in Antwerpen (10,1 procentpunten) en het kleinst in Leuven (3,5 procentpunten).

De globale werkzaamheidsgraad nam toe tussen 2006 en 2008. Dit viel in nagenoeg alle steden waar te nemen. Maar in het crisisjaar 2009 hebben alle steden de werkzaamheidsgraad zien dalen in vergelijking met 2008. Nog voor de kloof met het precrisisniveau uit 2008 gedicht was, viel de groei van de werkzaamheidsgraad in de meeste steden stil om in 2012 opnieuw verder af te brokkelen. In 2014 en 2015 is er in het merendeel van steden een beperkte vooruitgang te noteren op vlak van werkzaamheid. In 2016 neemt de werkzaamheidsgraad in alle steden toe.

Aandachtspunten

Er is geen geregistreerde basisstatistiek over het totaal aantal werkenden op gemeentelijk niveau beschikbaar; het betreft dus steeds een geconstrueerde statistiek op basis van verschillende bronnen. Vanaf het jaar 2003 gebeurt de raming in het kader van de Vlaamse Arbeidsrekening die het Steunpunt Werk ontwikkelt in samenwerking met het Departement Werk en Sociale Economie (WSE).

De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers. Op die manier benadert de reeks zo volledig mogelijk de ganse groep werkenden tot op gemeentelijk niveau. Er wordt geen rekening gehouden met terbeschikkinggestelde leerkrachten, zeelieden, huishoudpersoneel, zwartwerk en werknemers bij internationale instellingen.

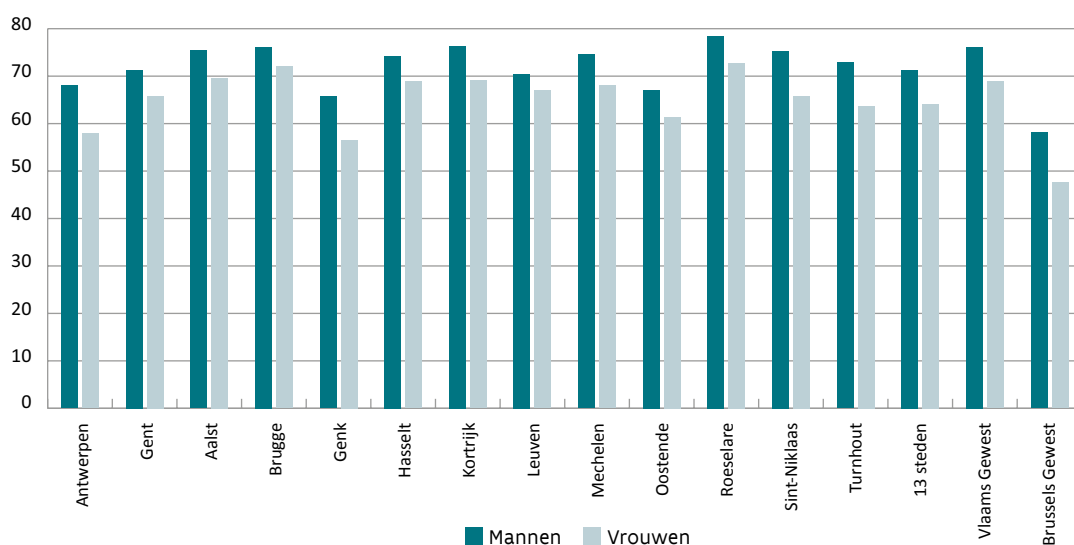
Voor de bevolking op arbeidsleeftijd wordt hier de totale bevolking tussen 20 en 64 jaar genomen. Dit in overeenstemming met de Europese context waar deze leeftijdsafbakening sinds enige jaren gehanteerd wordt.

Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar), van 2007 tot 2016, jaargemiddelde, in %.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	63,1	63,9	62,8	62,4	62,4	62,1	61,8	61,9	62,4	63,1
Gent	68,0	68,6	67,6	67,0	67,1	67,4	67,2	67,3	67,7	68,6
Aalst	71,8	72,6	72,1	72,1	72,2	72,2	71,7	71,7	72,2	72,5
Brugge	72,5	73,3	73,0	73,2	73,4	73,3	73,0	73,3	73,4	74,1
Genk	61,2	62,1	60,2	60,8	61,6	61,2	60,7	60,9	60,0	61,2
Hasselt	70,7	71,4	70,7	70,3	70,5	70,1	69,9	70,4	70,8	71,6
Kortrijk	71,3	71,8	70,8	70,9	71,8	71,7	71,7	72,1	72,2	72,7
Leuven	69,9	69,6	68,3	67,5	67,1	67,9	68,0	68,5	68,7	68,8
Mechelen	70,0	71,0	70,4	70,0	70,4	70,4	70,2	70,3	70,7	71,3
Oostende	64,4	64,9	63,6	63,8	64,0	63,7	63,5	63,1	63,2	64,3
Roeselare	74,6	75,0	74,8	74,6	74,9	74,8	74,9	75,1	75,4	75,7
Sint-Niklaas	69,5	70,2	69,8	69,6	70,1	69,9	69,7	70,0	70,2	70,5
Turnhout	69,6	69,7	68,8	68,6	69,0	68,5	67,9	67,6	67,9	68,4
Totaal 13 steden	67,5	68,1	67,2	66,9	67,0	66,9	66,7	66,8	67,2	67,8
Vlaams Gewest	71,0	71,8	71,3	71,3	71,6	71,5	71,4	71,6	72,0	72,6
Brussels Gewest	52,8	53,4	52,6	52,0	51,9	51,7	51,5	51,8	52,2	52,8

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ-DMFA, RSZPPO, RSVZ, RIZIV, CBS, IGSS, OEA, SEE, RVA, IWEP, FOD Economie - Bevolkingsstatistieken, DWH AM&SB bij de KSZ (bewerking Steunpunt Werk).

Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar), naar geslacht, in 2016, jaargemiddelde, in %.

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ-DMFA, RSZPPO, RSVZ, RIZIV, CBS, IGSS, OEA, SEE, RVA, IWEP, FOD Economie - Bevolkingsstatistieken, DWH AM&SB bij de KSZ (bewerking Steunpunt Werk).

LEEFTIJDskLOOF IN DE WERKZAAMHEID

Definitie

De leeftijds kloof (in procentpunten) op vlak van werkzaamheid wordt berekend als het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de 20-49-jarigen enerzijds en van de 50-64-jarigen anderzijds.

De werkzaamheidsgraad wordt berekend als het aandeel (%) werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd, hier meer bepaald bij de 20-49-jarigen en bij de 50-64-jarigen.

De werkenden bestaan uit alle personen die in de referentieperiode betaalde arbeid verricht hebben. De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers.

De totale bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar) omvat de niet-beroepsactieve bevolking en de beroepsbevolking. De niet-beroepsactieve bevolking bestaat uit die personen die niet werken, niet beschikbaar zijn voor een job en/of niet actief op zoek zijn naar een job. De beroepsbevolking bestaat uit diegenen die aan het werk zijn (werkenden) en zij die beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek naar werk (niet-werkende werkzoekenden).

Voor meer informatie: <http://www.steunpuntwerk.be/cijfers>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. De evenredige arbeidsdeelname van de 50-64-jarigen kan worden gemeten aan de hand van hun werkzaamheidsgraad die wordt vergeleken met de werkzaamheidsgraad van een referentiegroep (hier de 20-49-jarigen). De (leeftijds)kloof in deze werkzaamheid, geeft inzicht in de mate waarin werkende 50-64-jarigen (hetzij als zelfstandige, hetzij als werknemer) aan de slag zijn en er in slagen om in een evenredige vertegenwoordiging actief deel te nemen aan het economische leven.

Hoe kleiner de kloof, hoe kleiner het verschil in arbeidsmarktparticipatie tussen de 20-49-jarigen en de 50-64-jarigen. Een positieve kloof geeft aan dat de werkzaamheidsgraad bij de 20-49-jarigen hoger ligt dan bij de 50-64-jarigen.

De indicator is gelinkt met intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. De indicator wordt best samen gelezen met andere indicatoren zoals *Jobratio*, *Netto-jobcreatie*, *Pendelintensiteit*, *Werkzaamheidsgraad*, *Werkzaamheid naar herkomst*, *Deeltijds werken*,

...

Anno 2016 komt het verschil in arbeidsdeelname tussen de 20-49-jarigen en de 50-64-jarigen in het Vlaamse Gewest op 15,4 procentpunten en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest op 5,0 procentpunten. In de totaliteit van de 13 steden bedraagt de leeftijds kloof dan 11,9 procentpunten. In 2016 is het verschil in arbeidsdeelname tussen de 20-49-jarigen en de 50-64-jarigen het grootst in Roeselare, Oostende en Genk. De kleinste leeftijds kloof op vlak van werkzaamheid wordt opgetekend in Leuven (2,6 procentpunten).

In elk van de 13 steden is de werkzaamheidskloof tussen de 20-49-jarigen en de 50-64-jarigen bij de vrouwen steeds groter dan bij de mannen in 2016. De breedste kloof tussen de 20-49-jarige en 50-64-jarige vrouwen gaapt er in Oostende (20,4 procentpunten); het kleinste verschil wordt opgetekend in Leuven (4,1 procentpunten). Bij de mannen wordt de grootste afstand in werkzaamheid genoteerd in Genk (17,6 procentpunten) en de kleinste in Leuven (0,9 procentpunten).

Tussen 2006 en 2016 is de werkzaamheidsgraad bij de 20-49-jarigen in alle steden gedaald. Bij de 50-64-jarigen gebeurde net het omgekeerde; hun werkzaamheid groeide overal in de betrokken periode. Het gevolg is dat de werkzaamheidskloof tussen beide leeftijdsgroepen in alle groot- en centrumsteden gekrompen is. In 2006 kwam de leeftijds kloof in het totaal van de 13 steden op 24,7 procentpunten; in 2016 bedraagt het verschil nog 11,9 procentpunten.

Aandachtspunten

Er is geen geregistreerde basisstatistiek over het totaal aantal werkenden op gemeentelijk niveau beschikbaar; het betreft dus steeds een geconstrueerde statistiek op basis van verschillende bronnen. Vanaf het jaar 2003 gebeurt de raming in het kader van de Vlaamse Arbeidsrekening die het Steunpunt Werk ontwikkelt in samenwerking met het Departement Werk en Sociale Economie (WSE).

De werkenden worden berekend als de som van de loontrekkenden, de zelfstandigen en de helpers. Op die manier benadert de reeks zo volledig mogelijk de ganse groep werkenden tot op gemeentelijk niveau. Er wordt geen rekening gehouden met terbeschikkinggestelde leerkrachten, zeelieden, huishoudpersoneel, zwartwerk en werknemers bij internationale instellingen.

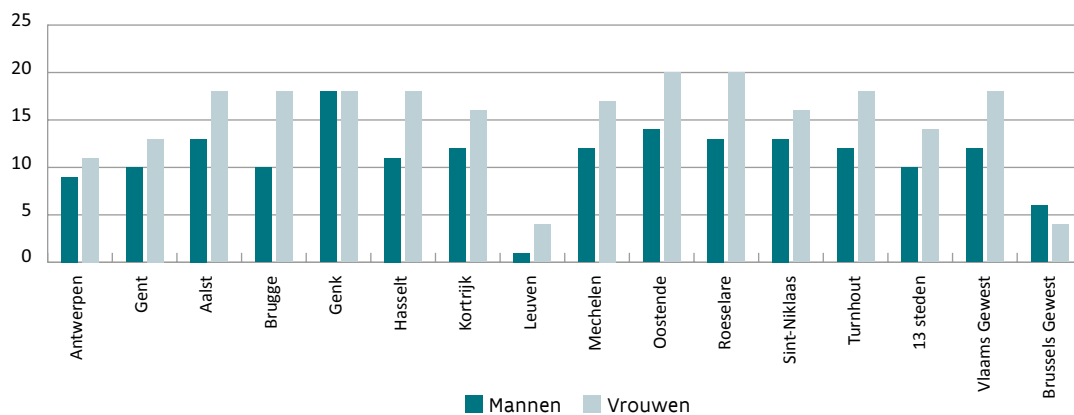
Voor de bevolking op arbeidsleeftijd wordt hier de totale bevolking tussen 20 en 64 jaar genomen. Dit in overeenstemming met de Europese context waar deze leeftijdsafbakening sinds enige jaren gehanteerd wordt.

Leeftijdskloof tussen 20-49-jarigen en 50-64-jarigen in de werkzaamheid, in 2006 en 2016, in procentpunten.

	2006			2016		
	Werkzaamheidsgraad 20-49 jaar, in %	Werkzaamheidsgraad 50-64 jaar, in %	Werkzaamheidskloof, in procentpunten	Werkzaamheidsgraad 20-49 jaar, in %	Werkzaamheidsgraad 50-64 jaar, in %	Werkzaamheidskloof, in procentpunten
Antwerpen	68,6	46,6	22,0	65,9	56,0	9,9
Gent	73,6	50,7	22,8	71,8	59,9	11,9
Aalst	80,7	50,6	30,1	78,0	62,5	15,5
Brugge	80,6	53,8	26,8	79,2	65,2	14,0
Genk	68,2	37,8	30,4	67,5	49,7	17,8
Hasselt	78,1	52,5	25,5	76,8	62,3	14,5
Kortrijk	79,1	52,1	27,0	77,5	63,8	13,8
Leuven	73,5	57,5	16,1	69,4	66,9	2,6
Mechelen	76,5	50,9	25,6	75,8	61,6	14,2
Oostende	74,4	45,7	28,7	71,2	53,8	17,4
Roeselare	83,5	51,7	31,8	81,2	64,8	16,4
Sint-Niklaas	78,3	48,9	29,4	75,3	60,9	14,5
Turnhout	77,7	46,7	31,0	73,6	58,6	15,0
Totaal 13 steden	74,0	49,3	24,7	71,5	59,6	11,9
Vlaams Gewest	79,3	50,0	29,3	78,1	62,6	15,4
Brussels Gewest	55,1	45,0	10,1	54,1	49,1	5,0

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ-DMFA, RSZPPO, RSVZ, RIZIV, CBS, IGSS, OEA, SEE, RVA, IWEPS, FOD Economie - Bevolkingsstatistieken, DWH AM&SB bij de KSZ (bewerking Steunpunt Werk).

Leeftijdskloof tussen 20-49-jarigen en 50-64-jarigen in de werkzaamheid, naar geslacht, in 2016, in procentpunten.

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ-DMFA, RSZPPO, RSVZ, RIZIV, CBS, IGSS, OEA, SEE, RVA, IWEPS, FOD Economie - Bevolkingsstatistieken, DWH AM&SB bij de KSZ (bewerking Steunpunt Werk).

WERKZAAMHEID NAAR HERKOMST

Definitie

De werkzaamheidsgraad wordt berekend als het aandeel (%) werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd (20 tot 64 jaar) per herkomstgroep, op 1 januari van het jaar. De herkomstkloof in de werkzaamheid is het verschil in procentpunten tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst en personen van niet-EU-herkomst.

Werkenden zijn hier de personen die als werkend worden beschouwd in de nomenclatuur van de socio-economische positie van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (DWH AM&SB KSZ). Het gaat om personen die werken in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector), personen die tewerkgesteld zijn als zelfstandige, personen die tewerkgesteld zijn als helper bij een zelfstandige en personen die tegelijk werken in loondienst en als zelfstandige of helper bij een zelfstandige.

Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit van de persoon, de eerste nationaliteit van de vader en de eerste nationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Om de personen van buitenlandse herkomst op te delen in verschillende herkomstgroepen wordt eerst gekeken naar de eerste nationaliteit van de vader, daarna naar de eerste nationaliteit van de moeder, de eerste nationaliteit van de persoon en de huidige nationaliteit van de persoon.

Voor meer informatie: <http://www.ksz.fgov.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met werkgelegenheid en waardig werk voor alle inwoners. Deze indicator geeft aan in welke mate de inwoners (20-64 jaar) met een buitenlandse herkomst van een stad effectief aan het werk zijn. Deze indicator is verbonden met intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen', intentie 2.1 'Wegwerken van drempels', intentie 2.4 'Maximaal inspelen op diversiteit' en intentie 2.6 'Bestrijden van armoede en uitsluiting'. Niet enkel wordt vanuit een arbeidsmarktperspectief een hoge werkzaamheid van personen met een buitenlandse herkomst als gunstig beschouwd, ook wijst dit op een goede afstemming van de arbeidsmarkt en de samenleving in haar geheel op kansengroepen.

Deze indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren die de arbeidsmarkt in kaart brengen, zoals [Werkzaamheidsgraad](#), [Algemene werkloosheidsgraad](#), [Werkloosheid naar herkomst](#), [Leeftijdskloof in de werkzaamheid](#), [Werkloosheid van laaggeschoolden](#), [Werkloosheidsgraad van jongeren](#) en [Werkloosheidsgraad van ouderen](#).

Er bestaat een duidelijk verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst en personen van buitenlandse herkomst. In het Vlaamse Gewest is begin 2016 75% van de personen tussen 20 en 64 jaar aan het werk. Bij de personen van EU-herkomst gaat het om 60%, bij de personen van niet-EU-herkomst om 51%.

Een gelijkaardig verschil tussen de herkomstgroepen is terug te vinden in alle 13 centrumsteden. De werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst ligt nagenoeg overal boven de 70%. Enkel in Oostende (66%), Genk (68%) en Turnhout (70%) is dat niet het geval. De werkzaamheidsgraad van personen van niet-EU-herkomst ligt in de meeste steden onder de 50%. Dat is niet het geval in Brugge (59%), Aalst (55%), Mechelen (53%) en Gent (50%). In alle steden ligt de werkzaamheidsgraad van personen van EU-herkomst tussen die van personen van Belgische herkomst en van niet-EU-herkomst in.

De herkomstkloof – het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst en niet-EU-herkomst – ligt in 2016 in het Vlaamse Gewest op 24 procentpunten. Gemiddeld genomen is de herkomstkloof in de 13 steden nog iets groter dan in het Vlaamse Gewest in zijn geheel. Deze kloof is het grootst in Leuven en Roeselare (31 ppt.). In Brugge en Oostende is de kloof het kleinst (respectievelijk 15 en 17 ppt.).

De herkomstkloof was in de 13 steden het grootst in 2011 (27 ppt.) en daalde in de jaren daarna weer tot het niveau van 2009. Daarmee volgden de 13 steden dezelfde trend als in het Vlaamse Gewest in zijn geheel.

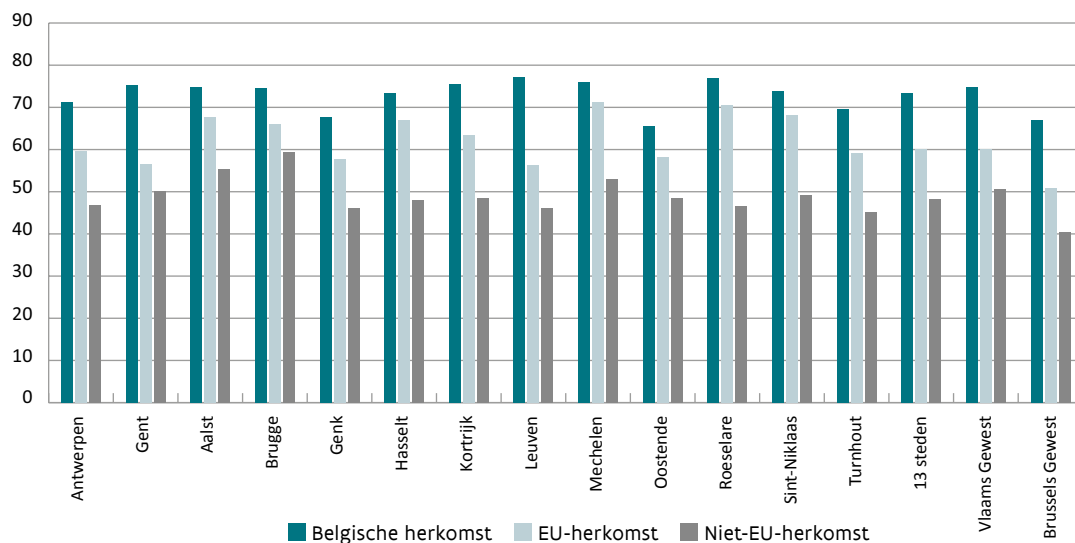
Aandachtspunten

Een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, worden door de KSZ niet als zodanig geregistreerd omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid, internationale ambtenaren en diplomaten.

Herkomstkloof in de werkzaamheid, van 2009 tot 2016, op 1 januari, in procentpunten.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	23,5	24,6	25,8	25,7	25,9	25,7	24,7	24,5
Gent	25,8	26,6	26,8	25,9	25,4	26,4	25,7	25,1
Aalst	20,0	21,4	22,3	20,7	21,2	21,6	21,1	19,3
Brugge	13,6	13,4	18,3	16,4	18,4	17,7	16,9	15,0
Genk	21,6	23,4	21,6	20,7	21,2	22,3	21,8	21,7
Hasselt	25,2	27,4	26,2	24,4	25,0	24,1	24,9	25,2
Kortrijk	27,1	30,0	30,1	30,5	29,7	28,4	26,5	26,8
Leuven	31,7	33,3	33,5	33,1	32,4	31,0	30,7	31,1
Mechelen	24,6	25,6	25,3	24,6	25,5	25,1	23,8	23,0
Oostende	18,0	19,8	20,5	19,8	19,6	20,2	18,1	17,1
Roeselare	24,8	26,9	33,2	30,8	31,7	31,9	29,8	30,5
Sint-Niklaas	21,7	22,5	24,7	24,1	24,9	24,5	23,1	24,6
Turnhout	21,2	22,1	22,9	21,6	22,3	23,2	22,0	24,6
Totaal 13 steden	24,9	26,1	26,8	26,2	26,4	26,3	25,3	25,1
Vlaams Gewest	23,7	24,7	25,7	25,0	25,2	24,9	24,1	24,2
Brussels Gewest	24,9	25,4	27,0	26,8	26,5	26,5	26,4	26,5

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar) naar herkomstgroep, in 2016, op 1 januari, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

ALGEMENE WERKLOOSHEIDSGRAAD

Definitie

De werkloosheidsgraad (15-64 jaar) wordt berekend als het aandeel niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar) in de beroepsbevolking (15-64 jaar).

De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek).

De beroepsbevolking is samengesteld uit werkenden (loontrekkenden, zelfstandigen en helpers) en niet-werkende werkzoekenden.

Voor meer informatie: <https://arvastat.vdab.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. De indicator drukt uit welk aandeel van de 15-64-jarige inwoners die zich aanbieden op de arbeidsmarkt werkloos is. Vanuit het perspectief van de arbeidsmarkt is een lage werkloosheidsgraad gunstig.

De indicator is gelinkt met intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. Het stedelijk arbeidsmarktbeleid wordt aangevuld met een waaijer van initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) en vraag en aanbod doelmatig te verbinden. Daarnaast kan deze indicator ook gekoppeld worden aan intentie 2.1 waar het wegwerken van drempels benadrukt wordt. Daarbovenop kan deze indicator ook intentie 2.6, waar het bestrijden van armoede en uitsluiting centraal staat, mee opvolgen. De indicator wordt best samen gelezen met andere indicatoren zoals [Jobratio](#), [Werkzaamheidsgraad](#), [Deeltijds werken](#), [Langdurige werkloosheid](#), [Werkloosheidsgraad van jongeren](#), [Werkloosheidsgraad van ouderen](#), ...

In het Vlaamse Gewest is in 2017 7,1% van de 15-64-jarigen die zich aanbieden op de arbeidsmarkt op zoek naar werk. Het gemiddelde voor het geheel van de 13 steden ligt hoger en komt op 11,1%. De hoogste werkloosheidsgraden worden genoteerd in Antwerpen (15%) en Turnhout (12,3%). Enkel Brugge (6,1%) en Roeselare (6,5%) doen het beter dan het Vlaamse gemiddelde.

In alle centrumsteden, op Turnhout na, ligt de mannelijke werkloosheidsgraad hoger dan de vrouwelijke werkloosheidsgraad in 2017. De kloof tussen de werkloosheidsgraad van mannen en vrouwen is het grootst in Mechelen (2,8 procentpunten) en Leuven (2,5 procentpunten) en het kleinst in Aalst, Roeselare en Sint-Niklaas (0,4 procentpunten).

In Vlaanderen is er in 2016 voor het eerst sinds 5 jaar sprake van een aanzienlijke daling van de werkloosheidsgraad ten opzichte van 2015. In een groot deel van de steden is dat eveneens het geval (bijvoorbeeld Genk, Oostende, ...). In steden zoals Aalst, Leuven en Sint-Niklaas blijft de werkloosheidsgraad eerder stabiel of stijgt deze licht. In 2017 neemt de werkloosheidsgraad nog enkel toe in Leuven.

Aandachtspunten

Cijfers over werkloosheid worden dikwijls benaderd vanuit het perspectief van inschrijving als werkzoekende. Dergelijke statistieken behoren tot de bevoegdheid van de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling (VDAB, ACTIRIS, ...).

Voor het berekenen van het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) wordt in Vlaanderen het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de VDAB, als basis genomen. De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), jongeren in beroepsinschakelingstijd (BIT), vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in opleiding, jobstudenten, ...).

De voorliggende algemene werkloosheidsgraad (15-64 jaar) wijkt licht af van de door de VDAB zelf gepubliceerde werkloosheidsgraad waar de 15-17-jarigen niet meegeteld worden. Bij de leeftijd 15-64 jaar gaat het om een internationale afbakening.

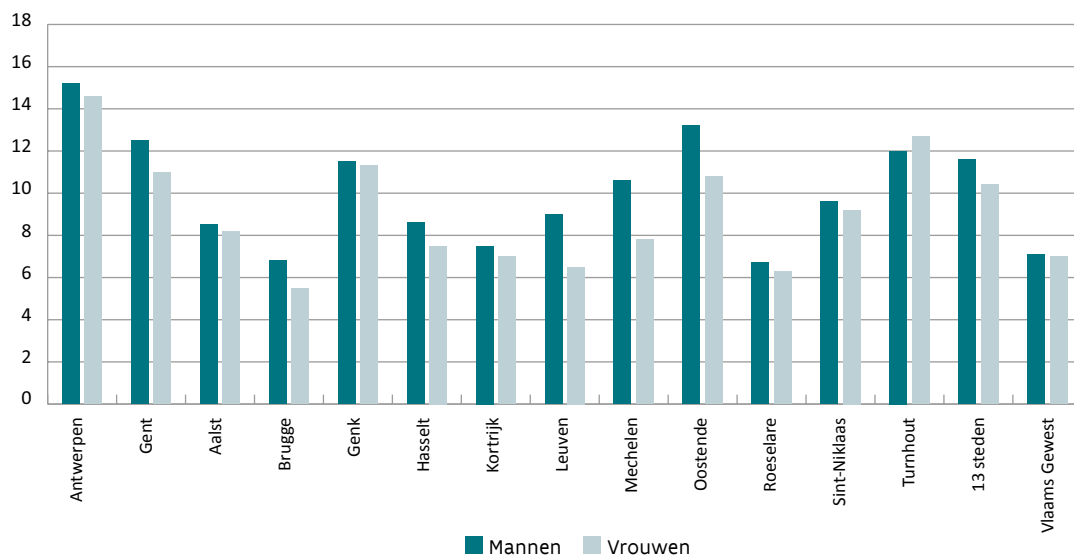
De beroepsbevolkingscijfers zijn afkomstig van het Steunpunt Werk. Om de werkloosheidsgraden te berekenen worden de meest recente beroepsbevolkingscijfers op het moment van de berekening gehanteerd. Voor elk jaar gaat het dus om de beroepsbevolking van 2 jaar eerder. De werkloosheidsgraden worden nadien niet opnieuw herrekend met de beroepsbevolking van het jaar zelf.

Werkloosheidsgraad (15-64 jaar), van 2008 tot 2017, jaargemiddelde, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antwerpen	11,8	14,4	15,0	14,6	15,3	16,0	16,3	16,2	15,8	15,0
Gent	9,7	11,6	11,6	10,8	11,5	12,5	13,3	13,0	12,5	11,8
Aalst	7,2	8,5	8,5	7,7	7,9	8,5	8,9	9,1	9,1	8,4
Brugge	4,9	5,8	6,1	5,7	6,0	6,6	7,0	6,7	6,4	6,1
Genk	10,0	13,4	12,7	11,4	12,3	13,2	13,1	14,1	12,7	11,4
Hasselt	6,9	8,0	8,0	7,5	7,9	8,6	9,1	9,3	8,9	8,1
Kortrijk	6,5	8,2	8,2	7,4	7,8	8,1	8,1	7,9	7,6	7,2
Leuven	5,9	6,7	6,8	6,7	6,9	7,7	7,6	7,3	7,5	7,8
Mechelen	7,9	9,5	9,6	8,8	9,1	9,5	10,0	10,1	9,7	9,3
Oostende	9,1	11,1	11,6	11,0	11,2	11,7	13,0	12,8	12,2	12,1
Roeselare	4,7	5,9	5,9	5,2	5,9	6,7	7,1	6,9	6,6	6,5
Sint-Niklaas	6,5	8,0	8,1	7,8	8,3	9,3	9,7	9,6	10,0	9,4
Turnhout	9,1	11,0	11,0	10,2	10,8	11,7	13,1	13,3	13,0	12,3
Totaal 13 steden	8,8	10,7	10,9	10,3	10,9	11,6	12,1	12,0	11,6	11,1
Vlaams Gewest	5,9	7,0	7,1	6,7	7,0	7,5	7,9	7,9	7,5	7,1

Bron: VDAB.

Werkloosheidsgraad (15-64 jaar), naar geslacht, in 2017, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB.

LANGDURIGE WERKLOOSHEID

Definitie

Aandeel langdurig niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar) in de totale groep niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar).

De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek).

Langdurig werkzoekenden zijn 1 jaar of langer werkzoekend.

Voor meer informatie: <https://arvastat.vdab.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. Bovendien is er ook aandacht voor het streven naar gelijke kansen. Alle vormen van sociale uitsluiting en armoede worden er op een structurele en proactieve wijze bestreden door de uitbouw van een inclusief beleid dat kwetsbare personen alle kansen biedt. De indicator drukt uit welk aandeel van de 15-64-jarige inwoners die zich aanbieden op de arbeidsmarkt al één jaar of langer op zoek is naar een job. Een daling van de langdurige werkloosheid is een gunstige evolutie.

De indicator is gelinkt met intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. Het stedelijk arbeidsmarktbeleid wordt aangevuld met een waaijer van initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) en vraag en aanbod doelmatig te verbinden. Daarnaast kan deze indicator ook gekoppeld worden aan intentie 2.1 waar het wegwerken van drempels benadrukt wordt en intentie 2.4 waar het maximaal inspelen op diversiteit onder de aandacht gebracht wordt. Daarenboven kan deze indicator ook intentie 2.6, waar het bestrijden van armoede en uitsluiting centraal staat, mee opvolgen. De indicator wordt best samen gelezen met tal van andere

indicatoren zoals *Jobratio*, *Werkzaamheidsgraad*, *Deeltijds werken*, *Werkloosheid van laaggeschoolden*, *Werkloosheidsgraad van jongeren*, *Werkloosheidsgraad van ouderen*, ...

In het Vlaamse Gewest komt het aandeel langdurig werkzoekenden in 2017 op 48,1%; in de 13 steden globaal genomen ligt dit iets hoger (50%). Antwerpen, Gent, Aalst en Turnhout kennen in dat jaar het hoogste aandeel langdurig werkzoekenden. In deze steden zijn ruim de helft van de niet-werkende werkzoekenden meer dan een jaar op zoek naar een baan. In Leuven ligt het percentage langdurig werkzoekenden het laagst (40,6%). De overige steden bevinden zich daar tussenin.

In 11 van de 13 steden ligt het mannelijk aandeel langdurig werkzoekenden hoger dan het vrouwelijk aandeel langdurig werkzoekenden in 2017. Dit is ook op Vlaams niveau het geval.

In vergelijking met 2008 nam het aandeel langdurig werkzoekenden in 2017 toe in de totaliteit van de 13 steden. Ook in elk van de steden apart neemt het aandeel werkzoekenden die één jaar en langer op zoek zijn naar een job toe ten opzichte van 2008.

Aandachtspunten

Cijfers over werkloosheid worden dikwijls benaderd vanuit het perspectief van inschrijving als werkzoekende. Dergelijke statistieken behoren tot de bevoegdheid van de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling (VDAB, ACTIRIS, ...).

Voor het berekenen van het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) wordt in Vlaanderen het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de VDAB, als basis genomen. De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), jongeren in beroepsinschakelingstijd (BIT), vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in opleiding, jobstudenten, ...).

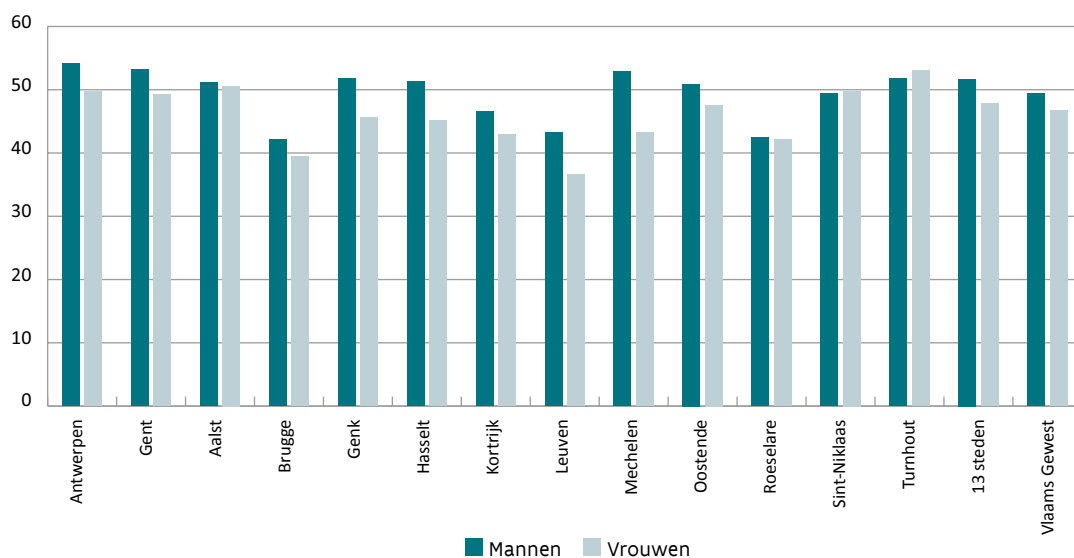
Bij de leeftijd 15-64 jaar gaat het om een internationale afbakening.

Aandeel langdurig niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar), van 2008 tot 2017, jaargemiddelde, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antwerpen	43,6	41,1	45,0	45,9	46,2	47,0	49,4	52,8	53,1	52,2
Gent	44,5	43,1	47,4	46,3	44,3	44,8	46,1	50,2	50,5	51,5
Aalst	42,1	40,3	44,6	45,2	42,8	43,4	45,5	47,6	49,8	50,8
Brugge	39,7	35,5	38,7	39,7	37,6	36,3	39,7	41,8	41,1	41,0
Genk	40,1	35,3	45,1	44,6	42,3	43,1	46,3	39,9	49,2	49,0
Hasselt	42,6	39,1	42,3	43,9	41,6	40,2	43,3	43,8	47,8	48,6
Kortrijk	41,6	39,5	44,9	46,1	44,3	43,4	45,1	45,1	45,8	44,9
Leuven	35,7	33,0	35,8	36,0	36,1	35,9	38,4	40,2	41,4	40,6
Mechelen	40,9	37,6	42,3	43,2	42,6	43,0	43,8	46,8	49,1	49,1
Oostende	40,8	38,9	43,5	45,6	43,9	42,6	44,9	49,5	49,8	49,6
Roeselare	39,1	37,4	40,3	41,4	38,0	39,7	40,8	41,0	42,4	42,3
Sint-Niklaas	40,3	36,9	42,2	42,5	41,3	42,0	44,7	46,7	47,4	49,6
Turnhout	46,2	42,8	46,1	47,9	45,0	45,9	46,8	50,6	52,2	52,4
Totaal 13 steden	42,5	40,0	44,3	44,9	43,9	44,3	46,4	49,1	50,2	50,0
Vlaams Gewest	42,4	39,0	43,1	43,8	42,2	41,7	44,0	46,3	48,0	48,1

Bron: VDAB.

Aandeel langdurig niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar), naar geslacht, in 2017, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB.

WERKLOOSHEID VAN LAAGGESCHOOLDEN

Definitie

Bij de laaggeschoolde werkloosheid wordt de verhouding genomen tussen de laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar) en de totale groep niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar).

De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek).

Als laaggeschoold worden deze personen beschouwd die ten hoogste een diploma lager onderwijs of 1ste graad van het secundair onderwijs, leertijd, deeltijds beroepssecundair onderwijs of 2de graad secundair onderwijs behaald hebben.

Voor meer informatie: <https://arvastat.vdab.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. Bovendien is er ook aandacht voor het streven naar gelijke kansen in een duurzame stad. Alle vormen van sociale uitsluiting en armoede worden er op een structurele en proactieve wijze bestreden door de uitbouw van een inclusief beleid dat kwetsbare personen alle kansen biedt.

De indicator drukt uit welk aandeel van de 15-64-jarige niet-werkende werkzoekenden laaggeschoold is. Een daling van de werkloosheid bij laaggeschoolden wordt als gunstig beschouwd.

De indicator is gelinkt met intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. Het stedelijk arbeidsmarktbeleid wordt aangevuld met een waaiër van initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) en vraag en aanbod doelmatig te verbinden. Daarnaast kan deze indicator ook gekoppeld worden aan intentie 2.1 waar het wegwerken van drempels benadrukt wordt en intentie 2.4 waar het maximaal inspelen op diversiteit onder de aandacht gebracht wordt. Daarenboven kan

deze indicator ook intentie 2.6, waar het bestrijden van armoede en uitsluiting centraal staat, mee opvolgen. De indicator wordt best samen gelezen met tal van andere indicatoren zoals [Jobratio](#), [Werkzaamheidsgraad](#), [Deeltijds werken](#), [Langdurige werkloosheid](#), [Werkloosheidsgraad van jongeren](#), [Werkloosheidsgraad van ouderen](#), ...

Anno 2017 hebben bijna alle steden een aandeel van 37% à 54% laaggeschoolden onder de werkzoekenden. Sint-Niklaas en Oostende kennen het hoogste aandeel; Leuven en Hasselt het laagste.

Bij opdeling naar geslacht blijkt Leuven eveneens zowel het laagste aandeel mannelijke alsook het laagste aandeel vrouwelijke laaggeschoolde NWWZ te hebben. In Genk wordt het hoogste aandeel laaggeschoolde werkzoekende mannen genoteerd; in Sint-Niklaas het hoogste aandeel laaggeschoolde vrouwelijke werkzoekenden.

In vergelijking met 2008 daalde in 2017 het aantal laaggeschoolde werkzoekenden in elk van de centrum- en grootsteden. Het aandeel laaggeschoolde NWWZ nam het meeste af in Aalst en Hasselt; de kleinste vermindering wordt genoteerd in Leuven en Roeselare.

Aandachtspunten

Cijfers over werkloosheid worden dikwijls benaderd vanuit het perspectief van inschrijving als werkzoekende. Dergelijke statistieken behoren tot de bevoegdheid van de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling (VDAB, ACTIRIS, ...).

Voor het berekenen van het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) wordt in Vlaanderen het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de VDAB, als basis genomen. De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), jongeren in beroepsinschakelingstijd (BIT), vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in opleiding, jobstudenten, ...).

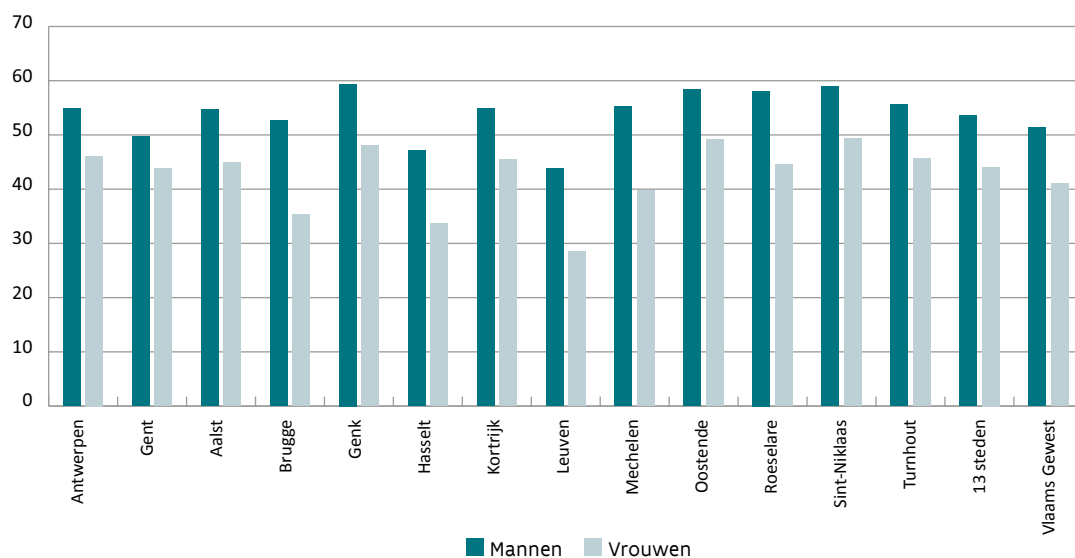
Bij de leeftijd 15-64 jaar gaat het om een internationale afbakening.

Aandeel laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar), van 2008 tot 2017, jaargemiddelde, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antwerpen	57,1	55,8	55,3	54,5	53,2	52,0	50,7	50,2	51,2	51,1
Gent	51,8	51,5	51,2	49,9	47,8	46,2	45,4	45,6	46,9	47,2
Aalst	60,1	57,7	56,1	55,4	54,0	52,8	50,7	50,5	50,9	50,2
Brugge	51,7	50,0	50,4	49,5	48,0	45,3	43,7	43,8	45,0	45,3
Genk	61,5	60,3	59,3	59,2	57,4	56,5	54,7	55,1	55,3	54,3
Hasselt	49,1	46,8	45,5	45,1	43,3	40,5	38,9	39,9	40,7	41,2
Kortrijk	56,1	54,0	52,6	52,4	52,0	50,1	49,3	49,1	50,5	50,6
Leuven	39,7	37,7	37,0	37,4	36,2	35,5	33,5	33,7	36,1	37,9
Mechelen	56,0	54,2	52,8	51,8	50,0	48,9	47,0	47,2	48,5	49,1
Oostende	58,6	56,9	56,2	55,3	54,3	52,3	52,3	53,6	55,5	54,7
Roeselare	55,2	54,8	53,5	53,5	51,7	50,3	49,3	48,7	51,0	51,9
Sint-Niklaas	60,3	59,5	58,1	55,7	55,1	54,3	51,4	52,6	54,7	54,6
Turnhout	58,0	55,5	56,4	54,2	52,2	51,8	51,2	50,5	51,1	50,9
Totaal 13 steden	55,2	54,0	53,4	52,5	51,1	49,7	48,4	48,4	49,5	49,5
Vlaams Gewest	53,5	51,9	51,3	50,5	49,0	47,1	45,7	45,6	46,5	46,6

Bron: VDAB.

Aandeel laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden (15-64 jaar), naar geslacht, in 2017, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB.

WERKLOOSHEID NAAR HERKOMST

Definitie

De werkloosheidsgraad wordt berekend als het aandeel (%) werkzoekenden in de beroepsbevolking (15 tot 64 jaar) per herkomstgroep, op 1 januari van het jaar. De beroepsbevolking wordt gevormd door de som van de werkenden en de werkzoekenden. De herkomstkloof in de werkloosheid is het verschil in procentpunten tussen de werkloosheidsgraad van personen van Belgische herkomst en personen van niet-EU-herkomst.

Werkzoekenden zijn hier de personen die als werkzoekend worden beschouwd in de nomenclatuur van de socio-economische positie van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (DWH AM&SB KSZ). Het gaat om werkzoekenden na voltijdse tewerkstelling met werkloosheidsuitkering, werkzoekenden na een vrijwillig deeltijdse job met werkloosheidsuitkering en werkzoekenden na studies, met wachttuitkering/inschakelingsuitkering of overbruggingsuitkering. Het gaat dus enkel om uitkeringsgerechte werkzoekenden.

Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit van de persoon, de eerste nationaliteit van de vader en de eerste nationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Om de personen van buitenlandse herkomst op te delen in verschillende herkomstgroepen wordt eerst gekeken naar de eerste nationaliteit van de vader, daarna naar de eerste nationaliteit van de moeder, de eerste nationaliteit van de persoon en de huidige nationaliteit van de persoon.

Voor meer informatie: <http://www.ksz.fgov.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met werkgelegenheid en waardig werk voor alle inwoners. Deze indicator geeft aan in welke mate de inwoners (15-64 jaar) met een buitenlandse herkomst van een stad werkloos zijn. Deze indicator is verbonden met intentie 1.1 'Vraag en aanbod afstemmen', intentie 2.1 'Wegwerken van drempels', intentie 2.4 'Maximaal inspelen op diversiteit' en intentie 2.6 'Bestrijden van armoede en uitsluiting'. Niet enkel wordt vanuit een arbeidsmarktperspectief een hoge werkzaamheid van personen met een buitenlandse herkomst als gunstig beschouwd, ook wijst dit op een goede afstemming van de arbeidsmarkt en de samenleving in haar geheel op kansengroepen.

Deze indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren die de arbeidsmarkt in kaart brengen, zoals [Werkzaamheidsgraad](#), [Algemene werkloosheidsgraad](#), [Werkzaamheid naar herkomst](#), [Leeftijdskloof in de werkzaamheid](#), [Werkloosheid van laaggeschoolden](#), [Werkloosheidsgraad van jongeren](#) en [Werkloosheidsgraad van ouderen](#).

Er bestaat een duidelijk verschil tussen de werkloosheidsgraad van personen van Belgische herkomst en personen van buitenlandse herkomst. In het Vlaamse Gewest is begin 2016 4% van de beroepsbevolking tussen 15 en 64 jaar werkloos. Bij de personen van EU-herkomst gaat het om 7%, bij de personen van niet-EU-herkomst om 14%.

Een gelijkaardig verschil tussen de herkomstgroepen is terug te vinden in alle 13 steden. De werkloosheidsgraad van personen van Belgische herkomst ligt nagenoeg overal onder de 5%. Enkel in Oostende (7%), Turnhout (7%), Antwerpen (6%) en Genk (5%) is dat niet het geval. De werkloosheidsgraad van personen van niet-EU-herkomst ligt in de meeste steden boven de 10%. Dat is niet het geval in Leuven (9%) en in Brugge (10%). In alle steden ligt de werkloosheidsgraad van personen van EU-herkomst tussen die van personen van Belgische herkomst en van niet-EU-herkomst in.

De herkomstkloof – het verschil tussen de werkloosheidsgraad van personen van Belgische herkomst en niet-EU-herkomst – ligt in 2016 in het Vlaamse Gewest op 10 procentpunten. Gemiddeld genomen is de herkomstkloof in de 13 steden nog iets groter dan in het Vlaamse Gewest in zijn geheel. Deze kloof is het grootst in Hasselt, Sint-Niklaas, Roeselare en Kortrijk (telkens 12 ppt.). In Leuven en Brugge is de kloof het kleinst (telkens 6 ppt.).

De herkomstkloof was in de 13 steden in absolute waarden het grootst in 2010 en 2014 (telkens 13 ppt.) en daalde in de jaren daarna weer tot het niveau van 2009. Daarmee volgden de 13 steden dezelfde trend als in het Vlaamse Gewest in zijn geheel.

Aandachtspunten

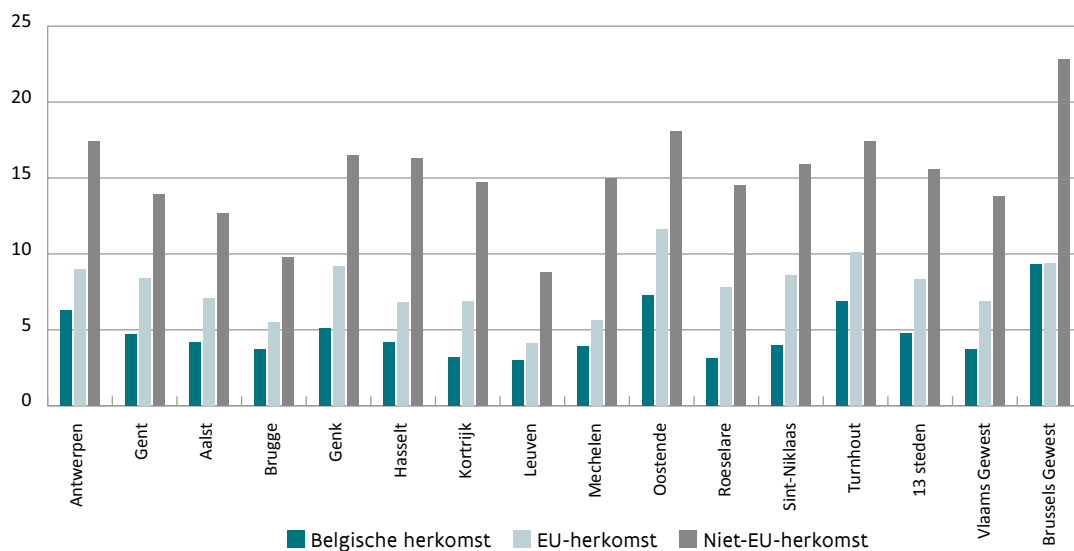
Een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, worden door de KSZ niet als zodanig geregistreerd omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid, internationale ambtenaren en diplomaten.

Herkomstkloof in de werkloosheid, van 2009 tot 2016, op 1 januari, in procentpunten.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	-10,8	-12,6	-11,6	-11,4	-11,9	-12,4	-11,7	-11,1
Gent	-11,6	-12,9	-11,1	-10,0	-10,7	-11,2	-10,5	-9,2
Aalst	-10,2	-11,3	-10,4	-9,4	-10,3	-10,3	-9,4	-8,5
Brugge	-4,3	-4,6	-5,1	-4,7	-5,5	-6,4	-6,6	-6,1
Genk	-10,9	-15,7	-12,5	-11,1	-12,6	-13,4	-11,6	-11,4
Hasselt	-11,9	-14,3	-12,0	-11,1	-12,8	-13,0	-13,2	-12,1
Kortrijk	-12,5	-14,8	-13,4	-12,4	-12,4	-11,7	-11,3	-11,5
Leuven	-4,7	-6,5	-5,3	-6,4	-5,9	-6,4	-5,6	-5,8
Mechelen	-13,0	-15,5	-14,0	-13,7	-14,2	-13,8	-13,1	-11,1
Oostende	-11,4	-12,7	-11,8	-10,2	-11,8	-14,1	-12,4	-10,8
Roeselare	-12,1	-11,5	-10,9	-10,1	-11,4	-13,1	-11,4	-11,5
Sint-Niklaas	-11,6	-14,0	-12,6	-11,9	-13,0	-13,7	-12,2	-11,9
Turnhout	-10,4	-11,2	-11,4	-10,8	-12,1	-12,9	-11,5	-10,5
Totaal 13 steden	-11,2	-13,2	-11,9	-11,4	-12,0	-12,5	-11,7	-10,9
Vlaams Gewest	-10,3	-12,1	-10,9	-10,4	-11,2	-11,6	-10,8	-10,1
Brussels Gewest	-15,5	-16,4	-16,0	-15,6	-15,4	-15,6	-14,7	-13,5

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Werkloosheidsgraad (15-64 jaar) naar herkomstgroep, in 2016, op 1 januari, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

WERKLOOSHEIDSGRAAD VAN JONGEREN

Definitie

De werkloosheidsgraad van jongeren (15-24 jaar) wordt berekend als het aandeel niet-werkende werkzoekenden (15-24 jaar) in de beroepsbevolking (15-24 jaar).

De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek).

De beroepsbevolking is samengesteld uit werkenden (loontrekkenden, zelfstandigen en helpers) en niet-werkende werkzoekenden.

Jongeren zijn hier de 15-24-jarigen.

Voor meer informatie: <https://arvastat.vdab.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. Bovendien is er ook aandacht voor het streven naar gelijke kansen in een duurzame stad. Alle vormen van sociale uitsluiting en armoede worden er op een structurele en proactieve wijze bestreden door de uitbouw van een inclusief beleid dat kwetsbare personen alle kansen biedt.

De indicator drukt uit welk aandeel van de 15-24-jarige inwoners die zich aanbieden op de arbeidsmarkt werkloos is. Vanuit een arbeidsmarktperspectief wordt een lage werkloosheidsgraad van jongeren als gunstig beschouwd.

De indicator is gelinkt met intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. Het stedelijk arbeidsmarktbeleid wordt aangevuld met een waaier van initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) en vraag en aanbod doelmatig te verbinden. Daarnaast kan deze indicator ook gekoppeld worden aan intentie 2.1 waar het wegwerken van drempels benadrukt wordt en intentie 2.4 waar het maximaal inspelen op diversiteit onder de aandacht gebracht wordt. Daarenboven kan deze indicator ook intentie 2.6, waar het bestrijden van armoede en uitsluiting centraal staat, mee opvolgen. De indicator laat zich best samen lezen met tal van andere

indicatoren zoals *Jobratio*, *Werkzaamheidsgraad*, *Deeltijds werken*, *Langdurige werkloosheid*, *Werkloosheid van laaggeschoolden*, *Werkloosheidsgraad van ouderen*, ...

Anno 2017 is gemiddeld 16% van de jongere beroepsbevolking (15-24 jaar) in Vlaanderen werkloos. In Antwerpen en Gent loopt dit zelfs op tot circa een kwart van de beroepsactieve jongeren. De laagste werkloosheidsgraad bij jongeren wordt opgetekend in Roeselare, Brugge en Kortrijk.

Ook in 2017 is er bij de jongeren een genderverschil: in alle 13 groot- en centrumsteden is de mannelijke werkloosheidsgraad bij de 15-24-jarigen hoger dan de vrouwelijke werkloosheidsgraad.

In vergelijking met 2008 ligt de jongerenwerkloosheid in elk van de 13 steden op een hoger niveau in 2017. Ook in de totaliteit van de 13 steden en in het Vlaamse Gewest is dat het geval.

Aandachtspunten

Cijfers over werkloosheid worden dikwijls benaderd vanuit het perspectief van inschrijving als werkzoekende. Dergelijke statistieken behoren tot de bevoegdheid van de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling (VDAB, ACTIRIS, ...).

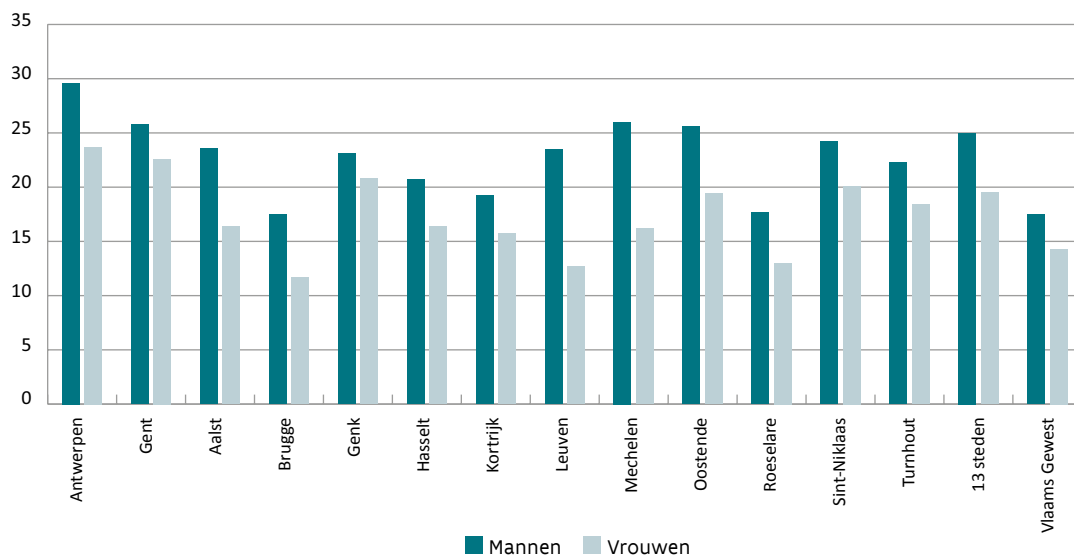
Voor het berekenen van het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) wordt in Vlaanderen het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de VDAB, als basis genomen. De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), jongeren in beroepsinschakelingstijd (BIT), vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in opleiding, jobstudenten, ...).

De beroepsbevolkingscijfers zijn afkomstig van het Steunpunt Werk. Om de werkloosheidsgraden te berekenen worden de meest recente beroepsbevolkingscijfers op het moment van de berekening gehanteerd. Voor elk jaar gaat het dus om de beroepsbevolking van 2 jaar eerder. De werkloosheidsgraden worden nadien niet opnieuw herrekend met de beroepsbevolking van het jaar zelf.

Werkloosheidsgraad van jongeren (15-24 jaar), van 2008 tot 2017, jaargemiddelde, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antwerpen	19,6	26,3	26,6	24,3	26,7	28,0	26,2	26,0	27,8	26,8
Gent	18,6	24,2	23,9	21,7	24,1	26,2	25,3	24,6	26,2	24,3
Aalst	14,1	17,4	17,3	16,2	17,7	20,0	20,0	20,5	22,5	20,2
Brugge	10,7	14,1	15,1	14,2	15,6	17,4	17,4	17,1	16,6	14,9
Genk	17,0	26,3	24,4	22,2	26,0	27,4	25,1	23,8	23,8	22,1
Hasselt	13,6	18,7	18,8	18,1	18,5	21,2	20,8	20,9	20,1	18,7
Kortrijk	12,4	16,8	16,3	15,1	15,6	17,0	16,8	17,1	18,2	17,6
Leuven	12,8	16,2	16,0	16,1	17,3	19,4	17,2	15,6	16,8	18,4
Mechelen	16,5	21,6	21,7	19,3	20,7	21,2	20,6	21,8	22,5	21,3
Oostende	16,5	21,6	21,3	20,6	22,1	22,2	22,8	23,4	23,5	23,0
Roeselare	9,6	13,1	13,4	11,8	14,8	16,7	16,3	15,8	15,4	15,5
Sint-Niklaas	13,4	17,4	16,9	16,1	19,0	20,1	19,6	20,2	22,7	22,3
Turnhout	14,6	20,2	19,1	16,4	18,5	21,2	23,9	23,9	22,4	20,5
Totaal 13 steden	16,3	21,7	21,7	20,0	22,1	23,7	22,7	22,5	23,5	22,4
Vlaams Gewest	11,5	15,6	15,7	14,4	15,9	17,7	17,5	17,0	17,0	16,0

Bron: VDAB.

Werkloosheidsgraad van jongeren (15-24 jaar), naar geslacht, in 2017, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB.

WERKLOOSHEIDSGRAAD VAN OUDEREN

Definitie

De werkloosheidsgraad van ouderen (50-64 jaar) wordt berekend als het aandeel niet-werkende werkzoekenden (50-64 jaar) in de beroepsbevolking (50-64 jaar).

De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek).

De beroepsbevolking is samengesteld uit werkenden (loontrekkenden, zelfstandigen en helpers) en niet-werkende werkzoekenden.

Ouderen zijn hier de 50-64-jarigen.

Voor meer informatie: <https://arvastat.vdab.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. Bovendien is er ook aandacht voor het streven naar gelijke kansen in een duurzame stad. Alle vormen van sociale uitsluiting en armoede worden er op een structurele en proactieve wijze bestreden door de uitbouw van een inclusief beleid dat kwetsbare personen alle kansen biedt.

De indicator drukt uit welk aandeel van de 50-64-jarige inwoners die zich aanbieden op de arbeidsmarkt werkloos is.

De indicator is gelinkt met intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. Het stedelijk arbeidsmarktbeleid wordt aangevuld met een waaier van initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) en vraag en aanbod doelmatig te verbinden. Daarnaast kan deze indicator ook gekoppeld worden aan intentie 2.1 waar het wegwerken van drempels benadrukt wordt en intentie 2.4 waar het maximaal inspelen op diversiteit onder de aandacht gebracht wordt. Daarenboven kan deze indicator ook intentie 2.6, waar het bestrijden van armoede en uitsluiting centraal staat, mee opvolgen. De indicator wordt best samen gelezen met tal van andere indicatoren zoals [Jobratio](#), [Werkzaamheidsgraad](#), [Deeltijds werken](#), [Langdurige werkloosheid](#), [Werkloosheid van laaggeschoolden](#), [Werkloosheidsgraad van jongeren](#), ...

In Vlaanderen hebben bijna 7 op de 100 ouderen (50-64 jaar) die zich aanbieden op de arbeidsmarkt geen job in

2017. In Antwerpen zijn dit zelfs 14 op de 100 van de beroepsactieve ouderen. De laagste werkloosheidsgraad bij ouderen wordt opgetekend in Roeselare en Brugge.

De werkloosheidsgraad verschilt ook binnen de leeftijdsgroep 50-64 jaar. Naarmate de leeftijd stijgt, neemt in elk van de steden met uitzondering van Genk ook de werkloosheidsgraad toe.

In vergelijking met 2015 is de werkloosheid bij de ouderen in elk van de 13 steden (lichtjes) gedaald in 2016. Ook in 2017 ligt de werkloosheidsgraad lager dan in het voorgaande jaar. Ten opzichte van 2008 ligt de werkloosheidsgraad bij de 50-64 jarigen in de totaliteit van de 13 steden op een iets hoger niveau. Dit is eveneens het geval voor beide grootsteden als voor Leuven, Mechelen, Oostende, Sint-Niklaas en Turnhout; in de overige steden bereikt de werkloosheidsgraad bij de ouderen een lager peil.

Aandachtspunten

Cijfers over werkloosheid worden dikwijls benaderd vanuit het perspectief van inschrijving als werkzoekende. Dergelijke statistieken behoren tot de bevoegdheid van de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling (VDAB, ACTIRIS, ...).

Voor het berekenen van het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) wordt in Vlaanderen het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de VDAB, als basis genomen. De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), jongeren in beroepsinschakelingsstijd (BIT), vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in opleiding, jobstudenten, ...).

De beroepsbevolkingscijfers zijn afkomstig van het Steunpunt Werk. Om de werkloosheidsgraden te berekenen worden de meest recente beroepsbevolkingscijfers op het moment van de berekening gehanteerd. Voor elk jaar gaat het dus om de beroepsbevolking van 2 jaar eerder. De werkloosheidsgraden worden nadien niet opnieuw herrekend met de beroepsbevolking van het jaar zelf.

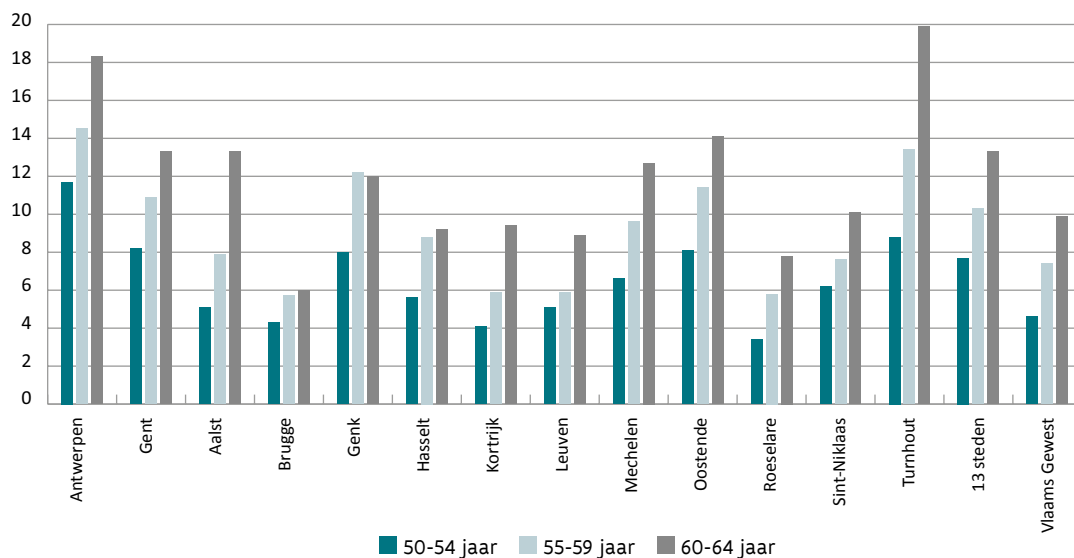
Sinds januari 2013 zijn maxi-vrijstellingen enkel mogelijk voor 60-plussers. Voorheen was de leeftijdsgrens 58 jaar. Een werkloze met een maxi-vrijstelling is vrijgesteld van inschrijving als werkzoekende en moet niet langer beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Doordat werkzoekenden langer beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt, wordt de groep (oudere) werkzoekenden groter.

Werkloosheidsgraad van ouderen (50-64 jaar), van 2008 tot 2017, jaargemiddelde, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antwerpen	11,6	12,7	13,2	13,2	13,2	13,6	14,7	15,3	15,0	14,2
Gent	9,0	9,5	9,9	9,7	9,6	10,0	11,3	11,9	11,2	10,3
Aalst	8,9	9,3	9,4	8,4	7,7	7,8	8,5	8,8	8,3	7,5
Brugge	5,7	5,8	6,0	5,5	5,1	5,3	5,6	5,6	5,4	5,3
Genk	12,5	12,2	12,2	11,7	10,9	10,5	10,7	13,6	12,0	10,6
Hasselt	7,7	7,7	7,9	7,6	7,4	7,1	7,7	8,5	8,2	7,6
Kortrijk	6,9	8,0	8,4	7,7	7,6	7,5	7,7	7,5	6,7	5,7
Leuven	6,0	6,0	5,9	5,9	5,7	5,7	6,2	6,5	6,4	6,2
Mechelen	7,8	8,4	8,6	8,5	8,3	8,5	9,1	9,6	9,2	9,0
Oostende	9,4	10,7	11,0	10,8	9,9	9,8	11,2	11,7	11,1	10,6
Roeselare	6,1	6,5	6,7	6,2	5,9	6,0	6,5	6,2	5,5	5,2
Sint-Niklaas	6,8	7,1	7,5	7,3	6,8	7,3	8,0	8,4	8,1	7,6
Turnhout	11,6	11,5	12,1	11,9	11,0	11,0	13,1	13,9	13,3	12,4
Totaal 13 steden	9,0	9,6	9,9	9,7	9,4	9,6	10,5	11,0	10,5	9,9
Vlaams Gewest	7,2	7,5	7,6	7,2	6,9	6,9	7,5	7,8	7,3	6,8

Bron: VDAB.

Werkloosheidsgraad van ouderen (50-64 jaar), naar leeftijdsklasse, in 2017, jaargemiddelde, in %.

Bron: VDAB.

SPANNINGSRATIO

Definitie

De spanningsratio geeft aan hoeveel niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) er beschikbaar zijn ten opzichte van het totaal aantal openstaande vacatures.

De niet-werkende werkzoekenden zijn de werkzoekenden met de hoogste graad van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en gedefinieerd overeenkomstig de bepalingen van Eurostat (het EU-bureau voor de statistiek).

De openstaande VDAB-vacatures tonen de stock (of voorraad) aan vacatures die op de laatste dag van de maand bij de VDAB uitstaan. Het gaat over vacatures uit het Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten (NECZU) die rechtstreeks aan de VDAB gemeld worden.

De jaarindicator geeft het gemiddelde over de maanden januari-december.

Voor meer informatie: <https://arvastat.vdab.be/>

Toelichting

Op de stedelijke arbeidsmarkt is een optimale afstemming tussen vraag en aanbod van belang. De indicator is relevant om de spanning op de arbeidsmarkt te meten en om te zien of er sprake is van arbeidsreserve of arbeidskrapte. Hoe lager de indicator, hoe kleiner de arbeidsreserve en dus hoe groter de krapte. Hoe minder werkzoekenden er per vacature zijn, hoe moeilijker het voor de werkgevers wordt om (geschikt) personeel te vinden om deze werkaanbiedingen in te vullen.

De spanningsindicator is gekoppeld aan intentie 1.1 van de visie waarbij aandacht wordt gevraagd voor een goede afstemming van vraag en aanbod. Zo wordt er onder meer gesteld dat het stedelijke arbeidsmarktbeleid aangevuld wordt met een waaier aan initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) en vraag en aanbod doelmatig te verbinden. Deze indicator kan best samen gelezen worden met onder meer [Netto-jobcreatie](#), [Jobratio](#), [Werkzaamheidsgraad](#), [Leeftijdskloof in de werkzaamheid](#), [Werkzaamheid naar herkomst](#), [Algemene werkloosheidsgraad](#), [Langdurige werkloosheid](#), [Werkloosheid van laaggeschoolden](#), [Werkloosheid naar herkomst](#), [Werkloosheidsgraad van jongeren](#) en [Werkloosheidsgraad van ouderen](#).

In 2017 klokt de spanningsratio in het Vlaamse Gewest af op 5,6; voor de 13 steden in globo op 6,5. Anno 2017 is de arbeidsmarkt in alle steden weer een stuk krappert geworden. Dit uit zich in een lagere spanningsratio: er zijn minder niet-werkende werkzoekenden (potentieel) beschikbaar per openstaande vacature. In Roeselare,

Brugge en Hasselt is de spanningsindicator het laagst. In Aalst, Oostende en Antwerpen zijn het aantal niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature het hoogst.

In bijna alle steden lag de spanningsindicator in 2008 (erg) laag in vergelijking met het voorgaande jaar. In het crisisjaar 2009 en ook in 2010 steeg de spanningsratio in het merendeel van de 13 steden om vervolgens in 2011 alweer terug af te kalven. In 2012, als de economie en de arbeidsmarkt verslechteren, daalde de krapte en verhoogde het aantal niet-werkende werkzoekenden per openstaande werkaanbieding in elke stad. Die stijgende tendens zette zich door in 2013 en 2014 wanneer de spanningsratio in de 13 steden verder klom. In 2015 en in 2016 daalde de spanningsratio in vrijwel elke stad; in 2017 zelfs in elk van de steden.

Aandachtspunten

Cijfers over werkloosheid worden dikwijls benaderd vanuit het perspectief van inschrijving als werkzoekende. Dergelijke statistieken behoren tot de bevoegdheid van de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling (VDAB, ACTIRIS, ...).

Voor het berekenen van het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) wordt in Vlaanderen het dossier van de werkzoekende, ingeschreven bij de VDAB, als basis genomen. De NWWZ bestaan uit 4 categorieën: werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), jongeren in beroepsinschakelingstijd (BIT), vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Sommige werkzoekenden zijn in deze statistieken niet mee opgenomen (bijvoorbeeld werkzoekenden in opleiding, jobstudenten, ...).

Om de openstaande vacatures te ramen wordt gebruik gemaakt van de vacaturedatabank van de VDAB. Deze databank bevat evenwel niet alle vacatures van geheel Vlaanderen. In de vacaturecijfers van de VDAB worden ook vacatures meegeteld die de VDAB ontvangt van buiten Vlaanderen (Brussel, grensstreken). Deze vacatures 'buiten Vlaanderen' worden enkel meegenomen voor de berekening van de spanningsratio op het niveau van Vlaanderen, maar niet voor de berekening ervan op het niveau van de gemeente.

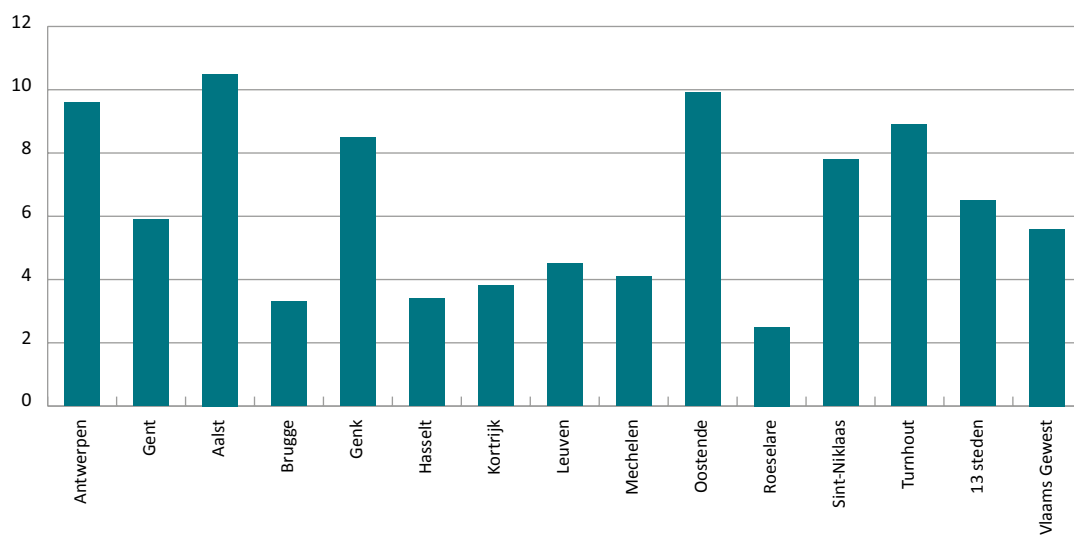
De spanningsindicator doet geen uitspraken over het aantal werkzoekenden dat effectief voor elke vacature beschikbaar is. Dit omdat er abstractie wordt gemaakt van de vereisten van de vacatures of de aanwezige competenties bij de werkzoekenden.

Spanningsratio, van 2008 tot 2017, ratio.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antwerpen	6,4	10,9	11,4	8,7	10,2	14,9	16,4	14,1	11,9	9,6
Gent	3,6	6,2	6,8	5,6	7,2	9,7	11,3	9,0	6,6	5,9
Aalst	6,9	10,8	12,6	9,0	10,4	15,8	17,0	14,5	12,9	10,5
Brugge	2,6	5,6	6,1	3,9	4,1	5,2	6,1	4,8	3,8	3,3
Genk	7,3	18,1	13,4	12,1	13,4	16,1	17,9	17,4	12,9	8,5
Hasselt	3,5	5,9	5,4	3,5	3,6	5,8	6,9	6,9	4,7	3,4
Kortrijk	3,4	5,1	4,5	3,1	3,7	5,3	5,6	6,1	5,1	3,8
Leuven	3,3	4,1	4,7	3,3	4,6	5,9	6,4	5,9	5,9	4,5
Mechelen	2,9	4,5	4,5	3,4	3,7	5,1	4,8	5,9	5,6	4,1
Oostende	7,9	12,7	13,9	10,1	11,6	12,9	12,4	12,6	11,6	9,9
Roeselare	2,0	4,2	4,3	3,4	4,5	5,5	5,9	4,2	3,3	2,5
Sint-Niklaas	6,1	8,5	7,8	6,3	8,2	11,4	13,3	11,8	11,5	7,8
Turnhout	7,5	11,8	11,8	7,5	11,0	16,2	18,6	15,7	12,5	8,9
Totaal 13 steden	4,6	7,8	8,1	6,1	7,3	10,0	11,0	9,9	8,1	6,5
Vlaams Gewest	4,4	7,4	7,6	5,5	6,4	8,8	9,3	8,7	7,1	5,6

Bron: VDAB.

Spanningsratio, in 2017, ratio.

Bron: VDAB.

Definitie

Aandeel (%) van de loontrekkenden dat werkt met een deeltijdse arbeidsregeling tegenover het totaal aantal loontrekkenden (20-64 jaar), op 1 januari van het jaar.

In het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (DWH AM&SB KSZ) worden de loontrekkenden opgedeeld in werkenden met een voltijdse arbeidsregeling, werkenden met een deeltijdse arbeidsregeling en werkenden met een speciale arbeidsregeling. Werkenden met een deeltijdse arbeidsregeling zijn werknemers die gemiddeld slechts een gedeelte presteren van de arbeidstijd van de referentiepersoon. Deze referentiepersoon is de voltijdse werknemer in dezelfde onderneming (of bij gebrek daaraan in dezelfde sector) die dezelfde arbeid uitoefent als de werknemer. Het speciale regime heeft betrekking op het werk in korte/onregelmatige contracten (litzendarbeid, seizoensarbeid, gelegenheidsarbeid in land- en tuinbouw of in de horeca).

Loontrekkenden zijn hier de personen die als werkend in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector) worden beschouwd in de nomenclatuur van de socio-economische positie van het DWH AM&SB van de KSZ. Bij personen die tegelijk werken in loondienst en als zelfstandige of helper bij een zelfstandige wordt gekeken naar de belangrijkste job. Is dat de loontrekkende job, dan wordt deze persoon hier beschouwd als loontrekkende.

Er wordt bij de berekening van de cijfers per gemeente gekeken naar de woonplaats van de loontrekkenden, niet naar de plaats van tewerkstelling.

Voor meer informatie: <http://www.ksz.fgov.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met een breed scala aan activiteiten, diensten en producten die een maatschappelijke meerwaarde, werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen genereren. Vanuit een arbeidsmarktperspectief wordt een hoge werkzaamheidsgraad als gunstig beschouwd (intentie 1.1). Een hoge werkzaamheidsgraad geeft echter geen informatie over het arbeidsregime: een hoge werkzaamheidsgraad kan dus hand in hand gaan met een hoge mate van deeltijds werk. Vrouwen verrichten vaker deeltijdse arbeid, wat wordt geassocieerd met de zorg voor kinderen, en, door het inkomensverlies, met een zwakkere socio-economische positie.

In een leefbare en duurzame stad zijn alle drempels weggewerkt die er voor zorgen dat mensen niet of onvoldoende kunnen participeren aan het maatschappelijke leven (intentie 2.1 en intentie 2.6).

Deze indicator kan samen gelezen worden met andere indicatoren die de arbeidsmarkt in kaart brengen, zoals bijvoorbeeld de [Werkzaamheidsgraad](#) en de [Jobratio](#).

Ongeveer 1 op de 3 loontrekkenden in de 13 steden werkte in 2016 deeltijds. Dat aandeel ligt iets lager dan in het Vlaamse Gewest in zijn geheel. Het aandeel deeltijds werkende loontrekkenden ligt het hoogst in Genk (38%), Brugge (36%) en Hasselt (36%). In Leuven en Aalst ligt dat aandeel het laagst (telkens 31%).

Het aandeel deeltijdse arbeid bij loontrekkenden is tussen 2009 en 2016 toegenomen in alle 13 steden. Dat is ook het geval in het Vlaamse Gewest in zijn geheel.

De KSZ-cijfers wijzen op een zeer groot verschil naar geslacht. Het aandeel deeltijds werkenden bij de vrouwelijke loontrekkenden ligt in alle steden 3 tot 4 keer hoger dan bij de mannelijke loontrekkenden. Het aandeel bij de mannen ligt in alle steden onder de 20%. Bij de vrouwen gaat het nagenoeg overal om meer dan 50%. Enkel in Leuven (45%), Aalst (49%), Mechelen (49%) en Gent (50%) is dat (net) niet het geval.

Als bij mannen en vrouwen tussen 25 en 49 jaar het onderscheid gemaakt wordt naar gezinstype, valt op dat het aandeel deeltijds werkende mannen in een gezin met kinderen niet veel hoger ligt dan het aandeel deeltijds werkende mannen in een gezin zonder kinderen. Dat is zo in nagenoeg alle 13 steden en in het Vlaamse Gewest in zijn geheel. Bij de vrouwen is dat verschil veel groter. Het aandeel deeltijds werkende vrouwen in een gezin met kinderen ligt in het totaal van de 13 steden bijna dubbel zo hoog als het aandeel deeltijds werkende vrouwen in een gezin zonder kinderen.

Aandachtspunten

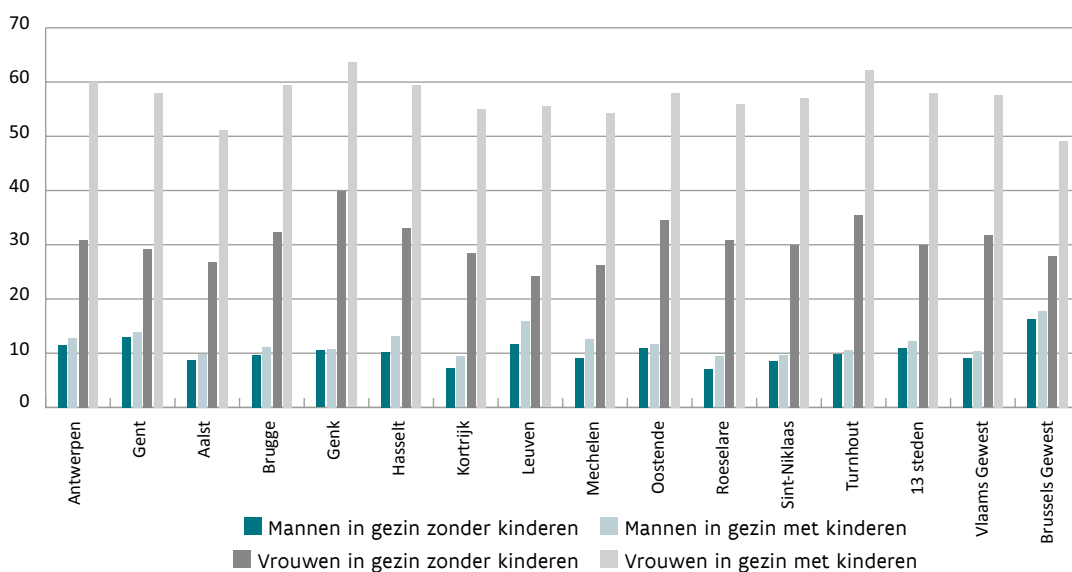
Een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, worden door de KSZ niet als zodanig geregistreerd omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid, internationale ambtenaren en diplomaten.

Aandeel deeltijds werkende loontrekkenden (20-64 jaar), totaal en naar geslacht, van 2009 tot 2016, op 1 januari, in %.

	2009			2016		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
Antwerpen	28,6	12,4	47,7	32,4	14,9	51,9
Gent	28,2	12,9	44,9	32,6	16,3	49,5
Aalst	27,2	11,2	44,4	31,4	13,8	49,0
Brugge	31,2	11,9	51,4	35,9	15,0	56,3
Genk	31,2	11,8	55,3	37,7	15,4	61,4
Hasselt	31,4	13,3	50,8	35,9	16,2	55,3
Kortrijk	29,2	10,2	50,2	32,4	12,6	52,8
Leuven	28,6	14,5	44,1	30,7	16,7	45,4
Mechelen	27,6	11,6	45,3	31,7	14,5	48,9
Oostende	30,7	13,0	50,8	34,0	15,1	54,3
Roeselare	29,6	9,8	51,3	32,9	12,4	54,3
Sint-Niklaas	29,3	11,2	49,9	32,7	13,1	53,4
Turnhout	30,5	12,0	52,0	35,2	14,6	57,6
Totaal 13 steden	29,1	12,2	48,0	33,0	15,0	52,0
Vlaams Gewest	29,9	11,2	50,7	34,1	14,0	54,7
Brussels Gewest	26,0	15,4	37,1	30,7	18,5	42,6

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Aandeel deeltijds werkende loontrekkenden (25-49 jaar), naar geslacht en gezinstype, in 2016, op 1 januari, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

TEWERKSTELLING BINNEN DE SOCIALE ECONOMIE

Definitie

Aantal doelgroepwerknemers in de verschillende werkvormen van de sociale economie per 1.000 inwoners van 18 tot en met 64 jaar.

Het aantal doelgroepwerknemers in de beschutte werkplaatsen, sociale werkplaatsen, de arbeidszorg en de initiatieven in het kader van de lokale diensteneconomie tijdens het laatste kwartaal van het jaar, per 1.000 inwoners van 18 tot en met 64 jaar. Met de uitdovende werkvorm van de invoegbedrijven wordt hier geen rekening gehouden.

In de beschutte werkplaatsen kunnen werkzoekende personen met een arbeidshandicap terecht die door hun handicap voorlopig of definitief niet aan de slag kunnen op de gewone arbeidsmarkt. De sociale werkplaatsen verschaffen werkgelegenheid aan zeer moeilijk inzetbare werkzoekenden in een beschermde arbeidsomgeving. In de praktijk gaat het om mensen met een laag opleidingsniveau, die minstens vijf jaar inactief zijn en fysieke, psychische of sociale beperkingen of moeilijkheden hebben. Arbeidszorginitiatieven richten zich tegelijk op arbeidsdeelname en zorgbegeleiding van personen die omwille van persoons- en/of maatschappijgebonden redenen niet (meer) kunnen werken onder een arbeidscontract in het reguliere of beschermende tewerkstellingscircuit. Met de lokale diensteneconomie ten slotte wil de overheid een aanvullend dienstenaanbod realiseren dat inspeelt op maatschappelijke noden en behoeften die niet of onvoldoende beschikbaar zijn op de markt of via de reguliere dienst- en hulpverlening (o.a. huishoudelijke hulp, kinderopvang en groenonderhoud). De lokale diensteneconomie mikt op de tewerkstelling van laag- en midden geschoolde langdurig werklozen, leefloontrekkers en rechthebbenden op financiële maatschappelijke hulp.

Het gaat telkens om cijfers over het laatste kwartaal van 2016. Wegens een wijziging in de methode van gegevensverzameling in 2016 zijn er geen vergelijkbare gegevens beschikbaar voor de voorgaande jaren. Het totaalcijfer voor Vlaanderen betreft de tewerkstelling van doelgroepwerknemers in alle door de Vlaamse overheid gefinancierde beschutte en sociale werkplaatsen, arbeidszorg en lokale diensteneconomie. Een beperkt aantal van die tewerkstelling wordt gerealiseerd in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Voor meer informatie: <https://www.werk.be>.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad is er een bruisende ontwikkeling met werkgelegenheid en waardig werk

voor alle inwoners. De stedelijke economie (in de breedste betekenis) wordt zo ingericht dat jobcreatie zoveel mogelijk gestimuleerd wordt en dat zowel in het reguliere economische circuit als in de sociale economie. Het stedelijk arbeidsmarktbeleid wordt aangevuld met een waaier van initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen en vraag en aanbod doelmatig te verbinden (intentie 1.1). In de stad worden initiatieven en initiatiefnemers gelijkwaardig benaderd. Dit geldt ook voor de verschillende arbeidsmarktsituaties (regulier, interim, sociale economie) (intentie 2.5).

Deze indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren die de arbeidsmarkt in kaart brengen, zoals [Werkzaamheidsgraad](#), [Algemene werkloosheidsgraad](#), [Werkloosheid naar herkomst](#), [Leeftijdskloof in de werkzaamheid](#), [Werkloosheid van laaggeschoolden](#), [Werkloosheidsgraad van jongeren](#) en [Werkloosheidsgraad van ouderen](#).

Eind 2016 werkten in de 13 steden samen 7.935 personen als doelgroepwerknemer in één van de werkvormen van de sociale economie. Dat komt overeen met 8 op de 1.000 personen tussen 18 en 65 jaar. Het relatieve aantal doelgroepwerknemers ligt in de 13 steden hoger dan in Vlaanderen in zijn geheel (6 op de 1.000 personen tussen 18 en 65 jaar).

Tussen de steden onderling zijn de verschillen behoorlijk groot. Turnhout scoort relatief gezien het hoogst. Roeselare en Hasselt scoren het laagst.

Algemeen genomen is in de 13 steden 50% van de doelgroepwerknemers tewerkgesteld in beschutte werkplaatsen, 29% in sociale werkplaatsen, 15% in de lokale diensteneconomie en 6% in arbeidszorg. Het aandeel van de verschillende werkvormen verschilt sterk van stad tot stad.

Aandachtspunten

Het gaat hier enkel om het aantal doelgroepwerknemers in de sociale economie. Met personen die als begeleider tewerkgesteld zijn in de sociale economie wordt hier geen rekening gehouden.

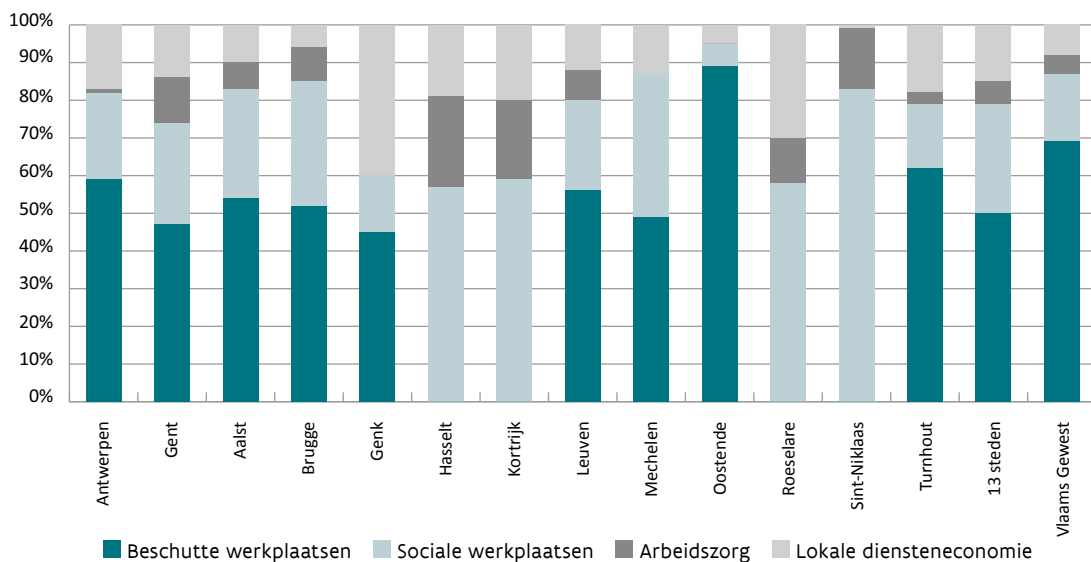
Daarnaast gaat het om cijfers over het aantal doelgroepwerknemers tewerkgesteld in de werkvormen van de sociale economie die in de gemeente gelegen zijn (cijfers naar werkplaats), niet over het aantal inwoners dat in de sociale economie werkt (cijfers naar woonplaats). Aangezien inwoners ook in een andere gemeente in een sociale economie-initiatief kunnen werken, kunnen cijfers naar werkplaats en woonplaats verschillen.

Tewerkstelling binnen de sociale economie, in 2016, aantal doelgroepwerknemers en aantal doelgroepwerknemers per 1.000 inwoners van 18 tot en met 64 jaar.

	Aantal doelgroepwerknemers	Per 1.000 inwoners van 18 tot en met 64 jaar
Antwerpen	2 022	6,4
Gent	1 375	8,3
Aalst	244	4,7
Brugge	719	10,1
Genk	390	9,6
Hasselt	199	4,2
Kortrijk	256	5,7
Leuven	789	11,8
Mechelen	554	10,6
Oostende	366	9,0
Roeselare	94	2,5
Sint-Niklaas	277	6,2
Turnhout	650	24,3
Totaal 13 steden	7 935	7,9
Vlaanderen	25 443	6,4

Bron: Departement WSE, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Tewerkstelling binnen de sociale economie per werkvorm, in 2016, in % van totaal aantal doelgroepwerknemers.

Bron: Departement WSE, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Hoofdstuk 4

Wonen en woonomgeving

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be

Hoofdstuk 4 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van wonen en de woonomgeving in kaart brengen. Meer bepaald beschrijven onderstaande indicatoren of in de stad een voldoende gediversifieerd aanbod aan woningen beschikbaar is. Deze woningen voldoen aan de verschillende sociale behoeften, houden rekening met de middelen van de huishoudens en laten een goede sociale mix toe. Armoede en woonkwaliteit hangen nauw samen. Verschillende indicatoren beschrijven de kwaliteit van woningen en geven een indicatie van armoede in een stad. Ontevredenheid over de woning, buurt en stad leidt vaak tot een wens om te verhuizen. Tevredenheid over de infrastructuur van de stad, over de uitstraling van gebouwen, over open ruimtes zegt dan weer veel over hoe inwoners de kwaliteit van het wonen in de stad ervaren en of deze inwoners zich verbonden voelen met hun stad.

INDICATOR	Link met intenties van de visie				Pagina
WOONAANBOD	1.1				160
SOCIAAL WOONAANBOD	1.1	2.6			162
SPREIDING VAN SOCIALE HUURWONINGEN	1.1	1.2			164
VASTGOEDPRIJZEN	1.1	2.1			166
BETAALBAARHEID VAN HET WONEN: BETALINGSMOEILIKHEDEN	2.1	2.6			168
BETAALBAARHEID VAN HET WONEN: WOONQUOTE	2.1	2.6			170
COMFORTNIVEAU VAN DE WONING	2.6	3.5			172
INTERNETAANSLUITING	2.6	3.5			174
DUURZAAMHEID VAN DE WONING	3.5	4.3			176
STRUCTURELE PROBLEMEN IN DE WONING	2.6	2.8	3.5	3.7	178
HINDER IN DE WONING	3.5	3.7			180
TEVREDENHEID OVER DE WONING	3.5	3.7			182
VERHUISINTENTIE	1.1	3.5			184
VERHUISMOTIEVEN	1.1	3.5			186
FIERHEID OVER DE STAD	2.2	3.8			188
TEVREDENHEID OVER DE BUURT	2.2	5.7			190
TEVREDENHEID OVER DE STAD	2.2	3.8			192
TEVREDENHEID OVER WONEN IN DE STAD	2.2	3.8			194
NETHEID VAN STRATEN EN VOETPADEN IN DE BUURT	3.5	3.7	5.7		196
NETHEID VAN HET STADSCENTRUM	3.5	3.7			198
UITSTRALING VAN DE GEBOUWEN IN DE BUURT	2.2	3.8	5.7		200
UITSTRALING VAN STRATEN, PLEINEN, PARKEN, MONUMENTEN EN GEBOUWEN IN DE STAD	2.2	3.8			202
BODEMGEBRUIK	3.1	3.3	3.4	4.4	204

Definitie

De aandelen van de woningmarkt volgens woningtype, in %.

De aandelen van de woningen volgens volgende typologie: appartementen (inclusief studio's, lofts en kamers), alleenstaande woningen, halfopen bebouwingen, rijwoningen of gesloten bebouwing. Ook wordt in het databestand aangegeven hoeveel woongelegenheden er in handelshuizen zijn. Daarnaast is er nog de restgroep (bijvoorbeeld woningen in recreatiedomeinen e.d.).

Voor meer informatie:

<https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/gebouwenpark>

Toelichting

De indicator over de spreiding van het woonaanbod informeert over de aard van het woningbestand in de steden.

Hij geeft invulling aan intentie 1.1. namelijk een gedi-versifieerd aanbod aan woningen voorzien die voldoen aan de verschillende sociale behoeften en wensen naar-gelang de middelen, de levensfasen en de samenstelling van de huishoudens evenals aan de demografische behoeften. Zo zijn de vergrijzende bevolking alsook de groep van starters op de woningmarkt, meer dan andere bevolkingsgroepen, vragende partij voor een woning gelegen in een appartementsgebouw.

De indicator kan samen gelezen worden met **Bodem-gebruik**, waarin via de berekening van het aandeel woongebied binnen de bebouwde oppervlakte gekop-peld aan de berekening van het aantal woningen/ha inzicht wordt bekomen in de relatieve omvang en groei van het woningbestand in zijn geheel. De indicator 'woonaanbod' geeft enkel inzicht in de aard van het woningbestand.

Qua woonaanbod zijn er grote verschillen tussen de 13 centrumsteden en het gehele Vlaamse Gewest. In de centrumsteden is het wonen in appartementsge-bouwen de belangrijkste woonvorm. In 2017 zijn 41% van de woningen in de centrumsteden gesitueerd in appartementsgebouwen. Over gans het Vlaams Gewest is dit 25,3%.

In Vlaanderen is de belangrijkste woonvorm over het algemeen nog steeds de open bebouwing (28,5%). Het is vooral het aandeel van de stad Antwerpen in de ap-partementsvoorraad dat opvalt. Ruim 54% van de wo-ningen zijn hier gesitueerd in appartementsgebouwen.

Toch heeft Antwerpen ook nog 35% van de woningen in gesloten bebouwing (rijwoning). In vele steden zijn de rijwoningen trouwens nog steeds de belangrijkste woonvorm. Dit is het geval voor Aalst, Brugge, Kortrijk, Mechelen, Roeselare en Sint-Niklaas met aandelen tussen de 31% en 43%. En dit is ook nog steeds het geval voor Gent met 40,5% van de woningen zijnde rijwoningen. Genk en Hasselt hebben relatief weinig rijwoningen doch nog een vrij groot aandeel woningen in open of halfopen bebouwing. In Oostende is net het omgekeerde geval: hier zijn 57% van de woningen gesitueerd in appartementsgebouwen maar is er toch nog een aandeel van 29% rijwoningen. Dit laatste is nog een hoger aandeel dan in Leuven (27%), waar de appartementisering in 2017 49% bedraagt.

Aandachtspunten

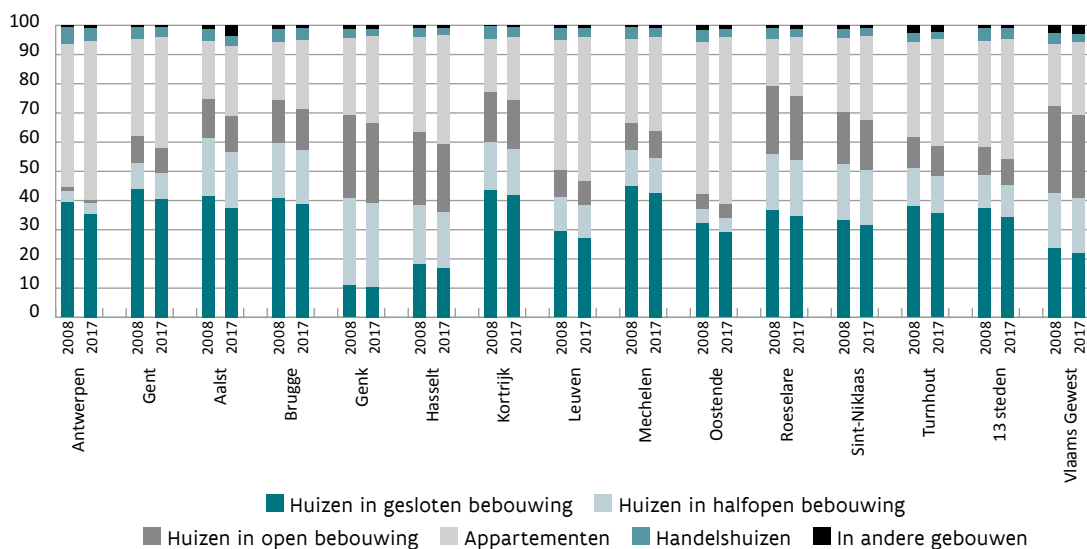
In de kadastrale statistiek is woningopsplitsing in klei-nere woonentiteiten als kamers, studio's en dergelijke niet altijd zichtbaar als gevolg van het niet steeds registreren van woningopdeling.

Spreiding van het woningbestand, naar type, in 2008 en 2017, in %.

	Huizen in gesloten bebouwing		Huizen in halfopen bebouwing		Huizen in open bebouwing		Appartementen		Handels-huizen		In andere gebouwen	
	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017	2008	2017
Antwerpen	39,4	35,3	3,7	3,5	1,4	1,3	49,1	54,4	5,6	4,4	0,8	0,9
Gent	43,9	40,5	8,8	8,6	9,2	8,8	33,3	37,9	4,3	3,5	0,5	0,6
Aalst	41,5	37,4	19,9	19,0	13,4	12,5	19,7	24,0	4,4	3,3	1,2	3,8
Brugge	40,8	38,8	18,8	18,2	14,8	14,3	19,7	23,6	4,8	3,9	1,1	1,2
Genk	11,0	10,5	29,8	28,6	28,4	27,3	26,2	29,9	3,2	2,5	1,4	1,2
Hasselt	18,4	16,9	19,9	19,0	25,2	23,4	32,5	37,4	2,9	2,3	1,1	1,0
Kortrijk	43,6	41,7	16,4	15,9	17,1	16,6	17,9	21,7	4,5	3,6	0,5	0,5
Leuven	29,4	27,1	11,9	11,2	9,0	8,5	44,7	49,2	4,0	3,0	0,9	1,1
Mechelen	44,8	42,5	12,4	12,1	9,3	9,2	28,8	32,1	4,0	3,2	0,7	0,9
Oostende	32,1	29,0	4,9	5,1	4,9	4,8	52,2	56,9	4,2	3,0	1,6	1,2
Roeselare	36,6	34,6	19,2	19,0	23,4	22,1	16,0	20,2	3,7	2,9	1,1	1,2
Sint-Niklaas	33,3	31,5	19,1	19,0	17,9	17,0	25,1	28,9	3,3	2,5	1,2	1,1
Turnhout	38,0	35,6	13,3	12,9	10,6	10,0	32,3	36,8	3,2	2,5	2,6	2,4
Totaal 13 steden	37,5	34,4	11,0	10,7	9,6	9,2	36,5	41,0	4,5	3,6	0,9	1,1
Vlaams Gewest	23,8	22,1	18,8	18,5	29,6	28,5	21,4	25,3	3,4	2,7	2,9	2,9

Bron: Statbel.

Spreiding van het woningbestand, naar type, in 2008 en 2017, in %.

Bron: Statbel.

Definitie

Het aandeel sociale huurwoningen in de stad is de verhouding van het aantal sociale huurwoningen in de stad, per 100 huishoudens in de stad.

Sociale huurwoningen zijn de woningen in beheer van erkende sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM), die conform de regels van het sociale huurdecreet, aan huishoudens met een inkomen beneden een vastgestelde inkomensgrens verhuurd worden.

Voor meer informatie:

<https://www.vmsw.be/Home/Footer/Over-sociale-huisvesting/Statistieken/Woningen-en-gronden>

Toelichting

Volgens intentie 2.6. worden armoede en sociale uitsluiting weggewerkt in de stad, dit is noodzakelijk op alle domeinen zowel op de arbeidsmarkt, in de vrije tijd, in de vorming, als op het vlak van gezondheid, mobiliteit en wonen. De indicator geeft invulling aan intentie 1.1. namelijk een gediversifieerd aanbod aan woningen voorzien die voldoen aan de verschillende sociale behoeften en wensen naargelang de middelen van de huishoudens.

Deze indicator kan samen worden gelezen met [Spreiding van sociale huurwoningen](#).

De sociale huisvesting is het best uitgebouwd in Antwerpen, Gent en in Genk. In Genk zijn er 12,5 sociale

woningen per 100 huishoudens, in Gent zijn er 12,1 sociale woningen en in Antwerpen zijn dit 9,6 sociale woningen. In de overige centrumsteden is de situatie uiteenlopend. In Mechelen, Oostende, Kortrijk, Leuven, Turnhout, Brugge en Roeselare zijn er eind 2016 6 of meer woningen per 100 huishoudens, hetgeen meer is dan het Vlaamse gemiddelde (5,5%). Aalst en Hasselt hebben met een aandeel van respectievelijk 4 en 4,9 woningen per 100 huishoudens, een cijfer dat onder het Vlaamse gemiddelde zit.

Het aantal sociale woningen per 100 huishoudens is zeer stabiel. Sinds 2006 zijn er geen noemenswaardige veranderingen.

Aandachtspunten

Deze indicator telt de woningen van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Dit is het grootste gedeelte van het 'sociaal verhuurd' patrimonium. De rest zijn woningen van de gemeente, het OCMW en de sociale verhuurkantoren (9.143 SVK-woningen eind 2016). Ook de impact van de sociale koopwoningen blijft buiten beschouwing.

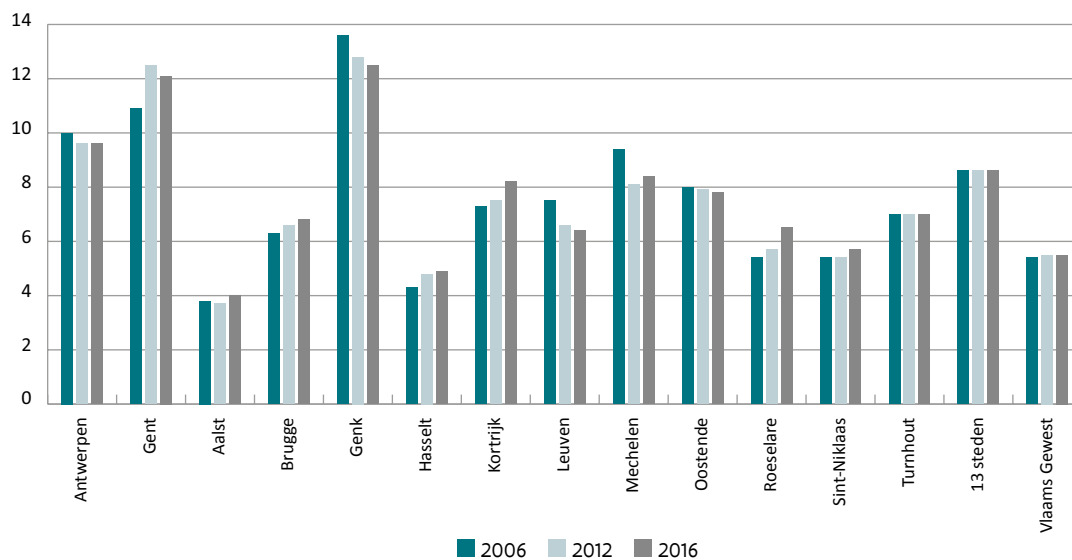
Deze indicator gebruikt een verhouding van de sociale huurwoningen ten opzichte van het aantal huishoudens. De huishoudens zonder domicilie in de stad, zoals studentenhuishoudens (die nog bij de ouders ingeschreven zijn) of mensen zonder papieren, zorgen wel voor een onderschatting van het werkelijke aantal huishoudens.

Aantal sociale woningen, van 2006 tot 2016, per 100 huishoudens.

	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Antwerpen	10,0	9,9	9,8	9,6	9,5	9,6
Gent	10,9	11,0	10,8	12,5	12,1	12,1
Aalst	3,8	3,7	3,7	3,7	3,7	4,0
Brugge	6,3	6,4	6,5	6,6	6,6	6,8
Genk	13,6	12,8	12,9	12,8	12,7	12,5
Hasselt	4,3	4,5	4,4	4,8	4,9	4,9
Kortrijk	7,3	7,4	7,5	7,5	7,8	8,2
Leuven	7,5	6,8	6,7	6,6	6,3	6,4
Mechelen	9,4	9,3	8,4	8,1	7,9	8,4
Oostende	8,0	7,9	7,8	7,9	7,9	7,8
Roeselare	5,4	5,7	5,7	5,7	6,0	6,5
Sint-Niklaas	5,4	5,4	5,4	5,4	5,5	5,7
Turnhout	7,0	7,0	7,1	7,0	6,9	7,0
Totaal 13 steden	8,6	8,5	8,4	8,6	8,5	8,6
Vlaams Gewest	5,4	5,4	5,4	5,5	5,4	5,5

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (sociale woningen) en Statistiek Vlaanderen (huishoudens).

Aantal sociale woningen, van 2006 tot 2016, per 100 huishoudens.

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (sociale woningen) en Statistiek Vlaanderen (huishoudens).

SPREIDING VAN SOCIALE HUURWONINGEN

Definitie

Aandeel (%) sociale huurwoningen in de stad tegenover het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand.

De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

Sociale huurwoningen zijn de woningen in beheer van erkende sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM) die conform de regels van het sociale huurdecreet aan huishoudens met een inkomen beneden een vastgestelde inkomensgrens verhuurd worden.

Het aandeel sociale huurwoningen in de stad (respectievelijk stadsrand) is de verhouding van het aantal sociale huurwoningen in de stad (respectievelijk stadsrand), ten opzichte van het aantal huishoudens in de stad (respectievelijk stadsrand).

Voor meer informatie:

<https://www.vmsw.be/Home/Footer/Over-sociale-huisvesting/Statistieken/Woningen-en-gronden>

Toelichting

De indicator geeft invulling aan intentie 1.1. namelijk een gediversifieerd aanbod aan woningen voorzien die voldoen aan de verschillende sociale behoeften en wensen naargelang de middelen van de huishoudens. Volgens intentie 1.2. dient de centrumfunctie maximaal uitgebouwd te worden en dienen schaalnadelen opgevangen te worden door versterkend regionaal te denken.

Een leefbare en duurzame stad kent een sociale mix in de stadskern en in de stadsrand. De indicator over de spreiding van sociale huurwoningen informeert over de kansen van de minder begoede bevolkingsgroepen om in de directe woonomgeving over een woningaanbod te beschikken. Door een evenredige spreiding van sociale huurwoningen worden zij niet uitgesloten op de (rand) stedelijke woningmarkt.

Deze intentie kan gelezen worden samen met onder andere [Sociaal woonaanbod](#).

Een verhouding van 1 op 1 wijst op een optimale spreiding van het aandeel sociale huurwoningen in de stad tegenover de stadsrand. In 2016 heeft Kortrijk (1,07) een 1 op 1 verhouding. Is de verhouding kleiner dan 1, dan is het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand hoger dan in de stad. Dit is het geval in Sint-Niklaas (0,80) en Aalst (0,83).

Is de verhouding groter dan 1, dan ligt het aandeel sociale huurwoningen in de stad hoger dan in de stadsrand. Dit geldt voor de overige steden. Zo is het aandeel sociale huurwoningen in Brugge in de stad 2 maal zo hoog als in de stadsrand. In Oostende is dit ongeveer 2,4 maal hoger. Voor Leuven en Genk is dat 3 maal hoger. In Antwerpen is dit het hoogst. Daar ligt het aandeel sociale huurwoningen in de stad bijna 4 maal hoger dan in de stadsrand. Voor Gent is dit 3,3 maal.

Neemt de factor toe dan vermindert de regionale spreiding van de sociale huurmarkt (stad versus stadsrand). Dit wil zeggen dat de sociale huurders meer geconcentreerd in de stad wonen. Deze situatie geldt voor Hasselt, Brugge en Kortrijk waar de verhouding tussen 2006 en 2016 heel licht stijgt. Naast Antwerpen kennen ook Leuven, Oostende en Genk een afname van de verhouding tussen 2006 en 2016, wat wijst op een lichte toename van het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand. In de overige centrumsteden blijft de verhouding doorheen de tijd vrijwel ongewijzigd.

Aandachtspunten

Deze indicator telt de woningen van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Dit is het grootste gedeelte van het 'sociaal verhuurd' patrimonium. De rest zijn woningen van de gemeente, het OCMW en de sociale verhuurkantoren (9.143 SVK-woningen eind 2016). Ook de impact van de sociale koopwoningen blijft buiten beschouwing.

Deze indicator gebruikt een verhouding van de sociale huurwoningen op het aantal huishoudens. De huishoudens zonder domicilie in de stad, zoals studentenhuishoudens (die nog bij de ouders ingeschreven zijn) of mensen zonder papieren, zorgen wel voor een onderschatting van het werkelijke aantal huishoudens.

Deze indicator dekt de spreiding en de sociale mix op de regionale woningmarkt voor zover men kan akkoord gaan met de verhouding tussen kernstad en stadsrand, met name de gordel van aangrenzende gemeenten. De administratieve grenzen van de centrumsteden en hun omliggende gemeenten vallen niet noodzakelijk samen met de morfologische stadsagglomeratie.

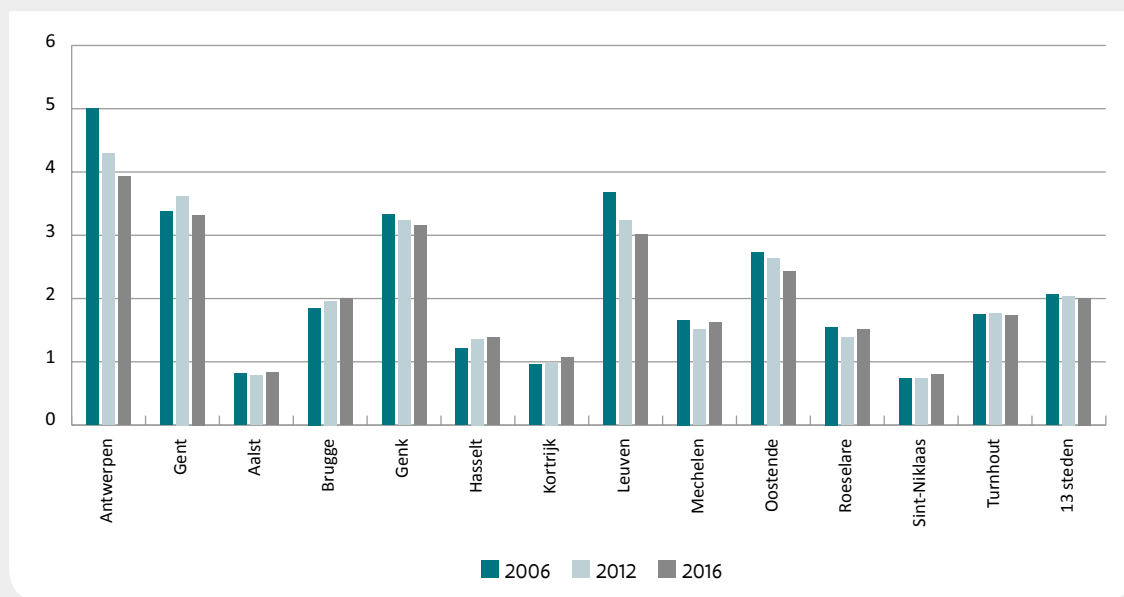
Bij deze verhouding komt enkel het evenwicht tussen de stad en de stadsrand in beeld, los van het reële aantal of aandeel sociale huurwoningen.

Spreiding van sociale woningen, van 2006 tot 2016, in %.

	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Antwerpen	5,01	4,86	4,71	4,29	3,98	3,93
Gent	3,38	3,32	3,18	3,62	3,41	3,32
Aalst	0,82	0,80	0,78	0,79	0,81	0,83
Brugge	1,85	1,86	1,89	1,96	1,96	2,00
Genk	3,33	3,15	3,20	3,24	3,18	3,15
Hasselt	1,21	1,24	1,24	1,36	1,40	1,38
Kortrijk	0,96	0,96	0,99	0,98	1,03	1,07
Leuven	3,67	3,24	3,30	3,23	3,09	3,01
Mechelen	1,66	1,67	1,53	1,51	1,52	1,62
Oostende	2,73	2,95	2,73	2,64	2,55	2,43
Roeselare	1,55	1,47	1,45	1,38	1,42	1,52
Sint-Niklaas	0,74	0,77	0,73	0,74	0,77	0,80
Turnhout	1,75	1,77	1,80	1,76	1,74	1,73
Totaal 13 steden	2,07	2,04	1,99	2,04	2,01	2,01

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (sociale woningen) en Statistiek Vlaanderen (huishoudens).

Spreiding van sociale woningen, in 2006, 2012 en 2016, in %.

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (sociale woningen) en Statistiek Vlaanderen (huishoudens).

Definitie

Gemiddelde verkoopprijs van een flat en woonhuis in euro.

Het gaat hier om de verkoopsakten die geregistreerd worden door de administratie van het kadaster. De vermelde verkoopprijzen omvatten noch de registratierechten, noch de notariskosten. Ze omvatten zowel de openbare verkopen als de verkopen uit de hand.

Voor meer informatie: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/vastgoedprijzen>

Vaststellingen

De indicator geeft een invulling aan intentie 1.1 namelijk een voldoende stedelijk aanbod aan woningen voorzien. Het stedelijk aanbod aan woningen en gronden voldoet aan verschillende woonbehoeften naargelang de middelen, de levensfasen en samenstelling van de huishoudens. De betaalbaarheid van het wonen is geformuleerd in intentie 2.1, waarbij de nadruk wordt gelegd op het wegwerken van drempels, inclusief financiële drempels.

Men kan deze indicator best samen bekijken met andere indicatoren met betrekking tot het aanbod aan woningen en de betaalbaarheid ervan zoals [Betaalbaarheid van het wonen: woonquote](#), [Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden](#), [Comfortniveau van de woning](#), [Duurzaamheid van de woning](#), [Structurele problemen in de woning](#), [Hinder in de woning](#) en [Woonaanbod](#).

In 2016 is de gemiddelde prijs voor een flat in Vlaanderen € 227 840, in de 13 steden € 213 065. De gemiddelde prijs voor een flat is het hoogst in Roeselare (€ 269 858; Roeselare heeft van de 13 steden ook het laagste aandeel flats als woningtype namelijk 20%) en het laagst in Sint-Niklaas (€ 184 372), Turnhout (€ 194 329), en Oostende (€ 195 709). De gemiddelde prijs voor een woonhuis is in Vlaanderen € 228 467 in 2016. In Leuven, Gent, Antwerpen, Brugge, Hasselt en Mechelen is de gemiddelde prijs voor een woonhuis hoger dan dit bedrag. In Leuven is dit meer dan € 300.000. In Kortrijk (€ 182 644), Roeselare (€ 196 619) en Aalst (€ 197 115) is deze het laagst.

Ten opzichte van 2006 is de prijs voor zowel een flat als een woonhuis in de 13 steden en Vlaanderen ongeveer 50% duurder geworden. Voor de steden Gent, Roeselare, Mechelen en Leuven was dit meer dan 50% voor zowel woonhuizen als flats. In Antwerpen en Aalst stegen enkel de verkoopprijzen van woonhuizen meer dan 50%. In Oostende en Turnhout stegen de prijzen veel minder, namelijk tussen de 20 en 30%.

Aandachtspunten

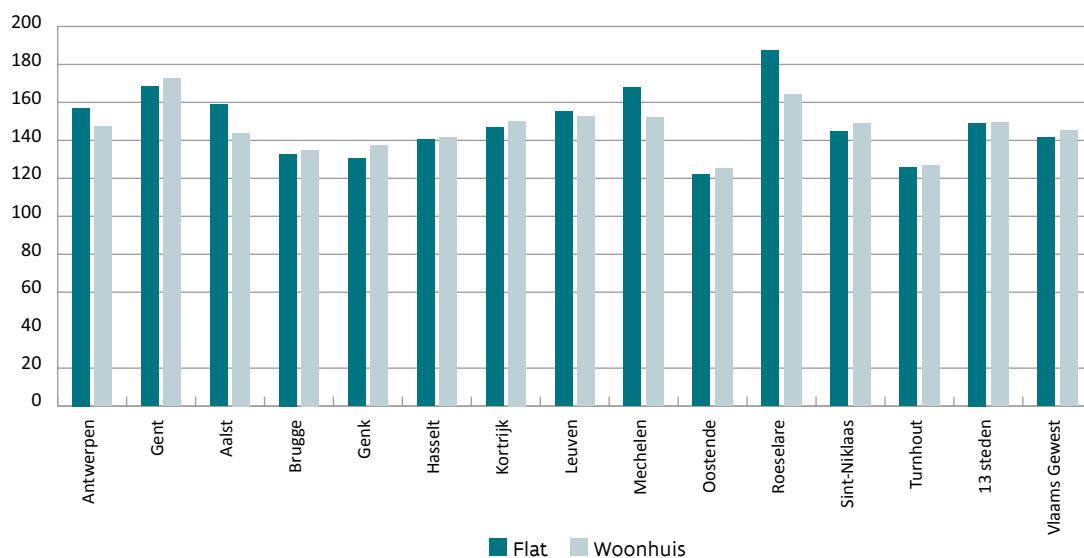
Het gaat enkel over de gemiddelde verkoopprijs van een bestaande woning of flat. De kwaliteit van de verkochte woningen in een bepaald jaar heeft ongetwijfeld een invloed op de gemiddelde verkoopprijs van dat jaar. Eveneens bepaalt het aantal transacties de gemiddelde verkoopprijs.

Gemiddelde prijs van een flat en woonhuis, in 2006, 2012 en 2016, in euro.

	2006		2012		2016	
	Flat	Woonhuis	Flat	Woonhuis	Flat	Woonhuis
Antwerpen	125.777	173.852	160.706	224.455	197.527	255.722
Gent	148.276	150.160	217.541	226.253	249.672	259.208
Aalst	149.106	137.029	189.172	181.817	236.873	197.115
Brugge	192.539	181.150	253.205	236.047	255.739	244.343
Genk	158.797	145.246	179.922	182.230	207.113	199.412
Hasselt	161.691	162.020	218.152	216.897	227.384	229.172
Kortrijk	139.891	121.589	181.563	173.315	205.044	182.644
Leuven	147.439	217.829	205.312	292.517	228.897	332.751
Mechelen	133.544	150.293	190.185	206.625	224.148	228.799
Oostende	160.402	160.898	206.701	195.028	195.709	201.492
Roeselare	144.058	119.797	213.616	179.839	269.858	196.619
Sint-Niklaas	127.441	138.147	178.621	187.777	184.372	205.583
Turnhout	154.487	158.802	184.737	201.137	194.329	201.209
Totaal 13 steden	142.905	160.200	187.339	216.085	213.065	239.605
Vlaams Gewest	160.786	157.347	206.991	207.823	227.840	228.467

Bron: Statbel.

Indextoename van de gemiddelde verkoopprijs voor een flat, woonhuis, in 2016 t.o.v. 2006, index 2006 = 100.

Bron: Statbel.

BETAALBAARHEID VAN HET WONEN: BETALINGSMOEILIKHEDEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat aangeeft het afgelopen jaar problemen te hebben gehad om de woonkosten te betalen.

Woonkosten staan voor 'naakte' woonkosten, namelijk de huishuur of de afbetaling van de lening (dus geen energie- of andere vaste woonkosten).

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Is het gedurende het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of een andere persoon van het gezin de huishuur / lening voor de woning niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen?'

Respondenten konden antwoorden met 'neen, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen', 'ja, het is al eens voorgekomen dat de rekening niet (op tijd) kon betaald worden' of 'niet van toepassing / weet niet'. Wie antwoordde dat het al eens voorgekomen was, werd in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd er met 'niet van toepassing / weet niet' geen rekening gehouden.

Toelichting

Betaalbare woningen zijn belangrijk om de woonzekerheid in de stad te garanderen. In een leefbare en duurzame stad zijn bestaande en nieuwe woningen, zowel op de koop- als huurmarkt, betaalbaar. Wanneer huishoudens regelmatig problemen hebben om hun huur of lening te betalen, bedreigt dat hun woonzekerheid. Financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren of om gebruik te maken van bepaalde voorzieningen en diensten in de stad. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.1 'Wegwerken van drempels' en intentie 2.6 'Bestrijden van armoede en uitsluiting'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die financiële drempels en armoede in beeld brengen; namelijk [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#), [Betaalbaarheid van het wonen: woonquote](#) en [Vastgoedprijzen](#).

6% van de inwoners van de 13 centrumsteden heeft het afgelopen jaar problemen gehad om de woonkosten te betalen. Dit is iets minder dan in 2014 en 2011.

Er zijn opvallende verschillen tussen de 13 centrumsteden. In Gent en Antwerpen geeft 8% van de inwoners aan problemen te hebben om de huur of lening te betalen. In de overige centrumsteden is dit aandeel kleiner. In Brugge, Hasselt, Kortrijk en Leuven is het aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden het kleinst: namelijk zo'n 4%. Dit is de helft van het aandeel in de grootsteden Antwerpen en Gent. Alle steden tekenen een dalende trend op, uitgezonderd Roeselare. In deze centrumstad stijgt de indicator licht.

Huurders hebben vaker problemen met de betaalbaarheid van het wonen dan eigenaars. In Roeselare is de kloof tussen huurders en eigenaars het grootst: deze bedraagt net geen 15 procentpunten. Ook in Aalst, Gent en Roeselare is de kloof vrij groot (ongeveer 10ppt). Met een verschil van 5ppt is de kloof het kleinst in Hasselt. Niet-Belgen hebben het moeilijker dan Belgen om hun huur of lening te betalen. In mindere mate hebben lager opgeleiden vaker betalingsmoeilijkheden en geldt dat hoe jonger de inwoner, hoe meer kans op betalingsmoeilijkheden.

Aandachtspunten

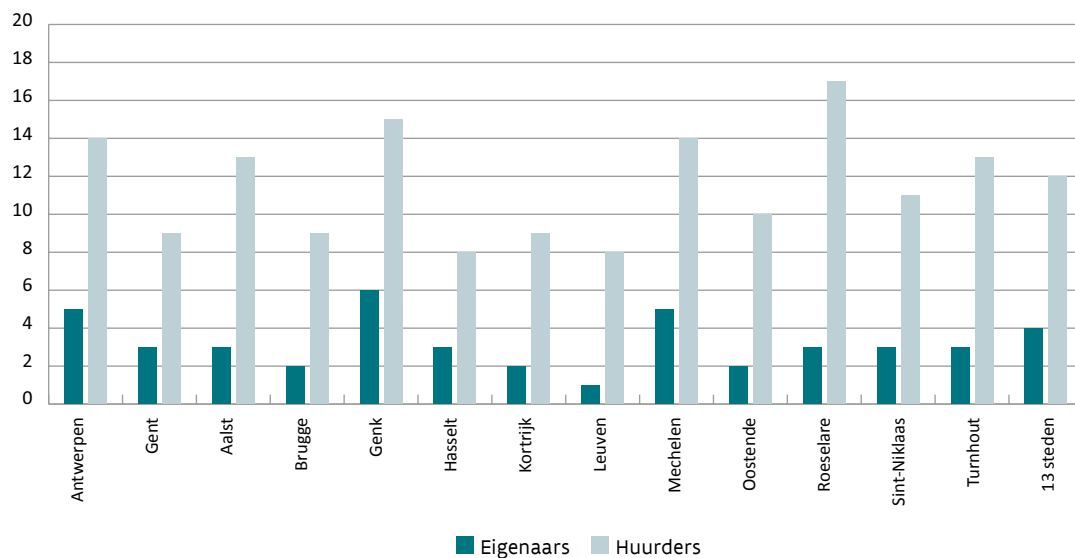
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	10	9	8
Gent	9	6	5
Aalst	6	5	5
Brugge	8	5	4
Genk	11	9	8
Hasselt	7	4	4
Kortrijk	7	7	4
Leuven	4	5	4
Mechelen	8	5	7
Oostende	6	8	5
Roeselare	5	4	6
Sint-Niklaas	6	6	5
Turnhout	7	8	6
Totaal 13 steden	8	7	6

Bron: survey Stadsmonitor.

Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden eigenaars en huurders, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

BETAALBAARHEID VAN HET WONEN: WOONQUOTE

Definitie

Gemiddelde woonquote en het aandeel (%) van de inwoners waarvan de woonquote meer dan 30% bedraagt.

De meest gebruikte methode voor het meten van de betaalbaarheid van het wonen is de woonquote ('rent to income ratio'), gedefinieerd als de totale uitgave van het gezin voor wonen ten opzichte van het gezinsinkomen.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Kan je aangeven hoeveel de maandelijkse huur (zonder verbruikskosten of onderhoudskosten) of lening voor je woning ongeveer bedraagt?' en (2) 'Wat is het totale beschikbare netto inkomen per maand van het gezin?'. Respondenten konden antwoorden met de betrokken categorie van uitgaven of met 'weet niet'.

Om de woonquote te kunnen berekenen, mochten respondenten voor beide vragen geen ontbrekende waarde hebben of niet antwoorden met 'weet niet'.

Toelichting

Betaalbare woningen zijn belangrijk om de woonzekerheid in de stad te garanderen. In een leefbare en duurzame stad zijn bestaande en nieuwe woningen, zowel op de koop- als huurmarkt, betaalbaar. Wanneer huishoudens regelmatig problemen hebben om hun huur of lening te betalen, bedreigt dat hun woonzekerheid. Financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren of om gebruik te maken van bepaalde voorzieningen en diensten in de stad. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.1 'Wegwerken van drempels' en intentie 2.6 'Bestrijden van armoede en uitsluiting'.

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die financiële drempels en armoede in beeld brengen, namelijk [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#), [Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden](#) en [Vastgoedprijzen](#).

In 2017 besteden de inwoners uit de 13 centrumsteden gemiddeld 19% van het gezinsinkomen aan wonen. Dit is hoger dan het gemiddelde in Vlaanderen (15%). In zowel Antwerpen, Gent als Leuven bedraagt de gemiddelde woonquote 20% of meer. De laagste scores vinden we terug in Kortrijk, Roeselare, Aalst en Genk (allen 15%).

23% van de inwoners uit de 13 centrumsteden heeft een woonquote van meer dan 30%. Dit is opnieuw

hoger dan het percentage in Vlaanderen (18%). Er zijn grote verschillen tussen de steden onderling. Enkel in Antwerpen (29%) en Leuven (25%) ligt het aandeel inwoners hoger dan het percentage voor de 13 centrumsteden. Alle andere steden scoren gemiddeld of lager, met de laagste percentages opnieuw in Kortrijk en Roeselare (beiden 16%).

In tegenstelling tot eigenaars hebben huurders vaker een woonquote boven de 30%. Het zijn voornamelijk huurders uit Hasselt, Antwerpen en Turnhout die het moeilijk hebben. Verder blijkt dat niet-Belgen vaker een woonquote hebben boven de 30% dan Belgen. Ook de gezinssamenstelling speelt een rol: samenwonenden en inwoners die inwonen bij familie rapporteren minder vaak een woonquote boven de 30% dan alleenwonenden of inwoners die inwonen bij vrienden. Er zijn er ook significante verschillen naar leeftijd. Terwijl 25-44-jarigen het vaakst een woonquote boven de 30% rapporteren, ligt dit cijfer het laagst in de leeftijdsgroep 65-75+.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Deze indicator is ook opgenomen in de edities van 2011 en 2014. Omdat de vraagstelling in de survey van 2017 is gewijzigd, is vergelijken met voorgaande edities niet mogelijk.

Men spreekt over een betaalbare woning indien een gezin minder dan een bepaald percentage van het inkomen uitgeeft aan wonen. Internationaal wordt vaak de 30%-norm gehanteerd. Indien huishoudens meer spenderen dan deze norm, wordt er van uitgegaan dat de woonuitgaven 'niet betaalbaar' zijn of beslag leggen op een onredelijk deel van het inkomen.

In de survey van de Gemeente- en de Stadsmonitor werden de woonkost en het beschikbare netto gezinsinkomen bevraagd aan de hand van inkomenscategorieën. Een exacte bepaling van de woonquote is hierdoor niet mogelijk.

Er zijn verschillen in de antwoordcategorieën tussen de Gemeente- en Stadsmonitor. In de survey van de Gemeentemonitor was 'meer dan 1500 euro' de hoogste categorie, in de survey van de Stadsmonitor werden bijkomend 'tussen 1500 en 1749 euro', 'tussen 1750 en 2000 euro' en 'meer dan 2000 euro' als antwoordcategorieën vermeld. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk. Om de woonquote te berekenen werd 'meer dan 1500 euro' als hoogste antwoordcategorie gebruikt. De antwoordcategorieën over het totale beschikbare netto inkomen per maand van het gezin waren gelijklopend.

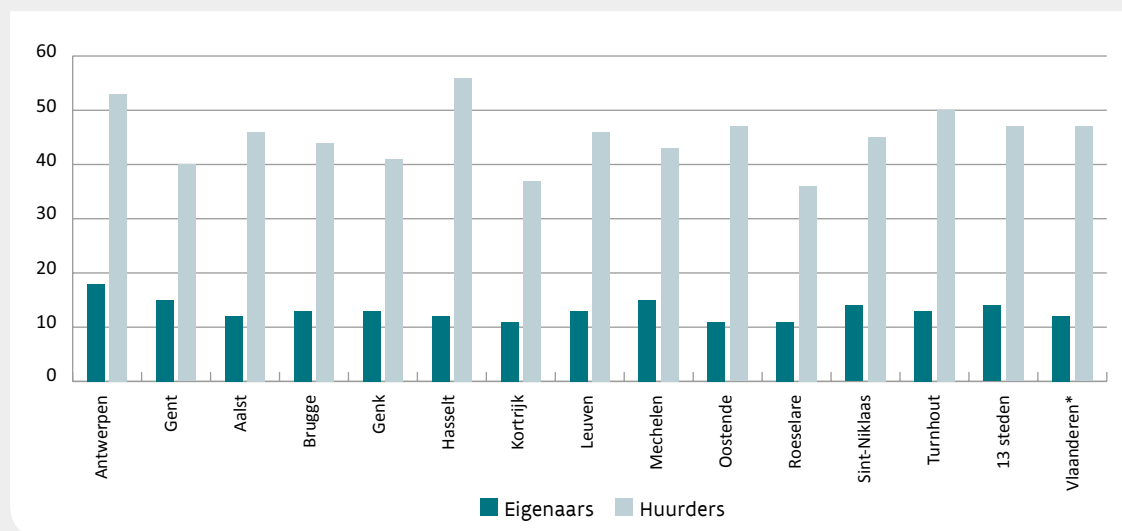
Gemiddelde woonquote en aandeel inwoners waarvan de woonquote meer dan 30% bedraagt, in 2017, in %.

	Gemiddelde woonquote	Aandeel inwoners woonquote > 30%
Antwerpen	22	29
Gent	20	23
Aalst	15	19
Brugge	16	20
Genk	15	18
Hasselt	17	20
Kortrijk	15	16
Leuven	20	25
Mechelen	18	21
Oostende	17	22
Roeselare	15	16
Sint-Niklaas	17	21
Turnhout	17	21
Totaal 13 steden	19	23
Vlaanderen*	15	18

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Aandeel eigenaars en huurders waarvan de woonquote meer dan 30% bedraagt, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

COMFORTNIVEAU VAN DE WONING

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat aangeeft te wonen in een woning met middelmatig comfort. Een woning met middelmatig comfort beschikt over warm stromend water, centrale verwarming en een lig-, zitbad of douche.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Zijn onderstaande voorzieningen in je woning aanwezig?'. Daarbij werden 15 voorzieningen bevroegd. Om het comfortniveau te bepalen werden volgende voorzieningen opgenomen:

- warm stromend water
- centrale verwarming
- lig-, zitbad of douche

Respondenten konden antwoorden met 'ja', 'nee' of 'weet niet'. Respondenten die aangaven dat alle drie de voorzieningen in de woning aanwezig zijn, werden in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet' werd bij de berekeningen buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Deze indicator is gelinkt aan intentie 2.6: bestrijden van armoede en uitsluiting. In een leefbare en duurzame stad wordt armoede weggewerkt. Het aandeel inwoners dat woont in een woning met middelmatig comfort kan een indicatie geven over hoe het gesteld is met de armoede in een stad. Armoede en woonkwaliteit hangen nauw samen. Daarnaast is de indicator gelinkt aan intentie 3.5: kwaliteit van de infrastructuur garanderen. De stad beschikt over woningen die voldoen aan bouwtechnische en energetische kwaliteitseisen en over basiscomfort.

Men kan de indicator samen lezen met onder andere [In-ternetaansluiting](#), [Structurele problemen in de woning](#), [Hinder in de woning](#), [Duurzaamheid van de woning](#) en [Tevredenheid over de woning](#).

In de 13 centrumsteden beschikken gemiddeld 9 op de 10 inwoners over middelmatig comfort in de woning,

wat vergelijkbaar is met Vlaanderen. Het aandeel is licht toegenomen ten opzichte van voorgaande jaren.

Het aandeel inwoners dat beschikt over middelmatig comfort in de woning is in elke stad groter dan 80%. In Antwerpen, Genk, Hasselt, Leuven en Turnhout liggen de aandelen het hoogst met meer dan 90%. In bijna elke stad is het aandeel inwoners dat kan beschikken over middelmatig comfort toegenomen ten opzichte van voorgaande jaren.

In elke stad ligt het aandeel respondenten dat kan beschikken over een lig-, zitbad of douche of warm stromend water boven 98%. Het aandeel respondenten dat kan beschikken over centrale verwarming schommelt; in Hasselt ligt het aandeel met 98% het hoogst, in Aalst en Roeselare het laagst met 86%. De aandelen in de centrumsteden zijn vergelijkbaar met deze in Vlaanderen.

Er zijn een aantal significante verschillen. Zo geven hoger opgeleiden vaker aan in een woning met middelmatig comfort te wonen dan lager opgeleiden, jongere respondenten geven dit vaker aan dan oudere, Belgen vaker dan niet-Belgen, samenwonenden vaker dan alleenwonenden, eigenaars vaker dan huurders en ten slotte personen met betaald werk vaker dan personen zonder betaald werk.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De definitie van middelmatig comfort is ten opzichte van voorgaande edities licht gewijzigd. De huidige definitie is conform met de definitie die het Steunpunt Wonen momenteel hanteert.

In de vorige edities van de Stadsmonitor werden gegevens rond de aanwezigheid van een private buitenruimte opgenomen. Dit is deze editie niet het geval. Deze gegevens kunnen echter wel nog geraadpleegd worden op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.

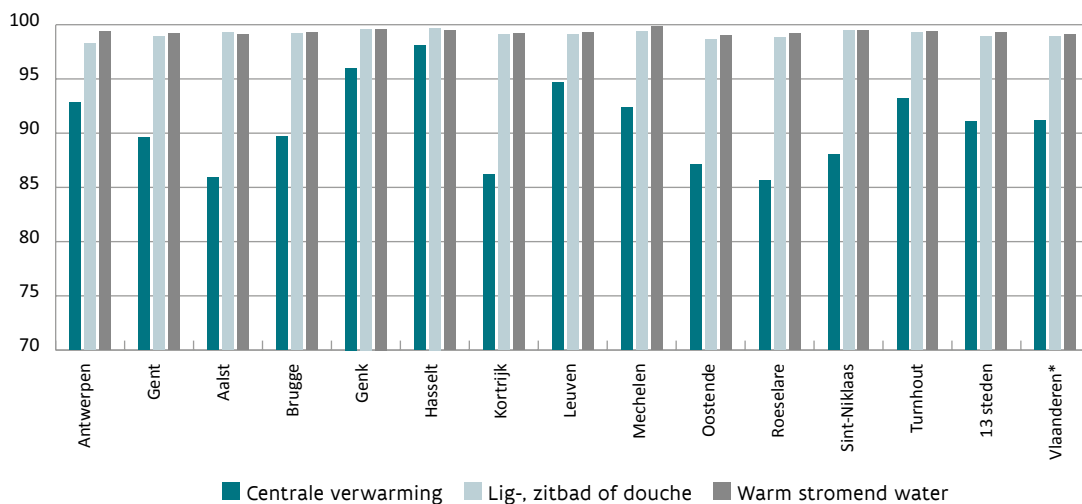
Comfortniveau van de woning: middelmatig comfort, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	91	88	91
Gent	84	82	89
Aalst	82	82	86
Brugge	85	84	89
Genk	95	93	96
Hasselt	96	95	98
Kortrijk	82	78	85
Leuven	93	92	94
Mechelen	89	84	88
Oostende	88	84	86
Roeselare	84	81	85
Sint-Niklaas	88	79	88
Turnhout	90	89	93
Totaal 13 steden	88	86	90
Vlaanderen*	/	/	90

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Comfortniveau van de woning: details, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel van de inwoners (%) dat aangeeft te beschikken over een internetaansluiting in de woning.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van de bevolking uit de centrumsteden volgende vraag voorgelegd: 'Zijn onderstaande voorzieningen in je woning aanwezig?'. In de opsomming van voorzieningen was 'internetaansluiting' een van de mogelijkheden. Respondenten konden antwoorden met 'ja', 'nee' of 'weet niet'.

Respondenten die met 'ja' antwoordden, werden in de teller opgenomen. De optie 'weet niet' werd niet meegenomen bij de berekeningen.

Toelichting

Deze indicator is gelinkt aan intentie 2.6: bestrijden van armoede en uitsluiting. In een leefbare en duurzame stad wordt armoede weggewerkt. Het aandeel inwoners dat woont in een woning zonder internet kan een indicatie geven over hoe het gesteld is met de armoede in een stad. Daarnaast is de indicator gelinkt aan intentie 3.5: kwaliteit van de infrastructuur garanderen. De stad beschikt over woningen die voldoen aan bouwtechnische en energetische kwaliteitseisen, beschikken over basiscomfort waar vandaag een internetaansluiting toe behoort.

Deze indicator kan samen gelezen worden met andere indicatoren zoals [Comfortniveau van de woning](#).

In 2017 beschikt gemiddeld 93% van de inwoners van de centrumsteden over internet in de woning, dit is vergelijkbaar met Vlaanderen. Het aandeel is sinds 2011 gestegen met 10 procentpunten.

In elke centrumstad ligt het aandeel inwoners dat beschikt over een internetaansluiting in de woning hoger dan 90% in 2017. In 2011 was dit in elke stad iets meer dan 80% van de inwoners.

Er zijn een aantal significante verschillen naar achtergrondkenmerken. Het meest uitgesproken verschil heeft met leeftijd te maken. Meer dan 90% van de respondenten tussen 16 en 64 jaar beschikt over een internetaansluiting. Bij de respondenten ouder dan 64 jaar ligt dit aandeel lager, het laagste aandeel werd geregistreerd bij de 75-plussers. Ook naar gezinssamenstelling zijn er verschillen. Respondenten die alleen wonen zonder kinderen beschikken minder vaak dan andere respondenten over een internetaansluiting. Lager opgeleiden en personen zonder betaald werk beschikken minder vaak dan hoger opgeleiden en personen met betaald werk over een internetaansluiting in de woning.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er is een klein verschil in de vraagstelling tussen de Gemeente- en de Stadsmonitor: in de Gemeentemonitor wordt gevraagd of er internet aanwezig is in de woning, in de Stadsmonitor wordt gepolst naar een internetaansluiting.

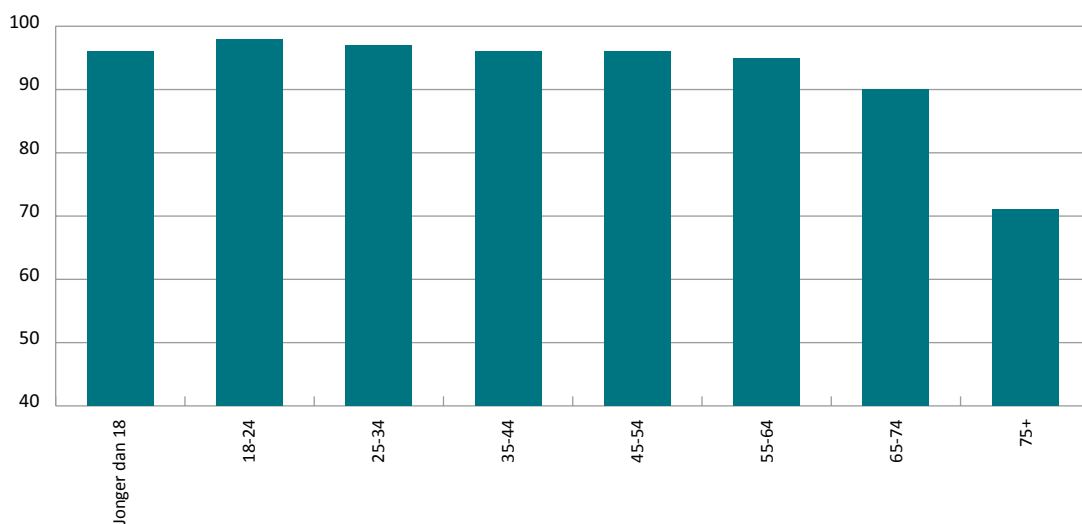
Internetaansluiting, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	83	89	93
Gent	84	90	93
Aalst	81	88	91
Brugge	84	89	93
Genk	84	90	94
Hasselt	83	94	94
Kortrijk	80	90	94
Leuven	88	94	95
Mechelen	84	92	93
Oostende	82	85	92
Roeselare	84	91	93
Sint-Niklaas	83	90	93
Turnhout	85	91	94
Totaal 13 steden	83	90	93
Vlaanderen*	/	/	92

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt licht, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Internetaansluiting naar leeftijd, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

DUURZAAMHEID VAN DE WONING

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat aangeeft te wonen in een woning waarvan het dak geïsoleerd is, er dubbel of driedubbel glas is en de woning uitgerust is met een energiezuinige condensatieketel of hoogrendementsketel.

Aandeel (%) van de inwoners dat aangeeft te wonen in een woning die aan energierecuperatie doet, zij het via een groendak, of via zonnepanelen, zonneboiler of gebruik regenwater.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad. 'Zijn onderstaande voorzieningen in je woning aanwezig?'. Van de 15 voorgelegde voorzieningen werden volgende opgenomen om de duurzaamheid van de woning in beeld te brengen:

- Energiezuinige condensatieketel/hoogrendementsketel (chauffageketel)
- Regenwater en gebruik hiervan voor toilet/wasmachine
- Dubbel of driedubbel glas (minstens de helft van de ramen)
- Isolatie van zolder/dak
- Groendak (dak met beplanting)
- Zonnepanelen
- Zonneboiler

Respondenten konden antwoorden met 'ja', 'nee' of 'weet niet'. De categorie 'weet niet' werd bij de berekeningen buiten beschouwing gelaten. Respondenten die met 'ja' antwoordden op 'energiezuinige condensatieketel/hoogrendementsketel', 'isolatie van zolder/dak' of 'dubbel of driedubbel glas' werden opgenomen in de teller van energiezuinige woningen. Respondenten die met 'ja' antwoordden op 'regenwater en gebruik hiervan voor toilet/wasmachine', 'groendak', 'zonnepanelen' of 'zonneboiler' werden opgenomen in de teller van energie recupererende woningen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad voldoen woningen aan bouwtechnische en energetische kwaliteitseisen. Daarom is deze indicator gekoppeld aan intentie 3.5: kwaliteit van de infrastructuur garanderen. Daarnaast is deze gekoppeld aan intentie 4.3: ecologisch gedrag stimuleren. Alle gebouwen in de stad beschikken over een robuuste en kwaliteitsvolle energie- en waterinfrastructuur, die water- en energieneutraal of zelfs energiepositief zijn.

Men kan de indicator samen lezen met andere indicatoren zoals [Structurele problemen in de woning](#), [Hinder in de woning](#), [Comfortniveau van de woning](#), [Internetaansluiting](#) en [Tevredenheid over de woning](#).

Gemiddeld 56% van de respondenten geeft aan te wonen in een woning die energiezuinig is, dit aandeel is sinds 2011 toegenomen. Het aandeel respondenten dat aangeeft te wonen in een woning die aan energie recuperatie doet, ligt lager dan het aandeel respondenten dat woont in een energiezuinige woning, gemiddeld bedraagt dit 30%. Ook dit aandeel is toegenomen ten opzichte van de voorgaande jaren, zij het in iets mindere mate.

In de meerderheid van de steden schommelt het aandeel inwoners dat woont in een energiezuinige woning in 2017 tussen 50% en 60%. Enkel in Turnhout en Hasselt liggen de aandelen nog iets hoger. In elke stad is het aandeel ten opzichte van 2011 en 2014 gestegen. In Turnhout, Roeselare en Sint-Niklaas is dit een toename ten opzichte van 2011 met meer dan 20 procentpunten. Respondenten die aangeven in een energiezuinige woning te wonen beschikken voornamelijk over dubbel of driedubbel glas, in iets mindere mate is het dak of de zolder geïsoleerd en heeft men een condensatieketel of hoogrendementsketel.

Ook bij het aandeel respondenten die wonen in een woning die aan energie recuperatie doet zijn er verschillen tussen de steden. Het laagste aandeel vinden we terug in Antwerpen met 15%. Ook in Leuven, Turnhout en Mechelen liggen de aandelen iets lager. De stad met het hoogste aandeel is Roeselare, waar 66% aangeeft te wonen in een woning die aan energie recuperatie doet. Naast Roeselare is Kortrijk de enige andere stad waar het aandeel groter is dan 50%. Ten opzichte van voorgaande jaren is er globaal een lichte toename van de cijfers. In Genk, Hasselt en Turnhout is de toename sinds 2011 het grootst, met een stijging van iets meer dan 10 procentpunten. Respondenten die aangeven te wonen in een woning die aan energie recuperatie doet verzamelen voornamelijk regenwater voor het gebruik van toilet en wasmachine. Het aandeel respondenten dat zonnepanelen, een zonneboiler of een groendak heeft ligt lager.

Er zijn een aantal significante verschillen naar achtergrondkenmerken. Hoogopgeleiden geven vaker dan lager opgeleiden aan dat ze wonen in een woning die energiezuinig is en waar energie wordt gerecupereerd. Ook jongere respondenten, Belgen, samenwonenden en personen met betaald werk wonen vaker duurzamer dan oudere respondenten, niet-Belgen, alleenwonenden

en personen zonder betaald werk. De verschillen tussen eigenaars en huurders zijn het meest uitgesproken. Eigenaars wonen vaker duurzamer dan huurders, waarbij de verschillen tot meer dan 20 procentpunten kunnen oplopen.

Aandachtspunten

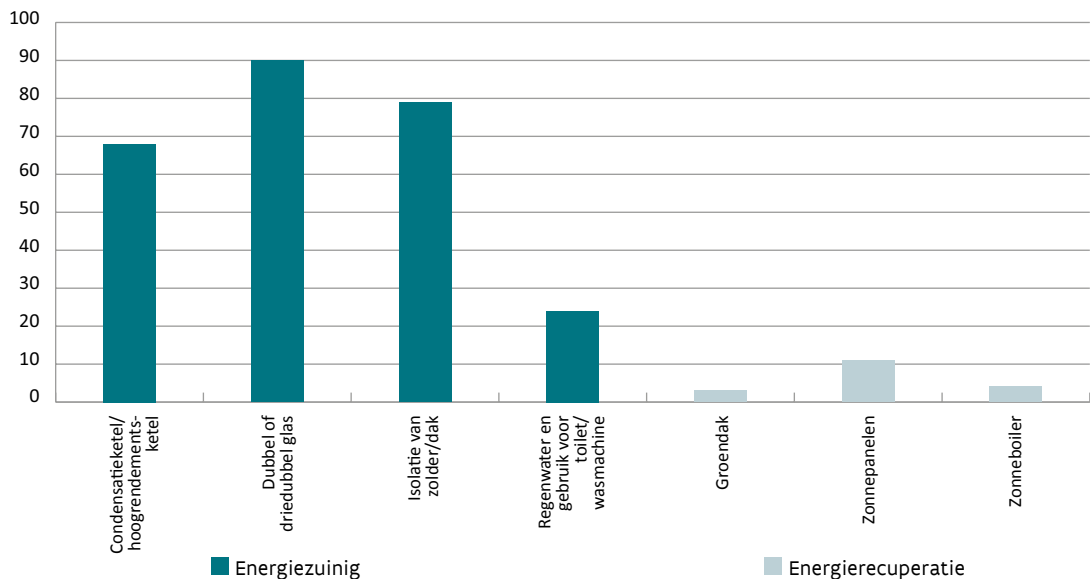
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Duurzaamheid van de woning, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	Energiezuinig			Energie recupererend		
	2011	2014	2017	2011	2014	2017
Antwerpen	37	47	54	10	13	15
Gent	38	50	55	22	29	32
Aalst	39	48	53	28	30	36
Brugge	42	51	59	37	40	45
Genk	40	51	55	26	31	38
Hasselt	40	62	64	22	36	32
Kortrijk	37	49	57	48	52	54
Leuven	42	56	59	21	26	29
Mechelen	42	57	59	20	21	25
Oostende	34	47	51	33	35	38
Roeselare	39	55	60	61	62	66
Sint-Niklaas	38	55	58	24	29	33
Turnhout	43	53	65	15	21	26
Totaal 13 steden	39	51	56	23	27	30

Bron: survey Stadsmonitor.

Duurzaamheid van de woning, gemiddelde voor de 13 centrumsteden, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

STRUCTURELE PROBLEMEN IN DE WONING

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat aangeeft te wonen in een woning met één of meerdere structurele problemen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad. 'Wat vind je van de staat van je woning (of het gebouw waarin je woning gelegen is)?'. Volgende aspecten werden bevraagd:

- De centrale verwarming (ketel en leidingen)
- De elektrische installatie
- Buitenschrijnwerk (deuren, raamwerk)
- De ramen
- Dakgoot
- Dak

Respondenten konden antwoorden met 'in goede staat', 'kleine herstellingen nodig', 'aan vervanging toe' of 'weet niet/niet van toepassing'. Respondenten die op een of meerdere stellingen met 'aan vervanging toe' hebben geantwoord, werden in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd met 'weet niet/niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Toelichting

Deze indicator is gelinkt aan intentie 2.6: bestrijden van armoede en uitsluiting. Armoede en woonkwaliteit hangen nauw samen. Het aandeel inwoners dat kampt met structurele problemen in de woning is dan ook een indicatie van de armoede in een stad. De indicator kan ook gelinkt worden aan 3.5: kwaliteit van de infrastructuur garanderen. De stad beschikt over woningen die voldoen aan bouwtechnische en energetische kwaliteitseisen, over basiscomfort en over voldoende leefoppervlakte. Tot slot is deze intentie nog verbonden aan een aantal intenties rond veiligheid (2.8: veiligheid garanderen en 3.7: gezonde en veilige leefomgeving realiseren). De leefomgeving waarin stadsbewoners wonen is van die aard dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt.

Men kan de indicator samen lezen met onder andere [Hinder in de woning](#), [Duurzaamheid van de woning](#), [Comfortniveau van de woning](#), [Internetaansluiting](#) en [Tevredenheid over de woning](#).

In 2017 leeft gemiddeld 16% van de inwoners van de centrumsteden in een woning met een of meerdere structurele problemen. Dit aandeel is de voorbije jaren stabiel gebleven. Bewoners geven het vaakst aan dat de ramen aan vervanging toe zijn, gevolgd door het buitenschrijnwerk, de centrale verwarming en het dak. Vervanging van de dakgoot en de elektrische installatie komen het minst vaak voor.

Tussen de centrumsteden onderling zijn de verschillen in 2017 beperkt. Alle aandelen schommelen tussen 10% en 20%. De hoogste aandelen vinden we terug in Antwerpen, Gent en Leuven, de laagste in Roeselare. Ten opzichte van voorgaande jaren zien we relatief stabiele cijfers, met enkele uitzonderingen. In bijvoorbeeld Hasselt en Genk is het aandeel respondenten dat in een woning woont met een of meerdere structurele problemen met bijna 5 procentpunten afgenomen. In geen enkele stad is er een uitgesproken stijging.

Hoger opgeleiden geven vaker dan lager opgeleiden aan dat ze structurele problemen in de woning hebben. Ook respondenten tussen 25 en 34 jaar geven vaker dan respondenten die ouder of jonger zijn aan in een woning te wonen met structurele problemen. Niet-Belgen antwoorden vaker dan Belgen structurele problemen in de woning te hebben, net als huurders vaker dan eigenaars en personen zonder betaald werk vaker dan personen met betaald werk. Alleenwonenden met kinderen geven vaker dan anderen aan in een woning te wonen met structurele problemen.

Aandachtspunten

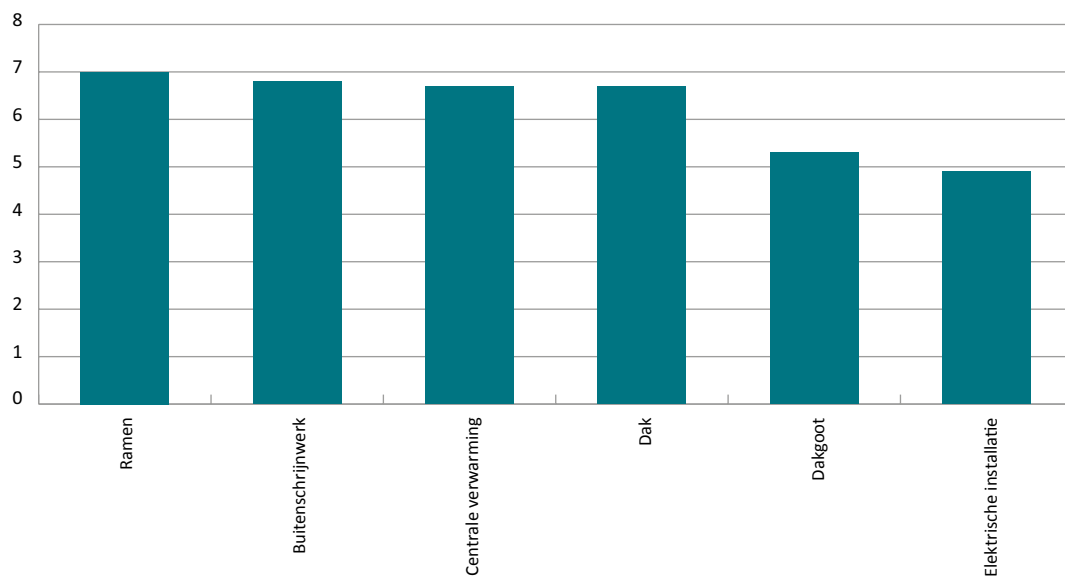
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Structurele problemen in de woning, in 2011, 2014 en in 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	21	19	18
Gent	18	16	17
Aalst	15	13	14
Brugge	15	13	14
Genk	18	16	14
Hasselt	18	14	13
Kortrijk	13	17	13
Leuven	20	17	17
Mechelen	13	15	15
Oostende	13	15	13
Roeselare	10	8	11
Sint-Niklaas	17	14	15
Turnhout	16	16	14
Totaal 13 steden	18	16	16

Bron: survey Stadsmonitor.

Structurele problemen in de woning in de 13 centrumsteden, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

HINDER IN DE WONING

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat aangeeft hinder te ondervinden in de woning.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe vaak had je de afgelopen 12 maanden last van een van volgende problemen als je thuis in de woning was?'. Volgende problemen werden bevraagd:

- Geurhinder (slechte geur, stank)
- Ongedierte (kakkerlakken, ratten, muizen, vlooiën)
- Lawaai
- Schimmel binnen- en/of buitenmuren
- Opstapeling vuilnis in de woning of het gebouw (huisvuil, lege verpakkingen, etensresten, ...)
- Te weinig plaats voor het aantal inwoners
- Te weinig privacy
- Ander probleem: ...

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'soms' of 'vaak'. Respondenten die 'soms' of 'vaak' hebben aangeduid, werden in de teller opgenomen.

Toelichting

In de leefbare en duurzame stad voldoen woningen aan bouwtechnische en energetische kwaliteitseisen, beschikken ze over basiscomfort en over voldoende leefoppervlakte. Deze indicator is dan ook gelinkt aan de intentie 3.5: kwaliteit van de infrastructuur garanderen. Daarnaast is er ook een link met intentie 3.7: gezonde en veilige leefomgeving realiseren. De leefomgeving waarin stadsbewoners wonen is van die aard dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt.

Deze indicator kan samen gelezen worden met indicatoren zoals [Structurele problemen in de woning](#), [Comfortniveau van de woning](#), [Duurzaamheid van de woning](#) en [Tevredenheid over de woning](#).

De inwoners van de centrumsteden ondervinden voornamelijk hinder van lawaai in de woning, 36% van hen geeft aan hier soms tot vaak hinder van te ondervinden. Op de 2e plaats komt geurhinder waar gemiddeld 23% van de inwoners geregeld hinder van ondervinden. De andere vormen van hinder in de woning, met name schimmel in de binnen- en/of buitenmuren, ongedierte, te weinig plaats voor inwoners, opstapeling vuilnis en te weinig privacy komen in mindere mate voor.

Tussen de steden onderling zijn er verschillen. Zo zien we bijvoorbeeld dat in Antwerpen en Gent ongeveer 4 op de 10 inwoners last hebben van lawaai in de woning en dat dit in Roeselare, Brugge, Hasselt, Genk en Kortrijk net geen 3 op de 10 inwoners zijn. Antwerpen en Gent zijn doorgaans de steden met het hoogste aandeel hinder. In steden zoals Kortrijk, Roeselare en Brugge liggen de aandelen lager.

Voor elke vorm van hinder is er een significant verschil naar opleiding, leeftijd, nationaliteit en eigenaarschap. Lager opgeleiden ondervinden vaker hinder dan hoger opgeleiden, respondenten tussen 35 en 54 jaar ondervinden vaker hinder dan respondenten die jonger of ouder zijn, niet-Belgen ondervinden vaker hinder dan Belgen en huurders ondervinden vaker hinder dan eigenaars. De verschillen tussen huurders en eigenaars zijn het meest uitgesproken. Bij zo goed als elke vorm van hinder ligt het aandeel huurders dat aangeeft hinder te ondervinden ongeveer 10 procentpunten hoger. Bij hinder van schimmel ligt dit tot 12 procentpunten hoger. Bij hinder van ongedierte is het verschil tussen eigenaars en huurders iets kleiner.

Aandachtspunten

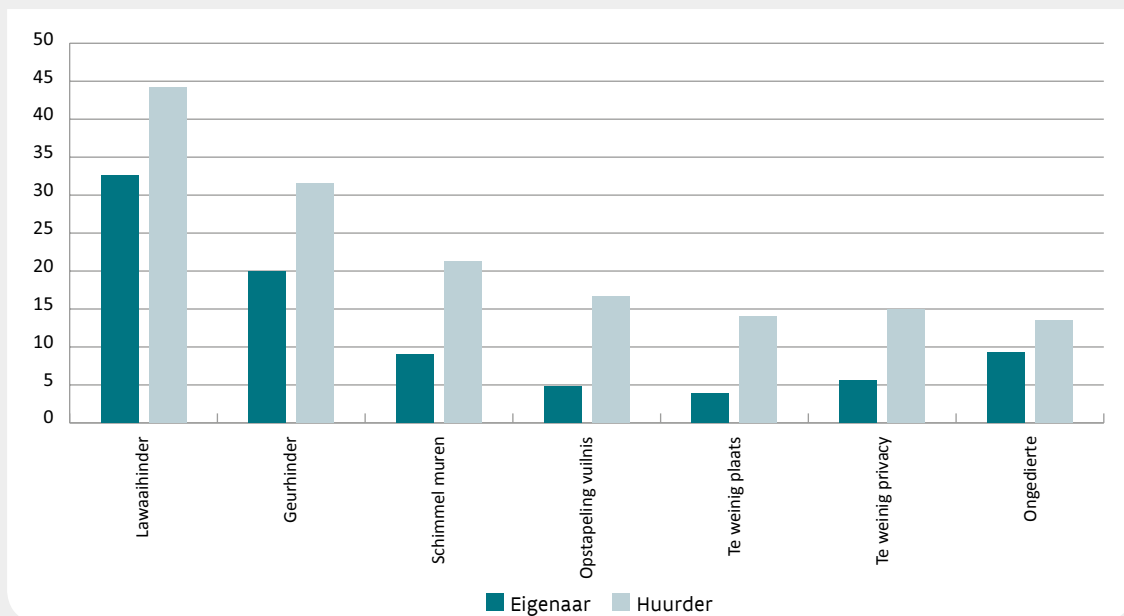
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Hinder in de woning, in 2017, in%.

	Lawaai-hinder	Geurhinder	Schimmel binnen- en /of buiten-muren	Ongedierte	Te weinig plaats voor inwoners	Opstapeling vuilnis	Te weinig privacy
Antwerpen	42	29	15	13	9	12	10
Gent	39	26	13	10	8	9	9
Aalst	32	21	10	13	5	5	7
Brugge	27	16	10	8	4	4	7
Genk	29	19	10	13	7	7	10
Hasselt	27	19	11	8	3	4	6
Kortrijk	29	15	9	9	5	3	6
Leuven	36	20	13	10	7	10	9
Mechelen	38	23	9	8	5	5	8
Oostende	34	23	13	6	6	8	8
Roeselare	27	17	10	9	4	4	6
Sint-Niklaas	32	19	11	11	4	5	7
Turnhout	31	17	11	10	6	6	8
Totaal 13 steden	36	23	13	11	7	8	8

Bron: survey Stadsmonitor.

Hinder in de woning bij eigenaars en huurders, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER DE WONING

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de woning waarin men momenteel woont.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden met de woning waarin je momenteel woont?'

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'. Respondenten die antwoordden met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Leefbare en duurzame steden garanderen de kwaliteit van de infrastructuur in hun stad (intentie 3.5) en voorzien in (sociale) woningen die voldoen aan bouwtechnische en energetische kwaliteitseisen, beschikken over basiscomfort en over voldoende leefbare oppervlakte. Verder is het van belang dat de leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt. Gezonde en aangename woningen zijn hierbij van primordiaal belang (intentie 3.7).

De indicator is verbonden met andere indicatoren die het wonen en de woonomgeving van stedelingen in beeld brengen, zoals de indicatoren [Comfortniveau van de woning](#), [Duurzaamheid van de woning](#), [Hinder in de woning](#) en [Structurele problemen in de woning](#).

Gemiddeld is 83% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de woning waarin men momenteel woont. De tevredenheid is het grootst in Brugge, Hasselt en Roeselare, met percentages van 87% of meer, en het laagst in Antwerpen (79%). De steden met de grootste groep tevreden inwoners, kennen ook de kleinste groep ontevreden inwoners, en omgekeerd. Gemiddeld genomen zijn inwoners uit de centrumsteden minder tevreden over hun woning dan inwoners uit Vlaanderen.

Er zijn geen grote verschillen ten opzichte van voorgaande metingen. Enkel in Roeselare is er een daling van ongeveer 5 procentpunten ten opzichte van 2014.

Eigenaars zijn doorgaans meer tevreden over hun woning dan huurders. In de 13 centrumsteden is het verschil tussen eigenaars en huurders gemiddeld zo'n 21 procentpunten. Dit is ook zo in Vlaanderen. Het grootste verschil tussen eigenaars en huurders vinden we terug in Aalst, Genk en Turnhout (allen 24 ppt), het kleinste in Sint-Niklaas (16ppt). Hiernaast zijn Belgen en hoger opgeleiden vaker tevreden dan niet-Belgen en lager opgeleiden. Hetzelfde geldt voor inwoners in de leeftijdsgroep 55+ en inwoners die samenwonen. Samenwonenden en personen die inwonen bij familie zijn doorgaans meer tevreden over hun woning dan alleenwonenden en personen die inwonen bij vrienden.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

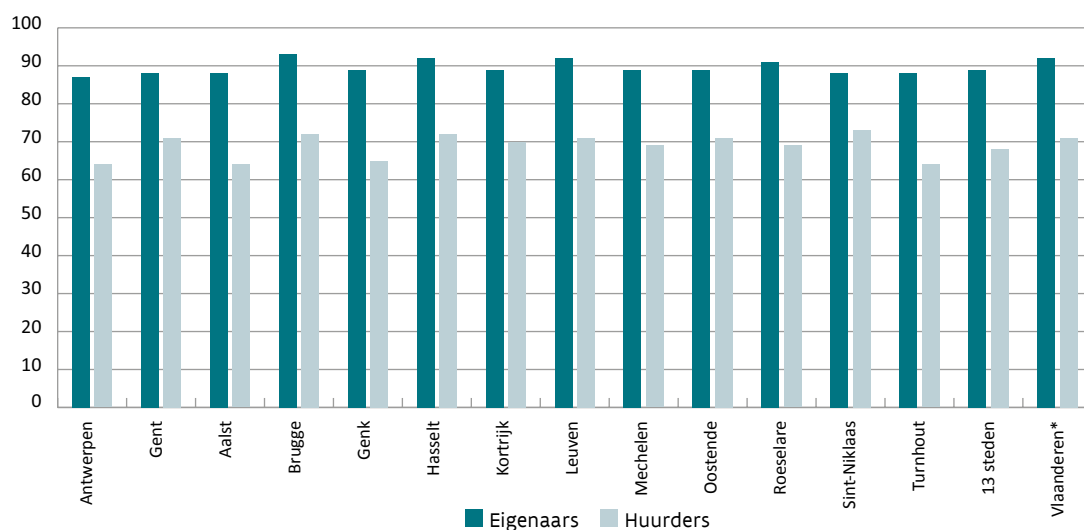
Tevredenheid over de woning, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	80	78	79
Gent	81	84	82
Aalst	85	85	83
Brugge	85	86	88
Genk	85	84	84
Hasselt	88	87	88
Kortrijk	88	85	85
Leuven	84	83	85
Mechelen	82	85	84
Oostende	84	85	83
Roeselare	90	92	87
Sint-Niklaas	84	87	84
Turnhout	84	82	82
Totaal 13 steden	83	83	83
Vlaanderen*	/	/	88

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over de woning eigenaars en huurders, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de intentie heeft om binnen de komende 5 jaar te verhuizen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Plan je de komende vijf jaar een verhuis?'. Respondenten konden antwoorden met 'ja, binnen dezelfde buurt', 'ja, naar een andere buurt in dezelfde stad', 'ja, naar een andere stad/gemeente' en 'neen, geen verhuisplannen'.

Respondenten die met 'ja, binnen dezelfde buurt', 'ja, naar een andere buurt in de stad' of 'ja, naar een andere stad/gemeente' antwoordden, werden in de teller opgenomen.

Toelichting

(On)tevredenheid over de woonplaats die leidt tot een wens om te verhuizen kan verband houden met heel diverse factoren zoals de woning en directe woonomgeving, zoals voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de uitstraling van de buurt en van de stad, de culturele rijkdom, etc. Deze indicator is dan ook verbonden aan intenties zoals 1.1: vraag en aanbod afstemmen en 3.5: kwaliteit van de infrastructuur garanderen.

Deze indicator kan men onder andere samen lezen met indicatoren met betrekking tot de kwaliteit van de woning en de woonomgeving zoals [Tevredenheid over de buurt](#), [Tevredenheid over de stad](#) en [Tevredenheid over de woning](#).

Ongeveer 3 op de 10 inwoners uit de centrumsteden geven aan de intentie te hebben om binnen de komende 5 jaar te verhuizen. De gemiddelde verhuisintentie in Vlaanderen ligt iets lager, ongeveer 2 op de 10 inwoners plannen er een verhuis. Ten opzichte van 2011 is het aandeel in de centrumsteden licht toegenomen.

De verhuisintentie is het grootst in de studentensteden Antwerpen, Gent en Leuven. Meer dan 34% geeft er aan

de komende 5 jaar te willen verhuizen. De verhuisintentie is het laagst in Roeselare en Hasselt. In de meeste steden zien we over de tijd een lichte toename van de verhuisintentie, in een aantal steden is er een lichte afname.

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen respondenten die een verhuis plannen (1) naar dezelfde buurt in dezelfde stad, (2) naar een andere buurt in dezelfde stad en (3) naar een andere stad of gemeente. In elke stad heeft de meerderheid van de respondenten die aangeven een verhuis te plannen, een verhuis binnen hun huidige stad voor ogen. Gemiddeld 7% van de respondenten plant een verhuis in hun huidige buurt en 12% plant een verhuis naar een andere buurt in hun huidige stad. Gemiddeld 11% van de respondenten geeft aan de stad te willen verlaten voor een andere stad of gemeente. In Leuven, Antwerpen, Gent en Turnhout liggen deze aandelen het hoogst.

Er zijn een aantal opvallende verschillen naar achtergrondkenmerken. Hoger opgeleiden geven vaker dan lager opgeleiden aan verhuisplannen te hebben. Ook respondenten tussen 18 en 34 jaar hebben vaker verhuisplannen dan respondenten die jonger of ouder zijn, niet-Belgen vaker dan Belgen, respondenten die bij vrienden inwonen vaker dan andere respondenten en huurders vaker dan eigenaars.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De respondenten van de Gemeentemonitor kregen dezelfde vraag als in de Stadsmonitor voorgeschied. De antwoordcategorieën bij de Gemeentemonitor verschillen echter met deze in de Stadsmonitor. De respondenten van de Gemeentemonitor konden kiezen uit 'ja, binnen dezelfde gemeente/stad', 'ja, naar een andere gemeente/stad' en 'neen, geen verhuisplannen'. Om deze reden kan in de grafiek geen detail voor Vlaanderen meegeven worden.

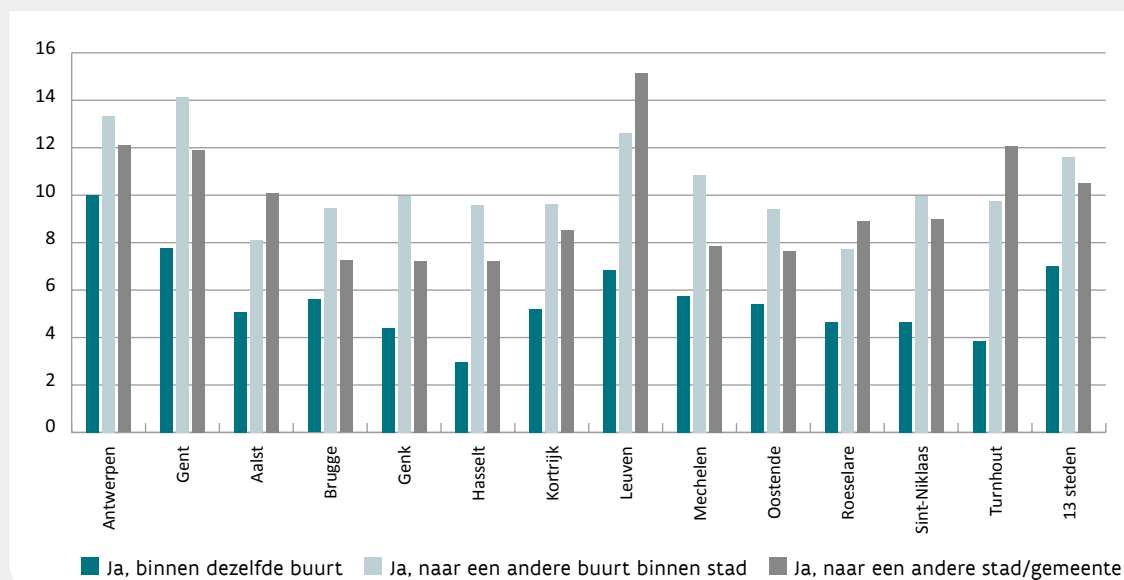
Verhuisintentie, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	33	36	35
Gent	28	32	34
Aalst	20	21	23
Brugge	20	21	22
Genk	22	22	22
Hasselt	22	21	20
Kortrijk	20	20	23
Leuven	32	34	35
Mechelen	27	27	24
Oostende	24	24	23
Roeselare	17	18	21
Sint-Niklaas	22	21	24
Turnhout	23	26	26
Totaal 13 steden	27	29	29
Vlaanderen*	/	/	21

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was licht anders, zie aandachtspunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Verhuisintentie, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

VERHUISMOTIEVEN

Definitie

Verhuismotieven van personen met een verhuisintentie binnen de 5 jaar, in %.

De respondenten met verhuisintentie kregen volgende vraag:

'Als je van plan bent om te verhuizen, wat zijn daarvoor de belangrijkste redenen?'. De respondenten hadden de keuze uit volgende redenen, er werd gevraagd om maximum 3 redenen aan te duiden.

- De wens om eigenaar te worden
- Verandering in financiële situatie
- Ouderlijk huis verlaten
- Wijziging gezinssituatie (huwelijk / samenwonen / scheiding / gezinsuitbreiding)
- Gezondheid/behoefte aan zorg
- Afstand woon/werkverkeer
- Goedkopere woning
- Ontevredenheid met huidige woning (te groot, te klein, problemen, afwezigheid tuin)
- Ontevredenheid met huidige buurt (buren, veiligheid, netheid, rust, ...)
- Dichter bij familie/vrienden wonen
- Andere: ...

Een aantal antwoordcategorieën werden geclusterd. Respondenten die 'wens om eigenaar te worden', 'verandering in financiële situatie' of 'goedkopere woning' hebben aangeduid, werden in de teller van 'financiële motieven' opgenomen. Respondenten die 'ouderlijk huis verlaten' of 'wijziging gezinssituatie (huwelijk / samenwonen / scheiding / gezinsuitbreiding)' hebben aangeduid, werden in de teller van 'verandering levensfase' opgenomen. Respondenten die 'ontevredenheid met huidige woning (te groot, te klein, problemen, afwezigheid tuin)' of 'ontevredenheid met huidige buurt (buren, veiligheid, netheid, rust, ...)' hebben aangeduid, werden in de teller van 'ontevredenheid buurt of woning' opgenomen. Respondenten die 'afstand woon/werkverkeer' of 'dichter bij familie/vrienden wonen' hebben aangeduid, werden in de teller van 'locatiemotieven' opgenomen. Respondenten die 'gezondheid/behoefte aan zorg' en 'andere' hebben aangeduid werd apart opgenomen.

Aangezien de respondenten meer dan 1 optie mochten aanduiden, kan de som van de motieven groter dan 100% zijn.

Toelichting

De verhuisintentie kan verband houden met heel diverse factoren zoals de woning en directe woonomgeving, voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de uitstraling van de buurt en

van de stad, de culturele rijkdom, etc. Deze indicator is dan ook verbonden aan intenties zoals 1.1: vraag en aanbod afstemmen en 3.5: kwaliteit van de infrastructuur garanderen.

Deze indicator kan men onder andere samen lezen met indicatoren met betrekking tot de kwaliteit van de woning en de woonomgeving zoals [Tevredenheid over de buurt](#), [Tevredenheid over de stad](#) en [Tevredenheid over de woning](#).

De meest voorkomende redenen om te verhuizen in de 13 centrumsteden zijn een financieel motief, ontevredenheid over de buurt of woning en verandering van levensfase. Ongeveer 40-50% van de respondenten geeft aan dat dit de hoofdredenen zijn voor een verhuis. In mindere mate verhuist men vanwege locatiemotieven of gezondheid/behoefte aan zorg. Iets meer dan 1 op de 10 respondenten heeft nog een andere reden.

Tussen de steden onderling zijn er verschillen. Bij ontevredenheid over de buurt of woning, financiële motieven en locatiemotieven zijn deze het meest uitgesproken. In Antwerpen geeft ongeveer 1 op de 2 respondenten die een verhuis plannen aan dat dit wegens ontevredenheid over de buurt of woning is. Ook in Turnhout, Gent en Kortrijk ligt dit aandeel iets hoger. Het laagste aandeel vinden we in Hasselt. Ongeveer de helft van de respondenten in Brugge en Gent, en iets meer dan de helft in Leuven, geven aan dat een financieel motief de reden voor een verhuis is. Ook hier vinden we de laagste cijfers in Hasselt. Bij de locatiemotieven zien we tenslotte het hoogste aandeel in Hasselt met 33%. De aandelen in de andere steden in deze categorie liggen lager.

Er zijn een aantal verschillen naar achtergrondkenmerken. De verschillen naar leeftijd zijn het meest uitgesproken. Respondenten jonger dan 24 jaar geven vaker dan oudere respondenten aan dat de reden om te verhuizen een verandering in levensfase is. Oudere respondenten daarentegen verhuizen vaker door ontevredenheid over de woning of buurt of om financiële redenen. Respondenten ouder dan 75 jaar tenslotte verhuizen het vaakst door gezondheidsredenen. Ook het gezinstype zorgt voor verschillen. Respondenten die inwonen bij ouders, grootouders of vrienden geven vaker een verandering van levensfase aan als verhuismotief. Respondenten die samenwonen met hun partner en kinderen geven dan weer vaker ontevredenheid over de woning of de buurt aan. Niet-Belgen geven vaker dan Belgen aan dat ze verhuizen om financiële redenen.

Aandachtspunten

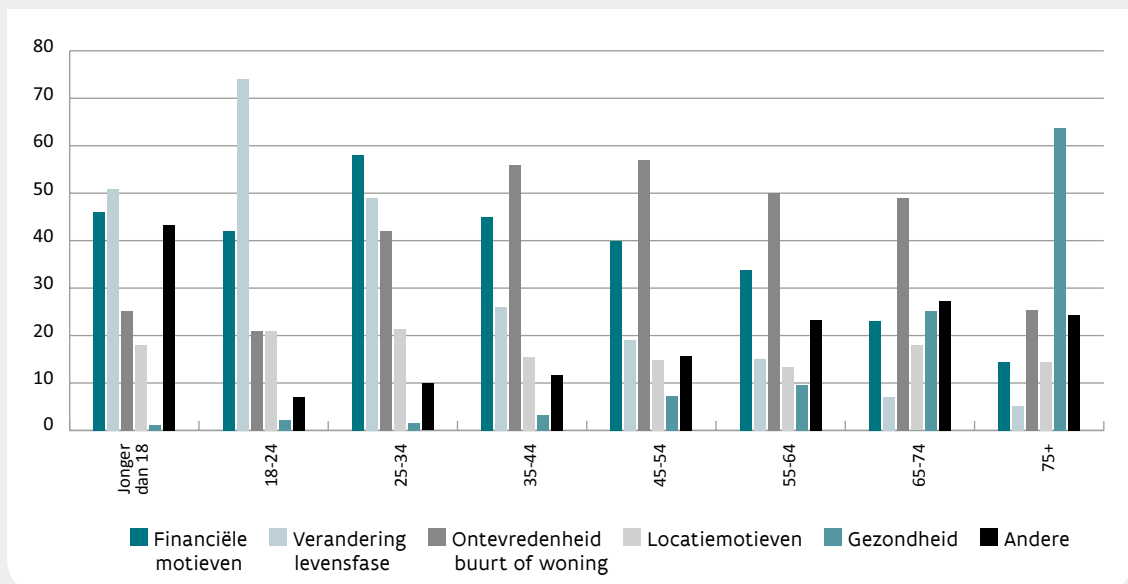
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Verhuismotieven, in 2017, in %.

	Financieel motief	Ontevredenheid buurt of woning	Verandering levensfase	Locatiemotief	Gezondheid/ behoefte aan zorg	Ander motief
Antwerpen	45	49	37	17	6	12
Gent	49	46	38	17	5	15
Aalst	44	39	48	19	6	14
Brugge	49	32	46	16	8	12
Genk	44	34	48	23	6	9
Hasselt	38	27	38	33	8	10
Kortrijk	40	45	38	18	6	13
Leuven	56	35	39	22	5	15
Mechelen	48	44	37	16	4	15
Oostende	47	44	39	17	8	15
Roeselare	42	35	41	18	6	13
Sint-Niklaas	40	41	43	18	6	17
Turnhout	40	46	38	20	7	15
Totaal 13 steden	46	43	39	18	6	13

Bron: survey Stadsmonitor.

Verhuismotieven in de 13 centrumsteden, naar leeftijd, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

FIERHEID OVER DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat fier is op zijn of haar stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ik ben echt fier op mijn stad'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' en 'weet niet'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van deze indicator.

Toelichting

Fierheid over de stad wijst op een positieve kijk op de culturele identiteit en de uitstraling van de stad. Die identiteit en uitstraling verder ontwikkelen maakt het voor inwoners gemakkelijker om zich verbonden te voelen met de stad. Stadsgebruikers zullen zich aangesproken voelen tot de culturele rijkdom van de stad (intenties 2.2 en 3.8).

Deze indicator hangt samen met de vele tevredenheidsindicatoren uit de Stadsmonitor. Bijvoorbeeld: [Tevredenheid over de stad](#), [Tevredenheid over de buurt](#), [Uitstraling van de gebouwen in de buurt](#), [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#) en [Tevredenheid uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés](#).

In 2014 zijn iets minder dan 3 op de 4 inwoners van de centrumsteden fier over hun stad. De verschillen

tussen de 13 steden zijn echter groot. In Brugge is meer dan 8 op de 10 inwoners fier op hun stad, in Turnhout minder dan de helft, een verschil van meer dan 40 procentpunten.

Ten opzichte van de eerste metingen wijzigt het globale gemiddelde amper. Wel zijn er opvallende verschuivingen in de steden zelf. Mechelen gaat er ten opzichte van 2008 niet minder dan 15 procentpunten op vooruit. Ook in Kortrijk (+11ppt), Antwerpen (+7ppt) en Aalst (+8ppt) is de fierheid over de stad toegenomen. Verlies is er voor Turnhout (-12ppt) en Hasselt (-10ppt). Ten opzichte van vorige meting in 2014 is er een globale daling op Kortrijk en Mechelen na.

Binnen de steden zijn er ook verschillen in fierheid naargelang het stadsdeel. In het centrum zijn de inwoners doorgaans veel fierder dan in de buitenwijken van de stad. In Gent loopt dit op tot 30 procentpunten, in Antwerpen en Brugge rond 20 procentpunten, terwijl de verschillen in Aalst, Genk en Oostende minder dan 10 procentpunten bedragen.

Een hoge globale fierheid betekent niet dat de bevolking het unaniem eens is met de stelling. Voor Turnhout is een kwart het (helemaal) oneens. In Sint-Niklaas en Oostende gaat het om ruim 10%.

Over het algemeen zijn oudere inwoners en hoogopgeleiden iets fierder over hun stad. Niet-Belgen zijn iets fierder over hun stad dan Belgen, hetzelfde geldt voor huurders.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

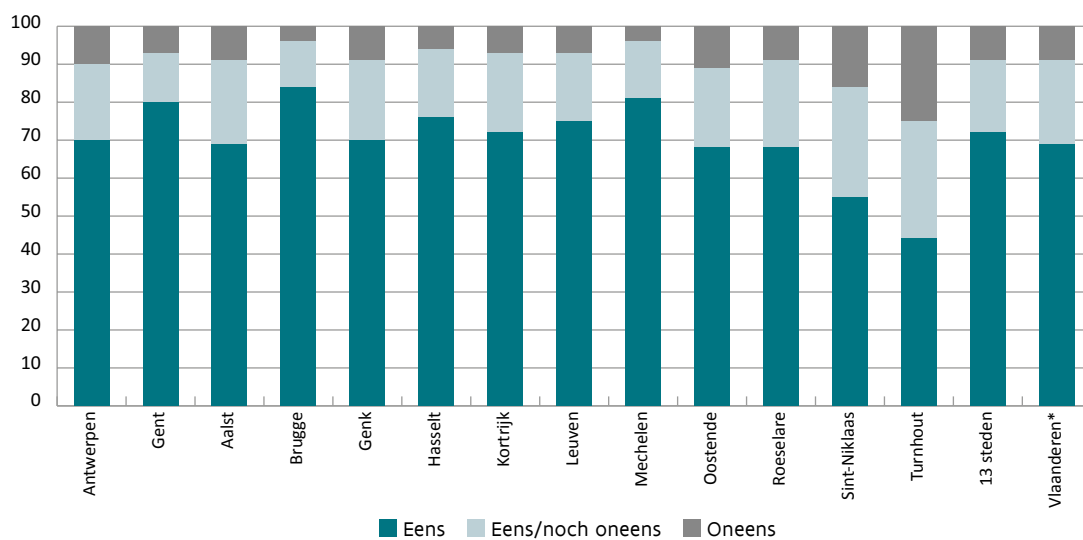
Fierheid over de stad, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	63	63	71	70
Gent	83	81	85	80
Aalst	61	56	70	69
Brugge	89	86	89	84
Genk	70	67	71	70
Hasselt	85	83	80	76
Kortrijk	61	66	68	72
Leuven	81	76	81	75
Mechelen	64	69	76	81
Oostende	75	68	71	68
Roeselare	70	62	68	68
Sint-Niklaas	60	54	59	55
Turnhout	56	40	49	44
Totaal 13 steden	71	69	74	72
Vlaanderen*	/	/	/	69

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Fierheid over de stad, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over jouw buurt?'

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'. Respondenten die antwoordden met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' werden in de teller opgenomen.

Toelichting

De tevredenheid van inwoners over hun buurt zegt veel over hoe zij de kwaliteit van hun directe woonomgeving ervaren. De uitstraling van een buurt en stad zorgen ervoor dat inwoners zich verbonden voelen met de specifieke identiteit van hun stad, buurt of wijk. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 2.2. Omdat deze indicator binnenstedelijke verschillen in kaart brengt, is deze indicator ook verbonden met intentie 5.7 'Meer binnenstedelijke differentiatie'.

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren over de kwaliteit van de directe woon- en leefomgeving zoals [Netheid van straten en voetpaden in de buurt](#), [Uitstraling van de gebouwen in de buurt](#) en [Tevredenheid over het contact in de buurt](#).

In 2017 is gemiddeld 77% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over de buurt waarin ze wonen. Dit is 2 procentpunten lager dan het gemiddelde voor Vlaanderen. De tevredenheid is met 85% het grootst in Brugge. Ook Hasselt, Kortrijk, Leuven en Roeselare scoren hoog, met een percentage van 80% of meer.

Het aandeel tevreden inwoners dat tevreden is over de buurt, is het kleinst in Antwerpen (72%).

Een laag globaal tevredenheidspercentage gaat hand in hand met een hoog ontevredenheidspercentage. In 6 van de 13 centrumsteden geeft meer dan 10% van de inwoners aan ontevreden te zijn over de buurt. Dit is het geval in Antwerpen, Gent, Aalst, Oostende, Sint-Niklaas en Turnhout.

De verschillen binnen de steden zijn veel groter dan die tussen de steden onderling. In Gent bedraagt het verschil tussen het hoogst en het laagst scorende stadsdeel net geen 35 procentpunten. In steden zoals Antwerpen, Genk, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout is er een verschil van ongeveer 20 procentpunten of meer. Het verschil is het kleinst in Aalst, Kortrijk en Leuven (minder dan 15 procentpunten).

Ten opzichte van 2014 is de tevredenheid over de buurt licht toegenomen voor de 13 centrumsteden. De indicator bevindt zich nu op hetzelfde niveau als in 2008 en 2011. Geen enkele centrumstad kent een grote terugval: ofwel stagneren de cijfers, ofwel stijgen ze licht.

Hoger opgeleiden zijn vaker tevreden over hun buurt dan inwoners met een lager opleidingsniveau. Ook zijn er significante verschillen tussen huurders en eigenaars van een woning: eigenaars geven vaker aan tevreden te zijn dan huurders. Er zijn geen significante verschillen naar leeftijd.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

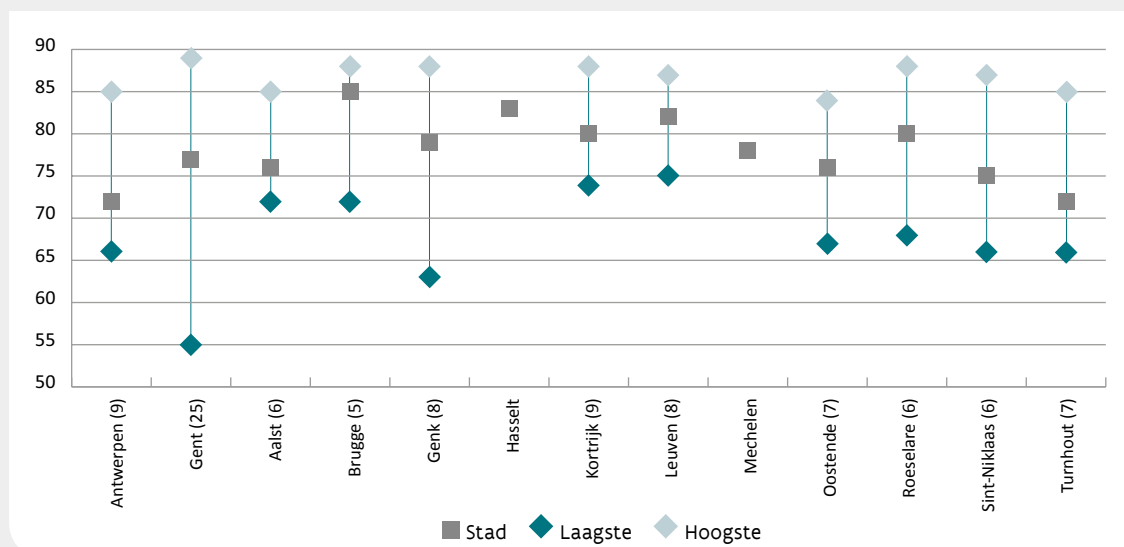
Tevredenheid over de buurt, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	73	70	71	72
Gent	75	75	74	77
Aalst	74	77	74	76
Brugge	86	84	83	85
Genk	78	80	77	79
Hasselt	83	85	83	83
Kortrijk	79	79	77	80
Leuven	86	86	83	82
Mechelen	73	78	77	78
Oostende	78	78	77	76
Roeselare	81	81	78	80
Sint-Niklaas	80	80	76	75
Turnhout	79	75	71	72
Totaal 13 steden	77	77	75	77
Vlaanderen*	/	/	/	79

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over de buurt, naar stadsdelen, in 2017, in %.

De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel tevreden inwoners over de buurt en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevestigd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevestigd.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over jouw stad?'

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'. Respondenten die antwoordden met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' werden in de teller opgenomen.

Toelichting

De tevredenheid van inwoners over hun stad zegt veel over hoe zij de kwaliteit van hun ruime woonomgeving ervaren. De uitstraling van een stad zorgt ervoor dat inwoners zich verbonden voelen met de specifieke identiteit en de culturele rijkdom van hun stad. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 2.2 'Toe-eigening en identiteit verder ontwikkelen' en intentie 3.8 'Sterke identiteit verankeren en bezoek- en belevingswaarde verhogen'.

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad](#), [Fierheid over de stad](#) en [Tevredenheid over wonen in de stad](#).

Ongeveer driekwart van de inwoners van de centrumsteden is tevreden over hun stad. Het cijfer voor de 13 centrumsteden verschilt nauwelijks met het cijfer voor

Vlaanderen. In Gent, Brugge, Hasselt, Leuven en Mechelen is 80% of meer van de inwoners tevreden. Turnhout scoort het laagst van de centrumsteden met zo'n 57%.

In Turnhout is de groep inwoners die ontevreden is over de stad het grootst (19%). Hetzelfde geldt voor de groep die noch tevreden, noch ontevreden is (24%). In Hasselt is de groep met ontevreden inwoners het kleinst (7%).

Het aandeel inwoners dat tevreden is over de stad is stabiel gebleven ten opzichte van de vorige metingen. Aalst kent een grote toename. Ook Genk, Mechelen, Roeselare en Sint-Niklaas stijgen. Gent, Hasselt en Leuven dalen zo'n 3 à 4 procentpunten.

Doorgaans geldt dat hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer tevreden een inwoner is over zijn of haar stad. Het verschil in tevredenheid tussen hoog- en laagopgeleiden bedraagt zo'n 12 procentpunten. Er zijn geen significante verschillen tussen Belgen en niet-Belgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er is een klein verschil tussen de Gemeente- en Stadsmonitor en dit voor 1 antwoordcategorie. In de survey van de Stadsmonitor is er sprake van 'weet niet / niet van toepassing', terwijl er sprake is van 'geen mening / weet niet' in de Gemeentemonitor. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

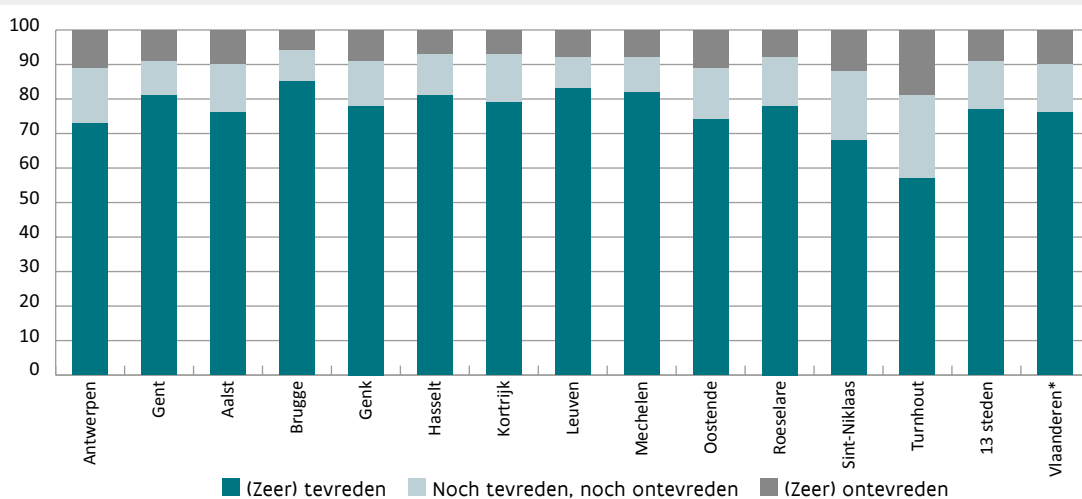
Tevredenheid over de stad, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	69	69	70	73
Gent	85	86	83	80
Aalst	63	65	69	76
Brugge	87	87	86	85
Genk	75	77	72	78
Hasselt	86	90	85	81
Kortrijk	71	77	78	79
Leuven	90	88	86	83
Mechelen	72	77	77	82
Oostende	80	74	74	74
Roeselare	76	75	73	78
Sint-Niklaas	74	73	65	68
Turnhout	72	58	56	57
Totaal 13 steden	76	76	76	77
Vlaanderen*	/	/	/	76

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over de stad, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER WONEN IN DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat graag woont in hun stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ik woon graag in mijn stad'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Respondenten die antwoordden met 'eerder eens' en 'helemaal eens' werden in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd er met 'weet niet / niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Toelichting

De tevredenheid van inwoners over het wonen in hun stad zegt veel over hoe zij de kwaliteit van hun ruime woonomgeving ervaren. De uitstraling van een stad zorgt er voor dat inwoners zich verbonden voelen met de specifieke identiteit en de culturele rijkdom van hun stad. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 2.2 'Toe-eigening en identiteit verder ontwikkelen' en intentie 3.8 'Sterke identiteit verankeren en bezoek- en belevingswaarde verhogen'.

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad](#), [Fierheid over de stad](#) en [Tevredenheid over de stad](#).

In 2017 is gemiddeld zo'n 85% van de respondenten in de centrumsteden tevreden over het wonen in hun

stad. Dit is lager dan het gemiddelde voor Vlaanderen, waar 89% tevreden is. Brugge, Hasselt en Leuven scoren het hoogst, terwijl Turnhout en Sint-Niklaas de laagste percentages optekenen.

In vergelijking met 2014 valt de tevredenheid over het wonen in de stad terug. Deze terugval is het meest uitgesproken in Turnhout, Sint-Niklaas en Gent. In de andere steden is de terugval minder uitgesproken, of is er eerder sprake van een stagnatie. Dit is zo voor Aalst, Genk en Mechelen.

Een hoge tevredenheid gaat hand in hand met een lage ontevredenheid, en omgekeerd. De hoogste ontevredenscores vinden we terug in Turnhout (11%), de laagste in Brugge en Hasselt (2%).

Hoogopgeleiden zijn gemiddeld meer tevreden over het wonen in de stad dan inwoners met een lager opleidingsniveau. Verder zijn alleenwonenden met kinderen gemiddeld minder tevreden over het wonen in de stad dan andere inwoners.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er is een klein verschil tussen de Gemeente- en Stadsmonitor en dit voor 1 antwoordcategorie. In de survey van de Stadsmonitor is er sprake van 'weet niet / niet van toepassing', terwijl er sprake is van 'geen mening / weet niet' in de Gemeentemonitor. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

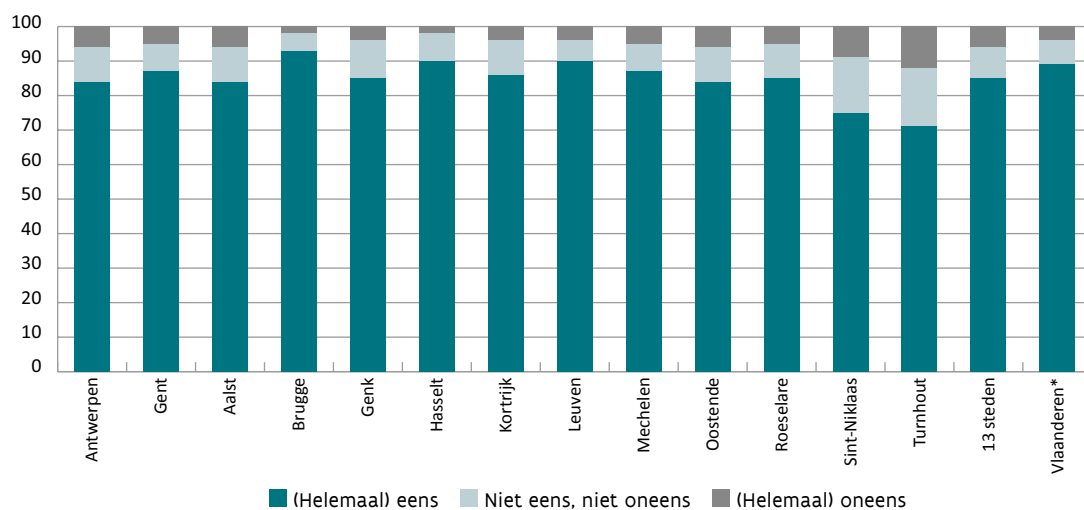
Tevredenheid over wonen in de stad, in 2014 en 2017, in %.

	2014	2017
Antwerpen	85	84
Gent	92	87
Aalst	84	84
Brugge	95	93
Genk	85	85
Hasselt	93	90
Kortrijk	88	86
Leuven	93	90
Mechelen	86	87
Oostende	87	84
Roeselare	87	85
Sint-Niklaas	82	75
Turnhout	78	71
Totaal 13 steden	88	85
Vlaanderen*	/	89

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over wonen in de stad, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

NETHEID VAN STRATEN EN VOETPADEN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat de straten en voetpaden in hun buurt over het algemeen netjes zijn.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'De straten en de voetpaden in mijn buurt zijn over het algemeen netjes'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Respondenten die antwoordden met 'eerder eens' en 'helemaal eens' werden in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd er met 'weet niet / niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad staat de kwaliteit van de infrastructuur centraal (intentie 3.5). De stad beschikt over goed uitgeruste wegen, fiets- en voetpaden die een veilige mobiliteit toelaten. Daarnaast wordt een gezonde en veilige leefomgeving gerealiseerd (intentie 3.7). Fysieke verwaarlozing en verloedering van de fysieke infrastructuur worden vermeden en bestreden, omdat ze een bron van onveiligheidsrisico's en -gevoelens vormen. Omdat deze indicator binnenstedelijke verschillen in kaart brengt, is deze indicator ook verbonden met intentie 5.7 'Meer binnenstedelijke differentiatie'.

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Netheid van het stadscentrum](#), [Tevredenheid over de buurt](#) en [Buurtproblemen: milieuhinder](#).

Gemiddeld 64% van de inwoners in de centrumsteden is in 2017 tevreden over de netheid in de buurt. Dit is lager dan het aandeel in Vlaanderen waar gemiddeld

68% van de inwoners tevreden is. De tevredenheid is het hoogst in Hasselt (75%) en Brugge (74%). Ook in Genk, Leuven en Mechelen is de tevredenheid relatief hoog. De laagste percentages vinden we terug bij de twee grootsteden Antwerpen en Gent en bij Aalst en Turnhout. In Turnhout zijn de inwoners het minst tevreden: 54% van de inwoners vindt de buurt netjes. Het aandeel inwoners dat niet eens, niet oneens is met de stelling, is in alle centrumsteden ongeveer even groot. Dit aandeel schommelt steeds tussen 11 en 15%.

Binnen de steden zijn er ook verschillen in tevredenheid naargelang het stadsdeel. In Gent loopt dit verschil op tot zo'n 40 procentpunten, gevolgd door Antwerpen, waar het verschil net geen 30 procentpunten bedraagt. Enkel in Turnhout bedraagt het verschil minder dan 10 procentpunten.

Gemiddeld is de tevredenheid over de netheid in de buurt ten opzichte van 2008 met 4 procentpunten toegenomen. In Aalst, Mechelen en Roeselare is de tevredenheid in 2017 beduidend hoger dan in 2014. Genk, Hasselt, Kortrijk en Oostende kennen een terugval.

Hoger opgeleiden zijn meer tevreden over de netheid van de straten en voetpaden in de buurt dan inwoners met een lager opleidingsniveau. Ook alleenwonenden met kinderen zijn minder tevreden. Doorgaans geldt verder dat hoe jonger de inwoners, hoe meer tevreden zij zijn over de netheid van de straten en voetpaden in de buurt.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er is een klein verschil tussen de Gemeente- en Stadsmonitor en dit voor 1 antwoordcategorie. In de survey van de Stadsmonitor is er sprake van 'weet niet / niet van toepassing', terwijl er sprake is van 'geen mening / weet niet' in de Gemeentemonitor. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

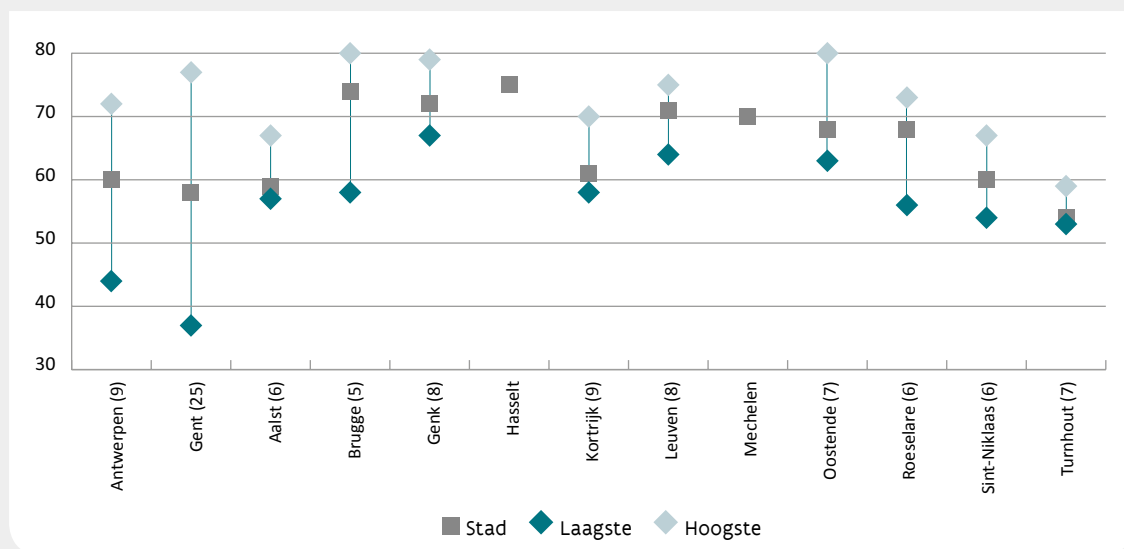
Netheid van straten en voetpaden in de buurt, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	55	59	59	60
Gent	54	53	56	58
Aalst	53	53	55	59
Brugge	70	69	74	74
Genk	75	72	75	72
Hasselt	77	82	78	75
Kortrijk	60	65	64	61
Leuven	68	71	72	71
Mechelen	58	63	65	70
Oostende	65	65	71	68
Roeselare	65	68	64	68
Sint-Niklaas	56	58	59	60
Turnhout	49	48	53	54
Totaal 13 steden	60	62	63	64
Vlaanderen*	/	/	/	68

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Netheid van straten en voetpaden in de buurt, naar stadsdeel, in 2017, in %.

De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel tevreden inwoners over de netheid van de straten en voetpaden in de buurt en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevroegd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevroegd.

Bron: survey Stadsmonitor.

NETHEID VAN HET STADSCENTRUM

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat het centrum van de stad over het algemeen netjes is.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Het centrum van mijn stad (winkelbuurt, stadhuis, station, ...) is over het algemeen netjes'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Respondenten die antwoorden met 'eerder eens' en 'helemaal eens' werden in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd er met 'weet niet / niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad staat de kwaliteit van de infrastructuur centraal (intentie 3.5). De stad beschikt over goed uitgeruste wegen, fiets- en voetpaden die een veilige mobiliteit toelaten. Ook de openbare ruimtes in de omgeving van voorzieningen zijn kwaliteitsvol en comfortabel. Hiernaast wordt een gezonde en veilige leefomgeving gerealiseerd (intentie 3.7). Fysieke verwaarlozing en verloedering van de fysieke infrastructuur worden vermeden en bestreden, omdat ze een bron van onveiligheidsrisico's en -gevoelens vormen.

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Netheid van straten en voetpaden in](#)

[de buurt](#), [Tevredenheid over de stad](#) en [Buurtproblemen: milieuhinder](#).

In 2017 vindt 80% van de stadsinwoners het centrum van de stad netjes. Er zijn echter grote verschillen tussen de 13 centrumsteden onderling. Brugge en Mechelen scoren het hoogst: 90% van de inwoners is het eens met de stelling. Ook Gent, Aalst, Hasselt, Genk, Kortrijk, Leuven en Roeselare scoren bovengemiddeld. Turnhout scoort het laagst met 62%.

Het grootste aandeel ontevreden inwoners, alsook het aandeel inwoners dat het noch eens, noch oneens is, is terug te vinden in Turnhout. Ook in Antwerpen en Sint-Niklaas zijn beide groepen inwoners groter dan in de overige steden.

Een aantal centrumsteden kennen een positieve evolutie tussen 2008 en 2017. Deze is het meest uitgesproken in Antwerpen en Aalst. Beiden tekenen een stijging van meer dan 10 procentpunten op in vergelijking met 2008. Ook in Mechelen stijgt de tevredenheid met zo'n 10 procentpunten. Genk, Hasselt, Oostende, Sint-Niklaas en Turnhout kennen een negatieve evolutie. Deze daling is het grootst in Turnhout (12pnt).

Hoger opgeleiden en samenwonenden zijn doorgaans meer tevreden over de netheid in de stad dan andere inwoners.

Aandachtspunten

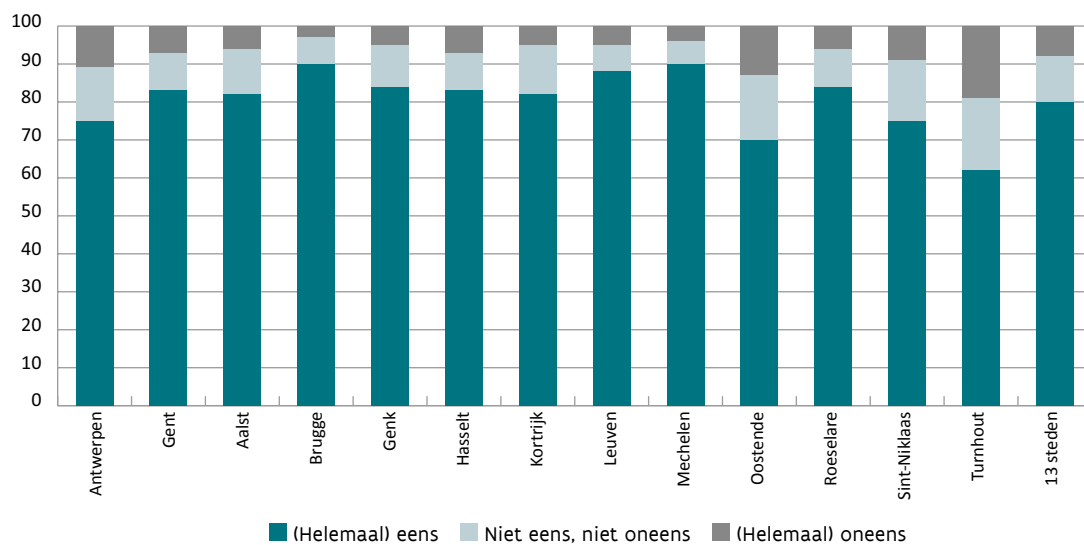
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Netheid van het stadscentrum, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	61	63	72	75
Gent	80	81	81	83
Aalst	68	66	79	82
Brugge	92	90	91	90
Genk	90	85	85	84
Hasselt	91	91	88	83
Kortrijk	76	84	82	82
Leuven	91	88	89	88
Mechelen	80	80	84	90
Oostende	79	73	77	70
Roeselare	83	82	79	84
Sint-Niklaas	83	76	76	75
Turnhout	74	60	67	62
Totaal 13 steden	76	76	79	80

Bron: survey Stadsmonitor.

Netheid van het stadscentrum, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

UITSTRALING VAN DE GEBOUWEN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de gebouwen in de buurt mooi vindt.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'De gebouwen in mijn buurt zijn over het algemeen mooi'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Respondenten die antwoordden met 'eerder eens' en 'helemaal eens' werden in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd er met 'weet niet / niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Toelichting

De tevredenheid van inwoners over de gebouwen in de buurt zegt iets over hoe de kwaliteit van de ruime woonomgeving wordt ervaren. Gebouwen bepalen mee het gezicht en de identiteit van de buurt. Die identiteit is onverwisselbaar en helpt inwoners zich verbonden te voelen met hun buurt. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 2.2 'Toe-eigening en identiteit verder ontwikkelen' en intentie 3.8 'Sterke identiteit verankeren en bezoek- en belevingswaarde verhogen'. Omdat deze indicator binnenstedelijke verschillen in kaart brengt, is deze indicator ook verbonden met intentie 5.7 'Meer binnenstedelijke differentiatie'.

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren die de woonomgeving in kaart brengen, zoals [Uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad](#), [Tevredenheid over de buurt](#) en [Netheid van straten en voetpaden in de buurt](#).

In 2017 is gemiddeld 66% van de inwoners in de centrumsteden tevreden over de uitstraling van de gebouwen in de buurt. In Brugge (79%) is het aandeel tevreden inwoners groter dan in de overige centrumsteden, gevolgd door Hasselt (76%), Genk (75%) en

Roeselare (74%). Het aandeel tevreden inwoners is het kleinst in Antwerpen (62%), Turnhout (62%) en Gent (63%).

Het aandeel inwoners dat ontevreden is over de uitstraling van gebouwen in hun buurt schommelt in de meeste steden tussen 10% en 20%, met de grootste aandelen in Gent (20%), Antwerpen (19%) en Turnhout (18%). Enkel in Brugge en Hasselt is dit aandeel kleiner dan 10%.

De verschillen binnen de steden zijn veel groter dan die tussen de steden onderling. Het verschil is het grootst in Gent, waar het verschil tussen de wijk met de meest tevreden inwoners en de wijk met de minst tevreden inwoners meer dan 50 procentpunten bedraagt. Ook in Antwerpen, Brugge, Genk, Kortrijk en Turnhout is dit onderscheid duidelijk aanwezig met een verschil van 25 procentpunten of meer. Het verschil is het kleinst in Aalst en Leuven (15 procentpunten).

De tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt in 2017 ligt in lijn met de cijfers van 2008 en 2011. De terugval die we opmerkten in 2014 werd niet verdergezet. In de meeste centrumsteden is er een (lichte) toename ten opzichte van 2014. In Antwerpen, Genk, Oostende, Roeselare en Turnhout neemt de tevredenheid toe met zo'n 6 à 8 procentpunten. Enkel in Brugge is er een kleine daling.

Oudere inwoners zijn vaker tevreden over de uitstraling van de gebouwen in de buurt dan jongere inwoners. Vooral de leeftijdsgroep 65-75+ antwoordt positief op de vraag, terwijl 25-34 jarigen eerder oneens zijn met de stelling.

Aandachtspunten

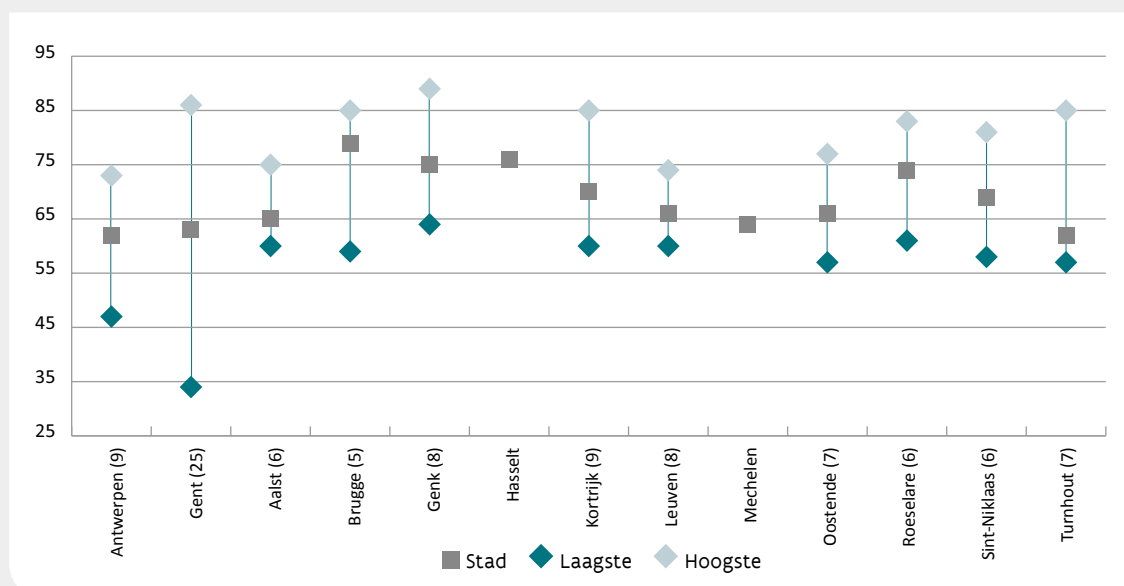
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Uitstraling van de gebouwen in de buurt, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	60	61	55	62
Gent	61	61	62	63
Aalst	61	62	59	65
Brugge	81	80	81	79
Genk	75	73	69	75
Hasselt	76	77	72	76
Kortrijk	68	70	67	70
Leuven	66	64	65	66
Mechelen	62	60	61	64
Oostende	66	66	60	66
Roeselare	70	72	67	74
Sint-Niklaas	68	68	65	69
Turnhout	62	57	54	62
Totaal 13 steden	65	65	62	66

Bron: survey Stadsmonitor.

Uitstraling van de gebouwen in de buurt, naar stadsdeel, in 2017, in %.

De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel tevreden inwoners over de uitstraling van de gebouwen in de buurt en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevestigd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevestigd.

Bron: survey Stadsmonitor.

UITSTRALING VAN DE STRATEN, PLEINEN, PARKEN, MONUMENTEN EN GEBOUWEN IN DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad mooi zijn.

In de survey van de Stadsmonitor werden de volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'De straten en pleinen in mijn stad zijn mooi aangelegd', (2) 'De parken in mijn stad zijn mooi aangelegd', en (3) 'De monumenten, historische gevels en gebouwen geven de binnenstad een mooie uitstraling'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Respondenten die antwoordden met 'eerder eens' en 'helemaal eens' werden in de teller opgenomen.

Toelichting

De tevredenheid van inwoners over de uitstraling van het openbaar domein in de stad zegt iets over hoe de kwaliteit van de ruime woonomgeving wordt ervaren. De uitstraling van een stad zorgt er voor dat inwoners zich verbonden voelen met de specifieke identiteit en de culturele rijkdom van hun stad. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 2.2 'Toe-eigening en identiteit verder ontwikkelen' en intentie 3.8 'Sterke identiteit verankeren en bezoek- en belevingswaarde verhogen'.

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren die de woonomgeving in kaart brengen, zoals [Tevredenheid over de stad](#), [Uitstraling van de gebouwen in de buurt](#) en [Netheid van het stadscentrum](#).

In 2017 vindt gemiddeld 60% van de inwoners van de centrumsteden de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad mooi. Het grootste aandeel tevreden inwoners kan worden teruggevonden in

Mechelen (81%) en Brugge (77%). In Sint-Niklaas en Turnhout is minder dan de helft van de inwoners tevreden. In Turnhout bedraagt dit percentage 36%.

Een aantal centrumsteden kennen een grote toename van de tevredenheid in vergelijking met 2008. In Aalst en Mechelen stijgt de tevredenheid met meer dan 15 procentpunten. Ook in Antwerpen, Genk en Kortrijk is er een toename. De sterkste daling vinden we terug in Hasselt: de indicator daalt in deze centrumstad met meer dan 15 procentpunten. Ook Sint-Niklaas, Leuven en Brugge kennen een daling van de tevredenheid ten opzichte van 2008, maar deze is minder uitgesproken.

Er zijn grote verschillen voor de verschillende deelaspecten van deze indicator. In de centrumsteden is gemiddeld 83% van de inwoners tevreden over de uitstraling van de monumenten, historische gevels en gebouwen in de stad. In Mechelen en Brugge bedraagt dit percentage 95%, terwijl Turnhout het laagste scoort met zo'n 59%. 80% van de inwoners is tevreden met de uitstraling van de parken in de centrumsteden. Dit percentage ligt opnieuw het hoogst in Mechelen (92%) en het laagst in Turnhout (65%). Tenslotte vindt gemiddeld 68% dat de straten en pleinen mooi zijn aangelegd. Enkel Turnhout scoort minder dan 50% op dit deelaspect.

Doorgaans geldt dat hoe ouder de inwoner, hoe meer tevreden hij of zij is over de uitstraling van de straten, pleinen, parken en monumenten in de stad. Terwijl gemiddeld 65% van de 75-plussers tevreden is, ligt dit percentage onder 55% voor inwoners jonger dan 25 jaar.

Aandachtspunten

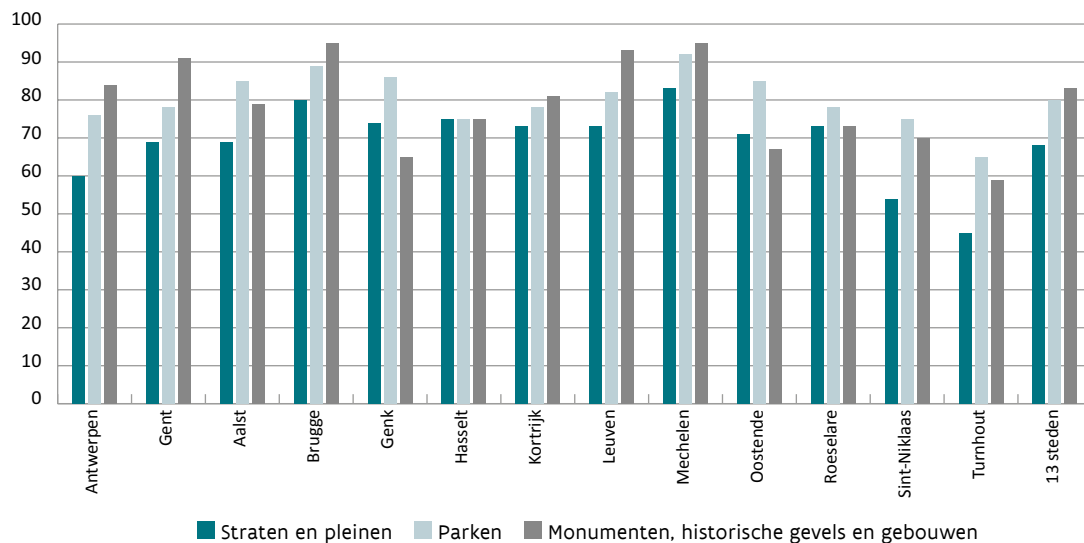
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	46	49	48	53
Gent	67	64	59	63
Aalst	43	43	50	60
Brugge	84	80	76	77
Genk	49	52	50	57
Hasselt	75	74	59	59
Kortrijk	54	61	54	64
Leuven	74	73	64	67
Mechelen	65	66	67	81
Oostende	57	57	51	56
Roeselare	58	53	44	60
Sint-Niklaas	54	52	47	45
Turnhout	38	26	33	36
Totaal 13 steden	58	58	54	60

Bron: survey Stadsmonitor.

Uitstraling van de straten, pleinen, parken en monumenten in de stad, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel van de grondoppervlakte in gebruik voor bebouwing en aanverwante terreinen; verdeling van de bebouwde oppervlakte naar functie en aantal woning- en per ha totale oppervlakte.

Het bodemgebruik is het gebruik van de bodem naar doel. Bijvoorbeeld: een weide opgenomen in het kadaster kan immers gebruikt worden als weiland (onbebouwd perceel, "permanente weiden"), als tuin (residentieel gebruik, grond aanpalend aan een woning = "bebouwd perceel") of als voetbalveld ("sportterreinen en recreatiegebieden").

De hier gebruikte statistiek van het bodemgebruik komt overeen met een internationale standaard. De gebruikte bronnen zijn onder andere de gedetailleerde gegevens van het kadaster. Het begrip "bebouwde terreinen" omvat hier alle verstedelijkte terreinen: wegen, parkings, openbare parken, sportterreinen, tuinen, industrieterreinen, enzovoort.

Voor meer informatie:

<https://statbel.fgov.be/nl/themas/leefmilieu/grond/bodemgebruik>

Toelichting

De indicator over het bodemgebruik informeert over de zorg voor het ruimtegebruik in de steden.

Intentie 3.3 stelt immers dat de open ruimte wordt gespaard en de stad kwaliteitsvol verdicht met respect voor de leefomgeving zodat de hogere woondensiteit geen afbreuk doet aan de leefbaarheid. Hiervoor is het verder uitbouwen van blauwe en groene netwerken essentieel (intentie 4.4.). Om dit mede te bereiken dient er gezorgd te worden voor functieverweving (intentie 3.1.) en meervoudig gebruik van de bestaande ruimtes (intentie 3.4.).

De indicator kan samen gelezen worden met [Woonaanbod](#), waarin via de 'Spreiding van het woningbestand' inzicht wordt bekomen in de aard van de woningvoorraad van de stad. Steden met grote aandelen alleenstaande woningen, halfopen bebouwingen, rijwoningen

of gesloten bebouwing hebben naast de categorie 'recreatiegebied en andere open ruimten' (waarin de grote openbare parken en groenvoorzieningen vervat zitten), immers ook nog een aanzienlijk oppervlakte verspreide groene ruimten door de aanwezigheid van private tuinen. Dit komt in de indicator Bodemgebruik niet in beeld.

In 2017 is 27,6% van het Vlaamse Gewest bebouwd, in de 13 centrumsteden is dit haast dubbel zo veel, namelijk 54,1%. Sommige steden zijn nog sterker bebouwd: Antwerpen (77,8%), Oostende (67,7%), Gent (65,5%), Leuven (56%) en Genk (54,9%). Vergeleken met 2008 was de aangroei van de bebouwde ruimte in de 13 centrumsteden sterker dan in het Vlaamse Gewest (2,4 procentpunt ten opzichte van 1,6 procentpunt). De relatieve toename van de bebouwde oppervlakte was nog sterker in Oostende, Roeselare, Genk en Leuven. In die tijdsspanne kwamen er in de 13 steden gemiddeld 0,5 woning per ha bij. In een aantal steden was dit meer, met als koploper Leuven (+ 1,1 woning per ha).

Aandachtspunten

De rubriek 'Terreinen voor vervoer en telecommunicatie' bevat ook enkele delen van de grote waterlopen.

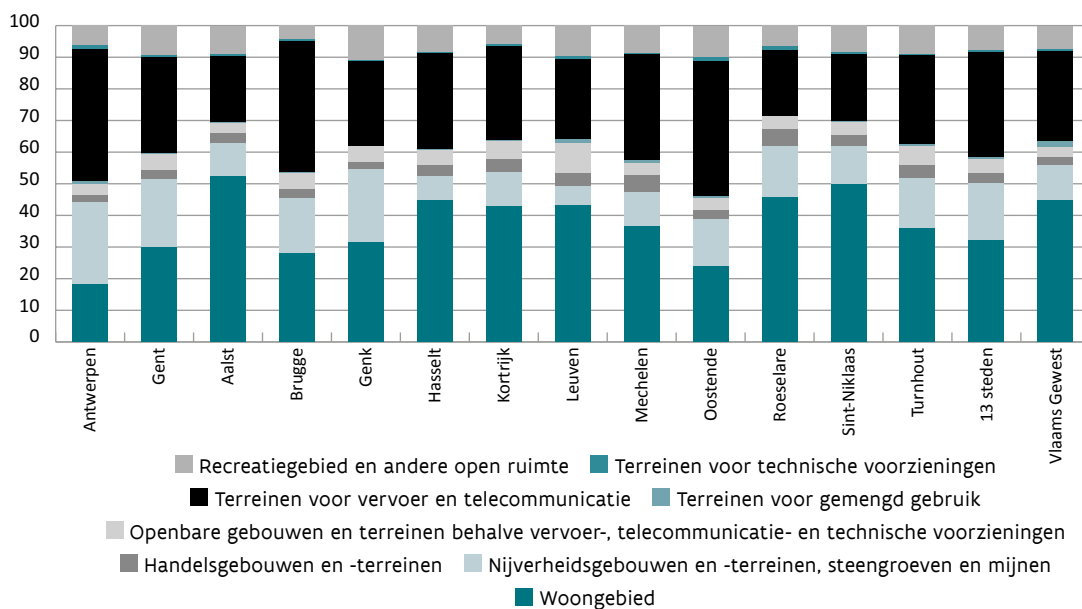
De gepubliceerde gegevens over bodemgebruik komen niet overeen met de gedetailleerde gegevens over de bodembezetting volgens het Kadasterregister. De onderverdeling van de kadastrale statistiek van de bodembezetting volgt de logica van de fiscale doeleinden. De bodembezetting is een typisch Belgisch begrip dat in de internationale statistieken niet wordt gebruikt. Het is de theoretische bestemming die de eigenaar, in overleg met de administratie van het kadaster, aan een perceel toewijst om het kadastrale inkomen ervan te bepalen. Een perceel dat bestemd is als weiland wordt bijvoorbeeld in de kadastrale rubriek "grasland" opgenomen. Het perceel wordt echter al lang niet meer onderhouden en is een bos geworden. Het blijft nochtans in de rubriek "grasland", die de officiële kadastrale bezetting ervan weergeeft. In de praktijk zijn de eigenaars verplicht de wijzigingen in de bestemming van hun percelen te melden als die wijzigingen een invloed hebben op het kadastrale inkomen.

Aandeel van de bebouwde oppervlakte in de totale oppervlakte, in % en aantal woningen per ha totale oppervlakte, in 2008, 2012 en 2017.

	Aandeel bebouwde oppervlakte			Aantal woningen/ha		
	2008	2012	2017	2008	2012	2017
Antwerpen	75,5	76,8	77,8	12,2	12,5	13,0
Gent	63,0	63,9	65,5	8,3	8,6	9,0
Aalst	38,0	38,7	39,9	4,8	5,0	5,3
Brugge	50,0	51,3	52,2	4,1	4,3	4,4
Genk	51,7	53,6	54,9	2,8	3,0	3,1
Hasselt	37,2	38,3	39,3	3,4	3,6	3,8
Kortrijk	42,3	43,1	44,4	4,4	4,5	4,7
Leuven	53,1	54,8	56,0	9,6	10,1	10,7
Mechelen	43,5	43,9	44,8	5,8	6,0	6,1
Oostende	63,7	66,5	67,7	12,3	12,7	13,2
Roeselare	45,1	46,8	48,6	4,3	4,6	4,9
Sint-Niklaas	34,5	35,3	36,4	3,8	4,0	4,1
Turnhout	29,9	30,4	31,5	3,5	3,6	3,8
Totaal 13 steden	51,7	52,9	54,1	6,5	6,7	7,0
Vlaams Gewest	26,0	26,7	27,6	2,1	2,2	2,3

Bron: Statbel.

Verdeling van de bebouwde oppervlakte, in 2017, in % van de totale bebouwde oppervlakte.

Bron: Statbel.

Hoofdstuk 5

Mobiliteit

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.

Hoofdstuk 5 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van mobiliteit opvolgen. In een duurzame stad, waar functies zoals wonen, werken, school lopen en winkelen goed bereikbaar zijn, en dit met verschillende vervoersmodi, kan een uitgebouwd, goed uitgerust, toegankelijk en veilig netwerk duurzame verplaatsingen stimuleren. Onderstaande indicatoren beschrijven in hoeverre stadsbewoners milieuvriendelijke voertuigen bezitten of welke vervoersmodi zij gebruiken voor verplaatsingen. Andere indicatoren geven een indicatie hoe stadsbewoners het mobiliteitsnetwerk percipiëren en hoe veilig dit netwerk effectief is. De overige indicatoren beschrijven onder andere hoe stadsbewoners de bereikbaarheid van hun centrum ervaren en hoe het zit met autobezit en lidmaatschappen voor autodelen in de stad.

INDICATOR	Link met intenties van de visie				Pagina
VERVOERMIDDELENBEZIT	3.2	4.3			208
AUTODELEN	1.5	3.2	3.4	4.3	212
MILIEUVRIENDELIJKHEID VAN HET WAGENPARK	4.3				214
VERPLAATSINGEN IN DE VRIJE TIJD	3.2	4.3			216
VERPLAATSINGEN TUSSEN WOONPLAATS EN WERK/ SCHOOL	3.2	4.3			220
VERPLAATSINGEN TUSSEN WOONPLAATS EN WERK/ SCHOOL: TIJDSDUUR EN AFSTAND	3.2	4.3			224
DUURZAAM VERPLAATSGEDRAG KORTE AFSTANDEN	3.2	4.3			226
FIETSVRIENDELIJK KARAKTER VAN DE BUURT	3.1	3.2	3.5	3.6 3.7	228
VERKEERSVEILIGE BUURT	2.8	3.2	3.5	3.6 3.7	230
BEREIKBAARHEID VAN HET CENTRUM VAN DE STAD MET DE FIETS EN HET OPENBAAR VERVOER	3.1	3.2			232
VERKEERSSLACHTOFFERS	2.8	3.7			234
VERKEERSSLACHTOFFERS BIJ FIETSERS EN VOETGANGERS	2.8	3.7			236
TOEGANKELIJKHEID BUSHALTES IN DE STAD	3.6				238
VOLDOENDE OPENBAAR VERVOER IN DE BUURT	1.1	3.2	5.7		240
VOLDOENDE PARKEERPLAATSEN	1.1	3.2	5.7		242
TEVREDENHEID OVER DE STAAT VAN DE WEGEN, VOET- EN FIETSPADEN IN DE STAD	3.2	3.5	3.7		244

Definitie

Aandeel (%) van de gezinnen dat in het bezit is van een auto/moto of bromfiets/fiets/elektrische fiets/ bakfiets of fietskar/abonnement openbaar vervoer/ lidmaatschap autodelen.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2017 volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Over hoeveel auto's, moto's/bromfietsen, fietsen en abonnementen openbaar vervoer beschikt het gezin waar je deel van uitmaakt? (Met gezin bedoelen we alle personen waarmee je samen een huishouden vormt en momenteel onder hetzelfde dak woont.)'.

De respondenten kunnen het aantal aanduiden voor auto's, moto's/bromfietsen, fietsen, elektrische fietsen, bakfietsen/fietskar, abonnementen openbaar vervoer (NMBS, De Lijn) en lidmaatschap autodelen.

Toelichting

Deze indicator is relevant voor 2 intenties. De eerste intentie heeft betrekking op het realiseren van een multimodale bereikbaarheid (intentie 3.2). In een duurzame en leefbare stad bereiken inwoners functies zoals culturele en vrijetijdsvoorzieningen vlot met verschillende vervoersmodi. De stad beschikt over een uitgebouwd en veilig netwerk van zachte mobiliteit: een voetgangers-, een fiets- en een trage wegennetwerk, dat actief wordt ingezet als stimulans voor het voetgangers- en fietsverkeer. Op knooppunten kan men vlot overstappen van het ene vervoermiddel naar het andere. De indicator is eveneens verbonden met intentie 4.3 die handelt over het stimuleren van ecologisch gedrag. Kiezen om te voet of met de fiets te gaan of met het openbaar vervoer is een ecologische keuze met impact op de ruimte in de stad (minder auto's) en met impact op de vervoersstromen (daling autogebruik, ...).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Autodelen](#), [Verplaatsingen in de vrije tijd](#), [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school](#), [Verkeersveilige buurt](#), [Voldoende openbaar vervoer in de buurt](#) en [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#).

84% van de gezinnen in de centrumsteden heeft minstens 1 wagen. In Aalst, Hasselt, Roeselare, Kortrijk en Genk is dat zelfs het geval bij minstens 9 op de 10 gezinnen. In Leuven, Antwerpen en Oostende bij minder dan 8 op de 10 gezinnen. 10% van de gezinnen heeft minstens 1 motor of bromfiets in huis. Een gewone fiets is aanwezig bij 82% van de gezinnen uit de centrumsteden. Het hoogste fietsbezit wordt genoteerd in

Mechelen, Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout en Brugge. Antwerpen en Oostende tellen het grootste aandeel fietsloze gezinnen. De elektrische fiets heeft op korte termijn zijn plaats gevonden bij 13% van de gezinnen. Uitschieters hier zijn Hasselt, Turnhout en Brugge. In de grootsteden Gent en Antwerpen ligt het bezit van elektrische fietsen lager dan gemiddeld. 4% van de gezinnen beschikt over een bakfiets. 45% van de gezinnen heeft minstens 1 abonnement voor het openbaar vervoer. In Antwerpen, Oostende, Gent en Leuven heeft meer dan de helft van de gezinnen minstens 1 abonnement. Genk, Sint-Niklaas, Kortrijk, Turnhout en Roeselare zitten hier (ruim) onder het gemiddelde. Lidmaatschap van autodelen is beperkt in de meeste steden. Enkel in Mechelen, Antwerpen, Leuven en Gent heeft 3 tot 5% van de gezinnen zo een lidmaatschap.

In vergelijking met het Vlaams gemiddelde ligt het autobezit in de centrumsteden 8 procentpunten lager. Het bezit van fietsen en elektronische fietsen ligt in de steden telkens 5% lager dan in het Vlaamse Gewest. Abonnementen voor openbaar vervoer zijn wel meer verspreid bij de gezinnen in de steden.

In vergelijking met 2011 is het autobezit bij gezinnen min of meer stabiel gebleven in de centrumsteden. In Genk en Aalst steeg het nog enkele procentpunten. Enkel in Roeselare, Gent en Leuven daalde het een beetje. Het bezit van moto's of bromfietsen daalde met 2 procentpunten. Het fietsbezit bij gezinnen nam licht toe. Sterkste stijgers waren Antwerpen, Leuven en Gent. Het aantal gezinnen met minstens 1 abonnement voor het openbaar vervoer bleef stabiel in vergelijking met 2011, maar daalde wel 5 procentpunten als vergeleken wordt met 2014. In Genk, Oostende, Sint-Niklaas en Roeselare was de daling het scherpst. Het aandeel gezinnen met een bakfiets bleef min of meer stabiel in vergelijking met 2014.

Autobezit in het gezin ligt hoger bij mannelijke respondenten, hoger opgeleide respondenten, Belgische respondenten, respondenten met betaald werk en respondenten die eigenaar zijn van een eigen woning. Het ligt lager bij respondenten die ouder zijn dan 75 jaar. We noteren een hoger bezit van moto's of bromfietsen bij de gezinnen van mannelijke en Belgische respondenten. Het ligt ook hoger bij respondenten met betaald werk, een eigen woning en bij de middencategorie voor opleiding. Fietsbezit ligt gemiddeld hoger als de respondent een man is, hoger opgeleid is, jonger is dan 65 jaar, de Belgische nationaliteit heeft, betaald werk heeft of eigenaar is van een eigen woning. Het ligt ook hoger bij gezinnen met kinderen in vergelijking met die zonder kinderen. Elektronische fietsen zijn vaker in het bezit van het gezin bij respondenten tussen 55

en 75 jaar, met Belgische nationaliteit, zonder betaald werk en/of eigenaars van een eigen woning. Bakfietsen komen vaker voor in het gezin bij respondenten tussen 25 en 44 jaar, met een hogere opleiding, betaald werk, of met kinderen in het gezin (vooral samenwonenden met kinderen). Abonnementsbezit openbaar vervoer ligt gemiddeld hoger in gezinnen waar de respondent lager opgeleid is, geen Belgische identiteit heeft, geen betaald werk heeft of huurder is. Lidmaatschap autodelen bij gezinnen ligt hoger bij respondenten tussen 25 en 45 jaar, hoger opgeleide respondenten en bij respondenten met betaald werk.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De vraag naar het fietsbezit is in de loop der jaren licht gewijzigd. 2011: Over hoeveel fietsen beschikt het gezin waar je deel van uitmaakt? 2014: Over hoeveel fietsen/elektrische fietsen beschikt het gezin waar je deel van uitmaakt? 2017: Vraag naar fietsbezit opgesplitst in 2 vragen: a/ Over hoeveel fietsen beschikt ... en b/ Over hoeveel elektrische fietsen beschikt.

Vervoermiddelenbezit (minstens 1) bij gezinnen, van 2011 tot 2017, in %.

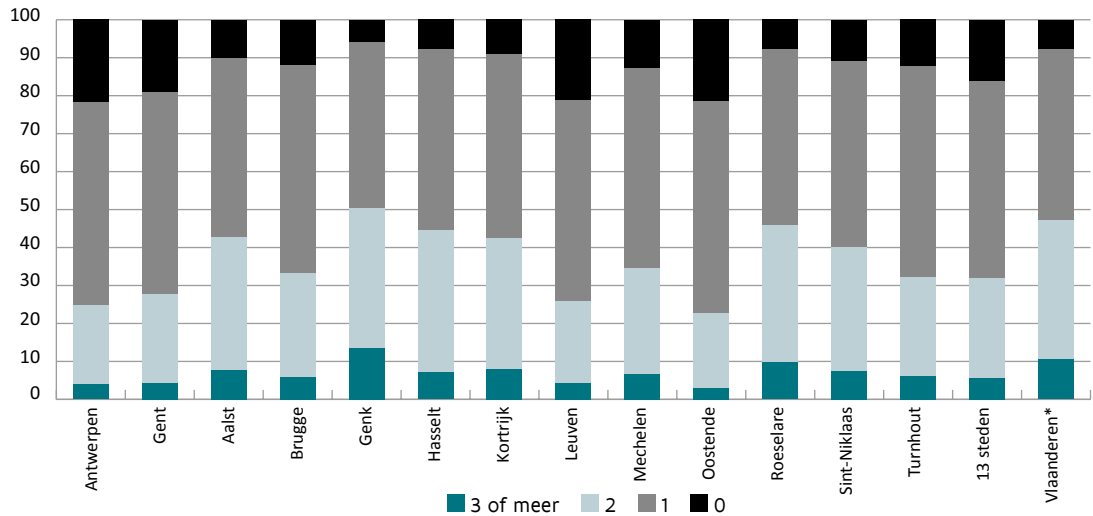
	Auto			Bromfiets			Fiets			Elektrische fiets	Bakfiets		Abonnement openbaar vervoer			Autodelen
	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2017	2014	2017	2011	2014	2017	2017
Antwerpen	78	79	78	10	10	8	75	70	78	10	5	4	50	55	50	4
Gent	82	83	81	15	12	10	78	78	82	11	5	5	53	56	51	5
Aalst	87	91	90	13	14	12	79	72	80	14	3	2	41	43	39	1
Brugge	87	88	88	17	17	12	88	81	89	20	4	4	40	43	38	1
Genk	92	93	94	15	16	13	81	71	82	15	3	2	43	44	36	2
Hasselt	90	93	92	14	15	7	86	80	85	19	5	2	20	46	44	0
Kortrijk	90	90	91	15	14	11	82	77	84	14	3	3	33	37	31	1
Leuven	81	83	79	12	11	9	79	79	82	15	6	5	52	56	56	5
Mechelen	86	88	87	10	10	7	85	81	86	13	6	3	48	51	45	3
Oostende	77	81	78	14	16	13	78	75	77	14	3	4	51	58	50	2
Roeselare	93	93	92	13	13	13	88	78	86	14	2	2	30	36	27	1
Sint-Niklaas	87	89	89	14	9	11	89	80	86	17	3	3	34	44	36	1
Turnhout	87	87	88	10	10	8	87	80	87	19	4	4	33	36	30	1
13 steden	83	85	84	12	12	10	80	75	82	13	4	4	45	50	45	3
Vlaanderen*	/	/	92	/	/	12	/	/	87	18	/	3	/	/	39	2

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

VERVOERMIDDELENBEZIT

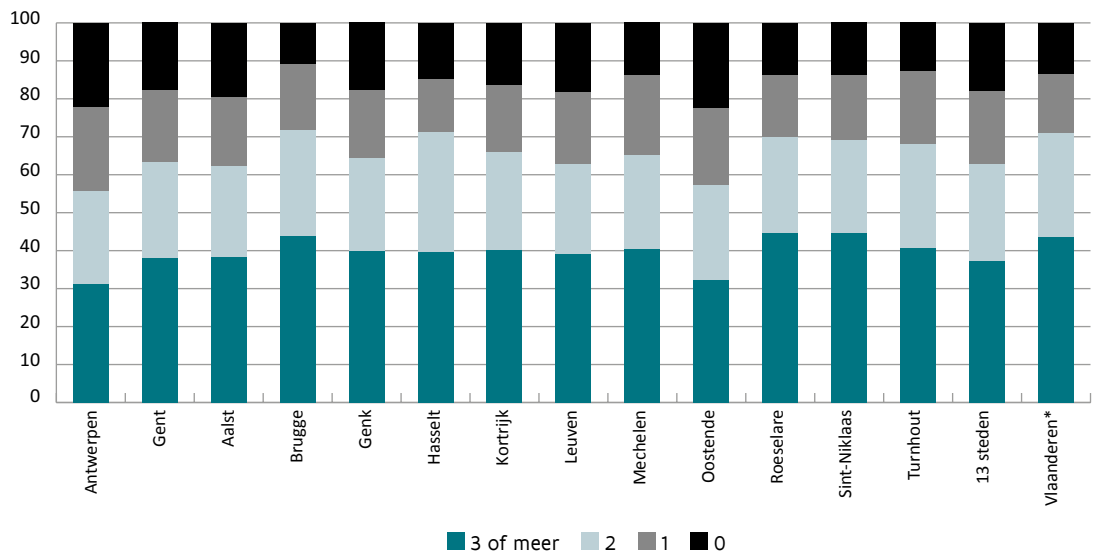
Wagenbezit bij gezinnen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

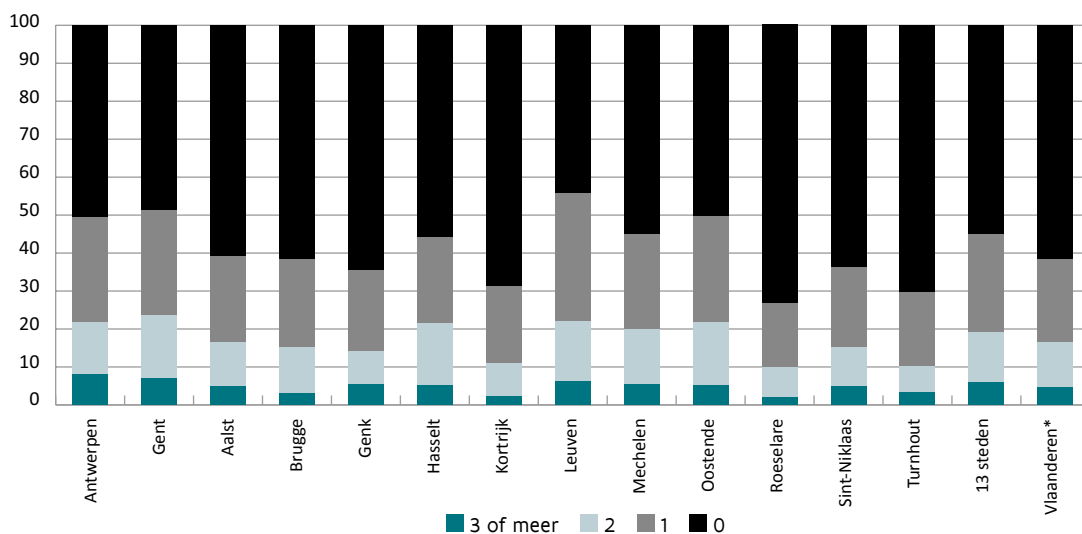
Fietsbezit bij gezinnen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

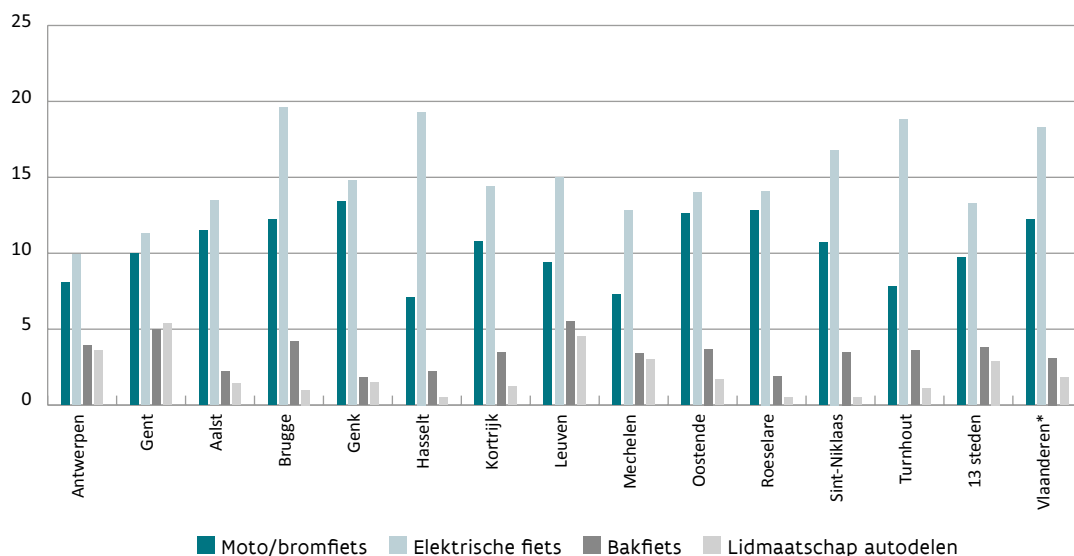
Bezit abonnement openbaar vervoer bij gezinnen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Bezit moto/bromfiets, elektrische fiets, bakfiets en lidmaatschap autodelen bij gezinnen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Definitie

Aantal leden en voertuigen per 10.000 inwoners bij autodeelinitiatieven Cambio en Cozycar.

Cambio is een autodeelbedrijf dat deelwagens aanbiedt aan particulieren en bedrijven. Cozycar is een dienst van Autodelen.net vzw die ondersteuning biedt aan burens die onderling willen autodelen. Beide autodeelinitiatieven zijn onder meer actief in de 13 centrumsteden.

Toelichting

Deze indicator is verbonden met verschillende intenties. De eerste intentie draait rond het geven van kansen aan nieuwe economische modellen (intentie 1.5). In de deeleconomie verschuift de focus van individueel bezit naar het collectieve bezit, een voorbeeld van zo een evolutie is de overgang van autobezit naar autodelen. Dit collectieve bezit komt eveneens aan bod bij intentie 3.4 'Meervoudig gebruik nastreven'. De indicator is eveneens verbonden met intentie 4.3 die handelt over het stimuleren van ecologisch gedrag. Autodelen is een ecologische keuze met impact op de ruimte in de stad (minder auto's) en met impact op de vervoersstromen (daling autogebruik, ...). Een laatste link kan gelegd worden met een intentie rond mobiliteit, namelijk rond het realiseren van multimodale bereikbaarheid (intentie 3.2). In de stad is er een goed uitgebouwd mobiliteitsnetwerk dat verbonden wordt via knooppunten waar je gemakkelijk van de ene vervoersmodus op de andere kan overstappen.

Deze indicator kan het best samen gelezen worden met indicatoren zoals [Vervoermiddelenbezit](#), [Milieuvriendelijkheid van het wagenpark](#) en [Bereidheid tot ecologisch gedrag](#).

In 2017 telt Cambio gemiddeld 70 leden per 10.000 inwoners in de centrumsteden en Cozycar gemiddeld 16,3 leden per 10.000 inwoners. In Vlaanderen ligt het aandeel gebruikers lager. Cambio telt er gemiddeld 20 leden per 10.000 inwoners en Cozycar ongeveer 8 leden per 10.000 inwoners.

Tussen de centrumsteden onderling zijn er grote verschillen. Met meer dan 140 leden per 10.000 inwoners tellen Gent en Leuven het grootste aandeel gebruikers bij Cambio. Ook in Mechelen, Antwerpen en Oostende ligt het ledenaandeel bij Cambio hoger dan in de overige centrumsteden, zij het minder uitgesproken. De laagste ledenaandelen vinden we in Aalst en Genk (<15 leden per 10.000 inwoners).

Bij Cozycar zijn de verschillen minder uitgesproken maar is de trend vergelijkbaar. In Leuven, Mechelen en Gent werd het grootste aandeel leden geregistreerd, ook in Antwerpen ligt het aandeel iets hoger. De laagste aandelen vinden we in Aalst en Genk (<1,5 leden per 10.000 inwoners).

In de steden met het grootste aandeel gebruikers ligt ook het aandeel autodeelvoertuigen het hoogst. Zo zijn er relatief meer autodeelvoertuigen in Leuven, Gent, Mechelen en Antwerpen. Het aantal autodeelvoertuigen is in bijna elke stad sinds 2015 toegenomen, met uitzondering van Aalst, Genk en Roeselare. De toename van het aantal voertuigen is het grootst in Leuven, Gent, Mechelen en Antwerpen.

Cambio telt ongeveer 5 keer zoveel leden als Cozycar. Maar het aantal deelvoertuigen aangeboden door beide organisaties ligt veel dichterbij elkaar. Dit doet vermoeden dat een voertuig bij Cozycar met minder leden wordt gedeeld.

Aandachtspunten

Dit overzicht is niet volledig. Er zijn een aantal peer-2-peer initiatieven zoals Drivy, Tapazz en Caramigo die actief zijn in de centrumsteden en goed zijn voor gezamenlijk ca. 2200 deelwagens en een 12.000 geregistreerden in 2017. Daarnaast zijn er nog een aantal initiatieven die enkel in Gent en Antwerpen operationeel zijn zoals Partago, Bolidés, Stapinn, Dégage en ecomobiliteit Gent.

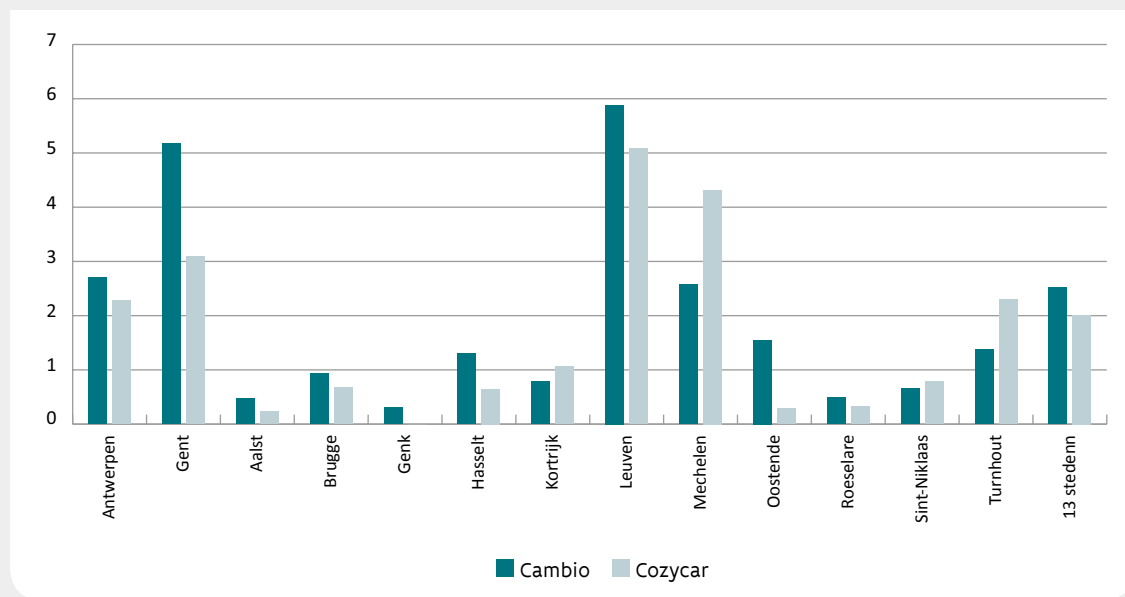
Het beeld dat deze indicator schetst, is dus onvolledig. Hier moet rekening mee worden gehouden bij de interpretatie van de cijfers.

Aandeel leden bij Cambio en Cozycar, in 2015, 2016 en 2017, per 10.000 inwoners.

	Cambio			Cozycar		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Antwerpen	40,0	48,0	57,0	11,6	15,0	19,5
Gent	118,1	141,3	162,7	15,4	20,5	25,5
Aalst	8,4	11,1	14,4	0,8	1,1	1,1
Brugge	21,9	28,0	32,3	4,2	5,7	9,4
Genk	8,2	9,9	14,4	0,3	0,3	0,5
Hasselt	27,5	29,9	32,9	2,8	3,0	3,8
Kortrijk	14,6	27,8	32,5	4,4	5,4	8,7
Leuven	106,7	123,6	143,9	23,4	27,7	40,4
Mechelen	63,6	79,0	92,9	16,2	19,9	27,5
Oostende	41,7	50,4	58,3	1,6	2,0	4,5
Roeselare	23,0	25,2	28,4	2,0	2,6	3,9
Sint-Niklaas	17,2	20,7	24,7	2,0	3,3	5,4
Turnhout	33,5	34,2	39,8	4,5	6,7	9,7
Totaal 13 steden	49,7	59,9	70,0	9,4	12,1	16,3
Vlaanderen	/	/	20,0	/	/	8,1

Bron: Autodelen.net vzw.

Aandeel voertuigen bij Cambio en Cozycar, in 2017, per 10.000 inwoners.

Bron: Autodelen.net vzw.

MILIEUVRIENDELIJKHEID VAN HET WAGENPARK

Definitie

Verdeling van het aantal personenwagens in het bezit van particulieren naar ecoscore en CO₂-uitstoot.

Van het totale personenwagenvoertuigpark in het bezit van particulieren zijn de ecoscore en de CO₂-uitstoot gekend. De ecoscore is een maat voor de milieuvriendelijkheid van de wagen. De score houdt rekening met de belangrijkste milieu-impacten (directe en indirecte emissies van broeikasgassen, fijn stof, stikstofoxiden, SO₂, CO, koolwaterstoffen en geluidsproductie) die het voertuig veroorzaakt. De ecoscore gaat van 0 tot 100. Een voertuig met een ecoscore lager dan 50 kan als zeer milieuvriendelijk worden beschouwd. Voertuigen met een ecoscore van meer dan 70 zijn dan weer milieuvriendelijke wagens.

De CO₂-uitstoot wordt uitgedrukt in gram per kilometer. Hoe lager de CO₂-uitstoot hoe milieuvriendelijker de wagen.

Voor meer informatie: <http://ecoscore.be>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad wordt ecologisch gehandeld. In de stad wordt dan ook het gebruik van milieuvriendelijke voertuigen en brandstoffen gepromoot. Dit komt de kwaliteit van het stedelijke leefmilieu en de gezondheid van de inwoners en de stadsgebruikers ten goede. Deze indicator is dan ook verbonden met de intentie rond het stimuleren van ecologisch gedrag (intentie 4.3).

Deze indicator kan samen gelezen worden met [Autodelen](#), [Vervoermiddelenbezit](#) en [Bereidheid tot ecologisch gedrag](#).

In 2016 hebben bijna 2 op de 10 wagens in de centrumsteden een lage ecoscore (≤ 50) en iets meer dan een derde een ecoscore die net iets hoger ligt (51-60). Daarmee bestaat de meerderheid van het wagenpark uit voertuigen die niet als milieuvriendelijk worden beschouwd. Een kleiner aandeel van de wagens, ongeveer 1 op de 10, heeft een hoge ecoscore (>70) en worden wel als milieuvriendelijk geregistreerd.

Het aandeel wagens met een lage ecoscore (≤ 50) is ten opzichte van 2008 met 27 procentpunten afgenomen. De grootste toename in het wagenpark zit bij de wagens met een ecoscore tussen 51 en 60, die gemiddeld met 20 procentpunten zijn toegenomen, gevolgd door de wagens met een hoge ecoscore (>70) die gemiddeld met 10 procentpunten zijn toegenomen. In de individuele centrumsteden is dezelfde trend zichtbaar.

Een kwart van de wagens in de centrumsteden heeft een CO₂-uitstoot van meer dan 161 g/km en een bijna even groot aandeel een uitstoot tussen 136 en 160 g/km. Het aandeel wagens met een lagere CO₂-uitstoot, en dus milieuvriendelijker, is duidelijk kleiner.

Bij de verdeling van het personenwagenvoertuigpark naar CO₂-uitstoot is voornamelijk het aandeel wagens met een CO₂-uitstoot tussen 161 en 185 g/km afgenomen, er is een daling van 8 procentpunten in de centrumsteden tussen 2013 en 2016. Het aandeel wagens met de hoogste CO₂-uitstoot is minder sterk afgenomen met een daling van 4 procentpunten. Het aandeel wagens met een lagere CO₂-uitstoot is geleidelijk aan het toenemen. Dezelfde trend werd geregistreerd in de individuele centrumsteden.

In 2015 mochten producenten wagens op de markt brengen van maximum 130 g/km. Tegen 2021 daalt dit naar 95 g/km.

Ten opzichte van voorgaande jaren is de milieuvriendelijkheid van het wagenpark in de centrumsteden erop vooruit gegaan. Zowel het aandeel wagens met een lage ecoscore is afgenomen als het aandeel wagens met een hoge CO₂-uitstoot. Ondanks de verbeteringen bestaat het grootste aandeel wagens in de centrumsteden uit wagens met een lagere ecoscore en hogere CO₂-uitstoot, dit is ook het geval in Vlaanderen. Ook het totaal aantal personenwagens in de centrumsteden is toegenomen van 566.335 wagens in 2008 naar 572.138 wagens in 2016. Relatief uitgedrukt is het wagenbezit in de centrumsteden wel afgenomen van 37 wagens per 100 inwoners in 2008 naar 35 wagens per 100 inwoners in 2016. De bedrijfswagens werden niet opgenomen in deze cijfers.

Aandachtspunten

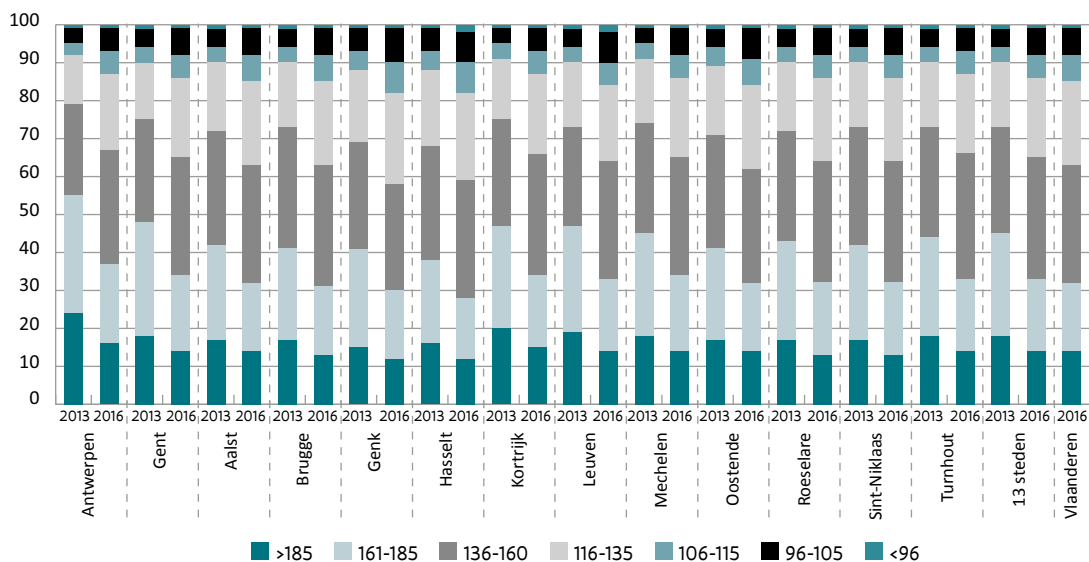
De indicator rapporteert over het totale personenwagenvoertuigpark van particulieren maar geeft ook informatie over de nieuw ingeschreven personenwagens. Bedrijfswagens (zowel geleased als in het bezit van een bedrijf) zijn niet mee opgenomen. De data over het wagenpark zijn afkomstig van de Dienst Inschrijvingen Voertuigen (DIV) en beschrijven telkens het park op 31 december. De emissie- en brandstofgegevens komen van de Rijksdienst voor Wegverkeer (RDW), Nederland.

In Antwerpen is sinds 1 februari 2017 een lage-emissiezone ingevoerd. De cijfers bij deze indicator dateren van voor de invoering waardoor effecten van deze maatregel nog niet zichtbaar zijn.

Verdeling van het totale personenwagenpark naar ecoscore, in 2008, 2013 en 2016, in %.

	<=50			51-60			61-65			66-70			>70		
	2008	2013	2016	2008	2013	2016	2008	2013	2016	2008	2013	2016	2008	2013	2016
Antwerpen	50	37	21	31	38	35	10	11	15	8	11	18	1	4	11
Gent	46	32	20	31	37	35	11	12	15	11	14	19	1	5	11
Aalst	40	24	17	34	39	34	13	14	16	12	17	20	1	6	12
Brugge	43	24	17	33	39	35	12	14	16	12	17	20	1	6	12
Genk	51	32	22	30	40	38	10	13	16	8	11	14	1	4	10
Hasselt	46	25	17	32	41	37	11	14	17	11	15	18	1	5	11
Kortrijk	47	30	20	33	39	36	10	12	15	9	15	19	1	4	10
Leuven	44	26	17	34	42	35	12	15	17	9	14	19	1	5	12
Mechelen	46	30	20	31	38	35	12	13	15	10	15	19	1	5	11
Oostende	42	24	17	34	40	35	12	14	16	11	16	19	1	6	13
Roeselare	51	29	20	30	41	38	10	13	16	9	14	17	1	4	9
Sint-Niklaas	43	27	18	32	37	34	12	13	15	11	17	20	1	6	12
Turnhout	49	30	20	31	39	37	11	13	16	9	14	18	1	4	10
Totaal 13 steden	47	30	19	32	39	35	11	13	16	10	14	19	1	5	11
Vlaanderen	/	/	19	/	/	37	/	/	16	/	/	18	/	/	11

Bron : VITO.

 Verdeling van het totale personenwagenpark naar CO₂-uitstoot, in 2013 en 2016, in %.

Bron: VITO.

VERPLAATSINGEN IN DE VRIJE TIJD

Definitie

Modale verdeling van de verplaatsingen in de vrije tijd, per vervoermiddel, in %.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe verplaats je je in je vrije tijd? Kruis bij elk vervoermiddel aan hoe vaak je je daarmee verplaatst. Met vrije tijd bedoelen we de tijd die je hebt los van werk, school, huishoudelijke taken, zorg voor kinderen en/of ouderen en nachtrust.'

Volgende antwoordcategorieën waren mogelijk: 'te voet', 'met de fiets', 'met de motor/bromfiets', 'met de tram of bus', 'met de trein', 'met de auto als bestuurder', 'met de auto als passagier' en 'andere'. Voor elk van de categorieën diende de respondent aan te geven met welke frequentie hij gebruik maakte van dit vervoermiddel. De keuzemogelijkheden waren: 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak', en 'zeer vaak/altijd'.

Wie antwoordde met 'vaak' of 'zeer vaak/altijd' werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator is relevant voor 2 intenties. De eerste intentie heeft betrekking op het realiseren van een multimodale bereikbaarheid (intentie 3.2). In een duurzame en leefbare stad bereiken inwoners functies zoals culturele en vrijetijdsvoorzieningen vlot met verschillende vervoersmodi. De stad beschikt over een uitgebouwd en veilig netwerk van zachte mobiliteit: een voetgangers-, een fiets- en een trage wegnennetwerk, dat actief wordt ingezet als stimulans voor het voetgangers- en fietsverkeer. Op knooppunten kan men vlot overstappen van het ene vervoermiddel naar het andere. De indicator is eveneens verbonden met intentie 4.3 die handelt over het stimuleren van ecologisch gedrag. Kiezen om te voet of met de fiets te gaan of met het openbaar vervoer is een ecologische keuze met

impact op de ruimte in de stad (minder auto's) en met impact op de vervoersstromen (daling autogebruik, ...).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school](#), [Vervoermiddelenbezit](#), [Voldoende openbaar vervoer in de buurt](#), [Bereikbaarheid van het centrum van de stad met de fiets en het openbaar vervoer](#), [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school: afstand, tijdsduur en snelheid](#) en [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#).

Te voet gaan is de meest gebruikte optie voor verplaatsingen in de vrije tijd. 6 op de 10 inwoners in de centrumsteden verplaatst zich frequent te voet. Iets meer dan de helft van de respondenten geeft aan (heel) vaak de wagen te gebruiken. Een derde geeft aan vaak als passagier in de wagen te zitten voor vrijetijdsverplaatsingen. Bijna de helft van de stedelingen gebruikt vaak de fiets. Het gebruik van openbaar vervoer voor vrijetijdsverplaatsingen ligt niet zo hoog: 26% van de stedelingen gebruikt frequent de tram of bus in zijn vrije tijd, en slechts 10% de trein. In vergelijking met het Vlaamse gemiddelde wordt er in de centrumsteden vaker te voet gegaan en gebruik gemaakt van fiets en bus of tram. Er wordt in de steden aanzienlijk minder voor de wagen gekozen voor verplaatsingen in de vrije tijd.

Het gebruik van de verschillende vervoermiddelen is verschillend in de 13 steden. In Leuven, Oostende en Antwerpen wordt vaker gewandeld. Genk, Roeselare, Sint-Niklaas, Hasselt en Aalst tellen minder wandelaars dan het gemiddelde voor de 13 centrumsteden. De fiets is een populair verplaatsingsmiddel in Leuven, Mechelen, Turnhout en Brugge en is dat veel minder in Genk en Aalst. De bus en tram kennen het meeste gebruikers in Antwerpen. Ook Gent en Oostende tellen meer gebruikers dan het gemiddelde voor de 13 centrumsteden. Alle andere steden zitten onder het gemiddelde. De trein is populairder in Gent, Mechelen, Leuven en Oostende en wordt minder vaak gebruikt in Genk, Turnhout, Roeselare, Hasselt en Antwerpen.

In Genk, Roeselare en Hasselt stappen meer dan 2 op de 3 inwoners vaak in hun wagen voor verplaatsingen in de vrije tijd. In Leuven, Oostende, Antwerpen en Gent is dat minder dan de helft van de inwoners. Genk, Roeselare, Hasselt en Kortrijk tellen ook opvallend meer autopassagiers, terwijl Leuven hier duidelijk onder het gemiddelde zit.

Als we de geprefereerde vervoermiddelen voor de vrijetijdsverplaatsingen vergelijken in de tijd, noteren we enkele verschuivingen tussen 2011 en 2017. Er is een stijging van het aantal inwoners dat zich frequent te voet verplaatst in zijn vrije tijd. Dit is het geval in alle 13 centrumsteden, met daarbij Hasselt en Gent als uitschieters. Ook de fiets wordt vaker gebruikt behalve in Roeselare. De sterkste toename van het aantal vrijetijdsfietsers zit in Gent en Leuven. Het gebruik van de bus en tram viel terug op het niveau van 2011, nadat het in 2014 nog met 3 procentpunten steeg. Het treingebruik nam toe in alle 13 steden, met Mechelen en Leuven als sterkste stijgers. Het aantal autobestuurders voor verplaatsingen in de vrije tijd nam in bijna alle steden toe. Gent en Leuven zijn hier de uitzonderingen. Ook het aantal autopassagiers nam licht toe, behalve in Gent.

Mannen zijn vaker dan vrouwen autobestuurder en fietser. Vrouwen nemen frequenter de bus of gaan te voet voor verplaatsingen in de vrije tijd. Ze zijn ook vaker autopassagier. De jongere leeftijdsgroepen zitten vaker op de fiets, bus, trein en passagierszetel van de wagen. 65-plusser zitten ook vaker op de bus. De groep 35- tot 65-jarigen zit dan weer frequenter achter het stuur van een wagen. Hoger opgeleiden zijn vaker autobestuurder, treingebruiker, fietser of voetganger bij vrijetijdsverplaatsingen dan lager opgeleiden. Lager

opgeleiden zitten dan weer meer op de bus of als passagier in de wagen. Belgen nemen in hun vrije tijd ook vaker de auto en de fiets dan niet-Belgen. De Belgen zitten dan weer minder op de bus en verplaatsen zich minder vaak te voet. Respondenten die deel uitmaken van een gezin met kinderen nemen vaker de wagen voor vrijetijdsverplaatsingen dan respondenten zonder kinderen in het gezin. Ze gaan minder te voet en nemen minder vaak het openbaar vervoer.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Dit is geen standaard modale verdeling in dat opzicht dat de som van de gebruikte modi hoger ligt dan 100%. Het is een weergave van die modi waarvan de respondenten aangeven (zeer) vaak gebruik te maken in hun vrije tijd.

Het cijfer voor het Vlaams Gewest is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor. De vraagstelling verschilt licht. In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling bevestigd: 'Hoe verplaatst je je in je vrije tijd? Kruis bij elk vervoersmiddel aan hoe vaak je je daarmee verplaatst. Met vrije tijd bedoelen we de tijd die je hebt los van werk, school, huishoudelijke taken, zorg voor kinderen en / of ouderen en nachtrust'. In de Gemeentemonitor werd volgende stelling bevestigd: 'Vul bij elk vervoersmiddel in hoe vaak je je daarmee verplaatst in je vrije tijd. Vrije tijd is alle tijd, los van werken, opleiding of naar school gaan.'

VERPLAATSINGEN IN DE VRIJE TIJD

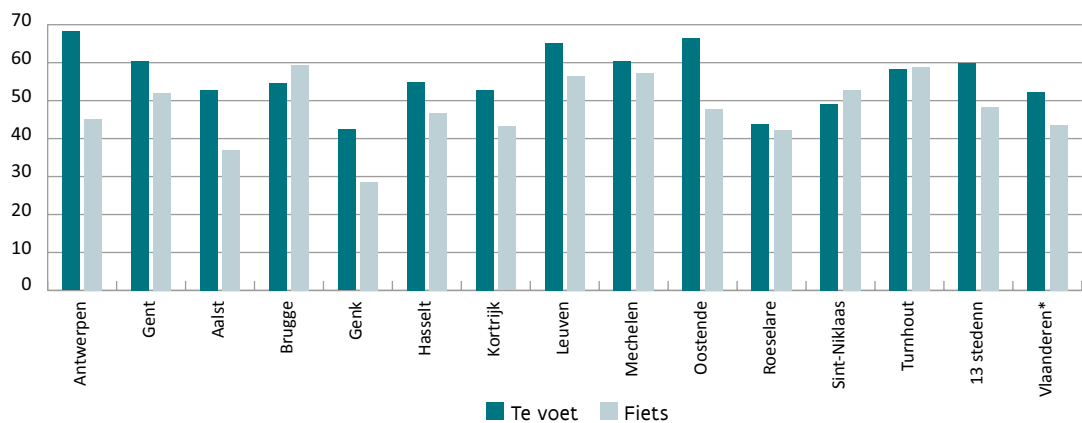
Modale verdeling van de vrijetijdsverplaatsingen, van 2011 tot 2017, in %.

	Te voet			Fiets			Moto			Bus/Tram			Trein			Auto Bestuurder			Auto Passagier		
	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017
Antwerpen	55	68	68	35	42	45	4	3	3	41	46	41	6	8	9	42	44	48	28	32	28
Gent	42	58	61	38	47	52	3	4	3	29	33	31	8	12	13	49	51	48	30	30	29
Aalst	39	49	53	29	35	37	4	4	4	12	13	12	7	9	11	56	62	63	34	39	38
Brugge	40	54	55	52	60	59	6	5	4	19	23	17	9	12	11	53	56	58	29	36	34
Genk	32	43	42	27	30	28	4	4	3	16	18	15	4	5	4	64	69	72	39	48	46
Hasselt	37	49	55	41	47	47	5	3	2	19	17	17	7	6	8	60	68	67	34	39	42
Kortrijk	41	47	53	36	40	43	5	2	3	10	12	10	8	10	10	57	65	65	34	41	41
Leuven	50	65	65	42	53	57	4	3	3	25	28	26	9	15	15	48	47	45	25	29	26
Mechelen	49	60	61	46	48	57	3	3	1	17	18	18	10	15	15	49	53	55	30	35	36
Oostende	57	64	66	42	44	48	4	5	5	30	31	30	13	17	15	40	49	47	29	31	29
Roeselare	35	43	44	43	43	42	4	5	3	9	12	7	7	11	7	61	66	68	35	48	44
Sint-Niklaas	37	47	49	44	50	53	5	2	3	13	13	12	7	10	10	54	60	60	31	39	36
Turnhout	48	59	58	50	61	59	4	3	2	14	14	11	5	5	5	50	56	57	31	36	37
13 steden	46	59	60	39	45	48	4	4	3	26	30	26	7	10	10	49	53	54	30	35	33
Vlaanderen*	/	/	52	/	/	44	/	/	3	/	/	16	/	/	9	/	/	68	/	/	42

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor. De vraagstelling verschilt licht, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

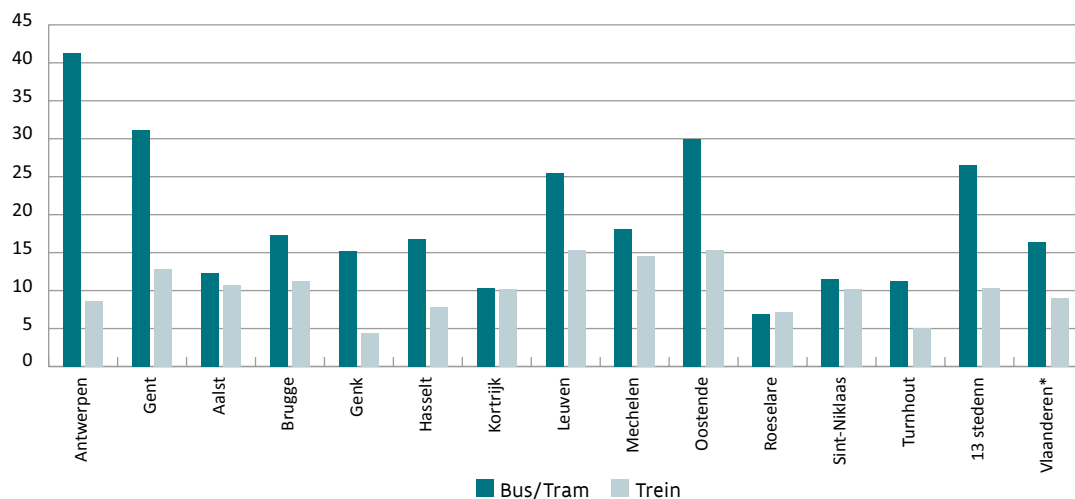
Verplaatsingen in de vrije tijd, te voet en per fiets, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor. De vraagstelling verschilt licht, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

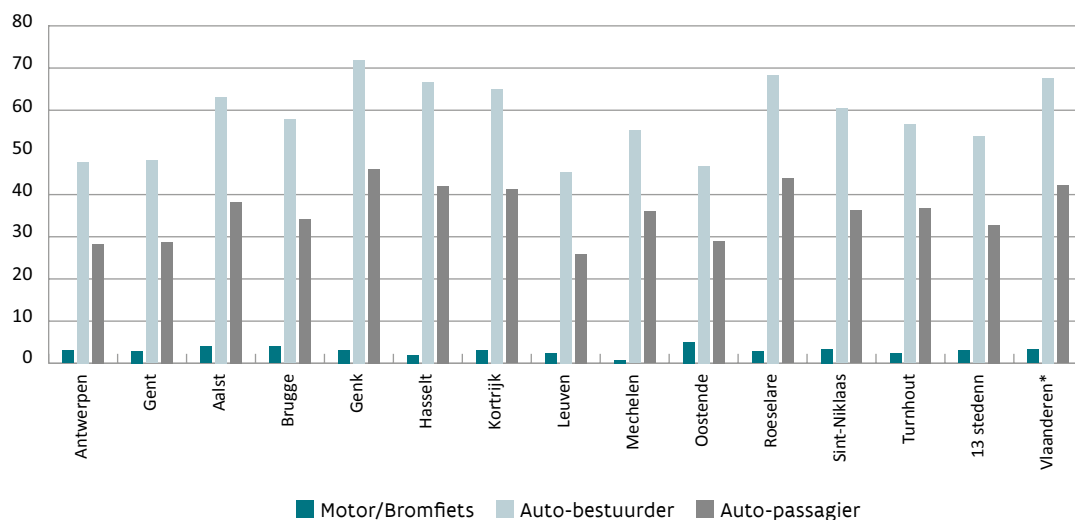
Verplaatsingen in de vrije tijd, met bus/tram en trein, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor. De vraagstelling verschilt licht, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Verplaatsingen in de vrije tijd, met motor en auto, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor. De vraagstelling verschilt licht, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

VERPLAATSIJNGEN TUSSEN WOONPLAATS EN WERK/SCHOOL

Definitie

Modale verdeling van de verplaatsingen tussen woonplaats en school/werk, per vervoermiddel, in %.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Als je werkt of studeert, hoe verplaats je je naar en van het werk of school? Kruis bij elk vervoermiddel aan hoe vaak je je daarmee verplaatst.'

Volgende antwoordcategorieën waren mogelijk: 'te voet', 'met de fiets', 'met de motor/bromfiets', 'met de tram of bus', 'met de trein', 'met de auto als bestuurder', 'met de auto als passagier' en 'andere'. Voor elk van de categorieën diende de respondent aan te geven met welke frequentie hij gebruik maakte van dit vervoermiddel. De keuzemogelijkheden waren: 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak', en 'zeer vaak/altijd'.

Wie antwoordde met 'vaak' of 'zeer vaak/altijd' werd in de teller opgenomen.

Daarnaast werd in de survey van 2017 nog een bijkomende vraag gesteld: 'Op welke manier leg je het grootste deel van de afstand naar je werk of school af? Als je bijvoorbeeld 500 meter wandelt naar de bushalte en dan 10 km op de bus zit, is het antwoord de bus.' Op deze manier werd gepeild naar het hoofdvervoermiddel.

Respondenten mochten maximaal één antwoord aanduiden. De volgende antwoordcategorieën waren mogelijk: 'te voet', 'met de fiets', 'met de motor/bromfiets', 'met de tram of bus', 'met de trein', 'met de auto als bestuurder', 'met de auto als passagier' en 'andere'.

De antwoorden werden ondergebracht in vier groepen: Stappen (te voet), Trappen (fiets), Openbaar vervoer (bus/tram, trein) en Privaat gemotoriseerd vervoer (motor/bromfiets, autobestuurder en auto-passagier).

Deze vragen werden enkel voorgelegd aan de respondenten die op een eerdere vraag hadden aangegeven te werken of naar school te gaan en zich daarvoor dienden te verplaatsen.

Toelichting

Deze indicator is relevant voor 2 intenties. De eerste intentie heeft betrekking op het realiseren van een multimodale bereikbaarheid (intentie 3.2). In een duurzame en leefbare stad bereiken inwoners functies zoals wonen en werken vlot met verschillende vervoersmodi. De stad beschikt over een uitgebouwd en veilig netwerk van zachte mobiliteit: een voetgangers-

een fiets- en een trage wegennetwerk, dat actief wordt ingezet als stimulans voor het voetgangers- en fietsverkeer. Op knooppunten kan men vlot overstappen van het ene vervoermiddel naar het andere. De indicator is eveneens verbonden met intentie 4.3 die handelt over het stimuleren van ecologisch gedrag. Kiezen om te voet of met de fiets te gaan of met het openbaar vervoer is een ecologische keuze met impact op de ruimte in de stad (minder auto's) en met impact op de vervoersstromen (dalende autogebruik, ...).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Verplaatsingen in de vrije tijd](#), [Vervoermiddelenbezit](#), [Voldoende openbaar vervoer in de buurt](#), [Bereikbaarheid van het centrum van de stad met de fiets en het openbaar vervoer](#), [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school: afstand, tijdsduur en snelheid](#) en [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#).

Om naar het werk of school te gaan staat de wagen op de eerste plaats. Net iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan hiervoor (heel) vaak de wagen te gebruiken. 6% geeft aan vaak als passagier in de wagen te zitten voor woon-werk- of woon-schoolverplaatsingen. 16% van de inwoners verplaatst zich frequent te voet, ruim 1 op de 3 gebruikt vaak de fiets. Het gebruik van openbaar vervoer voor woon-werk/schoolverplaatsingen ligt minder hoog: 15% van de stedelingen gebruikt frequent de tram of bus, en 13% de trein. De motor of bromfiets is voor slechts 2% van de inwoners een frequent gebruikt vervoermiddel voor transport naar werk of school.

Het gebruik van de vervoermiddelen is verschillend in de 13 steden. In Mechelen en Leuven gaat ruim 1 op de 5 inwoners vaak te voet naar school of het werk, terwijl dat in Genk en Roeselare beperkt blijft tot 1 op de 10 inwoners of minder. De fiets is een populair vervoermiddel in Leuven, Gent en Brugge. Meer dan 4 op de 10 bewoners gebruikt dit transportmiddel frequent. Bus en tram worden in de grootsteden het vaakst gebruikt, met vooral Antwerpen als uitschieter. De trein wordt frequent gebruikt door de Mechelaars (1 op de 4 inwoners), Aalstenaars en Leuvenaars. De inwoners van Genk, Roeselare, Hasselt, Aalst en Kortrijk nemen het vaakst de wagen naar het werk of school (6 op de 10 inwoners). In Leuven beperkt zich dit tot 35% van de inwoners.

Als we de geprefereerde vervoermiddelen voor de woon-werk/schoolverplaatsingen vergelijken in de tijd, noteren we enkele verschuivingen tussen 2011 en 2017. Het aantal voetgangers, bus- en tramgebruikers en autopassagiers nam af binnen de 13 centrumsteden. Het aantal bestuurders van auto's en motors of bromfietsen

bleef min of meer stabiel. Daartegenover nam het aantal fietsers en treinreizigers toe. Over het algemeen gelden deze trends voor alle 13 steden, maar bij de fietsers en autobestuurders zien we een minder homogeen beeld. Het aandeel fietsers steeg vooral in Leuven en Gent. Terwijl in steden als Brugge, Hasselt, Turnhout, Sint-Niklaas, Roeselare en Genk minder met de fiets van en naar werk of school wordt gependeld. In Leuven en Gent is er een duidelijke daling van het aandeel autobestuurders, terwijl in Aalst, Genk en Roeselare hun aandeel dan weer toeneemt.

Mannen nemen vaker de wagen en de motor dan vrouwen voor verplaatsingen naar het werk of school. Vrouwen kiezen vaker dan mannen voor de fiets en tram of bus. Ze pendelen ook vaker te voet of als autopassagier. Hoe jonger men is, hoe vaker men met de fiets pendelt. De allerjongsten en alleroudsten gaan vaker te voet, nemen frequenter de bus en zijn vaker autopassagier. Ze zijn minder vaak autobestuurder. Hoog opgeleiden kiezen vaker dan lager opgeleiden voor de wagen, de trein of de fiets, en minder voor de bus of tram, te voet, motor of passagierszetel in de wagen. Mensen met de Belgische nationaliteit verplaatsen zich ook frequenter met de wagen, trein, fiets of motor naar het werk of de school dan niet-Belgen. Niet-Belgen gaan vaker te voet of nemen de bus of tram.

Er werd ook gepeild naar het hoofdvervoermiddel bij de woonwerk/schoolverplaatsing. Hierbij wordt gevraagd naar het verplaatsingsmiddel waarmee de langste afstand tussen de woonplaats en werk/school overbrugd wordt. Hieruit blijkt dat in Oostende, Leuven en Antwerpen vaker dan elders te voet naar het werk/school wordt gegaan. In Brugge, Turnhout, Leuven en Gent gebruiken ongeveer 3 op de 10 pendelaars de fiets. Het aantal fietsende pendelaars ligt in de centrumsteden aanzienlijk hoger dan het Vlaams gemiddelde. Enkel Aalst en Genk tellen minder fietsers dan dit Vlaamse gemiddelde. Het openbaar vervoer is populair in Leuven en Mechelen. Ook hier is het aandeel van openbaar vervoer bij de 13 centrumsteden aanzienlijk hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Kortrijk, Turnhout, Genk en Roeselare zitten onder dat Vlaamse gemiddelde. Het privaat gemotoriseerd vervoer (auto en motor) wordt in de centrumsteden veel minder gebruikt om van en naar het werk te pendelen dan het Vlaamse gemiddelde. Enkel Roeselare en Genk zitten boven dit gemiddelde.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

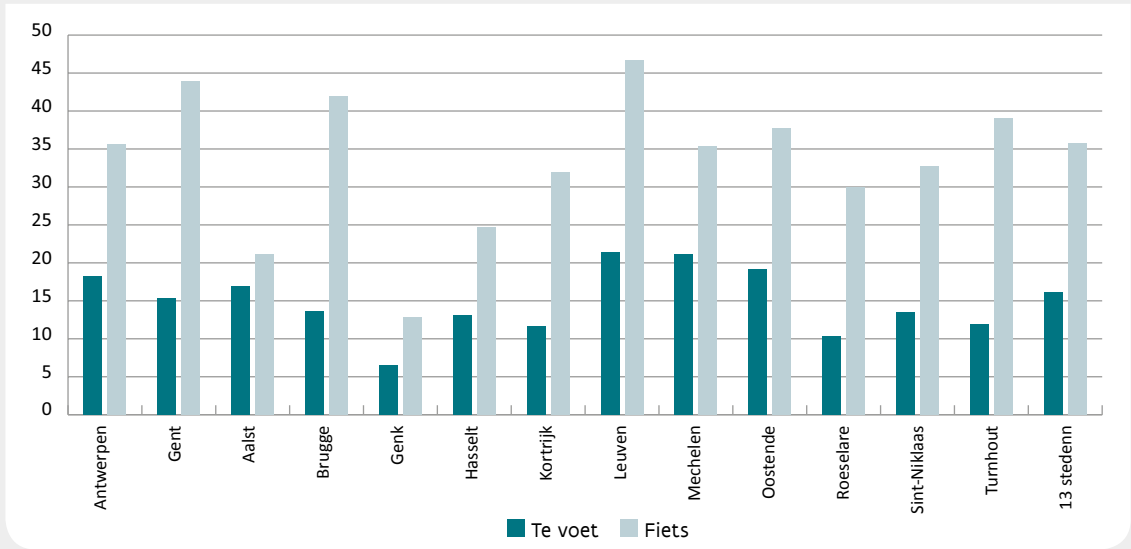
Modale verdeling van de woon-werk- en woon-schoolverplaatsingen, van 2011 tot 2017, in %.

	Te voet			Fiets			Motor/ Bromfiets			Bus/Tram			Trein			Auto Bestuurder			Auto Passagier		
	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017
Antwerpen	25	19	18	31	33	36	3	3	3	33	27	22	8	8	8	40	42	43	12	8	6
Gent	21	18	15	31	40	44	2	4	2	23	17	15	12	15	15	48	42	41	13	7	6
Aalst	23	20	17	20	23	21	4	4	3	14	12	11	17	21	21	55	55	60	16	10	9
Brugge	16	12	14	43	44	42	4	4	4	14	8	9	13	12	15	50	49	48	12	7	7
Genk	15	10	6	20	15	13	3	2	2	16	16	11	5	4	6	64	68	71	23	18	14
Hasselt	16	9	13	28	25	25	3	2	0	13	11	12	8	7	12	65	64	61	13	6	7
Kortrijk	20	13	12	29	30	32	4	3	2	8	7	7	10	11	13	57	62	59	14	7	6
Leuven	24	23	21	36	43	47	3	3	3	18	17	14	17	19	19	41	37	35	8	4	3
Mechelen	29	24	21	35	30	35	2	2	1	17	16	13	22	23	26	47	49	46	11	8	5
Oostende	29	21	19	36	32	38	6	5	4	21	11	14	16	17	17	48	53	44	11	9	10
Roeselare	18	10	10	35	30	30	4	4	2	8	8	5	10	10	10	55	62	64	13	8	6
Sint-Niklaas	20	13	13	37	36	33	4	4	3	12	8	10	11	15	15	53	56	53	14	9	7
Turnhout	20	15	12	42	41	39	4	2	1	12	9	8	6	6	7	49	48	51	10	6	7
Totaal 13 steden	22	17	16	32	34	36	3	3	2	21	17	15	11	12	13	48	48	48	13	8	6

Bron: Survey Stadsmonitor.

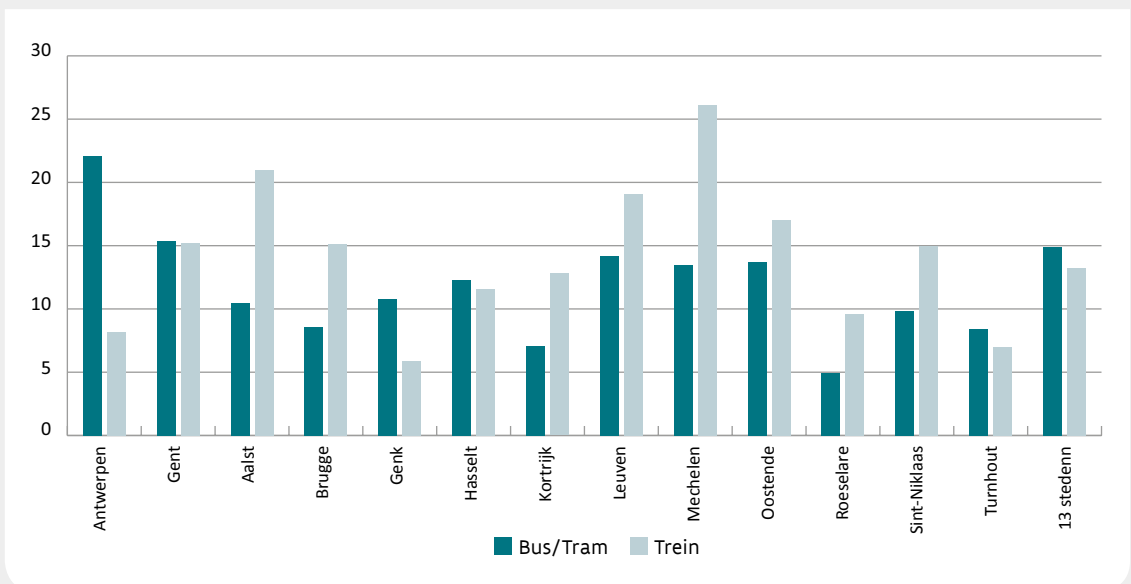
VERPLAATSINGEN TUSSEN WOONPLAATS EN WERK/SCHOOL

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, te voet en per fiets, in 2017, in %.

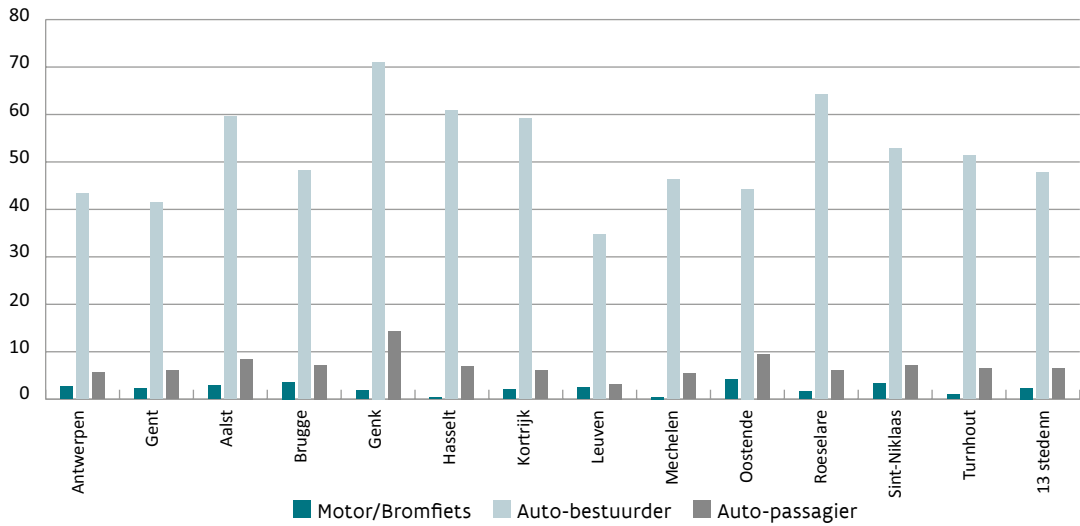
Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, met bus/tram en trein, in 2017, in %.

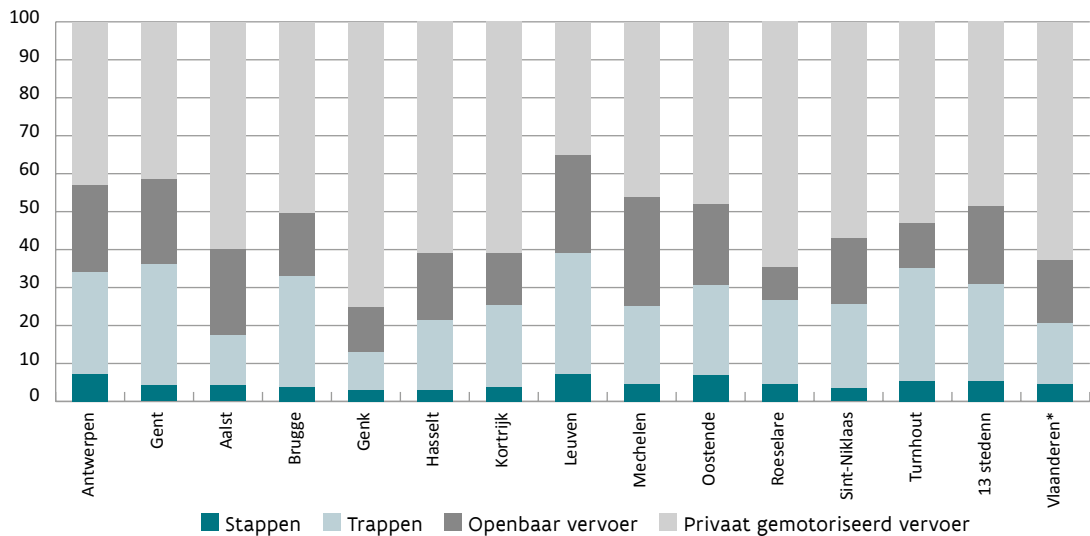
Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, met motor en auto, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, naar hoofdvervoermiddel, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

VERPLAATSINGEN TUSSEN WOONPLAATS EN WERK/SCHOOL: AFSTAND, TIJDSDUUR EN SNELHEID

Definitie

Afstand, tijdsduur en snelheid van de woon-werk/schoolverplaatsingen.

In de survey van de Stadsmonitor werden de volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Welke afstand leg je in totaal af naar je werk of naar de school (enkele rit)?' en (2) 'Hoeveel tijd heb je gemiddeld tijdens school- of werkdagen nodig om de afstand – van deur tot deur - naar je werkplaats of school af te leggen? Het gaat hier om één enkele rit.'

Deze vragen werden enkel voorgelegd aan de respondenten die op een eerdere vraag hadden aangegeven te werken of naar school te gaan en zich daarvoor dienden te verplaatsen.

Toelichting

Deze indicator is relevant voor 2 intenties. De eerste intentie heeft betrekking op het realiseren van een multimodale bereikbaarheid (intentie 3.2). In een duurzame en leefbare stad bereiken inwoners functies zoals wonen en werken vlot met verschillende vervoersmodi. De stad beschikt over een uitgebouwd en veilig netwerk van zachte mobiliteit: een voetgangers-, een fiets- en een trage wegennetwerk, dat actief wordt ingezet als stimulant voor het voetgangers- en fietsverkeer. Op knooppunten kan men vlot overstappen van het ene vervoermiddel naar het andere. De indicator is eveneens verbonden met intentie 4.3 die handelt over het stimuleren van ecologisch gedrag. Kiezen om te voet of met de fiets te gaan of met het openbaar vervoer is een ecologische keuze met impact op de ruimte in de stad (minder auto's) en met impact op de vervoersstromen (daling autogebruik, ...).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Verplaatsingen in de vrije tijd](#) en [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school](#).

De gemiddelde woon-werk/schoolafstand in de 13 centrumsteden bedraagt 20,7 kilometers. In Leuven en Antwerpen is die afstand enkele kilometers korter. In Oostende en Hasselt dan weer enkele kilometers langer. Mannen verplaatsen zich verder dan vrouwen naar

werk of school. Hetzelfde geldt voor hoger opgeleiden in vergelijking met lager opgeleiden. Jongeren hebben een kortere pendelafstand dan ouderen.

De gemiddelde reistijd bedraagt iets minder dan 35 minuten. In Roeselare, Genk en Kortrijk beperkt de reistijd zich tot om en bij het half uur. In Aalst benadert die de 40 minuten. Mannen en hoger opgeleiden zijn gemiddeld langer onderweg dan vrouwen en lager opgeleiden. Dat is in overeenstemming met hun gemiddeld langere verplaatsingsafstand. Ouderen, niet-Belgen en huurders zijn ook langer onderweg dan jongeren, Belgen en eigenaars van woningen.

De gemiddelde reissnelheid tussen woonplaats en school of werk bedraagt 35,6 kilometer per uur. In Brugge, Oostende, Roeselare, Kortrijk, Hasselt en Genk ligt de snelheid boven de 40 kilometer per uur. In Antwerpen, Leuven en Mechelen amper boven de 30 kilometer per uur.

In 3 jaar tijd is er al behoorlijk wat verschil te zien bij de afstand en reistijden voor het woon-werk/schoolverkeer. De gemiddelde afstand daalde met 5 procent. Desondanks nam de gemiddelde reistijd toe met 11 procent. Dat uit zich in daling van de gemiddelde snelheid van 14 procent.

Met uitzondering van Hasselt en Kortrijk liep de gemiddelde pendelafstand in alle steden terug, met Leuven, Antwerpen en Mechelen als uitschieters. De reistijd nam in alle 13 steden toe. In Aalst, Genk en Leuven bleef die toename nog beperkt. Oostende en Hasselt kenden de grootste toename in reistijd. Ook de gemiddelde snelheid tijdens het pendelen daalde in alle 13 steden. In beperkte mate in Hasselt, Aalst en Genk. Vooral inwoners van Antwerpen, Oostende en Mechelen waren trager onderweg naar school of werkplaats.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

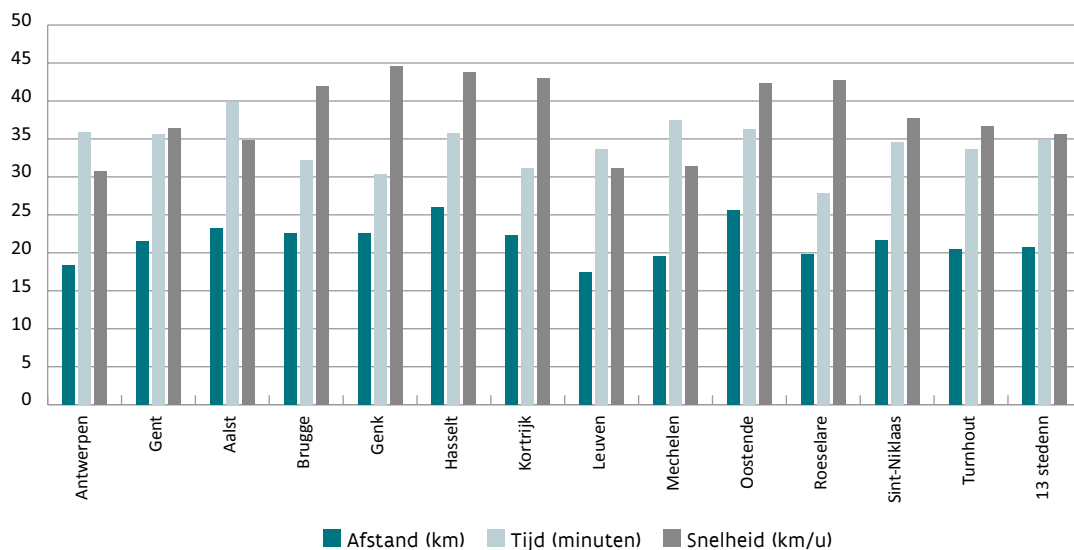
Een beperkt aantal outliers werden omgezet naar missing value. Dit is het geval voor pendelafstanden boven de 200 kilometer en reistijden boven de 6 uur.

Gemiddelde afstand, reistijd en –snelheid woon-werk/schoolverplaatsing, in 2014 en 2017, in kilometer, minuten en kilometer per uur.

	afstand (km)			tijdsduur (minuten)			snelheid (km/u)		
	2014	2017	evolutie	2014	2017	evolutie	2014	2017	evolutie
Antwerpen	20,3	18,4	-10%	32,7	35,9	+10%	37,3	30,7	-18%
Gent	22,5	21,6	-4%	32,2	35,6	+11%	42,0	36,4	-13%
Aalst	24,0	23,2	-3%	38,5	39,9	+4%	37,5	34,9	-7%
Brugge	22,8	22,6	-1%	29,7	32,2	+8%	46,0	42,0	-9%
Genk	23,3	22,6	-3%	28,9	30,4	+5%	48,3	44,6	-8%
Hasselt	21,6	26,0	+20%	27,7	35,7	+29%	46,8	43,8	-6%
Kortrijk	21,5	22,3	+4%	27,2	31,1	+14%	47,5	43,0	-9%
Leuven	19,3	17,5	-9%	31,9	33,7	+6%	36,3	31,2	-14%
Mechelen	22,1	19,6	-11%	32,8	37,5	+14%	40,4	31,4	-22%
Oostende	27,0	25,6	-5%	31,0	36,3	+17%	52,3	42,4	-19%
Roeselare	20,1	19,8	-1%	25,5	27,9	+10%	47,4	42,7	-10%
Sint-Niklaas	23,1	21,7	-6%	31,3	34,6	+11%	44,3	37,7	-15%
Turnhout	22,3	20,5	-8%	30,2	33,6	+11%	44,2	36,7	-17%
Totaal 13 steden	21,7	20,7	-5%	31,5	34,9	+11%	41,3	35,6	-14%

Bron: survey Stadsmonitor.

Gemiddelde afstand, reistijd en –snelheid woon-werk/schoolverplaatsing, in 2017, in kilometer, minuten en kilometer per uur.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zich duurzaam (a) te voet, of (b) per fiets) verplaatst voor korte afstanden.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe vaak heb je de voorbije 12 maanden ... (a) de fiets genomen voor korte afstanden / (b) je te voet verplaatst voor korte afstanden?'

De respondenten konden voor (a) en (b) antwoorden met 'nooit', 'een uitzonderlijke keer', 'maandelijks', 'meermaals per maand', 'wekelijks', 'meermaals per week' en 'dagelijks'. Wie antwoordde met 'wekelijks', 'meermaals per week' of 'dagelijks' werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator is relevant voor 2 intenties. De eerste intentie heeft betrekking op het realiseren van een multimodale bereikbaarheid (intentie 3.2). In een duurzame en leefbare stad bereiken inwoners functies zoals culturele en vrijetijdsvoorzieningen vlot met verschillende vervoersmodi. De stad beschikt over een uitgebouwd en veilig netwerk van zachte mobiliteit: een voetgangers-, een fiets- en een trage wegennetwerk, dat actief wordt ingezet als stimulans voor het voetgangers- en fietsverkeer. De indicator is eveneens verbonden met intentie 4.3 die handelt over het stimuleren van ecologisch gedrag. Kiezen om te voet of met de fiets te gaan of met het openbaar vervoer is een ecologische keuze met impact op de ruimte in de stad (minder auto's) en met impact op de vervoersstromen (daling autogebruik, ...).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Vervoermiddelenbezit](#), [Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad](#), [Fietsvriendelijk karakter van de buurt](#),

[Verkeersveilige buurt](#) en [Bereikbaarheid van het centrum van de stad met de fiets en het openbaar vervoer](#).

7 op 10 van de inwoners van de centrumsteden overbrugt minstens éénmaal per week een korte afstand te voet. Dat is een pak meer dan het Vlaamse gemiddelde van 52%. De fiets wordt door net iets minder dan de helft van de inwoners van centrumsteden frequent gebruikt voor korte afstanden. Ook hier is dat aandeel binnen de centrumsteden veel hoger dan het Vlaamse gemiddelde.

Vooraf inwoners van Leuven, Oostende en Antwerpen gaan vaak te voet. Dat is minder het geval in Aalst, Roeselare en Genk. In Mechelen, Leuven, Brugge en Turnhout wordt regelmatig gebruik gemaakt van de fiets om zich voor een korte afstand te verplaatsen. Inwoners van Roeselare, Kortrijk, Aalst en Genk zijn minder fan van de fiets.

In vergelijking met 2014 is het aandeel inwoners dat te voet gaat of de fiets neemt voor korte afstanden enkele procentpunten gestegen. Het aandeel voetgangers stijgt het sterkst in Kortrijk en Hasselt. In Roeselare en Genk is er een beperkte daling van dit aandeel. Het aandeel fietsers steeg het meest in Gent en Mechelen. Enkel in Genk is er sprake van een daling.

Hoger opgeleiden, inwoners jonger dan 75 jaar, niet-Belgen, mensen zonder betaald werk en huurders verplaatsen zich vaker te voet voor een korte afstand. Mannen, hoger opgeleiden, Belgen, samenwonenden, mensen met betaald werk en eigenaars van een eigen woning nemen frequenter de fiets voor korte afstanden. De populariteit van korte fietsverplaatsingen neemt ook af naarmate men ouder wordt.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

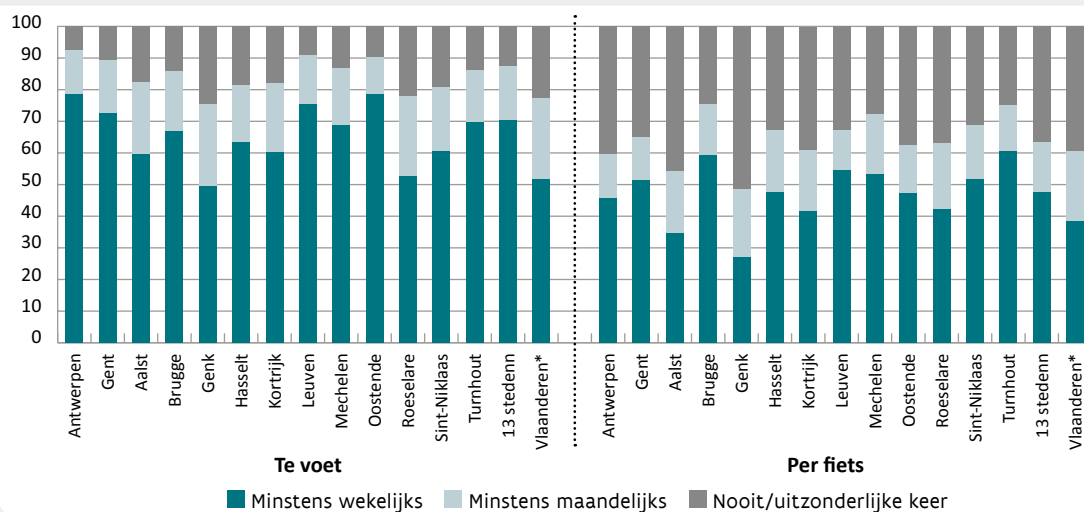
Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden, in 2014 en 2017, in %.

	Te voet		Fiets	
	2014	2017	2014	2017
Antwerpen	78	79	42	46
Gent	70	73	45	51
Aalst	58	59	33	34
Brugge	66	67	58	59
Genk	51	50	29	27
Hasselt	56	63	47	48
Kortrijk	55	60	39	42
Leuven	72	75	51	54
Mechelen	65	69	45	53
Oostende	76	79	45	47
Roeselare	54	53	42	42
Sint-Niklaas	57	60	51	52
Turnhout	70	70	60	60
13 steden	68	70	45	48
Vlaanderen*	/	52	/	38

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

FIETSVRIENDELIJK KARAKTER VAN DE BUURT

Definitie

Het fietsvriendelijk karakter van de buurt wordt in beeld gebracht door:

- Het aandeel (%) inwoners dat tevreden is over het onderhoud van de fietspaden in de buurt.
- Het aandeel (%) inwoners dat tevreden is over het aanbod aan fietsstallingen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden aan een representatief staal van inwoners uit de centrumsteden volgende stellingen voorgelegd: 'De fietspaden in mijn buurt zijn goed onderhouden.' en 'In mijn buurt zijn er voldoende fietsstallingen.'

Respondenten konden antwoordden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Er werd een visie opgesteld voor een duurzame en leefbare Vlaamse stad. Deze indicator is relevant voor volgende intenties: Zorgen voor meer functieverweving (3.1), Multimodale bereikbaarheid realiseren (3.2), Kwaliteit van de infrastructuur garanderen (3.5), Toegankelijkheid garanderen (3.6) en Gezonde en veilige leefomgeving realiseren (3.7).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad](#), [Verkeersveilige buurt](#), [Verplaatsingen in de vrije tijd](#), [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#) en [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school](#).

In 2017 zijn iets meer dan de helft van de inwoners van de centrumsteden tevreden over het onderhoud van de fietspaden, en ongeveer 1 op 3 is tevreden over het aanbod fietsstallingen. In Turnhout, Aalst en Gent is minder dan de helft van de inwoners tevreden over

de kwaliteit van de fietspaden. In Oostende, Brugge en Genk is meer dan 6 op 10 tevreden. Aalst, Sint-Niklaas en Turnhout tellen het kleinste aandeel inwoners die tevreden zijn over het aanbod fietsstallingen. In Brugge ligt dat een pak hoger met meer dan 4 op 10 tevreden inwoners.

In vergelijking met 2014 bleef de gemiddelde tevredenheid voor de 13 centrumsteden over het onderhoud van de fietspaden en het aanbod aan fietsstallingen min of meer stabiel. In Mechelen, Gent en Roeselare steeg de tevredenheid over de fietspaden wel met 6 tot 12 procentpunten, terwijl die in Genk en Hasselt met 5 procentpunten daalde. De tevredenheid over het aanbod fietsstallingen steeg in Mechelen en Roeselare met 7 procentpunten. In Sint-Niklaas, Genk, Hasselt en Oostende daalde die tevredenheid.

De tevredenheid over het onderhoud van de fietspaden is hoger bij niet-Belgen dan bij Belgen. Het aanbod aan fietsstallingen wordt positiever geëvalueerd door niet-Belgen, personen zonder betaald werk en huurders. Inwoners jonger dan 24 jaar zijn vaker ontevreden, terwijl 65-plussers bovengemiddeld tevreden zijn over dat aanbod.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

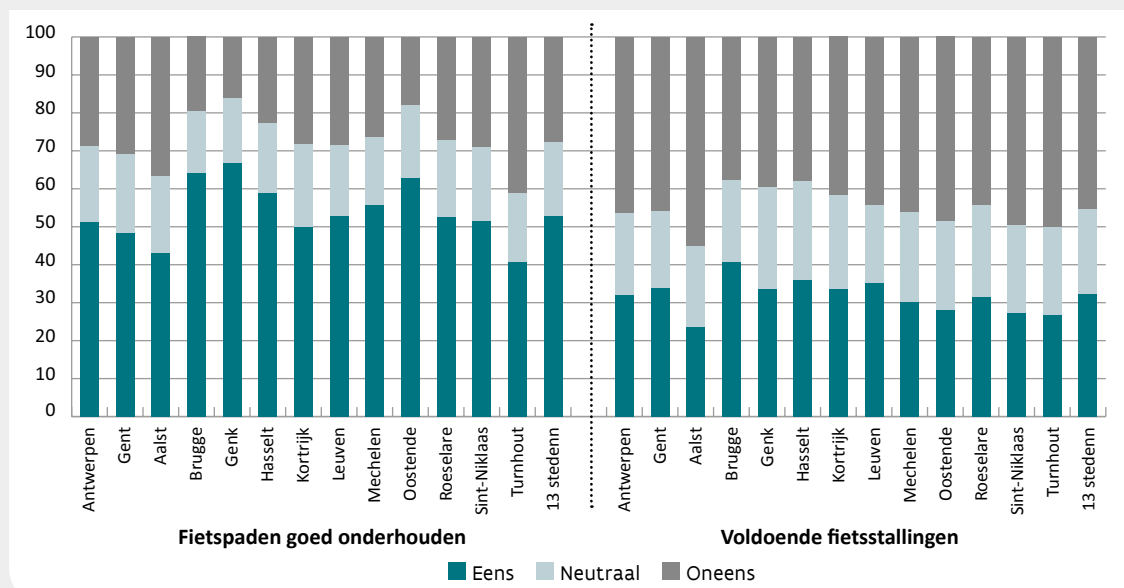
Elke respondent wordt bevraagd over de tevredenheid over het fietsvriendelijk karakter in de buurt. Dit brengt met zich mee dat een deel van de respondenten 'geen mening/niet van toepassing' antwoordde, maar dit blijft voor deze indicator eerder beperkt. Deze respondenten worden niet in de noemer mee opgenomen omdat er van uit gegaan kan worden dat vooral niet-gebruikers geen mening hebben. Op deze manier sluit de tevredenheidsscore dichter aan bij deze van de gebruiker, zij het niet optimaal. Bij de gebruikers zitten allicht ook niet-stedelingen. Hun mening is niet bevraagd. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Tevredenheid over het fietsvriendelijk karakter in de buurt, in 2014 en 2017, in %.

	Fietspaden goed onderhouden		Voldoende fietsstallingen	
	2014	2017	2014	2017
Antwerpen	55	51	27	32
Gent	41	48	29	34
Aalst	39	43	18	23
Brugge	61	64	40	41
Genk	72	67	38	34
Hasselt	64	59	41	36
Kortrijk	52	50	29	34
Leuven	52	53	32	35
Mechelen	50	56	23	30
Oostende	63	63	34	28
Roeselare	40	53	24	31
Sint-Niklaas	49	52	30	27
Turnhout	39	41	27	27
Totaal 13 steden	52	53	30	32

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over het fietsvriendelijk karakter in de buurt, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

De verkeersveilige buurt wordt in beeld gebracht door:

- Het aandeel (%) inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling dat het in hun buurt veilig fietsen is.
- Het aandeel (%) inwoners het (helemaal) eens is met de stelling dat in hun buurt kinderen tot 12 jaar zich zelfstandig op een veilige manier kunnen verplaatsen.

In de survey van de Stadsmonitor werden aan een representatief staal van inwoners uit de centrumsteden volgende stellingen voorgelegd: 'In mijn buurt is het veilig om te fietsen.' en 'In mijn buurt kunnen kinderen tot 12 jaar zich zelfstandig op een veilige manier verplaatsen.'

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie met 'eerder eens' of 'helemaal eens' antwoordde werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet/niet van toepassing' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Er werd een visie opgesteld voor een duurzame en leefbare Vlaamse stad. Deze indicator is relevant voor volgende intenties: Veiligheid garanderen (2.8), Multimodale bereikbaarheid realiseren (3.2), Kwaliteit van de infrastructuur garanderen (3.5), Toegankelijkheid garanderen (3.6) en Gezonde en veilige leefomgeving realiseren (3.7).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad](#), [Fietsvriendelijk karakter van de buurt](#), [Verkeersslachtoffers](#), [Verplaatsingen in de vrije tijd](#), [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school](#) en [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#).

In 2017 zijn 57% van de inwoners van de centrumsteden het (helemaal) eens met de stelling dat het in hun buurt

veilig fietsen is. 38% onderschrijft de stelling dat in hun buurt kinderen zich zelfstandig op een veilige manier kunnen verplaatsen. De gemiddelde score voor de 13 centrumsteden ligt voor beide stellingen 5 procentpunten hoger dan het Vlaamse gemiddelde.

In Leuven, Hasselt, Oostende, Brugge en Genk geeft minstens 6 op de 10 inwoners aan dat het veilig fietsen is in hun buurt. In Aalst en Turnhout is dat minder dan de helft van de bevolking. Inwoners van Aalst, Sint-Niklaas en Turnhout zijn het minder vaak eens dat kinderen zich zelfstandig veilig kunnen verplaatsen in hun buurt. In Roeselare, Genk, Oostende en Brugge ligt dat aandeel dan weer hoger.

In vergelijking met 2014 wordt de verkeersveiligheid van de buurt voor kinderen 4 procentpunten lager ingeschat. In alle 13 steden is hier een negatieve evolutie. In Mechelen, Turnhout en Hasselt is er een daling van 7 tot 8 procentpunten. In Roeselare, Gent en Oostende blijft de daling beperkt tot 1 procentpunt.

Jongeren onder 35 jaar en gezinnen zonder kinderen zijn het vaker eens met de stelling dat het veilig fietsen is in de buurt. Mannen, lager opgeleiden, jongeren onder de 25 jaar en inwoners zonder betaald werk gaan dan weer vaker akkoord met de stelling dat kinderen onder de 12 jaar zich zelfstandig en veilig kunnen verplaatsen in de buurt.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er zijn kleine verschillen tussen de survey Stadsmonitor en de survey Gemeentemonitor: in de survey Stadsmonitor worden beide stellingen op buurtniveau bevraagd, in de survey Gemeentemonitor op gemeenteniveau. Ook is er een klein verschil in de antwoordcategorieën: de antwoordcategorie 'weet niet / niet van toepassing' in de Stadsmonitor, is in de Gemeentemonitor 'geen mening / weet niet'.

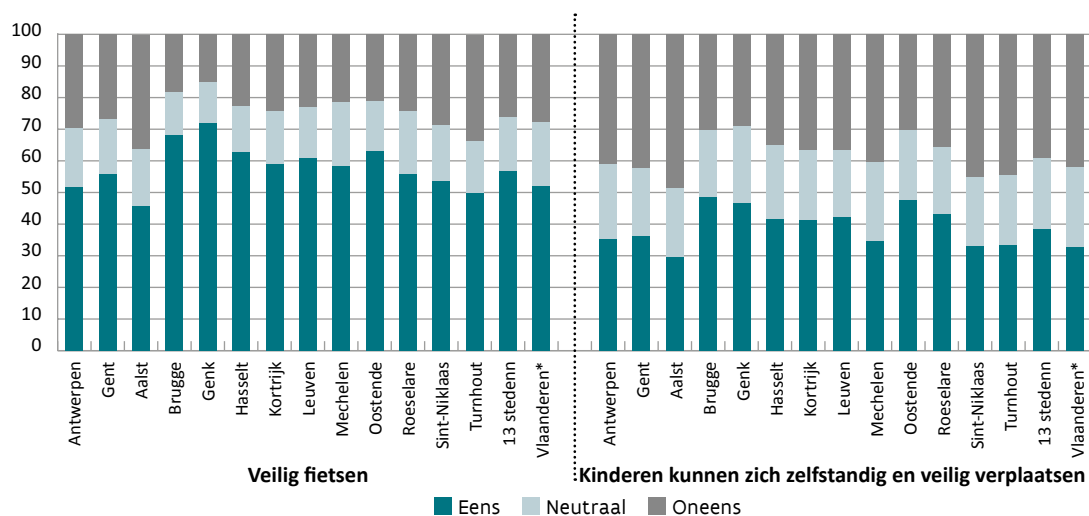
Tevredenheid over verkeersveilige buurt, in 2014 en 2017, in %.

	Veilig fietsen	Kinderen kunnen zich zelfstandig en veilig verplaatsen	
	2017	2014	2017
Antwerpen	52	38	35
Gent	56	37	36
Aalst	46	33	29
Brugge	68	54	49
Genk	72	51	47
Hasselt	63	50	41
Kortrijk	59	46	41
Leuven	61	46	42
Mechelen	58	42	35
Oostende	63	49	48
Roeselare	56	43	43
Sint-Niklaas	54	40	33
Turnhout	50	41	33
Totaal 13 steden	57	42	38
Vlaanderen*	52	/	33

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over verkeersveilige buurt, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

BEREIKBAARHEID VAN HET CENTRUM VAN DE STAD MET DE FIETS EN HET OPENBAAR VERVOER

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat ze het centrum van de stad gemakkelijk kunnen bereiken met de fiets en het openbaar vervoer.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over de bereikbaarheid van het centrum van je stad? (a) Met de fiets, (b) Met het openbaar vervoer.

De respondenten konden voor (a) en (b) antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening/ niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden' werd in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'geen mening/ niet van toepassing' werden niet meege-
nomen in de berekeningen.

Toelichting

Er werd een visie opgesteld voor een duurzame en leefbare Vlaamse stad. Deze indicator is relevant voor volgende intenties: Zorgen voor meer functieverweving (3.1) en Multimodale bereikbaarheid realiseren (3.2).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Vervoermiddelenbezit](#), [Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad](#), [Fietsvriendelijk karakter van de buurt](#), [Verkeersveilige buurt](#), [Voldoende openbaar vervoer in de buurt](#) en [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#).

Iets meer dan 3 op de 4 inwoners van de centrumsteden zijn in 2017 (zeer) tevreden met de bereikbaarheid van het stadscentrum per fiets. Over de bereikbaarheid van datzelfde stadscentrum met het openbaar vervoer is gemiddeld 71% (zeer) tevreden.

De tevredenheid over de bereikbaarheid van het stadscentrum per fiets krijgt in Antwerpen een veel lagere score dan in de andere centrumsteden. Enkel Aalst zit ook nog onder het gemiddelde van de 13 centrumsteden. In Kortrijk, Hasselt, Leuven, Brugge en Mechelen ligt de tevredenheid aanzienlijk hoger. Genkenaars, Oostendenaars en Leuvenaars zijn het meest tevreden over de bereikbaarheid van het stadscentrum met het openbaar vervoer. In Mechelen, Turnhout en Roeselare zijn ze daar minder tevreden over.

Hoger opgeleiden, inwoners jonger dan 55 jaar, Belgen en mensen met betaald werk zijn vaker tevreden over de bereikbaarheid van het centrum van de stad met de fiets. Voor de bereikbaarheid met het openbaar vervoer zijn de niet-Belgen vaker tevreden.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

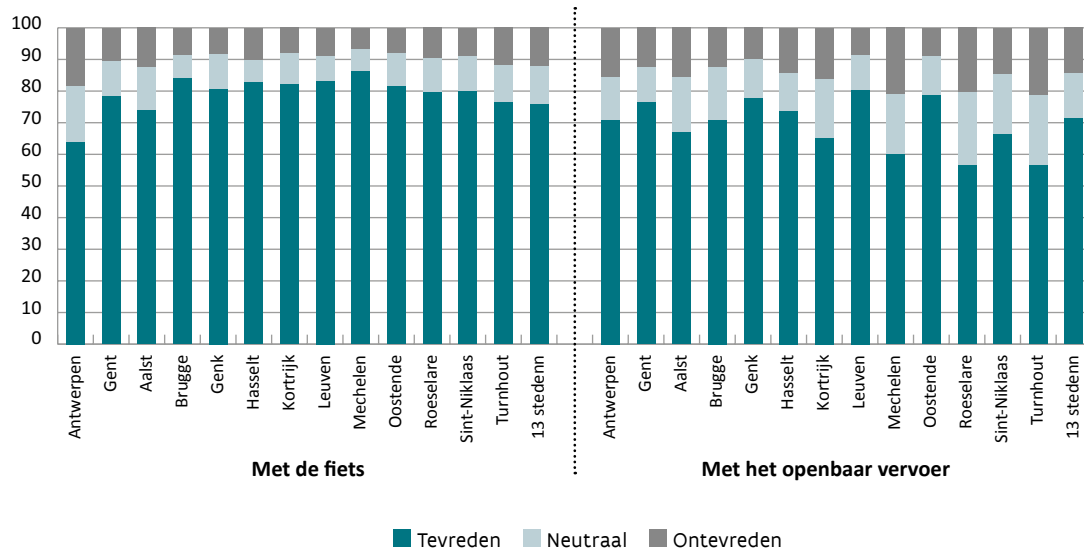
De antwoordcategorie 'geen mening/niet van toepassing' werd niet mee in de teller opgenomen. Een vrij groot aandeel van de respondenten heeft voor deze antwoordcategorie gekozen. Voor "Met de fiets" was dit 12%, voor "Met het openbaar vervoer" 17%.

Tevredenheid over bereikbaarheid van het centrum van de stad, in 2017, in %.

	Bereikbaarheid van het stadscentrum met de fiets /het openbaar vervoer	
	Fiets	Openbaar vervoer
Antwerpen	64	71
Gent	78	76
Aalst	74	67
Brugge	84	71
Genk	81	78
Hasselt	83	74
Kortrijk	82	65
Leuven	83	80
Mechelen	86	60
Oostende	81	79
Roeselare	80	56
Sint-Niklaas	80	66
Turnhout	76	56
Totaal 13 steden	76	71

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over bereikbaarheid van centrum van de stad, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners.

Dode verkeersslachtoffers zijn zowel de personen die onmiddellijk overleden zijn als de personen die dodelijk gewond waren en binnen de 30 dagen na het ongeval gestorven zijn. Zwaargewonden zijn de personen die bij een verkeersongeval niet dodelijk gewond werden, maar die tenminste 24 uur moesten opgenomen worden in het ziekenhuis.

Toelichting

Er werd een visie opgesteld voor een duurzame en leefbare Vlaamse stad. Deze indicator is relevant voor volgende intenties: Veiligheid garanderen (2.8) en Gezonde en veilige leefomgeving realiseren (3.7).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Verkeersslachtoffers bij voetgangers en fietsers](#), [Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad](#), [Fietsvriendelijk karakter van de buurt](#) en [Verkeersveilige buurt](#).

Het jaarlijks aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners ligt in de periode 2014-2016 tussen 3,8 (Leuven) en 7,6 (Kortrijk). Steden met het hoogste aandeel verkeersslachtoffers zijn Kortrijk, Hasselt, Genk en Brugge.

Tegenover tien jaar geleden is er een vrij sterke daling in nagenoeg alle steden. Enkel in Genk is er een minieme toename van het aantal verkeersslachtoffers.

Aandachtspunten

De cijfers van Algemene Directie Statistiek (ADS) steunen op een registratie van ongevallen door de lokale en de federale politie. Vergelijking met de data uit de processen-verbaal van het parket heeft uitgewezen dat deze cijfers een onderschatting zijn van de realiteit. ADS voert correcties uit op de gegevens en herkalebreert de cijfers omwille van de onvolledigheid van de gegevens. Bij de kalibratie worden coëfficiënten bepaald die gebruikt worden om onvolledige gegevens te extrapoleren naar hun populatiewaarde. De kalibratie berekent de verhouding tussen het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig uit het PV-register en het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig van de verkeersongevallenformulieren. De kalibratiecoëfficiënt wordt dan toegepast op de variabelen van de ongevallen zonder doden. De ongevallen met doden worden niet gekalibreerd omdat deze gegevens vervolledigd worden bij de FOD Economie op basis van de meldingen door de parketten. Ook de ongevallen geregistreerd door de federale politie worden niet gekalibreerd. Onderrapportering en dus ook -kalibratie is er vooral voor het aantal lichtgewonden, vandaar dat deze cijfers hier niet opgenomen zijn.

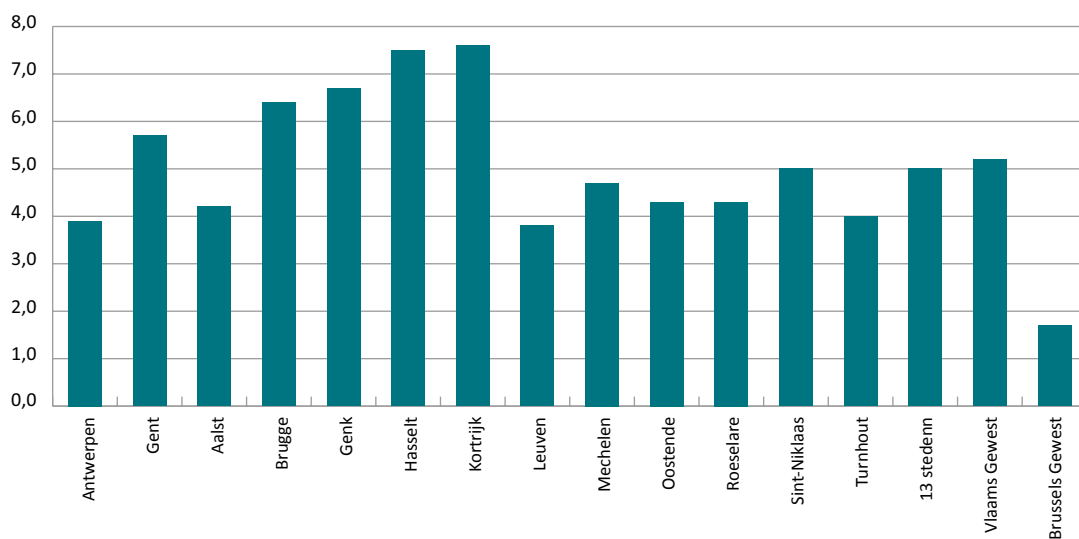
Omdat het aantal verkeersslachtoffer in een relatief kleine geografische ruimte als een stad behoorlijk kan fluctueren van jaar tot jaar, werken we met gemiddelden over een periode van 3 jaar. Dit om uitschieters uit te vlakken.

Gemiddeld jaarlijks aantal verkeersslachtoffers van 2005-2007 tot 2014-2016, per 10.000 inwoners.

	2005-2007	2008-2010	2011-2013	2014-2016
Antwerpen	8,2	7,3	5,8	3,9
Gent	8,9	9,0	8,5	5,7
Aalst	6,1	4,9	4,0	4,2
Brugge	6,6	6,0	6,0	6,4
Genk	6,6	7,1	7,9	6,7
Hasselt	9,0	8,1	8,4	7,5
Kortrijk	10,2	11,3	8,5	7,6
Leuven	5,6	5,9	5,6	3,8
Mechelen	7,8	6,6	6,3	4,7
Oostende	5,5	4,4	3,4	4,3
Roeselare	6,8	7,3	6,4	4,3
Sint-Niklaas	7,5	6,8	5,7	5,0
Turnhout	6,8	7,9	6,3	4,0
13 steden	7,7	7,3	6,4	5,0
Vlaams Gewest	8,3	7,5	6,5	5,2
Brussels Gewest	2,7	2,3	2,1	1,7

Bron: ADS, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Gemiddeld jaarlijks aantal verkeersslachtoffers in de periode 2014-2016, per 10.000 inwoners.

Bron: ADS, bewerking Statistiek Vlaanderen.

VERKEERSSLACHTOFFERS BIJ VOETGANGERS EN FIETSERS

Definitie

Aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers bij voetgangers en fietsers per 10.000 inwoners.

Dode verkeersslachtoffers zijn zowel de personen die onmiddellijk overleden zijn als de personen die dodelijk gewond waren en binnen de 30 dagen na het ongeval gestorven zijn. Zwaargewonden zijn de personen die bij een verkeersongeval niet dodelijk gewond werden, maar die tenminste 24 uur moesten opgenomen worden in het ziekenhuis.

Toelichting

Er werd een visie opgesteld voor een duurzame en leefbare Vlaamse stad. Deze indicator is relevant voor volgende intenties: Veiligheid garanderen (2.8) en Gezonde en veilige leefomgeving realiseren (3.7).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Verkeersslachtoffers](#), [Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad](#), [Fietsvriendelijk karakter van de buurt](#) en [Verkeersveilige buurt](#).

Het jaarlijks aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners ligt in de periode 2014-2016 bij voetgangers tussen 0,3 (Aalst) en 1,2 (Genk). Bij fietsers is dit tussen 1,2 (Antwerpen) en 2,7 (Brugge).

Over de evolutie van het aantal verkeersslachtoffers bij voetgangers kan niet zoveel gezegd worden. Het gaat hier in bijna alle steden over behoorlijk lage aantallen. Enkel Antwerpen telt genoeg inwoners (en ongevallen) om er een zinnige uitspraak over te kunnen doen. Het aantal verkeersslachtoffers bij de voetgangers daalde er sinds 2005-2007. Ook bij het totaal van de 13 steden is er een lichte daling in het laatste tijdsblok. Bij de

fietsers noteren we algemeen een lichte toename van het aantal verkeersslachtoffers. Dat is vooral het geval in Brugge, Oostende, Aalst, Gent en Hasselt. In Turnhout, Sint-Niklaas en Mechelen was er een beperkte daling van het aantal zwaargewonde en dode fietsers.

Aandachtspunten

De cijfers van Algemene Directie Statistiek (ADS) steunen op een registratie van ongevallen door de lokale en de federale politie. Vergelijking met de data uit de processen-verbaal van het parket heeft uitgewezen dat deze cijfers een onderschatting zijn van de realiteit. ADS voert correcties uit op de gegevens en herkalebreert de cijfers omwille van de onvolledigheid van de gegevens. Bij de kalibratie worden coëfficiënten bepaald die gebruikt worden om onvolledige gegevens te extrapoleren naar hun populatiewaarde. De kalibratie berekent de verhouding tussen het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig uit het PV-register en het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig van de verkeersongevallenformulieren. De kalibratiecoëfficiënt wordt dan toegepast op de variabelen van de ongevallen zonder doden. De ongevallen met doden worden niet gekalibreerd omdat deze gegevens vervolledigd worden bij de FOD Economie op basis van de meldingen door de parketten. Ook de ongevallen geregistreerd door de federale politie worden niet gekalibreerd. Onderrapportering en dus ook -kalibratie is er vooral voor het aantal lichtgewonden, vandaar dat deze cijfers hier niet opgenomen zijn.

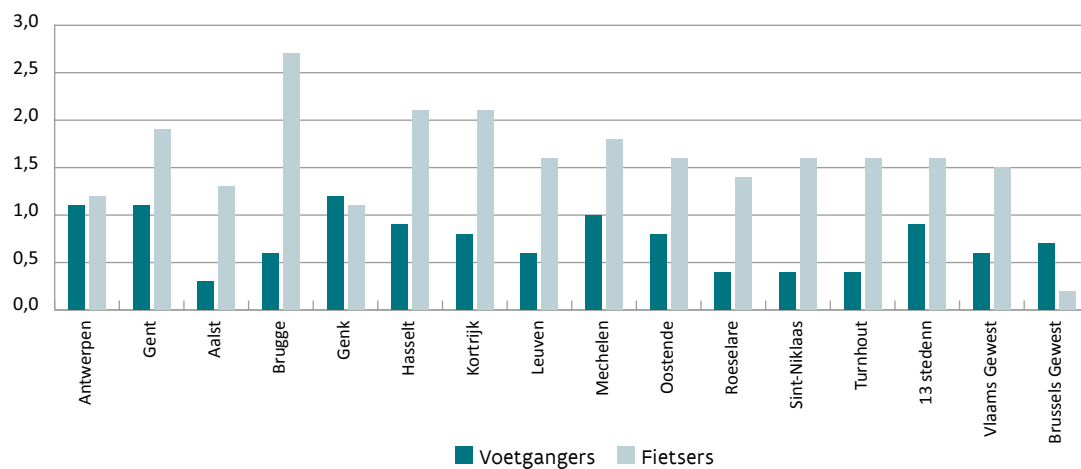
Omdat het aantal verkeersslachtoffer in een relatief kleine geografische ruimte als een stad behoorlijk kan fluctueren van jaar tot jaar, werken we met gemiddelden over een periode van 3 jaar. Dit om uitschieters uit te vlakken.

Gemiddeld jaarlijks aantal verkeersslachtoffers bij voetgangers en fietsers, van 2005-2007 tot 2014-2016, per 10.000 inwoners.

	Voetgangers				Fietsers			
	2005-2007	2008-2010	2011-2013	2014-2016	2005-2007	2008-2010	2011-2013	2014-2016
Antwerpen	1,7	1,6	1,5	1,1	1,2	1,1	1,2	1,2
Gent	1,1	1,4	1,3	1,1	1,5	1,4	2,4	1,9
Aalst	0,8	0,4	0,5	0,3	0,8	0,8	0,9	1,3
Brugge	0,9	1,0	0,8	0,6	1,7	1,6	2,0	2,7
Genk	0,2	0,5	1,2	1,2	0,7	1,0	1,1	1,1
Hasselt	0,9	0,7	1,3	0,9	1,7	1,8	1,5	2,1
Kortrijk	1,1	1,2	1,0	0,8	1,9	2,5	1,7	2,1
Leuven	1,1	0,9	1,1	0,6	1,5	1,6	2,3	1,6
Mechelen	1,1	1,5	1,3	1,0	2,1	1,5	1,8	1,8
Oostende	1,2	1,1	0,6	0,8	1,0	1,1	1,0	1,6
Roeselare	0,5	0,6	1,0	0,4	1,4	2,1	2,7	1,4
Sint-Niklaas	0,7	0,8	0,9	0,4	1,9	1,3	2,0	1,6
Turnhout	0,6	0,9	0,2	0,4	2,3	2,0	2,3	1,6
13 steden	1,2	1,2	1,2	0,9	1,4	1,4	1,7	1,6
Vlaams Gewest	0,7	0,7	0,7	0,6	1,5	1,4	1,5	1,5
Brussels Gewest	1,0	0,9	0,9	0,7	0,1	0,2	0,2	0,2

Bron: ADS, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Gemiddeld jaarlijks aantal verkeersslachtoffers bij voetgangers en fietsers in de periode 2014-2016, per 10.000 inwoners.

Bron: ADS, bewerking Statistiek Vlaanderen.

TOEGANKELIJKHEID BUSHALTES IN DE STAD

Definitie

Aandeel haltes openbaar vervoer die toegankelijk zijn voor respectievelijk rolstoelgebruikers, rolstoelgebruikers mits assistentie en mensen met een visuele beperking.

Sinds maart 2016 screent De Lijn al haar haltes op toegankelijkheid. Medewerkers halte-infrastructuur van De Lijn kijken systematisch alle haltes na op een aantal parameters, zoals de perronhoogte, de hellingsgraad, de aanwezigheid van geleidetegels, ... Op basis van die inventarisatie wordt bepaald of de halte al dan niet toegankelijk is. Er zijn drie gradaties van toegankelijkheid: toegankelijk voor personen in een rolstoel, toegankelijk voor personen in een rolstoel mits assistentie en toegankelijk voor personen met een visuele beperking. Alle toegankelijkheidsgegevens komen terecht in een centrale databank van De Lijn. In april 2017 was ongeveer 75% van de haltes geïnventariseerd. De inventariseringsgraad is echter niet overal gelijk. In bijna alle centrumsteden ligt die tussen 90% en 100%. Uitzondering hierop zijn Gent (83%), Mechelen (34%) en Turnhout (0%). Voor die laatste stad kan dus geen aandeel berekend worden.

Voor meer informatie:

<https://www.delijn.be/nl/overdelijn/organisatie/zorgzaam-ondernemen/toegankelijkheid/>

Toelichting

Deze indicator is relevant voor de intentie 'Toegankelijkheid garanderen' (3.6). In een leefbare en duurzame stad zijn openbare ruimtes voor iedereen toegankelijk. Dat betekent dat deze betreedbaar en bruikbaar zijn zodat een verscheidenheid aan mensen, elk met hun eigen mogelijkheden, er op een onafhankelijke en gelijkwaardige manier gebruik van kunnen maken. Een inclusief ontwerp met aandacht voor rolstoelgebruikers en mensen met een visuele beperking draagt daartoe bij.

Deze indicator kan men best lezen samen met de indicator [Bereikbaarheid van het centrum van de stad met de fiets en het openbaar vervoer](#) en [Voldoende openbaar vervoer in de buurt](#).

De toegankelijkheid van de haltes voor openbaar vervoer scoort in de 13 centrumsteden gemiddeld beter dan het Vlaamse gemiddelde. Dit zowel voor rolstoelgebruikers als voor mensen met een visuele beperking. Tussen de 13 steden is er echter nog een grote diversiteit.

Het aandeel toegankelijke haltes voor personen in een rolstoel ligt het laagst in Mechelen, Sint-Niklaas en Aalst. Zij zitten onder het Vlaamse gemiddelde. Ook Kortrijk, Leuven en Roeselare halen behoorlijk lage aandelen. In Antwerpen, Gent en Brugge is 1 op de 5 tot 1 op de 4 haltes toegankelijk voor rolstoelgebruikers. In Oostende is dit het geval bij een derde van de haltes.

De aandelen 'toegankelijke haltes voor personen met een handicap mits assistentie' liggen een pak hoger. In Antwerpen, Leuven en Oostende is dat het geval voor meer dan de helft van de haltes. In Sint-Niklaas is dat dan weer maar 1 op de 10 haltes.

Voor mensen met een visuele handicap is er momenteel slechts een beperkt aantal haltes toegankelijk. Mechelen, Aalst en Kortrijk zitten onder het Vlaamse gemiddelde. Enkel Genk, Hasselt en Gent hebben meer dan 10% toegankelijke haltes voor personen met een visuele beperking.

Over Turnhout kunnen geen uitspraken gedaan worden, omdat hier nog geen enkele halte gescreend werd op toegankelijkheid. Dit is ook een eerste meting. Er kan dus niets gezegd worden over de evolutie van de toegankelijkheid.

Aandachtspunten

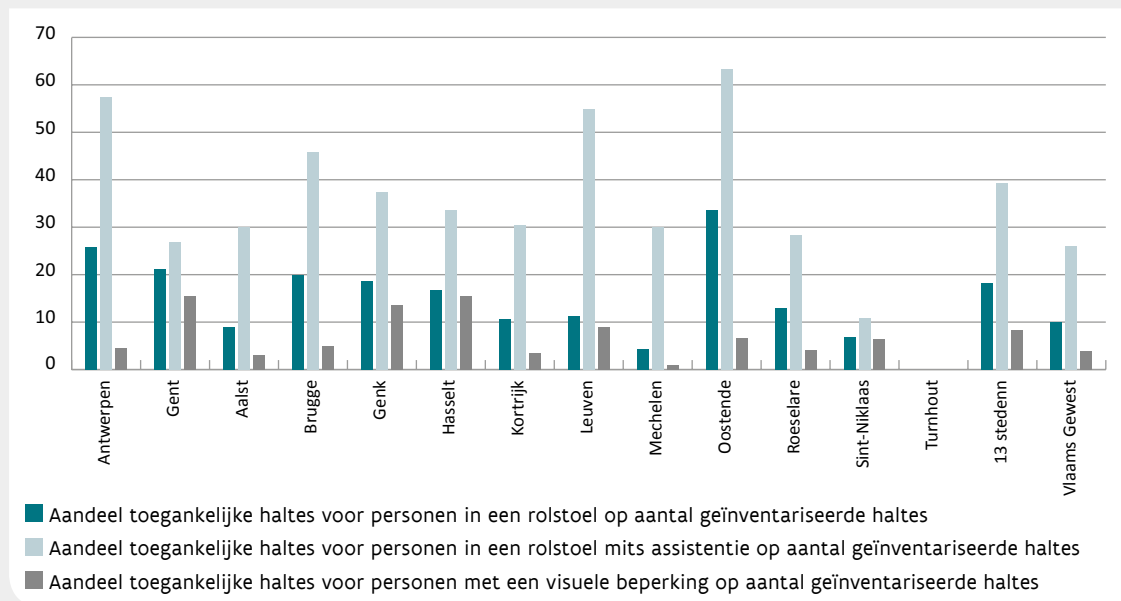
De aandelen gaan enkel over de haltes die al gescreend zijn. In de meeste steden is tussen de 90 en 100% van de haltes gecontroleerd op toegankelijkheid. Uitzondering hierop zijn Gent (83%), Mechelen (34%) en Turnhout (0%). Voor die laatste stad kan dus geen aandeel berekend worden.

Aandeel toegankelijke haltes De Lijn, naar type beperking, in 2015, in %.

	Aandeel toegankelijke haltes voor personen in een rolstoel op aantal geïnventariseerde haltes	Aandeel toegankelijke haltes voor personen in een rolstoel mits assistentie op aantal geïnventariseerde haltes	Aandeel toegankelijke haltes voor personen met een visuele beperking op aantal geïnventariseerde haltes
Antwerpen	25,9	57,4	4,5
Gent	21,1	26,9	15,5
Aalst	9,0	30,0	3,1
Brugge	20,0	45,8	5,0
Genk	18,7	37,4	13,6
Hasselt	16,7	33,7	15,4
Kortrijk	10,7	30,4	3,5
Leuven	11,3	54,9	8,9
Mechelen	4,4	30,1	0,9
Oostende	33,6	63,3	6,6
Roeselare	12,9	28,3	4,2
Sint-Niklaas	6,8	10,9	6,5
Turnhout			
13 steden	18,2	39,4	8,3
Vlaams Gewest	10,0	26,0	4,0

Bron: De Lijn.

Aandeel toegankelijke haltes De Lijn, naar type beperking, in 2015, in %.

Bron: De Lijn.

VOLDOENDE OPENBAAR VERVOER IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod bussen/trams in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er rijden voldoende bussen/trams in mijn buurt'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder eens' en 'helemaal eens' werd in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'weet niet/ niet van toepassing' werden niet meegenomen in de berekeningen.

Toelichting

Er werd een visie opgesteld voor een duurzame en leefbare Vlaamse stad. Deze indicator is relevant voor volgende intenties: Vraag en aanbod afstemmen (1.1), Multimodale bereikbaarheid realiseren (3.2) en Meer binnenstedelijke differentiatie (5.7).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Verplaatsingen in de vrije tijd](#), [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school](#),

[Bereikbaarheid van het centrum van de stad met de fiets en het openbaar vervoer](#) en [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#).

In 2017 zijn 4 op de 5 inwoners van de centrumsteden het (helemaal) eens met de stelling dat er in hun buurt voldoende bussen/trams rijden. Dat is aanzienlijk meer dan het Vlaams gemiddelde van 64%.

De hoogste tevredenheid over het aanbod aan openbaar vervoer in de buurt is er in Oostende en Leuven. In Aalst, Mechelen, Turnhout en Roeselare zijn meer inwoners ontevreden.

In vergelijking met 2011 is de gemiddelde tevredenheid voor de 13 centrumsteden met 5 procentpunten gedaald. In Hasselt, Roeselare, Mechelen en Turnhout is die tevredenheid nog sterker gedaald. In Leuven en Sint-Niklaas bleef de daling beperkt tot 1 procentpunt.

Hoger opgeleiden en inwoners tussen 25 en 44 jaar zijn het vaker eens dat er voldoende bussen en trams in hun buurt rijden.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

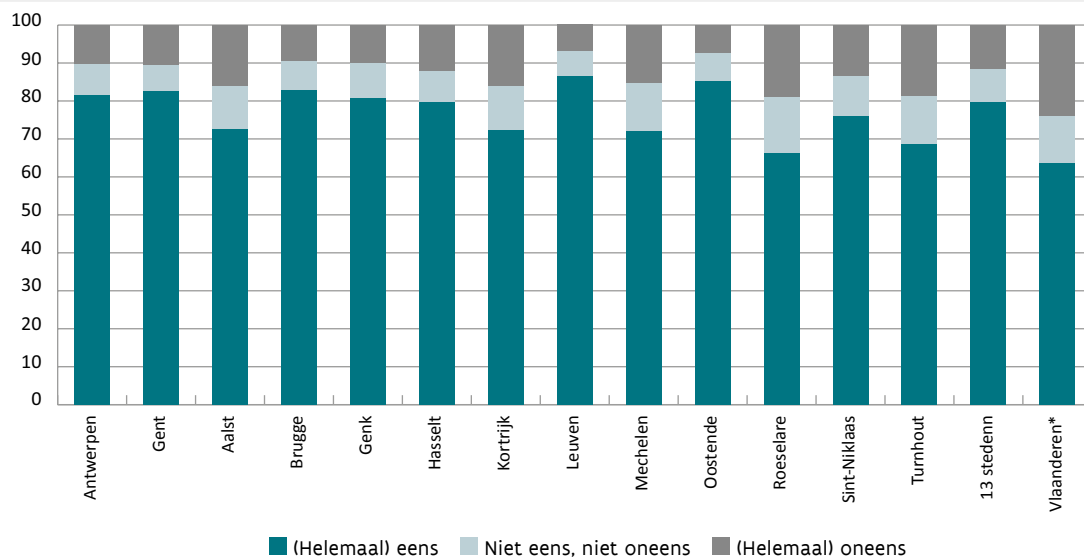
Tevredenheid over aanbod bussen/trams in de buurt, van 2011 tot 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	88	83	82
Gent	86	86	83
Aalst	77	74	73
Brugge	86	84	83
Genk	83	81	81
Hasselt	87	80	80
Kortrijk	79	74	72
Leuven	88	88	86
Mechelen	80	64	72
Oostende	87	87	85
Roeselare	73	67	66
Sint-Niklaas	77	75	76
Turnhout	80	74	68
13 steden	85	81	80
Vlaanderen*	/	/	64

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over aanbod bussen/trams in de buurt, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

VOLDOENDE PARKEERPLAATSEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod parkeerplaatsen voor bewoners in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende parkeerplaatsen voor bewoners in mijn buurt'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'eerder eens' en 'helemaal eens' werd in de teller opgenomen. Respondenten die antwoordden met 'weet niet/ niet van toepassing' werden niet meegenomen in de berekeningen.

Toelichting

Er werd een visie opgesteld voor een duurzame en leefbare Vlaamse stad. Deze indicator is relevant voor volgende intenties: Vraag en aanbod afstemmen (1.1), Multimodale bereikbaarheid realiseren (3.2) en Meer binnenstedelijke differentiatie (5.7).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Vervoermiddelenbezit](#), [Verplaatsingen in de vrije tijd](#) en [Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school](#).

In 2017 zijn net iets minder dan de helft van de inwoners van de centrumsteden het (helemaal) eens met de stelling dat er in hun buurt voldoende parkeerplaatsen zijn. Dat is minder dan het Vlaams gemiddelde van 60%.

De hoogste tevredenheid over het aanbod aan parkeerplaatsen in de buurt is er in Kortrijk, Hasselt, Roeselare, Brugge en Genk met meer dan 60% tevredenheid. In Aalst, Mechelen en Antwerpen zijn meer inwoners ontevreden.

In vergelijking met 2011 is de gemiddelde tevredenheid voor de 13 centrumsteden met 3 procentpunten gedaald. In Antwerpen, Sint-Niklaas, Hasselt en Mechelen is die tevredenheid nog meer gedaald. In Oostende en Genk was er dan weer een toename van de tevredenheid.

Hoger opgeleiden, 65-plussers, samenwonenden, mensen zonder betaald werk en eigenaars van een eigen woning zijn het vaker eens dat er voldoende parkeerplaatsen zijn voor bewoners in hun buurt.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de Gemeentemonitor wordt naast voldoende parkeerplaatsen in de buurt, bijkomend gepolst naar voldoende parkeerplaatsen in de gemeente. Wat voldoende parkeerplaatsen in de buurt betreft, is er een klein verschil in de antwoordcategorieën: de antwoordcategorie 'geen mening / weet niet' van de Gemeentemonitor, is de categorie 'weet niet / niet van toepassing' in de Stadsmonitor.

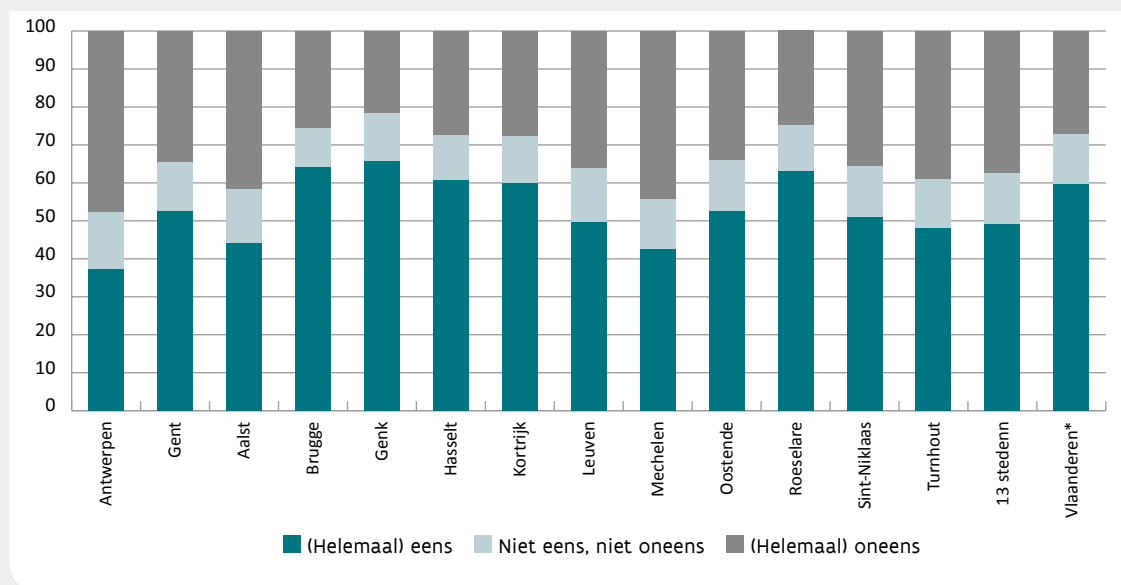
Tevredenheid over aanbod parkeerplaatsen in de buurt, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	42	40	37
Gent	53	51	53
Aalst	48	49	44
Brugge	65	63	64
Genk	62	64	66
Hasselt	67	62	61
Kortrijk	61	64	60
Leuven	50	52	50
Mechelen	49	47	43
Oostende	50	57	53
Roeselare	65	63	63
Sint-Niklaas	56	53	51
Turnhout	52	51	48
Totaal 13 steden	52	51	49
Vlaanderen*	/	/	60

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over aanbod parkeerplaatsen in de buurt, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: Survey Gemeente- en Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER DE STAAT VAN DE WEGEN, VOET- EN FIETSPADEN IN DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden de volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'In welke mate ben je tevreden over de staat van de wegen?' en (2) 'In welke mate ben je tevreden over de staat van fiets- en voetpaden?'

Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'. Respondenten die antwoordden met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden', werden in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd er met 'geen mening / niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad staat de kwaliteit van de infrastructuur centraal (intentie 3.5). De stad beschikt over goed uitgeruste wegen, fiets- en voetpaden die een veilige mobiliteit toelaten (intentie 3.7) en die een multimodale bereikbaarheid realiseren (intentie 3.2). Fysieke verwaarlozing en verloedering van de fysieke infrastructuur worden vermeden en bestreden, omdat ze een bron van onveiligheidsrisico's en -gevoelens vormen (intentie 3.7).

De indicator kan samen worden gelezen met andere indicatoren zoals [Verkeersslachtoffers](#), [Fietsvriendelijk karakter van de buurt](#) en [Verkeersveilige buurt](#).

In Kortrijk, Mechelen, Oostende, Roeselare, Brugge, Hasselt en Genk is meer dan de helft van de inwoners tevreden over de staat van de wegen. In Antwerpen en Turnhout ligt die tevredenheid een pak lager. De gemiddelde tevredenheid over de staat van de voet- en fietspaden ligt iets lager. In Brugge, Hasselt, Oostende en Genk zijn minstens de helft van de inwoners tevreden over de weginfrastructuur voor de zwakke weggebruikers. Turnhout noteert een veel lagere tevredenheid.

De voorbije jaren nam de gemiddelde tevredenheid over de staat van de wegen toe. Dat was vooral het geval in Roeselare, Mechelen, Aalst en Genk. In Hasselt en Brugge daalde de tevredenheid dan weer licht. Bij de voet- en fietspaden bleef de gemiddelde tevredenheid status quo. In Gent, Mechelen, Aalst en Roeselare ging de tevredenheid wel enkele procentpunten omhoog. In Brugge en Hasselt nam de tevredenheid dan weer af.

Belgen, mensen met een betaalde job en huiseigenaars zijn over het algemeen minder tevreden over de kwaliteit van de wegen en voet- en fietspaden dan niet-Belgen, mensen zonder betaalde job en huurders. Voor de staat van de wegen zijn personen met een hogere of lagere opleiding meer tevreden dan de midden categorie voor opleiding. Ook min-18-jarigen en 75-plussers zijn meer tevreden dan de leeftijden ertussen. Mannen en lager opgeleiden zijn meer tevreden over de staat van de voet- en fietspaden dan vrouwen en hoger opgeleiden. Qua leeftijd zijn personen onder de 24 jaar het meest tevreden, de 55-plussers het minst.

Aandachtspunten

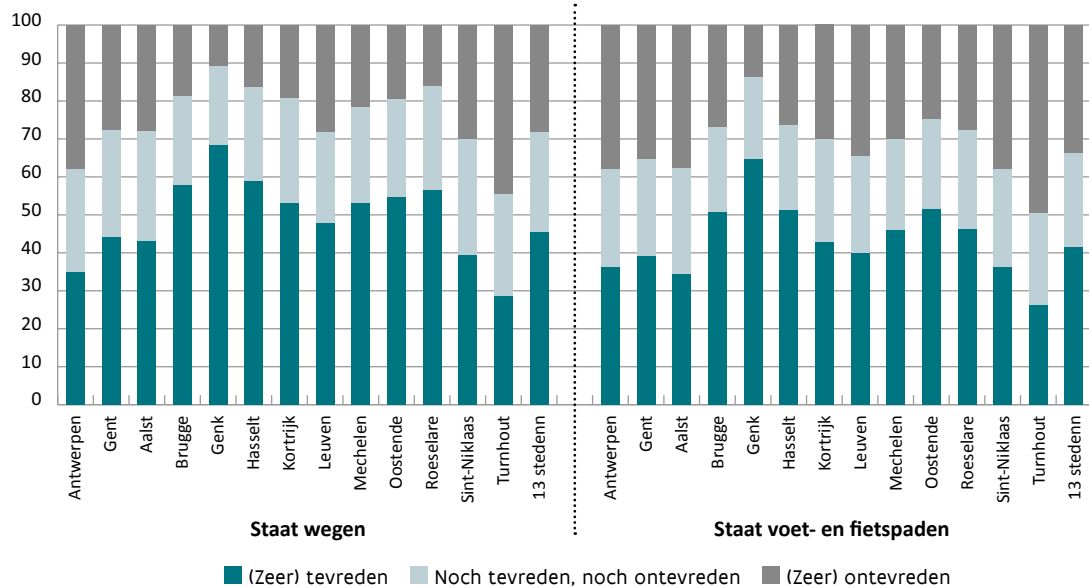
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	Wegen			Voet- en fietspaden		
	2011	2014	2017	2011	2014	2017
Antwerpen	28	35	35	37	40	36
Gent	35	40	44	33	33	39
Aalst	26	36	43	25	30	34
Brugge	60	55	58	59	50	51
Genk	51	65	68	64	65	65
Hasselt	61	67	59	64	60	51
Kortrijk	43	52	53	46	44	43
Leuven	44	48	48	44	42	40
Mechelen	39	51	53	37	40	46
Oostende	46	57	55	51	53	52
Roeselare	45	44	57	37	38	46
Sint-Niklaas	32	40	39	35	35	36
Turnhout	23	28	29	22	26	26
Totaal 13 steden	38	44	45	41	41	41

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Hoofdstuk 6

Natuur, milieu en energie

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be.

Hoofdstuk 6 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van natuur, milieu en energie opvolgen. In een leefbare en duurzame stad komt de leefomgeving het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede. Daarbij zijn verschillende aspecten van belang, waaronder voldoende en kwaliteitsvol groen, groene en blauwe netwerken die kwalitatief en beleefbaar zijn, maar ook ecologisch bewustzijn en gedrag bij de stadsbewoners en alle actoren die actief zijn in de stad. Onderstaande indicatoren beschrijven de aanwezigheid van en de tevredenheid van stadsbewoners over het groen, of geven een indicatie van de mate van waterzuivering. Andere indicatoren geven enerzijds een indicatie van het verbruik van water en energie door gezinnen en de hoeveelheid afval per inwoner, anderzijds van de mate waarin stadsbewoners bereid zijn duurzame keuzes te maken. Een laatste indicator geeft een indicatie van het aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden voor water en energie.

INDICATOR	Link met intenties van de visie			Pagina
GROEN IN DE BUURT	3.7	4.4	5.7	248
VOLDOENDE GROEN	3.7			250
GROEN IN DE STAD	3.7	4.4		252
TEVREDENHEID OVER HET GROEN IN DE STAD	1.1	3.3	3.7	254
ZICHT OP GROEN VANUIT DE WONING	3.7			256
WATERZUIVERING	4.3	4.4		258
ENERGIEVERBRUIK VAN HUISHOUDENS	4.3			260
BETAALBAARHEID ENERGIE EN WATER	2.1	2.6		262
HUISHOUDELIJK EN RESTAFVAL	4.3			264
TEVREDENHEID OVER HUISVUILVOORZIENINGEN	1.1			266
MILIEUBEWUST HANDELEN - VOEDSEL	4.3			268
BEREIDHEID TOT ECOLOGISCH GEDRAG	4.3			270

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat woont binnen 150m loopafstand van woongroen.

Aandeel (%) van de inwoners dat woont binnen 400m loopafstand van buurtgroen.

Aandeel (%) van de inwoners dat woont binnen 800m loopafstand van wijkgroen.

De indicatoren bestaan steeds uit het aantal inwoners dat woont binnen de afgesproken loopafstand van de groenvoorziening op het totaal aantal inwoners van de stad.

Volgende gebieden/gronden worden als 'groen' beschouwd:

- Gebieden onder natuurbeheer. Dit zijn de gebieden die beheerd worden door het ANB of terreinbeheerders verenigingen zoals Natuurpunt vzw, Limburgs landschap vzw en Durme vzw.
- Alle groencategorieën volgens de VITO-landgebruikskartaar niveau 1 en de parken uit niveau 2, zie aandachtspunten. Voor woongroen wordt geen rekening gehouden met het landgebruik, maar gaat het om het groen dat aanwezig is in de woonomgeving ongeacht de toegankelijkheid. De twee volgende punten gelden daarom niet voor het woongroen.
- Privétuinen of groen op commerciële en industriële percelen werden uitgesloten. Ook het groen op kerkhoven, golfterreinen, zoo en attractieparken, sportterreinen en campings werd niet meegeteld omdat dit niet als vrij toegankelijk groen wordt beschouwd.
- Militaire domeinen werden uitgesloten.

Het groen moet eveneens voldoen aan een 'minimumoppervlakte'. Woongroen wordt gedefinieerd als elk type groen, ongeacht de grootte. Buurtgroen wordt gedefinieerd als groen met een minimumoppervlakte van 0,2ha en wijkgroen als groen met een minimumoppervlakte van 10ha.

Toelichting

De leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven, is van die aard dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt. Daarbij is de aanwezigheid van voldoende en kwalitatief groen van groot belang (intentie 3.7). Zo'n kwalitatief groen kan tot stand komen door de verdere uitbouw van blauwe en groene netwerken (intentie 4.4). De binnenstedelijke differentiatie speelt hierbij een belangrijke rol (intentie 5.7).

Deze indicator kan samen gelezen worden met onder andere [Voldoende groen](#), [Tevredenheid over het groen in de stad](#), [Zicht op groen vanuit de woning](#) en [Groen in de stad](#).

In 2013 wonen zo goed als alle inwoners van de centrumsteden in de nabijheid van woongroen en een iets kleiner aandeel, maar nog altijd groter dan 90%, woont in de nabijheid van buurtgroen. Het aandeel inwoners dat in de nabijheid van wijkgroen woont, ligt duidelijk lager op 58,9%. In het Vlaamse Gewest liggen de cijfers bij elke type van groenvoorziening iets hoger. In de centrumsteden wordt het grootste deel van de oppervlakte ingenomen door woongroen, gevolgd door buurtgroen en wijkgroen. In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel ingenomen door woongroen iets lager dan in de centrumsteden, de overige groenvoorzieningen nemen er relatief meer oppervlakte in.

In zo goed als elke stad wonen alle inwoners in de nabijheid van woongroen, met uitzondering van Oostende, waar dit 98,5% bedraagt. Bij de andere groenvoorzieningen zijn de verschillen tussen de steden meer uitgesproken. Bij buurtgroen schommelt het aandeel inwoners dat in de nabijheid woont tussen 90% en 100%. Enkel in Antwerpen ligt dit lager, 86,9% van de inwoners woont er in de nabijheid van de groenvoorziening. Bij wijkgroen lopen de verschillen op. Enkel in Genk woont meer dan 90% van de inwoners in de nabijheid van de voorziening. De overige aandelen schommelen tussen 25% en 90%. Enkel in Sint-Niklaas, Kortrijk en Roeselare woont minder dan de helft van de inwoners in de nabijheid van wijkgroen. Een mogelijke verklaring voor deze lage aandelen is dat landbouwgronden niet werden meegenomen bij de berekeningen, zie aandachtspunten. Deze trend weerspiegelt zich ook in de oppervlakte ingenomen door de groenvoorzieningen, de hoogste aandelen zien we in Genk, de laagste in Kortrijk en Roeselare.

Aandachtspunten

De berekeningen voor deze indicator werden in opdracht van ABB uitgevoerd door VITO. Als basis voor de berekeningen werd de landgebruikskartaar, die VITO eerder voor het departement Omgeving (Poelmans et al., 2016) heeft ontwikkeld, gebruikt. De landgebruikskartaar bestaat uit 4 niveaus, met 10x10 m resolutie. Meer info via deze [link](#).

De cellen die voldoen aan onze definitie van 'groen' van 10x10 m worden geclusterd om de oppervlakte en toegankelijkheid van de groenclusters te kunnen bepalen. Water en landbouw werden niet opgenomen, met uitzondering van een aantal specifieke gevallen. Voor meer info zie de technische fiche groentypologieën die te raadplegen is via onderstaande link.

Er werd daarnaast ook rekening gehouden met volgende barrières die een groencluster steeds verdelen in aparte clusters: snelwegen, meerbaanswegen en op- en afritten, spoorwegen en waterwegen.

Het onderscheid tussen privaat en openbaar groen kan niet gemaakt worden op basis van publiek beschikbare gegevens. Daarom werd dit benaderd op basis van het Wegenregister. Groenclusters waar een openbare weg - uitgezonderd autosnelwegen, op- en afritten en meerbaanswegen - doorloopt of naast loopt, worden beschouwd als toegankelijk voor het publiek. Om nog resterende groenclusters in op- en afritten uit te sluiten die grenzen aan een toegankelijke weg, werden ook groenclusters van < 7 ha die volledig omsloten zijn door autosnelwegen, of door meerbaanswegen en/of

spoorwegen en waar geen andere openbare weg doorheen loopt, uitgesloten.

De reisafstand werd bepaald via de openbare wegen van het Wegenregister. Autosnelwegen werden uitgesloten voor buurtgroen en wijkgroen.

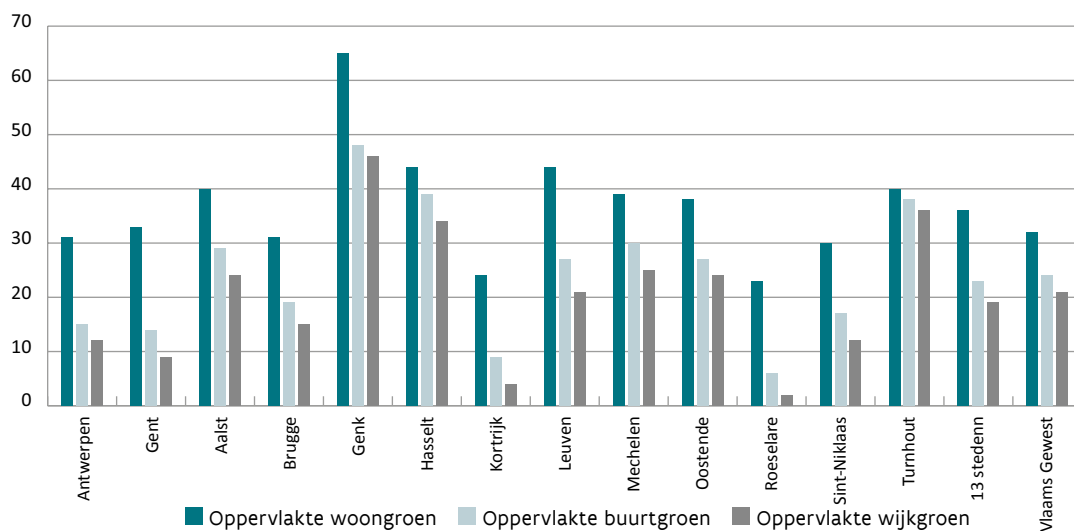
De gedetailleerde werkwijze die gevolgd is bij de ontwikkeling van deze indicator is te raadplegen op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be in de technische fiche groentypologieën.

Groen in de buurt: aandeel inwoners dat in de nabijheid van een groenvoorziening woont, in 2013, in %.

	Woongroen	Buurtgroen	Wijkgroen
Antwerpen	99,9	86,9	57,7
Gent	100,0	94,3	51,1
Aalst	100,0	98,6	80,7
Brugge	100,0	97,3	53,5
Genk	100,0	98,6	98,7
Hasselt	100,0	97,7	65,0
Kortrijk	100,0	96,7	32,1
Leuven	100,0	98,1	52,3
Mechelen	100,0	94,1	78,5
Oostende	98,5	95,8	89,8
Roeselare	100,0	95,8	24,8
Sint-Niklaas	100,0	95,1	41,7
Turnhout	100,0	97,5	73,6
Totaal 13 steden	99,9	93,3	58,9
Vlaams Gewest	100,0	96,6	66,7

Bron: VITO.

Groen in de buurt: aandeel groenvoorziening in de oppervlakte van de stad, in 2013, in %.

Bron: VITO.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende aanbod aan groen is in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er is voldoende groen in mijn buurt (parken, bomen, gras, enz.)'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens/niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' of 'weet niet/niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens' werd in de teller opgenomen. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

De leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven, is van die aard dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt. Daarbij zijn verschillende aspecten van belang waaronder voldoende groen in en rond de woonomgeving. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 3.7 'Gezonde en veilige leefomgeving realiseren'.

Deze indicator kan onder meer samen gelezen worden met [Tevredenheid over het groen in de stad](#), [Zicht op groen vanuit de woning](#), [Groen in de stad](#) en [Groen in de buurt](#).

In 2017 is 74% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over het groen in de buurt. De tevredenheid ligt lager in de centrumsteden dan in Vlaanderen, waar 80% van de inwoners tevreden is over het buurtgroen. Ten opzichte van voorgaande jaren is de tevredenheid in de steden wel toegenomen.

Tussen de steden onderling zijn er verschillen. De tevredenheid is het grootst in Genk, Brugge, Hasselt en Leuven, daar is meer dan 80% van de inwoners

tevreden. Ook in Oostende en Kortrijk ligt de tevredenheid boven het stedelijk gemiddelde. De tevredenheid is het kleinst in Turnhout, Antwerpen, Roeselare en Sint-Niklaas (<70%).

Ook het aandeel inwoners dat ontevreden is over het buurtgroen verschilt tussen de steden. In Antwerpen en Roeselare vindt ongeveer 2 op de 10 inwoners dat er onvoldoende groen aanwezig is in hun buurt. In Brugge en Genk is de ontevredenheid het kleinst (<10%).

Tussen de stadsdelen (zie aandachtspunten) zijn de verschillen meer uitgesproken. In Gent en Leuven lopen de verschillen tussen de stadsdelen op tot 40ppt. In Antwerpen, Sint-Niklaas en Turnhout zijn de verschillen groter dan 30ppt. en in Kortrijk, Oostende en Roeselare groter dan 20ppt. In Aalst, Brugge en Genk zijn de verschillen tussen de stadsdelen minder uitgesproken.

In de meeste steden lag de tevredenheid over groen in de buurt in 2011 of 2014 iets lager, maar ligt het aandeel in 2017 terug op het niveau van 2008 of hoger. De grootste toename van de tevredenheid werd geregistreerd in Gent, waar deze sinds 2008 met bijna 10 procentpunten is gestegen. In mindere mate is deze ook in Roeselare, Antwerpen en Oostende toegenomen (+5ppt).

Er zijn een aantal significante verschillen naar achtergrondkenmerken. De meest uitgesproken verschillen zijn naar leeftijd en gezinssamenstelling. 75-plussers zijn het meest tevreden over het groen in de buurt. Bij de andere leeftijdsgroepen ligt de tevredenheid lager, met de laagste tevredenheid bij de 25-35-jarigen. Personen die inwonen bij vrienden zijn het minst tevreden over het buurtgroen. Respondenten, die samenwonen zonder kinderen, zijn het meest tevreden.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De stadsdeelresultaten zijn terug te vinden op de respectievelijke websites van de betrokken steden.

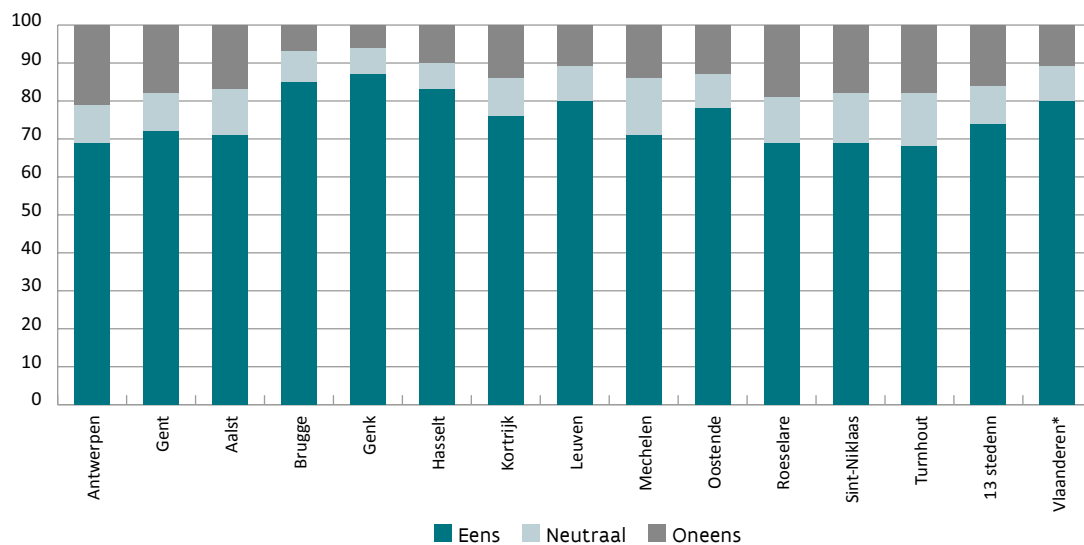
Voldoende groen in de buurt, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	64	69	66	69
Gent	63	68	69	72
Aalst	69	68	66	71
Brugge	82	82	83	85
Genk	88	85	86	87
Hasselt	80	83	79	83
Kortrijk	72	76	71	76
Leuven	77	79	76	80
Mechelen	68	64	67	71
Oostende	72	74	78	78
Roeselare	64	62	60	69
Sint-Niklaas	71	69	69	69
Turnhout	68	62	66	68
Totaal 13 steden	70	71	71	74
Vlaanderen*	/	/	/	80

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Voldoende groen in de buurt, in 2017, in %

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: Gemeente- en Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat woont binnen 1.600m loopafstand van stadsdeelgroen.

Aandeel (%) van de inwoners dat woont binnen 3.200m loopafstand van stadsgroen.

Aandeel (%) van de inwoners dat woont binnen 5.000m loopafstand van stadsbos.

De indicatoren bestaan steeds uit het aantal inwoners dat woont binnen de afgesproken loopafstand van de groenvoorziening op het totaal aantal inwoners van de stad.

Volgende gebieden/gronden worden als 'groen' beschouwd:

- Gebieden onder natuurbeheer. Dit zijn de gebieden die beheerd worden door het ANB of terreinbeheerende verenigingen zoals Natuurpunt vzw, Limburgs landschap vzw en Durme vzw.
- Alle groencategorieën volgens de VITO-landgebruikskaart niveau 1 en de parken uit niveau 2, zie aandachtspunten.
- Privétuinen of groen op commerciële en industriële percelen werden uitgesloten. Ook het groen op kerkhoven, golfterreinen, zoo en attractieparken, sportterreinen en campings werd niet meegeteld omdat dit niet als vrij toegankelijk groen wordt beschouwd.
- Militaire domeinen werden uitgesloten.

Het groen moet eveneens voldoen aan een 'minimumoppervlakte'. Stadsdeelgroen wordt gedefinieerd als groen met een minimumoppervlakte van minstens 30ha, stadsgroen als groen met een minimumoppervlakte van 60ha en stadsbos als groen met een minimumoppervlakte van 200ha.

Toelichting

De leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven, is van die aard dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt. Daarbij is de aanwezigheid van voldoende en kwalitatief groen van groot belang (intentie 3.7). Zo'n kwalitatief groen kan tot stand komen door de verdere uitbouw van de blauwe en groene netwerken (intentie 4.4).

Deze indicator kan samen gelezen worden met onder andere [Tevredenheid over het groen in de stad](#), [Zicht op groen vanuit de woning](#), [Groen in de buurt](#) en [Voldoende groen](#).

In 2013 woont bijna 7 op de 10 inwoners van de centrumsteden in de nabijheid van stadsdeelgroen en iets meer dan driekwart van de inwoners in de nabijheid van stadsbos. Het aandeel inwoners dat kan genieten

van stadsgroen ligt het hoogst met meer dan 90%. In Vlaanderen liggen de aandelen hoger, met uitzondering van stadsgroen, daar ligt het cijfers in Vlaanderen iets lager. Als we kijken naar het aandeel van de groenvoorziening in de oppervlakte van de stad dan wordt in de centrumsteden gemiddeld 16,5% van de oppervlakte ingenomen door stadsdeelgroen, 15,0% door stadsgroen en 12,0% door stadsbos. Deze aandelen liggen lager dan deze in het Vlaamse Gewest.

Tussen de steden onderling zijn er soms grote verschillen. In een groot aantal steden ligt het aandeel inwoners dat in de nabijheid van een groenvoorziening woont hoger dan 80% en vaak zelfs hoger dan 90%. Enkel Roeselare en Kortrijk laten opvallend lagere cijfers noteren. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat landbouwgronden niet werden meegenomen bij de berekeningen, zie aandachtspunten. Dezelfde trend is zichtbaar als we kijken naar het aandeel van de ingenomen oppervlakte door de groenvoorzieningen: de laagste aandelen vinden we in Roeselare en Kortrijk, maar ook in de grootsteden Gent en Antwerpen. Hoge aandelen zien we in Genk, Hasselt en Turnhout.

Aandachtspunten

De berekeningen voor deze indicator werden in opdracht van ABB uitgevoerd door VITO. Als basis voor de berekeningen werd de landgebruikskaart, die VITO eerder voor het departement Omgeving (Poelmans et al., 2016) heeft ontwikkeld, gebruikt. De landgebruikskaart bestaat uit 4 niveaus, met 10x10m resolutie. Meer info via deze [link](#).

De cellen die voldoen aan onze definitie van 'groen' van 10x10 m worden geclusterd om de oppervlakte en toegankelijkheid van de groenclusters te kunnen bepalen. Water en landbouw werden niet opgenomen, met uitzondering van een aantal specifieke gevallen. Voor meer info zie de technische fiche groentypologieën die te raadplegen is via onderstaande link.

Er werd daarnaast ook rekening gehouden met volgende barrières die een groencluster steeds verdelen in aparte clusters: snelwegen, meerbaanswegen en op- en afritten, spoorwegen en waterwegen.

Het onderscheid tussen privaat en openbaar groen kan niet gemaakt worden op basis van publiek beschikbare gegevens. Daarom werd dit benaderd op basis van het Wegenregister. Groenclusters waar een openbare weg - uitgezonderd autosnelwegen, op- en afritten en meerbaanswegen - doorloopt of naast loopt, worden beschouwd als toegankelijk voor het publiek. Om nog resterende groenclusters in op- en afritten uit te sluiten die grenzen aan een toegankelijke weg, werden ook groenclusters van < 7 ha die volledig omsloten zijn door

autosnelwegen, of door meerbaanswegen en/of spoorwegen en waar geen andere openbare weg doorheen loopt, uitgesloten.

De reisafstand werd bepaald via de openbare wegen van het Wegenregister. Autosnelwegen werden

uitgesloten voor buurtgroen en wijkgroen.

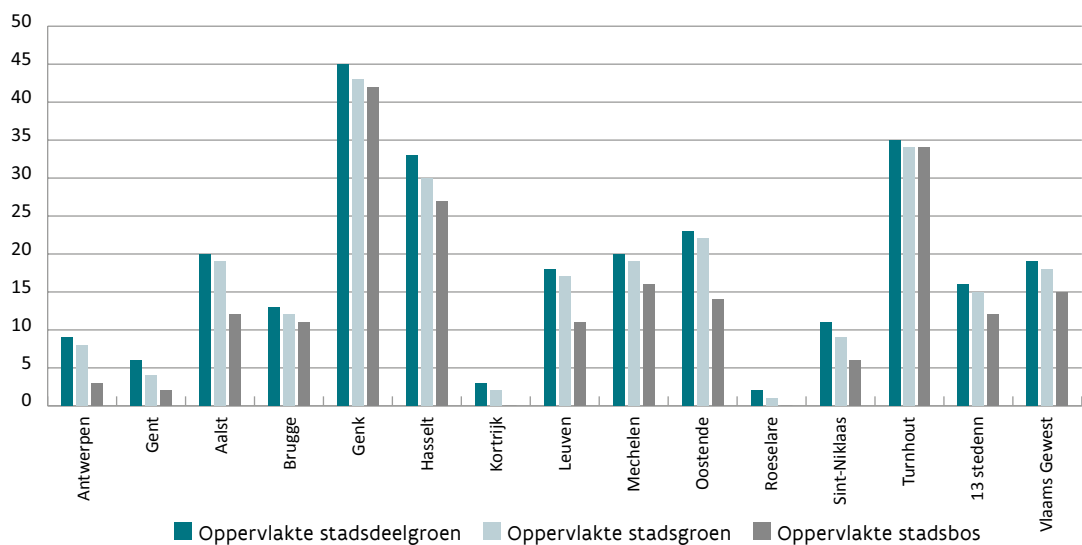
De gedetailleerde werkwijze die gevolgd is bij de ontwikkeling van deze indicator is te raadplegen op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be in de technische fiche groentypologieën.

Groen in de stad: aandeel inwoners dat in de nabijheid van een groenvoorziening woont, in 2013, in %.

	Stadsdeelgroen	Stadsgroen	Stadsbos
Antwerpen	59,0	94,0	68,7
Gent	60,8	89,9	79,4
Aalst	98,2	99,1	99,1
Brugge	62,9	83,8	94,9
Genk	98,8	98,8	98,8
Hasselt	92,1	99,0	99,0
Kortrijk	21,8	77,7	0,0
Leuven	67,6	98,9	98,9
Mechelen	97,3	98,2	98,2
Oostende	98,2	98,6	98,6
Roeselare	34,2	64,8	0,0
Sint-Niklaas	66,0	84,9	69,5
Turnhout	99,1	99,5	99,5
Totaal 13 steden	67,6	91,8	76,1
Vlaams Gewest	75,2	88,2	81,9

Bron: VITO.

Groen in de stad: aandeel groenvoorziening in de oppervlakte van de stad, in 2013, in %.

Bron: VITO.

TEVREDENHEID OVER HET GROEN IN DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over het aanbod aan groen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan groen in de stad? (parken, bomen, gras ...)'.
Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' en 'geen mening/niet van toepassing'.

Respondenten die met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' antwoordden, werden in de teller opgenomen. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'geen mening/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

De leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven, is van die aard dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt. Daarbij zijn verschillende aspecten van belang waaronder voldoende groen in en rond de woonomgeving. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 3.7 'Gezonde en veilige leefomgeving realiseren'. Het groen in de stad voldoet aan een aantal kwaliteitseisen en komt tegemoet aan de verschillende behoeften van de bewoners (intentie 1.1 en 3.3).

Deze indicator kan onder meer samen gelezen worden met [Voldoende groen](#), [Zicht op groen vanuit de woning](#), [Groen in de stad](#) en [Groen in de buurt](#).

In 2017 is gemiddeld 71% van de inwoners van centrumsteden tevreden over het aanbod aan groen in de stad. In Vlaanderen is de tevredenheid iets groter.

In de centrumsteden is de tevredenheid het grootst in Brugge, Genk en Mechelen waar meer dan 80%

van de inwoners tevreden is. Ook in Oostende ligt de tevredenheid iets hoger. De laagste tevredenheid werd genoteerd in Turnhout, Antwerpen en Sint-Niklaas met tevredenheidscijfers net boven 60%.

De meerderheid van de inwoners is tevreden over het groen in de stad, toch is er in elke stad een groep van inwoners die ontevreden is. In Antwerpen woont met 2 op de 10 inwoners de grootste groep van ontevredenen. Ook in Sint-Niklaas en Turnhout is de groep ontevreden inwoners iets groter. In Genk en Brugge is minder dan 5% van de inwoners ontevreden over het groen in de stad.

Ten opzichte van 2014 is de tevredenheid in zo goed als elke stad toegenomen. De grootste toename werd geregistreerd in Roeselare met een toename van meer dan 10 procentpunten. Enkel in Sint-Niklaas en Hasseelt is de tevredenheid over het groen in de stad licht afgenomen.

Vrouwen, lager opgeleiden en personen zonder betaald werk zijn vaker tevreden over het groen in de stad dan mannen, hoger opgeleiden en personen met betaald werk. De verschillen zijn echter het meest uitgesproken naar leeftijd, hoe ouder de respondent hoe meer tevreden te zijn over het groen in de stad terwijl dit bij de inwoners jonger dan 18 jaar nog maar 62% is. Personen die alleen of samenwonen zonder kinderen zijn vaker tevreden dan diegenen die samenwonen met kinderen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

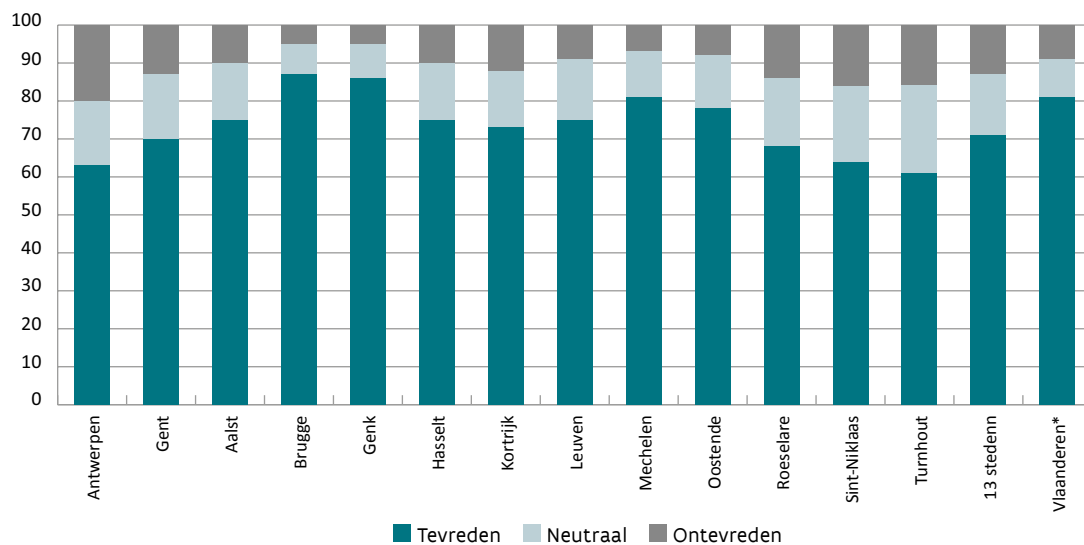
Er is een verschil in de vraagstelling tussen de Gemeente- en de Stadsmonitor. In de Stadsmonitor wordt gevraagd naar de mate van tevredenheid over het groen in de stad (parken, bomen, gras...) in de stad. In de Gemeentemonitor wordt gevraagd naar de mate van tevredenheid over de natuur- en groenvoorzieningen (parken, bossen, weilanden, bomen, ...).

Tevredenheid over het aanbod groen in de stad, in 2014 en 2017, in %.

	2014	2017
Antwerpen	61	63
Gent	65	70
Aalst	69	74
Brugge	85	87
Genk	84	86
Hasselt	77	75
Kortrijk	72	73
Leuven	75	75
Mechelen	76	81
Oostende	77	78
Roeselare	58	69
Sint-Niklaas	66	63
Turnhout	60	61
Totaal 13 steden	69	71
Vlaanderen*	/	75

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over het aanbod aan groen in de stad, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

ZICHT OP GROEN VANUIT DE WONING

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is met het zicht op groen vanuit de woning.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden met het zicht op groen vanuit je woning (groendaken, bomen, struiken, park, tuin...)?'.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden', 'zeer tevreden' of 'geen mening/niet van toepassing'.

Wie antwoordde met 'zeer tevreden' of 'eerder tevreden' werd in de teller opgenomen. Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'geen mening/niet van toepassing'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

De leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven, is van die aard dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt. Daarbij zijn verschillende aspecten van belang waaronder voldoende groen in en rond de woonomgeving. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 3.7 'Gezonde en veilige leefomgeving realiseren'.

Deze indicator kan onder meer samen gelezen worden met [Tevredenheid over het groen in de stad](#), [Voldoende groen](#), [Groen in de stad](#) en [Groen in de buurt](#).

In 2017 is 63% van de inwoners van de centrumsteden tevreden over het zicht op groen vanuit hun woning. In Vlaanderen ligt de tevredenheid hoger op 73%.

De tevredenheid is het grootst in de Limburgse steden Hasselt en Genk (>75%). In de meeste centrumsteden schommelt de tevredenheid tussen 60% en 70%. De tevredenheid is het kleinst in Antwerpen met 55%.

Ook het aandeel respondenten dat ontevreden is over het zicht op groen vanuit hun woning schommelt tussen de steden. In Antwerpen is meer dan een kwart van de inwoners ontevreden. Ook in Turnhout en Gent ligt de ontevredenheid boven het stedelijk gemiddelde. De ontevredenheid is het kleinst in Genk met 12%.

Ten opzichte van 2014 is de tevredenheid over het zicht op groen vanuit de woning relatief stabiel gebleven. In de meeste steden is er een lichte toename van de cijfers. Enkel in Sint-Niklaas is er een iets grotere daling van de tevredenheid (-7pnt.).

Vrouwen, hoogopgeleiden, Belgen, personen zonder betaald werk en eigenaars zijn vaker tevreden over het zicht op groen vanuit hun woning dan mannen, lager opgeleiden, niet-Belgen, personen met betaald werk en huurders. 25-34-jarigen zijn het minst tevreden, ongeveer de helft van hen is tevreden over het zicht op groen vanuit hun woning. Respondenten die jonger of ouder zijn, zijn meer tevreden. De tevredenheid is het grootst bij 75-plussers met bijna 8 op de 10. Er zijn ook verschillen naar gezinssamenstelling. Personen die samenwonen zijn vaker tevreden dan personen die alleen wonen (ongeveer 65% t.o.v. ongeveer 57%). De tevredenheid is het kleinst bij personen die bij vrienden inwonen (< 50%).

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

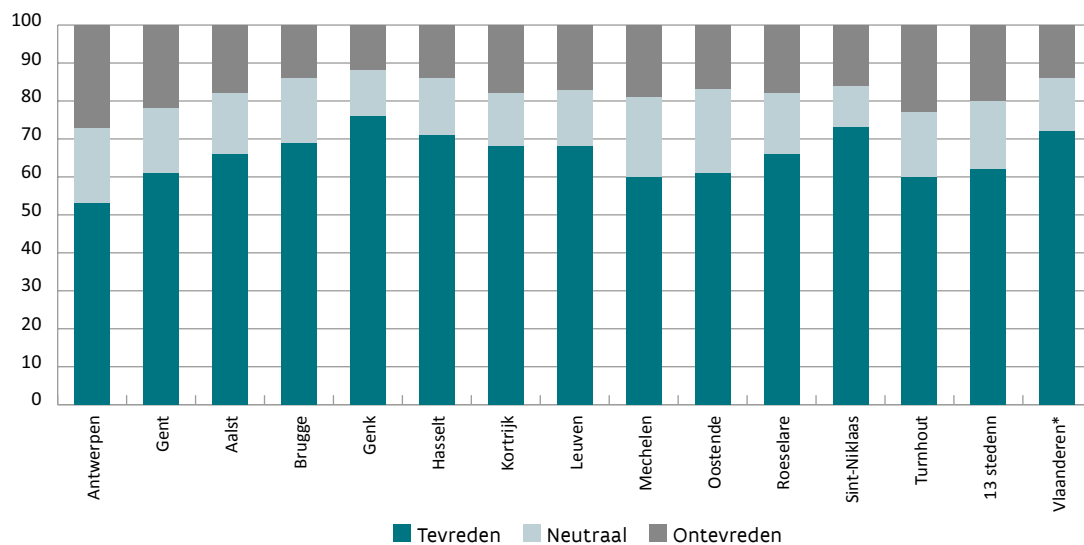
Er is een klein verschil in de vraagstelling tussen de Gemeente- en de Stadsmonitor. In de Stadsmonitor wordt gevraagd naar de tevredenheid over het zicht op groen vanuit de woning (bomen, struiken, park, tuin, groendaken,...). In de Gemeentemonitor wordt gevraagd naar de tevredenheid over het zicht op groen vanuit de woning (bomen, struiken, gras, velden, weiden, groendaken).

Tevredenheid over zicht op groen vanuit de woning, in 2014 en 2017, in %.

	2014	2017
Antwerpen	53	55
Gent	61	63
Aalst	66	66
Brugge	69	71
Genk	77	76
Hasselt	71	76
Kortrijk	68	70
Leuven	68	70
Mechelen	60	61
Oostende	61	62
Roeselare	66	65
Sint-Niklaas	73	66
Turnhout	60	60
Totaal 13 steden	62	63
Vlaanderen*	/	73

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over het zicht op groen vanuit de woning, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Definitie

De waterzuiveringsgraad is de verhouding van het totaal aantal op een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) aangesloten inwoners ten opzichte van het totaal aantal inwoners van de stad.

Voor meer informatie: <https://www.vmm.be/data/riolerings-en-zuiveringsgraden>

Toelichting

In een duurzame en leefbare stad wordt water op een duurzame manier beheerd. Dit betekent dat het aanwezige water zoveel mogelijk in de stad wordt vastgehouden en dat afvalwater volgens duurzame methodes wordt gezuiverd (intentie 4.3). Deze indicator geeft ook invulling aan intentie 4.4 rond het verder uitbouwen van blauwe en groene netwerken in de stad, dat bijdraagt aan de duurzaamheid, de veerkrachtigheid en de klimaatbestendigheid van de stad. Het water in de stad dient kwalitatief en beleefbaar te zijn. Het vervult een toeristisch-recreatieve, een landschappelijke en een natuurfunctie.

De indicator kan samen gelezen worden met [Groen in de stad](#).

De waterzuiveringsgraad ligt in 2016 in alle centrumsteden hoger dan het Vlaamse gemiddelde van 83%. Antwerpen, Oostende, Genk, Aalst en Brugge hebben een zuiveringsgraad van meer dan 95%. Enkel Sint-Niklaas en Kortrijk hebben een zuiveringsgraad van minder dan 85% en doen het op die manier niet veel beter dan het Vlaamse gemiddelde.

Tussen 2009 en 2016 is de zuiveringsgraad nog overal toegenomen. De snelheid waarmee de zuiveringsgraad stijgt, begint echter af te nemen. Wellicht speelt hier vooral de wet van de afnemende meeropbrengsten en wordt het resultaat dat met een gelijkaardige inspanning bereikt kan worden steeds kleiner. Het zijn immers hoe langer hoe meer kleinere en meer afgelegen woonkernen die nog op de openbare waterzuiveringsinfrastructuur moeten aangesloten worden.

Aandachtspunten

Het berekenen van de zuiveringsgraad gebeurt aan de hand van een GIS-analyse. Op straatniveau wordt gekeken of er een riolering aanwezig is. Deze data worden geaggregeerd op gemeentelijk niveau en uiteindelijk op gewestelijk niveau. Om de berekeningen uit te voeren, worden een aantal veronderstellingen gemaakt: ten eerste wordt aangenomen dat iedereen die in een straat woont met een riolering, daar ook is op aangesloten. Ten tweede wordt er van uit gegaan dat wie op minder dan 50 meter van een riolering woont, daar op aangesloten is.

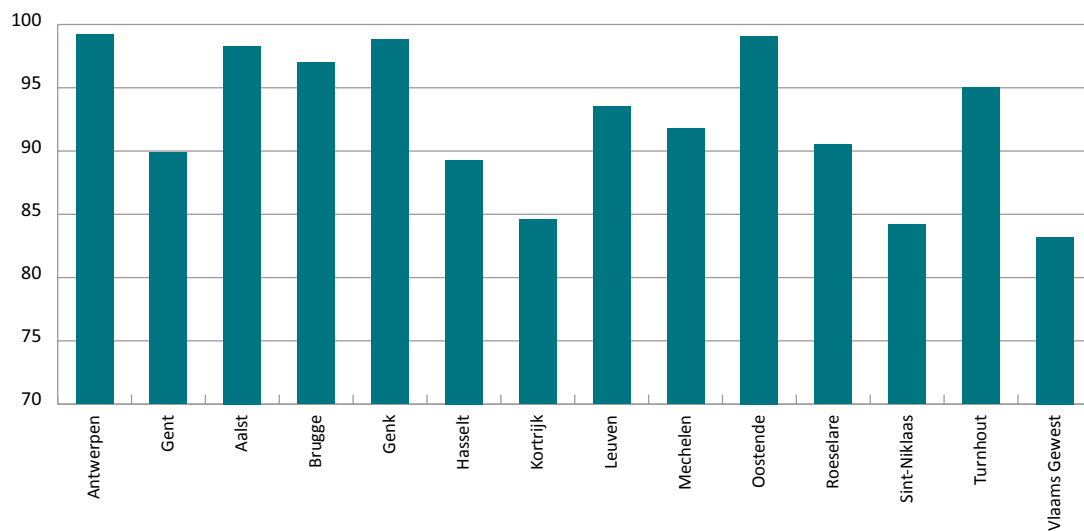
Er wordt zowel rekening gehouden met grootschalige afvalwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) als met kleinschalige waterzuiveringsinstallaties (KWZI's). Individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBA's) zijn niet meegeteld doch zijn tot op heden qua aantal verwaarloosbaar.

Waterzuiveringsgraad, in 2009, 2013 en 2016, in %.

	2009	2013	2016
Antwerpen	97,2	99,0	99,2
Gent	80,4	87,4	89,9
Aalst	82,1	94,3	98,3
Brugge	97,3	95,2	97,0
Genk	98,8	98,4	98,8
Hasselt	84,0	78,0	89,3
Kortrijk	79,8	80,7	84,6
Leuven	75,9	92,4	93,5
Mechelen	72,0	91,6	91,8
Oostende	98,7	98,7	99,1
Roeselare	89,2	87,7	90,5
Sint-Niklaas	76,1	81,8	84,2
Turnhout	93,4	92,2	95,0
Vlaams Gewest	73,6	80,2	83,2

Bron: VMM.

Waterzuiveringsgraad in 2016, in %.

Bron: VMM.

ENERGIEVERBRUIK HUISHOUDENS

Definitie

Het energieverbruik voor verwarming door huishoudens, uitgedrukt in MWh per inwoner.

Deze indicator is het resultaat van een software tool die een geografische spreiding van het brandstofverbruik in Vlaanderen per gemeente mogelijk maakt voor de verschillende sectoren. Het uitgangspunt hierbij is de energiebalans voor Vlaanderen. Verder worden er kadastrale gegevens gebruikt over het aantal gebouwen en het aantal wooneenheden.

Het brandstofverbruik per inwoner wordt berekend door het totale brandstofverbruik van de gemeente te delen door het gemiddeld aantal inwoners in de gemeente in het jaar x en x+1.

Voor meer informatie: <https://www.vmm.be/publicaties/lozingen-in-de-lucht-2000-2016>

Toelichting

In een duurzame en leefbare stad zetten alle actoren, waaronder huishoudens, zich actief in om het energieverbruik zo laag mogelijk te houden onder meer door de consumptie te verminderen en functioneren ze op een manier die de leefbaarheid niet aantast bijvoorbeeld via het verminderen van de consumptie van niet-duurzame goederen zoals fossiele brandstoffen (intentie 4.3). De indicator spitst zich toe op het energieverbruik van huishoudens.

De indicator kan samen gelezen worden met [Milieubewust handelen - voedsel](#) en [Bereidheid tot ecologisch gedrag](#).

In 2014 lag het energieverbruik voor verwarming door huishoudens per inwoner gemiddeld iets hoger in de 13 centrumsteden dan in het gehele Vlaamse Gewest.

Aalst, Leuven en Oostende kennen het hoogste gemiddelde energiegebruik voor verwarming. In Genk, Sint-Niklaas en Roeselare ligt het energiegebruik per inwoner het laagst.

Tussen 2008 en 2014 kende het energieverbruik van de huishoudens een wisselend verloop. Het is immers sterk afhankelijk van het buitenklimaat. Koude winters, zoals in 2010, geven aanleiding tot een hoger energieverbruik. In 2014 was er een daling van het energieverbruik van de huishoudens vooral omwille van het warmere weer in 2014.

Aandachtspunten

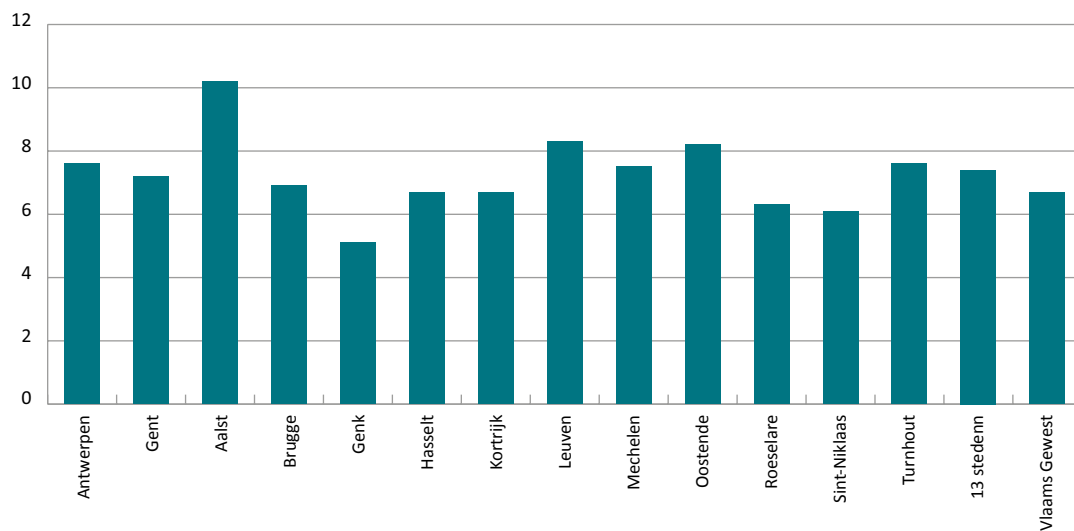
Niet alle huishoudens hebben op alle vragen van de socio-economische enquête geantwoord. Dit kan een vertekend beeld geven. In universiteitssteden en kustgemeenten worden studentenkamers en buitenverblijven niet meegerekend, wat ook voor vertekende resultaten kan zorgen.

Energieverbruik (voor verwarming) door huishoudens, van 2008 tot 2014, in MWh/inwoner.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antwerpen	10,0	9,7	10,7	8,2	8,9	9,7	7,6
Gent	9,2	8,9	9,6	7,6	8,2	9,0	7,2
Aalst	12,5	12,4	14,1	10,8	11,9	13,1	10,2
Brugge	8,4	8,3	9,2	7,3	7,9	8,7	6,9
Genk	6,5	6,2	6,3	5,3	5,2	5,9	5,1
Hasselt	8,5	8,3	8,6	7,0	7,1	8,0	6,7
Kortrijk	8,3	8,1	8,8	7,0	7,6	8,3	6,7
Leuven	10,6	10,2	10,7	8,6	9,0	10,1	8,3
Mechelen	9,4	9,2	10,3	8,0	8,7	9,5	7,5
Oostende	10,3	9,9	10,8	8,6	9,0	10,0	8,2
Roeselare	7,8	7,7	8,5	6,7	7,3	8,0	6,3
Sint-Niklaas	7,7	7,5	8,2	6,5	7,0	7,7	6,1
Turnhout	9,4	9,3	10,4	8,1	8,8	9,6	7,6
13 steden	9,4	9,1	10,0	7,8	8,4	9,2	7,4
Vlaams Gewest	8,5	8,2	8,8	7,1	7,4	8,2	6,7

Bron: VMM.

Energieverbruik (voor verwarming) door huishoudens in 2014, in MWh/inwoner.

Bron: VMM.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat behoort tot een gezin dat het afgelopen jaar één of meer rekeningen van elektriciteit, water, gas of stookolie niet op tijd kon betalen omwille van financiële redenen.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Is het gedurende het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of een andere persoon van het gezin één of meer rekeningen van elektriciteit/water/gas/stookolie niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen?'

Respondenten konden antwoorden met 'neen, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen', 'ja, het is al eens voorgekomen dat de rekening niet (op tijd) kon betaald worden' en 'weet niet / niet van toepassing'. Bij de berekeningen werd er met 'weet niet / niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Toelichting

Het aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden van energie en water geeft invulling aan intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad, waarbij kwetsbare en kansarme mensen kansen aangereikt krijgen om een menswaardig leven te leiden. Daarnaast past de indicator ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren of van voorzieningen en diensten gebruik te maken.

De indicator kan samen gelezen worden met [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Energie-armoede huishoudens: afsluitingen](#) en [Energie-armoede huishoudens: budgetmeters](#).

In 2017 behoort gemiddeld 9% van de respondenten in de centrumsteden tot een gezin met betalingsmoeilijkheden van energie en water. In Genk, Antwerpen en Mechelen ligt dit aandeel het hoogst. Het minste betalingsproblemen zijn er in Leuven, Roeselare, Kortrijk, Gent en Brugge.

Het aandeel inwoners dat de rekeningen van energie en water niet op tijd kon betalen daalt in bijna alle steden licht over de verschillende meetpunten. Enkel in Mechelen is er een kleine toename.

Hoog opgeleiden (5%) hebben duidelijk minder betalingsmoeilijkheden dan laag opgeleiden (13%). Betalingsmoeilijkheden nemen af met de leeftijd. Belgen hebben minder moeilijkheden dan niet-Belgen, het verschil bedraagt 12 procentpunten. Tussen samenwonenden zonder kinderen en alleenwonenden met kinderen bedraagt het verschil 15 procentpunten in het nadeel van die laatsten.

Aandachtspunten

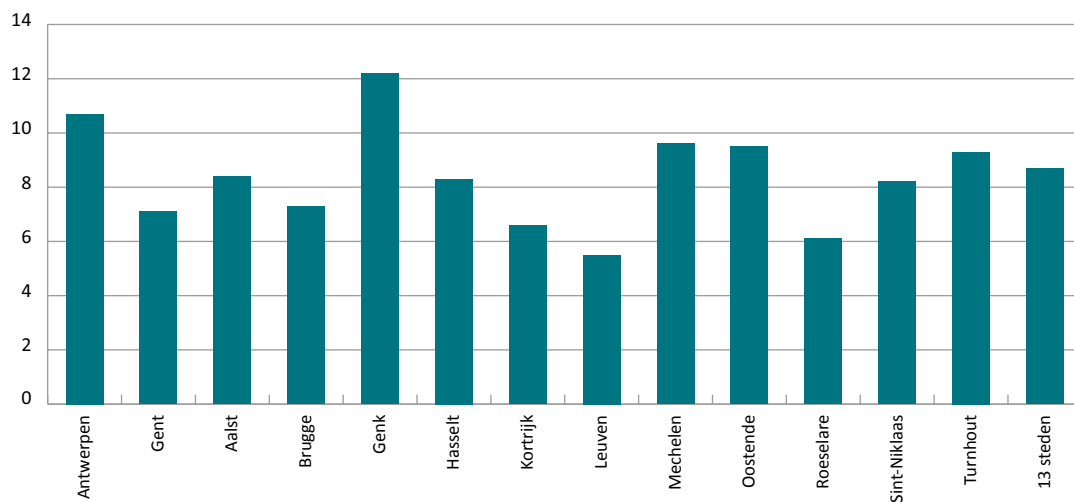
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Aandeel inwoners dat rekeningen van energie en water niet (tijdig) kon betalen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	13	11	11
Gent	10	9	7
Aalst	9	9	8
Brugge	8	8	7
Genk	13	12	12
Hasselt	9	5	8
Kortrijk	9	8	7
Leuven	6	6	6
Mechelen	9	8	10
Oostende	11	8	10
Roeselare	8	7	6
Sint-Niklaas	9	9	8
Turnhout	11	10	9
Totaal 13 steden	10	9	9

Bron: survey Stadsmonitor.

Aandeel inwoners dat rekeningen van energie en water niet (tijdig) kon betalen, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

HUISHOUDELIJK AFVAL

Definitie

De totale hoeveelheid huishoudelijk afval en de hoeveelheid restafval uitgedrukt in kg per inwoner.

De totale hoeveelheid huishoudelijk afval is al het afval dat ingezameld wordt door, in opdracht van of in samenwerking met de gemeenten, zowel het afval dat afkomstig is van huishoudens, als het vergelijkbaar afval dat afkomstig is van bedrijven.

Heel wat stromen worden selectief ingezameld met het oog op nuttige toepassing (hergebruik, recyclage, composteren, vergisten). Het niet-selectief ingezamelde deel van het huishoudelijk afval wordt het restafval genoemd en omvat het huis-aan-huis ingezamelde huisvuil, het grofvuil dat huis-aan-huis en op het containerpark wordt ingezameld en het gemeentevuil.

Voor meer informatie: <http://www.ovam.be/afval-materialen/huishoudelijk-afval-en-lokale-besturen/inventarisatie-huishoudelijke-afvalstoffen>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 4.3 rond het stimuleren van ecologisch gedrag in de stad. Hierbij worden grondstoffen en materialen op een duurzame manier gebruikt. Dit betekent dat het gebruik van grondstoffen en materialen wordt verminderd en dat ze efficiënter worden ingezet. Via preventie, hergebruik, recyclage, verwerking en berging wordt de afvalberg verkleind. De resterende afval wordt op een duurzame en lokale manier verwerkt.

De indicator kan samen gelezen worden met [Milieube-wust handelen - voedsel](#) en [Bereidheid tot ecologisch gedrag](#).

In 2016 is de totale hoeveelheid huishoudelijk afval in de 13 centrumsteden gemiddeld iets kleiner dan in het Vlaamse Gewest. De hoeveelheid restafval (het niet selectief ingezamelde deel) ligt in de 13 steden evenwel gemiddeld hoger dan het Vlaamse gemiddelde.

De totale hoeveelheid huishoudelijk afval daalt al enkele jaren. In 2016 is de totale hoeveelheid huishoudelijk afval echter terug licht gestegen ten opzichte van 2015 door een lichte toename van de hoeveelheid selectief ingezameld afval. Dit door het natte voorjaar van 2016, waardoor er aanzienlijk meer plantengroei en bijgevolg ook meer tuinafval was dan in het droge jaar 2015. De hoeveelheid restafval blijft in 2016 nagenoeg gelijk ten opzichte van 2015.

De totale hoeveelheid huishoudelijk afval ligt per inwoner het laagst in Turnhout en Leuven, het hoogst in Hasselt en Genk. De hoeveelheid restafval is het kleinst in Turnhout, Hasselt, Leuven en Genk. Het meeste restafval per inwoner wordt ingezameld in Antwerpen en Gent.

Aandachtspunten

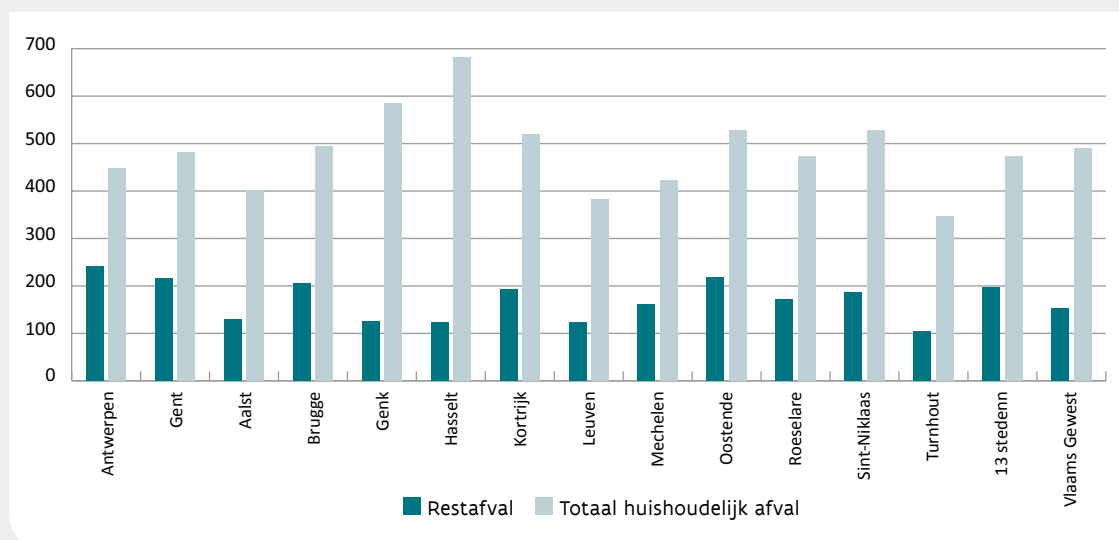
Op 16 september 2016 keurde de Vlaamse Regering het nieuwe uitvoeringsplan huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval goed. Een van de belangrijkste wijzigingen is dat voortaan ook het vergelijkbaar bedrijfsafval, dat ingezameld wordt door lokale besturen, mee opgeteld wordt bij de cijfers van het huishoudelijk afval. Omdat ook de manier van meten is gewijzigd, is het niet langer mogelijk om de cijfers voor huishoudelijk afval te vergelijken met jaren voor 2013.

Totale hoeveelheid huishoudelijk afval en restafval, van 2013 tot 2016, in kg/inwoner.

	2013		2014		2015		2016	
	Restafval	Totaal huishoudelijk afval	Restafval	Totaal huishoudelijk afval	Restafval	Totaal huishoudelijk afval	Restafval	Totaal huishoudelijk afval
Antwerpen	253	524	266	533	234	437	241	447
Gent	227	503	223	499	209	463	217	481
Aalst	123	395	126	403	125	392	130	401
Brugge	230	573	229	560	229	547	206	494
Genk	142	654	133	628	122	578	126	584
Hasselt	141	758	130	652	122	670	123	681
Kortrijk	195	521	195	535	192	527	192	520
Leuven	137	415	130	413	127	400	124	383
Mechelen	171	438	168	426	163	414	161	423
Oostende	213	532	212	539	188	519	218	528
Roeselare	172	599	170	591	169	442	172	473
Sint-Niklaas	178	484	180	491	175	471	187	527
Turnhout	135	438	147	459	113	405	105	347
13 steden	205	522	208	518	192	469	196	474
Vlaams Gewest	160	523	157	511	152	485	152	490

Bron: OVAM.

Totale hoeveelheid huishoudelijk afval en restafval, in 2016, in kg/inwoner.

Bron: OVAM.

TEVREDENHEID HUISVUILVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de huisvuilvoorzieningen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over de huisvuilvoorzieningen? (containerpark, huisvuilophaling, ...)'.
Respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'. Respondenten die antwoordden met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' werden in de teller opgenomen.

Toelichting

De tevredenheid over de huisvuilvoorzieningen in de stad geeft invulling aan intentie 1.1 rond het afstemmen van vraag en aanbod in de stad. Hierbij biedt de stad een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen over verschillende domeinen heen (o.a. de milieudienstverlening) dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers.

De indicator kan samen gelezen worden met [Milieubewust handelen - voedsel](#) en [Tevredenheid over voorzieningen](#).

In 2017 is gemiddeld zo'n 81% van de respondenten in

de centrumsteden tevreden over de huisvuilvoorzieningen in de buurt. Kortrijk en Brugge scoren het hoogst, terwijl in Turnhout en Antwerpen de laagste tevredenheid wordt opgetekend. Het gemiddelde cijfer voor de 13 centrumsteden ligt een fractie lager dan het cijfer voor Vlaanderen (83%).

De gemiddelde tevredenheid voor de 13 steden blijft stabiel ten opzichte van de vorige metingen. Tussen de steden zijn er evenwel verschillen: in Mechelen (+10 procentpunt) en Aalst (+8 procentpunt) nam de tevredenheid duidelijk toe, terwijl de tevredenheid in Hasselt met 8 procentpunt achteruit ging.

Hoger opgeleiden zijn gemiddeld meer tevreden over de huisvuilvoorzieningen, maar de verschillen blijven klein. Wel neemt de tevredenheid duidelijk toe met de leeftijd, van 66% tevreden bij de jongeren tot 86% bij de 75-plussers. Belgen zijn ook meer tevreden dan niet-Belgen, het verschil bedraagt 11 procentpunten.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Er is een klein verschil tussen de Gemeente- en Stadsmonitor en dit voor 1 antwoordcategorie. In de survey van de Stadsmonitor is er sprake van 'weet niet / niet van toepassing', terwijl er sprake is van 'geen mening / weet niet' in de Gemeentemonitor. De andere antwoordcategorieën zijn gelijk.

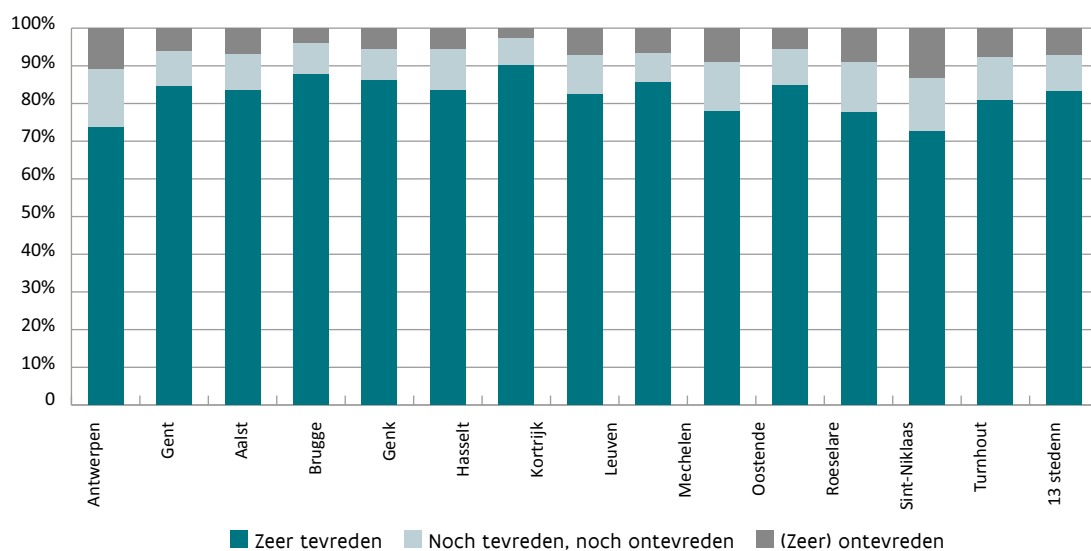
Aandeel inwoners dat tevreden is over de huisvuilvoorzieningen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	76	77	74
Gent	80	86	85
Aalst	75	81	83
Brugge	86	86	88
Genk	91	79	86
Hasselt	91	87	84
Kortrijk	84	90	90
Leuven	81	80	82
Mechelen	76	83	86
Oostende	82	85	78
Roeselare	83	85	85
Sint-Niklaas	73	71	78
Turnhout	74	79	73
Totaal 13 steden	80	82	81
Vlaanderen*	/	/	83

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Aandeel inwoners dat tevreden is over de huisvuilvoorzieningen, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat minstens wekelijks biologische producten koopt.

Aandeel (%) van de inwoners dat minstens wekelijks lokaal gekweekte groenten of fruit eet.

Aandeel (%) van de inwoners dat minstens wekelijks het weggevoeren van eten beperkt.

Aandeel (%) van de inwoners dat minstens wekelijks vegetarisch eet.

Aandeel (%) van de inwoners dat minstens wekelijks bij de aankoop van groenten let op het seizoen.

In de survey van de Stadsmonitor werden de volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe vaak heb je de voorbije 12 maanden: (1) biologische (bio) producten zoals groenten, fruit of vlees gekocht, (2) groenten of fruit gegeten die lokaal gekweekt worden (bv. uit een moestuin of groentebak, volkstuin, boerderij/hoeve...), (3) het weggevoeren van eten beperkt, (4) vegetarisch gegeten en (5) bij aankoop van groenten gelet op het seizoen?'

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'een uitzonderlijke keer', 'maandelijks', 'meermaals per maand', 'wekelijks', 'meermaals per week' en 'dagelijks'. Respondenten die per stelling antwoordden met 'dagelijks', 'meermaals per week' of 'wekelijks' werden in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad wordt ecologisch gehandeld. Dit impliceert dat er ook met voedsel duurzaam wordt omgesprongen. Voedsel dat lokaal en/of op ecologische manier geteeld wordt, krijgt de voorkeur. Voedseloverschotten en -verspilling zijn beperkt. Deze indicator is dan ook verbonden met intentie 4.3 die focust op het stimuleren van het ecologisch handelen.

Deze indicator kan samen gelezen worden met onder andere [Bereidheid tot ecologisch gedrag](#), [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#) en [Duurzaamheid van de woning](#).

In 2017 wordt in de centrumsteden voornamelijk gelet op het onnodig weggevoeren van eten, 65% van de inwoners geeft aan dit minstens wekelijks te doen. 4 op de 10 respondenten geven aan minstens wekelijks bij de aankoop van groenten te letten op het seizoen en bijna 3 op de 10 respondenten kopen frequent biologisch voedsel. Vegetarisch eten en lokaal gekweekte groenten en fruit kopen, zijn het minst ingeburgerd. Ongeveer 2 op de 10 respondenten geven aan dit frequent te doen.

Gemiddeld 27% van de inwoners van de centrumsteden koopt minstens wekelijks biologisch voedsel. In Leuven, Gent en Antwerpen geeft meer dan 30% van

de inwoners aan dit geregeld te doen. In de overige centrumsteden ligt het aandeel onder het gemiddelde. Enkel in Roeselare ligt het aandeel onder 20%. In zo goed als elke centrumstad is het aandeel respondenten dat geregeld biologisch voedsel koopt, gestegen. De grootste toename werd geregistreerd in Kortrijk, waar het aandeel met net geen 10ppt is toegenomen.

Het aandeel inwoners dat geregeld lokaal gekweekte groenten en fruit eet, schommelt in de centrumsteden tussen 15% en 25%. De hoogste aandelen werden geregistreerd in Roeselare, Sint-Niklaas, Kortrijk en Brugge, de laagste in Mechelen, Oostende en Antwerpen. Ten opzichte van 2014 zijn er geen grote evoluties, enkel wat beperkte schommelingen in de meeste steden.

Het beperken van het weggevoeren van eten is het meest ingeburgerd, in elke centrumstad geeft meer dan 60% van de inwoners aan dit wekelijks te doen. De verschillen tussen de steden zijn niet zo groot.

Het aandeel inwoners dat minstens wekelijks vegetarisch eet, ligt het hoogst in Gent en Leuven met 32%. Ook in Antwerpen (23%) ligt het aandeel inwoners dat geregeld vegetarisch eet boven het gemiddelde. In Genk, Aalst en Roeselare ligt dit aandeel lager dan 15%.

In Gent, Leuven, Brugge, Mechelen en Oostende geeft meer dan 40% van de inwoners aan te letten op het seizoen bij de aankoop van groenten. In de overige steden schommelt dit aandeel tussen 30% en 40%.

Meer dan 60% van de inwoners van de centrumsteden geeft aan nooit lokaal gekweekte groenten en fruit te eten. Ook bij vegetarisch eten geeft meer dan de helft van de inwoners aan dit nooit te doen. Bij de overige stellingen liggen de aandelen lager dan 50%.

Steden zoals Leuven, Gent en Brugge behalen op zo goed als elke stelling de hoogste aandelen. Aalst, Genk en Roeselare hebben lagere aandelen. De enige uitzondering op deze regel is bij 'het eten van lokaal gekweekte groenten en fruit'. Bij deze stelling zien we het omgekeerde.

Inwoners jonger dan 34 jaar eten vaker vegetarisch dan oudere inwoners. Gemiddeld 38% van de 25 tot 34-jarigen eet minstens wekelijks vegetarisch terwijl dit bij de 75-plussers 6% is. Oudere respondenten letten daarentegen vaker op het seizoen bij de aankoop van groenten en beperken vaker het weggevoeren van eten. Tussen de respondenten, die frequent vegetarisch eten, vallen nog een aantal andere zaken op. Zo eten personen die bij vrienden wonen, personen met betaald werk en hoogopgeleiden duidelijk vaker vegetarisch dan personen die alleen of samenwonen zonder vrienden, personen zonder betaald werk en lager opgeleiden. Hoger opgeleiden kopen eveneens vaker biologisch

voedsel en proberen het weggooien van voedsel vaker te beperken dan lager opgeleiden.

interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

In de survey van de Stadsmonitor werd eveneens gevraagd naar het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. De resultaten van deze vraag kunnen geraadpleegd worden op de website.

Aandachtspunten

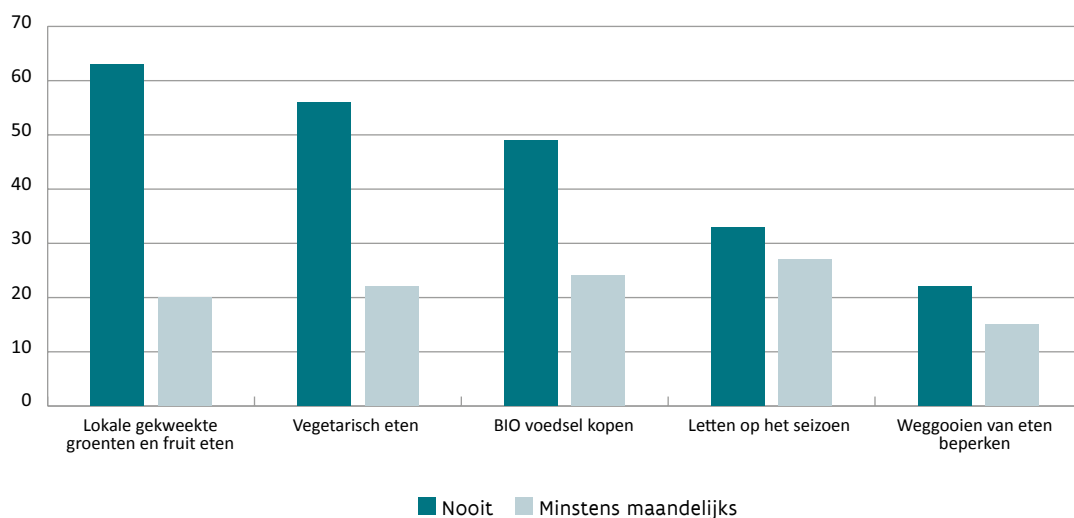
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de

Milieubewust handelen – voedsel, in 2014 en 2017, in %.

	BIO voedsel kopen		Lokaal gekweekte groenten en fruit eten		Weggooiën van eten beperken	Vegetarisch eten	Letten op het seizoen
	2014	2017	2014	2017	2017	2017	2017
Antwerpen	25	30	13	15	61	23	39
Gent	26	32	16	18	68	32	44
Aalst	16	23	22	20	62	12	37
Brugge	21	26	19	21	65	18	43
Genk	21	21	19	16	60	13	33
Hasselt	20	24	23	20	62	21	38
Kortrijk	15	24	18	21	65	16	39
Leuven	26	32	18	19	67	32	43
Mechelen	19	25	18	15	64	21	41
Oostende	20	25	14	15	64	17	41
Roeselare	15	19	25	24	62	11	37
Sint-Niklaas	21	21	23	21	66	16	39
Turnhout	18	23	18	18	62	16	37
Totaal 13 steden	22	27	17	18	64	22	40

Bron: Survey Stadsmonitor.

Milieubewust handelen – voedsel: 13 centrumsteden, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

BEREIDHEID TOT ECOLOGISCH GEDRAG

Definitie

Aandeel van de inwoners (%) dat bereid is een aantal milieuvriendelijke maatregelen te nemen of deze al genomen heeft.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van de bevolking uit de centrumsteden volgende vraag voorgelegd: 'Doe je reeds onderstaande zaken of ben je bereid deze in de toekomst te doen?'. De respondenten kregen volgende items voorgelegd:

- Milieuvriendelijke producten kopen, zelfs al zijn ze duurder
- Verwarming lager zetten
- Minder water gebruiken
- Minder elektriciteit gebruiken
- Hoeveelheid afval verminderen
- Minder fossiele brandstoffen (benzine, diesel, gas, steenkool, ...) gebruiken
- Kleiner gaan wonen
- Kleine spullen (gereedschap, speelgoed, ...) delen
- Autodelen/auto gemeenschappelijk gebruiken
- Tuin delen/tuin gemeenschappelijk gebruiken
- Woning delen (cohousing, ...)

Respondenten konden antwoorden met 'doe ik al', 'wil ik doen' of 'zal ik niet doen'. Ecologisch gedrag slaat op de respondenten die het vandaag reeds doen. Bereidheid tot ecologisch gedrag slaat op de respondenten die aangeven het te willen doen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad wordt ecologisch gehandeld. Binnen de grenzen van wat mogelijk is, zijn er geen hinderpalen om ecologisch te handelen. Het maken van duurzame keuzes is aantrekkelijk, gemakkelijk en sociaal ingebed (intentie 4.3). Bij deze indicator wordt gepolst naar de bereidheid van inwoners rond het maken van die duurzame keuzes.

Deze indicator kan samen gelezen worden met onder andere [Milieubewust handelen - voedsel](#), [Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden](#) en [Duurzaamheid van de woning](#).

Een aantal items in de vragenlijst focussen op het besparen van grondstoffen, het gaat hierbij om verwarming lager zetten, minder elektriciteit gebruiken, minder water gebruiken, hoeveelheid afval verminderen en minder fossiele brandstoffen gebruiken. Voor deze items ligt het aandeel inwoners dat deze maatregelen al neemt het hoogst. Meer dan 70% van de inwoners van de centrumsteden geeft aan hun verwarming al lager te zetten. Een iets kleiner aandeel, namelijk 66%, geeft aan reeds minder elektriciteit en water te

gebruiken en 62% heeft hun hoeveelheid afval vermindert. Iets minder dan de helft van de inwoners heeft het gebruik van fossiele brandstoffen vermindert. Het omgekeerde beeld zien we bij de inwoners die aangeven dat ze bereid zijn deze maatregelen te nemen; hoe groter het aandeel inwoners dat dit al doet, hoe lager de bereidheid. De bereidheid ligt met andere woorden het hoogst voor het verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen en het laagst voor het lager zetten van de verwarming.

Als we kijken naar het aandeel inwoners dat niet bereid is deze maatregelen te nemen, zien we de laagste aandelen. Voor de meeste items is minder dan 10% van de inwoners niet bereid de maatregelen te nemen. Bij het gebruik van fossiele brandstoffen verminderen is dit 15%.

Ook rond het 'delen' werden een aantal items in de vragenlijst opgenomen zoals kleine spullen delen, auto-delen, tuin delen en woning delen. Zowel het aandeel inwoners dat dit al doet als het aandeel inwoners dat overweegt dit te doen, ligt aan de lage kant. Voornamelijk het delen van kleine spullen (31%) is al ingeburgerd. Het delen van een auto (11%), tuin (7%) of woning (4%) is minder evident. Als we kijken naar het aandeel inwoners dat aangeeft dit niet te willen doen, zien we hoge aandelen. Meer dan 70% van de inwoners geeft aan nooit een auto of tuin te willen delen, bij het delen van een woning is dit 86%. Het aandeel inwoners dat nooit kleine spullen wil delen ligt lager rond 35%.

Iets meer dan 4 op de 10 inwoners geeft aan milieuvriendelijke producten te kopen, ook al zijn deze duurder, voornamelijk in Gent en Leuven is dit het geval. Het aandeel inwoners dat bereid is om dit te doen ligt in dezelfde grootteorde, net geen 4 op de 10 heeft de intentie om dit te doen. 2 op de 20 inwoners geven aan dit niet te willen doen.

17% van de inwoners geeft aan reeds kleiner te wonen en een vergelijkbaar aandeel geeft aan de intentie te hebben om dit te gaan doen. Bijna 7 op de 10 respondenten geven aan dit niet te willen doen.

Inwoners tussen 55 en 64 jaar geven het vaakst aan dat ze bepaalde ecologische maatregelen al genomen hebben, voornamelijk inwoners die jonger zijn geven aan dat ze de intentie hebben om bepaalde maatregelen te nemen. Bij een aantal stellingen zien we echter het omgekeerde. Bij alle stellingen rond delen zijn het de jongeren (jonger dan 34 jaar) die het vaakst aangeven dat ze dit al doen en liggen de aandelen bij oudere inwoners lager. Ook naar opleidingsniveau zijn er verschillen. Bij bijvoorbeeld de stelling 'milieuvriendelijke producten kopen, zelfs al zijn ze duurder' geeft meer dan de helft van de hoger opgeleiden aan dit al te doen, terwijl dit

bij de lager opgeleiden 3 op de 10 inwoners zijn. De intentie ligt bij de lager opgeleiden wel hoger.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Ecologisch gedrag, in 2017, in %.

	Besparen grondstoffen					Delen					
	Verwarming lager zetten	Minder water gebruiken	Minder elektriciteit gebruiken	Hoeveelheid afval verminderen	Minder fossiele brandstoffen	Kleine spullen delen	Autodelen	Tuin delen	Woning delen	Milieuvriendelijke producten kopen	Kleiner wonen
Antwerpen	75	67	67	59	49	33	11	8	5	42	17
Gent	74	66	66	61	50	32	13	8	6	47	19
Aalst	68	65	63	61	42	30	10	6	3	39	15
Brugge	72	69	68	62	46	28	8	6	3	44	16
Genk	73	69	68	67	45	37	15	11	4	39	16
Hasselt	70	63	68	67	42	28	7	8	2	44	12
Kortrijk	70	63	64	61	42	29	9	4	2	38	15
Leuven	72	63	64	65	52	30	12	11	7	49	18
Mechelen	71	64	66	65	46	31	7	7	3	42	17
Oostende	73	68	69	64	51	30	9	5	3	37	20
Roeselare	68	65	64	59	40	27	9	4	3	33	15
Sint-Niklaas	68	64	64	61	43	28	9	6	4	37	14
Turnhout	71	64	64	64	48	30	9	6	2	39	17
Totaal 13 steden	72	66	66	62	47	31	11	7	4	42	17

Bereidheid tot ecologisch gedrag, in 2017, in %.

Antwerpen	15	24	25	34	36	32	20	20	11	37	15
Gent	16	26	27	35	37	36	22	18	11	34	15
Aalst	21	26	29	35	43	35	14	12	7	41	16
Brugge	19	24	25	34	38	33	13	9	6	36	17
Genk	17	24	25	29	41	29	14	11	7	39	17
Hasselt	20	29	25	30	43	35	17	13	10	38	13
Kortrijk	18	28	28	34	43	34	15	10	8	40	18
Leuven	16	29	29	32	36	38	24	20	12	35	16
Mechelen	20	29	25	30	38	35	17	14	11	39	15
Oostende	18	23	24	32	35	32	16	12	6	40	15
Roeselare	20	27	28	37	43	32	13	9	6	42	15
Sint-Niklaas	21	29	28	35	41	36	17	12	8	42	19
Turnhout	19	28	28	32	37	32	15	11	7	37	17
Totaal 13 steden	17	26	26	33	38	34	18	15	10	37	16

Bron: survey Stadsmonitor.

Hoofdstuk 7

Zorg en gezondheid

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op www.gemeente-en-stadsmonitor.be

Hoofdstuk 7 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van zorg en gezondheid opvolgen. Een goede fysieke en psychische gezondheid is een basisvoorwaarde om te participeren in de maatschappij. Een leefbare en duurzame stad voorziet in een kwaliteitsvol, gediversifieerd, bereikbaar, betaalbaar en voldoende uitgebouwd aanbod aan zorg- en gezondheidsvoorzieningen. Dit aanbod is afgestemd op de behoeften van de stadsbewoners en sluit zoveel mogelijk aan bij de vertrouwde leefomgeving. Onderstaande indicatoren beschrijven enerzijds het aanbod voor onder meer gehandicapten, ouderen en baby's en peuters ... en anderzijds het gebruik en hoe stadsbewoners de kwaliteit en de spreiding van dit aanbod ervaren. Andere indicatoren geven een indicatie van de gezondheid van stadsbewoners. Een belangrijk aspect is de betaalbaarheid van de voorzieningen en andere ondersteuningsmaatregelen.

INDICATOR	Link met intenties van de visie				Pagina
OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS	1.1				274
OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS IN DE WIJK	1.1	3.1	3.7	5.7	276
REGIONALE SPREIDING OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS	1.2	3.1			278
BETAALBAARHEID OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS	2.1	2.6			280
VOLDOENDE OPVANG BABY'S EN PEUTERS	1.1	5.7			282
TEVREDENHEID OVER DE OPVANG VAN BABY'S EN KLEUTERS	1.1	5.7			284
RESIDENTIËLE OUDERENZORG	1.1				286
VOLDOENDE ZORGVOORZIENINGEN VOOR OUDEREN IN DE BUURT	1.1	5.7			288
REGIONALE SPREIDING RESIDENTIËLE OUDERENVOORZIENINGEN	1.2				290
TEVREDENHEID OVER OUDERENVOORZIENINGEN	1.1				292
CENTRALE REGISTRATIE ZORG VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP	1.1				294
LOKALE DIENSTENCENTRA IN DE WIJK	1.1	3.1	5.7		296
GEZINSZORG	1.1				298
MANTELZORG	2.5	2.7	5.1	5.4	300
ZORGBEHOEVENDEN MET ZORGVERZEKERING MANTEL- EN THUISZORG	1.1	2.6	3.7		302
WACHTTIJDEN IN CENTRA VOOR GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG	1.1	2.1			304
ACTIEF BEWEGEN	2.1				306
HUISARTSBEZOEK	3.7				308
TANDARTSBEZOEK	3.7				310
ANTIBIOTICUMCONSUMPTIE	3.7				312
CHRONISCHE AANDOENING	3.7				314
DIABETES	3.7				316
VOLDOENDE HUISARTSEN	1.1	5.7			318
SUBJECTIEVE GEZONDHEID	2.1	3.7	5.7		320
PSYCHISCHE GEZONDHEID	2.1	3.7	5.7		322
BETAALBAARHEID GEZONDHEIDSZORG	2.1	2.6			324
TEVREDENHEID OVER GEZONDHEIDSVORZIENINGEN	1.1				326

OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS

Definitie

Aantal opvangplaatsen voor baby's en peuters per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar.

Het gaat om de opvang van baby's en peuters van 0 tot 3 jaar. Het aantal plaatsen is het totaal aantal kinderopvangplaatsen van alle door Kind & Gezin erkende (en gesubsidieerde) opvangvoorzieningen en van alle opvangvoorzieningen met een attest van toezicht. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen private en openbare voorzieningen. Voor de noemer wordt gebruik gemaakt van het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar, zoals die opgenomen zijn in de databank Mirage van Kind & Gezin. In die databank worden alle kinderen geboren in het Vlaamse Gewest opgenomen, het totale aantal is iets groter dan het aantal baby's en peuters in de officiële bevolkingsstatistieken.

Voor meer informatie:

<https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan kinderopvang zoveel mogelijk aan op de vraag (intentie 1.1). Alle ouders met noden voor kinderopvang moeten een beroep kunnen doen op voorzieningen op hun maat, die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. Het systeem voor kinderopvang moet betaalbaar en bereikbaar zijn en ook voldoende aangepast om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan.

Om ook een beeld te krijgen van de spreiding van de opvang voor baby's en peuters binnen de stad, zijn in de Stadsmonitor ook indicatoren over de [Regionale spreiding van opvang van baby's en peuters](#) tussen stad en stadsrand en over de verschillende wijken in de stad opgenomen. Deze indicator leest men ook best samen met indicatoren zoals [Tevredenheid over de opvang van baby's en peuters](#), [Voldoende opvang van baby's en peuters in de buurt](#) en [Betaalbaarheid van kinderopvang](#).

Leuven, Brugge, Roeselare en Hasselt tellen meer dan 50 opvangplaatsen per 100 baby's en peuters. In Antwerpen, Turnhout en Genk ligt het aanbod onder de 35 plaatsen per 100 baby's en peuters. Nemen we de doelstelling van Vlaanderen om tegen 2020 voor de helft van de kinderen opvangplaatsen aan te bieden als norm, dan zien we dat de meeste steden deze norm nog niet halen.

De 13 steden samen hebben gemiddeld 41,5 plaatsen per 100 baby's en peuters. Dit ligt lager dan het gemiddelde voor alle Vlaamse steden en gemeenten. Over de tijd bekeken neemt de capaciteit van de opvang voor baby's en peuters zowel in de 13 steden als in de Vlaamse steden en gemeenten toe.

In vergelijking met 2007 is het aanbod opvangplaatsen voor baby's en peuters in alle steden toegenomen. De toename was het grootst in Genk, Aalst en Mechelen. De kleinste toename tekenen Kortrijk en Leuven op.

Aandachtspunten

Het wettelijke kader betreffende de kinderopvang is in Vlaanderen onderhevig aan heel wat wijzigingen. Decreetaanpassingen en nieuwe regelgevingen maken vergelijkingen in de tijd moeilijk. Hou er rekening mee dat plotse stijgingen of dalingen eerder te maken hebben met deze nieuwe regels dan dat ze wijzen op een gewijzigd opvanglandschap.

Deze cijfers schetsen een beeld van het formele en erkende aanbod, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van het feitelijke aanbod: grootouders, familie, vrienden, babysit, huishoudhulp, au pair die ter beschikking staan voor opvang en niet erkende voorzieningen (al dan niet gemeld bij Kind en Gezin) kunnen een (tussen)oplossing bieden. Naast de erkende opvang voor baby's en peuters en de opvang met een attest van toezicht bestaat er ook nog een (klein) aanbod aan niet-erkende kinderopvang, bijvoorbeeld kortstondige urgentieopvang waar ouders terecht kunnen voor tijdelijke kinderopvang zonder dat ze daarvoor ingeschreven moeten zijn.

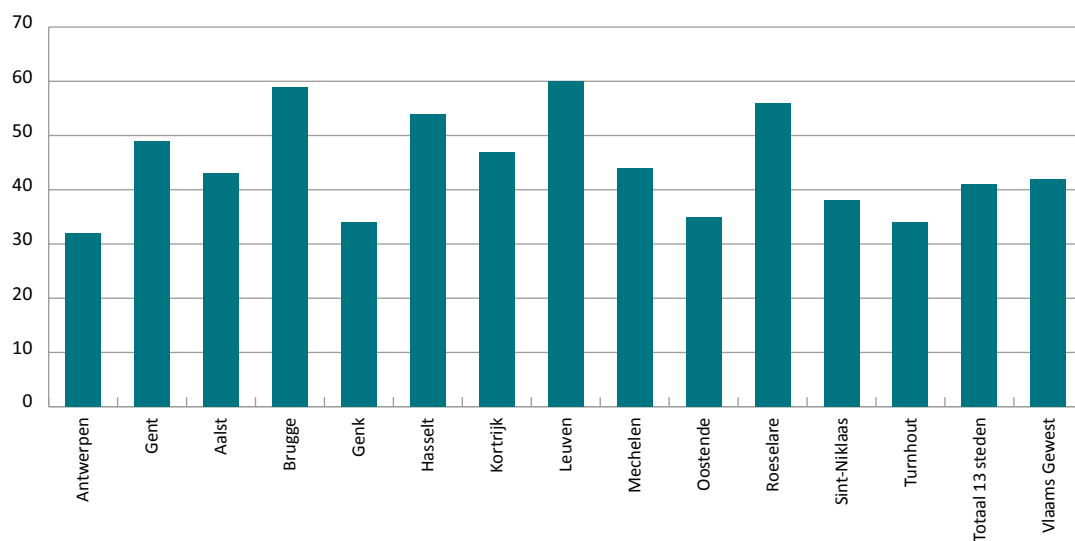
Opvangplaatsen voor baby's en peuters, 4de kwartaal, van 2007 tot 2016*, in %.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	22,3	22,4	22,7	23,0	23,7	24,0	26,1	27,6	30,4	31,8
Gent	37,9	39,6	38,7	37,6	39,5	42,6	45,8	48,8	50,6	48,6
Aalst	29,0	31,9	31,6	34,6	37,4	39,5	38,9	39,5	42,6	43,2
Brugge	44,6	46,3	52,2	56,1	58,1	60,3	59,4	62,0	61,7	58,6
Genk	19,1	20,4	19,7	20,5	22,6	24,5	30,1	30,5	33,5	34,2
Hasselt	45,9	42,7	47,0	46,4	49,1	50,2	50,6	53,8	63,3	54,4
Kortrijk	45,6	47,0	47,3	45,8	44,6	47,7	46,4	47,2	46,3	47,3
Leuven	57,4	54,7	54,9	54,8	52,1	52,8	52,9	56,9	58,7	60,5
Mechelen	29,6	30,5	30,9	32,3	35,1	36,5	38,5	41,0	44,0	43,6
Oostende	26,8	24,7	26,1	29,1	31,1	31,6	30,7	32,8	34,2	35,2
Roeselare	46,7	45,0	47,0	50,9	57,4	57,4	57,4	58,8	61,9	56,3
Sint-Niklaas	31,2	35,3	38,3	37,3	36,4	34,7	36,6	38,0	37,1	38,0
Turnhout	30,4	30,8	28,5	31,8	32,1	32,8	32,7	33,6	37,5	33,5
Totaal 13 steden	n.b.	n.b.	33,7	34,7	35,8	36,6	37,4	39,4	41,8	41,5
Vlaams Gewest	33,3	34,4	35,3	36,5	37,3	38,2	40,1	41,1	42,3	42,4

* In 2016 werd nieuwe regelgeving van kracht, die een invloed heeft op de berekening.

Bron: Kind & Gezin, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Opvangplaatsen voor baby's en peuters, 4de kwartaal 2016, in %.

Bron: Kind & Gezin, bewerking Statistiek Vlaanderen.

OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners (totale bevolking) en de baby's en peuters (0-3 jarigen) dat woont binnen 1.000m loopafstand van een voorziening voor opvang van baby's en peuters. De indicator bestaat uit het aantal inwoners en 0-3 jarigen dat binnen een loopafstand van 1.000m van een voorziening voor opvang van baby's en peuters woont op het respectievelijk totaal aantal inwoners en 0-3 jarigen in de stad.

Bij de berekeningen werden volgende opvangvoorzieningen meegenomen: (1) groepsopvang en opvang bij gezinnen en (2) voorzieningen met vrije prijs en met inkomenstarieven.

Toelichting

De verschillende voorzieningen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze voorzien in de verschillende behoeften van de inwoners, waaronder opvang voor kinderen (intentie 1.1), 2) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt, dit stimuleert onder andere de sociale contacten en maakt de stad aantrekkelijker voor zowel bezoekers als bewoners (intentie 3.1), 3) ze bouwen mee aan een gezonde en veilige leefomgeving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (intentie 3.7) en 4) tenslotte bevorderen ze de binnenstedelijke differentiatie (intentie 5.7).

Deze indicator leest men best samen met de indicatoren [Tevredenheid over de buurt](#), [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), [Tevredenheid over voorzieningen](#), [Opvang van baby's en peuters](#), [Voldoende opvang baby's en peuters](#) en [Tevredenheid over de opvang van baby's en peuters](#).

Het aandeel inwoners en baby's en peuters dat op loopafstand van opvang woont ligt in de centrumsteden relatief hoog. Met uitzondering van 2 steden (Hasselt en Gent) liggen de aandelen overal hoger dan 90%. In Antwerpen, Turnhout, Mechelen en Gent naderen deze zelfs 100%. In elke stad, met uitzondering van Gent, ligt het aandeel 0-3 jarigen dat in de nabijheid van opvang woont hoger dan het aandeel van de totale bevolking.

De verschillen tussen de stadsdelen bedragen in de meeste steden 10-40 procentpunten. In Gent, Genk, Hasselt en Leuven zijn ze wel meer uitgesproken.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Bij de vergelijking tussen de steden is enige voorzichtigheid aangeraden, gezien de verschillende nauwkeurigheid van de koppeling van de inwoners op adresniveau per stad, de verschillende data-leveranciers en de verschillende ruimtelijke context.

Bij de vergelijking in de tijd is eveneens enige voorzichtigheid aangeraden. De evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling van inwoners op adresniveau en de verandering in de berekeningswijze voor Oostende en Gent maken vergelijkingen in de tijd moeilijker.

Tussen 2006 en 2014 werkten Gent en Oostende met een netwerkanalyse bij de berekening van het aandeel inwoners dat op loopafstand van een voorziening woont. In 2017 is voor elke centrumstad gebruik gemaakt van een bufferanalyse bij de berekeningen, dit om de vergelijkbaarheid tussen de steden te verhogen. Dit vraagt om enige voorzichtigheid bij de vergelijking van de data van Gent en Oostende tussen 2006 en 2014 met de data uit de overige jaren.

Deze indicator focust op de spreiding van de opvang van baby's en peuters binnen de stad. Deze indicator houdt dus geen rekening met het aantal plaatsen in de voorziening. Deze indicator brengt ook niet in beeld welke kinderen naar die opvangplaats gaan. We weten dus niet of het de kinderen uit de buurt betreft of niet.

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen groepsopvang en opvang in gezinnen. Ook wordt er geen onderscheid gemaakt tussen opvangvoorzieningen met vrije prijs en inkomenstarief.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.gemeente-en-stadsmotor.be.

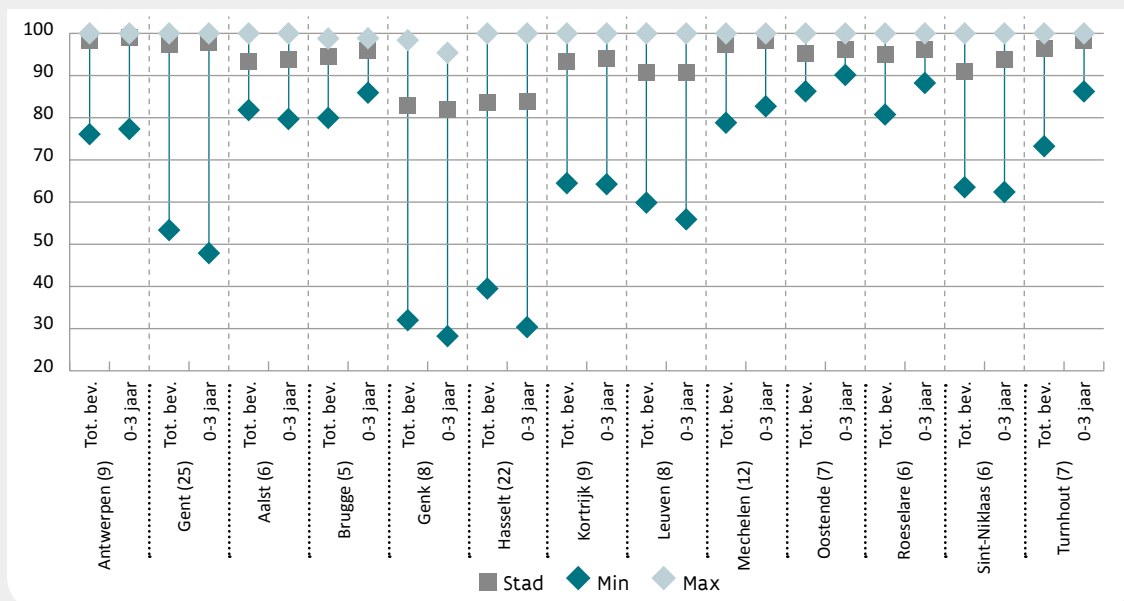
Opvang van baby's en peuters, in 2004, 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	Totale bevolking										0-3 jaar			
	2004		2008		2011		2014		2017		2014		2017	
	Ab-soluut	%	Ab-soluut	%	Ab-soluut	%	Ab-soluut	%	Ab-soluut	%	Ab-soluut	%	Ab-soluut	%
Antwerpen	452.901	97,3	459.448	97,5	435.145	88,4	509.595	99,1	512.240	98,3	29.870	99,4	29.174	99,0
Gent	224.658	96,0	n.b.	n.b.	233.256	95,7	242.424	96,5	251.636	97,3	12.269	97,5	11.828	97,8
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	74.586	92,0	68.195	82,4	79.467	93,3	2.857	94,1	3.559	93,7
Brugge	114.870	97,9	114.872	97,8	112.198	95,8	110.197	93,6	110.667	94,4	3.967	94,9	3.909	96,0
Genk	51.160	85,5	54.235	84,9	57.506	88,5	53.491	82,7	54.204	82,8	2.256	81,6	2.153	81,9
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	65.085	88,0	67.369	88,5	63.708	83,7	1.842	88,9	2.408	83,8
Kortrijk	67.258	91,6	67.271	92,8	66.592	89,4	69.465	93,0	70.600	93,4	2.201	73,0	3.187	94,0
Leuven	87.902	94,8	88.175	94,4	92.531	95,1	91.133	92,5	89.391	90,7	3.183	93,3	3.878	90,8
Mechelen	74.212	96,4	75.623	94,0	82.479	95,7	80.128	96,2	83.376	97,4	3.668	97,8	4.450	98,2
Oostende	61.606	88,2	62.504	90,0	66.389	95,0	66.897	96,4	67.331	95,3	1.748	97,4	2.305	96,1
Roeselare	50.053	88,2	n.b.	n.b.	55.174	94,9	58.641	96,9	58.203	95,1	2.355	97,5	2.486	96,1
Sint-Niklaas	61.796	88,3	58.789	83,5	61.091	84,1	66.421	91,5	66.884	91,1	2.915	93,9	3.262	93,8
Turnhout	38.950	97,0	38.940	96,5	40.332	97,6	41.205	97,0	41.938	96,5	1.392	99,0	1.945	98,3

Met vergelijkingen in de tijd moet voorzichtig worden omgesprongen, zie aandachtspunten.

Bron: Kind en Gezin, bewerking: Statistiek Vlaanderen.

Opvang van baby's en peuters in de buurt, in 2017, in %.

Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen per stad die gebruikt werden bij de berekeningen.

Bron: Kind en Gezin, bewerking: Statistiek Vlaanderen.

REGIONALE SPREIDING VAN OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS

Definitie

Spreading van het aanbod van opvangplaatsen voor baby's en peuters in de stad ten opzichte van het aanbod in de stadsrand.

Het aanbod slaat op het aantal opvangplaatsen voor baby's en peuters van 0 tot 3 jaar. Het is het totaal van de kinderopvangplaatsen van de door Kind en Gezin erkende (en gesubsidieerde) opvangvoorzieningen en van de opvangvoorzieningen met een attest van toezicht. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen private en openbare voorzieningen.

Het aanbod in de stad wordt berekend als de verhouding van het aantal opvangplaatsen voor baby's en peuters in de stad tegenover het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in de stad. Het aanbod in de stadsrand wordt berekend als de verhouding van het aantal opvangplaatsen in de stadsrand, tegenover het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in de stadsrand. De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf. De spreading van de opvang voor baby's en peuters wordt berekend door het aanbod in de stad als teller te gebruiken en dat in de stadsrand als noemer. De cijfers hebben betrekking op het 4de kwartaal.

Voor meer informatie: <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/>

Toelichting

De geografische clustering van diensten, voorzieningen, instellingen en mensen in de stad resulteert in agglomeratievoordelen. Deze voordelen beperken zich niet tot de stadsgrenzen, maar hebben hun invloed in de stedelijke regio. De stad versterkt zich zo als centrum voor allerlei diensten en activiteiten (zoals onderwijs, vrije tijd, zorg, ...) om in de behoeften van stad en regio te voorzien (intentie 1.2 en 3.1).

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren over kinderopvang zoals [Opvang van baby's en](#)

[peuters](#), [Opvang van baby's en peuters in de buurt](#) en [Tevredenheid over de opvang van baby's en peuters](#), [Voldoende opvang van baby's en peuters in de buurt](#).

Een verhouding van 1 op 1 wijst op een evenredige spreading van de opvang voor baby's en peuters in de stad ten opzichte van de stadsrand. Gemiddeld genomen zijn er iets meer opvangplaatsen per kind in de stadsrand dan in de stad. Toch is in 7 van de 13 steden het relatieve aanbod opvangplaatsen voor baby's en peuters groter dan in de omliggende gemeenten. Er is een groot verschil tussen enerzijds Hasselt met een groter aanbod in de stad dan in de stadsrand, en anderzijds Antwerpen waar de situatie net omgekeerd is.

Doorheen de tijd neemt het aanbod in de stad toe. Toch kunnen grote verschillen vastgesteld worden tussen de 13 steden. In Genk, Antwerpen en Aalst is het aanbod sterk toegenomen ten opzichte van hun stadsrand, terwijl in Hasselt en Leuven eerder het aanbod in de stadsrand toenam.

Aandachtspunten

Deze indicator dekt de regionale spreading van de opvang voor baby's en peuters voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen de stad en de stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten.

Deze cijfers schetsen een beeld van het formele en erkende aanbod, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van het feitelijke aanbod: grootouders, familie, vrienden, babysit, huishoudhulp, au pair die ter beschikking staan voor opvang en niet erkende voorzieningen (al dan niet gemeld bij Kind en Gezin) kunnen een (tussen)oplossing bieden. Naast de erkende kinderopvang en de opvang met een attest van toezicht bestaat er ook nog een (klein) aanbod aan niet-erkende kinderopvang, bijvoorbeeld kortstondige urgentieopvang waar ouders terecht kunnen voor tijdelijke kinderopvang zonder dat ze daarvoor ingeschreven moeten zijn.

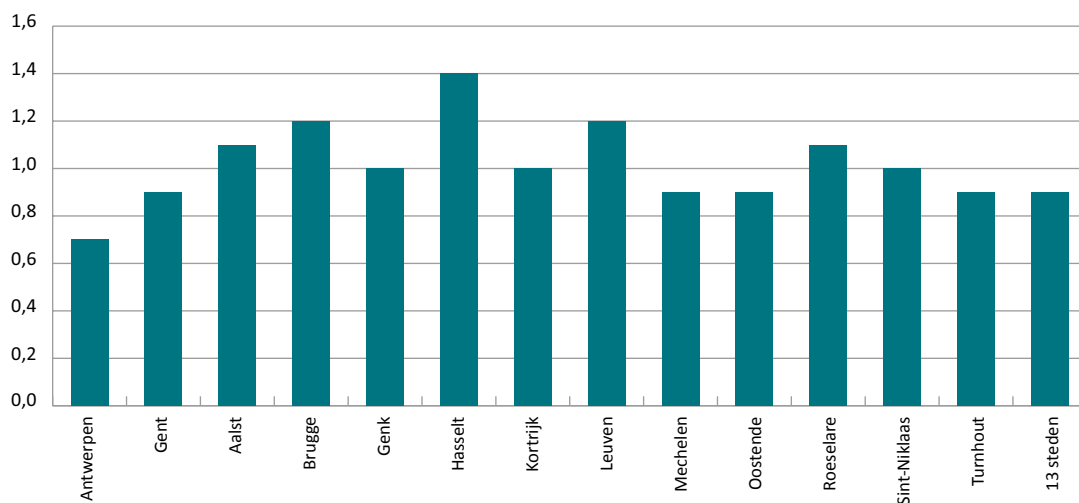
Regionale spreiding van de opvang voor baby's en peuters, van 2007 tot 2016*, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	0,51	0,57	0,56	0,54	0,55	0,57	0,58	0,62	0,67	0,70
Gent	0,85	0,92	0,84	0,80	1,01	1,01	1,02	0,92	0,95	0,89
Aalst	0,93	0,97	0,93	0,96	1,08	1,09	1,09	1,05	1,07	1,08
Brugge	1,27	1,11	1,22	1,31	1,27	1,27	1,30	1,25	1,18	1,18
Genk	0,79	0,74	0,72	0,72	0,80	0,83	0,98	0,94	1,01	1,04
Hasselt	1,64	1,37	1,41	1,34	1,54	1,47	1,36	1,34	1,53	1,39
Kortrijk	1,05	1,24	1,11	1,00	1,02	1,09	1,05	1,03	1,00	1,04
Leuven	1,55	1,41	1,24	1,22	1,44	1,38	1,36	1,10	1,13	1,19
Mechelen	0,86	0,90	0,86	0,84	1,07	1,05	0,99	0,94	1,04	0,95
Oostende	1,05	0,77	0,78	0,83	0,99	0,92	0,93	0,81	0,86	0,91
Roeselare	0,98	0,94	0,97	0,97	1,11	1,08	1,10	1,16	1,20	1,11
Sint-Niklaas	0,99	1,19	1,29	1,17	0,93	0,93	0,92	0,96	0,94	0,99
Turnhout	1,14	1,07	0,89	0,92	0,93	0,88	0,84	0,90	1,00	0,91
Totaal 13 steden	n.b.	n.b.	0,89	0,86	0,93	0,93	0,93	0,90	0,94	0,94

* In 2016 werd nieuwe regelgeving van kracht, die een invloed heeft op de berekening.

Bron: Kind & Gezin, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Regionale spreiding van de opvang voor baby's en peuters, in 2016, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

Bron: Kind & Gezin, bewerking Statistiek Vlaanderen.

BETAALBAARHEID VAN KINDEROPVANG

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat uitgaven voor kinderopvang niet op tijd kan betalen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: "Is het gedurende het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of een ander persoon van het gezin één of meer uitgaven voor kinderopvang niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen?".

De respondenten konden antwoorden met 'neen, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen' en 'ja, het is al eens voorgekomen dat de rekening niet (op tijd) kon betaald worden'.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn alle drempels die er voor zorgen dat mensen niet of onvoldoende kunnen participeren weggewerkt. Financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren in het onderwijs en de samenleving in haar geheel. Het versterken van de inkomenspositie van kwetsbare personen is hierbij cruciaal. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.1 "Wegwerken van drempels" en intentie 2.6 "Bestrijden van armoede en uitsluiting".

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die armoede en uitsluiting in beeld brengen zoals [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#), [Betaalbaarheid schoolkosten](#), [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#) en [Personen met overmatige schuldenlast](#).

Gemiddeld 3% van de inwoners van de 13 steden geeft aan het voorbije jaar problemen te hebben gehad om uitgaven voor kinderopvang tijdig te betalen. Laagopgeleiden, de middelste leeftijdscategorieën, huurders, niet-Belgen en alleenstaande ouders zijn oververtegenwoordigd bij de groepen met betalingsmoeilijkheden.

In Mechelen geeft 4% aan uitgaven voor kinderopvang niet tijdig betaald te hebben, in Kortrijk en Roeselare is dat 1%. De andere steden liggen daar tussenin. In de tijd zien we een gevarieerd beeld. Voor de 13 steden samen is het aandeel stabiel. De kinderopvang zorgt voor weinig financiële problemen.

Aandachtspunten

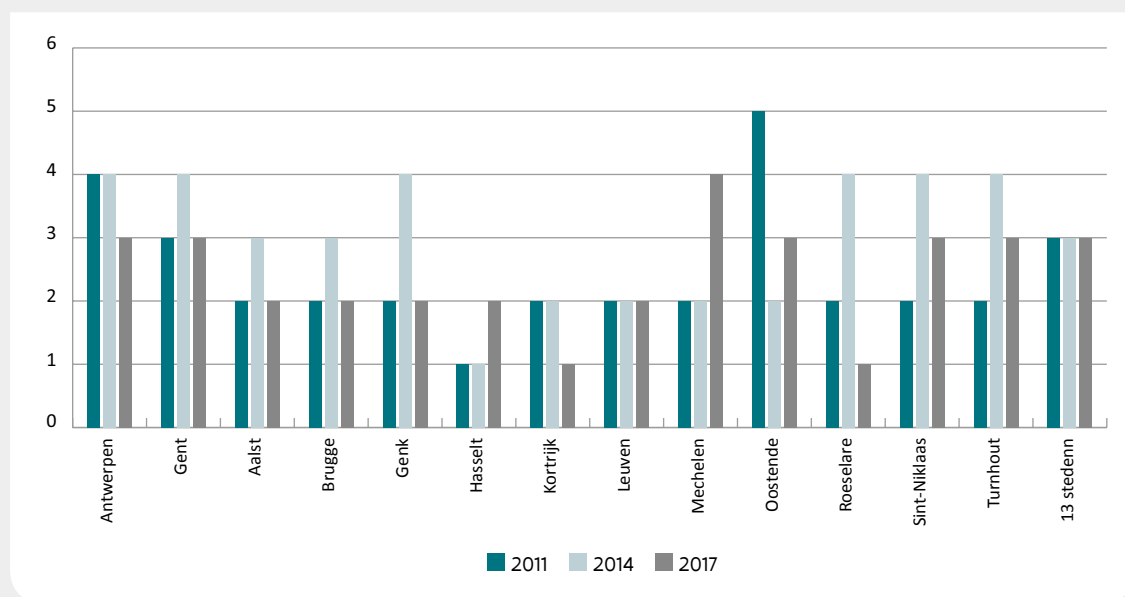
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie de leeswijzer survey.

Betaalbaarheid van kinderopvang, aandeel dat niet tijdig kon betalen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	4	4	3
Gent	3	4	3
Aalst	2	3	2
Brugge	2	3	2
Genk	2	4	2
Hasselt	1	1	2
Kortrijk	2	2	1
Leuven	2	2	2
Mechelen	2	2	4
Oostende	5	2	3
Roeselare	2	4	1
Sint-Niklaas	2	4	3
Turnhout	2	4	3
Totaal 13 steden	3	3	3

Bron: Survey Stadsmonitor.

Betaalbaarheid van kinderopvang, aandeel dat niet tijdig kon betalen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

Bron: Survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER DE OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de kinderopvang (0-3 jaar) in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: "In welke mate ben je tevreden over kinderopvang (0-3 jaar)?"

De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'.

Respondenten die antwoordden met 'zeer tevreden' en 'eerder tevreden' worden in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan kinderopvang zoveel mogelijk aan op de vraag (intentie 1.1). Alle ouders met noden voor kinderopvang moeten een beroep kunnen doen op voorzieningen op hun maat, die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. Het systeem voor kinderopvang moet betaalbaar en bereikbaar zijn en ook voldoende aangepast om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan. Wanneer de inwoners tevreden zijn over de kinderopvang in hun stad, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien.

Om ook een beeld te krijgen van de spreiding van de opvang voor baby's en peuters binnen de stad, zijn in de Stadsmonitor ook indicatoren opgenomen over het aantal en de spreiding van opvangplaatsen tussen stad

en stadsrand. Deze indicator leest men ook best samen met indicatoren [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#), [Betaalbaarheid van kinderopvang](#) en [Voldoende opvang van baby's en peuters in de buurt](#).

Iets meer dan 6 op de 10 inwoners van centrumsteden is tevreden over de kinderopvang in de stad. Het aandeel tevreden inwoners is het hoogst in Roeselare, Brugge en Hasselt. Het laagste aandeel tevredenen treffen we aan in Leuven en Oostende. In 2017 zijn ook gegevens van de andere Vlaamse steden en gemeenten voor handen. Daaruit blijkt dat men daar meer tevreden is over de kinderopvang dan in de centrumsteden.

In vergelijking met vorige metingen lijkt de dalende trend een halt toegeeroepen. Er zijn terug iets meer inwoners tevreden over het aanbod kinderopvang in de stad. Toch zijn er 5 steden waar de tevredenheid over de kinderopvang tegenover 2011 daalt, in Kortrijk is de daling het grootst met 7 procentpunten. In Antwerpen daarentegen zien we de grootste procentuele toename (+4 ppt.) van de tevredenheid over de kinderopvang.

Vrouwen zijn meer tevreden over de kinderopvang dan mannen. De jongste leeftijdscategorieën en gezinnen met kinderen zijn meer tevreden dan oudere leeftijdscategorieën en koppels of alleenstaanden zonder kinderen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie de leeswijzer survey.

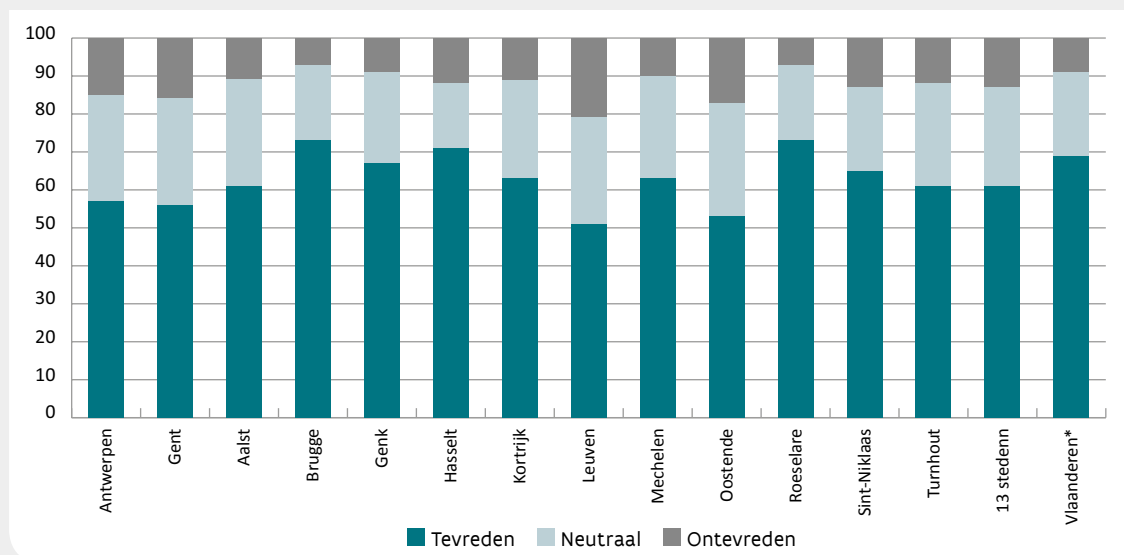
Tevredenheid over de kinderopvang in de stad, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	53	51	57
Gent	54	53	56
Aalst	60	56	62
Brugge	71	69	73
Genk	65	65	67
Hasselt	74	66	71
Kortrijk	71	65	64
Leuven	50	50	51
Mechelen	63	58	63
Oostende	59	55	54
Roeselare	71	69	73
Sint-Niklaas	68	66	65
Turnhout	60	58	60
Totaal 13 steden	60	57	61
Vlaanderen*	/	/	69

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over de kinderopvang in de stad, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

VOLDOENDE OPVANG VAN BABY'S EN PEUTERS IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende aanbod is aan kinderopvang (0-3 jaar) in de eigen buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er is voldoende kinderopvang (0-3 jaar) in mijn buurt'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'.

Respondenten die antwoordden met 'helemaal eens' en 'eerder eens' worden in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan kinderopvang zoveel mogelijk aan op de vraag (intentie 1.1). Alle ouders met noden voor kinderopvang moeten een beroep kunnen doen op voorzieningen op hun maat, die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. Het systeem voor kinderopvang moet betaalbaar en bereikbaar zijn en ook voldoende aangepast om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan. Wanneer de inwoners vinden dat er voldoende kinderopvang aanwezig is in hun buurt, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien. Vandaar dat het belangrijk is na te gaan of er zich grote verschillen voordoen tussen de stadsdelen (intentie 5.7).

Deze indicator leest men best samen met indicator [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#), [Tevredenheid over de opvang van baby's en peuters](#) en [Betaalbaarheid van kinderopvang](#).

Iets meer dan de helft van de inwoners van centrumsteden vindt dat er voldoende aanbod aan kinderopvang is in hun buurt. Dit aandeel tevreden inwoners is het hoogst in Roeselare, Hasselt en Brugge, met aandelen groter dan 60%. Het laagste aandeel treffen we aan in Leuven en Oostende (<45%). Het grootste aandeel dat vindt dat er onvoldoende aanbod is in de buurt, vinden we in Leuven (34%).

In 11 van de 13 steden kunnen de resultaten van de survey naar wijk of buurtniveau vergeleken worden. In Antwerpen, Sint-Niklaas en Leuven is er geen groot verschil tussen de verschillende wijken, de range tussen de buurten naar tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt is er kleiner dan 30 procentpunt. In Gent en Brugge is het verschil tussen de hoogste en de laagste buurt meer dan 60 procentpunt.

In vergelijking met vorige metingen lijkt de dalende trend een halt toegeeroepen. Er zijn terug iets meer inwoners die vinden dat er voldoende aanbod aan kinderopvang is in de buurt in vergelijking met de vorige meting (2014). Over de 4 meetmomenten is de situatie overal erg gelijklopend. In de eerste periode, tussen 2008 en 2011 kende elke stad een toename van de tevredenheid over het aanbod aan kinderopvang in de buurt. De periode erna, tussen 2011 en 2014, nam dit aandeel fors af, zelfs tot onder het niveau van 2008. De huidige meting toont terug een toename, maar het niveau van 2008 is nog niet bereikt. Hoewel erg gelijklopend in de verschillende steden zijn er toch verschillen waar te nemen. Het aandeel inwoners, dat vindt dat er voldoende aanbod is, in Kortrijk en Roeselare daalt in vergelijking met 2008 meer dan gemiddeld, in Kortrijk met 12 procentpunt en in Roeselare met 7 procentpunt. Aalst (+ 3 pp) en Turnhout (+ 1 pp) doen het beter dan in 2008.

Vrouwen zijn meer tevreden over het aanbod in hun buurt dan mannen. Hoger opgeleiden zijn uitgesproken meer ontevreden en gezinnen met kinderen of alleenwonenden met kinderen zijn veruit meer tevreden dan andere vormen van gezinssamenstelling.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie de leeswijzer survey.

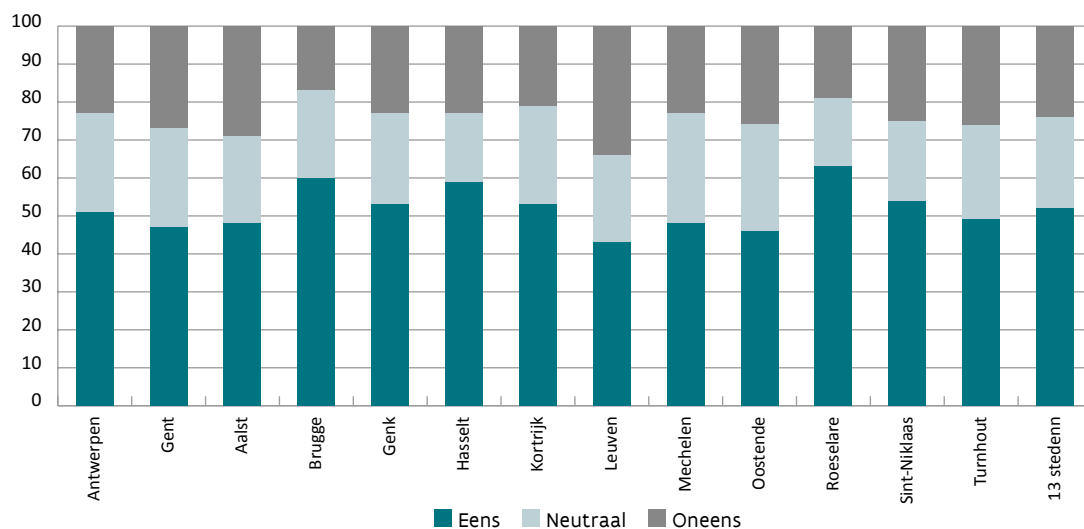
De resultaten voor de stadsdelen zijn te raadplegen op de respectievelijke websites van de betrokken steden.

Voldoende opvang van baby's en peuters in de buurt, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	53	54	45	52
Gent	49	52	47	48
Aalst	45	53	46	48
Brugge	63	67	62	60
Genk	52	58	56	53
Hasselt	62	68	63	60
Kortrijk	65	64	59	53
Leuven	43	50	44	43
Mechelen	50	59	50	48
Oostende	49	55	48	45
Roeselare	70	69	60	63
Sint-Niklaas	55	62	52	54
Turnhout	48	52	49	49
Totaal 13 steden	54	57	50	52

Bron: Survey Stadsmonitor.

Voldoende opvang van baby's en peuters in de buurt, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

RESIDENTIËLE OUDERENZORG

Definitie

Aantal plaatsen in woonzorgcentra (de vroegere rusthuizen) en in assistentiewoningen (de vroegere serviceflats) per 1.000 65-plussers.

Deze indicator bestaat uit 2 onderdelen, namelijk het aantal plaatsen in woonzorgcentra en het aantal plaatsen in assistentiewoningen. Beide onderdelen worden samengeteld. Een woonzorgcentrum is een voorziening waar aan gebruikers van 65 jaar of ouder die er permanent verblijven, huisvesting en gehele of gedeeltelijke zorg worden aangeboden. Een assistentiewoning is de opvolger van de serviceflat. Het is ook een voorziening waar de oudere permanent verblijft. Er is ook hulp- en zorgomkadering, maar deze is minder intensief dan in een woonzorgcentrum. Voor beide woonvormen worden zowel de erkende plaatsen als de aangevraagde plaatsen die in onderzoek zijn meegeteld. Het aantal residentiële plaatsen voor ouderen wordt afgezet tegen het aantal 65-plussers van de stad (per 1.000).

Voor meer informatie:

<https://www.zorg-en-gezondheid.be/aantal-ouderen-voorzieningen-per-65-plussers-en-80-plussers-2016>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan residentiële ouderenzorg zoveel mogelijk aan op de behoefte. Hoe minder plaatsen er zijn, hoe groter de discrepantie tussen het aanbod en de behoefte (intentie 1.1).

Om een vollediger beeld te krijgen van het aanbod voor ouderen, zijn in de Stadsmonitor ook indicatoren opgenomen over de [Regionale spreiding residentiële ouderenvoorzieningen](#), over [Lokale dienstencentra in de wijk](#) en over [Mantelzorg](#). Deze indicator leest men

ook best samen met indicatoren zoals [Tevredenheid over ouderenvoorzieningen](#), [Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt](#), en [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#).

In 2016 kennen Kortrijk en Sint-Niklaas het grootste aanbod aan residentiële ouderenzorg, beiden tellen bijna 100 of zelfs heel wat meer plaatsen per 1.000 65-plussers. Brugge, Roeselare, Genk en Oostende hebben het kleinste aanbod met iets meer dan 70 plaatsen. Het gemiddelde aanbod voor de 13 steden is 86 plaatsen per 1.000 65-plussers. Dit ligt hoger dan het gemiddelde voor alle Vlaamse gemeenten.

Tussen 2007 en 2016 neemt het aantal plaatsen residentiële ouderenzorg ten opzichte van het aantal 65-plussers toe, in de steden met 15% en in het Vlaamse Gewest met 11%. In bijna alle steden is er een toename. In Genk en Aalst zelfs met meer dan 50%. Enkel in Sint-Niklaas is er een afname van 6%, maar ondanks deze daling ligt het aanbod er nog hoog. Veruit het grootste aandeel plaatsen in de ouderenzorg is te situeren in de woonzorgcentra. In de steden is het aandeel assistentiewoningen (24%) iets groter dan in het Vlaamse Gewest (21%). Ook tussen de steden onderling is er variatie. In Genk is bijna het volledige aanbod te situeren in de woonzorgcentra, terwijl in Brugge, Aalst en Turnhout 30% van de residentiële opvang in assistentiewoningen te situeren is.

Aandachtspunten

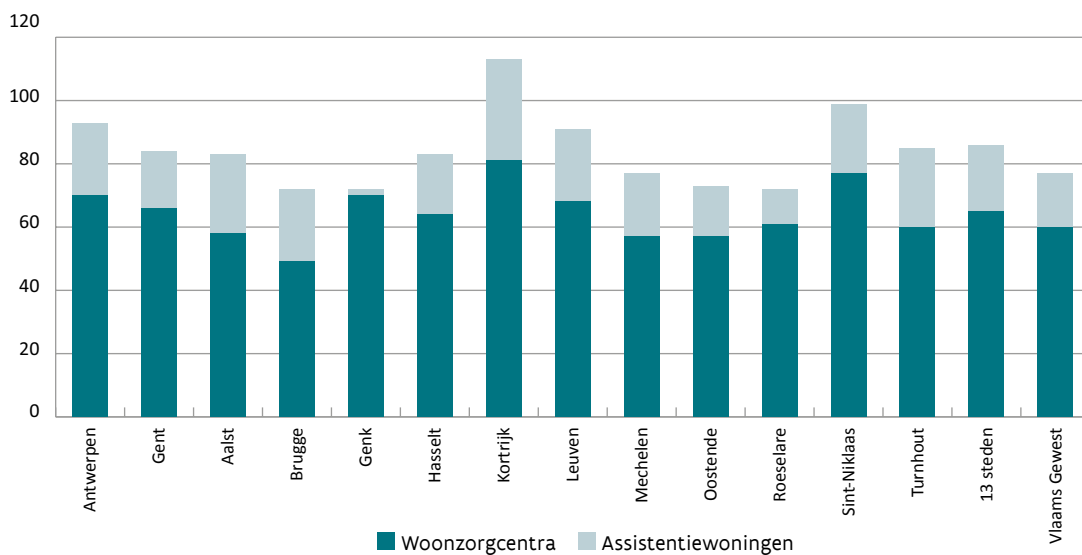
Naast woonzorgcentra en assistentiewoningen zijn er nog een aantal andere woongelegenhedenvormen voor ouderen in de stad. Zo zijn er aanleunwoningen, flats voor bejaarden, luxe-residenties, sociale huisvesting aangepast voor ouderen, ... Het aanbod aan aangepaste woningen voor ouderen in de stad is dus groter dan wat hier in beeld gebracht wordt.

Aantal residentiële plaatsen in de ouderenzorg per 1.000 65-plussers, situatie op 1 januari, van 2007 tot 2016.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	76,3	76,8	78,7	81,0	83,1	83,8	87,0	88,8	95,2	93,3
Gent	73,0	77,5	75,8	82,5	82,9	82,2	83,3	83,9	86,0	84,6
Aalst	55,4	65,3	64,5	65,2	67,8	69,5	68,4	70,0	73,7	83,5
Brugge	71,1	66,9	63,4	65,4	57,9	67,6	66,4	66,4	73,3	71,3
Genk	44,9	45,1	46,5	51,7	53,4	52,6	54,4	72,7	73,6	72,0
Hasselt	67,6	73,1	72,4	71,1	71,0	76,8	78,4	77,6	81,6	82,4
Kortrijk	111,0	112,2	112,3	110,8	110,0	107,9	107,0	108,3	108,8	113,4
Leuven	81,1	84,6	84,1	91,4	90,6	90,4	87,0	89,7	86,2	90,9
Mechelen	71,8	71,8	71,4	71,3	74,6	74,4	75,9	74,9	75,7	77,5
Oostende	67,8	68,6	68,0	70,4	69,7	70,2	69,8	73,0	70,3	72,3
Roeselare	58,4	57,9	57,1	57,7	67,5	66,0	64,9	70,6	68,7	71,8
Sint-Niklaas	105,3	107,0	104,7	105,8	104,8	101,1	99,1	105,0	100,2	99,0
Turnhout	75,5	74,8	73,8	73,1	71,9	70,5	72,4	81,8	86,1	85,3
13 steden	74,8	76,4	76,1	78,6	79,2	80,0	80,8	83,2	85,9	86,1
Vlaams Gewest	69,0	69,6	69,6	71,2	71,3	71,5	72,1	73,3	75,0	76,7

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Aantal residentiële plaatsen in de ouderenzorg per 1.000 65-plussers, naar soort voorziening, situatie op 1 januari 2016.

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking Statistiek Vlaanderen.

VOLDOENDE ZORGVOORZIENINGEN VOOR OUDEREN IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen zijn in de eigen buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in mijn buurt (een rusthuis, een serviceflat, een dienstencentrum)'.

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'.

Respondenten die antwoordden met 'helemaal eens' en 'eerder eens' worden in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan ouderenvoorzieningen zoveel mogelijk aan op de vraag (intentie 1.1). Alle zorgbehoevende ouderen moeten een beroep kunnen doen op voorzieningen op maat, die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. De ouderenvoorzieningen moeten betaalbaar en bereikbaar zijn en ook voldoende aangepast om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan. Wanneer de inwoners vinden dat er voldoende voorzieningen voor ouderen aanwezig zijn in hun buurt, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien. Vandaar dat het belangrijk is na te gaan of er zich grote verschillen voordoen tussen de stadsdelen (intentie 5.7).

Om een beeld te krijgen van de spreiding van de voorzieningen voor ouderen in hun buurt, zijn in de Stadsmonitor ook indicatoren over het aantal voorzieningen in de steden opgenomen. Deze indicator leest men ook best samen met indicator [Lokale dienstencentra in de wijk](#), [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#) en [Tevredenheid over ouderenvoorzieningen](#).

Bijna 70% van de inwoners van de 13 centrumsteden vindt dat er voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen zijn in de eigen buurt. 15% is het daar helemaal niet mee eens en nog eens 15% antwoordt neutraal. Het aandeel inwoners, dat vindt dat er voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen zijn in de buurt, is het hoogst in Genk, Oostende en Roeselare, het laagst in Mechelen. In Mechelen is ook de groep inwoners, die vindt dat er niet voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen zijn in de buurt, het grootst met bijna 1 op de 3 inwoners.

Binnenstedelijk zijn er grote verschillen waar te nemen. Het grootste verschil tussen 2 buurten uit dezelfde stad bestaat in Gent. Er is in Gent een groot verschil tussen de buurt met het laagste aandeel inwoners dat vindt dat er voldoende zorgvoorzieningen zijn voor ouderen in de buurt (24%) en de buurt met het grootste aandeel (88%). Ook in Brugge, Oostende, Turnhout en Genk zijn deze verschillen groter dan 50 procentpunten.

In vergelijking met vorige metingen lijkt er een toename van het aandeel. Vergeleken met de situatie in 2008 is er slechts in 2 steden (Kortrijk en Oostende) een daling. In de andere steden stijgt het aandeel, in Hasselt, Roeselare en Aalst zelfs met meer dan 10 procentpunten.

Vrouwen en de oudere bevolkingsgroepen vinden meer dat er voldoende zorgvoorzieningen zijn voor ouderen in de buurt dan mannen en de jongere bevolkingsgroepen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie de leeswijzer survey.

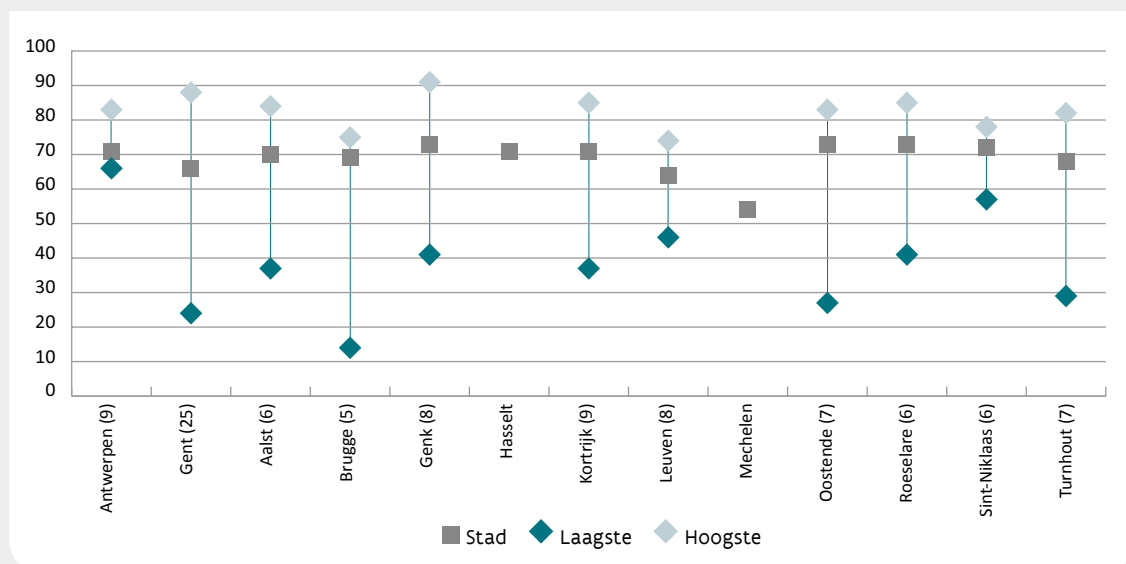
De cijfers voor de stadsdelen zijn te raadplegen op de websites van de respectievelijke steden.

Voldoende aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	70	68	70	71
Gent	64	63	65	66
Aalst	63	60	60	70
Brugge	68	66	68	69
Genk	67	69	74	73
Hasselt	59	64	60	71
Kortrijk	73	74	70	71
Leuven	61	66	63	64
Mechelen	53	52	49	54
Oostende	74	75	73	73
Roeselare	64	70	72	73
Sint-Niklaas	70	69	67	72
Turnhout	68	67	68	68
Totaal 13 steden	67	66	67	69

Bron: survey Stadsmonitor.

Voldoende aanbod aan zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

* De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die het aanbod aan voorzieningen voldoende vinden en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevroegd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevroegd.

Bron: survey Stadsmonitor.

REGIONALE SPREIDING RESIDENTIËLE OUDERENVOORZIENINGEN

Definitie

Spreading van het aanbod van de residentiële ouderenvoorzieningen in de stad ten opzichte van het aanbod in de stadsrand.

De residentiële ouderenzorg bestaat uit woonzorgcentra en assistentiewoningen. Een woonzorgcentrum is een voorziening waar aan gebruikers van 65 jaar of ouder die er permanent verblijven, huisvesting en gehele of gedeeltelijke zorg worden aangeboden. Een assistentiewoning is de opvolger van de serviceflat. Het is ook een voorziening waar de oudere permanent verblijft. Er is ook hulp- en zorgomkadering, maar deze is minder intensief dan in een woonzorgcentrum.

Het aanbod van de residentiële ouderenzorg in de stad, wordt berekend als de verhouding van het aantal residentiële plaatsen voor ouderen in de stad tegenover het aantal 65-plussers in de stad. Het aanbod van de residentiële ouderenzorg in de stadsrand, wordt berekend als de verhouding van het aantal residentiële plaatsen voor ouderen in de stadsrand tegenover het aantal 65-plussers in de stadsrand. De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf. De spreading wordt berekend door het aanbod in de stad als teller te gebruiken en dat in de stadsrand als noemer.

Voor meer informatie: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/aantal-ouderenvoorzieningen-per-65-plussers-en-80-plussers-2016>

Toelichting

De geografische clustering van diensten, voorzieningen, instellingen en mensen in de stad resulteert in agglomeratievoordelen. Deze voordelen beperken zich niet tot de stadsgrenzen, maar hebben hun invloed in de stedelijke regio. De stad versterkt zich zo als centrum voor allerlei diensten en activiteiten (zoals onderwijs,

vrije tijd, zorg, ...) om in de behoeften van stad en regio te voorzien (intentie 1.2).

Deze indicator leest men best samen met indicatoren zoals [Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt](#), [Tevredenheid over ouderenvoorzieningen](#), [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#) en [Residentiële ouderenzorg](#).

De verhouding van 1 op 1 wijst op een evenredige spreading van de ouderenvoorzieningen in de stad ten opzichte van de stadsrand. Gemiddeld genomen zijn er meer opvangplaatsen per oudere in de stad dan in de stadrand. In 11 van de 13 steden is het relatieve aanbod groter dan in de omliggende stadsrand. Toch is er een groot verschil tussen enerzijds Sint-Niklaas en Kortrijk met een groter aanbod in de stad dan in de stadsrand, en anderzijds Mechelen en Roeselare waar de situatie net omgekeerd is.

Doorheen de tijd kunnen grote verschillen vastgesteld worden tussen de 13 steden. In Aalst, Genk, Antwerpen en Gent is het aanbod sterk toegenomen ten opzichte van hun stadsrand, terwijl in Turnhout en Hasselt eerder het aanbod in de stadsrand toenam.

Aandachtspunten

Deze indicator dekt de regionale spreading voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen de stad en de stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten.

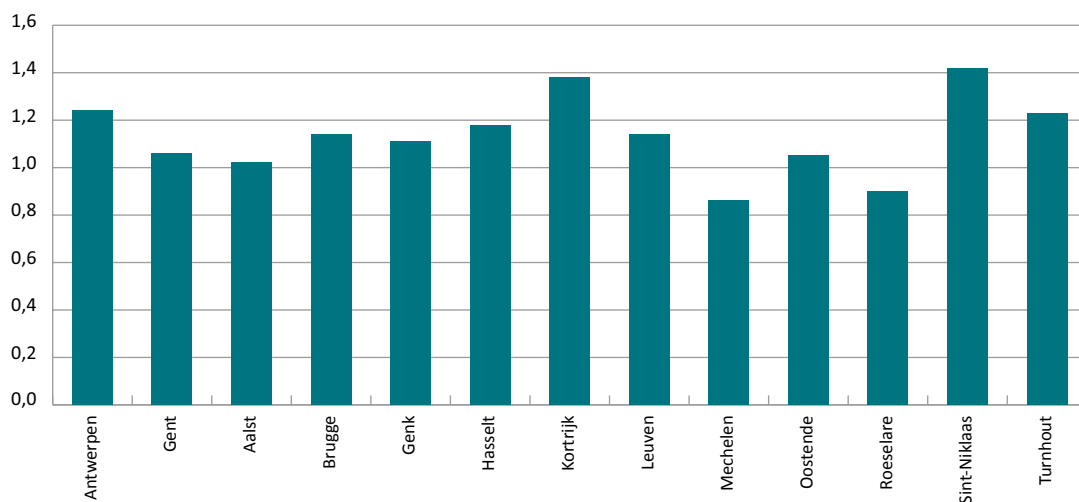
Naast woonzorgcentra en assistentiewoningen zijn er nog een aantal andere woonvormen voor ouderen. Zo zijn er aanleunwoningen, flats voor bejaarden, luxe-residenties, sociale huisvesting aangepast voor ouderen, ... Het aanbod aan aangepaste woningen voor ouderen is dus groter dan wat hier in beeld gebracht wordt.

Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg, van 2007 tot 2016, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	1,04	1,07	1,10	1,11	1,15	1,19	1,22	1,23	1,31	1,24
Gent	0,88	0,95	0,91	1,02	1,04	1,03	1,03	1,05	1,07	1,06
Aalst	0,75	0,88	0,89	0,87	0,89	0,90	0,90	0,87	0,92	1,02
Brugge	1,21	1,17	1,13	1,08	0,98	1,15	1,14	1,11	1,25	1,14
Genk	0,89	0,81	0,84	0,92	0,97	0,93	0,93	1,26	1,18	1,11
Hasselt	1,42	1,56	1,42	1,29	1,27	1,41	1,35	1,17	1,15	1,18
Kortrijk	1,34	1,35	1,33	1,35	1,33	1,36	1,36	1,37	1,38	1,38
Leuven	1,18	1,24	1,26	1,33	1,34	1,30	1,25	1,23	1,19	1,14
Mechelen	0,95	0,96	0,91	0,93	0,92	0,86	0,89	0,86	0,85	0,86
Oostende	1,22	1,27	1,29	1,33	1,33	1,30	1,33	1,26	1,11	1,05
Roeselare	0,77	0,77	0,76	0,75	0,89	0,87	0,80	0,93	0,87	0,90
Sint-Niklaas	1,44	1,46	1,44	1,49	1,49	1,49	1,41	1,46	1,44	1,42
Turnhout	1,53	1,47	1,35	1,31	1,32	1,28	1,17	1,34	1,44	1,23

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg, verhouding van het aanbod in de stad ten opzichte van de stadsrand, in 2016.

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking Statistiek Vlaanderen.

TEVREDENHEID OVER OUDERENVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de ouderenvoorzieningen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over bejaardenvoorzieningen? (rusthuis, serviceflat, dienstencentrum, ...)'.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'.

Respondenten die antwoordden met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden' worden in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan ouderenvoorzieningen zoveel mogelijk aan op de vraag (intentie 1.1). Alle zorgbehoevende ouderen moeten een beroep kunnen doen op voorzieningen op maat, die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. De ouderenvoorzieningen moeten betaalbaar en bereikbaar zijn en ook voldoende aangepast om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan. Wanneer de inwoners tevreden zijn over de ouderenvoorzieningen in de stad, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien.

Om een beeld te krijgen van de spreiding van de voorzieningen voor ouderen binnen de stad, zijn in de Stadsmonitor ook indicatoren over het aantal en de spreiding van opvangplaatsen tussen stad en stadsrand opgenomen. Deze indicator leest men ook best samen met [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#), [Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen](#) en met de indicator over [Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt](#).

Bijna 75% van de inwoners van de 13 centrumsteden is tevreden over de ouderenvoorzieningen in de stad. 7% is het daar helemaal niet mee eens en nog eens 19% antwoordt neutraal. Het aandeel tevreden inwoners is het hoogst in Genk, Hasselt, Kortrijk en Roeselare. Het laagste aandeel inwoners dat tevreden is over de ouderenvoorzieningen treffen we aan in Mechelen.

In vergelijking met vorige metingen is er globaal een lichte toename van de tevredenheid. Vergeleken met de situatie in 2011 daalt de tevredenheid slechts in 4 steden (Leuven, Oostende, Turnhout en Kortrijk). In de andere steden stijgt de tevredenheid, in Aalst, Antwerpen en Genk zelfs met meer dan 5 procentpunten. Ten opzichte van 2014 stijgt de tevredenheid vrijwel in alle steden.

Vrouwen en de jongste bevolkingsgroepen zijn het meest tevreden over de ouderenvoorzieningen, het minst tevreden zijn de 55-64-jarigen. Of mensen in deze leeftijdscategorie zich zorgen maken over hun eigen toekomst of eerder over een zorgbehoevend ouder familielid is niet te achterhalen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie de leeswijzer survey.

Er zijn kleine afwijkingen tussen de survey Gemeentemonitor en de survey Stadsmonitor: er worden in de vraagstelling andere voorbeelden tussen de haakjes gebruikt en de antwoordcategorie 'weet niet / niet van toepassing' van de Gemeentemonitor, is de categorie 'geen mening / niet van toepassing' in de Stadsmonitor.

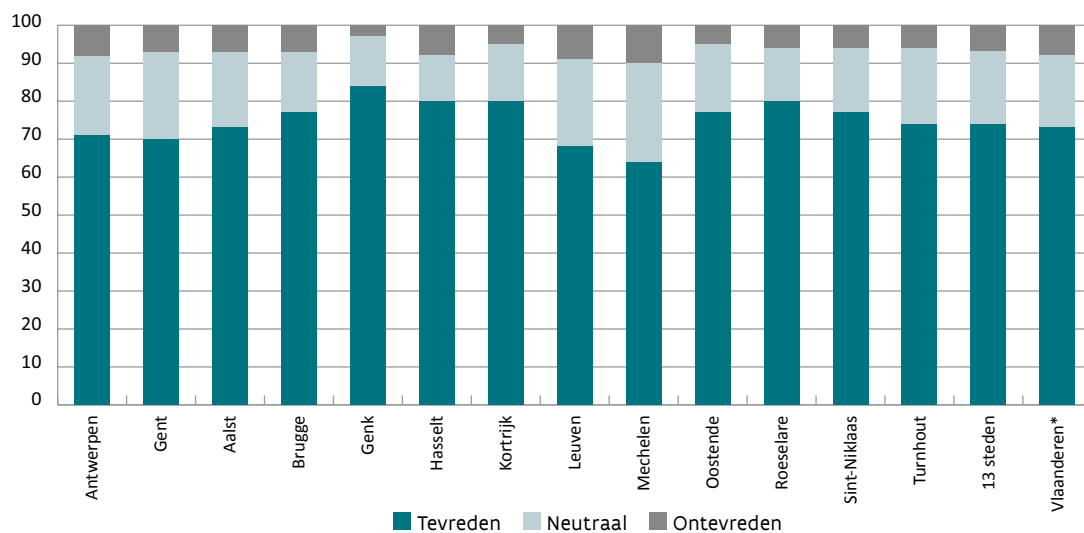
Tevredenheid over ouderenvoorzieningen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	67	68	71
Gent	69	67	70
Aalst	67	67	73
Brugge	75	71	77
Genk	79	79	84
Hasselt	77	74	80
Kortrijk	81	76	80
Leuven	74	70	68
Mechelen	64	59	64
Oostende	81	77	77
Roeselare	80	79	80
Sint-Niklaas	76	75	77
Turnhout	77	76	74
13 steden	72	71	74
Vlaanderen*	/	/	74

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor in 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt licht, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: Survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over de ouderenvoorzieningen in de stad, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor in 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt licht, voor meer info zie aandachtspunten.

Bron: Survey Stadsmonitor.

CENTRALE REGISTRATIE ZORG VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Definitie

Het aantal meerderjarige personen met een handicap dat met een actieve zorgvraag staat ingeschreven in de Centrale Registratie van Zorgvragen (CRZ) voor de toekenning van een aangepaste zorgvorm.

De gegevens hebben enkel betrekking op meerderjarige personen die ingeschreven zijn op de CRZ van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). De minderjarigen komen in deze gegevens niet voor, die kunnen terecht bij de intersectorale toegangspoort van de Integrale Jeugdhulp. In het kader van de Stadsmonitor is geopteerd om de woonplaats van de persoon met een handicap te gebruiken. Deze kan verschillen van de plaats waar men zorg ontvangt. De cijfers geven de situatie weer op het einde van het jaar (31/12). In het Brussels Gewest heeft naast het VAPH ook de Franstalige tegenhanger een werking. Enkel de inwoners van het Brussels Gewest die een zorgvraag bij het VAPH stellen worden opgenomen op de CRZ.

Voor meer informatie:

<https://www.vaph.be/zorgvragen>

Toelichting

Het aantal personen dat met een actieve zorgvraag op de CRZ staat geeft aan of de stad een voldoende aanbod aan voorzieningen voor personen met een handicap biedt dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en –gebruikers (intentie 1.1). Dit aanbod dient voldoende gediversifieerd te zijn om te voldoen aan verschillende sociale behoeften en wensen.

De indicator kan samen gelezen worden met de indicatoren over nabijheid en tevredenheid van voorzieningen zoals [Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen](#), [Tevredenheid over ouderenvoorzieningen](#) en

[Betaalbaarheid gezondheidszorg](#).

In alle steden is er een toename van het aantal personen op de CRZ. In 2009 stonden 2.208 personen geregistreerd met een actieve zorgvraag. In 2016 is dat aantal verdubbeld tot 4.464 personen. Van de 13 steden hebben Aalst, Kortrijk en Leuven procentueel de kleinste toename gekend en Turnhout en Oostende de grootste toename. Deze toename is evenwel geen typisch stedelijk fenomeen, de toename in het Vlaamse Gewest was immers nog groter.

Wordt het aantal personen op de CRZ gerelateerd aan het aantal inwoners, dan staan er gemiddeld een iets groter aandeel stedelingen met een vraag naar zorg geregistreerd dan andere inwoners van het Vlaamse Gewest. Binnen de 13 steden is ook wat onderscheid te maken. In Turnhout en Brugge staan 3,5 personen geregistreerd, in Mechelen slechts 2 per 1.000 inwoners.

Aandachtspunten

Heel wat personen voor wie een zorgvraag is geregistreerd, krijgen al opvang en/of ondersteuning van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Sommige personen hebben nood aan intensievere zorg of willen verhuizen naar een andere voorziening.

Met de media-aandacht voor de wachtlijsten groeit ook het aantal inschrijvingen. Betrokkenen beseffen – meer dan vroeger – de noodzaak om geregistreerd te zijn in de Centrale Registratie van Zorgvragen.

Wijzigende regelgeving en het integreren van de vragen naar persoonlijke-assistentiebudgetten in de Centrale Registratie van Zorgvragen vanaf begin december 2011 verklaren deels de stijging van het aantal geregistreerde personen in 2011 en 2012.

Meerderjarige personen op de Centrale Registratie Zorg, van 2009 tot 2016*, in absolute cijfers.

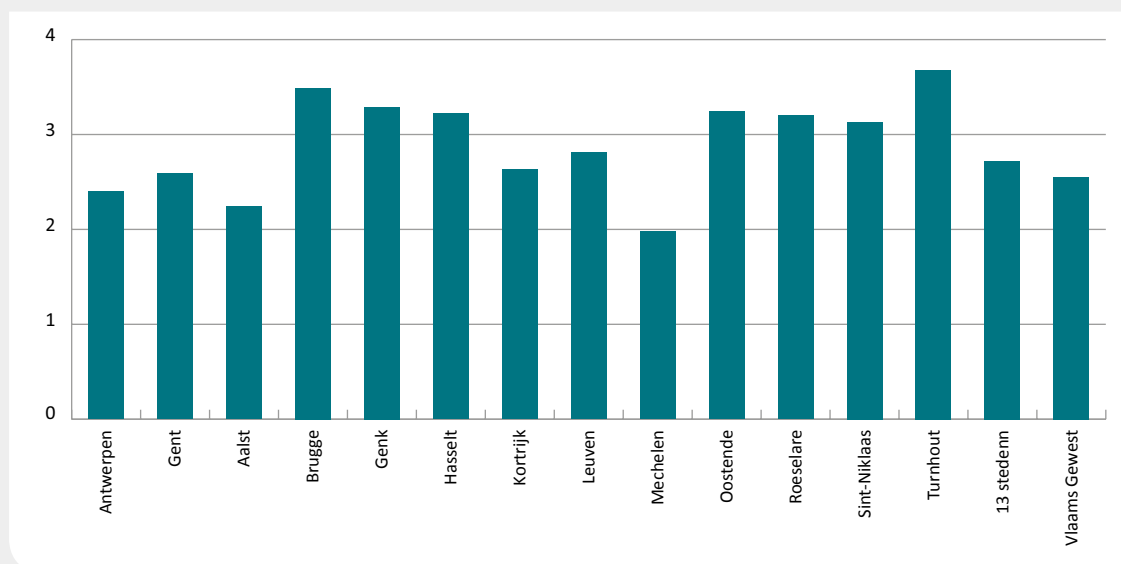
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	545	788	869	1.125	1.127	1.160	1.209	1.250
Gent	391	456	490	554	553	554	584	671
Aalst	122	138	141	148	154	162	149	190
Brugge	208	241	270	315	331	333	379	412
Genk	121	157	164	198	196	173	188	217
Hasselt	112	120	152	205	199	194	211	248
Kortrijk	124	127	135	177	164	167	174	199
Leuven	173	181	183	223	227	251	255	282
Mechelen	86	131	128	143	158	160	159	170
Oostende	90	113	122	186	188	190	198	230
Roeselare	82	123	138	172	175	172	181	197
Sint-Niklaas	99	119	131	170	167	176	192	238
Turnhout	55	83	118	131	111	109	118	160
Totaal 13 steden	2.208	2.777	3.041	3.747	3.750	3.801	3.997	4.464
Brussels Gewest**	62	73	74	110	123	120	142	150
Vlaams Gewest	7.577	9.430	10.437	13.305	13.444	13.455	14.236	16.607

* stijging tussen 2011 en 2012 deels te verklaren door wijziging in regelgeving en integratie van het persoonlijke-assistentiebudget.

** inwoners van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest die hulp vragen bij het VAPH.

Bron: VAPH.

Aantal personen op de Centrale Registratie Zorg, in 2016, per 1.000 inwoners.

Bron: VAPH, bewerking Statistiek Vlaanderen.

LOKALE DIENSTENCENTRA IN DE WIJK

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 1.500m loopafstand van een lokaal dienstencentrum. De indicator bestaat uit het totaal aantal inwoners dat woont binnen 1.500m loopafstand van een lokaal dienstencentrum op het totaal aantal inwoners van de stad.

Een lokaal dienstencentrum biedt informatieve, recreatieve en vormende activiteiten aan, die er op gericht zijn om de zelfredzaamheid en het sociale netwerk van de deelnemers te versterken. Het richt zich in het bijzonder tot personen in een beginnende zorgsituatie en wil deze doelgroep via een gediversifieerd aanbod ondersteunen in hun zelfredzaamheid. Een dienstencentrum wordt uitgebaat door het OCMW, een vzw of het stadsbestuur.

Toelichting

De verschillende voorzieningen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad: 1) ze voorzien in de verschillende behoeften van de inwoners, waaronder de nood aan informatieve, recreatieve en vormende activiteiten (intentie 1.1), 2) ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt, dit stimuleert onder andere de sociale contacten en maakt de stad aantrekkelijker voor zowel bezoekers als bewoners (intentie 3.1), 3) ze bouwen mee aan een gezonde en veilige leefomgeving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (intentie 3.7) en 4) en tenslotte bevorderen ze de binnenstedelijke differentiatie (intentie 5.7).

Deze indicator leest men best samen met de indicatoren [Tevredenheid over de buurt](#), [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), [Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt](#) en [Tevredenheid over voorzieningen](#).

Het aandeel inwoners dat woont binnen 1.500m loopafstand van een dienstencentrum schommelt in 2017 in de centrumsteden tussen 27% en 98%. Meer dan 90% van de inwoners van Antwerpen en Oostende wonen in de nabijheid van een lokaal dienstencentrum. In de overige steden liggen de aandelen een pak lager. De laagste aandelen werden geregistreerd in Roeselare, Aalst en Hasselt.

Binnen de steden zijn er zeer grote verschillen tussen de stadsdelen. Enkel in Antwerpen, Brugge en Oostende verschilt de nabijheid van de lokale dienstencentra minder sterk tussen de stadsdelen. In de overige steden lopen de verschillen op tot soms meer dan 90%.

Aandachtspunten

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van geografische informatiesystemen (GIS). Bij de vergelijking tussen de steden is enige voorzichtigheid aangeraden, gezien de verschillende nauwkeurigheid van de koppeling van de inwoners op adresniveau per stad, de verschillende data-leveranciers en de verschillende ruimtelijke context.

Bij de vergelijking in de tijd is eveneens enige voorzichtigheid aangeraden. De evoluties in de nauwkeurigheid van de koppeling van inwoners op adresniveau en de verandering in de berekeningswijze voor Oostende en Gent maken vergelijkingen in de tijd moeilijker.

Tussen 2006 en 2014 werkten Gent en Oostende met een netwerkanalyse bij de berekening van het aandeel inwoners dat op loopafstand van een voorziening woont. In 2017 is voor elke centrumstad gebruik gemaakt van een bufferanalyse bij de berekeningen, dit om de vergelijkbaarheid tussen de steden te verhogen. Dit vraagt om enige voorzichtigheid bij de vergelijking van de data van Gent en Oostende tussen 2006 en 2014 met de data uit de overige jaren.

Een stad of gemeente kan per 15.000 inwoners subsidies krijgen voor een lokaal dienstencentrum. Als een stad er van uitgaat dat dit aanbod niet volstaat, kunnen zij er voor kiezen om het aanbod uit te breiden met niet-erkende (en dus niet-gesubsidieerde) lokale dienstencentra. In deze indicator zijn zowel de gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde lokale dienstencentra opgenomen. Naast de lokale dienstencentra bestaan er ook regionale dienstencentra. Deze hebben echter vooral een toeleidingsfunctie en een veel ruimer werkgebied.

De lokale dienstencentra zijn geïnventariseerd door de steden zelf. Deze indicator meet de aanwezigheid van het aanbod in de wijk. Andere aspecten zoals openingstijden, bereikbaarheid, kwaliteit van de dienstverlening, etc. komen niet in beeld.

Deze indicator brengt niet in beeld welke bewoners gebruik maken van de lokale dienstencentra. Ze biedt dus geen zicht op het gebruik in de buurt.

De indicator werd berekend op basis van een ruimtelijke analyse in een GIS. De kaarten per stad kunnen geraadpleegd worden op www.gemeente-en-stadsmonitor.be.

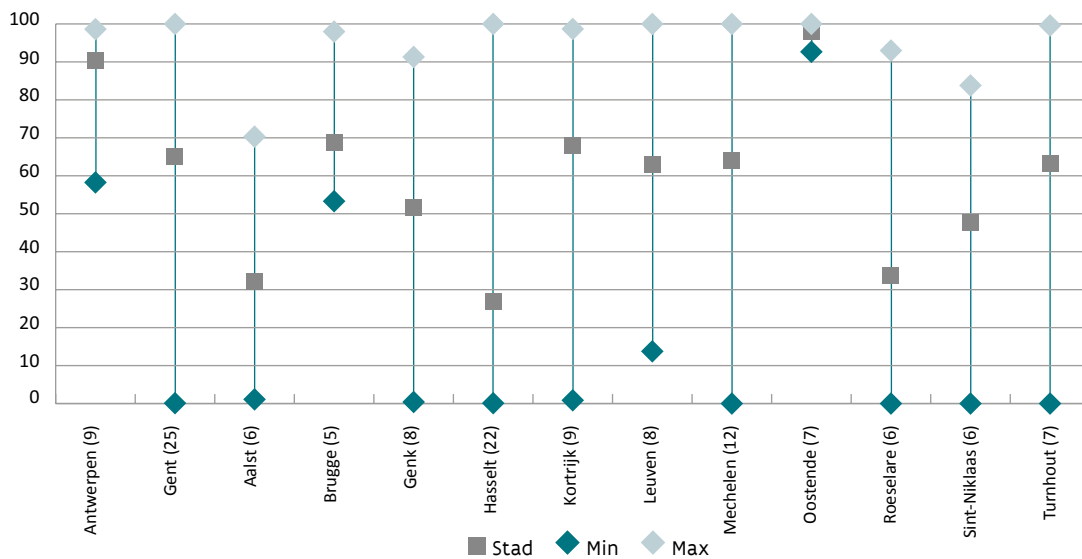
Lokale dienstencentra in de wijk, in 2007, 2008, 2011, 2014 en 2017, in absoluut aantal en %.

	2007		2008		2011		2014		2017	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	404.027	86,8	410.494	87,1	427.455	86,9	487.670	93,1	471.163	90,5
Gent	133.963	57,0	147.544	62,0	155.937	63,1	162.327	64,3	168.370	65,1
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	26.858	33,0	27.126	32,8	27.378	32,2
Brugge	69.702	59,3	76.688	65,3	76.337	65,2	72.366	61,5	80.474	68,7
Genk	17.267	28,9	28.954	45,3	45.339	69,8	33.579	51,9	33.758	51,6
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	19.702	26,6	15.597	20,5	20.483	26,9
Kortrijk	41.168	56,1	47.344	65,3	48.988	65,8	48.994	65,6	51.328	67,9
Leuven	43.487	46,9	47.814	51,2	59.503	61,2	60.629	61,6	62.088	63,0
Mechelen	48.914	63,6	50.885	63,2	54.264	63,0	53.255	63,9	54.761	63,9
Oostende	55.328	79,2	58.584	84,7	62.059	89,0	68.031	98,0	69.033	98,1
Roeselare	16.504	29,1	n.b.	n.b.	20.597	34,4	21.266	35,1	20.665	33,8
Sint-Niklaas	17.920	25,6	16.099	22,9	16.799	23,1	18.776	25,9	34.982	47,6
Turnhout	15.832	39,4	15.962	39,6	26.049	63,0	27.143	64,0	27.523	63,3

Met vergelijkingen in de tijd moet voorzichtig worden omgesprongen, zie aandachtspunten.

Bron: GIS diensten steden en Statistiek Vlaanderen.

Lokale dienstencentra in de wijk, in 2017, in %.

Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen per stad die gebruikt werden bij de berekeningen.

Bron: GIS diensten steden en Statistiek Vlaanderen.

Definitie

Het jaarlijks aantal gepresteerde uren gezinszorg per inwoner.

Deze indicator geeft de som van het aantal gesubsidieerde uren dat de private en de openbare diensten voor gezinszorg gepresteerd hebben. Het aantal uren van een jaar wordt gedeeld door het aantal inwoners aan het begin van het jaar (1 januari).

Gezinszorg omvat de hulp- en dienstverlening in het thuismilieu die bestaat uit persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en (in mindere mate) schoonmaakhulp, en de algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding die daarmee verband houden. De gezinszorg kan zowel een preventief als een herstellend, verzorgend of palliatief karakter hebben. Ze kan gezinsondersteunend, -aanvullend of -vervangend zijn.

Voor meer informatie:

https://www.zorg-en-gezondheid.be/spreiding_gezinszorg.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan gezinszorg zoveel mogelijk aan op de behoefte. Hoe minder uren gezinszorg gepresteerd worden, hoe groter de discrepantie tussen het aanbod en de behoefte (intentie 1.1).

Men kan deze indicator samen lezen met andere indicatoren van zorg en opvang, zoals [Residentiële ouderenzorg](#), [Mantelzorg](#), [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#) en [Subjectieve gezondheid](#).

In 2016 worden in Roeselare, Kortrijk en Oostende het meeste aantal uren gezinszorg gepresteerd. Er wordt 3 uur of meer gezinszorg verstrekt per inwoner. In Genk ligt dat aantal uren het laagst, met iets meer dan anderhalf uur gezinszorg per inwoner. Lag het aanbod in de steden vroeger hoger dan het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest, dan is dat de voorbije periode veranderd. In 2016 worden in de 13 steden gemiddeld 2,41 uren gezinszorg per inwoner gepresteerd en in het Vlaamse Gewest 2,44 uur. Het relatieve aanbod is dan ook in 7 steden verminderd in vergelijking met 2009. In Antwerpen en Roeselare met 10%. Procentueel merken we de grootste stijging in Genk, het aanbod nam daar met 15% toe, maar daarmee bleef Genk wel het laagste aanbod hebben.

Aandachtspunten

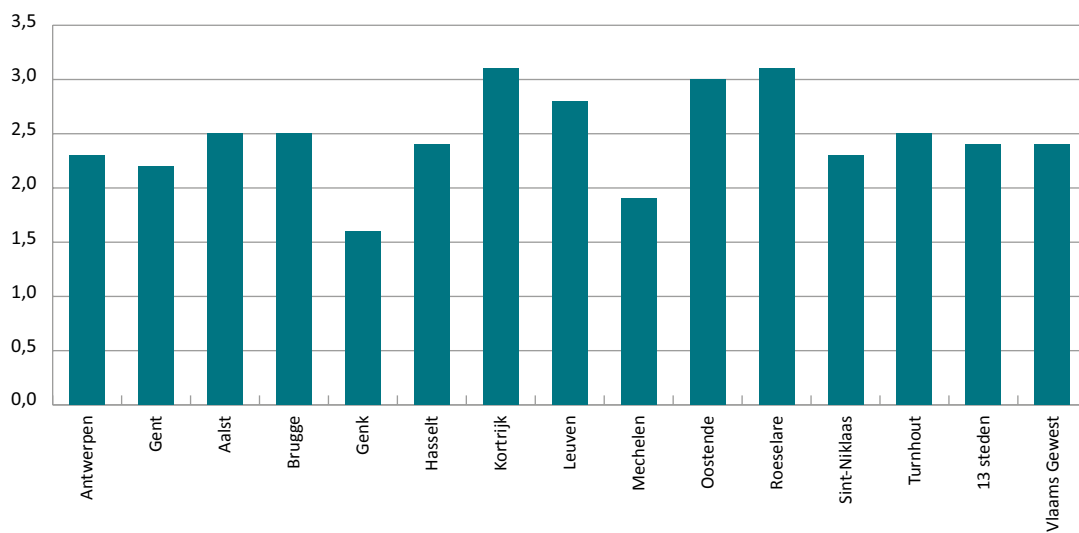
De cijfers schetsen een beeld van de gesubsidieerde uren gezinszorg van alle personeel van erkende diensten, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van de feitelijke vraag en aanbod. Naast het reguliere aanbod zijn er nog andere diensten die gezinshulp aanbieden, meestal via tewerkstellingsinitiatieven.

Jaarlijks aantal gesubsidieerde uren gezinszorg per inwoner, van 2009 tot 2016.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	2,55	2,47	2,45	2,39	2,42	2,45	2,39	2,30
Gent	2,42	2,41	2,37	2,41	2,34	2,37	2,33	2,24
Aalst	2,70	2,65	2,56	2,56	2,55	2,65	2,60	2,54
Brugge	2,70	2,71	2,60	2,72	2,77	2,76	2,65	2,52
Genk	1,36	1,34	1,41	1,49	1,51	1,56	1,50	1,57
Hasselt	2,34	2,31	2,25	2,46	2,58	2,54	2,47	2,44
Kortrijk	2,81	2,79	2,85	2,99	3,09	3,07	3,08	3,07
Leuven	2,89	2,89	2,76	2,88	2,82	2,86	2,89	2,84
Mechelen	2,12	2,15	2,08	2,02	2,03	2,11	2,06	1,95
Oostende	2,69	2,64	2,69	2,78	2,89	3,04	2,99	2,97
Roeselare	3,43	3,32	3,33	3,35	3,36	3,34	3,19	3,10
Sint-Niklaas	2,23	2,31	2,28	2,36	2,37	2,46	2,43	2,34
Turnhout	2,43	2,49	2,41	2,58	2,66	2,79	2,66	2,52
13 steden	2,52	2,49	2,45	2,49	2,51	2,54	2,49	2,41
Vlaams Gewest	2,43	2,46	2,43	2,48	2,51	2,54	2,49	2,44

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Jaarlijks aantal gesubsidieerde uren gezinszorg per inwoner, in 2016.

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat mantelzorg geeft en aandeel (%) dat mantelzorg ontvangt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

Mantelzorg geven: 'Hoe dikwijls heb je zelf de afgelopen 12 maanden:

- zieke, gehandicapte of bejaarde familieleden, kennissen of burens geholpen of verzorgd?
- voor de opvang van kleine kinderen uit je buurt, kennissenkring of familie gezorgd?
- een buur, familielid of kennis geholpen met het huishouden? (boodschappen doen, poetsen, klusjes).'

De respondenten konden antwoorden met 'Nooit', 'Een keer per jaar', 'Meerdere keren per jaar', 'Eén of twee keer per maand', 'Eén of twee keer per week' of 'Dagelijks of bijna dagelijks'. De laatste twee categorieën worden beschouwd als mantelzorgers.

Mantelzorg krijgen: 'Hoe dikwijls heb jij of je gezin de afgelopen 12 maanden zelf een beroep gedaan op familie, kennis of burens bij ziekte of wanneer er zorg nodig was?'

De respondenten konden antwoorden met 'niet van toepassing', 'nooit', '1 keer', 'meerdere keren', 'maandelijks', 'meerdere keren per maand', 'wekelijks', 'dagelijks'. Wie antwoordde met 'meerdere keren per maand', 'wekelijks' of 'dagelijks' werd in de teller opgenomen.

Toelichting

De mate waarin mensen zorgen voor elkaar zegt veel over de sociale cohesie en de kwaliteit van het zorgsysteem (intentie 2.7). In een leefbare en duurzame stad is het zorgsysteem aangepast aan de diversiteit van doelgroepen, grijpt het zo weinig mogelijk in, sluit het zoveel mogelijk aan bij de vertrouwde leefomgeving en worden mantelzorgers als gelijkwaardig aan de formele hulpverleners beschouwd en krijgen mantelzorgers voldoende actieve ondersteuning (intenties 2.5, 5.1 en 5.4)

Deze indicator leest men best samen met andere indicatoren over zorg en opvang, zoals [Residentiële ouderenzorg](#), [Gezinszorg](#), [Opvang van baby's en peuters](#) en [Centrale registratie zorg voor personen met een handicap](#).

Gemiddeld zorgen 19% van de inwoners van de 13 steden wekelijks of dagelijks voor een zorgbehoevend familielid, buur of vriend. 11% vangt dagelijks of wekelijks een kind op en 12% helpt dagelijks of wekelijks iemand met het huishouden. De hoogste aandelen mantelzorgers vinden we in Genk en Aalst, de laagste aandelen in Leuven en Gent.

In het kader van mantelzorg is een periode van 3 jaar kort om echte maatschappelijke trends te kunnen waarnemen. Dat maakt de sterke toename (+3 procentpunten) van de mantelzorg aan een zorgbehoevende in Kortrijk, Oostende en Roeselare extra opvallend.

Vrouwen geven meer mantelzorg dan mannen. Inwoners van de 13 steden die geen betaald werk hebben, geven meer mantelzorg dan diegenen die wel betaald werk hebben. De leeftijdscategorie van 55 tot 75 jaar geeft meer mantelzorg dan de andere leeftijdscategorieën. Belgische inwoners geven aan meer mantelzorg te geven dan niet-Belgen en de hoger opgeleide inwoners geven duidelijk minder mantelzorg.

In deze editie werd ook gevraagd of mensen zelf mantelzorg kregen. 6% van de respondenten geeft aan dagelijks een beroep te doen op familieleden, kennissen of vrienden voor de nodige zorgen en 8% meerdere keren per maand. In Genk geven 16% van de respondenten aan meerdere keren per maand of dagelijks mantelzorg te krijgen. In Brugge en Hasselt geven 11% aan dit zelf te krijgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie de leeswijzer survey.

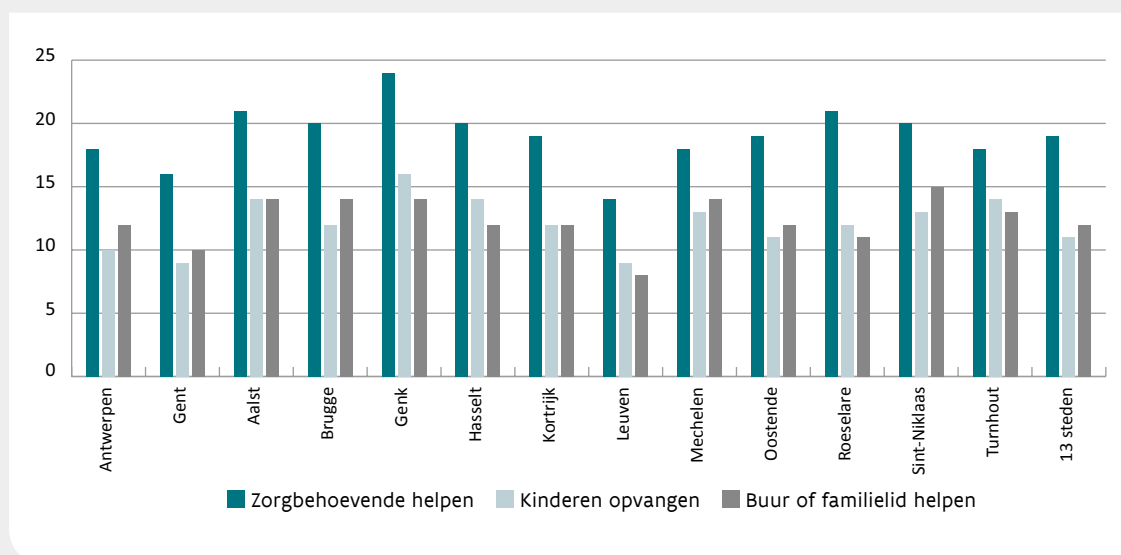
Mantelzorg, in 2014 en 2017, in %.

	Zorgbehoevende helpen		Kinderen opvangen		Buur of familielid helpen		Zelf mantelzorg ontvangen*
	2014	2017	2014	2017	2014	2017	2017
Antwerpen	17	18	12	10	12	12	14
Gent	15	16	9	9	11	10	13
Aalst	20	21	14	14	13	14	15
Brugge	18	20	11	12	12	14	11
Genk	25	24	18	16	16	14	16
Hasselt	20	20	14	14	13	12	11
Kortrijk	16	19	13	12	12	12	14
Leuven	15	14	10	9	10	8	13
Mechelen	19	18	13	13	12	14	14
Oostende	16	19	10	11	11	12	13
Roeselare	18	21	14	12	13	11	15
Sint-Niklaas	21	20	12	13	15	15	15
Turnhout	19	18	12	14	12	13	13
Totaal 13 steden	17	19	12	11	12	12	14

* dit item werd enkel bevraagd in 2017.

Bron: Survey Stadsmonitor.

Mantelzorg naar doelgroep, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

ZORGBEHOEVENDEN MET ZORGVERZEKERING MANTEL- EN THUISZORG

Definitie

Het aandeel 65-plussers dat een tegemoetkoming van de Vlaamse zorgverzekering krijgt voor mantel- en thuiszorg.

In de Vlaamse Gemeenschap kunnen mensen met zware zorgbehoeften een beroep doen op de zorgverzekering. Deze tegemoetkoming van 130 euro kunnen de zorgbehoevenden aanwenden voor niet-medische kosten. Er zijn 2 hoedanigheden die recht geven op de tegemoetkoming: enerzijds krijgen alle mensen die opgenomen zijn in een residentiële ouderenvoorziening een tegemoetkoming en anderzijds hebben ook zwaar zorgbehoevenden die in de thuisomgeving verzorgd worden recht op de uitkering. Om een zicht te krijgen op het aandeel zwaar zorgbehoevende 65-plussers dat in de thuisomgeving geholpen wordt nemen we in de Stadsmonitor enkel de rechthebbende ouderen die in thuisomgeving verblijven. Het aandeel wordt berekend per 1.000 inwoners van 65 jaar of ouder.

Voor meer informatie:

<https://www.zorg-en-gezondheid.be/lopende-dossiers-tenlastenemingen>.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan zorg en ondersteuning zoveel mogelijk aan op de behoefte. Hoe meer rechthebbenden op de zorgverzekering hoe beter de zorgbehoevenden ondersteund worden (intentie 1.1). De tegemoetkoming versterkt ook de zorgbehoevenden om de regie van hun verzorging in eigen handen te nemen en voorkomt sociale uitsluiting en armoede (intentie 2.6). De tegemoetkoming ondersteunt de mantelzorg en de thuiszorg. Dit zorgt ervoor dat de zorgverlening in de nabijheid van de zorgbehoevende plaatsvindt (intentie 3.7).

Men kan deze indicator samen lezen met andere indicatoren van zorg en opvang, zoals [Residentiële ouderenzorg](#), [Gezinszorg](#), [Mantelzorg](#), [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#) en [Subjectieve gezondheid](#).

In 2016 hebben in Genk meer dan 180 ouderen per 1.000 een tegemoetkoming van de zorgverzekering in het kader van mantel- en thuiszorg. Aalst en Hasselt volgen met 140 rechthebbenden per 1.000. De laagste aandelen treffen we aan in Roeselare met 60 rechthebbenden per 1.000 en de grootsteden Gent en Antwerpen met aandelen rond de 70. Het aandeel in de steden ligt sowieso lager dan in de rest van Vlaanderen. Ondanks de toename van het aandeel doorheen de tijd blijft de achterstand met de rest van Vlaanderen quasi gelijk. De toename is vrij algemeen. In 11 van de 13 steden is het aandeel rechthebbenden sedert 2008 toegenomen. De gemiddelde toename is 32%, maar in Leuven was er een toename met 69%. In Aalst is er een lichte achteruitgang en in Roeselare gaat het aandeel 12% achteruit.

Aandachtspunten

De cijfers schetsen een beeld van de rechthebbenden op de zorgverzekering mantel- en thuiszorg, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van de feitelijke vraag naar zorg. Er zijn immers nog steeds inwoners die de weg naar de zorgverzekering nog niet kennen.

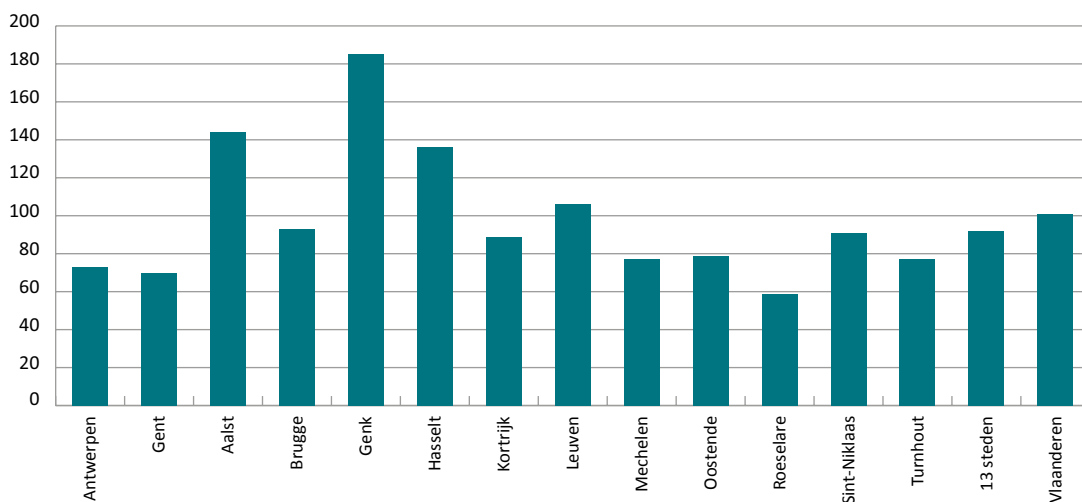
De toelage voor thuiswonende zorgbehoevenden kan ook een indicatie zijn dat het aanbod aan residentiële zorgvoorzieningen tekort schiet en dat de zorgbehoevenden daarom in de thuisomgeving geholpen dienen te worden, in plaats van in de aangewezen residentiële voorziening.

Aandeel rechthebbenden op de zorgverzekering voor mantel- en thuiszorg per 1.000 65-plussers, van 2008 tot 2016.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	52,9	56,2	56,7	58,6	59,7	63,5	64,3	68,5	73,0
Gent	62,1	64,7	66,7	66,2	65,1	67,7	68,5	69,0	69,8
Aalst	145,2	157,7	161,3	159,8	154,4	153,8	151,1	147,7	143,8
Brugge	67,0	72,1	75,8	77,0	79,7	83,4	86,6	88,1	93,1
Genk	136,4	142,7	158,9	167,3	172,0	174,8	173,8	176,5	185,0
Hasselt	110,5	113,1	119,1	123,5	129,0	130,7	133,6	131,3	135,8
Kortrijk	72,1	77,0	77,6	77,8	78,1	78,2	82,2	82,6	88,8
Leuven	62,7	71,2	76,7	78,0	81,3	95,7	99,5	100,1	105,8
Mechelen	56,5	58,2	62,2	63,0	66,3	68,3	67,7	72,3	76,7
Oostende	58,3	60,6	66,6	66,5	67,6	71,4	73,7	77,7	78,6
Roeselare	67,3	66,4	65,3	64,5	63,0	61,8	60,9	59,8	59,1
Sint-Niklaas	63,0	70,5	76,5	80,9	78,2	82,8	84,4	90,1	90,8
Turnhout	76,1	74,4	80,4	77,5	74,2	78,0	76,5	76,0	77,2
Totaal 13 steden	69,7	74,0	77,5	79,1	80,2	84,0	85,6	88,0	91,8
Vlaanderen	80,0	85,7	90,1	92,8	93,7	96,5	97,2	98,2	101,4

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Aandeel rechthebbenden op de zorgverzekering voor mantel- en thuiszorg per 1.000 65-plussers, in 2016.

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking Statistiek Vlaanderen.

WACHTTIJDEN IN CENTRA VOOR GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG

Definitie

De wachttijd is de tijd tussen de aanmelding van een patiënt bij een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) en het moment van het eerste intakegesprek. De wachttijd wordt weergegeven in dagen. De mediaan van de wachttijd is de middelste van alle wachttijden gedurende een kalenderjaar.

In een CGG komen mensen, meestal na doorverwijzing, met ernstige psychische problemen terecht. De hulp is medisch-psychiatrisch en/of psychotherapeutisch van aard. In het eerste geval stelt een arts-psychiater een diagnose en wordt meestal medicatie voorgeschreven. In het tweede geval bieden psychologen of andere gekwalificeerde medewerkers hulp via een reeks gesprekken. De hulpverlening in een CGG gebeurt enkel tijdens een consultatie. Er is dus geen opname of verblijf.

Voor meer informatie: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/cijfers-centra-voor-geestelijke-gezondheidszorg>

Toelichting

Een leefbare en duurzame stad biedt zorg op maat van de zorgbehoevende. Voor personen die nood hebben aan geestelijke gezondheidszorg is het van belang dat zij zo snel mogelijk en op de juiste manier geholpen worden, en dat de wachttijd voor geestelijke gezondheidszorg dus zo kort mogelijk is (intentie 1.1). Er zijn geen drempels die beletten dat personen die nood hebben aan deze zorg, ze ook krijgen (intentie 2.1).

Deze indicator kan samen bekeken worden met [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#), [Gezinszorg](#), [Subjectieve gezondheid](#), [Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen](#) en [Psychische gezondheid](#).

Roeselare kent de laagste mediaan wachttijd, namelijk 14 dagen. Ook in Aalst, Hasselt, Mechelen, Roeselare en Sint-Niklaas is de wachttijd lager dan het gemiddelde

van 24 dagen in de Vlaamse Gemeenschap. In Kortrijk en Turnhout ligt de mediaan wachttijd met meer dan 30 dagen of meer dan 4 weken het hoogst. De overige steden bevinden zich hier tussen en kennen een wachttijd van 3 à 4 weken.

Algemeen genomen kunnen we stellen dat de mediaan wachttijd toeneemt over de jaren. Enkel in Mechelen en Kortrijk is er in vergelijking met 2007 een daling geregistreerd. In Mechelen is deze daling zeer groot van 65 naar 17 dagen. Gent en Brugge noteren tussen 2007 en 2016 de grootste stijging van de wachttijden voor inwoners, met een toename van 13 dagen.

Aandachtspunten

Er werden enkel gegevens opgenomen over de betrokken inwoners van de steden, niet over personen van buiten de steden die terecht komen in een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg gelegen in één van de steden.

Deze indicator brengt enkel de erkende CGG's in beeld. Er bestaan ook niet-erkende CGG's. Die zijn hier niet in rekening gebracht.

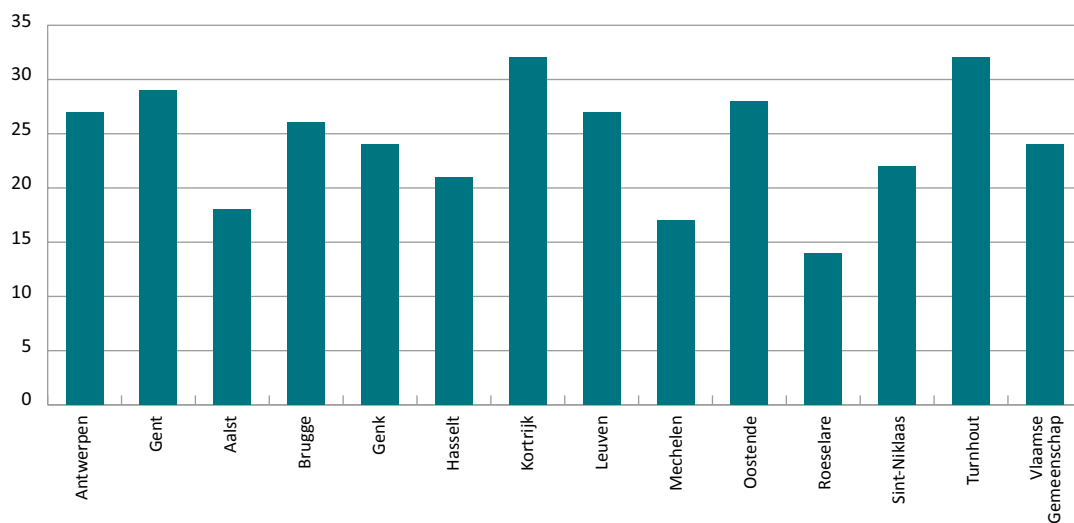
Deze indicator brengt de wachttijd tussen aanmelding en het eerste intakegesprek in beeld. Er is nog een tweede wachtperiode bij CGG's, namelijk die tussen het eerste intakegesprek en de feitelijke start van de behandeling. Op basis van overleg met experts is in het kader van de Stadsmonitor gesteld dat de wachttijd tot het eerste intakegesprek het meest relevant is. Het is belangrijk dat de wachttijd tot het eerste intakegesprek beperkt is omdat de cliënt dan snel gehoord wordt. Het is immers goed mogelijk dat dit intakegesprek al volstaat om het probleem scherp te stellen en de cliënt advies te geven of gericht door te verwijzen zodat geen verdere behandeling nodig is in het CGG.

Mediaan wachttijd tussen aanmelding en eerste intakegesprek in CGG voor alle zorgperiodes met intake in registratiejaar, van 2007 tot 2016, in dagen.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	21	24	27	28	28	29	32	26	26	27
Gent	16	16	20	22	28	31	35	31	31	29
Aalst	18	16	17	19	21	21	14	14	16	18
Brugge	13	17	18	28	22	21	21	25	24	26
Genk	14	14	15	17	15	16	24	23	21	24
Hasselt	12	12	13	15	16	18	22	21	20	21
Kortrijk	35	38	47	63	32	18	20	18	30	31,5
Leuven	25	15	14	17	18	15	17	17	18	27
Mechelen	65	26	28	28	14	16	21	16	22	17
Oostende	18	14	22	22	22	28	27	23	24	28
Roeselare	11	9	10	9	11	10	9	11	10	14
Sint-Niklaas	14	14	13	15	20	21	18	18	20	22
Turnhout	27	19	25	27	29	30	21	33	42	32
Vlaamse Gemeenschap	18	17	18	20	20	21	21	22	23	24

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid.

Mediaan wachttijd tussen aanmelding en eerste intakegesprek in CGG voor alle zorgperiodes met intake in registratiejaar, in 2016, in dagen.

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat dagelijks minstens 30 minuten beweegt.

In de survey van de Stadsmonitor 2017 werd volgende vraag aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad voorgelegd: 'Geef aan hoe vaak je 30 minuten wandelt, stapt of fietst'.

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', minder dan 1 keer per maand', 'meerdere keren per maand', 'elke week', 'meerdere keren per week', 'dagelijks'.

Voor meer informatie: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/gezondheidsdoelstelling-gezonder-leven>

Toelichting

Een goede gezondheid is een basisvoorwaarde om volwaardig te functioneren en te participeren aan de maatschappij. Lichaamsbeweging is hierbij cruciaal, zo blijkt o.a. uit de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen. De gezondheidsdoelstellingen 2009-2015 mikten op dagelijks minstens 30 minuten lichaamsbeweging, de doelstelling 2017-2025 mikt op 10.000 stappen per dag. Daarbij dient ernaar gestreefd dat alle stedelingen zonder uitzondering zo veel als mogelijk dagelijks bewegen (intentie 2.1).

De indicator wordt het best samen gelezen met o.a. [Subjectieve gezondheid](#), [Psychische gezondheid](#), [Sportparticipatie](#) en [Tevredenheid over de gezondheidsvoorzieningen](#).

In 2017 besteedt circa 30% van de stedelingen dagelijks minstens 30 minuten aan lichaamsbeweging door te wandelen, te stappen of te fietsen. 40% doet het wekelijks en 12% komt daar nooit of bijna nooit toe. In Antwerpen en Oostende voldoet een derde van de bevolking aan de doelstelling om dagelijks 30 minuten te bewegen. In Genk, Roeselare, Kortrijk en Aalst bedraagt dit minder dan een kwart van de bevolking.

De resultaten over lichaamsbeweging lopen vrij parallel tussen mannen en vrouwen. Het dagelijks minstens 30 minuten bewegen verschilt amper met het opleidingsniveau voor de 13 steden samen. Het aandeel laaggeschoolden dat amper aan lichaamsbeweging toekomt, ligt dan weer heel wat hoger (17%) dan bij hogeschoolden (12%). Tussen de steden zijn er opmerkelijke verschillen. In een aantal steden ligt het aandeel dagelijks actieven bij de hogeschoolden lager dan bij de laag- of midden geschoolden. Van de jongste leeftijdsgroep (<25 jaar) is bijna de helft dagelijks actief, daarna is er een terugval met een lichte heropflakking tussen 55 en 65 jaar. Niet-Belgen (36%) bewegen meer dan de Belgen (29%). Beroepsactiviteit heeft amper een effect op het al dan niet bewegen.

Aandachtspunten

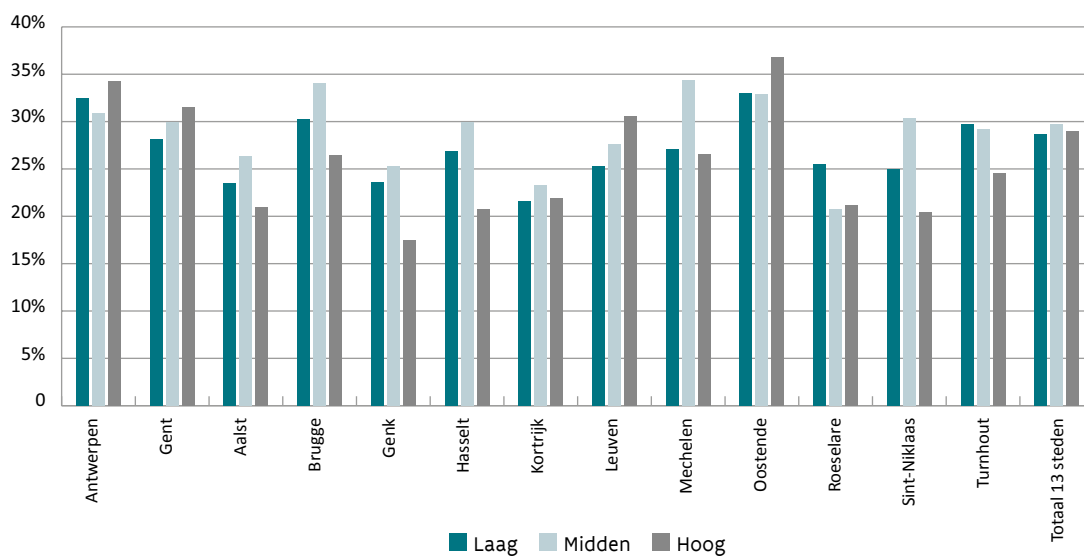
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Actief bewegen, in 2017, in %.

	Nooit/minder dan 1 keer per maand	Meerdere keren per maand	Minstens wekelijks	Dagelijks
Antwerpen	11	16	40	33
Gent	12	17	41	30
Aalst	18	19	39	24
Brugge	11	17	41	30
Genk	17	20	41	22
Hasselt	11	15	49	25
Kortrijk	15	21	42	22
Leuven	9	16	45	30
Mechelen	11	16	44	29
Oostende	10	15	41	34
Roeselare	17	24	37	23
Sint-Niklaas	16	19	40	25
Turnhout	12	17	42	28
Totaal 13 steden	12	17	41	29

Bron: survey Stadsmonitor.

Dagelijkse lichaamsbeweging, naar opleidingsniveau, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Percentage inwoners met minstens 1 huisartscontact per jaar (raadpleging/bezoek).

Voor meer informatie: <http://atlas.ima-aim.be/home>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 3.7 rond het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. Hierbij is het van belang dat de leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven van die aard is dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt.

De indicator kan samen gelezen worden met andere gezondheidsindicatoren zoals [Tandartsbezoek](#), [Chronische aandoening](#), [Diabetes](#), [Subjectieve gezondheid](#), [Psychische gezondheid](#) en [Actief bewegen](#).

Het aandeel van de bevolking met minstens één huisartscontact varieert in 2014 in de centrumsteden rond het Vlaamse gemiddelde van 82%.

Tussen 2008 en 2014 blijft deze indicator vrijwel constant.

In 2014 kenden Genk en Hasselt het hoogste aandeel inwoners met minstens één huisartscontact. In Antwerpen, Gent en Leuven lag dit aandeel het laagst.

Aandachtspunten

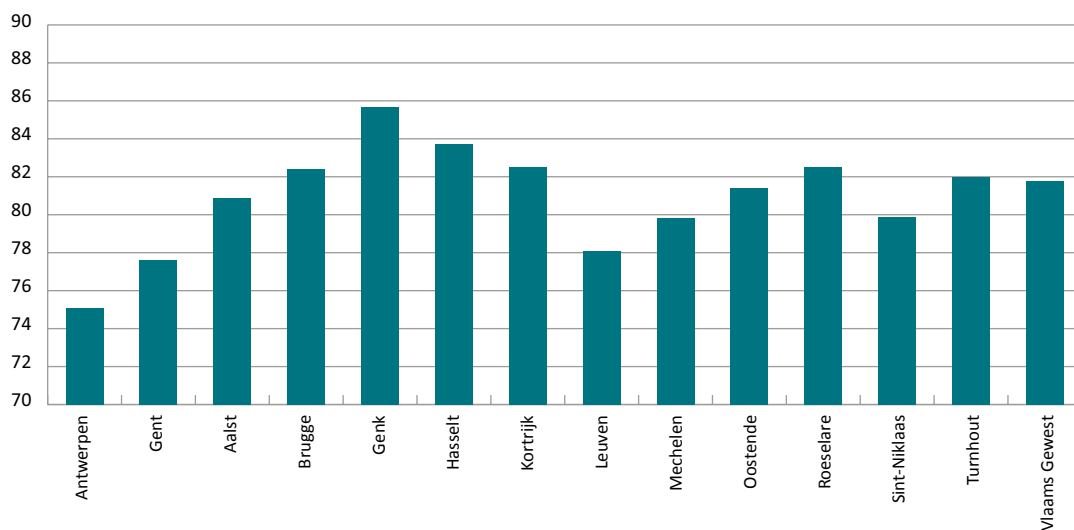
Cijfers zijn geldig voor de ganse bevolking aangezien 99% van de inwoners rechthebbende is (i.e. in orde met de verplichte ziekteverzekering).

Aandeel inwoners met minstens 1 huisartscontact per jaar, van 2008 tot 2014, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antwerpen	74,7	76,0	73,7	74,6	74,9	75,0	75,1
Gent	76,8	78,3	76,1	77,0	77,3	77,9	77,6
Aalst	80,9	81,9	79,7	80,5	81,0	81,5	80,9
Brugge	81,9	83,0	81,5	82,0	82,3	83,0	82,4
Genk	83,0	84,4	83,1	84,7	84,7	85,8	85,7
Hasselt	83,1	84,1	82,5	83,7	83,8	84,4	83,7
Kortrijk	81,3	82,8	81,4	81,7	82,4	83,0	82,5
Leuven	77,9	79,0	76,6	77,5	78,1	78,4	78,1
Mechelen	79,8	81,0	78,5	79,5	80,1	80,3	79,8
Oostende	80,2	81,0	79,4	80,6	80,7	81,8	81,4
Roeselare	81,9	82,9	81,4	82,2	81,9	83,3	82,5
Sint-Niklaas	79,1	80,6	78,7	78,8	79,7	80,2	79,9
Turnhout	82,6	83,8	81,6	82,1	82,4	82,0	82,0
Vlaams Gewest	81,3	82,6	80,6	81,5	81,8	82,3	81,8

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

Aandeel inwoners met minstens 1 huisartscontact in 2014, in %.

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

TANDARTSBEZOEK

Definitie

Aandeel inwoners die minstens 2 contacten met de tandarts hebben in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren (jaar x, jaar x-1, jaar x-2).

Voor meer informatie: <http://atlas.ima-aim.be/home>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 3.7 rond het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. Hierbij is het van belang dat de leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven van die aard is dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt.

De indicator kan samen gelezen worden met andere gezondheidsindicatoren zoals [Huisartsbezoek](#), [Chronische aandoening](#), [Diabetes](#), [Subjectieve gezondheid](#), [Psychische gezondheid](#) en [Actief bewegen](#).

Het regelmatig tandartsbezoek varieert in 2015 in de centrumsteden rond het Vlaamse gemiddelde van 56%.

Tussen 2008 en 2015 neemt het aandeel personen dat regelmatig een tandarts bezoekt overal toe.

In 2015 kenden Hasselt en Brugge het hoogste aandeel inwoners dat regelmatig de tandarts bezoekt. In Antwerpen, Sint-Niklaas en Aalst lag dit aandeel het laagst.

Aandachtspunten

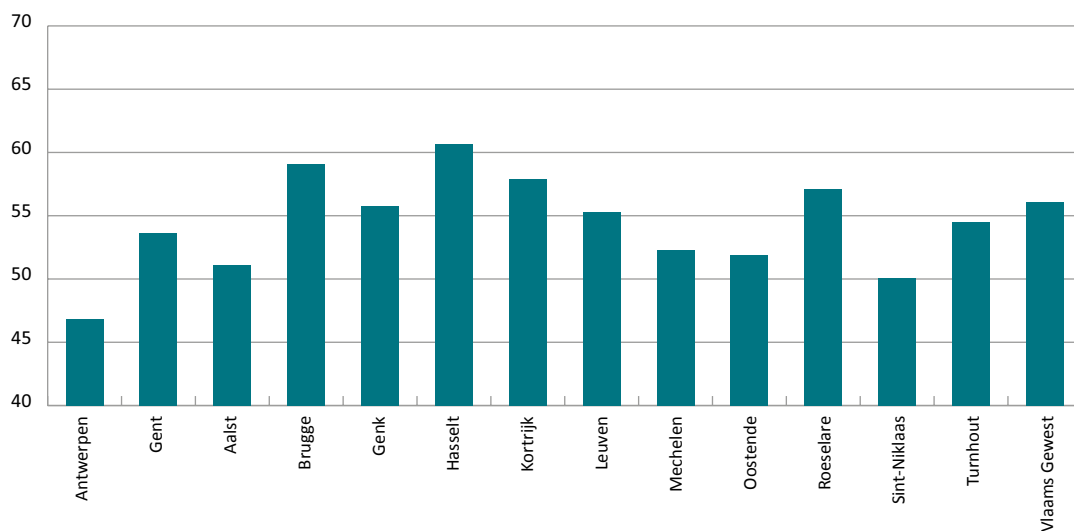
Cijfers zijn geldig voor de ganse bevolking aangezien 99% van de inwoners rechthebbende is (i.e. in orde met de verplichte ziekteverzekering).

Aandeel inwoners met minstens 2 contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren, van 2008 tot 2015, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	43,1	43,4	44,0	44,1	44,4	43,7	44,9	46,8
Gent	49,6	49,9	50,5	50,8	51,0	50,4	51,4	53,6
Aalst	46,9	47,4	47,8	48,2	48,5	48,4	48,9	51,1
Brugge	53,3	54,0	55,1	55,7	56,1	56,0	56,6	59,1
Genk	50,0	50,6	51,7	52,2	52,8	52,9	53,6	55,8
Hasselt	56,1	56,6	57,0	57,0	57,2	57,3	57,9	60,7
Kortrijk	52,0	52,6	54,1	54,3	54,6	54,8	55,5	57,9
Leuven	50,4	51,0	51,1	51,6	52,0	51,3	52,8	55,3
Mechelen	45,7	46,5	47,6	48,2	48,6	48,7	49,6	52,3
Oostende	48,2	48,5	49,5	49,5	50,2	49,7	50,2	51,9
Roeselare	51,2	51,6	53,1	53,4	53,9	53,8	54,6	57,1
Sint-Niklaas	45,1	45,8	46,5	46,9	47,3	47,1	47,6	50,1
Turnhout	48,8	49,5	50,2	50,9	51,4	51,0	52,2	54,5
Vlaams Gewest	50,6	51,1	51,9	52,3	52,7	52,8	53,5	56,1

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

Aandeel inwoners met minstens 2 contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren, in 2015, in %.

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

Definitie

Aantal terugbetaalde standaard dagdosissen antibioticum per 1.000 inwoners per dag tussen 1 juli van het jaar X en 30 juni van het jaar X+1 (in de ambulante zorg).

Voor meer informatie: <http://atlas.ima-aim.be/home>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 3.7 rond het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. Hierbij is het van belang dat de leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven van die aard is dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt.

De indicator kan samen gelezen worden met andere gezondheidsindicatoren zoals [Huisartsbezoek](#), [Tandartsbezoek](#), [Chronische aandoening](#), [Diabetes](#), [Subjectieve gezondheid](#), [Psychische gezondheid](#) en [Actief bewegen](#).

De antibioticumconsumptie varieert in 2014 in de centrumsteden rond het Vlaamse gemiddelde van 29 standaard dagdosissen per 1.000 inwoners.

Tussen 2008 en 2014 vertoont de antibioticumconsumptie geen uitgesproken trend.

In 2014 was het gebruik van antibioticum het hoogst in Roeselare, Genk en Oostende. In Antwerpen, Leuven, Gent en Mechelen werd het minste antibioticum gebruikt.

Aandachtspunten

Er wordt gewerkt met juli-juni jaren in plaats van kalenderjaren. Uit ervaring weet men dat de antibioticumconsumptie stijgt tijdens een griepepidemie. Een griepepidemie kan in het late najaar of in het vroege voorjaar vallen. Het is dus mogelijk dat men in het ene kalenderjaar twee griepepidemieën kent met als gevolg een hogere antibioticumconsumptie, en in een ander kalenderjaar geen enkele griepepidemie met dus een lagere antibioticumconsumptie.

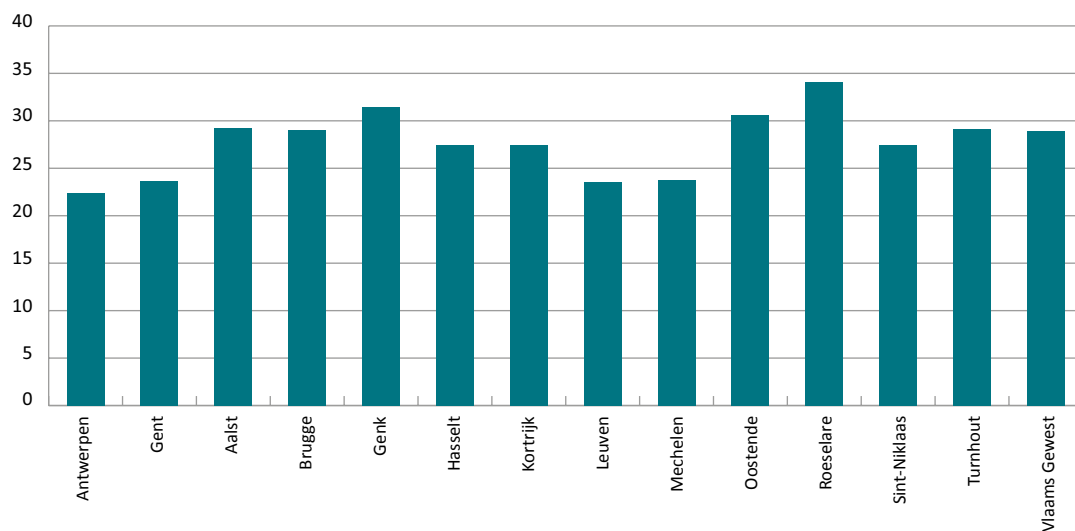
De DDD (Defined Daily Dose) is een internationale meeteenheid gehanteerd door de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) die toelaat het verbruik van diverse geneesmiddelen te vergelijken. In het Nederlands wordt dit vertaald als "Doorsnee Dag Dosis", "standaard dagdosis" of "gemiddelde dagdosis". Cijfers zijn geldig voor de ganse bevolking aangezien 99% van de inwoners rechthebbende is (i.e. in orde met de verplichte ziekteverzekering).

Aantal terugbetaalde standaard dagdosissen antibioticum per dag, van 2008 tot 2014, per 1.000 inwoners.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antwerpen	21,8	21,1	21,1	23,0	22,8	21,8	22,4
Gent	23,0	22,8	23,2	25,1	24,8	23,2	23,7
Aalst	26,8	26,1	26,2	29,3	29,9	28,1	29,2
Brugge	27,4	27,3	27,5	29,8	30,3	28,6	29,0
Genk	29,4	28,2	28,4	31,6	31,2	30,5	31,5
Hasselt	24,6	23,5	24,3	27,5	27,5	26,3	27,5
Kortrijk	24,8	24,2	24,9	27,9	27,6	26,1	27,4
Leuven	23,3	21,8	22,0	24,8	24,1	22,5	23,5
Mechelen	25,2	24,0	24,2	26,0	25,3	23,7	23,8
Oostende	28,4	27,6	28,1	30,2	30,1	28,6	30,6
Roeselare	30,8	30,4	30,2	34,5	35,2	32,9	34,1
Sint-Niklaas	27,1	25,6	26,0	28,7	28,0	26,4	27,5
Turnhout	30,3	28,1	27,7	31,1	31,4	29,4	29,1
Vlaams Gewest	27,1	25,9	26,2	29,5	29,6	27,6	28,9

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

Aantal terugbetaalde standaard dagdosissen antibioticum per dag in 2014, per 1.000 inwoners.

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

Definitie

Het percentage inwoners met minstens één statuut chronische aandoening.

Voor meer informatie: <http://atlas.ima-aim.be/home>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 3.7 rond het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. Hierbij is het van belang dat de leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven van die aard is dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt.

De indicator kan samen gelezen worden met andere gezondheidsindicatoren zoals [Tandartsbezoek](#), [Antibioticumconsumptie](#), [Diabetes](#), [Subjectieve gezondheid](#), [Psychische gezondheid](#) en [Actief bewegen](#).

De percentage personen met een chronische aandoening varieert in 2016 in de centrumsteden rond het Vlaamse gemiddelde van 10,4%.

Tussen 2013 en 2016 is het aandeel personen met een chronische aandoening overal toegenomen.

Het hoogste percentage personen met een chronische aandoening is er in Oostende. De kleinste aandelen chronische aandoeningen zijn er in Antwerpen en Mechelen.

Aandachtspunten

De cijfers zijn geldig voor de ganse bevolking aangezien 99% van de inwoners rechthebbende is (i.e. in orde met de verplichte ziekteverzekering).

Het ziekenfonds kent automatisch het 'statuut chronische aandoening' toe:

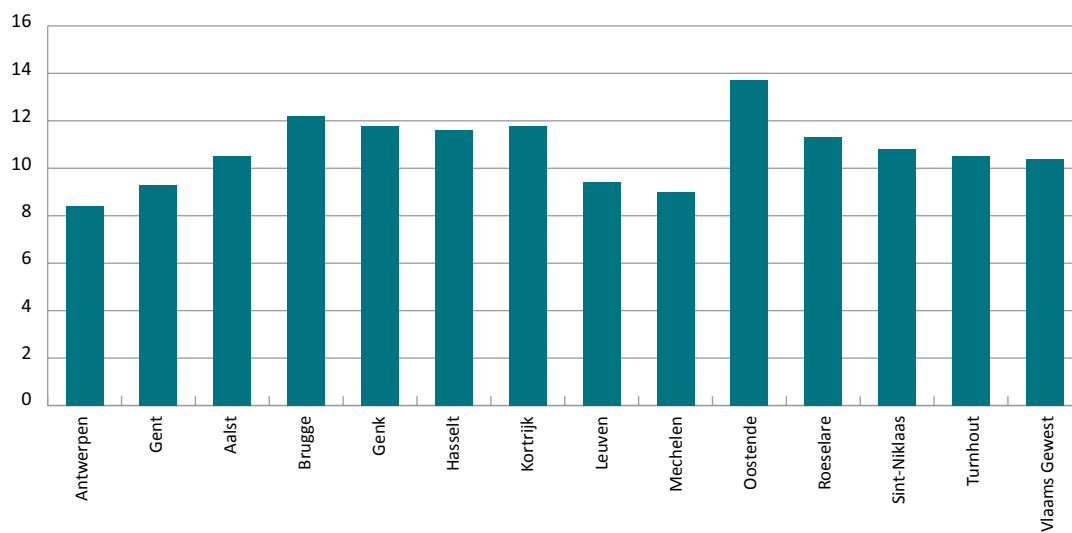
- indien men uitgaven voor geneeskundige verzorging heeft van minstens 300 euro per kwartaal, gedurende 8 opeenvolgende kwartalen, waarbij de 8 kwartalen 2 kalenderjaren vormen;
- indien men het forfait voor chronisch zieken geniet.

Aandeel inwoners met een chronische aandoening, in 2013, 2014 en 2016, in %.

	2013	2014	2016
Antwerpen	7,4	7,8	8,4
Gent	7,9	8,3	9,3
Aalst	9,2	9,7	10,5
Brugge	9,9	10,7	12,2
Genk	9,8	10,6	11,8
Hasselt	9,3	10,3	11,6
Kortrijk	10,0	10,6	11,8
Leuven	7,7	8,3	9,4
Mechelen	7,6	8,1	9,0
Oostende	11,4	12,3	13,7
Roeselare	9,2	10,1	11,3
Sint-Niklaas	8,7	9,4	10,8
Turnhout	8,8	9,6	10,5
Vlaams Gewest	8,4	9,1	10,4

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

Aandeel inwoners met een chronische aandoening in 2016, in %

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

Definitie

Aandeel inwoners dat antidiabetes medicatie krijgt of met een naar diabetes verwijzende nomenclatuur (diabetesconventie, diabetespas, zorgtraject diabetes) per 1.000 rechthebbenden.

Voor meer informatie: <http://atlas.ima-aim.be/home>

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 3.7 rond het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. Hierbij is het van belang dat de leefomgeving waarin stadsbewoners wonen, werken en leven van die aard is dat ze het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede komt.

De indicator kan samen gelezen worden met andere gezondheidsindicatoren zoals [Tandartsbezoek](#), [Antibioticumconsumptie](#), [Chronische aandoening](#), [Subjectieve gezondheid](#), [Psychische gezondheid](#) en [Actief bewegen](#).

De prevalentie van diabetes varieert in 2015 in de centrumsteden rond het Vlaamse gemiddelde van 56 per 1.000 inwoners.

Tussen 2008 en 2015 is de prevalentie van diabetes overal toegenomen. Dit kan evenwel gedeeltelijk verklaard worden door de betere opvolging en behandeling van diabetespatiënten.

In 2015 komen de hoogste prevalenties van diabetes voor in Oostende en Genk met ongeveer 70 gevallen per 1000 inwoners. Met ongeveer 50 gevallen per 1000 inwoners kennen Leuven en Hasselt de laagste prevalentie.

Aandachtspunten

Naar schatting 10-12% van de diabetespatiënten neemt geen medicatie.

De stijging van het aantal rechthebbenden met antidiabetica doorheen de jaren is mogelijk groter dan de werkelijke toename van diabetesprevalentie. De evolutie zou gedeeltelijk verklaarbaar zijn door een toegenomen medicalisering (betere behandeling van diabetespatiënten). Onderliggende verschillen in leeftijdsverdeling kunnen gedeeltelijk geografische verschillen verklaren gezien diabetes vooral voorkomt in de oudere leeftijdscategorieën.

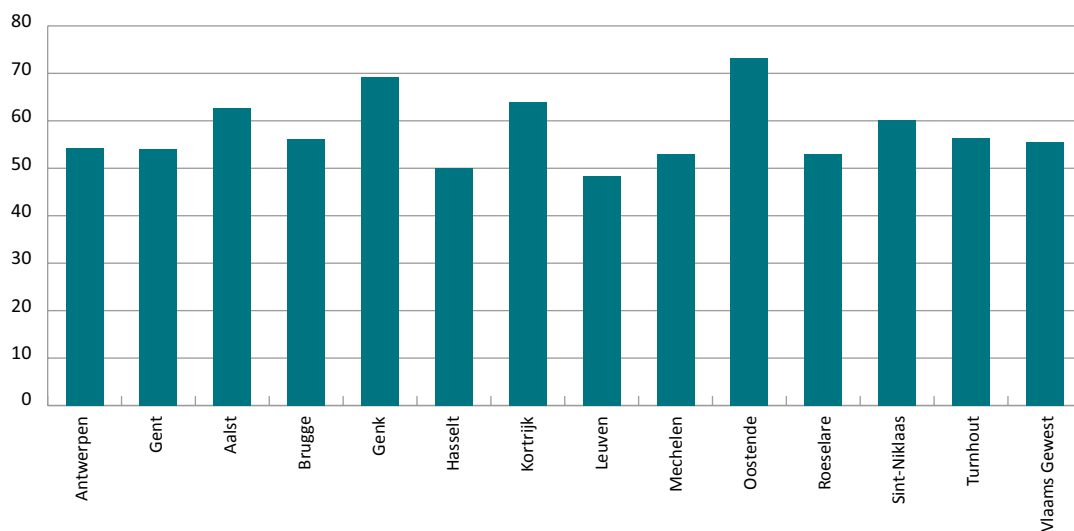
De cijfers zijn geldig voor de ganse bevolking aangezien 99% van de inwoners rechthebbende is (i.e. in orde met de verplichte ziekteverzekering).

Voorkomen van diabetes, van 2008 tot 2015, per 1000 inwoners.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	47	49	50	51	52	53	54	54
Gent	48	49	50	52	53	54	54	54
Aalst	54	57	58	59	60	61	62	63
Brugge	48	50	52	53	54	55	56	56
Genk	56	59	61	63	65	67	67	69
Hasselt	42	43	44	46	47	48	49	50
Kortrijk	55	57	59	60	62	64	64	64
Leuven	44	45	46	48	48	47	48	48
Mechelen	46	48	49	50	52	52	53	53
Oostende	60	63	65	68	70	71	72	73
Roeselare	47	48	50	49	50	51	52	53
Sint-Niklaas	48	49	52	54	56	59	59	60
Turnhout	48	49	51	53	54	55	55	56
Vlaams Gewest	47	48	50	51	53	54	55	56

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

Voorkomen van diabetes in 2015, per 1000 rechtshabenden

Bron: InterMutualistisch Agentschap.

VOLDOENDE HUISARTSEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende huisartsen zijn in de eigen buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: Er zijn voldoende huisartsen in mijn buurt.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'eerder oneens', 'niet eens', 'niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens' en 'weet niet / niet van toepassing'. Respondenten die antwoordden met 'eerder eens' en 'helemaal eens' werden in de teller opgenomen. Bij de berekeningen werd er met 'weet niet / niet van toepassing' geen rekening gehouden.

Toelichting

De tevredenheid over het aanbod aan huisartsen in de buurt geeft invulling aan intentie 1.1 rond het afstemmen van vraag en aanbod in de stad. Hierbij biedt de stad een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod aan voorzieningen over verschillende domeinen heen (o.a. de gezondheids- en welzijnszorg) dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Daarnaast past deze indicator ook binnen intentie 5.7 rond het verhogen van de binnenstedelijke differentiatie waarbij basisvoorzieningen dicht bij de burger gegarandeerd worden.

De indicator kan samen gelezen worden met [Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen](#), [Subjectieve gezondheid](#) en [Psychische gezondheid](#).

In 2017 is gemiddeld zo'n 80% van de respondenten in de centrumsteden van oordeel dat er voldoende huisartsen zijn in de buurt. Roeselare, Hasselt en Genk scoren het hoogst, terwijl Turnhout, Antwerpen en Sint-Niklaas de laagste percentages optekenen.

Het aandeel inwoners dat vindt dat er voldoende huisartsen zijn in de buurt daalt overal doorheen de tijd. Het gemiddelde voor de 13 steden nam af met zo'n 10 procentpunten sinds de eerste meting in 2008. In Aalst en Sint-Niklaas bedroeg de afname meer dan 15 procentpunten. Roeselare, Hasselt, Gent en Genk wisten de afname van de tevredenheid nog het meest te beperken. In steden zoals Leuven en Roeselare zijn er slechts kleine verschillen in tevredenheid over de aanwezigheid van huisartsen tussen de verschillende stadsdelen, in Gent en Turnhout loopt dit op tot 40 procentpunten en meer. Vooral in de residentiële deelgemeenten ligt de tevredenheid merkkelijk hoger.

Hoger opgeleiden zijn gemiddeld meer tevreden over het huisartsenaanbod, maar de verschillen blijven klein. Belgen zijn ook meer tevreden dan niet-Belgen, het verschil bedraagt 6 procentpunten. Ook alleenwonenden (met of zonder kinderen) zijn gemiddeld minder tevreden over het huisartsenaanbod dan andere inwoners, het verschil loopt op tot 5 procentpunten.

Aandachtspunten

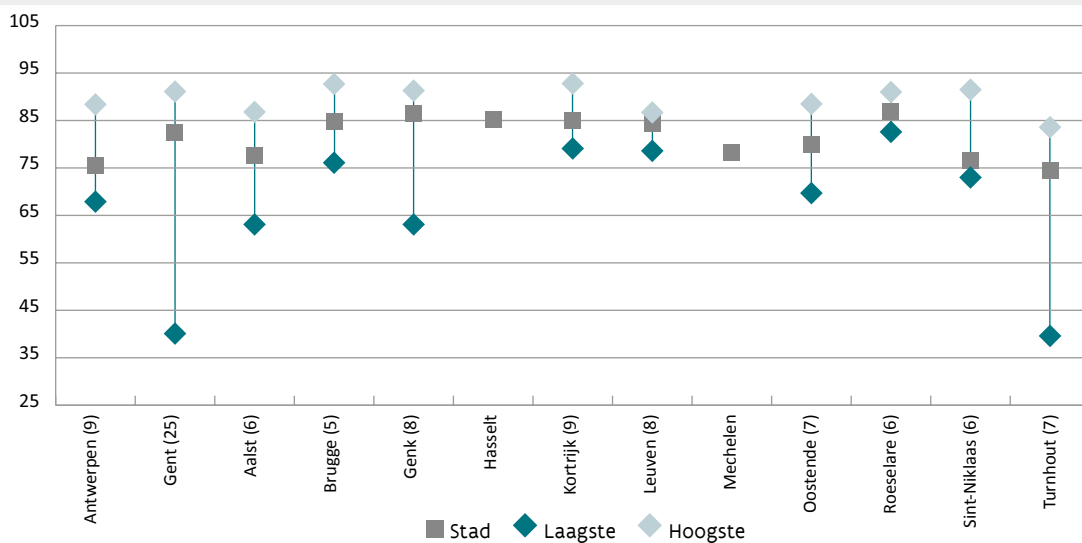
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey. De stadsdeelresultaten zijn terug te vinden op de respectievelijke websites van de betrokken steden.

Aandeel inwoners dat vindt dat er voldoende huisartsen zijn in de eigen buurt, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	89	84	77	76
Gent	89	86	82	82
Aalst	94	85	82	78
Brugge	94	87	86	85
Genk	92	88	87	85
Hasselt	92	87	86	86
Kortrijk	94	86	85	85
Leuven	93	88	85	84
Mechelen	91	84	79	78
Oostende	92	87	82	80
Roeselare	91	85	87	87
Sint-Niklaas	92	82	76	77
Turnhout	87	80	74	74
Totaal 13 steden	91	85	81	80

Bron: survey Stadsmonitor.

Aandeel inwoners dat vindt dat er voldoende huisartsen zijn in de eigen buurt in 2017, naar stadsdeel, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die vinden dat er voldoende huisartsen zijn in de eigen buurt en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevroegd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevroegd.

Bron: survey Stadsmonitor.

SUBJECTIEVE GEZONDHEID

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zich over het algemeen gezond voelt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad voorgelegd: 'Hoe is je gezondheid over het algemeen?':

Respondenten konden antwoorden met 'heel erg slecht', 'slecht', 'redelijk', 'goed', 'heel erg goed'. Respondenten die antwoordden met 'goed' en 'heel erg goed', werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Een goede gezondheid is een basisvoorwaarde om volwaardig te functioneren en te participeren aan de maatschappij. Ze is ook van belang voor het psychisch welbevinden van inwoners. Hiernaast is een goede gezondheid ook een resultante van een leefbare omgeving (intentie 3.7). Het streefdoel hierbij is dat alle stedelingen zonder uitzondering zich in een zo goed mogelijke gezondheid bevinden, waar ze ook in de stad wonen (intentie 2.1 en 5.7).

De indicator wordt het best samen gelezen met o.a. [Psychische gezondheid](#), [Antibioticumconsumptie](#), [Huisartsbezoek](#), [Tandartsbezoek](#), [Chronische aandoening](#), [Diabetes](#), [Actief bewegen](#) en [Tevredenheid over de gezondheidsvoorzieningen](#).

In 2017 geeft 7 op de 10 stedelingen aan zich in een goede gezondheid te bevinden. Een kwart voelt zich redelijk goed, terwijl 5% zich eerder slecht tot zeer slecht voelt. Het verschil tussen de steden is eerder beperkt. In Leuven en Gent geeft bijna 3 op de 4 stadsbewoners aan zich gezond tot zeer gezond te voelen, in Genk en Oostende nog 2 op de 3. In Gent en Genk lopen de verschillen tussen de stadsdelen op tot boven de 15 procentpunten. Op Antwerpen na – waar het verschil tussen het district met het hoogste cijfer en het laagste cijfer 4 procentpunten bedraagt – schommelt het verschil tussen de stadsdelen in de andere steden rond 10 procentpunten.

Mannen (73%) voelen zich iets gezonder dan vrouwen (70%). Het verschil tussen hooggeschoolden (81%) en laaggeschoolden (58%) is heel wat groter. Naar verwachting neemt het zich gezond voelen af met de leeftijd. Niet-Belgen (79%) geven aan zich gezonder te voelen dan Belgen (70%), eigenaars (73%) meer dan huurders (66%).

Ten opzichte van 2011 en 2014 is de subjectieve gezondheid iets afgenomen. De grootste terugval ten opzichte van 2014 is er in Mechelen en Sint-Niklaas.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

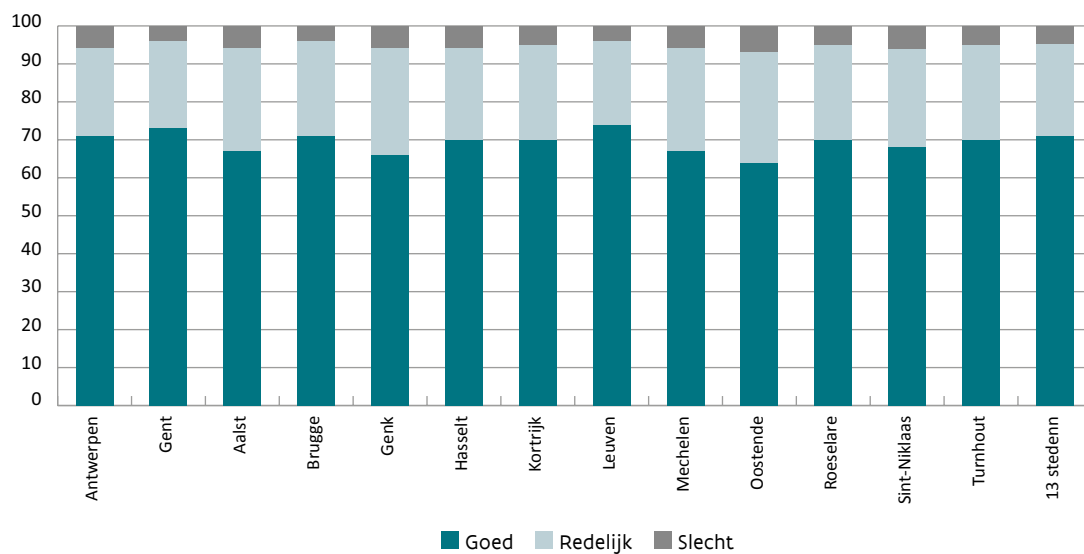
De stadsdeelresultaten zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

Aandeel inwoners met een goede gezondheid, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	72	74	71
Gent	74	76	73
Aalst	71	72	67
Brugge	75	75	71
Genk	71	71	66
Hasselt	76	75	70
Kortrijk	76	72	70
Leuven	76	78	74
Mechelen	73	75	67
Oostende	68	68	64
Roeselare	72	75	70
Sint-Niklaas	71	75	68
Turnhout	74	74	71
Totaal 13 steden	73	74	70

Bron: survey Stadsmonitor.

Subjectieve gezondheid, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners met weinig tot geen psychische problemen.

In de survey van de Stadsmonitor 2017 werden volgende vragen over de voorbije week aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad voorgelegd: 'Was je gelukkig?', 'Heb je van het leven genoten?', 'Heb je slecht geslapen?', 'Had je het gevoel dat je niet op gang kon komen?', 'Voelde je je droevig?', 'Voelde je je eenzaam?', 'Voelde je dat alles wat je deed met moeite ging?', 'Voelde je je gedeprimeerd?'

Respondenten konden antwoorden met 'zelden of nooit', 'soms', 'vaak' of 'altijd of bijna altijd'. De 8 items vormen een ingekorte versie van de CES-D-schaal (Center of Epidemiological Studies Depression Scale) die depressieve klachten in beeld brengt. Na hercodering van de eerste 2 positieve items, werd een gemiddelde score per respondent berekend. Enkel respondenten die minstens op 5 items hebben geantwoord, werden in de resultaten opgenomen. Op basis van de gemiddelde scores werd een driedeling gemaakt met een onderscheid tussen personen met weinig of geen psychische problemen, lichte tot beperkte psychische problemen en matig tot zware psychische problemen.

Voor meer informatie over de schaal: <http://cesd-r.com/>

Toelichting

Een goede psychische gezondheid is een basisvoorwaarde om volwaardig te functioneren en te participeren in de maatschappij. Ze is ook van belang voor het psychisch welbevinden van inwoners. Hiernaast is een goede psychische gezondheid ook een resultante van een leefbare omgeving (intentie 3.7). Het streefdoel hierbij is dat alle stedelingen zonder uitzondering zich in een zo goed mogelijke gezondheid bevinden, waar ze ook in de stad wonen (intentie 2.1 en 5.7).

De indicator wordt het best samen gelezen met o.a. [Subjectieve gezondheid](#), [Actief bewegen](#) en [Tevredenheid over de gezondheidsvoorzieningen](#).

In 2017 voelt 3 op de 4 stedelingen zich gelukkig en

bijna evenveel hebben de week, voorafgaand aan de bevraging, van het leven genoten. Een kwart van de stedelingen klaagt er wel over slecht geslapen te hebben en een vijfde vindt van zichzelf moeilijk op gang te kunnen komen. Iets minder dan 10% voelt zich droevig, eenzaam of regelmatig tot dikwijls depressief. De CES-D8-schaal, op basis van de 8 items, geeft aan dat 40% van de stedelingen weinig tot geen psychische problemen rapporteert, 45% meldt lichte tot beperkte problemen, 15% wordt geconfronteerd met matige tot zware psychische problemen. De verschillen tussen de steden zijn relatief beperkt. Er is een verschil van 4 procentpunten tussen de hoogste (17%) en de laagst scorende stad (13%). In Genk, Gent en Leuven bedragen de binnenstedelijke verschillen meer dan 10 procentpunten.

Vrouwen (17%) worden vaker met psychische problemen geconfronteerd dan mannen (12%). Het aandeel personen met matige tot zware psychische problemen ligt bij laaggeschoolden (20%) dubbel zo hoog als bij hooggeschoolden (10%). Tussen 18 en 24 jaar en boven 75 jaar geeft men meer klachten aan dan op andere leeftijden. Van de alleenstaanden, zowel met als zonder kinderen, geeft circa een kwart aan psychische problemen te hebben. Wie werkt (10%) kampt vaker met psychische problemen dan wie niet werkt (19%).

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey. De stadsdeelresultaten zijn terug te vinden op de respectievelijke websites van de betrokken steden.

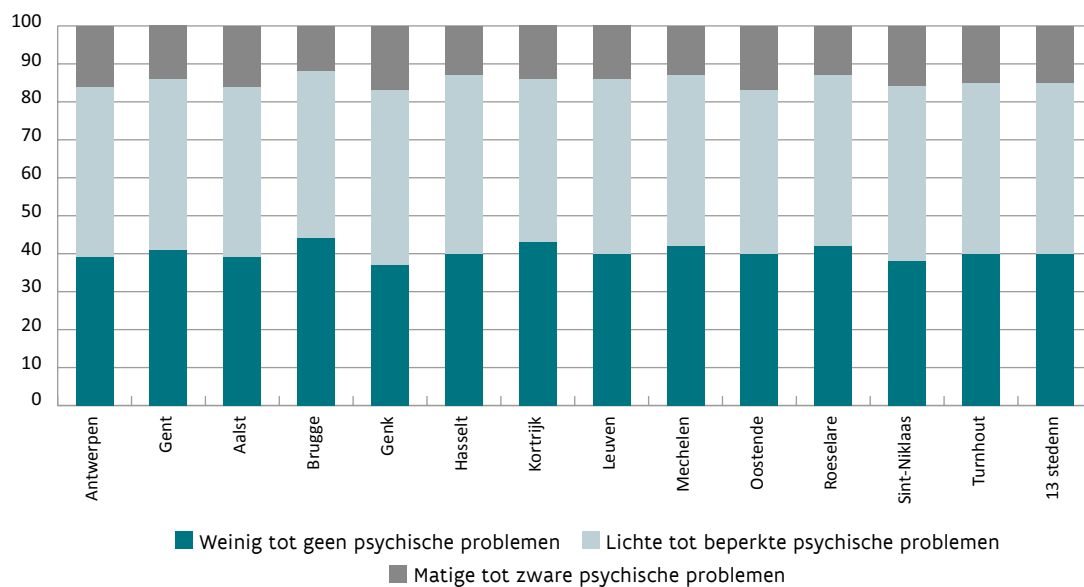
Bij de verdeling van de gemiddelde scores (1 minimum, 4 maximum) in 3 categorieën werd volgende indeling gebruikt: 1 tot 1,5 'weinig tot geen psychische problemen'; meer dan 1,5 tot 2,25 'lichte tot beperkte psychische problemen' en meer dan 2,25 tot 4 'matige tot zware psychische problemen'.

Psychische gezondheid de voorbije week, in 2017, in %.

	Gelukkig	Leven genoten	Slecht geslapen	Niet op gang komen	Droevig	Eenzaam	Alles kost moeite	Depressief
Antwerpen	75	71	25	20	10	9	15	9
Gent	75	71	25	18	9	8	11	8
Aalst	73	69	29	19	10	8	13	9
Brugge	80	76	25	17	7	7	12	6
Genk	75	74	27	20	11	9	15	10
Hasselt	78	75	24	19	7	6	13	6
Kortrijk	79	75	27	18	8	7	12	7
Leuven	75	69	26	17	9	8	12	7
Mechelen	76	71	27	15	8	9	13	7
Oostende	73	72	29	20	11	10	16	10
Roeselare	78	73	27	17	8	8	12	7
Sint-Niklaas	77	71	27	19	9	8	14	7
Turnhout	76	73	26	18	10	8	13	7
Totaal 13 steden	76	72	26	19	9	8	13	8

Bron: survey Stadsmonitor

Psychische problemen, CES-D8-schaal, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat gezondheidsuitgaven niet op tijd kan betalen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Is het gedurende het afgelopen jaar voorgekomen dat jij of een ander persoon van het gezin één of meer gezondheidsuitgaven niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen?'

De respondenten konden antwoorden met 'neen, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen' en 'ja, het is al eens voorgekomen dat de rekening niet (op tijd) kon betaald worden'.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn zorg en opvang voor iedereen financieel haalbaar. Bij het wegwerken van drempels, ook financiële drempels en het bestrijden van armoede en uitsluiting is de financiële toegankelijkheid een belangrijk aspect (intenties 2.1 en 2.6).

Deze indicator leest men best samen met indicatoren die armoede en betalingsmoeilijkheden in beeld brengen, zoals [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#),

[Betaalbaarheid van het wonen: woonquote](#), [Betaalbaarheid van het wonen: betalingmoeilijkheden](#) en [Personen met overmatige schuldenlast](#).

Gemiddeld 7% van de inwoners van de 13 steden geeft aan het voorbije jaar problemen te hebben gehad om gezondheidsuitgaven tijdig te betalen.

In Antwerpen geeft 10% van de inwoners aan gezondheidsuitgaven niet tijdig betaald te hebben, in Brugge is dat 4%. De andere steden liggen daar tussenin. In de tijd zien we een gevarieerd beeld. Voor de 13 steden samen lijkt het aandeel vrij stabiel. Toch zijn er 6 steden waar het aandeel doorheen de tijd stijgt, en 5 waar het aandeel daalt.

Naar geslacht is er geen verschil, maar inwoners van de steden met een lager opleidingsniveau, jongere en vooral midden leeftijdsgroepen (35-54 jaar), alleenwonenden met kinderen, inwoners zonder betaald werk, huurders en niet-Belgen geven meer dan de andere groepen in de steden aan het afgelopen jaar een gezondheidsrekening niet (tijdig) betaald te hebben.

Aandachtspunten

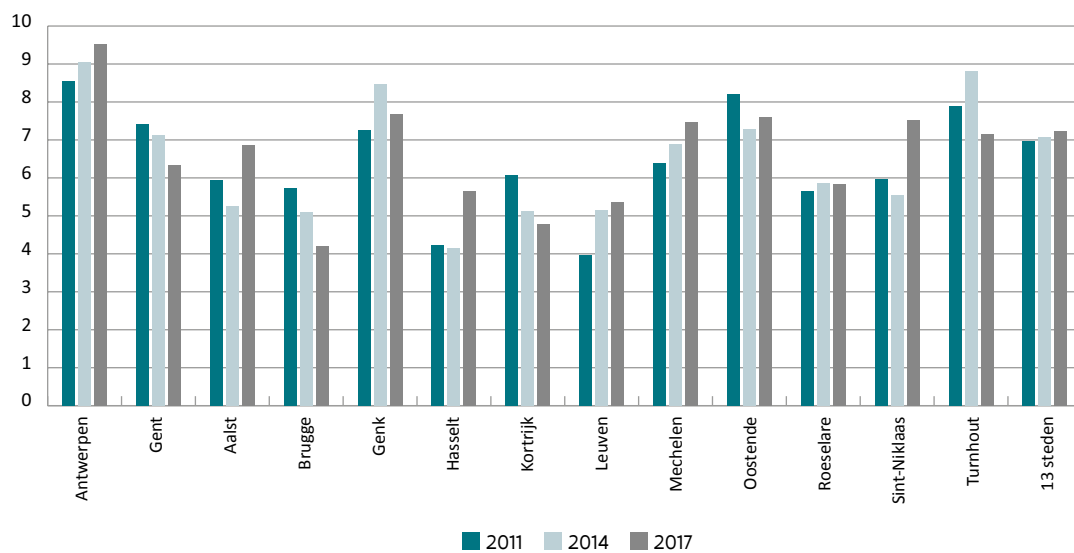
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie de leeswijzer survey.

Betaalbaarheid van gezondheidszorg, aandeel dat niet tijdig kon betalen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	9	9	10
Gent	7	7	6
Aalst	6	5	7
Brugge	6	5	4
Genk	7	8	8
Hasselt	4	4	6
Kortrijk	6	5	5
Leuven	4	5	5
Mechelen	6	7	7
Oostende	8	7	8
Roeselare	6	6	6
Sint-Niklaas	6	6	8
Turnhout	8	9	7
Totaal 13 steden	7	7	7

Bron: survey Stadsmonitor

Betaalbaarheid van gezondheidszorg, aandeel dat niet tijdig kon betalen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER GEZONDHEIDSVORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is met het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van de inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over gezondheidsvoorzieningen in je stad (huisarts, apotheker, ziekenhuis, ziekenfonds)?'.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'eerder ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden'.

Respondenten die antwoordden met 'eerder tevreden' en 'zeer tevreden' worden in de teller opgenomen.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan gezondheidsvoorzieningen zoveel mogelijk aan op de vraag (intentie 1.1). Alle mensen met gezondheidsklachten of met vragen over hun gezondheid moeten een beroep kunnen doen op voorzieningen op maat, die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. Deze voorzieningen moeten betaalbaar en bereikbaar zijn en ook voldoende aangepast om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan. Wanneer de inwoners tevreden zijn over de gezondheidsvoorzieningen in de stad, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien.

Deze indicator leest men best samen met [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#), [Tevredenheid over ouderenvoorzieningen](#) en [Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt](#), [Subjectieve gezondheid](#), [Psychische gezondheid](#), [Antibioticumconsumptie](#), [Huisartsbezoek](#), [Tandartsbezoek](#), [Chronische aandoening](#) en [Diabetes](#).

Meer dan 90% van de inwoners van de 13 centrumsteden is tevreden over de gezondheidsvoorzieningen in

de stad. 3% is het daar helemaal niet mee eens en nog eens 7% antwoordt neutraal. Het aandeel tevreden inwoners is het hoogst in Roeselare en Genk. Het laagste aandeel inwoners dat tevreden is over de gezondheidsvoorzieningen treffen we aan in Antwerpen, Aalst en Turnhout die ondanks de lagere cijfers nog altijd hoge tevredenheidscijfers kennen. In de steden zijn de inwoners meer tevreden dan gemiddeld in Vlaanderen.

De groep van inwoners die aangeeft ontevreden te zijn is het grootst in Turnhout met 4% en het kleinst in Genk.

In vergelijking met vorige metingen neemt de tevredenheid over de gezondheidsvoorzieningen af, maar blijft boven de 90%. In Antwerpen, Gent, Aalst en Oostende neemt het aantal tevreden inwoners sinds de meting van 2011 af met 4 procentpunt. In Mechelen blijft het aandeel over de 3 meetpunten constant op 92% en in Sint-Niklaas is de daling tussen 2011 en 2014 sindsdien weer helemaal omgedraaid, het is de enige stad met een groter aandeel tevredenen in 2017 in vergelijking met 2011.

Vrouwen, hoger opgeleiden, Belgische inwoners en diegenen die eigenaar zijn, zijn het meest tevreden over de gezondheidsvoorzieningen in de stad.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie de leeswijzer survey.

De vraagstelling tussen Stadsmonitor en Gemeentemonitor verschilt licht. In de Stadsmonitor werd gevraagd naar gezondheidsvoorzieningen in de stad (huisarts, apotheker, ziekenhuis, ziekenfonds). In de Gemeentemonitor werd gevraagd naar de gezondheidsvoorzieningen (huisarts, tandarts, ...) in de gemeente.

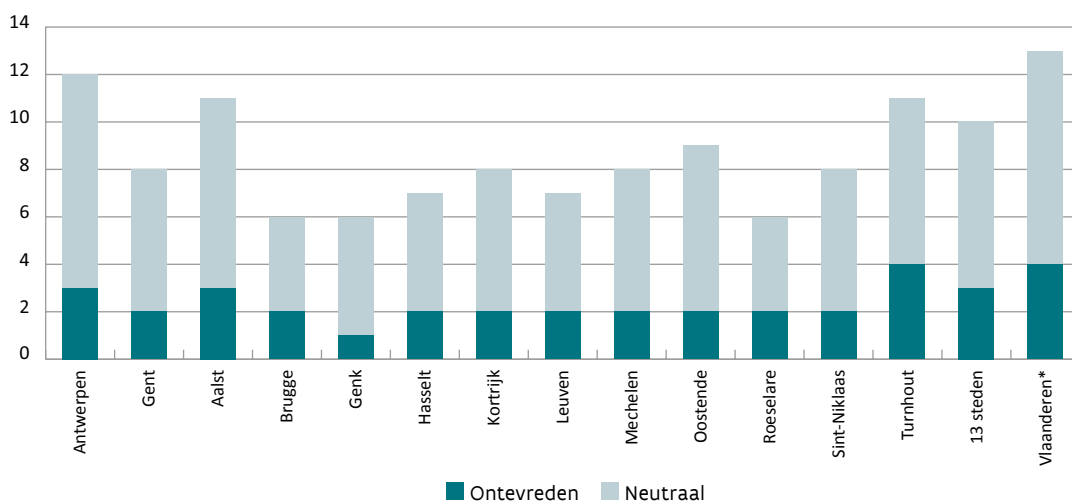
Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen in de stad, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	91	88	88
Gent	95	93	91
Aalst	93	91	89
Brugge	94	94	93
Genk	94	91	94
Hasselt	95	91	93
Kortrijk	93	92	92
Leuven	95	95	93
Mechelen	92	92	92
Oostende	94	94	90
Roeselare	95	93	95
Sint-Niklaas	91	88	92
Turnhout	92	90	89
13 steden	93	91	91
Vlaanderen*	/	/	87

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt licht. Zie aandachtspunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over de gezondheidsvoorzieningen in de stad, de ontevreden en neutrale respondenten, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling verschilt licht. Zie aandachtspunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Hoofdstuk 8

Samenleven

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be

Hoofdstuk 8 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van samenleven opvolgen. In een leefbare en duurzame stad is de buurt de plaats bij uitstek waar menselijk contact in al zijn diversiteit plaats vindt. Een sterk sociaal weefsel heeft een positieve invloed op het vertrouwen van mensen in de samenleving, op betrokkenheid en op participatie in de buurt of stad. Het heeft ook invloed op zelforganisatie, het maatschappelijk engagement en het veiligheidsgevoel van burgers. Sociale contacten, zeker met stadsbewoners met een buitenlandse herkomst, dragen bij tot meer openheid en tolerantie. Verschillende van onderstaande indicatoren geven een indicatie van de aanwezige sociale cohesie. Andere indicatoren geven een indicatie van de burgerbetrokkenheid. Omdat buurtintegratie de veiligheid en het veiligheidsgevoel bevordert, beschrijven verschillende indicatoren de feitelijke veiligheid en de mate waarin stadsbewoners problemen zoals vandalisme, criminaliteit.... ervaren.

INDICATOR	Link met intenties van de visie							Pagina
INTENSITEIT VAN CONTACTEN	2.1	2.2	2.3	2.7				330
SOCIALE INTEGRATIE IN DE BUURT	2.2	2.7	2.8	5.4	5.7			332
DEELNAME AAN BUURTACTIVITEITEN	2.1	2.2	2.3	2.7	5.1	5.4	5.7	334
ACTIEF IN BEWONERSGROEP	2.1	5.1	5.4	5.7				336
TEVREDENHEID OVER HET CONTACT IN DE BUURT	2.1	2.2	2.3	2.4	2.7	3.3		338
PARTICIPATIE IN HET VERENIGINGSLEVEN	1.1	2.1	2.2	2.4	2.7	5.1	5.4	340
ACTIEVE BETROKKENHEID VAN DE BURGER	1.6	2.1	5.1	5.4	5.7			342
VERTROUWEN IN DE MEDEMENS	2.1	2.3	2.4	2.7	2.8	5.4		344
VRIJWILLIGERSWERK	2.5	2.7	5.1	5.4				346
DIVERSITEIT BIJ HET STADSPERSONEEL NAAR GESLACHT	2.4							348
DIVERSITEIT BIJ HET STADSPERSONEEL NAAR HERKOMST	2.4							350
DIVERSITEIT BIJ HET STADSPERSONEEL NAAR LEEFTIJD	2.4							352
HOUDING TEGENOVER VERSCHILLENDE CULTUREN	2.3	2.4	2.7					354
CRIMINALITEITSGRAAD	2.8	3.7						356
ALGEMEEN ONVEILIGHEIDSGEVOEL	2.7	2.8	3.7	5.7				358
MIJDGEDRAG OP BEPAALDE PLEKKEN	2.7	2.8	3.7	5.7				360
BUURTPROBLEMEN: LASTIG GEVALLEN WORDEN OP STRAAT	2.8	3.8						362
BUURTPROBLEMEN: LAWAAIHINDER	2.8	3.8						364
BUURTPROBLEMEN: MILIEUHINDER	2.8	3.7						366
BUURTPROBLEMEN: VANDALISME	2.8	3.8						368
BUURTPROBLEMEN: VERKEERSHINDER	2.8	3.8						370
BUURTHINDER	2.8	3.3	3.7	5.7				372

INTENSITEIT VAN CONTACTEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat minstens wekelijks contact heeft met niet-inwonende familie, vrienden/kennissen of buren en met mensen van Belgische en niet-Belgische herkomst.

In de survey van de Stadsmonitor werden aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad volgende vragen gesteld: 'Hoe dikwijls ontmoet je bij je thuis of elders 1) niet-inwonende familie, 2) vrienden of kennissen, 3) buren?' en daarnaast 'Hoe dikwijls heb je een praatje in je buurt met mensen van Belgische afkomst en mensen van niet-Belgische afkomst?'.

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'een uitzonderlijke keer', 'maandelijks', 'meermaals per maand', 'wekelijks', 'meermaals per week' of 'dagelijks'. Respondenten die met 'wekelijks', 'meermaals per week' of 'dagelijks' hebben geantwoord, werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Naast formele sociale contacten kunnen ook informele sociale contacten bijdragen tot sociale cohesie in de stad (intentie 2.7). Gebrek aan sociaal contact kan een aanwijzing zijn van isolement en vereenzaming (intentie 2.1 en 2.2). Sociale contacten, zeker met personen met een buitenlandse herkomst, kunnen bijdragen tot meer openheid en tolerantie (intentie 2.3) in een steeds meer diverse stedelijke omgeving. Deze indicator heeft daardoor verschillende linken met de sociale intenties en bekommernissen van de Stadsmonitor.

Deze indicator kan best samen gelezen worden met de verschillende participatie-indicatoren zoals [Participatie in het verenigingsleven](#) en de indicatoren [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), [Sociale integratie in de buurt](#) en [Houding tegenover verschillende culturen](#).

In 2017 ontmoet iets minder dan de helft van de stadsbewoners minstens wekelijks familie, vrienden of buren thuis of elders. Stedelingen hebben meer contact met niet-inwonende familie dan met vrienden en buren. Een derde van de stadsbewoners heeft minstens wekelijks contact met niet-inwonende familieleden, iets meer dan een kwart met vrienden en iets minder dan een zesde ontmoet wekelijks buren. Bijna de helft slaat minstens

wekelijks een praatje in zijn buurt met iemand van Belgische herkomst, dit valt terug tot een vijfde voor een praatje met personen met een niet-Belgische herkomst.

In Genk en Hasselt ligt de intensiteit van de contacten met familie, vrienden en buren het hoogst. In Antwerpen, Gent, Leuven en Oostende ontmoet men minder frequent familie. In Oostende liggen ook de contacten met vrienden lager. Dit geldt ook voor Sint-Niklaas, Roeselare en Aalst. 60% zegt uitzonderlijk buren thuis of elders te ontmoeten. Een kwart heeft weinig tot geen contact met familie en vrienden. Inwoners van Oostende hebben de minste contacten.

In Genk loopt het praten met personen van niet-Belgische herkomst op tot meer dan een derde, in Antwerpen heeft een kwart regelmatig contact met niet-Belgen, in Roeselare minder dan een tiende.

Globaal is er een terugval van het aantal intensieve contacten met familie, vrienden en buren. Dit weerspiegelt zich ook in een daling van de wekelijkse praatjes met buren van Belgische herkomst en een stagnatie van de praatjes met buren van niet-Belgische herkomst.

Voor contacten met familie, vrienden en buren is er een duidelijk verschil naar geslacht: vrouwen hebben vaker minstens wekelijks informele contacten dan mannen. Ook naar leeftijd is er een verschil: jongeren scoren beduidend hoger dan ouderen, al heeft dit voorname-lijk te maken met veel meer contacten met vrienden. Opleiding en nationaliteit zorgen niet voor significante verschillen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

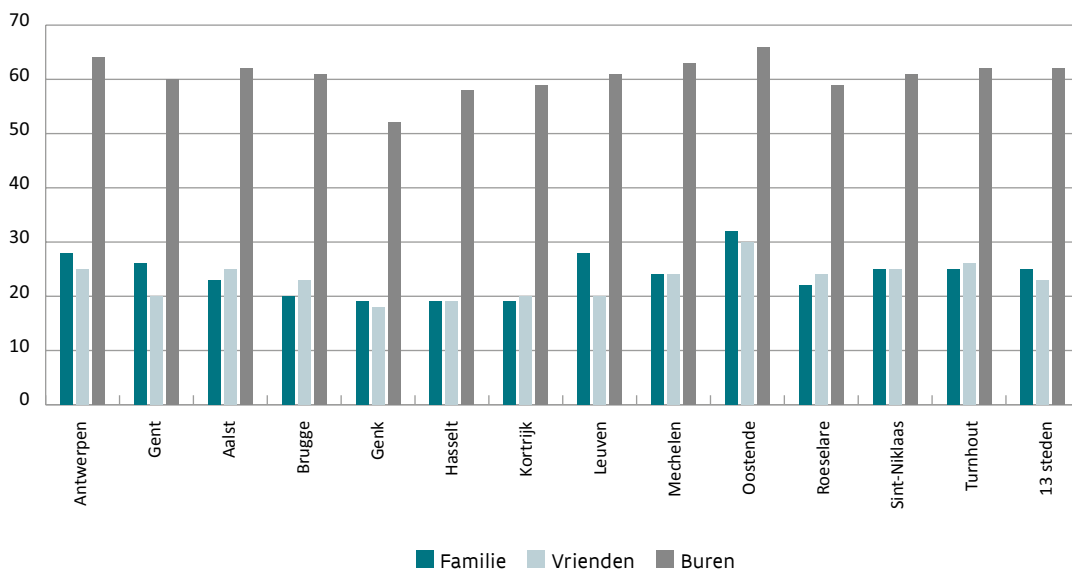
Er werd in de survey van de Stadsmonitor gevraagd naar 'ontmoetingen thuis of elders'. Wat beschouwd kan worden als een 'ontmoeting' wordt overgelaten aan de beoordeling van de respondent. Mogelijks worden bepaalde korte contacten zoals bijvoorbeeld een praatje maken met de buren door een deel van de respondenten hier niet gerapporteerd. Ook de inschatting of mensen van Belgische en niet-Belgische afkomst zijn, wordt aan de respondent overgelaten.

Intensiteit van contacten: minstens wekelijks contact met niet-inwonende familie, vrienden/kennissen of buren, Belgen en niet-Belgen, in 2014 en 2017, in %.

	Contact met familie, vrienden of buren		Buurtpraatje Belgen		Buurtpraatje niet Belgen	
	2014	2017	2014	2017	2014	2017
Antwerpen	48	44	52	46	30	26
Gent	50	46	50	43	18	18
Aalst	51	48	54	49	13	13
Brugge	45	47	52	48	10	10
Genk	62	55	58	51	41	35
Hasselt	56	51	56	54	16	18
Kortrijk	55	51	53	50	12	13
Leuven	50	46	48	43	19	18
Mechelen	50	51	50	45	18	21
Oostende	43	42	51	50	11	14
Roeselare	54	46	55	49	10	9
Sint-Niklaas	53	46	57	46	17	16
Turnhout	52	48	52	46	17	17
Totaal 13 steden	50	46	52	47	21	20

Bron: survey Stadsmonitor.

Intensiteit van contacten per soort contact: nooit of uitzonderlijk contact met niet-inwonende familie, vrienden/kennissen of buren, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

SOCIALE INTEGRATIE IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat sterk, matig of zwak sociaal geïntegreerd is in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende 5 stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- 'Mensen in mijn buurt zijn te vertrouwen.'
- 'Ik voel mij thuis bij de mensen die in deze buurt wonen.'
- 'Ik heb veel contact met mijn directe burens.'
- 'Mensen in mijn buurt zijn bereid hun burens te helpen.'
- 'Ik heb veel contact met andere buurtbewoners.'

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'.

Op basis van de gemiddelde scores op de 5 uitspraken wordt een onderscheid gemaakt tussen personen die sterk, matig of zwak geïntegreerd zijn in de buurt. In de berekeningen worden enkel die respondenten opgenomen die minstens 3 van de 5 stellingen hebben beoordeeld.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad hebben een sterk sociaal weefsel en persoonlijke netwerken een positieve invloed op het vertrouwen van mensen in de medemens en de samenleving in het algemeen (intentie 2.7). Bovendien kunnen sterke persoonlijke netwerken zorgen voor ondersteuning, een sterkere identiteit (intentie 2.2) en een toename van de betrokkenheid (intentie 5.4). Een hoge mate van buurtintegratie bevordert ook de veiligheid en het veiligheidsgevoel (intentie 2.8). Omdat de indicator de buurtbetrokkenheid meet, is het belangrijk om binnen de stad mogelijke verschillen tussen buurten in beeld te brengen (intentie 5.7).

Men leest deze indicator best samen met andere indicatoren zoals [Vertrouwen in de medemens](#), [Intensiteit van contacten](#), [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), [Deelname aan buurtactiviteiten](#) en [Participatie in het verenigingsleven](#).

In 2017 geldt voor iets meer dan een derde van de steden dat ze sterk geïntegreerd zijn in de buurt waar ze wonen. In de grootsteden en Oostende ligt het iets lager, in Hasselt bijna de helft van de bevolking. Zowel globaal als per stad zijn er over de jaren heen weinig grote schommelingen. Enkel Hasselt en Brugge kennen een markante toename van de buurtintegratie.

In Leuven en Oostende ligt het aantal zwak geïntegreerde bewoners met een kwart van de bevolking het hoogst, gevolgd door Turnhout en de grootsteden Antwerpen en Gent. De verschillen binnen de steden zijn over het algemeen groter dan deze tussen de steden onderling. Meestal scoren de stadskernen minder goed terwijl de landelijke wijken van de stad relatief hoog scoren.

In 2017 zijn vrouwen significant meer geïntegreerd in de buurt dan mannen. Op de jongste leeftijdsgroep (<18 jaar) na, neemt met de leeftijd ook de buurtintegratie toe. Het opleidingsniveau heeft geen invloed. De gezinssituatie zorgt wel voor grote verschillen; zo ligt de buurtintegratie het hoogst bij samenwonenden met partner en kinderen en het laagst bij alleenwonenden zonder kinderen en personen die samenwonen met vrienden. Eigenaars scoren opmerkelijk hoger dan huurders. Globaal genomen is de integratie van de Belgen hoger dan deze van de niet-Belgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De resultaten van de stadsdelen zijn te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

De 5 stellingen vertonen voldoende interne samenhang zodat zij samengebracht kunnen worden tot één samengestelde variabele (Cronbach's alpha 0,87).

De indeling in sterk, matig en zwak is een afweging op basis van de gemiddelde scores (minimum 1, maximum 5): wie lager dan 3 scoorde wordt tot de zwak geïntegreerden gerekend, tussen 3 en 5 is matig geïntegreerd en vanaf 4 is men sterk geïntegreerd. Deze berekening wijkt af van de voorgaande edities van de Stadsmonitor. De berekeningswijze werd wel retroactief toegepast op de verschillende edities.

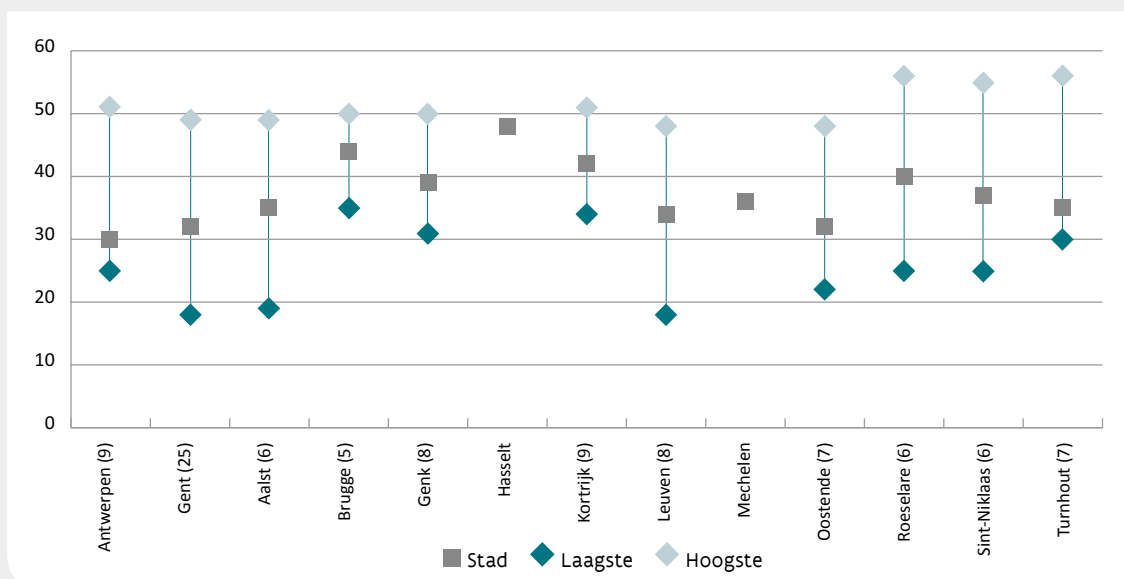
De antwoorden op de afzonderlijke stellingen zijn terug te vinden op de webversie van de Gemeente- en Stadsmonitor.

Sterke sociale integratie in de buurt, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	30	29	30
Gent	30	33	32
Aalst	34	36	35
Brugge	41	39	44
Genk	40	40	39
Hasselt	40	43	48
Kortrijk	40	42	42
Leuven	32	35	34
Mechelen	34	39	36
Oostende	32	31	32
Roeselare	43	42	40
Sint-Niklaas	37	40	37
Turnhout	33	35	35
Totaal 13 steden	34	35	35

Bron: survey Stadsmonitor.

Sterke sociale integratie in de buurt, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die sterk geïntegreerd zijn in de buurt en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevroegd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevroegd.

Bron: survey Stadsmonitor.

DEELNAME AAN BUURTACTIVITEITEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar heeft deelgenomen aan een buurtactiviteit.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Heb je de voorbije 12 maanden deelgenomen aan een buurtactiviteit (vb. buurtfeest, wandeltocht, bbq met burenschoonmaakactie)?'

Respondenten konden antwoorden met: 'ja', 'neen' of 'neen, hier worden geen buurtactiviteiten georganiseerd'. Wie 'ja' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Een belangrijk aspect van sociale cohesie in de stad is de betrokkenheid van de bewoners bij hun buurt. Naast actieve betrokkenheid door het zelf (mee) opzetten van activiteiten kan de loutere aanwezigheid of deelname aan activiteiten de cohesie en solidariteit binnen de buurt versterken (intentie 2.7) en de identificatie met de buurt in de hand werken (intentie 2.2). Daarbij is het belangrijk na te gaan wie deelneemt en wie niet (intentie 2.1) en of de participatie in alle buurten gebeurt (intentie 5.7). Deelnemen kan een opstap zijn tot het nemen van initiatief (intentie 5.1) en zorgen voor meer engagement en betrokkenheid bij ontwikkelingen in de stad en de buurt (intentie 5.4). Dit kan vooral in buurten met hoge diversiteit zorgen voor meer tolerantie tegenover personen met een andere culturele achtergrond (intentie 2.3).

Deze indicator belicht een lichte vorm van participatie en betrokkenheid bij de buurt. De indicator werd toegevoegd om – naast lidmaatschap – ook een andere vorm van participatie in beeld te brengen. Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, kan deze indicator best samen bekeken worden met de indicatoren [Participatie in het](#)

[verenigingsleven](#), [Sociale integratie in de buurt](#) en [Actieve betrokkenheid van de burger](#). De indicator hangt ook samen met [Intensiteit van contacten](#), [Tevredenheid over het contact in de buurt](#), [Voldoende activiteiten voor kinderen en jongeren](#) en [Voldoende activiteiten voor ouderen](#).

30% van de stedelingen heeft het voorbije jaar deelgenomen aan een buurtactiviteit. Bijna de helft zegt dit niet te hebben gedaan, terwijl de overigen aangeven dat in hun buurt geen activiteiten worden georganiseerd. De hoogste participatiecijfers zien we in Hasselt, Gent, Genk en Leuven, waar minstens 1 op de 3 inwoners in 2017 deelneemt aan buurtactiviteiten. In Oostende neemt slechts een vijfde deel aan buurtactiviteiten, in Sint-Niklaas een kwart. In Aalst en Sint-Niklaas geeft meer dan 30% aan dat er geen buurtactiviteiten georganiseerd worden.

De deelname aan buurtactiviteiten neemt over de verschillende metingen lichtjes toe, met een uitgesproken stijging in Aalst, Gent en Hasselt. In Antwerpen, Genk, Oostende en Turnhout is er eerder een stagnatie.

De binnenstedelijke verschillen zijn vrij groot. In Turnhout en Sint-Niklaas lopen ze op tot bijna 30 procentpunten. Het zijn de stadskernen die doorgaans het laagst scoren. Mannen, hogeschoolden en personen met inwonende kinderen nemen vaker deel aan buurtactiviteiten dan vrouwen, laaggeschoolden en personen zonder inwonende kinderen. De jongeren (<18 jaar) en inwoners tussen 35 en 55 jaar zijn het meest actief. Belgen participeren meer dan niet-Belgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

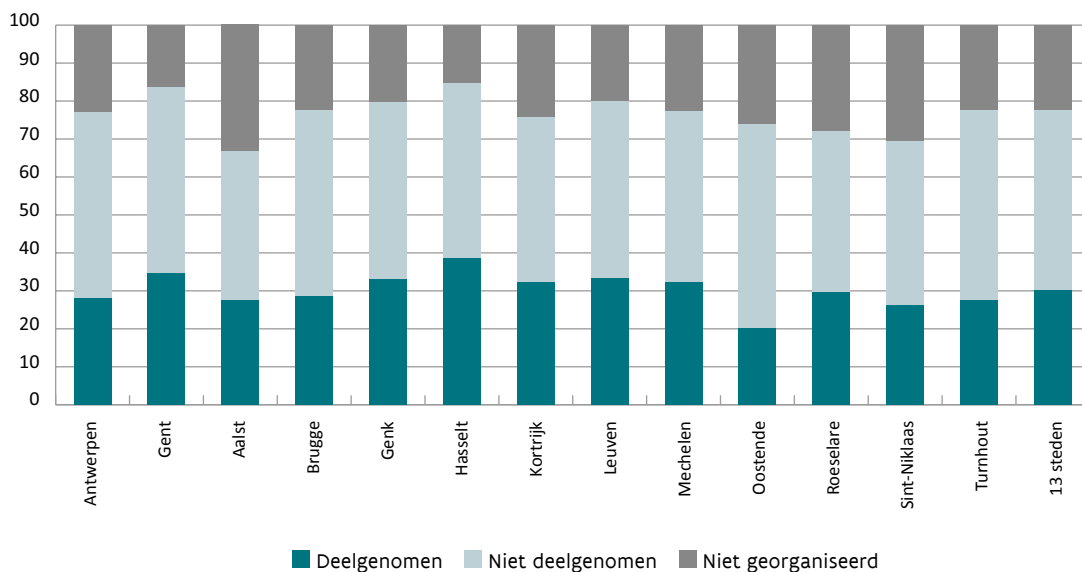
De resultaten over de stadsdelen of binnenstedelijke verschillen kan men raadplegen op de websites van de respectievelijke steden.

Deelname aan buurtactiviteiten, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	28	29	28
Gent	29	30	35
Aalst	22	26	27
Brugge	26	26	28
Genk	31	32	33
Hasselt	32	36	39
Kortrijk	28	30	32
Leuven	30	31	33
Mechelen	28	32	32
Oostende	19	19	20
Roeselare	27	30	30
Sint-Niklaas	24	23	26
Turnhout	27	29	27
Totaal 13 steden	28	29	30

Bron: survey Stadsmonitor.

Deelname aan buurtactiviteiten, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat actief is in een bewonersgroep.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Maak je deel uit van een bewonersgroep die invloed tracht uit te oefenen op het stedelijke beleid? Bewonersgroepen zijn onder meer buurtcomités, milieugroepen, dekenijen, cultuurgroepen, ...':

Respondenten konden antwoorden met: 'ja' of 'neen'. Wie 'ja' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Bewonersgroepen wijzen op zelforganisatie en burgerinitiatief (intentie 5.1). Actief zijn in een bewonersgroep is een vorm van maatschappelijke en politieke activiteit (intentie 5.4). Het geeft aan dat bewoners bekommerd zijn om de goede gang van zaken in de stad en dat zij willen mee werken aan het oplossen van stedelijke problemen. In een leefbare en duurzame stad zijn burgers betrokken bij het beleid van de stad. Dit kan door zichzelf te organiseren en/of actief deel te nemen of betrokken te zijn bij het besluitvormingsproces. Een sterke en levendige democratie op stadsniveau veronderstelt meer participatie en burgerbetrokkenheid en dit van zoveel mogelijk mensen in de stad (intentie 2.1) en in zoveel mogelijk wijken en buurten (intentie 5.7).

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren [Actieve betrokkenheid van de burger](#), [Spreiding van informatie](#), [Consultatie van inwoners](#), [Bereidheid om mee te praten over de stad](#) en [Vrijwilligerswerk](#).

8% van de stedelingen maakt in 2017 deel uit van een bewonersgroep die het beleid tracht te beïnvloeden. In Hasselt loopt dit aandeel op tot 10%, gevolgd door Gent (9%), Kortrijk, Leuven en Turnhout (telkens circa 8%). In Aalst en Oostende geeft slechts 5% aan deel uit te maken van een bewonersgroep. Over de jaren heen zijn er lichte schommelingen, enkel in Hasselt is er een verdubbeling van het aandeel inwoners dat deel uitmaakt van een bewonersgroep.

In sommige wijken zijn soms dubbel zoveel mensen actief in een bewonersgroep dan in andere. Mannen en hoogopgeleiden zijn in de meeste centrumsteden actiever in een bewonersgroep dan vrouwen. Tussen 35 en 55 jaar is men iets meer actief dan de andere leeftijdsgroepen. Van de respondenten, die aangeven vrijwilligerswerk te doen, is 18% actief in een bewonersgroep.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

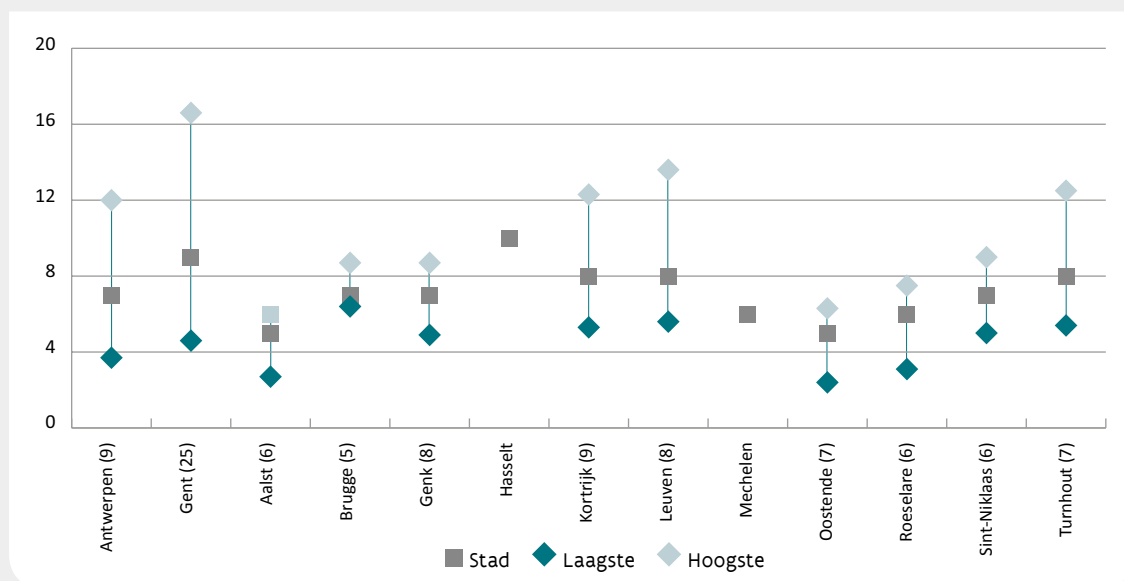
De resultaten van de stadsdelen zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

Actief in bewonersgroep, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	6	6	7	7
Gent	7	6	7	9
Aalst	6	3	5	5
Brugge	6	6	7	7
Genk	7	6	6	7
Hasselt	5	5	5	10
Kortrijk	7	4	5	8
Leuven	7	6	6	8
Mechelen	4	6	6	6
Oostende	5	4	3	5
Roeselare	8	5	7	6
Sint-Niklaas	7	6	6	7
Turnhout	6	6	7	8
Totaal 13 steden	6	6	6	8

Bron: survey Stadsmonitor.

Actief in bewonersgroep, in 2017, naar stadsdeel*, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die actief zijn in een bewonersgroep en het stadsdeel met het laagste aandeel actieven. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevroegd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevroegd.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER HET CONTACT IN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat het aangenaam is om in hun buurt met de mensen te praten.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Het is aangenaam om in mijn buurt met de mensen te praten'.

Respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens' en 'weet niet'. Wie op de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen. De categorie 'weet niet' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

Tevredenheid over contact in de buurt geeft een aanduiding van hoe aangenaam mensen het samenleven in de buurt vinden en zich betrokken voelen in hun buurt (intentie 2.2 en 2.7). In een leefbare en duurzame stad is de buurt de plaats bij uitstek waar menselijk contact in al zijn diversiteit wordt bevorderd (zowel met bekenden als met vreemden) (intentie 2.1, 2.3 en 2.4). De kwaliteit van de woonomgeving kan hier een stimulerende rol spelen (intentie 3.3).

Deze indicator wordt best samen gelezen met indicatoren zoals [Intensiteit van contacten](#), [Sociale integratie in de buurt](#) en [Tevredenheid over de buurt](#).

Iets meer dan 7 op de 10 inwoners in de 13 steden is tevreden over de sociale contacten in de buurt. Dit ligt beduidend onder het Vlaamse gemiddelde. Nog geen

10% van de respondenten geeft aan ontevreden te zijn over de sociale contacten in de buurt. In Hasselt (84%), Brugge (81%) en Genk (80%) is men – zoals bij de vorige metingen - het meest tevreden. Minst tevreden is men in Antwerpen met 68% tevredenen en 11% ontevredenen.

De tevredenheid over de contacten in de buurt lopen tussen de stadsdelen ver uit elkaar. Brugge is hier de uitzondering met een range tussen het hoogste en het laagste stadsdeel van minder dan 10 procentpunten.

De tevredenheid is – op Oostende na – in alle steden toegenomen ten opzichte van 2014. Vooral Hasselt maakt zijn dip van vorige meting goed maar ook in Brugge en Aalst is er een forse toename.

Vrouwen, ouderen en hooggeschoolden en gezinnen met inwonende kinderen zijn iets meer tevreden over de sociale contacten in de buurt. Tussen 18 en 35 jaar is men iets minder tevreden. Belgen zijn meer tevreden dan niet-Belgen. In buurten met uitsluitend of meer mensen van Belgische herkomst ligt de tevredenheid heel wat hoger dan in buurten met meer personen van vreemde herkomst. Eigenaars van de eigen woning zijn meer tevreden dan huurders.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De resultaten van de stadsdelen zijn beschikbaar op de websites van de respectievelijke steden.

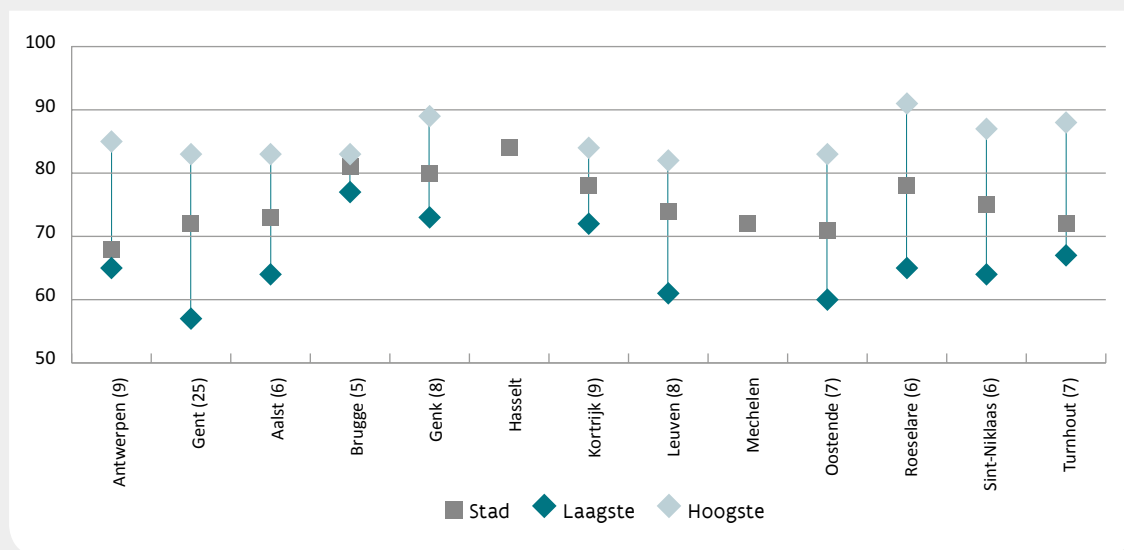
Tevredenheid over contact in de buurt, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	67	67	65	68
Gent	69	69	70	72
Aalst	71	68	67	73
Brugge	78	80	76	81
Genk	78	78	76	80
Hasselt	81	81	76	84
Kortrijk	76	76	73	78
Leuven	75	73	70	74
Mechelen	69	72	68	72
Oostende	72	71	72	71
Roeselare	73	74	75	78
Sint-Niklaas	74	72	70	75
Turnhout	73	69	69	72
Totaal 13 steden	72	71	70	73
Vlaanderen*	/	/	/	81

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over contact in de buurt, in 2017, naar stadsdeel*, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die tevreden zijn over het contact in de buurt en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevraagd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevraagd.

Bron: survey Stadsmonitor.

PARTICIPATIE IN HET VERENIGINGSLEVEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat actief lid of bestuurslid is van een vereniging.

In de survey van de Stadsmonitor werden in 2017 volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- 'Ben je lid van een sportvereniging?' Respondenten konden antwoorden met 'Geen lid', 'Passief lid (enkel lidgeld betaald)', 'Actief lid (lidgeld en actief sporten in de club)' en 'Bestuurslid (of voorzitter, secretaris, penningmeester)'.
- 'Ben je lid van een andere vereniging? Alle soorten verenigingen komen hiervoor in aanmerking (bijvoorbeeld hobby-, natuur-, jeugd-, politieke vereniging, buurtcomité, carnavalsvereniging, seniorenvereniging, ...). Respondenten konden antwoorden met 'Nee, geen lidmaatschappen'; 'Ja, ik ben passief lid (enkel lidgeld betaald)'; 'Ja ik ben actief lid (lidgeld en deelname aan activiteiten)' en 'Ja, ik ben bestuurslid'.

Respondenten konden meerdere antwoorden geven en telkens aangeven van hoeveel verenigingen ze passief, actief of bestuurslid zijn.

Wie minstens 1 keer antwoordde met 'actief lid' of 'bestuurslid' werd in de teller opgenomen. Er wordt hierbij een onderscheid gemaakt tussen wie actief lid of bestuurslid is van een sportvereniging, een andere vereniging en tenslotte of men hoe dan ook actief lid of bestuurslid is van een vereniging (sport of andere samen).

Toelichting

Een bloeiend en rijk verenigingsleven is op verschillende vlakken een meerwaarde voor de stad. Het betekent niet alleen een divers aanbod aan bijvoorbeeld vrijetijdsactiviteiten (intentie 1.1) maar het heeft een minstens even groot sociaal belang (intentie 2.2 en 2.7). Wie actief is in het verenigingsleven, en zeker wie een bestuursfunctie opneemt, geeft blijk van initiatief, maatschappelijk engagement en burgerzin (intentie 5.1

en 5.4). Belangrijk is dat zoveel mogelijk mensen met diverse achtergronden participeren (intentie 2.1 en 2.4).

De indicator kan men lezen samen met [Sportparticipatie](#), [Deelname aan buurtactiviteiten](#) en andere indicatoren die de sociale cohesie en de maatschappelijke betrokkenheid nagaan zoals [Actieve betrokkenheid van de burger](#).

In 2017 zijn in de 13 centrumsteden meer dan 4 op de 10 inwoners actief lid of bestuurslid van één of meerdere verenigingen.

Leuven, Hasselt en Brugge laten de hoogste participatiescores optekenen. In Genk, Antwerpen en Oostende ligt de participatie het laagst. In de meeste steden trekken sportverenigingen meer actieve leden aan dan andere verenigingen.

Mannen, jongeren en hoogopgeleiden zijn vaker lid van een vereniging. Tussen 25 en 55 jaar is er wel een terugval in lidmaatschappen, behalve voor sport. Terwijl meer dan een vijfde van de niet-Belgen lid zijn van een sportvereniging, loopt dit bij andere verenigingen terug tot iets meer dan 10%. Werkenden sporten meer dan niet-werkenden, terwijl niet-werkenden dan weer actiever zijn in andere verenigingen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met een aantal beperkingen. Vaak nemen personen deel aan bepaalde activiteiten van verenigingen zonder lid te zijn. Er zijn ook aanzienlijke verschillen mogelijk tussen verenigingen: qua grootte, qua structuur en cultuur, qua intensiteit (bv. 1 keer per jaar een activiteit versus wekelijkse activiteiten),

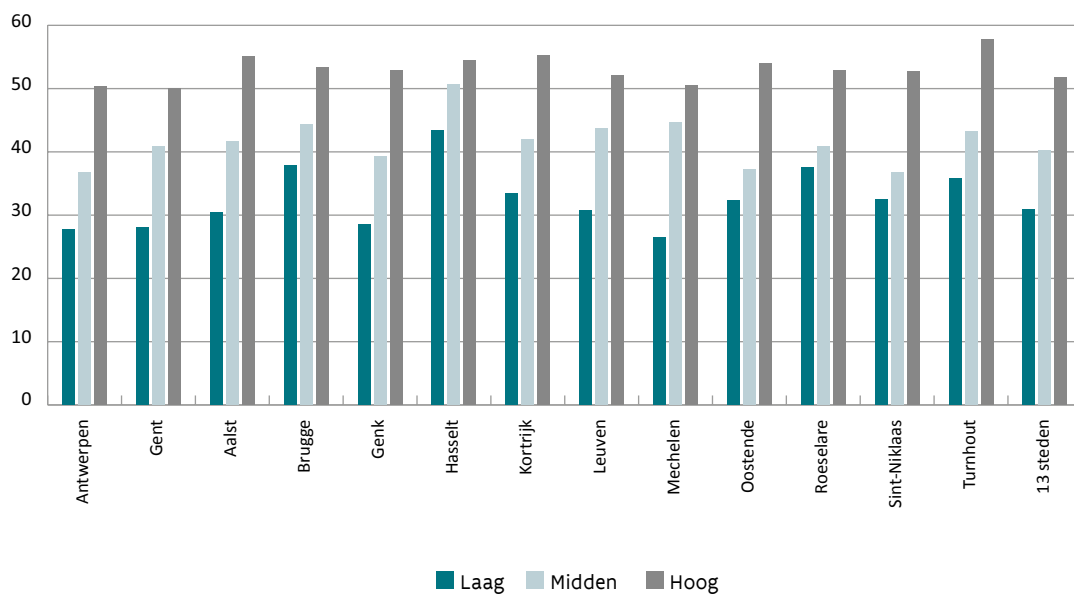
Ook in vorige edities werd het lidmaatschap van verenigingen bevraagd. Enkel in 2008 en 2011 was er een identieke vraagstelling. Vergelijken met 2014 en 2017 is daarom minder aangewezen.

Participatie in het verenigingsleven, actief lid of bestuurslid, in 2017, in %.

	Sport	Andere	Alle
Antwerpen	27	21	39
Gent	27	26	42
Aalst	28	28	43
Brugge	28	30	46
Genk	27	24	39
Hasselt	31	31	49
Kortrijk	28	30	45
Leuven	31	29	47
Mechelen	29	24	42
Oostende	26	24	40
Roeselare	27	30	44
Sint-Niklaas	26	27	40
Turnhout	30	26	45
Totaal 13 steden	28	25	42

Bron: survey Stadsmonitor.

Participatie in het verenigingsleven, actief lid en bestuurslid, naar opleidingsniveau, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

ACTIEVE BETROKKENHEID VAN DE BURGER

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar actief is geweest om iets in de buurt of stad te verbeteren.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ben je de voorbije 12 maanden actief geweest om iets in uw buurt of stad te doen (meegewerkt aan het organiseren van een straat-, buurt- of wijkfeest, deelgenomen aan een schoonmaakactie, buurtbewoners aangesproken voor het verfraaien van de buurt of straat)?'

Respondenten konden antwoorden met: 'ja', 'neen, maar misschien in de toekomst wel', en 'neen, en dat zal ik ook niet gaan doen'. Wie 'ja' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Actief zijn in je buurt of stad wijst op zelforganisatie en burgerinitiatief (intentie 5.1). Het is een vorm van maatschappelijke en politieke activiteit (intentie 5.4). Het geeft aan dat mensen bekommerd zijn om de goede gang van zaken in de stad en mee willen werken aan de oplossing van stedelijke problemen. In een leefbare en duurzame stad dienen burgers zich betrokken te voelen bij het beleid van de stad. Dit kan door zichzelf te organiseren en/of actief deel uit te maken of betrokken te zijn bij het besluitvormingsproces. Een sterke en levendige democratie op stadsniveau veronderstelt meer participatie en burgerbetrokkenheid en dit van zoveel mogelijk mensen in de stad (intentie 2.1) en in zoveel mogelijk wijken en buurten (intentie 5.7). Voor een levendige democratie is het bovendien belangrijk dat burgers en stedelijke actoren zich laten gelden om problemen aan te kaarten en hun competenties en capaciteiten in te zetten om aan oplossingen te werken (intentie 1.6).

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, kan deze indicator best samen

bekeken worden met de indicatoren [Spreiding van informatie](#), [Consultatie van inwoners](#), [Bereidheid om mee te praten over de stad](#), [Actief in bewonersgroep](#) en [Vrijwilligerswerk](#).

15% van de stedelingen is het voorbije jaar actief geweest om iets in zijn buurt of stad te doen. 45% wil dit in de toekomst wel overwegen, 40% wil dit niet overwegen. De range tussen de steden loopt van meer dan een vijfde van de bevolking die zegt actief te zijn geweest in Hasselt tot circa 10% in Mechelen en Oostende. In Oostende en Roeselare geeft bijna de helft van de bevolking aan dit zelfs niet te overwegen, terwijl in Antwerpen en Mechelen de helft dit juist wel overweegt. De verschillen tussen de wijken in de steden lopen minder ver uit elkaar dan tussen de steden onderling. De grootste binnenstedelijke verschillen doen zich voor in Gent en Leuven.

Ten opzichte van 2014 is er een lichte toename van actieve burgers in Hasselt en Sint-Niklaas, terwijl hun aandeel in Mechelen het sterkst afneemt. In Mechelen neemt het aantal personen die een actievere betrokkenheid in de toekomst overwegen, wel toe.

Mannen zijn actiever dan vrouwen. De middelste leeftijdsgroepen (35-55 jaar) zijn het actiefst. Hoe hoger de opleiding, hoe actiever en hoe groter ook de bereidheid om het te overwegen. Samenwonenden met kinderen zijn significant actiever dan andere gezinstypes, werkenden meer dan niet werkenden en eigenaars meer dan huurders. Niet-Belgen zijn niet actiever dan Belgen, ze zijn wel beduidend meer bereid het te overwegen. Van de vrijwilligers is een derde actief betrokken in zijn buurt en stad.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

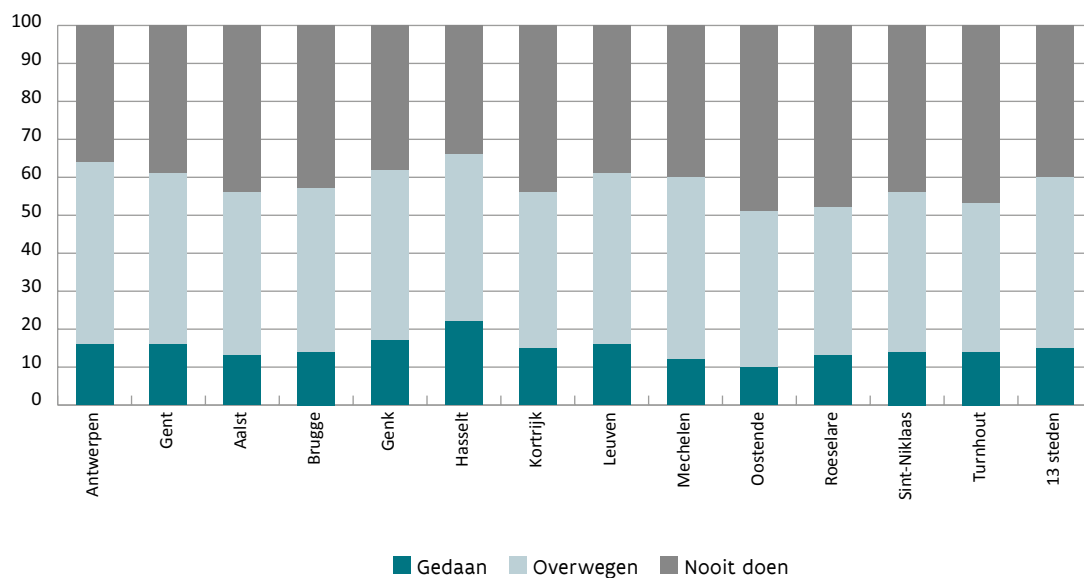
De resultaten van de stadsdelen en de binnenstedelijke verschillen zijn te raadplegen op de websites van de respectievelijke steden.

Actieve betrokkenheid van de burger, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	18	16	16	15
Gent	13	14	14	16
Aalst	12	9	12	12
Brugge	12	13	11	14
Genk	15	15	15	17
Hasselt	17	17	17	22
Kortrijk	14	14	12	15
Leuven	16	15	15	16
Mechelen	16	14	15	11
Oostende	9	8	8	10
Roeselare	12	12	16	14
Sint-Niklaas	13	10	10	14
Turnhout	13	12	14	14
Totaal 13 steden	15	14	14	15

Bron: survey Stadsmonitor.

Aandeel inwoners dat het voorbije jaar actief iets gedaan heeft, dit overweegt of dit helemaal niet gaat doen, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

VERTROUWEN IN DE MEDEMENS

Definitie

De indicator 'Vertrouwen in de medemens' is de mate waarin mensen vertrouwen stellen in hun medemens op basis van een score van 0 tot 10. Weinig vertrouwen is een score lager dan 5 op 10, een gemiddelde score ligt tussen 5 en 7 en veel vertrouwen is een score van 8 en meer.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Denk je dat je niet voorzichtig genoeg kan zijn in de omgang met mensen, of denk je dat de meeste mensen te vertrouwen zijn?'. De respondenten konden een score aankruisen van 0 (helemaal geen vertrouwen) tot 10 (zeer veel vertrouwen). De vraagstelling is over de jaren niet steeds identiek (zie aandachtspunt).

Toelichting

Deze indicator over vertrouwen in de medemens sluit nauw aan bij de principes rond sociale cohesie en sociaal kapitaal (intentie 2.7). Vertrouwen in de medemens is een basisvoorwaarde voor sociale samenhang in een leefbare en duurzame stad. Daarbij is het belangrijk mogelijke verschillen tussen bevolkingsgroepen na te gaan (intentie 2.1, 2.3 en 2.4). Vertrouwen stellen in de medemens hangt ook samen met het veiligheidsgevoel van mensen (intentie 2.8) en kan een aanzet zijn tot meer burgerschap (intentie 5.4).

Deze indicator bekijkt men best samen met andere indicatoren rond sociale samenhang in de buurt en in de stad zoals [Sociale integratie in de buurt](#), [Actieve betrokkenheid van de burger](#), [Actief in bewonersgroep](#), [Participatie in het verenigingsleven](#), [Vrijwilligerswerk](#), [Deelname aan buurtactiviteiten](#) en de indicatoren rond het veiligheidsgevoel van de stedelingen, [Algemeen onveiligheidsgevoel](#) en [Mijddedrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt](#).

In 2017 heeft iets minder dan een kwart van de stedelingen vertrouwen in de medemens. Minder dan een

vijfde stelt geen vertrouwen te hebben, terwijl 60% een tussenscore geeft. De verschillen tussen de steden zijn vrij groot: van 34% vertrouwen in Leuven tot 15% in Oostende. Binnen Leuven zijn er - zoals in Brugge, Gent en Genk - wel grote verschillen tussen de verschillende stadsdelen.

Het vertrouwen in de medemens ligt bij mannen hoger dan bij vrouwen en stijgt met het opleidingsniveau. Wie vrijwilliger is, actief lid is van een vereniging, zich inzet in de eigen buurt of vele sociale contacten heeft, stelt meer vertrouwen in zijn medemens dan wie op geen enkel vlak actief is, weinig of geen interesse in het stedelijk samenleven heeft of niet betrokken is in de buurt. Hoe groter het onveiligheidsgevoel, hoe wantrouwiger men tegenover anderen reageert.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

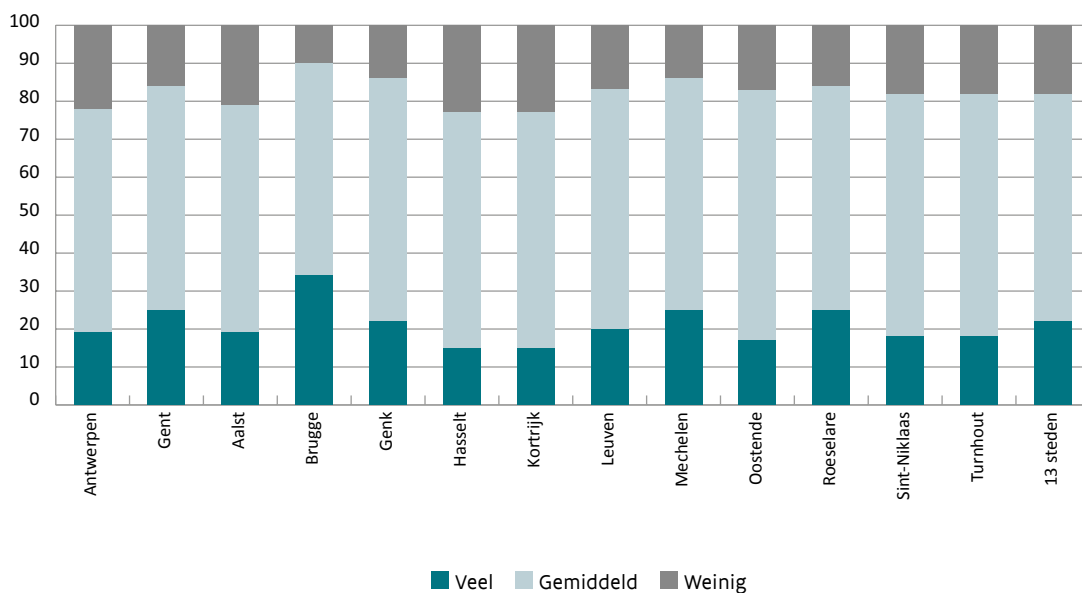
De vergelijking tussen de metingen is moeilijk. De respondenten konden telkens een score geven van 0 tot 10 maar de labelling van de schaal is niet steeds dezelfde. In 2008 werden 3 stellingen voorgelegd. In 2011 en 2014 werd enkel de eerste stelling van 2008 verder opgenomen en stond bij 0 'je kan niet voorzichtig genoeg in de omgang met mensen' en bij 10 'de meeste mensen zijn te vertrouwen'. In 2017 stond bij 0 'helemaal geen vertrouwen' en bij 10 'zeer veel vertrouwen'.

Veel vertrouwen in de medemens, in 2008, 2011, 2014 en 2017*, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	21	19	21	19
Gent	22	20	29	25
Aalst	21	18	21	17
Brugge	24	25	28	25
Genk	17	20	22	18
Hasselt	24	26	28	27
Kortrijk	21	20	27	22
Leuven	29	30	34	34
Mechelen	21	21	25	25
Oostende	18	16	17	15
Roeselare	18	22	21	20
Sint-Niklaas	22	19	19	18
Turnhout	23	22	22	19
Totaal 13 steden	22	21	24	22

* in 2017 is er een aanpassing van de vraagstelling gebeurd: zie aandachtspunt voor vergelijking over de jaren.
Bron: survey Stadsmonitor.

Vertrouwen in de medemens, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de respondenten dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen en hun tijdsbesteding.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Verricht je momenteel op regelmatige basis vrijwilligerswerk?' Respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'. Respondenten die 'ja' aanduiden, kregen als bijkomende vraag 'Hoeveel uren besteed je hieraan gemiddeld per week?'.

Respondenten die 'ja' hebben geantwoord worden in de teller opgenomen. Van hen wordt ook de gemiddelde tijdsduur per week opgenomen.

Toelichting

Onbaatzuchtige inzet van vrijwilligers vormt samen met vertrouwen en sociale contacten de basis voor sociale cohesie en samenhang in de stad (intentie 2.7). Het versterken van de sociale cohesie en gemeenschapsvorming zijn cruciaal voor leefbare en duurzame wijken en steden. Vrijwilligersinzet is ook een maat voor de mate van zelforganisatie en burgerinitiatief (intentie 5.1), maatschappelijk engagement en burgerschap (intentie 5.4). Gezien het belang is een volwaardige erkenning van vrijwilligersinzet aangewezen (intentie 2.5).

Gelet op de bekommernissen omtrent sociale cohesie dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren [Vertrouwen in de medemens](#), [Intensiteit](#)

[van contacten](#) en een aantal indicatoren rond betrokkenheid en participatie zoals [Participatie in het verenigingsleven](#), [Sociale integratie in de buurt](#) en [Actieve betrokkenheid van de burger](#).

1 op de 7 stedelingen verricht op regelmatige basis vrijwilligerswerk. Vrijwilligers besteden daar wekelijks gemiddeld 6 uur aan. In Vlaanderen schommelt het aandeel vrijwilligers rond 20% en de inzet rond 4,5u (face to face SCV-survey). Niet in elke stad doen evenveel bewoners aan vrijwilligerswerk. De aandelen liggen hoger in Brugge, Hasselt en Kortrijk en lager in Aalst, Sint-Niklaas en Antwerpen. In de meeste steden is er een lichte toename van het aandeel vrijwilligers. Dit geldt in mindere mate voor het aantal uren dat besteed wordt aan vrijwilligerswerk.

Er is geen significant verschil tussen mannen en vrouwen. Wel besteden mannelijke vrijwilligers er in 2017 iets meer tijd aan. Ouderen (55+) zijn actiever in het vrijwilligerswerk dan de jongere generaties en besteden er ook meer tijd aan. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger het aandeel vrijwilligers. Laaggeschoolde vrijwilligers besteden er wel meer tijd aan dan hooggeschoolde vrijwilligers.

Aandachtspunten

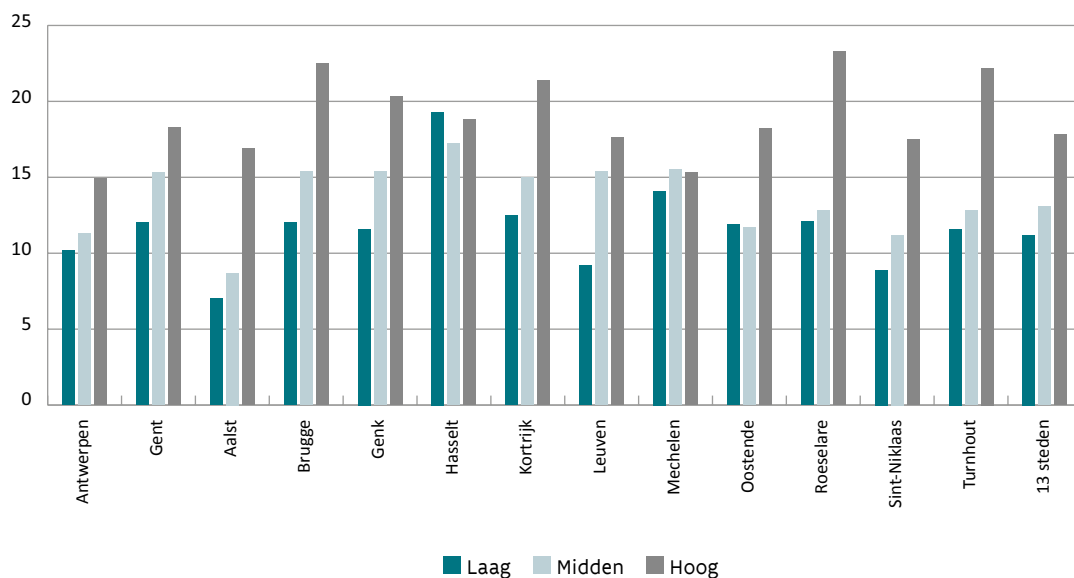
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Aandeel vrijwilligers in % en aantal uren vrijwilligersinzet, in 2014 en 2017.

	Aandeel in %		Inzet in uren	
	2014	2017	2014	2017
Antwerpen	13	13	6,1	5,6
Gent	14	16	6,1	5,6
Aalst	10	11	6,2	5,2
Brugge	14	18	6,1	6,4
Genk	14	15	7,3	6,3
Hasselt	14	18	6,3	5,1
Kortrijk	15	17	6,0	4,9
Leuven	16	16	6,7	5,6
Mechelen	14	14	4,6	5,4
Oostende	11	14	5,9	6,4
Roeselare	12	16	4,7	5,5
Sint-Niklaas	13	13	5,5	6,0
Turnhout	13	15	6,0	5,3
Totaal 13 steden	13	15	6,0	5,7

Bron: survey Stadsmonitor.

Aandeel vrijwilligers, naar opleidingsniveau, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

DIVERSITEIT STADSPERONEEL NAAR GESLACHT

Definitie

Aandeel (%) vrouwen in het stadspersoneel, op 1 januari van het jaar.

De hier opgenomen cijfers zijn gebaseerd op administratieve gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (DWH AM&SB KSZ). Het gaat om de som van het aantal personeelsleden tewerkgesteld bij de stadsdiensten in strikte zin, bij het OCMW van de stad en bij de politiezone waartoe de stad behoort.

In de tabel is het procentueel aandeel vrouwen opgenomen in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar, in het totale personeelsbestand van de stad en bij de personeelsleden van de stad met een salaris van 150 euro per dag of meer (bruto). In de grafiek wordt het procentueel aandeel vrouwen weergegeven per onderdeel van het stadspersoneel.

Toelichting

In de stad wordt maximaal ingespeeld op de kansen en de uitdagingen die diversiteit de samenleving biedt. Diversiteit is een ruim begrip en heeft niet enkel betrekking op verschillen naar herkomst of religie, maar ook op verschillen naar geslacht. In een leefbare en duurzame stad zijn de voorzieningen en het personeel van de stadsdiensten een weerspiegeling van deze diversiteit. Het aandeel vrouwen geeft een aanduiding van de mate waarin het stadsbestuur, de politie en het OCMW gericht zijn op een gelijkwaardige behandeling van mannen en vrouwen in de samenleving. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.4 'Maximaal inspelen op diversiteit'.

Deze indicator kan best samen gelezen worden met [Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd](#) en [Diversiteit stadspersoneel naar herkomst](#).

Begin 2016 is 56% van het personeel van de 13 steden een vrouw. Daarmee zijn vrouwen duidelijk oververtegenwoordigd ten opzichte van hun aandeel in de bevolking tussen 18 en 65 jaar. Tegenover 2009 is het aandeel vrouwen in het stadspersoneel nagenoeg stabiel gebleven.

In Sint-Niklaas, Aalst en Brugge ligt het aandeel vrouwen in het stadspersoneel het hoogst. In deze 3 steden ligt dat aandeel telkens hoger dan 60%. In Antwerpen ligt het aandeel vrouwen in het stadspersoneel het laagst. Het is de enige stad waar het aandeel vrouwen in het stadspersoneel lager ligt dan 50%.

Ook bij de hoogste salarisgroep zijn vrouwen in 2016 iets oververtegenwoordigd. 51% van de groep personeelsleden met een dagloon van 150 euro of hoger (bruto) is een vrouw. In Roeselare en Leuven ligt het aandeel vrouwen in de hoogste salarisgroep het hoogst (telkens 57%), in Kortrijk het laagst (40%). Het aandeel vrouwen in de hoogste salarisgroep is tussen 2009 en 2016 in alle steden toegenomen.

Het aandeel vrouwen in het personeel van de 13 steden ligt iets lager dan het aandeel vrouwen in het personeel van alle Vlaamse gemeenten. Tegelijk ligt het aandeel vrouwen in de hoogste salarisgroep in de 13 steden wel duidelijk hoger dan in het totaal van de Vlaamse gemeenten.

Het aandeel vrouwen ligt veruit het hoogst bij de diensten van het OCMW. Voor de 13 steden ligt het aandeel vrouwen daar op 73%. Bij de stedelijke diensten in strikte zin ligt het aandeel vrouwen iets hoger dan de helft (52%). Bij de personen tewerkgesteld bij de politiezone ligt het aandeel vrouwen het laagst (34%). Deze verhouding komt in alle steden op een min of meer gelijkaardige manier terug.

Aandachtspunten

De bepaling van de personeelsleden van een stad gebeurde aan de hand van de ondernemingsnummers van de stadsdiensten. Er werden daartoe aan de KSZ per stad 3 ondernemingsnummers bezorgd: 1 nummer voor de stadsdiensten in strikte zin, 1 nummer voor het OCMW en 1 nummer voor de politiezone. In verschillende steden werden bepaalde diensten of agentschappen ondergebracht in een aparte structuur met een eigen ondernemingsnummer. Het personeel van deze diensten werd niet meegeteld in de hier voorgestelde cijfers.

Het aandeel vrouwen met een salaris van 150 euro per dag of meer (bruto) wordt hier gebruikt als een proxy-indicator voor het aandeel vrouwen in leidinggevende functies. Of een persoon al dan niet leiding geeft aan anderen is niet gekend in de KSZ.

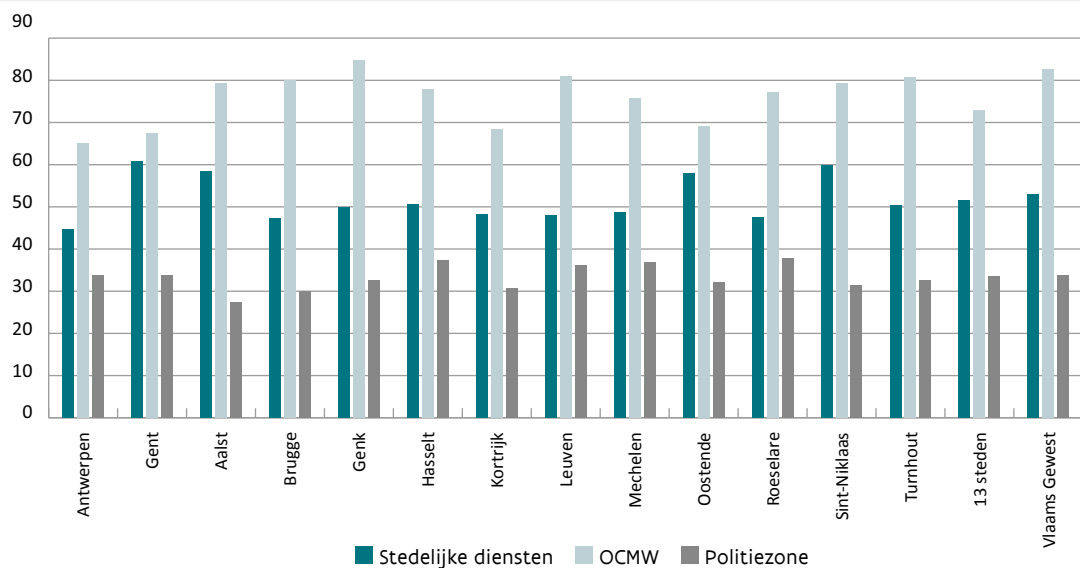
Bij het OCMW gaat het om cijfers inclusief de personen tewerkgesteld onder artikel 60 van de OCMW-wet. Bij de cijfers over de politie dient opgemerkt te worden dat de politiezone van een aantal steden niet alleen de stad omvat maar ook een aantal buurgemeenten. In dat geval zijn alle personeelsleden van de politiezone meegeteld in de cijfers over het stadspersoneel.

Diversiteit stadspersoneel naar geslacht: aandeel vrouwen, in 2009 en 2016, in %.

	2009			2016		
	Bevolking	Stads- personeel	Hoogste salarisgroep	Bevolking	Stads- personeel	Hoogste salarisgroep
Antwerpen	48,9	56,9	41,0	48,9	48,7	49,8
Gent	49,1	52,9	41,6	48,9	58,5	52,4
Aalst	49,6	59,1	32,5	49,6	63,4	51,6
Brugge	50,0	56,7	29,6	50,0	60,4	48,9
Genk	49,6	56,5	51,3	49,6	57,3	52,3
Hasselt	49,5	52,4	31,7	49,8	56,0	51,9
Kortrijk	49,2	45,7	20,6	49,2	51,3	39,8
Leuven	48,5	54,5	46,1	48,4	58,9	56,7
Mechelen	49,8	56,6	36,6	50,2	56,6	48,4
Oostende	49,6	54,6	33,8	48,8	58,5	47,5
Roeselare	49,2	69,6	46,3	48,8	59,9	56,7
Sint-Niklaas	49,7	62,7	37,5	49,8	65,3	50,6
Turnhout	49,2	55,9	44,5	49,1	58,7	51,8
Totaal 13 steden	49,2	56,4	39,4	49,2	55,9	50,7
Vlaams Gewest	49,5	56,0	25,6	49,5	57,9	43,2

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Diversiteit stadspersoneel naar geslacht: aandeel vrouwen per onderdeel, in 2016, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

DIVERSITEIT STADSPERONEEL NAAR HERKOMST

Definitie

Aandeel (%) personen van buitenlandse herkomst in het stadspersoneel, op 1 januari van het jaar.

De hier opgenomen cijfers zijn gebaseerd op administratieve gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (DWH AM&SB KSZ). Het gaat om de som van het aantal personeelsleden tewerkgesteld bij de stadsdiensten in strikte zin, bij het OCMW van de stad en bij de politiezone waartoe de stad behoort.

Om de herkomst van een persoon te bepalen worden door de KSZ 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit van de persoon, de eerste nationaliteit van de vader en de eerste nationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst.

In de tabel is het procentueel aandeel personen van buitenlandse herkomst opgenomen in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar, in het totale personeelsbestand van de stad en bij de personeelsleden van de stad met een salaris van 150 euro per dag of meer (bruto).

In de grafiek wordt het procentueel aandeel personen van buitenlandse herkomst weergegeven per onderdeel van het stadspersoneel.

Toelichting

In de stad wordt maximaal ingespeeld op de kansen en de uitdagingen die diversiteit de samenleving biedt. In een leefbare en duurzame stad zijn de voorzieningen en het personeel van de stadsdiensten een weerspiegeling van deze diversiteit. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst geeft een aanduiding van de mate waarin het stadsbestuur, het OCMW en de politiegericht zijn op een gelijkwaardige behandeling van diverse bevolkingsgroepen. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.4 'Maximaal inspelen op diversiteit'.

Deze indicator kan best samen gelezen worden met [Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd](#) en [Diversiteit stadspersoneel naar geslacht](#).

Begin 2016 is 16% van het personeel van de 13 steden van buitenlandse herkomst. Dat ligt een pak lager dan het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de bevolking van 18 tot 65 jaar (34%). In Genk ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst in het stadspersoneel het hoogst (32%), in Roeselare het laagst (7%). Tegenover 2009 is het aandeel personen van buitenlandse herkomst in het stadspersoneel weliswaar

met 5 procentpunten toegenomen, maar tegelijk is het aandeel van deze groep in de bevolking in dezelfde periode toegenomen met 9 procentpunten.

De ondervertegenwoordiging van personen van buitenlandse herkomst ligt bij de hoogste salarisgroep nog sterk hoger. In 2016 is iets minder dan 5% van de groep personeelsleden met een dagloon van 150 euro of meer (bruto) een persoon van buitenlandse herkomst. Dat aandeel ligt bijna 7 keer lager dan het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de bevolking van 18 tot 65 jaar. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de hoogste salarisgroep ligt het hoogst in Genk (17%). In Roeselare, Aalst en Kortrijk is dit aandeel minder dan 2%.

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de hoogste salarisgroep is tussen 2009 en 2016 in de 13 steden wel duidelijk gestegen.

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in het personeel van de 13 steden ligt duidelijk hoger dan het aandeel personen van buitenlandse herkomst in het personeel van alle Vlaamse gemeenten. Dat is in mindere mate het geval bij het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de hoogste salarisgroep.

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst ligt het hoogst bij de diensten van het OCMW. Voor de 13 steden samen gaat het om 24%. Bij de stedelijke diensten in strikte zin ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst op 13%. Bij de personen tewerkgesteld bij de politiezone ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst het laagst (6%). Deze verhouding komt min of meer op een gelijkaardige manier terug in de meeste steden. Uitzonderingen hierop zijn Genk met relatief veel personen van buitenlandse herkomst bij de stedelijke diensten in strikte zin en Roeselare met relatief weinig personen van buitenlandse herkomst bij de stedelijke diensten in strikte zin.

Aandachtspunten

De bepaling van de personeelsleden van een stad gebeurde aan de hand van de ondernemingsnummers van de stadsdiensten. Er werden daartoe aan de KSZ per stad 3 ondernemingsnummers bezorgd: 1 nummer voor de stadsdiensten in strikte zin, 1 nummer voor het OCMW en 1 nummer voor de politiezone. In verschillende steden werden bepaalde diensten of agentschappen ondergebracht in een aparte structuur met een eigen ondernemingsnummer. Het personeel van deze diensten werd niet meegeteld in de hier voorgestelde cijfers.

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst met een salaris van 150 euro per dag of meer (bruto) wordt hier gebruikt als een proxy-indicator voor het aandeel

personen van buitenlandse herkomst in leidinggevende functies. Of een persoon al dan niet leiding geeft aan anderen is niet gekend in de KSZ.

Bij het OCMW gaat het om cijfers inclusief de personen tewerkgesteld onder artikel 60 van de OCMW-wet. Bij

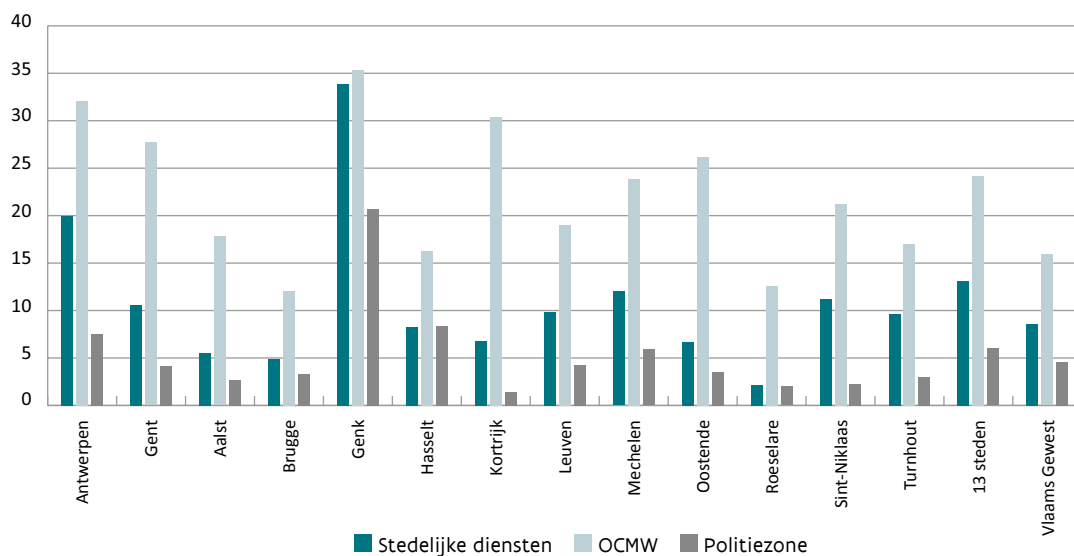
de cijfers over de politie dient opgemerkt te worden dat de politiezone van een aantal steden niet alleen de stad omvat maar ook een aantal buurgemeenten. In dat geval zijn alle personeelsleden van de politiezone meegeteld in de cijfers over het stadspersoneel.

Diversiteit stadspersoneel naar herkomst: aandeel personen van buitenlandse herkomst, in 2009 en 2016, in %.

	2009			2016		
	Bevolking	Stads-personeel	Hoogste salarisgroep	Bevolking	Stads-personeel	Hoogste salarisgroep
Antwerpen	37,3	14,6	2,8	49,3	21,1	5,5
Gent	24,8	8,3	2,9	33,6	14,3	4,0
Aalst	10,6	5,1	1,1	18,7	10,2	1,6
Brugge	8,4	3,9	1,0	13,4	8,0	2,2
Genk	53,9	27,4	6,3	57,8	32,1	17,1
Hasselt	14,8	9,5	2,5	20,6	10,6	4,5
Kortrijk	12,9	8,9	1,3	18,5	13,1	1,9
Leuven	26,0	8,2	2,4	33,3	12,6	3,2
Mechelen	23,9	10,2	3,0	30,9	15,3	4,2
Oostende	14,8	7,6	1,9	22,7	13,9	4,0
Roeselare	6,5	3,6	1,4	14,2	7,1	0,9
Sint-Niklaas	16,0	10,3	2,2	24,8	14,6	2,2
Turnhout	19,3	6,5	3,0	29,2	11,2	3,5
Totaal 13 steden	25,2	10,7	2,5	34,2	15,7	4,7
Vlaams Gewest	15,1	7,0	1,9	20,9	10,0	3,4

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Diversiteit stadspersoneel naar herkomst: aandeel personen van buitenlandse herkomst per onderdeel, in 2016, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

DIVERSITEIT STADSPERONEEL NAAR LEEFTIJD

Definitie

Aandeel (%) ouderen (55-65 jaar) in het stadspersoneel, op 1 januari van het jaar.

De hier opgenomen cijfers zijn gebaseerd op administratieve gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (DWH AM&SB KSZ). Het gaat om de som van het aantal personeelsleden tewerkgesteld bij de stadsdiensten in strikte zin, bij het OCMW van de stad en bij de politiezone waartoe de stad behoort.

In de tabel is het procentueel aandeel ouderen (55-65 jaar) opgenomen in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar, in het totale personeelsbestand van de stad en bij de personeelsleden van de stad met een salaris van 150 euro per dag of meer (bruto). In de grafiek wordt het procentueel aandeel ouderen (55-65 jaar) weergegeven per onderdeel van het stadspersoneel.

Toelichting

In de stad wordt maximaal ingespeeld op de kansen en de uitdagingen die diversiteit de samenleving biedt. Diversiteit is een ruim begrip en heeft niet enkel betrekking op verschillen naar herkomst of religie, maar ook op verschillen naar leeftijd. In een leefbare en duurzame stad zijn de voorzieningen en het personeel van de stadsdiensten een weerspiegeling van deze diversiteit. Het aandeel personen van 55 jaar en ouder geeft een aanduiding van de mate waarin het stadsbestuur, de politie en het OCMW gericht zijn op de gelijkwaardige behandeling van de verschillende leeftijdsgroepen in de bevolking. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.4 'Maximaal inspelen op diversiteit'.

Deze indicator kan best samen gelezen worden met [Diversiteit stadspersoneel naar herkomst](#) en [Diversiteit stadspersoneel naar geslacht](#).

Begin 2016 is 21% van het personeel van de 13 steden 55 jaar of ouder. Dat ligt iets hoger dan het aandeel ouderen in de bevolking van 18 tot 65 jaar. Tegenover 2009 is het aandeel ouderen in het stadspersoneel met bijna 6 procentpunten toegenomen.

In Turnhout ligt het aandeel ouderen in het stadspersoneel het hoogst (27%), in Oostende het laagst (18%).

Als gekeken wordt naar de hoogste salarisgroep dan zijn ouderen in vergelijking met hun aandeel in de bevolking duidelijk oververtegenwoordigd. In 2016 is 28% van de groep personeelsleden met een dagloon

van 150 euro of meer (bruto) 55 jaar of ouder. Dat ligt 9 procentpunten hoger dan het aandeel ouderen in de bevolking van 18 tot 65 jaar. Tussen de steden bestaan op dit vlak duidelijke verschillen. Het aandeel ouderen in de hoogste salarisgroep ligt het hoogst in Mechelen (42%) en het laagst in Oostende (24%).

Het aandeel ouderen in de hoogste salarisgroep is tussen 2009 en 2016 in alle steden duidelijk toegenomen.

Het aandeel ouderen in het personeel van de 13 steden ligt iets hoger dan het aandeel ouderen in het personeel van alle Vlaamse gemeenten. Dat is ook het geval bij het aandeel ouderen in de hoogste salarisgroep.

Het aandeel ouderen ligt in de meeste van de 13 steden het hoogst bij de stedelijke diensten in strikte zin. Voor de 13 steden ligt het aandeel ouderen daar op 24%. Bij de diensten van het OCMW ligt het aandeel ouderen op 20%. Bij de personen tewerkgesteld bij de politiezone ligt het aandeel ouderen het laagst (15%). Deze verhouding komt min of meer op gelijkaardige manier terug in de meeste steden. Uitzonderingen hierop zijn Genk met relatief veel ouderen bij de politie en Turnhout en Roeselare met relatief veel ouderen bij de diensten van het OCMW.

Aandachtspunten

De bepaling van de personeelsleden van een stad gebeurde aan de hand van de ondernemingsnummers van de stadsdiensten. Er werden daartoe aan de KSZ per stad 3 ondernemingsnummers bezorgd: 1 nummer voor de stadsdiensten in strikte zin, 1 nummer voor het OCMW en 1 nummer voor de politiezone. In verschillende steden werden bepaalde diensten of agentschappen ondergebracht in een aparte structuur met een eigen ondernemingsnummer. Het personeel van deze diensten werd niet meegeteld in de hier voorgestelde cijfers.

Het aandeel ouderen met een salaris van 150 euro per dag of meer (bruto) wordt hier gebruikt als een proxy-indicator voor het aandeel ouderen in leidinggevende functies. Of een persoon al dan niet leiding geeft aan anderen is niet gekend in de KSZ.

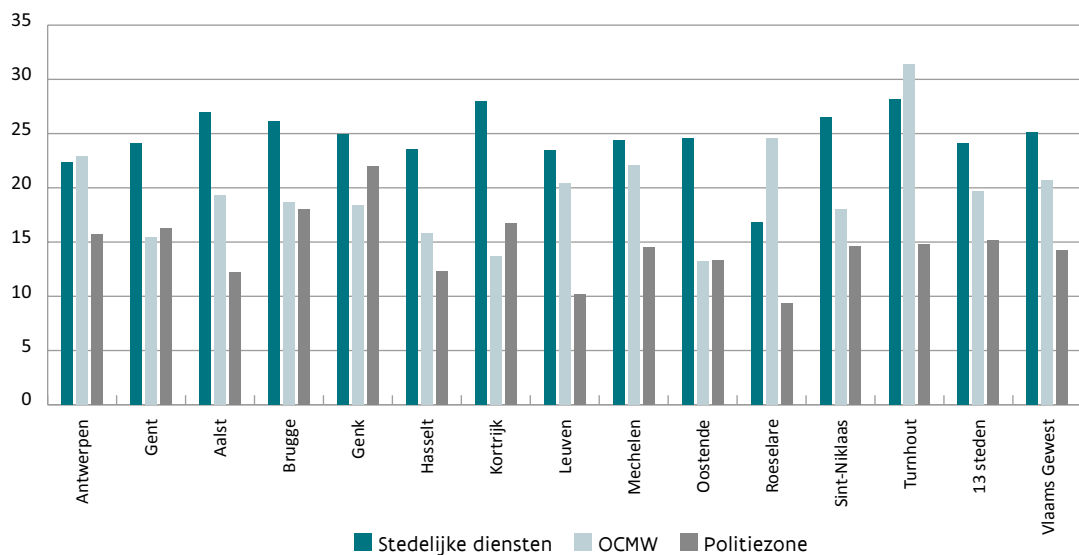
Bij het OCMW gaat het om cijfers inclusief de personen tewerkgesteld onder artikel 60 van de OCMW-wet. Bij de cijfers over de politie dient opgemerkt te worden dat de politiezone van een aantal steden niet alleen de stad omvat maar ook een aantal buurgemeenten. In dat geval zijn alle personeelsleden van de politiezone meegeteld in de cijfers over het stadspersoneel.

Diversiteit stadspersoneel naar geslacht: aandeel ouderen, in 2009 en 2016, in %.

	2009			2016		
	Bevolking	Stads- personeel	Hoogste salarisgroep	Bevolking	Stads- personeel	Hoogste salarisgroep
Antwerpen	17,6	16,8	21,3	17,5	21,1	27,1
Gent	16,7	15,5	22,5	16,8	20,5	28,3
Aalst	19,1	14,1	17,2	21,6	22,0	27,2
Brugge	21,0	15,6	26,4	22,8	21,7	30,8
Genk	17,7	14,0	21,3	22,2	22,5	27,8
Hasselt	20,2	12,2	16,3	23,1	19,2	25,5
Kortrijk	19,5	13,3	17,6	21,3	21,5	33,5
Leuven	14,8	15,5	20,0	16,2	20,3	25,2
Mechelen	17,5	14,4	16,9	19,2	21,8	41,6
Oostende	24,7	15,9	17,2	25,7	18,4	24,1
Roeselare	18,8	10,0	16,6	20,0	19,2	25,2
Sint-Niklaas	20,3	15,9	19,7	20,3	21,7	29,9
Turnhout	19,0	16,9	23,2	21,3	26,5	34,9
Totaal 13 steden	18,3	15,5	20,8	19,3	21,1	28,3
Vlaams Gewest	19,7	13,4	15,8	21,6	20,7	25,9

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd: aandeel ouderen per onderdeel, in 2016, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

HOUDING TEGENOVER VERSCHILLENDE CULTUREN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat positief, neutraal of negatief staat tegenover de aanwezigheid van verschillende culturen.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende 5 stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- 'Het is goed voor een stad als er mensen uit verschillende culturen wonen.'
- 'Ik zou het zinvol vinden als er in mijn buurt activiteiten worden georganiseerd waarbij mensen uit verschillende culturen elkaar beter leren kennen.'
- 'Ik vind dat er in mijn buurt te veel mensen uit een andere cultuur wonen.'
- 'Als je mensen uit een andere cultuur beter leert kennen, blijken ze best sympathiek.'
- 'Ik zou het niet zo prettig vinden als er een gezin uit een andere cultuur in het huis naast mij komt wonen.'

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'.

Op basis van een gemiddelde score op de 5 stellingen werd een onderscheid gemaakt tussen diegenen die positief (minstens gemiddelde score van 4 op 5), neutraal (tussen 3 en 4) of negatief (minder dan 3) staan tegenover verschillende culturen. Omdat stelling 3 en 5 negatief geformuleerd zijn, werden er voor deze stellingen inverse waarden gebruikt.

In de berekeningen werden enkel die respondenten opgenomen die minstens 3 van de 5 stellingen hebben beoordeeld.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad leven de burgers ondanks hun onderlinge verschillen met elkaar samen en wordt het burgerschap gedeeld. Een belangrijke voorwaarde daarbij is dat er op een open en positieve manier omgegaan wordt met elkaar en men open en tolerant staat tegenover andere culturen (intentie 2.3 en 2.4). Openheid en tolerantie verhogen ook de sociale cohesie (intentie 2.7).

Men leest deze indicator best samen met andere indicatoren zoals [Vertrouwen in de medemens](#), [Diversiteit stadspersoneel naar herkomst](#), [Sociale integratie in de](#)

[buurt](#), [Intensiteit van contacten](#) en [Tevredenheid over het contact in de buurt](#).

In 2017 staat 30% van de inwoners van de 13 steden positief tot zeer positief tegenover andere culturen. Iets meer dan een vijfde reageert negatief, terwijl bijna de helft een eerder neutrale houding aanneemt. Het verschil tussen de steden is echter groot. De inwoners van Leuven zijn het meest positief. Daarna volgen de inwoners van Gent, Mechelen en Hasselt. In Roeselare, Oostende en Aalst is de houding het minst positief. In deze steden reageert minstens 30% negatief.

Tussen 2011 en 2017 is de houding tegenover andere culturen globaal gezien positiever geworden. In geen enkele stad is de openheid en tolerantie ten opzichte van 2011 en 2014 afgenomen. De grootste vooruitgang wordt geboekt in Leuven en Mechelen. Ook in de grootsteden Antwerpen en Gent is er een duidelijke toename van openheid, hetzelfde trouwens in steden met een minder diverse samenstelling van de bevolking zoals Hasselt en Kortrijk.

Vrouwen staan iets meer open voor andere culturen dan mannen. Oudere respondenten nemen minder vaak een positieve houding aan dan jongere respondenten. Ook opleiding speelt een belangrijke rol: hoger opgeleiden zijn positiever. Niet-Belgen reageren ook positiever tegenover andere culturen dan Belgen. Het zal niet verwonderen dat wie zich maatschappelijk inzet, vrijwilligerswerk opneemt en actief is in de buurt opmerkelijk hoger scoort. In buurten met een gemengde samenstelling staat men meer open voor andere culturen dan in buurten met bijna uitsluitend personen van Belgische herkomst en in buurten met een meerderheid aan personen met een vreemde herkomst. Dit blijkt ook als de stadsdelen worden bekeken: in stadsdelen met een landelijk karakter reageren de inwoners eerder negatief.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De 5 stellingen vertonen voldoende interne samenhang zodat zij samengebracht kunnen worden tot één samengestelde variabele (Cronbach's alpha = 0,81).

De antwoorden op de verschillende stellingen zijn terug te vinden op de webversie van de Gemeente- en Stadsmonitor.

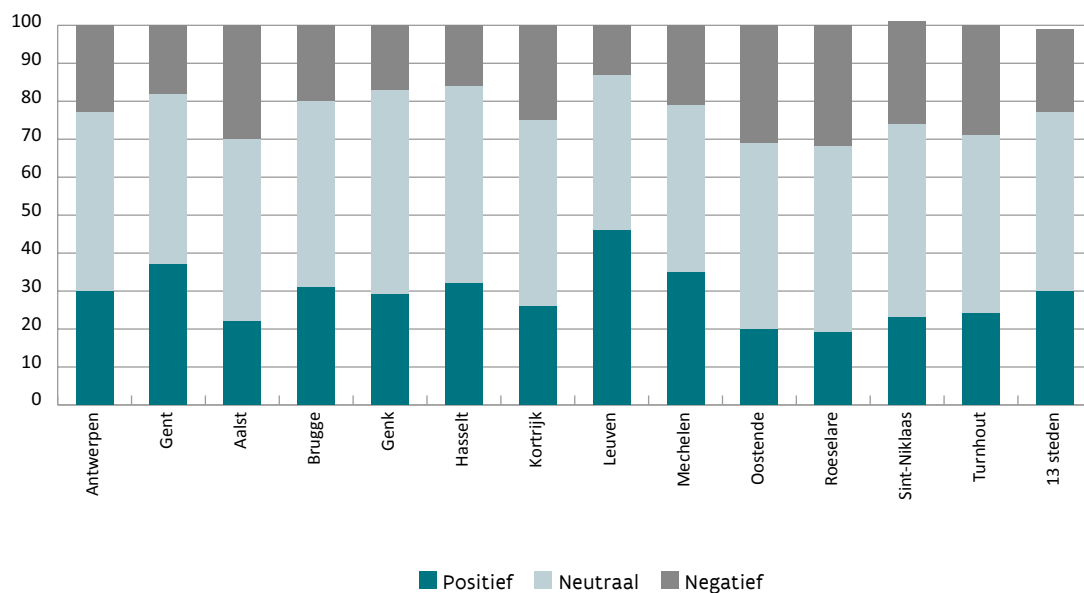
De resultaten van de stadsdelen zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

Positieve houding tegenover verschillende culturen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	21	27	30
Gent	25	33	37
Aalst	14	16	22
Brugge	24	25	31
Genk	25	27	29
Hasselt	22	24	32
Kortrijk	16	22	26
Leuven	31	40	46
Mechelen	21	29	35
Oostende	16	18	20
Roeselare	15	16	19
Sint-Niklaas	18	17	23
Turnhout	18	19	24
Totaal 13 steden	21	26	30

Bron: survey Stadsmonitor.

Houding tegenover verschillende culturen, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Het totaal aantal van alle in de stad geregistreerde feiten per 1.000 inwoners. Omdat daarin ook criminele feiten zoals informaticacriminaliteit, verkiezingsfraude en misdrijven op basis van militair strafrecht zijn opgenomen, wordt de focus in het tweede deel gelegd op de criminele feiten met een grote impact op de leefbaarheid in de stad, met name beschadigen van eigendom, diefstal en afpersing en misdrijven tegen de lichamelijke integriteit.

De gegevens over de criminaliteit hebben enkel betrekking op door de politie geregistreerde feiten. Het gaat om de plaats waar het geregistreerde feit plaatsvond, niet om de woonplaats van het slachtoffer. De totale criminaliteitsgraad is de som van alle door de politie geregistreerde feiten.

Voor meer informatie: <http://www.stat.policefederale.be/criminaliteitsstatistieken/>

Toelichting

De criminaliteitsgraad geeft een indicatie rond hoe het gesteld is met de veiligheid in de stad. Steden dienen met een integrale veiligheidsaanpak de veiligheid van hun bevolking te verzekeren en te garanderen. Deze integrale (preventief, repressief en curatief) veiligheidsaanpak moet op maat zijn in tijd en ruimte. (intentie 2.8). In de stad is er daarom extra aandacht voor de veiligheid en de kwaliteit van de directe en ruimere woonomgeving, de kwaliteit van de publieke ruimte en stimulerende voorzieningen (intentie 3.7).

De indicator kan samen gelezen worden met [Algemeen onveiligheidsgevoel](#), [Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt](#) en de indicatoren rond buurtproblemen en [Buurthinder](#).

Alle steden hebben in 2016 een hogere totale criminaliteitsgraad dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest. In Roeselare en Aalst ligt de totale criminaliteitsgraad het laagst van de 13 steden. De hoogste waarden komen voor in Leuven, Gent, Antwerpen en Oostende.

De evolutie in de laatste 10 jaar geeft een dubbel beeld. De eerste jaren is er een stijging van de totale criminaliteitsgraad. In 2011 noteren 6 van de 13 steden de hoogste waarde. Vanaf 2011 neemt de criminaliteitsgraad af, om in 2016 tot het laagste niveau te dalen. Enkel in Genk en Leuven ligt het niveau in 2016 hoger dan in 2007.

Wordt niet de totale geregistreerde criminaliteit, maar enkele deelaspecten in ogenschouw genomen, dan is diefstal en afpersing veruit het meest voorkomend. Beschadiging van eigendom en misdrijven tegen de lichamelijke integriteit komen heel wat minder voor. De drie feiten komen in de steden meer voor dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest. Diefstal en afpersing komt het meest voor in Leuven en het minst in Genk. Beschadiging van eigendom het meest in Oostende en het minst in Aalst. En misdrijven tegen de lichamelijke integriteit het meest in Antwerpen en het minst in Aalst.

Aandachtspunten

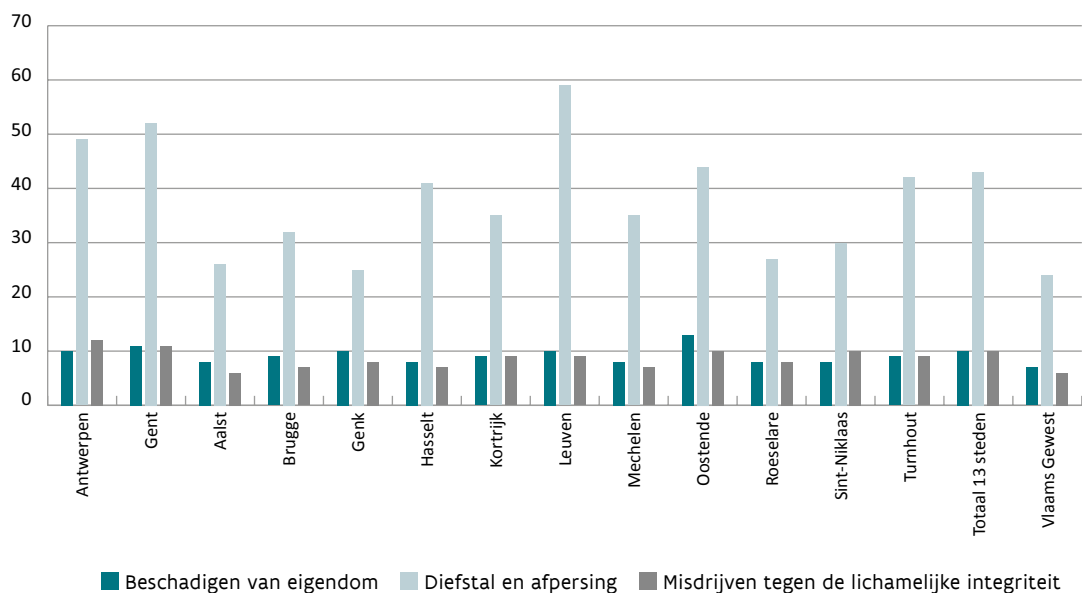
Het basisgegeven van de geregistreerde criminaliteitsstatistieken is het aanvankelijk proces-verbaal dat door de politiediensten werd opgesteld, ongeacht of het gaat om een voltooid misdrijf of een poging. Bij de feiten waarover deze monitor rapporteert wordt een PV opgesteld op initiatief van het slachtoffer (klacht) of door derden (aangifte). Evoluties zijn een goede reflectie van het werkelijk voorkomen van een fenomeen, maar kunnen ook bepaald worden door bv. een wijziging in de aangiftebereidheid van de bevolking.

Totale criminaliteitsgraad, van 2007 tot 2016, per 1.000 inwoners.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	157,4	151,2	163,2	163,5	165,4	164,2	154,9	139,8	123,7	118,0
Gent	150,7	145,2	154,2	153,1	159,6	149,3	137,5	138,2	129,1	126,2
Aalst	89,7	91,3	85,0	86,1	93,3	89,6	88,4	84,4	78,0	78,9
Brugge	103,3	99,5	105,5	107,6	104,7	107,5	95,9	95,2	88,3	91,5
Genk	81,3	84,1	84,8	83,8	88,1	95,4	93,0	92,9	90,6	90,5
Hasselt	112,4	118,6	109,4	107,5	110,6	119,9	115,8	105,0	102,3	100,9
Kortrijk	114,0	104,2	108,6	105,8	120,8	111,3	105,6	107,1	104,4	96,9
Leuven	142,9	150,8	159,4	157,1	174,3	172,2	175,0	165,9	147,8	143,1
Mechelen	130,5	140,8	146,1	134,7	126,6	128,8	117,8	106,3	97,6	96,8
Oostende	135,1	138,4	157,6	158,3	165,2	141,4	122,2	124,2	114,6	114,7
Roeselare	92,9	92,6	91,1	88,9	96,7	85,8	86,5	84,8	79,1	75,9
Sint-Niklaas	108,9	109,6	105,6	106,5	113,0	115,3	105,6	103,4	100,7	93,7
Turnhout	127,4	129,1	128,7	129,2	123,9	122,3	101,7	96,4	98,5	95,2
Totaal 13 steden	132,5	130,7	137,3	136,5	140,8	137,8	129,4	122,7	112,7	109,4
Vlaams Gewest	80,0	79,1	80,5	79,9	81,3	80,2	76,0	73,7	68,8	66,4

Bron: DRI/BIPOL - Politie criminaliteitsstatistieken, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Criminaliteitsgraad naar feit*, in 2016, per 1.000 inwoners.

* enkel de criminaliteitsfeiten met een impact op leefbaarheid worden weergegeven.

Bron: DRI/BIPOL - Politie criminaliteitsstatistieken, bewerking Statistiek Vlaanderen.

ALGEMEEN ONVEILIGHEIDSGEVOEL

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zich onveilig voelt in de buurt of de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) 'Gebeurt het dat je je onveilig voelt in je buurt?'
- (2) 'Gebeurt het dat je je onveilig voelt in je stad?'

Respondenten konden antwoorden met 'altijd', 'vaak', 'af en toe', 'zelden' of 'nooit'. Respondenten die antwoorden met 'altijd' en 'vaak', werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Sociale cohesie (intentie 2.7) hangt onder meer samen met de veiligheidsbeleving en de feitelijke veiligheid van buurten en steden (intentie 2.8). In de stad is er daarom extra aandacht voor de veiligheid en de kwaliteit van de directe en ruimere woonomgeving, de kwaliteit van de publieke ruimte en stimulerende voorzieningen (intentie 3.7). Binnenstedelijke differentiatie is hierbij een belangrijk aandachtspunt (intentie 5.7).

De indicator wordt het best samen gelezen met [Mijddrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt](#) en [Criminaliteitsgraad](#).

In de 13 centrumsteden ervaart 6% van de inwoners in 2017 geregeld onveiligheidsgevoelens in de buurt en 10% in de stad. Het onveiligheidsgevoelen ligt in de steden iets hoger dan in Vlaanderen waar respectievelijk 4 en 5% van de bevolking zich vaak of altijd onveilig voelt in zijn buurt of gemeente/stad.

Brugge, Hasselt en Leuven kennen van de 13 centrumsteden het kleinste aandeel inwoners dat zich vaak tot altijd onveilig voelt, zowel in de buurt als in de stad. Turnhout en Oostende zijn de steden waar tot een vijfde van de inwoners zich onveilig voelt in de stad en waar ook het onveiligheidsgevoel op buurtniveau iets hoger ligt. In sommige steden doen zich grote verschillen voor zowel wat het onveiligheidsgevoelen op buurt- als op stadsniveau betreft. Dit doet zich vooral voor in Antwerpen, Turnhout, Oostende en Roeselare.

Het onveiligheidsgevoel in de buurt is ten opzichte van vorige metingen stabiel gebleven. Het onveiligheidsgevoel in de stad daarentegen is in de centrumsteden eerder afgenomen. Zowel voor het onveiligheidsgevoelen op buurt- als op stadsniveau valt vooral de daling in Antwerpen op. In Oostende is het onveiligheidsgevoelen in de buurt nog toegenomen. Op stadsniveau is er ook een markante daling in Sint-Niklaas, Roeselare, Turnhout en Mechelen.

Zowel op het buurt- als stadsniveau voelen vrouwen en lager opgeleiden zich onveiliger dan mannen en hoger opgeleiden. Jongeren tussen 18 en 25 jaar voelen zich iets meer onveilig en dit zowel op buurt- als op stadsniveau.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De resultaten van de stadsdelen zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

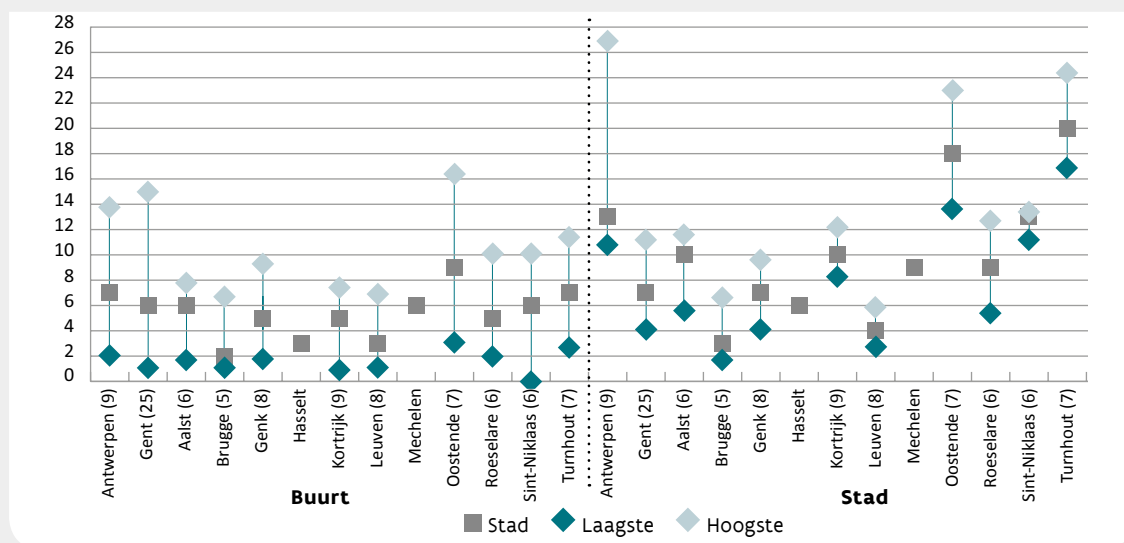
Algemeen onveiligheidsgevoel, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	Onveiligheidsgevoelen buurt			Onveiligheidsgevoelen stad		
	2011	2014	2017	2011	2014	2017
Antwerpen	12	10	7	21	19	13
Gent	7	8	6	7	10	7
Aalst	5	6	6	11	13	10
Brugge	3	3	2	3	4	3
Genk	5	6	5	7	9	7
Hasselt	4	3	3	2	5	6
Kortrijk	5	5	5	11	11	10
Leuven	2	4	3	3	7	4
Mechelen	7	5	6	15	13	9
Oostende	10	7	9	21	19	18
Roeselare	4	5	5	8	14	9
Sint-Niklaas	6	6	6	14	18	13
Turnhout	7	8	7	20	24	20
Totaal 13 steden	7	7	6	13	14	10
Vlaanderen*	/	/	4	/	/	5

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Algemeen onveiligheidsgevoel in de buurt en de stad, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die zich vaak tot steeds onveilig voelen in de buurt en de stad en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevestigd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevestigd.

Bron: survey Stadsmonitor.

MIJDGEDRAG OP BEPAALDE PLEKKEN IN DE STAD EN DE BUURT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat bepaalde plekken in de stad of buurt mijdt omwille van de risico's op onveiligheid.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) 'Gebeurt het dat je bepaalde plekken mijdt omdat je het daar niet veilig vindt in je buurt?'
- (2) 'Gebeurt het dat je bepaalde plekken mijdt omdat je het daar niet veilig vindt in je stad?'

Respondenten konden antwoorden met 'altijd', 'vaak', 'af en toe', 'zelden' of 'nooit'. Respondenten die antwoorden met 'altijd' en 'vaak', werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Mijddrag en onveiligheidsgevoel hangen nauw samen. Vandaar dat de intenties van de indicator **Algemeen onveiligheidsgevoel** ook hier van toepassing zijn, met name verhogen van de sociale cohesie (intentie 2.7), veiligheid garanderen (intentie 2.8), realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving (intentie 3.7) en aandacht voor binnenstedelijke differentiatie (intentie 5.7).

De indicator wordt het best samen gelezen met **Criminaliteitsgraad**, **Algemeen onveiligheidsgevoel** en **Buurtproblemen: lastiggevallen worden op straat**.

In 2017 mijdt gemiddeld 7% van de stedelingen bepaalde plekken in de buurt en 13% bepaalde plekken in de stad omwille van risico's op onveiligheid. Het gemiddelde voor alle Vlaamse steden en gemeenten ligt lager. Op

stadsniveau is dit minder dan de helft (6% tegenover 13%).

Op buurniveau ligt het aantal personen dat plekken mijdt het hoogst in Oostende, gevolgd door de grootsteden, Mechelen en Turnhout. Op stadsniveau zegt meer dan een vijfde van de inwoners van Turnhout en Oostende dat ze plekken mijden. Ook in Antwerpen ligt het aantal personen dat plekken in de stad mijdt iets hoger, net zoals in Kortrijk, Roeselare en Sint-Niklaas. Zowel op buurt- als stadsniveau liggen de aandelen in Brugge en Leuven lager. De verschillen tussen de stadsdelen van een stad liggen hoger op buurt- dan op stadsniveau. De verschillen zijn het grootst in de grootsteden Antwerpen en Gent.

Ten opzichte van 2014 is het mijddrag voor het totaal van de 13 centrumsteden zowel in de buurt als in de stad gedaald. De daling is sterker op stadsniveau dan op buurniveau. In beide gevallen is de daling opvallend in beide grootsteden Antwerpen en Gent. Ten opzichte van 2011 gaat Antwerpen er bijna met 10ppt op vooruit. In Mechelen, Turnhout en Aalst is de daling ten opzichte van 2014 op stadsniveau nog iets groter.

Zowel op het buurt- als stadsniveau voelen vrouwen en lager opgeleiden zich onveiliger dan mannen en hoger opgeleiden. Jongeren tussen 18 en 25 jaar voelen zich iets meer onveilig en dit zowel op buurt- als op stadsniveau.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

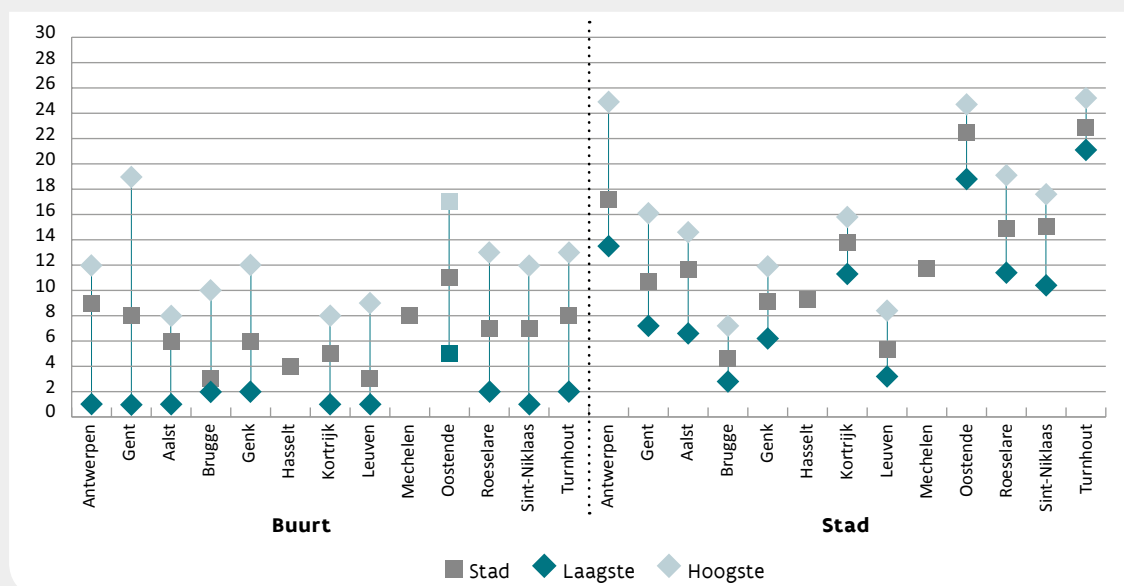
De resultaten van de stadsdelen zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

Mijdgedrag in de buurt en in de stad, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	Mijdgedrag buurt			Mijdgedrag stad		
	2011	2014	2017	2011	2014	2017
Antwerpen	15	12	9	26	22	17
Gent	10	11	8	12	15	11
Aalst	6	7	6	13	16	12
Brugge	3	3	3	4	4	5
Genk	7	7	6	9	11	9
Hasselt	5	4	4	4	10	9
Kortrijk	6	6	5	17	16	14
Leuven	3	5	3	4	8	5
Mechelen	9	7	8	19	18	12
Oostende	12	11	11	28	26	22
Roeselare	5	6	7	12	16	15
Sint-Niklaas	8	6	7	18	19	15
Turnhout	8	10	8	19	28	23
Totaal 13 steden	9	9	7	17	17	13
Vlaanderen*	/	/	4	/	/	6

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Stadsmonitor.

Mijdgedrag in de buurt en in de stad, naar stadsdeel¹, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die plekken in de buurt of de stad mijdt en het stadsdeel met de laagste aandelen. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevestigd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevestigd.

Bron: survey Stadsmonitor.

BUURTPROBLEMEN: LASTIGGEVALLEN WORDEN OP STRAAT

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de afgelopen maand werd lastiggevallen op straat.

In de survey van de stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je de afgelopen maand in jouw buurt lastiggevallen op straat (schelden, fysieke aanraking).

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Respondenten die met 'altijd' of 'vaak' antwoordden, werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door een integrale veiligheidsaanpak. Deze indicator is daarom verbonden met de intentie rond het garanderen van veiligheid (intentie 2.8). Het veiligheidsgevoel in de stad hangt nauw samen met problemen zoals criminaliteit, verstoring van de openbare orde en hinder. Een hoog veiligheidsgevoel helpt de verbondenheid met de stad te vergroten (intentie 3.8).

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals [Algemeen onveiligheidsgevoel](#), [Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt](#), [Buurtproblemen: lawaaihinder](#), [Buurtproblemen: milieuhinder](#), [Buurtproblemen: vandalisme](#) en [Buurthinder](#).

In 2017 wordt gemiddeld 3% van de inwoners in de centrumsteden geregeld lastiggevallen op straat. Dit aandeel is sinds 2011 stabiel. In Vlaanderen ligt dit aandeel iets lager.

Tussen de steden onderling zijn er een aantal verschillen. Antwerpen is de enige stad waar het aandeel personen dat geregeld wordt lastiggevallen op straat 5% bedraagt. Ook in Mechelen ligt dit aandeel iets boven het gemiddelde. In de overige steden bedraagt dit ongeveer 3% van de bevolking of minder. In alle centrumsteden is er nauwelijks een evolutie merkbaar ten opzichte van 2011 en 2014.

Tussen het aandeel respondenten die hebben aangegeven af en toe lastiggevallen te worden op straat zijn de verschillen meer uitgesproken. In Antwerpen geeft ongeveer 13% van de inwoners aan af en toe lastiggevallen te worden. In Oostende, Mechelen en Turnhout is dit 9% van de inwoners. De kleinste aandelen zien we in Kortrijk en Brugge. Ook hier liggen de cijfers in Vlaanderen lager dan het gemiddelde van de 13 centrumsteden.

Respondenten tussen 25 en 34 jaar geven vaker dan respondenten die jonger of ouder zijn aan dat ze geregeld lastiggevallen worden op straat. Ook lager opgeleiden en niet-Belgen worden vaker lastiggevallen dan hoger opgeleiden en Belgen. Er zijn geen significante verschillen naar geslacht.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

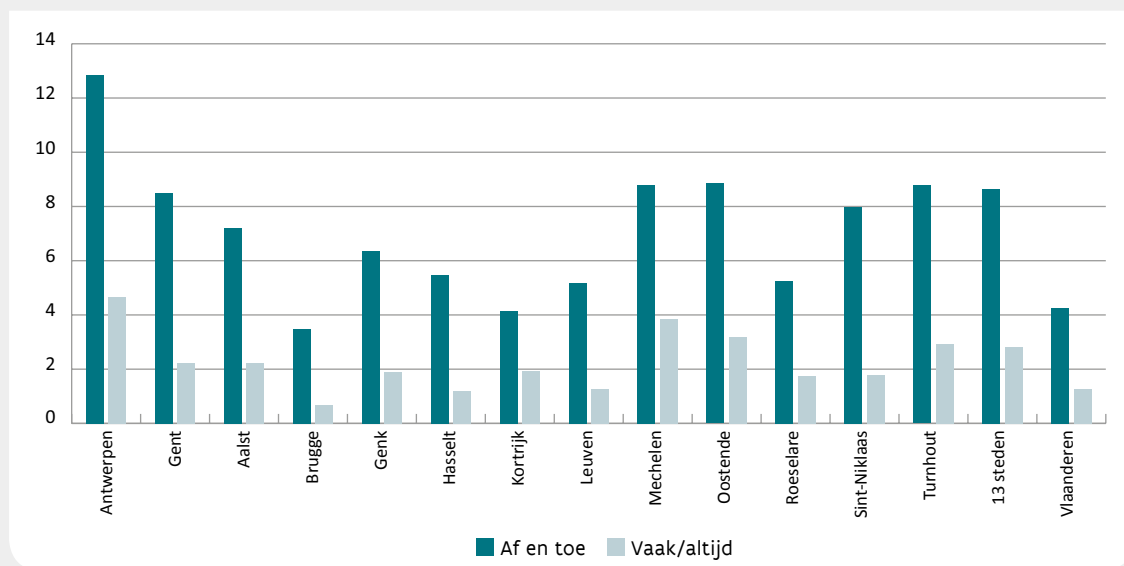
Lastiggevallen worden op straat, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	5	5	5
Gent	2	4	2
Aalst	2	3	2
Brugge	1	1	1
Genk	1	3	2
Hasselt	1	1	1
Kortrijk	1	3	2
Leuven	1	2	1
Mechelen	3	2	4
Oostende	2	4	3
Roeselare	1	3	2
Sint-Niklaas	3	3	2
Turnhout	3	3	3
Totaal 13 steden	3	3	3
Vlaanderen*	/	/	1

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Lastiggevallen worden op straat, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Stadsmonitor.

BUURTPROBLEMEN: LAWAAIHINDER

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat last heeft van lawaai door verkeer.

Aandeel (%) van de inwoners dat last heeft van burenlawaai.

Aandeel (%) van de inwoners dat last heeft van lawaai door bedrijven.

Aandeel (%) van de inwoners dat last heeft van lawaai horeca en evenementen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Duid voor elk van de volgende problemen aan in welke mate je er de afgelopen maand zelf hinder van hebt ondervonden in jouw buurt'. Voor de indicator lawaaihinder werden volgende zaken bevraagd: verkeer (auto, bus, vrachtwagen, tram, trein, vliegtuig), burenlawaai (ruzie, blaffende honden, muziek, ...), lawaai door bedrijven en lawaai horeca en evenementen (festivals, straatfeest, ...).

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Respondenten die per stelling met 'altijd' of 'vaak' antwoordden, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door een integrale veiligheidsaanpak. Deze indicator is daarom verbonden met de intentie rond het garanderen van veiligheid (intentie 2.8). Het veiligheidsgevoel in de stad hangt nauw samen met problemen zoals criminaliteit, verstoring van de openbare orde en hinder zoals lawaaihinder. Een hoog veiligheidsgevoel helpt de verbondenheid met de stad te vergroten (intentie 3.8).

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals *Algemeen onveiligheidsgevoel*, *Mijddedrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt*, *Buurtproblemen: lastiggevallen worden op straat*, *Buurtproblemen: milieuhinder*, *Buurtproblemen: vandalisme en Buurthinder*.

De inwoners van de centrumsteden hebben voornamelijk last van lawaai door verkeer, 35% geeft aan hier

geregeld hinder van te ondervinden. In mindere mate heeft men last van burenlawaai (14%), lawaai door bedrijven (6%) en lawaai van horeca en evenementen (5%). In Vlaanderen liggen de cijfers lager. Ten opzichte van voorgaande jaren is de hinder van verkeer en bedrijven licht toegenomen. Lawaaihinder door burenlawaai is stabiel gebleven.

Net iets meer dan 4 op de 10 respondenten in Antwerpen geeft aan geregeld last te hebben van verkeerslawaai. Ook in Aalst, Mechelen en Sint-Niklaas liggen de cijfers rond deze grootteorde. De hinder is het kleinst in Genk en Roeselare. Ook bij burenlawaai zien we verschillen tussen de steden. De hinder is het grootst in Antwerpen en Aalst met aandelen net boven 15%. In de overige steden ligt de hinder lager. Enkel in Hasselt duikt het aandeel onder 10%. De verschillen tussen de steden bij lawaaihinder door bedrijven en horeca en evenementen zijn minder uitgesproken. Alle aandelen zijn er kleiner dan 10%.

In de centrumsteden schommelt het aandeel inwoners dat af en toe hinder ondervindt van lawaai van het verkeer en burenlawaai tussen 25% en 30%. In Vlaanderen liggen deze aandelen iets lager. Bij lawaai door bedrijven en lawaai van horeca en evenementen schommelen de aandelen tussen 11%-16%. Ook het aandeel respondenten dat nooit tot zelden hinder ondervindt schommelt sterk. Ongeveer 80%-85% van de inwoners uit de centrumsteden geeft aan nooit tot zelden hinder te ondervinden van lawaai door bedrijven en horeca en evenementen. Ongeveer 61% heeft nooit last van burenlawaai en 35% heeft nooit last van lawaai door het verkeer. In Vlaanderen liggen de cijfers systematisch hoger.

Minder dan 30% van de respondenten jonger dan 18 jaar en ouder dan 75 jaar heeft geregeld last van lawaai door verkeer. Bij de overige leeftijdsgroepen ligt dit aandeel hoger. Bij burenlawaai zien we dat voornamelijk 18-34-jarigen hier hinder van ondervinden. Bij hinder door bedrijven en horeca en evenementen zijn de verschillen minder uitgesproken. Een ander opvallend verschil is dat hoger opgeleiden vaker last hebben van lawaaihinder door het verkeer dan lager opgeleiden.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

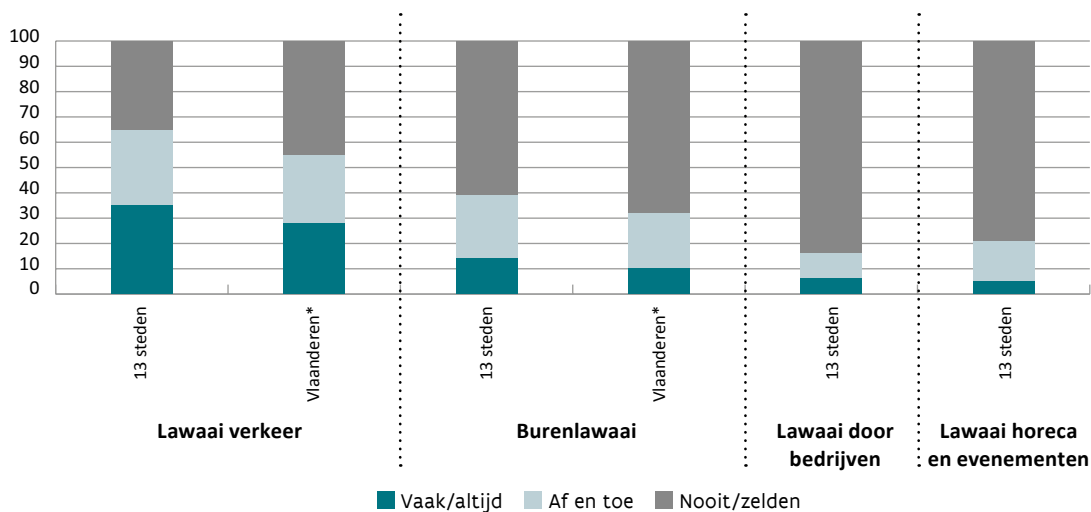
Lawaaihinder, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	Lawaai verkeer			Burenlawaai			Lawaai bedrijven		Lawaai horeca
	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2014	2017	2017
Antwerpen	38	37	41	16	14	16	6	7	6
Gent	33	33	37	16	14	14	4	6	4
Aalst	35	31	37	14	14	15	4	5	5
Brugge	26	25	28	10	11	11	4	4	5
Genk	26	24	27	13	13	12	7	6	4
Hasselt	26	31	32	11	12	9	3	5	5
Kortrijk	31	31	31	11	9	11	5	4	5
Leuven	30	28	34	11	12	11	3	4	5
Mechelen	35	32	37	12	11	11	2	5	3
Oostende	32	23	29	14	13	14	4	6	5
Roeselare	21	25	27	12	13	13	4	6	5
Sint-Niklaas	36	39	37	14	12	13	5	4	3
Turnhout	31	28	33	12	14	14	2	4	3
Totaal 13 steden	33	32	35	14	13	14	4	6	5
Vlaanderen*	/	/	28	/	/	11	/	/	/

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek voor de indicator lawaai door verkeer en burenlawaai.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Buurtproblemen: lawaaihinder, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek voor de indicator lawaai door verkeer en burenlawaai.

Bron: survey Stadsmonitor.

BUURTPROBLEMEN: MILIEUHINDER

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van geurhinder.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van hondenpoep.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van lichthinder.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van trillingen.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van ongedierte.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van zwerfvuil.

Aandeel (%) inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van sluikestort.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Duid aan in welke mate je de afgelopen maand last hebt ondervonden in jouw buurt van (1) geurhinder (verkeer, industrie), (2) hondenpoep, (3) lichthinder (straatverlichting, reclameverlichting, ...), (4) trillingen (vb. van zwaar vervoer), (5) ongedierte (bv. ratten, muizen), zwerfvuilen, duiven, meeuwen, ...)', (6) zwerfvuil (blikjes, papier, ...) en (7) sluikestort (grof huisvuil, zakken afval, ...).

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'soms' of 'altijd'. Respondenten die met 'altijd' of 'soms' antwoordden, werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt specifieke milieuproblemen in beeld waar inwoners mee geconfronteerd kunnen worden. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de gezondheid, veiligheid en het welzijn van de inwoners door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals onder andere milieuhinder. Deze indicator is daarom verbonden met de intenties 2.8 'Veiligheid garanderen' en 3.7 'Gezonde en veilige leefomgeving realiseren'.

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals [Algemeen onveiligheidsgevoel](#), [Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt](#), [Buurtproblemen: lastiggevallen worden op straat](#), [Buurtproblemen: lawaaihinder](#), [Buurtproblemen: vandalisme en Buurthinder](#).

In de centrumsteden hebben inwoners voornamelijk last van zwerfvuil, 4 op de 10 respondenten geeft aan hier geregeld hinder van te ondervinden. Ongeveer

een kwart van de inwoners heeft geregeld last van hondenpoep en sluikestorten en 2 op de 10 inwoners van ongedierte. In mindere mate heeft men last van trillingen, geurhinder en lichthinder. De hindercijfers liggen in de centrumsteden hoger dan in Vlaanderen, met als uitzondering hinder van trillingen.

Tussen de centrumsteden onderling zijn er verschillen, deze verschillen zijn het meest uitgesproken bij hinder van ongedierte, hondenpoep, sluikestort en zwerfvuil, waar deze soms oplopen tot iets meer dan 20 procentpunten. De hindercijfers bij deze 4 indicatoren liggen vaak hoger in Oostende, Antwerpen, Gent en Turnhout. Kortrijk en Leuven kennen vaak de laagste hindercijfers.

Ten opzichte van 2014 is er in een aantal steden een toename van de hinder. De meest opvallende stijgingen zijn een toename van de hinder door hondenpoep met 10 procentpunten en de hinder door ongedierte met 20 procentpunten in Oostende. Hiernaast is er een toename van de hinder door sluikestorten met 12 procentpunten in Genk. De hinder is nergens opvallend afgenomen.

Bij de hinderaspecten waar het aandeel inwoners dat er geregeld last van heeft het grootst is, ligt ook het aandeel inwoners dat er af en toe hinder van ondervindt hoger. De grootste aandelen zijn er bij hondenpoep en zwerfvuil waar ongeveer 3 op de 10 inwoners af en toe last van heeft. Ook het aandeel respondenten dat aangeeft zelden tot nooit hinder te ondervinden schommelt. Meer dan 85% van de inwoners van de centrumsteden heeft nooit last van lichthinder en 75% van geurhinder. De aandelen bij de andere vorm van hinder liggen lager. Het laagste aandeel vinden we bij zwerfvuil, waar bijna 3 op de 10 inwoners nooit hinder van ondervindt. In Vlaanderen ligt het aandeel respondenten dat er nooit hinder van ondervindt systematisch hoger, met uitzondering van lichthinder.

In het algemeen hebben jongeren (jonger dan 18 jaar) en 75-plussers minder last van hinder dan de 18-74-jarigen. Bij hinder van sluikestort en zwerfvuil zijn de verschillen het meest uitgesproken en kunnen ze oplopen tot iets meer dan 10 procentpunten. Een andere opvallende vaststelling is dat gemiddeld 42% van de Belgen aangeeft geregeld hinder te ondervinden van zwerfvuil, terwijl dit bij de niet-Belgen ongeveer 26% is. De overige verschillen zijn minder uitgesproken.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

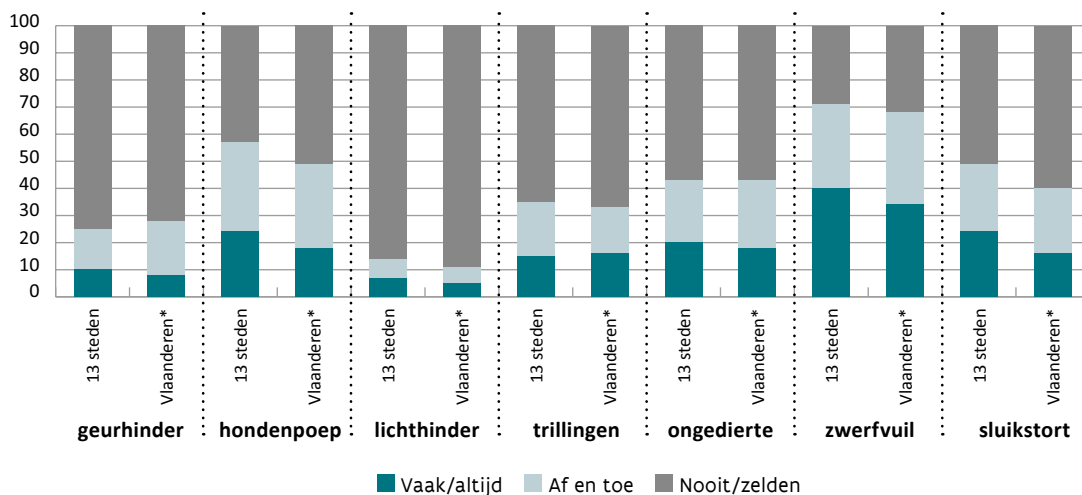
De vraagstelling in de survey Gemeentemonitor en de survey Stadsmonitor is identiek. Er zijn kleine afwijkingen in de voorbeelden tussen de haakjes.

Milieuhinder, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	Geurhinder			Hondenpoep			Licht-hinder		Trillingen		Onge-dierte		Zwerfvuil		Sluikstort	
	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2014	2017	2014	2017	2014	2017	2014	2017	2014	2017
Antwerpen	14	14	14	36	30	29	8	8	15	14	19	23	42	45	29	31
Gent	11	8	10	29	22	23	7	9	15	18	16	19	42	47	32	32
Aalst	10	8	9	25	23	22	6	7	18	21	17	20	38	40	24	22
Brugge	4	4	5	23	18	20	4	4	15	14	10	17	24	28	11	11
Genk	9	9	7	23	19	19	5	6	8	8	13	16	38	43	21	24
Hasselt	5	6	6	18	17	17	5	7	12	13	11	14	24	36	9	17
Kortrijk	5	5	6	18	16	16	3	6	14	14	10	14	28	30	11	11
Leuven	8	7	7	20	15	16	6	8	14	14	11	12	28	29	16	16
Mechelen	6	7	8	23	15	19	6	7	15	20	12	15	28	31	17	18
Oostende	10	8	5	35	28	37	6	6	11	13	15	35	29	37	18	21
Roeselare	16	9	8	18	17	17	5	5	12	13	15	17	34	37	17	16
Sint-Niklaas	6	9	7	22	18	22	5	5	21	21	15	21	38	45	18	19
Turnhout	6	6	7	33	29	31	5	6	12	14	13	22	41	47	25	30
Totaal 13 steden	10	9	9	28	23	24	6	7	14	15	15	19	36	40	23	24
Vlaanderen*	/	/	8	/	/	18	/	5	/	16	/	18	/	35	/	17

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.
Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Buurtproblemen: milieuhinder, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek voor de indicator lawaai door verkeer en burenlawaai.
Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

BUURTPROBLEMEN: VANDALISME

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van vandalisme.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Duid voor elk van de volgende problemen aan in welke mate je er de afgelopen maand zelf hinder van hebt ondervonden in jouw buurt'. Voor de indicator vandalisme werden volgende hinderaspecten bevestigd:

- Vernieling van straatmeubilair/vernieling van bus- of tramhokjes, rustbanken, vuilbakken,
- Bekladde muren en/of gebouwen (graffiti)
- Wildplassen
- Drugsdealing en -gebruik'

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Respondenten die per stelling met 'vaak' of 'altijd' hebben geantwoord, werden in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken. Het veiligheidsgevoel in de stad hangt nauw samen met problemen zoals vandalisme, criminaliteit, verstoring van de openbare orde, etc.. Deze indicator is daarom verbonden met de intentie rond het garanderen van veiligheid (intentie 2.8). Een hoog veiligheidsgevoel helpt de verbondenheid met de stad te vergroten (intentie 3.8). bij zowel bezoekers als bewoners.

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals [Algemeen onveiligheidsgevoel](#), [Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt](#), [Buurtproblemen: lawaaihinder](#), [Buurtproblemen: milieuhinder](#) en [Buurthinder](#).

In 2017 hebben de inwoners van de centrumsteden voornamelijk hinder van vernieling van het

straatmeubilair, gemiddeld 11% van de inwoners geeft aan er vaak tot altijd hinder van te ondervinden. In mindere mate hebben inwoners last van wildplassen (9%), drugsdealing en -gebruik (9%) en graffiti (8%). Ten opzichte van voorgaande jaren is de hinder door vernieling van het straatmeubilair toegenomen, de hinder van graffiti is stabiel.

Tussen de steden onderling zijn er een aantal verschillen. Over het algemeen is het aandeel inwoners dat hinder ondervindt met betrekking tot vandalisme het grootst in Antwerpen, Turnhout en Genk. In Brugge werden over het algemeen de laagste hindercijfers geregistreerd.

Ten opzichte van voorgaande jaren is het aandeel inwoners dat hinder ondervindt van vernieling van straatmeubilair in elke stad stabiel gebleven of toegenomen. De grootste toename vinden we in Hasselt en in mindere mate in Antwerpen, Genk en Turnhout. Met betrekking tot hinder van graffiti is er in de meeste steden een stabiel cijfer of een lichte toename. In een aantal steden is er een daling van de hinder, zoals het geval is in Mechelen en Leuven.

Het aandeel inwoners uit de centrumsteden dat aan geeft af en toe hinder te ondervinden van vandalisme, ligt voor elke deelaspect hoger dan het aandeel inwoners dat er vaak tot altijd hinder van ondervindt. Ongeveer 2 op de 10 respondenten heeft af en toe last van vernieling van het straatmeubilair en graffiti. Ongeveer 15% heeft af en toe last van wildplassen en drugsdealing en -gebruik. De meerderheid van de respondenten geeft aan nooit last te ondervinden van vandalisme.

Over het algemeen ondervinden lager opgeleiden en huurders iets meer hinder dan hoger opgeleiden en eigenaars. De hinder is eveneens iets hoger bij 35-54-jarigen en lager bij de andere leeftijdsgroepen. Bij overlast van drugsdealing en -gebruik zien we dat de hinder het grootst is bij 18-24-jarigen.

Aandachtspunten

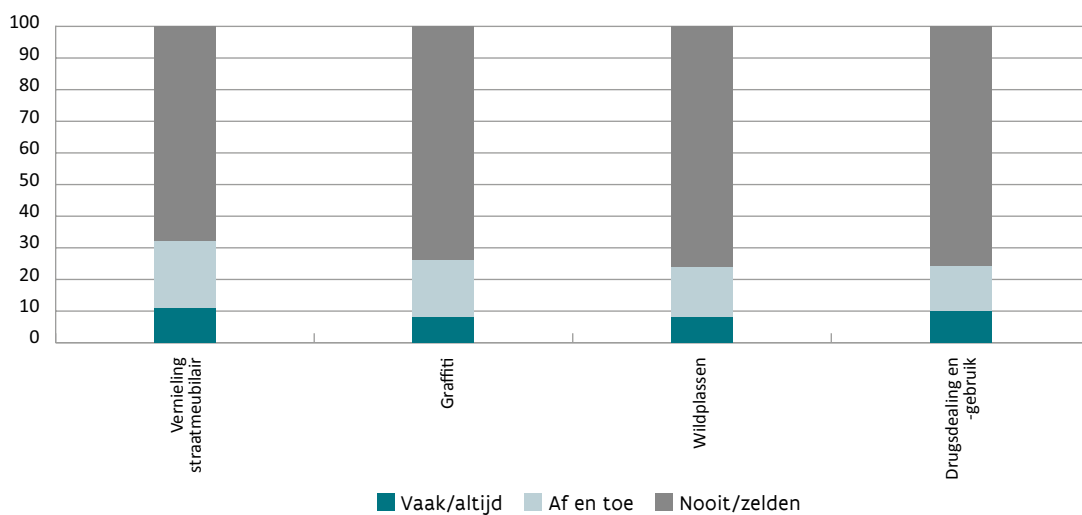
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Milieuhinder, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	Vernieling straatmeubilair			Graffiti			Wildplassen	Drugsdealing en -gebruik
	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2017	2017
Antwerpen	11	10	16	12	10	11	12	13
Gent	8	9	11	7	10	10	8	10
Aalst	5	4	8	4	4	4	8	7
Brugge	3	4	4	2	3	3	5	4
Genk	12	10	15	6	6	9	6	13
Hasselt	5	5	13	3	4	4	6	6
Kortrijk	3	3	6	3	3	5	6	6
Leuven	5	6	6	6	7	4	7	5
Mechelen	5	3	5	6	4	2	6	9
Oostende	5	7	11	4	5	7	12	9
Roeselare	2	2	5	1	2	5	6	6
Sint-Niklaas	4	5	9	2	2	4	7	7
Turnhout	7	7	12	6	5	7	9	11
Totaal 13 steden	7	7	11	7	7	8	9	9

Bron: survey Stadsmonitor.

Buurtproblemen: vandalisme in de 13 centrumsteden gemiddeld, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

BUURTPROBLEMEN: VERKEERSHINDER

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van agressief verkeersgedrag in de buurt.

Aandeel (%) van de inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt.

Aandeel (%) van de inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van lawaai door verkeer in de buurt.

Aandeel (%) van de inwoners dat de afgelopen maand last heeft ondervonden van sluipverkeer in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag aan een representatief staal van de inwoners van de centrumsteden voorgelegd: 'Duid voor elk van de volgende problemen aan in welke mate je er de afgelopen maand zelf hinder van hebt ondervonden in jouw buurt'. Voor de indicator verkeershinder werden volgende hinderaspecten bevraagd: agressief verkeersgedrag, auto's en/of vrachtwagens rijden te snel in mijn buurtlawaai door verkeer (auto, bus, vrachtwagen, tram, trein, vliegtuig) en sluipverkeer.

Respondenten konden antwoorden met 'nooit', 'zelden', 'af en toe', 'vaak' of 'altijd'. Respondenten die per stelling met 'altijd' of 'vaak' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld. In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken. Het veiligheidsgevoel in de stad hangt nauw samen met problemen zoals, criminaliteit, verstoring van de openbare orde, etc.. Deze indicator is daarom verbonden met de intentie rond het garanderen van veiligheid (intentie 2.8). Een hoog veiligheidsgevoel helpt de verbondenheid met de stad vergroten (intentie 3.8), en dit zowel bij bezoekers als bewoners.

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals [Algemeen onveiligheidsgevoel](#), [Mijddrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt](#), [Buurtproblemen: lawaaihinder](#), [Buurtproblemen: milieuhinder](#), [Buurtproblemen: vandalisme](#) en [Buurthinder](#).

In 2017 ondervinden de inwoners van de centrumsteden voornamelijk hinder van onaangepaste snelheid van auto's en vrachtwagens in hun buurt (47%), gevolgd door hinder van lawaai van verkeer (35%), sluipverkeer

(27%) en agressief verkeersgedrag (25%). In de centrumsteden heeft men vaker last van verkeershinder dan gemiddeld in Vlaanderen. Voornamelijk hinder door lawaai van verkeer en agressief verkeersgedrag ligt in de steden circa 10 procentpunten hoger dan in Vlaanderen.

Gemiddeld een kwart van de inwoners van de centrumsteden heeft geregeld last van agressief verkeersgedrag in de buurt. In Antwerpen is dit bijna 1 op de 3 inwoners. Ook in Sint-Niklaas en Mechelen liggen de aandelen hoger dan gemiddeld. In Leuven en Hasselt is de hinder het laagst met 17%.

Meer dan de helft van de inwoners van Sint-Niklaas en Aalst geeft aan geregeld hinder te ondervinden van onaangepaste snelheid van auto's en vrachtwagens in hun buurt. In de overige steden liggen de aandelen iets lager en schommelen deze tussen 40% en 50%. In Leuven is de hinder het laagst met 39%.

Ongeveer 4 op de 10 inwoners van Antwerpen heeft geregeld last van lawaai door verkeer. Ook in Aalst, Mechelen, Sint-Niklaas en Gent liggen de aandelen hoger dan gemiddeld (op 37%). In Genk en Roeselare is de hinder het laagst met 27%.

Meer dan 3 op de 10 inwoners in Hasselt, Aalst, Sint-Niklaas en Leuven heeft geregeld last van sluipverkeer in de buurt. In de overige steden schommelt dit tussen 20% en 30%. In Genk is de hinder het kleinst met 18%.

Ten opzichte van voorgaande metingen is in de meeste centrumsteden de hinder door verkeer toegenomen. Af en toe is er een afname van de hinder, maar deze is beperkt. De grootste toename van hinder zien we bij hinder door onaangepaste snelheid van het verkeer, daar zijn de cijfers in Turnhout, Kortrijk, Oostende en Roeselare ten opzichte van 2011 of 2014 met meer dan 7ppt. gestegen.

In de centrumsteden heeft ongeveer 25-35% van de respondenten af en toe last van verkeershinder. Het aandeel respondenten dat nooit hinder ondervindt schommelt sterk naargelang de soort hinder. Ongeveer 2 op de 10 inwoners van de centrumsteden heeft nooit hinder van onaangepaste snelheid in de buurt. Bij de andere vormen van hinder schommelen deze aandelen tussen 40% en 50%. In Vlaanderen is het aandeel inwoners dat aangeeft nooit last te hebben van hinder door verkeer voor elke hindervorm groter dan in de centrumsteden.

Respondenten jonger dan 25 jaar hebben minder vaak last van verkeershinder dan oudere respondenten. Bij hinder van sluipverkeer en onaangepaste snelheid zijn de verschillen het meest uitgesproken met verschillen

van ongeveer 15 procentpunten. Ook naar nationaliteit zijn er iets grotere verschillen. Bijna de helft van de Belgen geeft aan geregeld hinder te ondervinden van onaangepaste snelheid terwijl dit bij de niet-Belgen 34% is. Ook voor hinder van sluiptverkeer zijn de aandelen hoger bij de Belgen dan bij de niet-Belgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De vraagstelling in de survey Gemeentemonitor en de survey Stadsmonitor is identiek. Er zijn kleine afwijkingen in de voorbeelden tussen de haakjes.

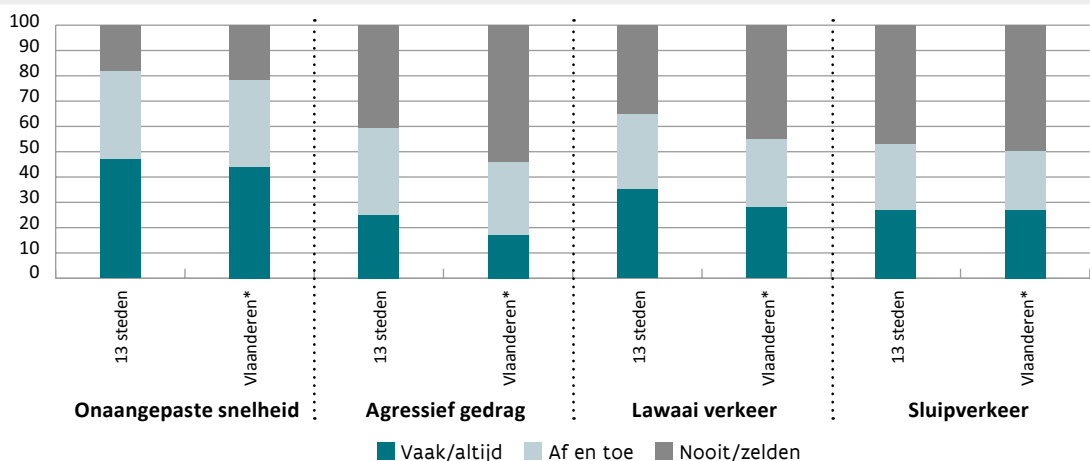
Verkeershinder, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	Agressief verkeersgedrag			Onaangepaste snelheid			Lawaai verkeer			Sluipverkeer
	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2011	2014	2017	2017
Antwerpen	28	27	30	45	42	48	38	37	41	29
Gent	24	24	25	45	43	48	33	33	37	25
Aalst	23	23	25	50	48	51	35	31	37	33
Brugge	18	17	19	39	42	47	26	25	28	27
Genk	22	21	24	44	41	46	26	24	27	18
Hasselt	14	16	17	40	43	42	26	31	32	36
Kortrijk	18	19	20	42	41	49	31	31	31	22
Leuven	14	15	17	36	35	39	30	28	34	30
Mechelen	27	21	26	49	42	48	35	32	37	22
Oostende	19	16	21	36	34	40	32	23	29	20
Roeselare	16	20	21	40	42	46	21	25	27	22
Sint-Niklaas	24	24	27	54	50	55	36	39	37	33
Turnhout	19	18	23	39	38	46	31	28	33	26
Totaal 13 steden	23	22	25	44	42	47	33	32	35	27
Vlaanderen*	/	/	14	/	/	44	/	/	28	27

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Buurtproblemen: verkeershinder, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar geen tot weinig hinder, hinder of veel hinder in zijn buurt heeft ondervonden.

De buurthinderscore is een samengestelde indicator op basis van volgende indicatoren over buurthinder: lastiggevallen worden op straat, lawaaihinder, milieuhinder, vandalisme en verkeershinder. Per respondent werd een gemiddelde score op 16 items berekend. Enkel respondenten die minstens op 10 variabelen hebben geantwoord, werden meegenomen. Op basis van de gemiddelde scores werd een opsplitsing gemaakt in 3 categorieën: respondenten die geen of weinig hinder hebben ondervonden in hun buurt, respondenten die hinder hebben ondervonden en respondenten die veel hinder hebben ondervonden.

Toelichting

Deze indicator brengt een deelaspect van het veiligheidsgevoel in de stedelijke omgeving in beeld (intentie 2.8). In een leefbare en duurzame stad zorgt men voor de veiligheid van mensen door systematisch problemen aan te pakken zoals criminaliteit, (geluids)overlast, verstoring van de openbare orde, brandveiligheid en milieuhinder. Daarnaast geeft de indicator ook een beeld van de leefbaarheid en de leefomgeving in stedelijke buurten (intentie 3.3 en 3.7). Bijzondere aandacht voor verschillen tussen de buurten is hierbij belangrijk (intentie 5.7).

Deze indicator leest men het best samen met indicatoren zoals **Algemeen onveiligheidsgevoel**, en de verschillende indicatoren rond buurtproblemen: **Buurtproblemen: lastiggevallen worden op straat**, **Buurtproblemen: lawaaihinder**, **Buurtproblemen: milieuhinder**, **Buurtproblemen: vandalisme** en **Buurtproblemen: verkeershinder**.

Een kwart van de stedelingen ervaart in 2017 heel wat hinder in zijn buurt. 16% geeft aan weinig of geen

hinder te ondervinden. Het totaal voor de 13 centrumsteden ligt lichtjes hoger dan dit voor Vlaanderen. Er zijn wel opmerkelijke verschillen tussen de steden onderling: in de grootsteden Antwerpen en Gent ervaart men het meeste hinder, in Brugge, Kortrijk, Leuven en Roeselare ligt dit aandeel de helft of meer lager.

De verschillen binnen de steden zijn veel groter dan die tussen de steden onderling. Zo bedraagt in Gent het verschil tussen de ervaren hinder in het stadsdeel met het hoogste aandeel meer dan het vijfvoudige van de hinder in het stadsdeel met de laagste score. Ook in steden als Antwerpen, Genk, Leuven en Oostende loopt het verschil op tot 20 procentpunten en meer.

Tussen 35 en 65 jaar ervaart men het meeste hinder. Bij huurders ligt de hinder iets hoger dan bij eigenaars. Belgen ervaren meer hinder dan niet-Belgen. Lager opgeleiden geven meer aan weinig of geen buurthinder te ondervinden, hoger opgeleiden zijn meer terug te vinden bij wie beperkte hinder ondervindt terwijl de midden opgeleiden iets meer dan de anderen aangeven hinder te ondervinden.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De resultaten van de stadsdelen zijn terug te vinden op de websites van de respectievelijke steden.

In de survey werd expliciet gepeild naar de mate waarin men de laatste maand hinder heeft ondervonden. Er wordt dus niet gepeild naar de perceptie van buurtproblemen, eerder naar effectieve problemen. Op basis van de vraagstelling kan niet geheel worden uitgesloten dat perceptie een rol speelt.

In totaal zijn 16 variabelen opgenomen met een grote interne samenhang (Cronbach's Alpha= 0,88) wat toelaat een algemene maat van buurthinder te construeren.

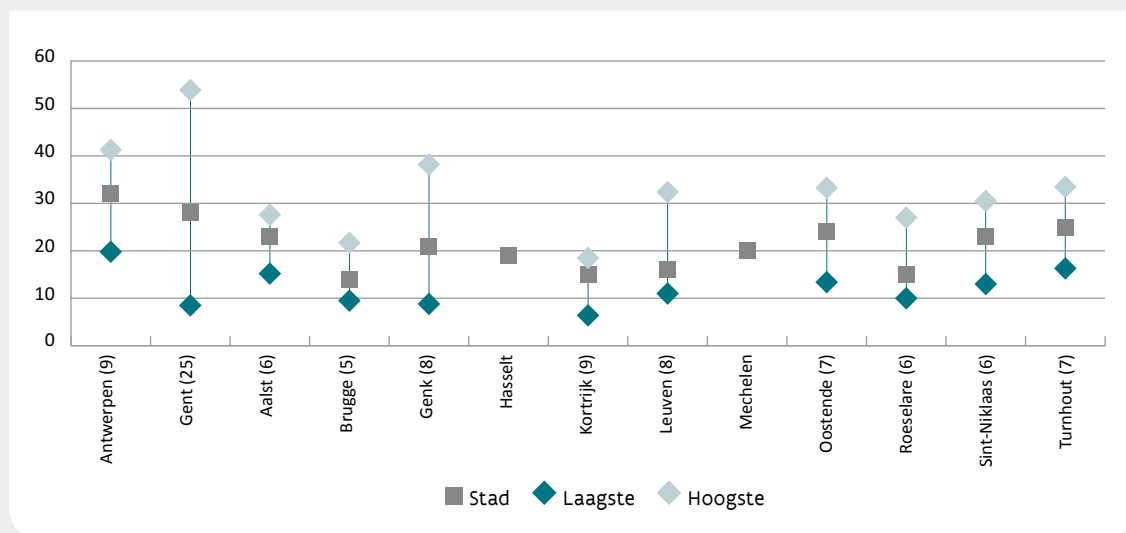
Buurthinder, in 2014 en 2017, in %.

	2014			2017		
	Geen tot weinig hinder	Hinder	Veel hinder	Geen tot weinig hinder	Hinder	Veel hinder
Antwerpen	14	59	27	13	57	30
Gent	15	59	26	13	58	29
Aalst	18	63	19	16	61	23
Brugge	25	62	13	22	62	17
Genk	20	61	20	17	60	23
Hasselt	21	65	14	17	63	20
Kortrijk	23	64	14	22	62	16
Leuven	20	63	16	20	62	18
Mechelen	17	65	17	17	62	22
Oostende	20	62	18	15	62	23
Roeselare	20	67	14	19	63	18
Sint-Niklaas	15	66	19	15	63	22
Turnhout	18	62	19	16	59	25
Totaal 13 steden	19	62	19	16	60	24
Vlaanderen*	/	/	/	17	61	22

*Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor in 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Enkel gelijkaardige items in beide surveys werden opgenomen.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Buurthinder, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die veel hinder in de buurt ondervinden en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevestigd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevestigd.

Bron: survey Stadsmonitor.

Hoofdstuk 9

Armoede

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be

Hoofdstuk 9 bevat indicatoren die evoluties op het vlak van armoede en uitsluiting in kaart brengen. In een leefbare en duurzame stad krijgen kwetsbare en kansarme stadsbewoners kansen aangereikt om zich te ontplooiën, een menswaardig leven te leiden en maatschappelijk te participeren. Financiële drempels zijn hierbij een belangrijk aspect, maar ook drempels op vlak van gezondheid, werk en de thuissituatie kunnen zorgen voor een zwakkere maatschappelijke positie. Onderstaande indicatoren geven een indicatie van het aantal stadsbewoners met een zwakkere financiële positie en van het aantal dat effectief problemen ondervindt met het betalen van facturen. Andere indicatoren beschrijven de gezinssituatie met het oog op het detecteren van het risico op kansarmoede bij gezinnen, kinderen en jongeren.

INDICATOR	Link met intenties van de visie			Pagina
FISCALE INKOMENS BENEDEN DE KRITISCHE GRENS	2.1	2.6		376
PERSONEN MET OVERMATIGE SCHULDENLAST	2.6			378
VERHOOGDE TEGEMOETKOMING IN DE ZIEKTEVERZEKERING	2.6			380
ENERGIE-ARMOEDE HUISHOUDENS: AFSLUITINGEN	2.1	2.6		382
ENERGIE-ARMOEDE HUISHOUDENS: BUDGETMETERS	2.1	2.6		384
PERSONEN IN EEN GEZIN MET LAGE WERKINTENSITEIT	2.1	2.6		386
KINDEREN IN EEN GEZIN MET LAGE WERKINTENSITEIT	2.1	2.6		388
KANSARMOEDE-INDEX VAN KIND EN GEZIN	2.6			390
ONDERWIJSKANSARMOEDE-INDICATOR (OKI)	2.6			392
HUISHOUDENS MET BETALINGSMOEILIKHEDEN	2.1	2.6	5.7	394
SUBJECTIEVE ARMOEDE	2.1	2.6	5.7	396

Definitie

Het gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner, het aandeel individuele aangiften onder de 10.000 euro (in %) en het aandeel gemeenschappelijke aangiften onder de 20.000 euro (in %).

In de tabel gaat het om het gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner (in nominale waarden). Dat is het quotiënt van het totale netto belastbaar inkomen van alle inwoners in het inkomstenjaar en de bevolking op 1 januari van het jaar dat volgt op het inkomstenjaar. Het netto belastbaar inkomen wordt berekend op basis van de aangiften in de personenbelasting en omvat de belastbare inkomsten uit beroep, vervangingsinkomens, pensioenen, dividenden, het kadastraal inkomen en onderhoudsuitkeringen.

In de grafiek gaat het om het aandeel individuele aangiften met een netto belastbaar inkomen onder de 10.000 euro en het aandeel gemeenschappelijke aangiften met een netto belastbaar inkomen onder de 20.000 euro, ten opzichte van respectievelijk het totaal aantal individuele en het totaal aantal gemeenschappelijke aangiften. Gemeenschappelijke aangiften worden ingediend door gehuwden en wettelijk samenwonenden. Met de belastingplichtigen die door de specifieke aard van hun inkomen (bijvoorbeeld jongeren zonder inkomen) of door hun gezinslasten niet belastbaar zijn en dus een nulaangifte indienen, wordt in de berekeningen voor de grafiek geen rekening gehouden.

Voor meer informatie:

<https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/fiscale-inkomens>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden inspanningen geleverd om armoede en uitsluiting te bestrijden (intentie 2.6). Armoede is een complex begrip dat verwijst naar een geheel van onderling verbonden vormen van uitsluiting op verschillende domeinen van het individuele en sociale leven. Financiële problemen zijn hier een belangrijk aspect van (intentie 2.1).

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die armoede en uitsluiting in beeld brengen; zoals [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Subjectieve armoede](#), [Energie-armoede huishoudens: afsluitingen](#), [Energie-armoede huishoudens: budgetmeters](#), [Personen in een gezin met lage werkintensiteit](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#), [Kansarmoede-index Kind en Gezin](#) en [Onderwijskansarmoede-indicator](#).

In het inkomstenjaar 2015 bedroeg het gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner in de 13 steden 17.626 euro. Dat ligt lager dan het Vlaamse gemiddelde, maar duidelijk hoger dan het gemiddeld netto belastbaar inkomen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Het gemiddeld netto belastbaar inkomen ligt het hoogst in Leuven, Hasselt, Brugge en Aalst en het laagst in Antwerpen en Genk. Het verschil tussen de hoogst en laagst scorende stad bedraagt ruim 4.700 euro.

Het gemiddeld netto beschikbaar inkomen per inwoner is in de 13 steden tussen 2014 en 2015 in nominale termen beperkt gedaald. Deze daling volgt op een continue stijging tussen 2010 en 2014. Daarmee volgen de 13 steden de trend die zich ook voordeed in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Als gekeken wordt naar het aandeel individuele aangiften onder de 10.000 euro, blijkt het percentage bij de 13 steden nagenoeg even groot te zijn als het Vlaamse gemiddelde. Het hoogste aandeel individuele aangiften onder de 10.000 euro is te vinden in Genk, het laagste aandeel in Aalst.

Bij de gemeenschappelijke aangiften is het verschil tussen de 13 steden en het Vlaamse gemiddelde groter: in de 13 steden ligt het aandeel gemeenschappelijke aangiften onder de 20.000 euro 3 procentpunten hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Dat aandeel ligt het hoogst in Antwerpen en het laagst in Brugge.

Aandachtspunten

Het gaat hier telkens om het netto belastbaar inkomen. De fiscale netto inkomens komen niet volledig overeen met de werkelijke netto inkomens van de huishoudens. Zo wordt er geen rekening gehouden met de inkomens die vrijgesteld zijn van belastingen (zoals de kinderslagen en het leefloon) of inkomens die worden achtergehouden voor de fiscus (belastingontwijking).

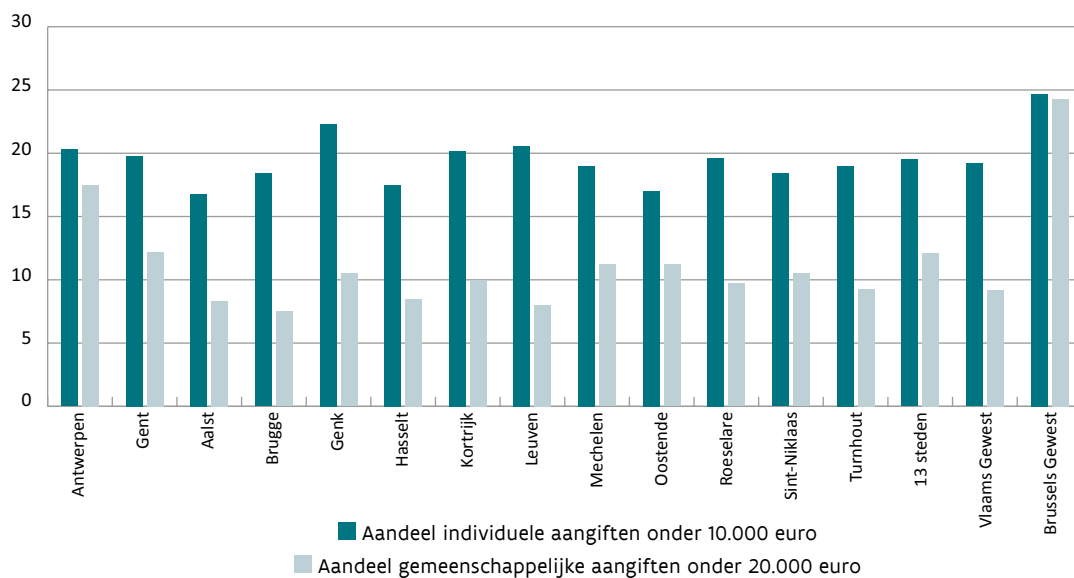
Een individuele of gemeenschappelijke aangifte zegt niets over het aantal personen in het fiscale huishouden aangezien geen rekening gehouden wordt met eventuele kinderen of andere personen ten laste. Tegelijk is het zo dat de twee partners van een ongehuwd of niet wettelijk maar wel feitelijk samenwonend koppel (al dan niet met kinderlast) twee afzonderlijke individuele aangiften moeten indienen.

Gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner, in euro, inkomstenjaren 2008-2015 (aanslagjaren 2009-2016).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	14.273	14.320	14.212	14.455	14.834	15.050	15.615	15.688
Gent	15.913	16.099	15.930	16.462	17.189	17.477	18.013	17.923
Aalst	16.797	17.145	17.154	17.592	18.194	18.412	19.212	19.014
Brugge	16.572	16.927	17.235	17.847	18.442	18.969	19.727	19.724
Genk	13.724	13.847	13.943	14.666	14.807	15.227	16.485	16.160
Hasselt	17.139	17.484	17.558	18.125	18.575	19.106	20.035	20.014
Kortrijk	15.764	15.894	16.114	16.752	17.445	17.892	18.869	18.543
Leuven	17.643	17.906	17.735	18.383	19.302	19.654	20.261	20.401
Mechelen	16.178	16.522	16.465	16.845	17.528	17.907	18.633	18.615
Oostende	15.240	15.629	15.671	16.089	16.733	17.201	17.768	17.808
Roeselare	15.608	15.715	15.890	16.435	17.047	17.493	18.261	18.198
Sint-Niklaas	15.508	15.809	15.840	16.246	16.792	17.016	17.853	17.688
Turnhout	15.634	15.745	15.951	16.291	16.707	16.918	17.628	17.459
Totaal 13 steden	15.510	15.698	15.677	16.112	16.655	16.976	17.662	17.626
Vlaams Gewest	16.199	16.505	16.599	17.146	17.765	18.163	18.949	18.970
Brussels Gewest	12.740	12.746	12.593	12.885	13.312	13.525	13.839	13.831

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Fiscale inkomens beneden de kritische grens, inkomstenjaar 2015 (aanslagjaar 2016), in %.

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

PERSONEN MET OVERMATIGE SCHULDENLAST

Definitie

Aandeel (%) personen van 18 jaar en ouder met overmatige schuldenlast.

Aantal personen dat op 31 december van het jaar bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België (NBB) geregistreerd staat met minstens één wanbetaling voor een consumentenkrediet (verrichtingen op afbetaling en kredietopeningen) of hypothecair krediet, afgesloten door natuurlijke personen voor privédoeleinden, in % van de bevolking van 18 jaar en ouder.

De criteria die aanleiding geven tot de registratie van een wanbetaling zijn:

1. voor de verrichtingen op afbetaling (verkopen op afbetaling, de leningen op afbetaling en de financieringshuren): als 3 termijnbedragen op hun vervaldag niet of onvolledig zijn betaald, als een vervallen termijnbedrag gedurende 3 maanden niet of onvolledig is betaald of als de nog te vervallen termijnbedragen onmiddellijk opeisbaar geworden zijn;
2. voor de kredietopeningen: als een bedrag aan kapitaal en/of totale kosten komt te vervallen en dit niet of onvolledig werd terugbetaald binnen een termijn van 3 maanden, als het kapitaal volledig opeisbaar is geworden en het verschuldigde bedrag niet of onvolledig werd terugbetaald of als het totaal terug te betalen bedrag niet werd terugbetaald binnen de maand na het verstrijken van de nulstellingstermijn;
3. voor de hypothecaire kredieten: als een verschuldigd bedrag niet of onvolledig is betaald binnen 3 maanden na de vervaldag of als een verschuldigd bedrag niet of onvolledig is betaald binnen 1 maand na de ingebrekestelling via een aangetekend schrijven.

In de tabel gaat het om het totale aandeel met een wanbetaling geregistreerde personen, in % van de bevolking van 18 jaar en ouder. In de grafiek gaat het om het aandeel van de verschillende kredietvormen bij de personen met een geregistreerde wanbetaling, in %.

Voor meer informatie: <https://www.nbb.be/nl>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden sociale uitsluiting en armoede weggewerkt. Cruciaal voor het voorkomen van armoede is het versterken van de inkomenspositie van kwetsbare personen. Deze indicator geeft een aanduiding van de mogelijke financiële armoede in een huishouden en geeft dan ook invulling aan intentie 2.6 'Bestrijden van armoede en uitsluiting'.

Deze indicator is verwant met andere indicatoren die

armoede in kaart brengen, zoals **Fiscale inkomens beneden de kritische grens**, **Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering**, **Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden**, **Betaalbaarheid gezondheidszorg**, **Betaalbaarheid van kinderopvang** en **Huishoudens met betalingsmoeilijkheden**.

Eind 2016 staat 3,7% van de volwassen inwoners van de 13 steden bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank geregistreerd met minstens één wanbetaling voor een consumenten- of hypothecair krediet. Dat aandeel is tussen 2008 en 2016 beperkt gestegen. Het aandeel personen met betalingsachterstand ligt hoger in de 13 steden dan in het totale Vlaamse Gewest, maar duidelijk lager dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Antwerpen en Oostende scoren relatief gezien het hoogst, gevolgd door Genk en Gent. Leuven, Brugge, Hasselt, Kortrijk en Roeselare hebben het laagste aandeel personen met betalingsachterstand.

Tussen 2008 en 2016 is het aandeel in de meeste steden licht gestegen. In Kortrijk en Mechelen is het aandeel ongeveer constant gebleven.

Als gekeken wordt naar de aard van kredietvorm waarbij het vaakst wanbetalingen voorkomen, dan gaat het in de 13 steden vooral om kredietopeningen (51% van de geregistreerde wanbetalers) en leningen op afbetaling (36%). 8% van de kredietnemers met minstens 1 niet-gereguleerde achterstallige betaling staat geregistreerd met een wanbetaling op een hypothecair krediet, 5% met een wanbetaling op een verkoop op afbetaling. Die verhouding tussen de verschillende kredietvormen komt in alle 13 steden en in het totale Vlaamse Gewest op ongeveer dezelfde wijze terug.

Aandachtspunten

De term 'overmatige schuldenlast' slaat hier enkel op wanbetalingen volgens de criteria vastgelegd door de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België. Of deze achterstallen al dan niet in wanverhouding staan tegenover het inkomen wordt bij deze indicator niet beoordeeld. De indicator brengt bovendien maar een deel van de personen met schuldenlast in beeld, namelijk diegenen die geregistreerd staan bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren. Daarbij houdt men enkel rekening met achterstallen als gevolg van consumptie- en hypothecaire kredieten, niet met andere mogelijke achterstallen zoals voor huur, nutsvoorzieningen of gezondheidskosten. Dat gebeurde wel in de survey Stadsmonitor. Daarin werd gevraagd naar achterstallige betaling(en) voor huishuur/afbetaling van de woning, elektriciteit/water/gas/stookolie,

aankopen op afbetaling, gezondheidsuitgaven, schoolkosten of kinderopvang (zie indicator 'Huishoudens met betalingsmoeilijkheden').

Deze indicator betreft alle volwassen personen met

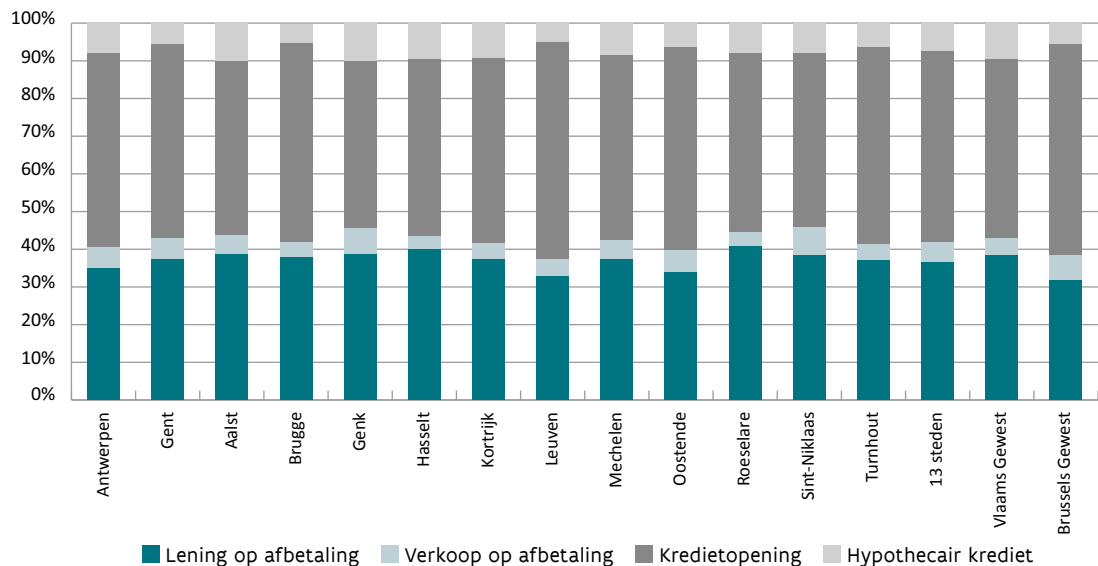
een wanbetaling op hypothecaire leningen en consumentenkredieten. Indien de lening of het krediet werd afgesloten door twee of meer personen, zijn zij allen opgenomen in de cijfers.

Personen met overmatige schuldenlast, van 2008 tot 2016, in % van de bevolking van 18 jaar en ouder.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	3,6	3,9	3,9	4,0	4,1	4,2	4,2	4,4	4,4
Gent	3,3	3,5	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	4,0	4,0
Aalst	3,2	3,2	3,3	3,4	3,5	3,5	3,6	3,8	3,7
Brugge	2,4	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6
Genk	3,2	3,4	3,7	3,7	3,9	4,0	4,1	4,2	4,1
Hasselt	2,2	2,3	2,3	2,5	2,6	2,7	2,6	2,7	2,6
Kortrijk	2,7	2,8	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,8	2,8
Leuven	1,9	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3
Mechelen	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	3,1
Oostende	3,8	3,9	4,0	4,2	4,1	4,2	4,2	4,4	4,4
Roeselare	2,6	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,8	2,9
Sint-Niklaas	2,7	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,2	3,1
Turnhout	3,0	3,1	3,1	3,1	3,3	3,3	3,5	3,7	3,7
Totaal 13 steden	3,1	3,2	3,3	3,4	3,4	3,5	3,5	3,6	3,7
Vlaams Gewest	2,2	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,6	2,7
Brussels Gewest	4,3	4,5	4,7	4,8	5,0	5,2	5,3	5,6	5,6

Bron: NBB, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Aandeel van de kredietvormen bij personen met geregistreeerde wanbetaling, in 2016, in %.

Bron: NBB, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

VERHOOGDE TEGEMOETKOMING IN DE ZIEKTEVERZEKERING

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat geniet van een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering.

Om de toegang tot de gezondheidszorg te verzekeren, bestaat er voor bepaalde groepen de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Het geeft recht op een hogere terugbetaling voor geneeskundige verzorging en geneesmiddelen, een derdebetalersregeling bij artsen die daarmee instemmen en een gunstiger stelsel voor het persoonlijk aandeel (remgeld) in geval van hospitalisatie.

Volgende groepen hebben automatisch recht op de verhoogde tegemoetkoming: personen met een leefloon of gelijkaardige OCMW-hulp (gedurende minstens 3 maanden), met een inkomensgarantie voor ouderen of gewaarborgd inkomen voor bejaarden, met een toelage voor personen met een handicap uitgekeerd door de FOD Sociale Zekerheid, kinderen met een erkende handicap van minstens 66%, niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en weeskinderen die beide ouders verloren hebben.

Wie niet automatisch de verhoogde tegemoetkoming geniet, kan een aanvraag indienen onder volgende voorwaarden:

1. op basis van een bijzondere situatie (weduwe/weduwenaar, invalide, gepensioneerde, erkend als persoon met een handicap, al minstens 1 jaar volledig werkloos of in arbeidsongeschiktheid of lid van een eenoudergezin) en een inkomensonderzoek (het huidig gezinsinkomen moet lager zijn dan een bepaald grensbedrag afhankelijk van het aantal gezinsleden)
2. op basis van een inkomensonderzoek (het gezinsinkomen tijdens het voorgaande jaar moet lager zijn dan een bepaald grensbedrag afhankelijk van het aantal gezinsleden) voor de gezinnen die zich niet in één van bovenstaande situaties bevinden maar leven in een gezin met een bescheiden inkomen.

Bij alle categorieën hebben zowel de titularissen als hun personen ten laste recht op de verhoogde tegemoetkoming.

In de tabel is het procentueel aandeel van de totale bevolking opgenomen dat een verhoogde tegemoetkoming geniet. In de grafiek gaat het om het procentueel aandeel van de bevolking per leeftijdsgroep met een verhoogde tegemoetkoming. Het gaat telkens om zowel titularissen als hun personen ten laste en om gegevens op 1 januari van het jaar.

Voor meer informatie:

<http://www.riziv.fgov.be/nl/> en <http://www.ksz.fgov.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden sociale uitsluiting en armoede weggewerkt op alle domeinen, inclusief gezondheidszorg. Cruciaal voor het voorkomen en bestrijden van armoede is het versterken van de inkomenspositie van kwetsbare personen via aanvullende maatregelen zoals de verhoogde tegemoetkoming. Deze indicator geeft dan ook invulling aan intentie 2.6 'Bestrijden van armoede en uitsluiting'.

Deze indicator is verwant met andere indicatoren die armoede in kaart brengen, zoals [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#), [Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden](#), [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#), [Betaalbaarheid van kinderopvang](#) en [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#).

Begin 2017 geniet 20% van de bevolking van de 13 steden de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Uitgezonderd een kleine daling in 2009 en 2014 is dat percentage tussen 2008 en 2017 onafgebroken gestegen. Het aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming ligt 6 procentpunten hoger in de 13 steden dan in het totale Vlaamse Gewest.

Antwerpen scoort het hoogst, gevolgd door Oostende. Brugge, Leuven, Aalst, Roeselare en Hasselt hebben het laagste aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming.

Bijna een kwart van de kinderen en jongeren (0-24 jaar) in de 13 steden geniet een verhoogde tegemoetkoming. Tussen de steden onderling loopt dat percentage echter sterk uiteen. In Antwerpen gaat het om 35%, in Brugge om 9%. Bij de groep van 25 tot 64 jaar gaat het in de 13 steden om 16% van de bevolking. Ook daar scoort Antwerpen met 22% het hoogst en Brugge met 9% het laagst. Ten slotte heeft in de 13 steden 28% van de bevolking van 65 jaar en ouder een verhoogde tegemoetkoming. Bij deze leeftijdsgroep ligt het percentage het hoogst in Roeselare (36%) en het laagst in Leuven (22%).

Aandachtspunten

De verhoogde tegemoetkoming wordt vaak ook de 'voorkeurregeling' in de ziekteverzekering genoemd.

Bij de beoordeling van de evolutie van deze indicator moet men rekening houden met het feit dat elke verhoging van de inkomensgrens of uitbreiding van de rechthebbende categorieën het aantal gerechtigden op de verhoogde tegemoetkoming doet stijgen.

Niet bij alle groepen die recht hebben op de verhoogde

tegemoetkoming gebeurt de toekenning automatisch. Een aantal groepen die denken recht te hebben op de verhoogde tegemoetkoming, moeten dit statuut zelf

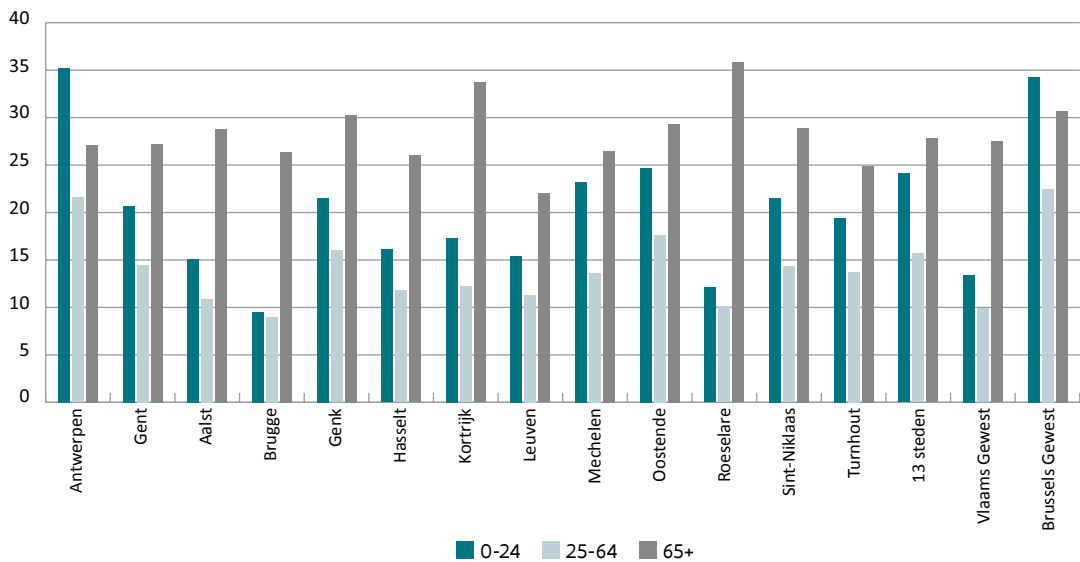
aanvragen. Een bepaald deel van de doelgroep heeft dit nog niet gedaan.

Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering, van 2008 tot 2017, in %.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antwerpen	16,3	17,4	18,9	20,8	21,9	22,4	22,5	24,4	25,5	26,7
Gent	15,2	14,6	14,9	16,4	16,7	16,5	16,1	16,9	17,5	18,3
Aalst	12,4	12,4	13,3	14,2	14,6	14,8	14,2	14,6	14,8	15,5
Brugge	12,3	11,6	11,6	12,0	12,2	12,3	12,0	12,0	12,5	13,1
Genk	15,4	15,1	15,7	17,0	18,1	18,6	18,4	19,2	19,8	20,2
Hasselt	13,1	12,4	12,5	13,1	13,5	13,7	13,7	14,6	14,9	15,9
Kortrijk	16,0	15,1	15,5	16,3	16,7	17,1	16,7	17,1	17,5	18,2
Leuven	12,7	11,6	12,0	12,6	13,1	13,1	12,4	13,1	13,2	14,2
Mechelen	16,5	15,8	16,1	17,0	17,6	17,6	17,4	17,8	18,2	18,7
Oostende	18,8	18,0	18,3	19,4	20,2	20,3	20,4	21,0	21,3	22,4
Roeselare	15,5	14,2	14,3	14,8	15,2	15,5	15,0	15,2	15,3	15,8
Sint-Niklaas	15,2	14,4	14,9	16,1	17,0	17,4	17,0	17,7	18,3	19,3
Turnhout	13,7	12,5	13,1	13,7	14,6	15,0	15,2	15,7	16,3	17,4
Totaal 13 steden	15,2	15,0	15,7	17,0	17,7	18,0	17,8	18,7	19,4	20,3
Vlaams Gewest	12,4	11,8	12,0	12,7	13,1	13,3	13,0	13,4	13,7	14,4
Brussels Gewest	17,2	19,4	20,5	22,3	23,8	24,4	24,2	25,6	26,4	27,3

Bron: KSZ, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering per leeftijdsgroep, in 2017, in %.

Bron: KSZ, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

ENERGIE-ARMOEDE HUISHOUDENS: AFSLUITINGEN

Definitie

Het aandeel afgesloten toegangspunten elektriciteit (of aardgas) ten opzichte van het aantal toegangspunten elektriciteit (of aardgas) in de stad.

De overheid beschouwt het beschikken over energie als een basisrecht. Om de klant te beschermen is er een specifieke procedure die de leveranciers en de netbeheerders bij wanbetaling moeten volgen. Slechts in erg uitzonderlijke situaties kan de distributienetbeheerder de toevoer van elektriciteit en/of aardgas afsluiten. Om klanten tijdens de winterperiode niet zonder energie te zetten, mag er nooit worden afgesloten in de periode van 1 december tot 1 maart.

Vooraleer de sociale leverancier een gezin mag afsluiten wegens wanbetaling, moet hij het dossier voorleggen aan de lokale adviescommissie (LAC) van de gemeente. In geval van fraude, bij onveiligheid, bij leegstand of als de klant weigert om een contract te tekenen na verhuis, is geen LAC-advies nodig.

Voor meer informatie:

<http://www.vreg.be/nl/sociale-statistieken>

Toelichting

De indicator over het aandeel afsluitingen van elektriciteit en aardgas informeert over het voorkomen van energiearmoede in de stad. Deze indicator geeft invulling aan intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad, waarbij kwetsbare en kansarme mensen kansen aangereikt krijgen om een menswaardig leven te leiden. Daarnaast past de indicator ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren of van voorzieningen en diensten gebruik te maken.

De indicator kan samen gelezen worden met [Energiearmoede huishoudens: budgetmeters](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#), [Betaalbaarheid van het wonen: woonquote](#), [Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden](#) en [Huishoudens met](#)

[betalingsmoeilijkheden](#).

Eind 2016 is er wat het aandeel afsluitingen van elektriciteit betreft gemiddeld weinig verschil tussen de 13 centrumsteden en het gehele Vlaamse Gewest. Het aandeel aardgasafsluitingen ligt gemiddeld wel hoger in de 13 centrumsteden.

Hasselt en Genk kennen het hoogste aandeel elektriciteitsafsluitingen. Het hoogste aandeel aardgasafsluitingen zien we in Oostende, Antwerpen en Hasselt. In Brugge, Turnhout, Roeselare, Sint-Niklaas en Aalst is het aandeel afsluitingen van elektriciteit en aardgas het laagst.

Het aandeel afgesloten toegangspunten voor aardgas ligt hoger dan voor elektriciteit. De schulden bij aardgasafnemers lopen vaak sneller op omdat het aandeel van de aardgaskost in het gezinsbudget meestal hoger is dan de elektriciteitskost. De netbeheerders hebben de indruk dat afnemers ook sneller geneigd zijn hun elektriciteitsrekening te betalen omdat voor verwarming op aardgas alternatieven mogelijk zijn, wat voor elektriciteit niet het geval is.

Tussen 2011 en 2016 is er een duidelijke toename van het aandeel afgesloten toegangspunten, zowel voor elektriciteit als voor aardgas. Dit zowel voor de 13 steden als voor het gehele Vlaamse Gewest.

Er lijkt niet meteen een verband te zijn tussen het aandeel ingeschakelde budgetmeters en de energieprijzen.

Aandachtspunten

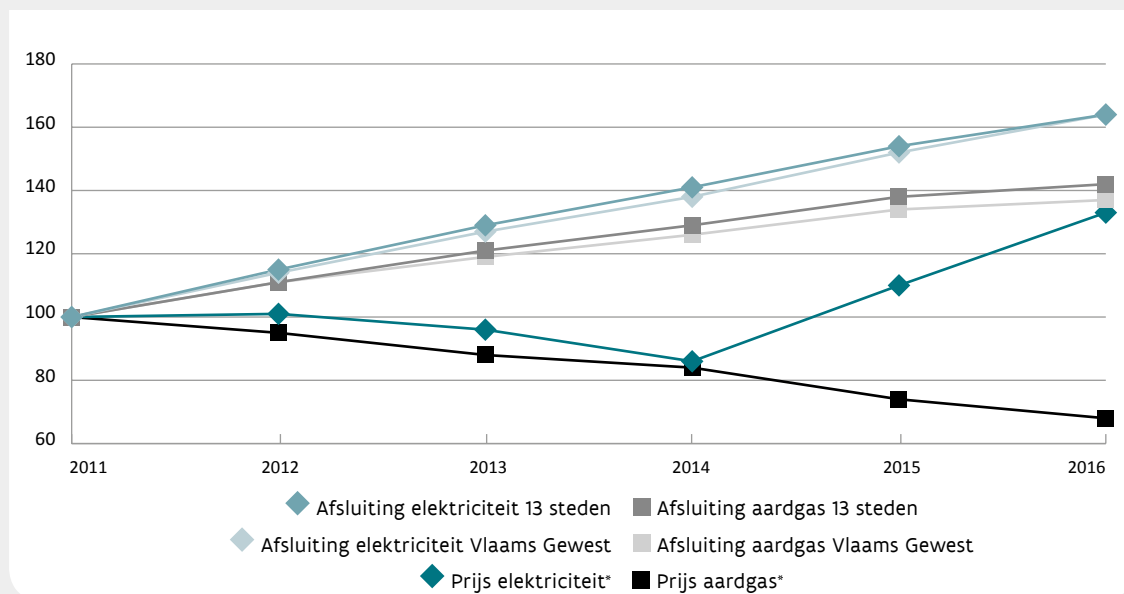
Jaarlijks publiceert de VREG een rapport over de uitvoering van de wettelijke procedures voor de sociale openbare dienstverplichtingen. In dit rapport worden cijfergegevens over huishoudelijke afnemers verzameld die jaarlijks verplicht gerapporteerd worden door de distributienetbeheerders en de commerciële energieleveranciers.

Afgesloten toegangspunten elektriciteit en aardgas, in 2011, 2014 en 2016 (telkens op 31/12), in aantal per 1000 toegangspunten.

	Elektriciteit			Aardgas		
	2011	2014	2016	2011	2014	2016
Antwerpen	9,1	14,2	16,2	21,3	28,6	31,3
Gent	4,3	5,8	6,8	11,6	14,1	15,3
Aalst	4,1	5,3	6,6	8,3	10,1	11,5
Brugge	3,1	4,0	4,7	5,6	6,4	7,4
Genk	18,1	21,6	24,8	10,4	10,6	10,5
Hasselt	17,1	19,7	23,4	21,2	22,6	24,9
Kortrijk	5,3	6,6	7,5	10,3	12,3	13,8
Leuven	3,0	4,4	6,1	12,9	16,6	19,6
Mechelen	3,8	5,5	6,5	9,6	11,2	12,8
Oostende	6,9	9,5	11,7	21,8	32,6	38,2
Roeselare	3,7	5,4	6,8	5,5	7,8	9,3
Sint-Niklaas	3,5	5,3	5,7	8,3	11,4	10,9
Turnhout	3,8	5,5	5,8	6,2	9,0	9,6
Totaal 13 steden	6,9	9,7	11,2	14,4	18,6	20,5
Vlaams Gewest	6,3	8,7	10,3	9,5	12,0	13,1

Bron: VREG.

Aandeel afgesloten toegangspunten elektriciteit en aardgas op 31/12 en prijzen van elektriciteit en aardgas, van 2011 tot 2016, index 2011 = 100.

* Gemiddelde elektriciteits- en aardgasfactuur van huishoudelijke afnemers met een doorsnee verbruik in december van het desbetreffende jaar. Bron: VREG.

Definitie

Het aandeel ingeschakelde budgetmeters elektriciteit (of aardgas) ten opzichte van het aantal toegangspunten elektriciteit (of aardgas) in de stad.

Huishoudelijke klanten die door hun commerciële energieleveranciers worden opgezegd (en geen andere leverancier vinden), komen bij hun distributienetbeheerder terecht, die dan als sociale leverancier optreedt. Dit om te voorkomen dat de klant plots zonder energie valt. Indien de klant de facturen van zijn netbeheerder niet correct betaalt en in gebreke wordt gesteld, zal de netbeheerder een budgetmeter plaatsen. Op die manier wordt ervoor gezorgd dat de klant toch verder energie kan verbruiken maar wordt vermeden dat er een nieuwe schuld ontstaat.

Er bestaan zowel budgetmeters voor elektriciteit als voor aardgas. Het systeem werkt met een betaalkaart die de klant eerst voor een bepaald bedrag moet opladen. De klant kan dan voor het opgeladen bedrag energie verbruiken.

Dankzij de budgetmeter blijft de klant bewust van het energieverbruik. Het zet de klant ertoe aan energie te besparen, waardoor de klant vermijdt dat schulden oplopen. Om redenen van schuldbeheersing zijn klanten vaak zelf vragende partij voor een budgetmeter.

Voor meer informatie:

<http://www.vreg.be/nl/sociale-statistieken>

Toelichting

De indicator over het aandeel ingeschakelde budgetmeters informeert over het voorkomen van energiearmoede in de stad. Deze indicator geeft invulling aan intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad, waarbij kwetsbare en kansarme mensen kansen aangereikt krijgen om een menswaardig leven te leiden. Daarnaast past deze indicator ook binnen intentie 2.1 rond het wegwerken van drempels. Financiële drempels zouden voor niemand een belemmering mogen zijn om te participeren of van voorzieningen en diensten gebruik te maken.

De indicator kan samen gelezen worden met [Energiearmoede huishoudens: afsluitingen](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#), [Betaalbaarheid van het wonen: woonquote](#), [Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden](#) en [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#).

Eind 2016 ligt het aandeel budgetmeters zowel voor elektriciteit als voor aardgas gemiddeld hoger in de 13 centrumsteden dan in het gehele Vlaamse Gewest. Het aandeel budgetmeters ligt het hoogst in Aalst, Gent, Antwerpen, Oostende en Genk (hier vooral de budgetmeters elektriciteit). In Leuven, Hasselt en Brugge is het aandeel budgetmeters het laagst.

Tussen 2011 en 2016 daalt het aandeel budgetmeters elektriciteit in de meeste steden, net zoals in het Vlaamse Gewest. De evolutie van het aandeel budgetmeters aardgas verschilt van stad tot stad, maar het gemiddelde aandeel voor de 13 centrumsteden nam toe tussen 2011 en 2014 om nadien terug te dalen. Het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest kende dezelfde evolutie.

Er lijkt niet meteen een verband te zijn tussen het aandeel ingeschakelde budgetmeters en de energieprijzen.

Aandachtspunten

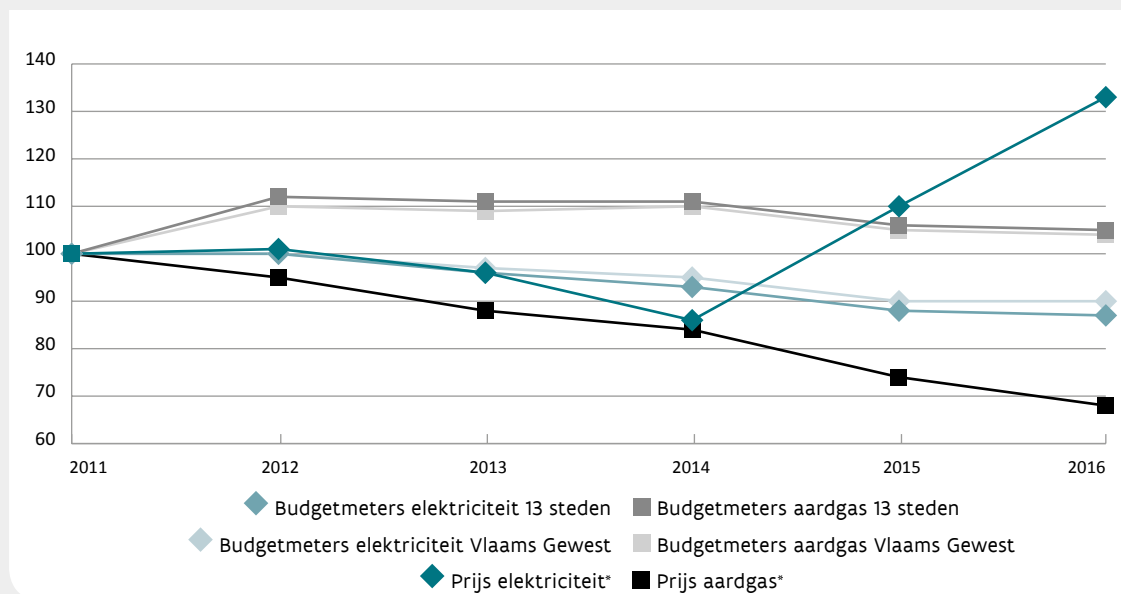
Jaarlijks publiceert de VREG een rapport over de uitvoering van de wettelijke procedures voor de sociale openbare dienstverplichtingen. In dit rapport worden cijfergegevens over huishoudelijke afnemers verzameld die jaarlijks verplicht gerapporteerd worden door de distributienetbeheerders en de commerciële energieleveranciers.

Ingeschakelde budgetmeters elektriciteit en aardgas, in 2011, 2014 en 2016 (telkens op 31/12), in aantal per 1000 toegangspunten.

	Elektriciteit			Aardgas		
	2011	2014	2016	2011	2014	2016
Antwerpen	28,6	26,5	24,2	24,1	27,3	25,2
Gent	29,2	27,9	26,9	24,0	27,3	27,2
Aalst	23,1	25,4	26,3	21,8	28,1	28,0
Brugge	14,1	12,5	11,9	11,6	11,8	11,4
Genk	35,3	30,7	26,7	22,1	20,7	19,4
Hasselt	13,7	12,1	11,8	11,3	10,8	9,5
Kortrijk	26,9	23,3	21,2	20,8	21,4	20,1
Leuven	9,8	8,9	8,4	7,5	7,3	7,0
Mechelen	22,2	18,6	17,1	17,0	18,2	15,9
Oostende	25,3	25,1	23,4	23,9	28,6	26,6
Roeselare	18,0	16,1	14,6	15,1	14,3	13,2
Sint-Niklaas	22,1	23,0	22,4	21,8	25,6	23,9
Turnhout	23,4	22,4	20,4	19,8	20,5	19,8
Totaal 13 steden	24,4	22,8	21,3	20,4	22,7	21,4
Vlaams Gewest	16,4	15,5	14,8	14,7	16,1	15,3

Bron: VREG.

Aandeel ingeschakelde budgetmeters elektriciteit en aardgas op 31/12 en prijzen van elektriciteit en aardgas, van 2011 tot 2016, index 2011 = 100.

* Gemiddelde elektriciteits- en aardgasfactuur van huishoudelijke afnemers met een doorsnee verbruik in december van het desbetreffende jaar. Bron: VREG.

PERSONEN IN EEN GEZIN MET LAGE WERKINTENSITEIT

Definitie

Aandeel (%) personen van 0 tot 59 jaar dat leeft in een gezin waarvan de werkintensiteit lager is dan 0,2, op 1 januari van het jaar.

De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) registreert de socio-economische positie van de gehele Belgische bevolking. In de nomenclatuur van de socio-economische positie van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de KSZ worden personen beschouwd als werkend, werkzoekend of niet-beroepsactief of komen in een restcategorie ('andere') terecht. Op huishoudniveau kan worden gekeken hoeveel volwassenen (exclusief studenten tot 25 jaar) in het gezin aan het werk zijn en in welk arbeidsregime. Op basis daarvan wordt een werkintensiteit van het gezin berekend. Deze werkintensiteit varieert tussen 0 (geen enkel volwassene lid van het gezin werkt) tot 1 (alle volwassen leden van het gezin werken voltijds). De gezinnen met een werkintensiteit lager dan 0,2 worden beschouwd als gezinnen met een lage werkintensiteit.

In de tabel is het procentueel aandeel van de personen opgenomen dat leeft in een gezin met lage werkintensiteit. In de grafiek wordt het procentueel aandeel van de personen weergegeven dat leeft in een gezin met lage werkintensiteit per herkomstgroep.

Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit van de persoon, de eerste nationaliteit van de vader en de eerste nationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Om de personen van buitenlandse herkomst op te delen in verschillende herkomstgroepen wordt eerst gekeken naar de eerste nationaliteit van de vader, daarna naar de eerste nationaliteit van de moeder, de eerste nationaliteit van de persoon en de huidige nationaliteit van de persoon.

Voor meer informatie: <http://www.ksz.fgov.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden inspanningen geleverd om armoede en uitsluiting te bestrijden (intentie 2.6). Armoede is een complex begrip dat verwijst naar een geheel van onderling verbonden vormen van uitsluiting op verschillende domeinen van het individuele en sociale leven. Een lage werkintensiteit en een risico op armoede hangen nauw samen. Het ontbreken van een minimale graad van tewerkstelling is een

drempel om volwaardig maatschappelijk te participeren (intentie 2.1).

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die armoede en uitsluiting in beeld brengen; zoals [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#), [Kinderen in een gezin met lage werkintensiteit](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#), [Kansarmoede-index Kind en Gezin](#), [Onderwijskansarmoede-indicator](#) maar ook met tewerkstellingsindicatoren zoals [Werkzaamheidsgraad](#) en [Algemene werkloosheidsgraad](#).

Begin 2016 leefde 17% van de bevolking tot en met 59 jaar in de 13 centrumsteden in een gezin met lage werkintensiteit. Dat aandeel ligt 5 procentpunten hoger in de 13 steden dan in het totale Vlaamse Gewest. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest scoort nog opvallend hoger. Het aandeel personen in een huishouden met lage werkintensiteit ligt daar dubbel zo hoog als in de 13 steden. Van de centrumsteden scoren Antwerpen en Genk het hoogst, gevolgd door Oostende. In Brugge en Roeselare liggen de percentages het laagst.

Algemeen genomen is het aandeel personen in een gezin met lage werkintensiteit in de 13 steden gestegen tussen 2009 en 2011. In 2012 en 2013 lag dat aandeel weer iets lager dan in 2011. Sinds 2014 blijft het percentage min of meer stabiel, net onder het niveau van 2011. In alle steden is het aandeel personen in een gezin met lage werkintensiteit tussen 2009 en 2016 gestegen. Gemiddeld gaat het om een stijging van 2 procentpunten. In Genk is die stijging het grootst (5 ppt.).

Het aandeel personen in een gezin met lage werkintensiteit verschilt sterk naar herkomstgroep. In de 13 steden leven 10% van de personen van Belgische herkomst in een gezin met lage werkintensiteit. Bij de personen van niet-EU-herkomst ligt dat aandeel 3 keer hoger (30%). De personen van EU-herkomst nemen in alle steden een positie tussen de 2 andere herkomstgroepen in.

Aandachtspunten

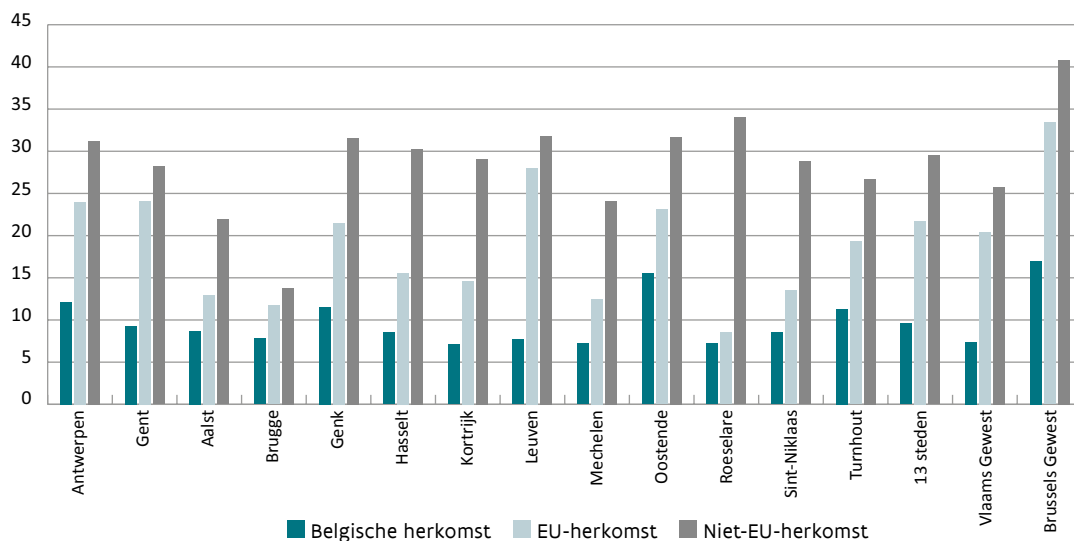
Een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, worden door de KSZ niet als zodanig geregistreerd omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid, internationale ambtenaren en diplomaten. In bepaalde regio's (zoals de grensgebieden of de rand rond Brussel) moet daarmee bij de interpretatie van de gegevens rekening gehouden worden.

Personen in een gezin met lage werkintensiteit, van 2009 tot 2016, in %.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	19,3	21,4	22,6	22,2	22,2	22,4	22,5	21,9
Gent	15,8	17,3	17,7	16,7	16,0	16,3	16,2	16,1
Aalst	10,1	11,1	11,3	11,0	11,2	11,7	11,7	11,4
Brugge	7,6	8,2	8,0	8,1	8,1	8,5	8,7	8,6
Genk	16,6	20,4	18,9	17,8	18,5	19,2	19,4	21,2
Hasselt	10,8	11,6	11,7	11,5	11,9	12,3	12,1	12,5
Kortrijk	10,7	12,1	12,2	11,9	11,6	11,8	11,6	11,2
Leuven	15,6	16,5	17,4	16,6	16,1	15,9	16,0	16,0
Mechelen	12,1	13,6	13,6	13,1	13,0	13,2	13,0	12,8
Oostende	16,4	17,7	18,3	18,2	18,5	19,1	19,6	19,3
Roeselare	8,2	8,8	9,5	9,1	9,4	9,9	9,8	9,9
Sint-Niklaas	10,8	11,8	12,4	12,3	12,6	13,2	13,2	13,7
Turnhout	13,6	15,1	15,7	15,0	15,2	15,4	15,6	15,5
Totaal 13 steden	14,8	16,4	17,0	16,5	16,5	16,8	16,8	16,7
Vlaams Gewest	10,4	11,3	11,4	11,2	11,2	11,5	11,5	11,4
Brussels Gewest	32,0	33,1	34,6	34,4	34,1	34,1	34,1	33,4

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Personen in een gezin met lage werkintensiteit per herkomstgroep, in 2016, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

KINDEREN IN EEN GEZIN MET LAGE WERKINTENSITEIT

Definitie

Aandeel (%) personen van 0 tot 17 jaar dat leeft in een gezin waarvan de werkintensiteit lager is dan 0,2, op 1 januari van het jaar.

De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) registreert de socio-economische positie van de gehele Belgische bevolking. In de nomenclatuur van de socio-economische positie van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de KSZ worden personen beschouwd als werkend, werkzoekend of niet-beroepsactief of komen in een restcategorie ('andere') terecht. Op huishoudniveau kan worden gekeken hoeveel volwassenen (exclusief studenten tot 25 jaar) in het gezin aan het werk zijn en in welk arbeidsregime. Op basis daarvan wordt een werkintensiteit van het gezin berekend. Deze werkintensiteit varieert tussen 0 (geen enkel volwassen lid van het gezin werkt) tot 1 (alle volwassen leden van het gezin werken voltijds). De gezinnen met een werkintensiteit lager dan 0,2 worden beschouwd als gezinnen met een lage werkintensiteit.

In de tabel is het procentueel aandeel van de kinderen opgenomen dat leeft in een gezin met lage werkintensiteit. In de grafiek wordt het procentueel aandeel van de kinderen weergegeven dat leeft in een gezin met lage werkintensiteit per huishoudtype.

Voor meer informatie: <http://www.ksz.fgov.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden inspanningen geleverd om armoede en uitsluiting te bestrijden (intentie 2.6). Armoede is een complex begrip dat verwijst naar een geheel van onderling verbonden vormen van uitsluiting op verschillende domeinen van het individuele en sociale leven. Een lage werkintensiteit en een risico op armoede hangen nauw samen. Het ontbreken van een minimale graad van tewerkstelling is een drempel om volwaardig maatschappelijk te participeren (intentie 2.1).

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die armoede en uitsluiting in beeld brengen; zoals [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#), [Personen in een gezin met lage werkintensiteit](#), [Personen met](#)

[overmatige schuldenlast](#), [Kansarmoede-index Kind en Gezin](#), [Onderwijskansarmoede-indicator](#) maar ook met tewerkstellingsindicatoren zoals [Werkzaamheidsgraad](#) en [Algemene werkloosheidsgraad](#).

Begin 2016 leefde 17% van de kinderen in de 13 centrumsteden in een gezin met lage werkintensiteit. Dat aandeel ligt 6 procentpunten hoger in deze steden dan in het totale Vlaamse Gewest. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest scoort nog opvallend hoger. Het aandeel kinderen in een huishouden met lage werkintensiteit ligt daar dubbel zo hoog als in de 13 steden. Van deze steden scoort Antwerpen het hoogst, gevolgd door Genk en Oostende. In Brugge en Roeselare liggen de percentages het laagst.

Algemeen genomen is het aandeel kinderen in een gezin met lage werkintensiteit in de 13 steden gestegen tussen 2009 en 2011. In 2012 en 2013 lag dat aandeel weer iets lager dan in 2011. Sinds 2014 blijft het percentage min of meer stabiel op het niveau van 2011. In nagenoeg alle 13 steden is het aandeel kinderen in een gezin met lage werkintensiteit tussen 2009 en 2016 gestegen. Enkel in Gent en Mechelen is dat niet het geval.

Het aandeel kinderen in een gezin met lage werkintensiteit verschilt sterk naar huishoudtype. In de 13 steden leven 13% van de kinderen die wonen in een tweoudergezin in een gezin met lage werkintensiteit. Bij de kinderen in een eenoudergezin ligt dat aandeel bijna 3 keer hoger (35%). Bij de kinderen in tweoudergezinnen liggen de percentages het hoogst in Antwerpen en Genk. In Brugge ligt dat aandeel het laagst. Ook bij de kinderen in een eenoudergezin scoren Antwerpen en Genk het hoogst en Brugge het laagst.

Aandachtspunten

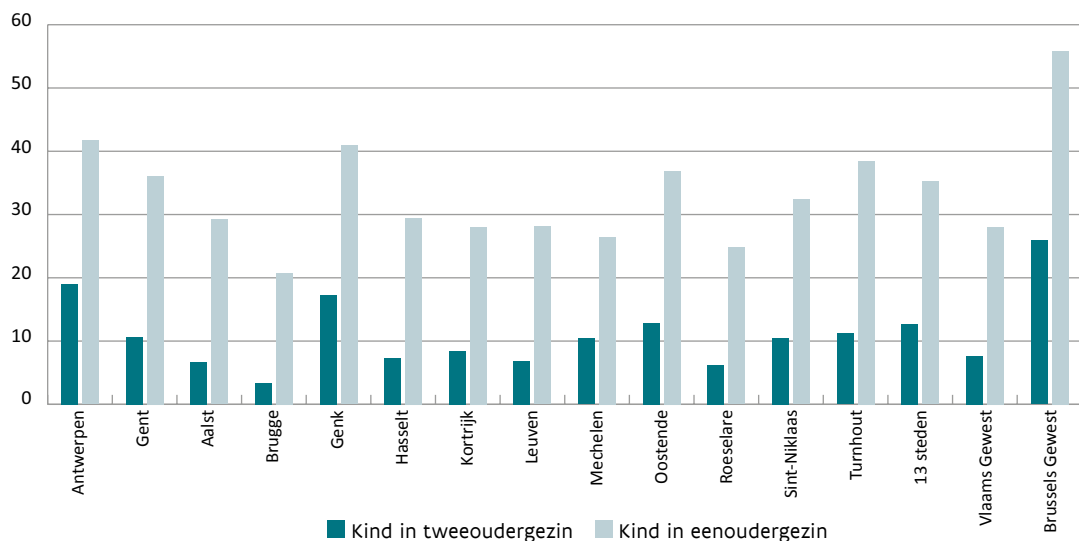
Een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, worden door de KSZ niet als zodanig geregistreerd omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat onder meer om uitgaande grensarbeiders, personen die in België werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid, internationale ambtenaren en diplomaten. In bepaalde regio's (zoals de grensgebieden of de rand rond Brussel) moet daarmee bij de interpretatie van de gegevens rekening gehouden worden.

Kinderen in een gezin met lage werkintensiteit, van 2009 tot 2016, in %.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	19,9	22,4	23,4	22,8	22,9	23,3	23,6	23,2
Gent	15,5	17,0	17,3	15,9	15,2	15,3	15,2	15,4
Aalst	9,0	10,8	11,1	10,5	10,7	11,4	11,2	10,9
Brugge	5,3	6,0	5,8	5,8	5,8	6,2	6,6	6,5
Genk	14,9	19,0	17,7	16,7	17,4	18,8	19,1	20,8
Hasselt	9,4	10,2	9,9	9,7	10,7	10,9	10,6	11,2
Kortrijk	9,8	11,0	11,9	11,7	11,4	11,6	11,4	11,3
Leuven	9,8	10,2	10,5	9,9	10,1	10,1	10,3	10,4
Mechelen	13,3	14,9	14,7	13,9	13,5	14,1	13,5	12,9
Oostende	14,3	16,5	17,5	17,0	17,9	18,6	19,1	18,7
Roeselare	6,3	7,1	8,3	7,8	8,4	9,0	8,9	8,9
Sint-Niklaas	10,5	11,5	12,8	12,4	13,0	14,3	14,3	14,2
Turnhout	12,8	14,8	15,1	14,3	14,8	14,9	15,1	15,7
Totaal 13 steden	14,2	16,1	16,7	16,1	16,2	16,6	16,8	16,7
Vlaams Gewest	8,9	9,9	10,2	10,0	10,1	10,5	10,6	10,6
Brussels Gewest	32,2	33,1	34,2	33,6	33,7	33,8	33,7	33,0

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Kinderen in een gezin met lage werkintensiteit, per huishoudtype, in 2016, in %.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

KANSARMOEDE-INDEX KIND EN GEZIN

Definitie

Aandeel (%) geboorten in een kansarm gezin.

Aantal kinderen geboren in een kansarm gezin volgens de criteria van Kind en Gezin in jaar x, x-1 of x-2 en die wonen in de gemeente op 31/12 van jaar x ten opzichte van het totaal aantal kinderen geboren in die 3 jaar en die wonen in de gemeente op 31/12 van jaar x, uitgedrukt in percentages.

De regioteamleden van Kind en Gezin toetsen bij elke geboorte de situatie van het gezin aan 6 criteria: het maandinkomen van het gezin, de arbeidssituatie van de ouders, de opleiding van de ouders, de huisvesting, de ontwikkeling van de kinderen en de gezondheid. Een gezin wordt als kansarm beschouwd als het op minstens 3 van de 6 criteria zwak scoort.

In de tabel is het procentueel aandeel geboorten in een kansarm gezin ten opzichte van het totaal aantal geboorten opgenomen. In de grafiek wordt het procentueel aandeel geboorten weergegeven in gezinnen die zwak scoren op de 3 sociaal-economische criteria (inkomen, arbeidssituatie en opleiding) en gezinnen die zwak scoren op minstens 5 van de 6 criteria.

Voor meer informatie: <https://www.kindengezin.be/>

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden inspanningen geleverd om armoede en uitsluiting te bestrijden (intentie 2.6). Armoede is een complex begrip dat verwijst naar een geheel van onderling verbonden vormen van uitsluiting op verschillende domeinen van het individuele en sociale leven. Dit komt duidelijk aan bod in de criteria die Kind en Gezin hanteert om kansarmoede af te bakenen. Ze geven diverse drempels aan die er voor kunnen zorgen dat kinderen zich niet volwaardig kunnen ontplooiën en maatschappelijk participeren (intentie 2.1).

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die armoede en uitsluiting in beeld brengen; zoals [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#), [Energie-armoede huishoudens: afsluitingen](#), [Energie-armoede huishoudens: budgetmeters](#), [Personen in een gezin met lage werkintensiteit](#), [Kinderen in een gezin met lage werkintensiteit](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#) en [Onderwijskansarmoede-indicator](#).

In 2016 lag de kansarmoede-index van Kind en Gezin in het totaal van de 13 steden op 22%. Dat betekent dat iets meer dan één op de 5 geboorten in de 13 steden plaats vindt in een kansarm gezin. Tussen 2008 en 2016

is de index duidelijk gestegen. Het aandeel kansarme geboorten ligt in 2016 bijna dubbel zo hoog in de 13 steden als in het totale Vlaamse Gewest. Genk en Oostende scoren het hoogst, kort gevolgd door Antwerpen. Aalst, Brugge, Hasselt en Mechelen kennen het laagste aandeel geboorten in kansarme gezinnen.

Voor alle 13 steden samen vond in 2016 14% van de geboorten plaats in een gezin dat zwak scoort op de 3 sociaal-economische criteria (inkomen, arbeidssituatie en opleiding) en 4% in een gezin dat zwak scoort op minstens 5 van de 6 criteria. Die aandelen liggen telkens ongeveer dubbel zo hoog in de 13 steden als in het gehele Vlaamse Gewest. Bij de geboorten in gezinnen die zwak scoren op de 3 sociaal-economische criteria kennen Oostende, Genk, Antwerpen en Gent de hoogste percentages. Brugge, Aalst, Hasselt en Mechelen scoren het laagst. Het aandeel geboorten in een gezin dat zwak scoort op minstens 5 van de 6 criteria ligt het hoogst in Sint-Niklaas, Oostende, Gent en Antwerpen en het laagst in Aalst.

Aandachtspunten

De gegevens van deze indicator zijn gebaseerd op een subjectieve beoordeling van de situatie van het gezin door de plaatselijke regioteamverantwoordelijken van Kind en Gezin. Dat kan zorgen voor enige variatie in de scores tussen de verschillende steden. Om een correcte en relevante datakwaliteit te waarborgen, krijgen de regioteamleden geregeld opleiding over de registratiemethode. Daarnaast is er controle op foutieve registraties en niet ingevulde gegevens om te komen tot een zo volledig mogelijke gegevensregistratie. Jaarlijks vindt er ook een uitgebreide screening plaats en wordt feedback gegeven aan de regio's.

Kinderen die niet in Vlaanderen geboren zijn maar er wel wonen, worden toch meegeteld in de berekening van de index.

De gegevens hebben enkel betrekking op de geboorten in gezinnen die begeleid worden door Kind en Gezin. In het Vlaamse Gewest gaat het om ongeveer 97% van alle geboorten. In de gemeenten dicht bij de taalgrens en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is het aandeel opgevolgde gezinnen lager omdat daar een deel van de gezinnen niet voor de dienstverlening van Kind en Gezin kiest maar voor haar Franstalige tegenhanger. Daarom werden hier geen cijfers opgenomen voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

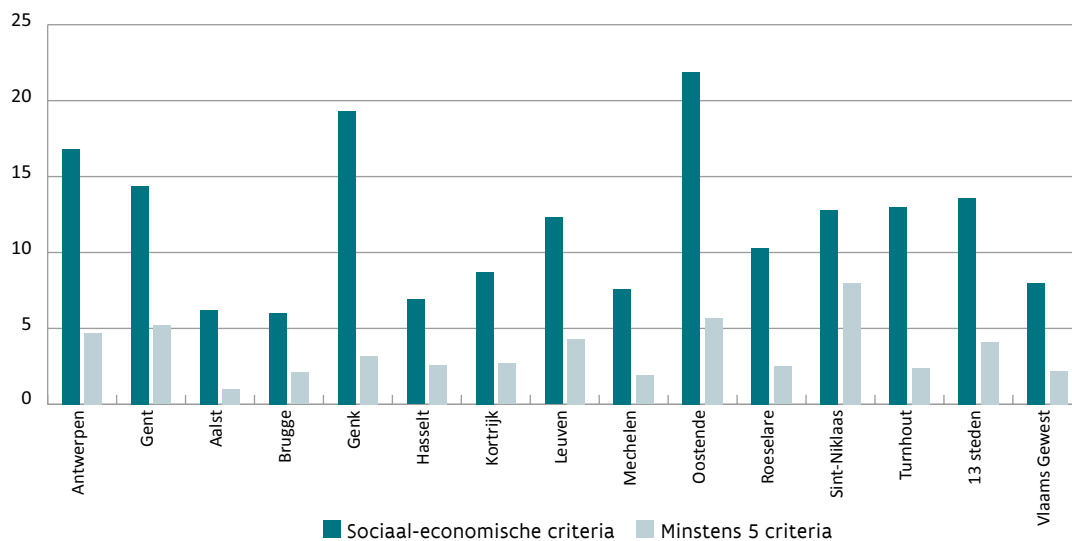
Het aantal geboorten volgens Kind en Gezin ligt hoger dan het officiële geboortecijfer omdat Kind en Gezin ook geboorten begeleidt in gezinnen zonder geldige verblijfsdocumenten en bij kandidaat-vluchtelingen.

Kansarmoede-index van Kind en Gezin, van 2008 tot 2016.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	23,4	22,8	22,7	24,0	25,1	26,1	26,4	27,1	27,7
Gent	15,0	15,1	15,4	18,2	20,3	22,7	22,6	22,2	21,6
Aalst	6,5	6,9	7,2	7,3	7,2	8,8	10,4	10,4	9,4
Brugge	4,0	4,3	5,6	7,4	7,7	8,2	7,1	10,1	9,6
Genk	19,5	19,4	17,6	18,1	18,1	21,8	24,3	27,3	29,9
Hasselt	6,8	7,3	8,4	9,9	10,4	10,2	9,4	9,3	11,9
Kortrijk	7,0	7,5	9,8	14,4	18,0	17,6	15,4	13,0	17,4
Leuven	10,5	13,5	14,6	14,8	13,3	13,8	15,1	17,7	20,2
Mechelen	13,5	13,5	14,1	14,2	13,2	13,0	11,5	11,8	12,4
Oostende	11,2	12,0	16,1	21,3	26,7	27,4	25,0	26,1	29,6
Roeselare	5,8	6,8	8,6	11,4	13,6	14,5	14,5	13,1	14,6
Sint-Niklaas	6,7	8,1	8,7	12,1	14,0	16,4	16,9	18,7	19,6
Turnhout	11,3	10,6	10,9	13,7	17,6	19,8	17,5	21,0	23,5
Totaal 13 steden	15,4	15,6	16,1	17,9	19,2	20,4	20,3	21,0	21,8
Vlaams Gewest	7,9	8,2	8,6	9,7	10,5	11,2	11,4	12,1	12,8

Bron: Kind en Gezin.

Aandeel geboorten in een gezin dat zwak scoort op de 3 sociaal-economische criteria (inkomen, arbeidssituatie en opleiding) en op minstens 5 criteria, in 2016, in % van totaal aantal geboorten.

Bron: Kind en Gezin.

ONDERWIJSKANSARMOEDE-INDICATOR (OKI)

Definitie

De onderwijskansarmoede-indicator (OKI) voor het gewoon lager onderwijs is het aantal leerlingkenmerken (er zijn er in totaal 4) waarop de leerlingen lager onderwijs aantikken, gedeeld door het totaalaantal leerlingen lager onderwijs (naar woonplaats van de leerlingen).

De OKI in het gewoon lager onderwijs is de verhouding van het aantal leerlingkenmerken waarop de leerlingen van het gewoon lager onderwijs met woonplaats in de stad aantikken, gesommeerd over deze leerlingen (teller), en het totaalaantal leerlingen van het gewoon lager onderwijs met woonplaats in de stad (noemer). Als een leerling aantikt op geen enkel kenmerk wordt hij in de teller niet meegeteld, als hij aantikt op 1 kenmerk eenmaal in de teller, als hij aantikt op 2 kenmerken tweemaal, enzovoort. Aangezien er vier leerlingkenmerken zijn (zie hieronder) is de OKI een getal tussen 0 (geen kansarmoede) en 4 (extreme kansarmoede).

De voornoemde leerlingkenmerken geven het risico op kansarmoede weer. Het zijn:

1. Laag opleidingsniveau van de moeder: de moeder heeft maximaal lager secundair onderwijs afgewerkt.
2. Thuis taal niet-Nederlands: gezinstaal is niet onderwijstaal
3. Schooltoelage
4. Buurt met hoge mate van schoolse vertraging bij 15-jarigen met minstens 2 jaar schoolse vertraging.

Voor meer informatie:

<http://onderwijs.vlaanderen.be/nl/welke-gegevens-vind-je-in-dataloep#Leerlingkenmerken>

Toelichting

Deze indicator illustreert intentie 2.6 rond het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in de stad. In een leefbare en duurzame stad krijgen alle kwetsbare en kansarme mensen kansen aangereikt om een menswaardig leven te leiden. Het gaat daarbij niet enkel om het remediëren van zwakkere posities, maar vooral om het versterken van mensen door empowerment en sociale stijging.

Deze indicator kan gelezen worden samen met [Kansarmoede-index Kind en Gezin](#), [Kinderen in een gezin met lage werkintensiteit](#) en [Vroegtijdig schoolverlaten](#).

In de 13 steden bedraagt de OKI 1,54 in het schooljaar 2015-2016, dat is bijna dubbel zo hoog als in het Vlaamse Gewest (0,81). Het aandeel leerlingen met thuis taal niet-Nederlands bedraagt in de 13 steden 29,7%, met laag opleidingsniveau moeder 32,9%, met schooltoelage 37,5% en in een buurt met hoge schoolse vertraging 53,7%. Ook deze cijfers liggen veel hoger dan de Vlaamse cijfers, maar minder hoog dan de cijfers in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Tussen de 13 steden varieert de OKI van 0,49 (Brugge) tot 2,15 (Antwerpen). Ook in Mechelen, Gent en Genk ligt de OKI hoog. Naast Brugge ligt hij laag in Roeselare, Hasselt en Leuven. Ook voor de onderliggende stellingen (thuis taal niet-Nederlands, laag opleidingsniveau moeder, schooltoelage en buurt met hoge schoolse vertraging) heeft Brugge de laagste (gunstigste) en Antwerpen de hoogste (minst gunstige) waarden.

De OKI-cijfers stijgen over het algemeen licht door de tijd. In Brugge, Genk en Hasselt dalen ze echter licht.

Aandachtspunten

In de rapporten met leerlingkenmerken worden alle leerlingen opgenomen die op 1 februari van het betreffende schooljaar ingeschreven zijn in een school gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. We nemen de leerlingen uit het gewoon lager onderwijs. Leerlingen uit het buitengewoon onderwijs zijn niet opgenomen. De leerlingkenmerken zijn immers niet beschikbaar voor het buitengewoon onderwijs.

Er zijn factoren die ervoor zorgen dat de totalen een (beperkt) aantal eenheden kunnen verschillen met totalen in andere rapporten. Zo vermeldt de Stadsmonitor enkel leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs terwijl andere rapporten ook de leerlingen omvatten die in het Franstalig taalregime les krijgen in een school gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse Overheid. Zie de betreffende rapporten voor duiding omtrent de (verschillen in) scope van de gegevens, zoals het Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs, te raadplegen op <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/welke-gegevens-vind-je-in-dataloep#Leerlingkenmerken>.

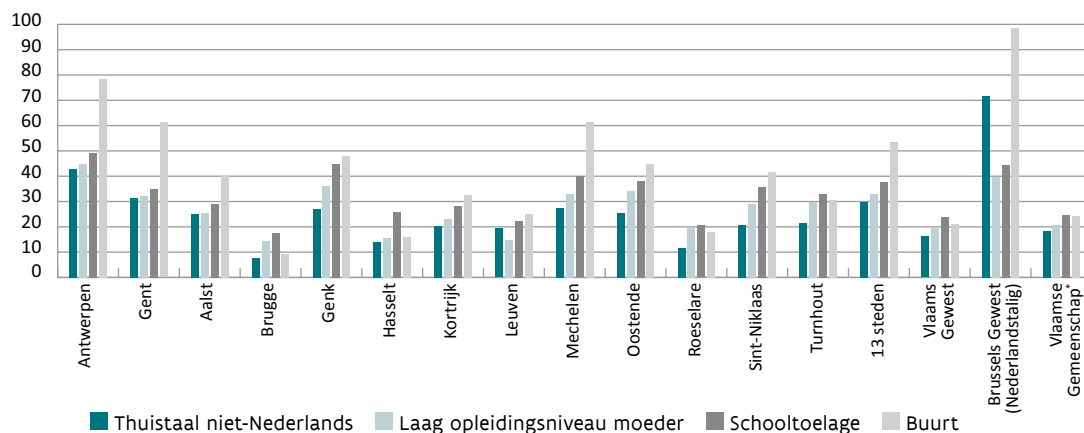
Onderwijskansarmoede-indicator in het gewoon lager onderwijs naar woonplaats, van 2008-2009 tot 2015-2016, getal tussen 0 (geen kansarmoede) en 4 (extreme kansarmoede).

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Antwerpen	2,00	2,02	2,03	2,05	2,09	2,11	2,12	2,15
Gent	1,56	1,56	1,57	1,56	1,60	1,56	1,58	1,59
Aalst	0,97	0,98	1,00	1,00	1,03	1,07	1,12	1,20
Brugge	0,65	0,59	0,60	0,58	0,55	0,49	0,49	0,49
Genk	1,67	1,65	1,62	1,60	1,58	1,57	1,51	1,56
Hasselt	0,74	0,73	0,72	0,72	0,76	0,75	0,69	0,71
Kortrijk	0,86	0,88	0,91	0,93	0,93	0,93	0,99	1,04
Leuven	0,78	0,78	0,78	0,76	0,78	0,78	0,79	0,81
Mechelen	1,56	1,56	1,59	1,62	1,64	1,64	1,64	1,62
Oostende	1,31	1,34	1,30	1,34	1,33	1,33	1,39	1,43
Roeselare	0,56	0,56	0,58	0,58	0,58	0,58	0,61	0,70
Sint-Niklaas	1,13	1,09	1,12	1,10	1,12	1,16	1,19	1,27
Turnhout	1,09	1,11	0,99	1,02	1,04	1,07	1,08	1,15
Totaal 13 steden	1,43	1,43	1,44	1,46	1,48	1,48	1,50	1,54
Vlaams Gewest	0,78	0,77	0,77	0,77	0,78	0,78	0,79	0,81
Brussels Gewest (Nederlandstalig onderwijs)	2,49	2,51	2,52	2,49	2,50	2,49	2,51	2,55
Vlaamse Gemeenschap*	0,83	0,83	0,83	0,83	0,85	0,85	0,86	0,88

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel leerlingen Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

Onderwijskansarmoede-indicator in het gewoon lager onderwijs naar woonplaats, in 2015-2016, naar onderliggende stellingen, in % van totaal aantal leerlingen.

* Vlaamse Gemeenschap omvat de gemeenten van het Vlaamse Gewest en van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (enkel leerlingen Nederlandstalig onderwijs).

Bron: Departement Onderwijs en Vorming.

HUISHOUDENS MET BETALINGSMOEILIKHEDEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat leeft in een huishouden met achterstallige betaling(en) voor huishuur/lening voor de woning, elektriciteit/water/gas/stookolie, aankopen op afbetaling, gezondheidsuitgaven, schoolkosten, kinderopvang en andere kosten wegens financiële redenen, tijdens het afgelopen jaar.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad gevraagd of het gedurende het afgelopen jaar is voorgekomen dat de respondent zelf of een ander lid van het gezin 'één of meer rekeningen niet (op tijd) kon betalen om financiële redenen'. Daarbij werden volgende soorten betalingen voorgelegd aan de respondent: 1. 'huishuur/lening voor de woning', 2. 'rekening van elektriciteit/water/gas/stookolie', 3. 'gezondheidsuitgaven', 4. 'terugbetaling van aankopen op afbetaling (uitgezonderd voor de woning)', 5. 'schoolkosten', 6. 'kinderopvang' en 7. 'andere kosten'.

De respondenten konden telkens antwoorden met 'neen, dat is de voorbije 12 maanden niet voorgekomen', 'ja, het is al eens voorgekomen dat de rekening niet (op tijd) kon betaald worden' en 'niet van toepassing/weet niet'. Bij de berekening is geen rekening gehouden met 'niet van toepassing/weet niet'.

In 2011 en 2014 werden enkel de eerste 4 aspecten voorgelegd. In 2017 zijn daar 'schoolkosten', 'kinderopvang' en 'andere kosten' aan toegevoegd. In de tabel worden de resultaten gepresenteerd van een samengestelde variabele. Het gaat om het aandeel respondenten dat op minstens 1 van de 4 items voor de reeks 2011, 2014 en 2017 (exclusief de 3 bijkomende items 2017) of op 1 van de 7 items voor 2017 (inclusief) antwoordde 'ja, het is al eens voorgekomen dat ik de rekening niet (op tijd) kon betalen'.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden inspanningen geleverd om armoede en uitsluiting te bestrijden (intentie 2.6). Armoede is een complex begrip dat verwijst naar een geheel van onderling verbonden vormen van uitsluiting op verschillende domeinen van het individuele en sociale leven. Financiële problemen zijn hier een belangrijk aspect van, maar ook drempels die worden opgeworpen om zich volwaardig te ontplooiën en maatschappelijk te participeren (intentie 2.1) behoren daartoe. Op stadsniveau is het daarbij belangrijk na te gaan of sommige stadsdelen al dan niet meer met armoede geconfronteerd worden (intentie 5.7).

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die armoede en uitsluiting in beeld brengen zoals [Personen met overmatige schuldenlast](#) en is samengesteld uit volgende subindicatoren die in de respectievelijke hoofdstukken aan bod komen [Betaalbaarheid schoolkosten](#), [Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden](#), [Betaalbaarheid gezondheidszorg](#), [Betaalbaarheid van kinderopvang](#) en [Betaalbaarheid energie en water](#).

In 2017 leeft 15% van de inwoners van de 13 centrumsteden in een gezin met achterstallige betaling(en) voor huishuur/lening voor de woning, elektriciteit/water/gas/stookolie, aankopen op afbetaling, gezondheidsuitgaven, schoolkosten, kinderopvang of een andere kost. Het aandeel Vlamingen dat met dezelfde problemen geconfronteerd wordt, ligt heel wat lager. Tussen de steden zijn er grote verschillen, met de hoogste aandelen in Antwerpen (18%) en Genk (16%) en de laagste in Kortrijk (10%) en Leuven (11%). De rangorde blijft ongewijzigd als geen rekening wordt gehouden met schoolkosten, kinderopvang en andere kosten. Binnen de steden zijn de verschillen tussen de stadsdelen het grootst in Gent, Genk, Aalst en Sint-Niklaas.

Zonder schoolkosten, kinderopvang en andere kosten is een vergelijking met de metingen in 2011 en 2014 mogelijk. Ten opzichte van vorige metingen daalt het aantal stedelingen met betalingsproblemen. Ten opzichte van 2011 is er – op Aalst na – een daling in alle steden met uitschieters in Antwerpen, Gent en Kortrijk waar het aandeel inwoners met betalingsproblemen met minstens 5 procentpunten daalt. Ten opzichte van 2014 zet de daling zich in 2017 door, behalve in Aalst, Mechelen en Hasselt waar een lichte stijging valt waar te nemen.

Betalingsproblemen liggen hoger bij laaggeschoolden (21%) dan bij hooggeschoolden (9%). Van de jongere generaties (<45 jaar) geeft circa 1 op de 5 aan het voorbije jaar een betalingsprobleem te hebben gehad. Hoe ouder, hoe lager dit aandeel. Bij de niet-Belgen loopt het aandeel op tot 31%, bij de Belgen 13%. Het hoogste aandeel is terug te vinden bij alleenwonenden met kinderen, waarvan een derde opgeeft met betalingsproblemen geconfronteerd te worden. Bij partners zonder kinderen ligt dit aandeel lager dan 10%. Huurders (27%) worden er meer mee geconfronteerd dan eigenaars (10%).

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey. Voor meer detail over de stadsdeelresultaten kan men terecht op de respectievelijke websites van de betrokken steden.

Er is een verschil in de antwoordcategorieën in de Gemeentemonitor en de Stadsmonitor. In de Gemeentemonitor kon de respondent enkel 'ja' of 'nee'

antwoorden. In de Stadsmonitor kon de respondent naast 'ja' en 'nee' ook kiezen voor 'niet van toepassing / weet niet' en dit voor 6 verschillende items.

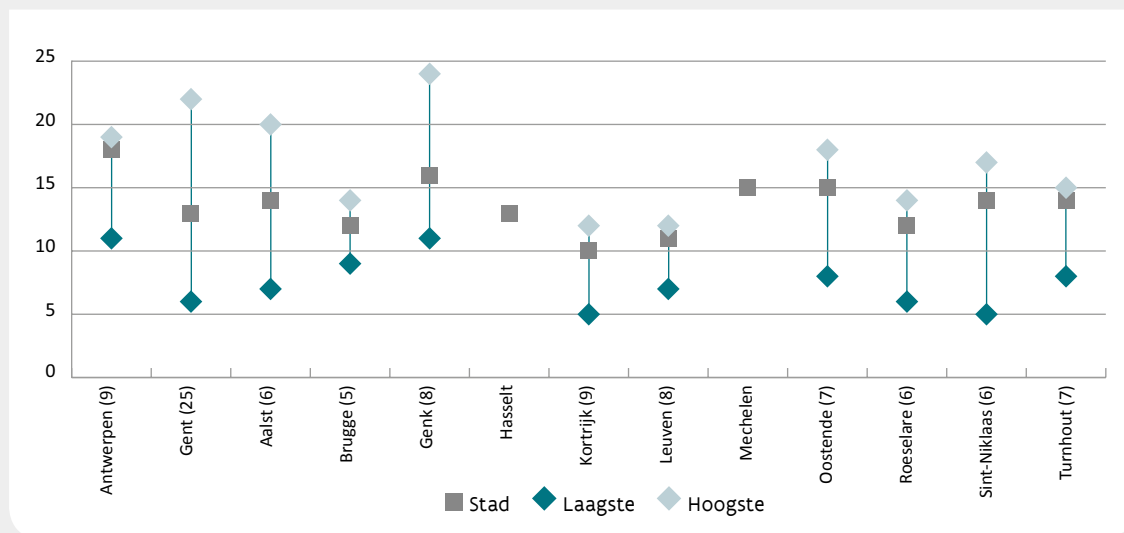
Huishoudens met betalingsmoeilijkheden, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011 (4 items)	2014 (4 items)	2017 (4 items)	2017 (7 items)
Antwerpen	21	18	16	18
Gent	17	14	12	13
Aalst	14	12	14	14
Brugge	14	13	10	12
Genk	19	19	16	16
Hasselt	14	10	12	13
Kortrijk	15	12	9	10
Leuven	10	12	10	11
Mechelen	15	13	15	15
Oostende	15	16	13	15
Roeselare	12	11	11	12
Sint-Niklaas	15	14	13	14
Turnhout	17	16	13	14
Totaal 13 steden	17	15	13	15
Vlaanderen*	/	/	/	9

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten in het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine verschillen in de antwoordcategorieën. Zie Aandachtpunten.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Huishoudens met betalingsmoeilijkheden (7 items), naar stadsdeel, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogste aandeel stedelingen die leven in een gezin met betalingsmoeilijkheden en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevraagd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevraagd.

Bron: survey Stadsmonitor.

SUBJECTIEVE ARMOEDE

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat aangeeft moeilijk of zeer moeilijk rond te komen met het maandelijks beschikbaar inkomen van het gezin.

In de survey van de Stadsmonitor werd de volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Kan je gezin met het maandelijks beschikbaar inkomen rondkomen?'. Onder gezin wordt iedereen verstaan met wie men samen een huishouden vormt en onder hetzelfde dak woont. Het maandelijks inkomen werd in de survey omschreven als het totaal van de inkomsten van het gezin, na aftrek van belastingen, alles inbegrepen zoals loon, maaltijdcheques, kindergeld, pensioen of andere inkomsten uit kapitaal, onroerende goederen e.d....

Respondenten konden antwoorden met 'heel erg moeilijk', 'moeilijk', 'het lukt om rond te komen met het huidige inkomen', 'het lukt om comfortabel te leven met het huidige inkomen' of 'weet niet'. Personen die aangeven moeilijk tot zeer moeilijk rond te komen met het gezinsinkomen worden hier beschouwd als personen die leven in subjectieve armoede. De categorie 'weet niet' werd bij de berekening buiten beschouwing gelaten.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden inspanningen geleverd om armoede en uitsluiting te bestrijden (intentie 2.6). Armoede is een complex begrip dat verwijst naar een geheel van onderling verbonden vormen van uitsluiting op verschillende domeinen van het individuele en sociale leven. Financiële problemen zijn hier een belangrijk aspect van, maar ook drempels die worden opgeworpen om zich volwaardig te ontplooiën en maatschappelijk te participeren (intentie 2.1) behoren daartoe. Op stadsniveau is het daarbij belangrijk na te gaan of sommige stadsdelen al dan niet meer met armoede geconfronteerd worden (intentie 5.7).

Deze indicator is nauw verwant met andere indicatoren die armoede en uitsluiting in beeld brengen; zoals [Huishoudens met betalingsmoeilijkheden](#), [Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#), [Energiearmoede huishoudens: afsluitingen](#), [Energiearmoede huishoudens: budgetmeters](#), [Personen in een gezin met lage werkintensiteit](#), [Personen met overmatige schuldenlast](#), [Kansarmoede-index Kind en Gezin](#) en [Onderwijskansarmoede-indicator](#).

In 2017 leeft 18% van de inwoners van de centrumsteden in subjectieve armoede, wat betekent dat ze zelf aangeven dat ze moeilijk tot zeer moeilijk rond kunnen komen met het maandelijks beschikbaar gezinsinkomen. Circa 4 op de 10 geeft aan rond te komen en een iets grotere groep geeft aan comfortabel te kunnen leven. Ter vergelijking: volgens Vlaamse cijfers voor 2016 leeft 14% van de bevolking in een gezin dat (zeer) moeilijk rondkomt met het beschikbare inkomen (zie VRIND 2017, pagina 217). In Antwerpen geeft 22% van de bevolking aan moeilijk tot zeer moeilijk rond te komen. In Oostende gaat het om een vijfde. Laagste aandelen zijn er in Kortrijk, Hasselt, Brugge en Leuven. In Leuven leeft ruim de helft van de bevolking comfortabel. In Turnhout, Genk, Antwerpen en Oostende valt dit terug op minder dan 40%.

De binnenstedelijke verschillen zijn vrij groot. In Leuven blijft het verschil tussen het stadsdeel met het grootste aandeel subjectief armen en het laagste aandeel beperkt tot 5 procentpunten. In alle andere steden loopt dit op tot 10 procentpunten en meer. De grootste verschillen zijn er in Gent (17ppt.), Genk (16ppt.), Oostende en Roeselare (15ppt.).

Van de laaggeschoolden geeft bijna 30% aan moeilijk tot zeer moeilijk rond te komen, bij de hooggeschoolden is dit minder dan 10%. De subjectieve armoede ligt het laagst bij jongeren (<35 jaar). Daarna loopt de subjectieve armoede systematisch op met de leeftijd. Jongeren vinden ook meer dan ouderen dat ze comfortabel kunnen leven. Bij de jongeren (<35 jaar) geeft de helft en meer aan comfortabel te kunnen leven, bij de 65+-ers is dit minder dan een derde. Bijna 30% van de niet-Belgen voelt zichzelf subjectief arm, bij de Belgen ligt dit aandeel circa 10% lager. 38% van de alleenstaande ouders geven aan arm te zijn, bij partners met kinderen bedraagt dit 14%. Bij de werkenden gaat het om 12%, bij niet-werkenden om 24%. Bij de huurders geeft een derde aan in subjectieve armoede te leven, bij de eigenaars iets meer dan een tiende.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

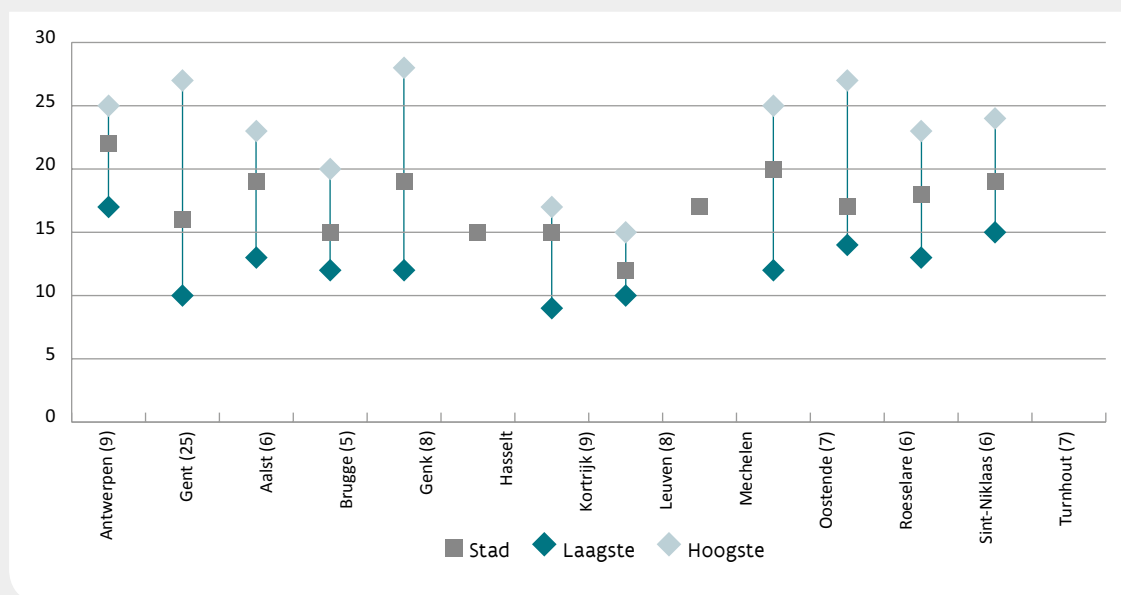
Voor meer detail over de stadsdeelresultaten kan men terecht op de respectievelijke websites van de betrokken steden.

Subjectieve armoede, in 2017, in %.

	Subjectief arm (moeilijk tot zeer moeilijk)	Het lukt om rond te komen	Het lukt om comfortabel te leven
Antwerpen	22	41	38
Gent	16	36	49
Aalst	19	41	40
Brugge	15	40	46
Genk	19	42	38
Hasselt	15	37	48
Kortrijk	15	39	46
Leuven	12	34	53
Mechelen	17	41	42
Oostende	20	43	37
Roeselare	17	41	41
Sint-Niklaas	18	41	41
Turnhout	19	42	39
Totaal 13 steden	18	39	43

Bron: survey Stadsmonitor.

Subjectieve armoede, naar stadsdeel*, in 2017, in %.

*De cijfers geven de range aan tussen het stadsdeel met het hoogst aantal stedelingen die leven in subjectieve armoede en het stadsdeel met het laagste aandeel. Voor Hasselt en Mechelen werden geen stadsdelen bevroegd. Het cijfer na de stadsnaam geeft het aantal stadsdelen dat per stad werd bevroegd.

Bron: survey Stadsmonitor.

Hoofdstuk 10

Overheid

Aan de basis van de keuze van de indicatoren ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse groot- of centrumstad. Die visie beschrijft over de verschillende domeinen heen wat zou moeten gebeuren of aanwezig zijn om in die gewenste richting te evolueren. We spreken daarom over generieke bekommernissen en intenties. Meer info vind je in de Inleiding, punt 3. De volledig uitgeschreven visie staat op gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be

Hoofdstuk 10 bevat indicatoren die focussen op de overheid. In een leefbare en duurzame stad zijn de stedelijke administratieve dienstverlening en de voorzieningen op maat van de vraag. Ook zijn deze kwaliteitsvol georganiseerd. Vertrouwen in instellingen kan de betrokkenheid en de participatie van stadsbewoners in hun buurt en stad stimuleren. Aandacht voor goede, begrijpbare en toegankelijke communicatie is hierbij van belang. Een aantal van onderstaande indicatoren geven aan hoe stadsbewoners de kwaliteit van de administratieve dienstverlening en andere voorzieningen ervaren. De mate waarin stadsbewoners zich geïnformeerd en geconsulteerd voelen en bereid zijn om mee de buurt en de stad te maken, geven een indicatie van hun betrokkenheid, maatschappelijk engagement en burgerschap.

INDICATOR	Link met intenties van de visie					Pagina
VERTROUWEN IN DE FEDERALE OVERHEID EN DE VLAAMSE OVERHEID	2.2	2.7	5.4			400
VERTROUWEN IN HET GERECHT EN DE POLITIE	2.2	2.7	5.4			402
VERTROUWEN IN HET STADSBESTUUR	2.2	2.7	5.4			404
BEREIDHEID OM MEE TE PRATEN OVER DE STAD	2.1	2.2	5.1	5.4	5.7	406
CONSULTATIE VAN INWONERS	2.1	5.3	5.4	5.8		408
SPREIDING VAN INFORMATIE	2.1	5.4	5.8			410
DIGITALE CONTACTEN MET HET STADSBESTUUR	1.3	2.1	5.7	5.8		412
TEVREDENHEID OVER LOKETVOORZIENINGEN	1.1	3.6	5.8			414
TEVREDENHEID OVER VOORZIENINGEN	1.1	2.1				416

VERTROUWEN IN DE FEDERALE OVERHEID EN DE VLAAMSE OVERHEID

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in de federale overheid en de Vlaamse overheid.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heb je vertrouwen in de federale overheid (Belgische overheid)?'. De respondenten konden antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig, noch veel', 'weinig' en 'zeer weinig'. Eenzelfde vraag werd gesteld voor de Vlaamse overheid. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator over vertrouwen in de federale en de Vlaamse overheid sluit nauw aan bij de principes rond sociale cohesie en sociaal kapitaal (intentie 2.7). Vertrouwen in de instellingen is een basisvoorwaarde voor sociale samenhang in een leefbare en duurzame stad. Vertrouwen kan ook de identiteitsbeleving versterken en het maatschappelijke engagement en het burgerschap verhogen (intenties 2.2 en 5.4).

Deze indicatoren bekijkt men best samen met andere vertrouwensindicatoren zoals [Vertrouwen in het gerecht en de politie](#) en [Vertrouwen in het stadsbestuur](#).

Een vijfde van de bevolking vertrouwt de federale overheid, iets minder dan een kwart de Vlaamse overheid. Terwijl bijna 4 op de 10 stedelingen zegt de federale overheid niet of helemaal niet te vertrouwen, is dit voor de Vlaamse overheid 2 op de 10. Bijna de helft van

de stedelingen spreekt zich niet duidelijk uit. De vertrouwenscores liggen het hoogst in Leuven, Mechelen, Antwerpen en Gent en het laagst in Aalst, Roeselare en Brugge.

De toename van vertrouwen in de federale overheid van 2014, heeft zich niet doorgezet. Er is eerder een stagnatie. De Vlaamse overheid verliest ten opzichte van 2008 en 2014 wel wat terrein. Voor de federale overheid is er vooral terugval in vertrouwen in Brugge, Kortrijk en Gent. Voor de Vlaamse overheid gaat dit op voor Brugge, Leuven, Hasselt en Gent.

Mannen hebben meer vertrouwen in de federale en de Vlaamse overheid dan vrouwen. Laag- en midden geschoolden stellen minder vertrouwen in beide instellingen. Met de leeftijd neemt zowel het vertrouwen in de federale als de Vlaamse overheid af. Niet-Belgen hebben dubbel zoveel vertrouwen als Belgen. Huurders hebben ook heel wat meer vertrouwen dan eigenaars. Wie vrijwilligerswerk doet en actief betrokken is bij zijn stad of buurt, heeft ook iets meer vertrouwen in de overheden dan wie dit niet doet.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De vraag is vrij algemeen gesteld. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld de regering, het parlement en de administratie. De cijfers geven een globale indruk van het vertrouwen van de bevolking in de overheden.

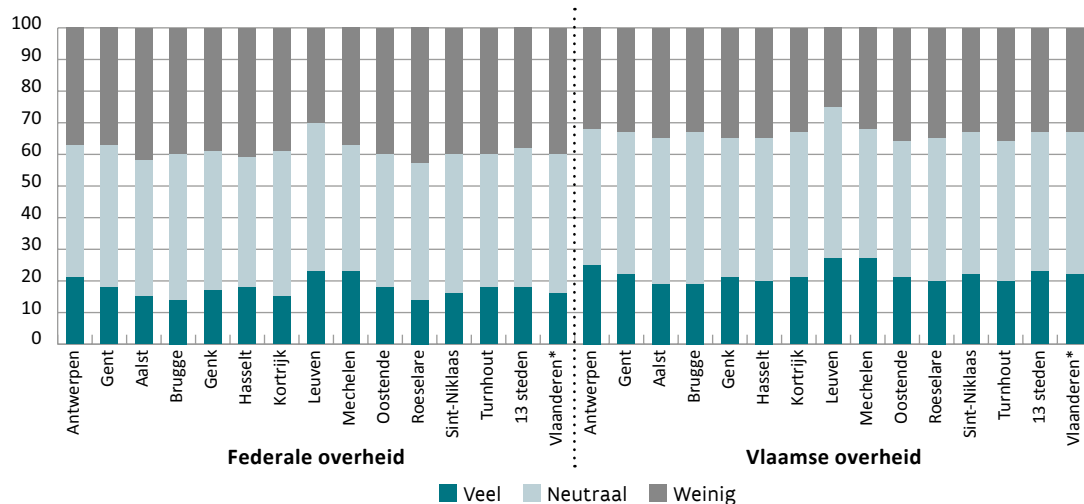
Vertrouwen in de federale en de Vlaamse overheid, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	Federale overheid				Vlaamse overheid			
	2008	2011	2014	2017	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	14	12	23	21	25	21	28	25
Gent	13	12	23	19	25	21	27	22
Aalst	11	9	14	15	25	21	22	19
Brugge	13	9	18	14	30	23	25	19
Genk	11	13	18	17	22	22	23	21
Hasselt	11	11	17	18	26	22	25	20
Kortrijk	12	10	19	15	28	23	25	21
Leuven	12	12	25	23	31	27	33	27
Mechelen	14	14	22	22	27	26	28	28
Oostende	13	12	19	17	28	24	25	22
Roeselare	9	9	16	15	23	19	22	20
Sint-Niklaas	8	11	14	16	24	20	22	21
Turnhout	10	10	15	18	23	20	22	20
Totaal 13 steden	13	11	20	19	26	22	26	23
Vlaanderen*	/	/	/	16	/	/	/	22

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Vertrouwen in de federale en Vlaamse overheid, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

VERTROUWEN IN HET GERECHT EN DE POLITIE

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in het gerecht en de politie.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heb je vertrouwen in:

a) het gerecht/ de justitie en b) de politie?' De respondenten konden telkens antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig, noch veel', 'weinig' en 'zeer weinig'. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

De indicator over vertrouwen in het gerecht en de politie sluit nauw aan bij de principes rond sociale cohesie en sociaal kapitaal (intentie 2.7). Vertrouwen in de instellingen is een basisvoorwaarde voor sociale samenhang in een leefbare en duurzame stad. Vertrouwen kan ook de identiteitsbeleving versterken en het maatschappelijke engagement en het burgerschap verhogen (intenties 2.2 en 5.4).

Deze indicatoren bekijkt men best samen met andere vertrouwensindicatoren zoals [Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid](#) en [Vertrouwen in het stadsbestuur](#).

Bijna 3 op de 10 stedelingen heeft vertrouwen in het gerecht, ongeveer evenveel hebben er geen vertrouwen in. Het vertrouwen in de politie ligt hoger. Meer dan 4 op de 10 inwoners zegt de politie te vertrouwen. Minder dan een vijfde heeft weinig tot helemaal geen

vertrouwen in de politie. Voor het vertrouwen in de politie is er een vergelijkend cijfer voor Vlaanderen. Daar ligt het vertrouwen nog hoger en geeft bijna de helft van de bevolking aan de politie te vertrouwen.

In Leuven is het vertrouwen in het gerecht het hoogst, gevolgd door Antwerpen, Gent en Mechelen. In de kleinere centrumsteden zoals Aalst, Roeselare en Sint-Niklaas en in Oostende ligt het vertrouwen in het gerecht heel wat lager.

Het vertrouwen in het gerecht ligt in 2017 merkelijk hoger dan bij voorgaande metingen. Over de ganse lijn is er een toename van het vertrouwen met uitschieters hoger dan 10ppt in Mechelen, Kortrijk en Leuven.

Leuven en Mechelen scoren ook hoger voor het vertrouwen in de politie. Ook het vertrouwen in de politie is de jongste jaren gestegen. In alle steden wordt vooruitgang geboekt met uitschieters in Mechelen (+16% ten opzichte van 2008) en Leuven (+10ppt).

Mannen hebben een iets meer uitgesproken mening als het over vertrouwen in politie en gerecht gaat: iets meer mannen wantrouwen beide instellingen maar ook iets meer hebben er vertrouwen in terwijl vrouwen eerder een neutrale houding aannemen. Hooggeschoolden en jongeren stellen beduidend meer vertrouwen zowel in politie als gerecht. Hetzelfde geldt voor niet-Belgen, huurders en ouders met inwonende kinderen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

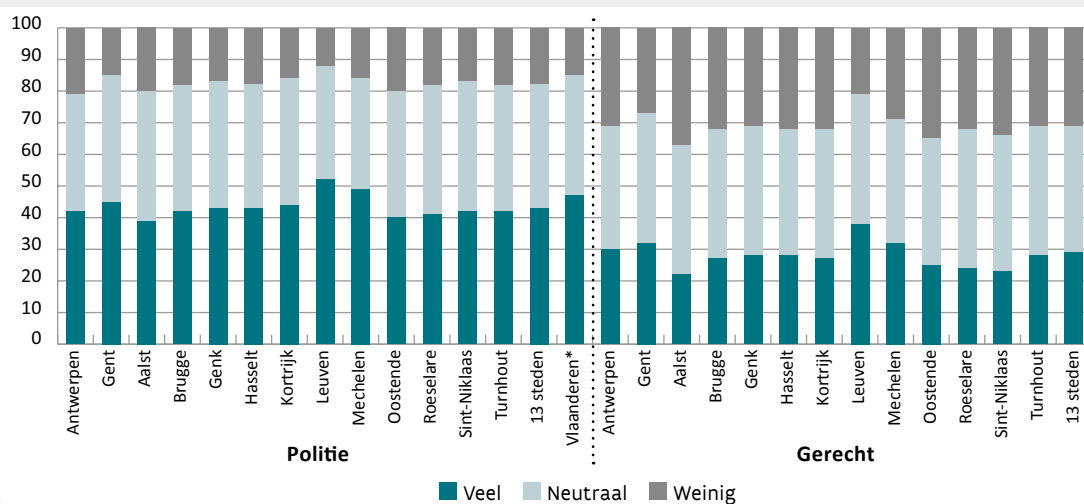
Vertrouwen in het gerecht en de politie, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	Het gerecht				De politie			
	2008	2011	2014	2017	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	24	19	22	30	35	31	35	42
Gent	27	21	27	32	41	37	40	45
Aalst	20	15	15	22	33	30	30	39
Brugge	25	16	20	26	36	32	36	42
Genk	21	21	21	28	37	39	37	43
Hasselt	23	18	22	28	40	41	37	43
Kortrijk	20	16	16	27	37	34	38	45
Leuven	25	20	27	38	42	38	43	52
Mechelen	21	20	19	32	33	35	38	49
Oostende	20	15	17	24	35	33	36	40
Roeselare	18	14	19	24	35	32	34	41
Sint-Niklaas	19	16	21	23	35	35	36	42
Turnhout	22	20	20	27	35	33	34	42
Totaal 13 steden	23	18	21	29	36	34	37	43
Vlaanderen*	/	/	/	/	/	/	/	47

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek voor vertrouwen in de politie. Vertrouwen in het gerecht is niet bevestigd in de survey Gemeentemonitor.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Vertrouwen in het gerecht en de politie, in 2017, in % .

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek voor vertrouwen in de politie. Het vertrouwen in het gerecht is niet bevestigd in de survey Gemeentemonitor.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

VERTROUWEN IN HET STADSBESTUUR

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in het stadsbestuur.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heb je vertrouwen in het stadsbestuur?'. De respondenten konden antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig', 'weinig' en 'zeer weinig'. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

De indicator over vertrouwen in het stadsbestuur sluit nauw aan bij de principes rond sociale cohesie en sociaal kapitaal (intentie 2.7). Vertrouwen in de instellingen is een basisvoorwaarde voor sociale samenhang in een leefbare en duurzame stad. Vertrouwen kan ook de identiteitsbeleving versterken en het maatschappelijke engagement en het burgerschap verhogen (intenties 2.2 en 5.4).

Deze indicatoren bekijkt men best samen met andere vertrouwensindicatoren zoals [Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid](#) en [Vertrouwen in het gerecht en de politie](#).

Iets meer dan een derde van de bevolking heeft vertrouwen in het stadsbestuur. Een vijfde heeft geen vertrouwen, terwijl de anderen zich niet duidelijk uitspreken. Het vertrouwen loopt parallel met het vertrouwen dat inwoners in andere Vlaamse gemeenten en steden in hun stads- of gemeentebestuur stellen. Tussen de centrumsteden doen zich grote verschillen voor. In Mechelen stelt meer dan de helft van de inwoners

vertrouwen in het stadsbestuur, in Turnhout loopt dat terug tot een vijfde. In heel Vlaanderen bedraagt het verschil tussen de gemeente met het meeste vertrouwen (Vorselaar 66%) en deze met het laagste (Zelzate 14%) meer dan 50 procentpunten.

Globaal vertonen de vertrouwenscores over de jaren in de meeste steden lichte schommelingen. Dit is niet het geval in Mechelen dat er elke meting op vooruit is gegaan en vooral ten opzichte van 2014 een grote toename van vertrouwen kent (+13ppt). Ook Roeselare (+14ppt t.o.v. 2014) gaat er fors op vooruit. Verder is er een toename in vertrouwen in Antwerpen, Aalst, Genk en Sint-Niklaas. Groot verlies in vertrouwen is er in Gent en Brugge en dit vooral ten opzichte van de meting in 2014. Licht verlies in vertrouwen is er in Leuven en Oostende.

In de steden hebben mannen en jongvolwassenen (<45 jaar) meer vertrouwen in de stedelijke overheid. Met de opleiding stijgt ook het vertrouwen. Niet-Belgen, samenwonenden met kinderen of met vrienden en huurders hebben meer vertrouwen. Wie vrijwilligerswerk doet en actief betrokken is bij de buurt, heeft ook meer vertrouwen in het stadsbestuur.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De vraag is vrij algemeen gesteld. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld de burgemeester, het schepencollege, de gemeenteraad, de administratie e.d. De cijfers geven een globale indruk van het vertrouwen van de bevolking in de lokale overheid.

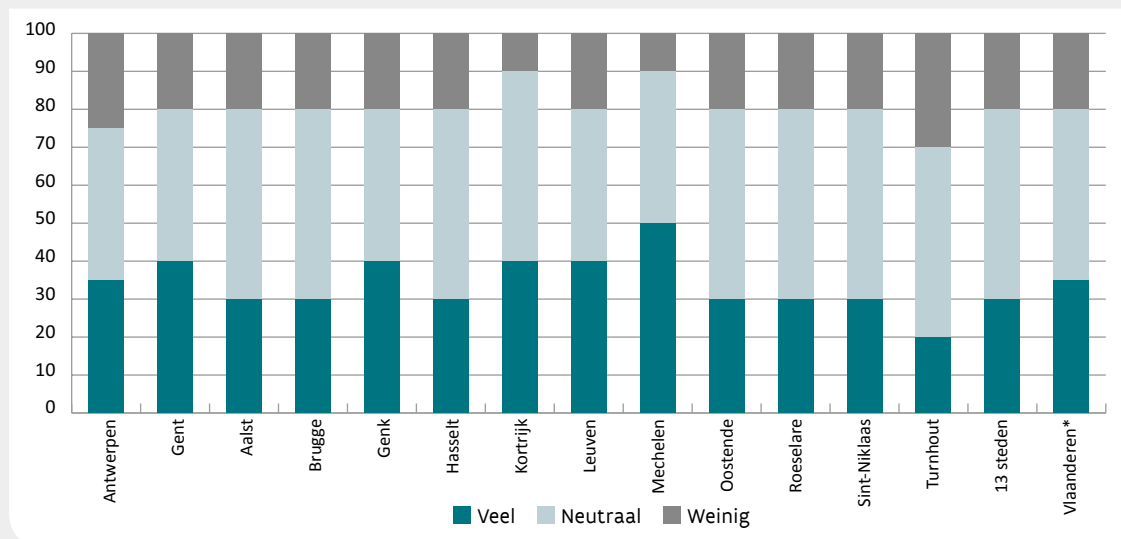
Vertrouwen in het stadsbestuur, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	28	24	28	33
Gent	46	45	48	40
Aalst	21	16	26	31
Brugge	40	40	36	27
Genk	37	37	35	40
Hasselt	55	46	27	27
Kortrijk	29	29	34	36
Leuven	44	44	42	40
Mechelen	29	33	39	52
Oostende	38	34	33	31
Roeselare	24	26	23	37
Sint-Niklaas	31	27	27	30
Turnhout	27	17	20	21
Totaal 13 steden	35	32	33	35
Vlaanderen				35

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Vertrouwen in het stadsbestuur, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Gemeente- en Stadsmonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. De vraagstelling was identiek.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

BEREIDHEID OM MEE TE PRATEN OVER DE STAD

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat bereid is om mee te praten over wat er gebeurt in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je bereid om mee te praten over wat er gebeurt in jouw stad?'

Respondenten konden antwoorden met: 'helemaal niet bereid', 'niet bereid', 'noch bereid, noch niet bereid', 'bereid' en 'heel bereid'. Wie 'bereid' of 'helemaal bereid' is om mee te praten over zijn stad, werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Een sterke en levendige democratie op stadsniveau veronderstelt meer participatie en burgerbetrokkenheid. De bereidheid om mee te praten over de ontwikkelingen in de stad is daarbij een belangrijke randvoorwaarde (intentie 5.4). Die bereidheid drukt de bekommernis van mensen uit en het feit dat ze begaan zijn met wat er in hun buurt en de stad aan de hand is. Het wijst erop dat burgers zelf mee vorm willen geven aan hun stad of buurt en er zich sterk mee identificeren (intentie 2.2). Dit is alvast een opstap naar een verdere betrokkenheid en mogelijks ook een stap om mee te werken aan oplossingen van buurt- of stedelijke problemen (intentie 5.1). Een belangrijke bekommernis daarbij is dat de bereidheid zich niet beperkt tot een aantal groepen of stadsdelen maar dat iedereen betrokken wordt (intenties 2.1 en 5.7).

Gelet op de intenties omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te

worden met de indicatoren [Actieve betrokkenheid van de burger](#), [Actief in bewonersgroep](#), [Spreiding van informatie](#), [Consultatie van inwoners](#) en [Vrijwilligerswerk](#).

Bijna de helft van de stedelingen is bereid mee te praten over ontwikkelingen in de stad. Een vijfde is (helemaal) niet bereid om over de stad mee te praten. De verschillen tussen de steden zijn niet zo groot. In Gent en Leuven is de helft of meer van de bevolking bereid om mee te praten, in Turnhout nog 42%. Tussen de stadsdelen zijn er soms grote verschillen. In Sint-Niklaas, Leuven, Kortrijk maar vooral in Gent loopt het verschil op tot 10 procentpunten en meer. Doorgaans ligt de bereidheid hoger in de centraal gelegen stadsdelen. Dit gaat minder op voor Turnhout, Roeselare en Oostende.

De bereidheid om mee te praten ligt op het niveau van 2014 en beduidend hoger dan in 2008 en 2011. De bereidheid is ten opzichte van 2008 vooral toegenomen in Mechelen (+10ppt), Gent (+9ppt), Genk en Sint-Niklaas (+7ppt). Ten opzichte van 2014 is er nog een opvallende stijging in Oostende (+7ppt).

Mannen zijn eerder geneigd om mee te praten dan vrouwen. De bereidheid ligt ook hoger bij de hooggeschoolden (61%) dan bij de laaggeschoolden (33%). Wie tussen 25 en 45 jaar is, wie eigenaar is en wie samenwoont met partner en kind, is meer bereid om mee te praten.

Aandachtspunten

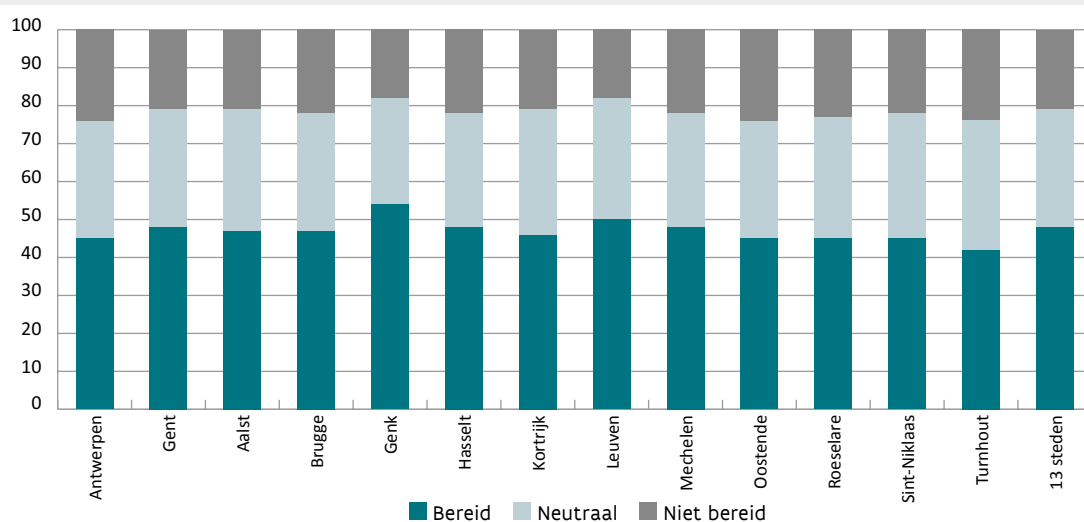
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Bereidheid om mee te praten over de stad, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	45	41	47	48
Gent	45	43	55	54
Aalst	40	37	46	45
Brugge	43	37	46	47
Genk	40	40	43	47
Hasselt	42	40	47	48
Kortrijk	42	34	44	46
Leuven	49	41	51	50
Mechelen	38	37	45	48
Oostende	41	37	38	45
Roeselare	42	36	44	45
Sint-Niklaas	38	40	45	45
Turnhout	39	34	43	42
Totaal 13 steden	43	40	47	48

Bron: survey Stadsmonitor.

Bereidheid om mee te praten over de stad, in 2017, in % .

Bron: survey Stadsmonitor.

CONSULTATIE VAN INWONERS

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat het stadsbestuur de inwoners voldoende consulteert.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: (1) 'Het stadsbestuur doet voldoende inspanningen om de wensen van de bevolking te kennen.' en (2) 'Het stadsbestuur doet voldoende inspanningen om bewoners bij veranderingen te betrekken'.

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'. Wie op beide stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

Een klein aantal respondenten koos voor de antwoordcategorie 'weet niet'. Deze respondenten werden niet in aanmerking genomen bij de berekening van de indicator.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad worden burgers en maatschappelijke actoren betrokken bij en geconsulteerd over het beleid in en van de stad (intentie 5.3) en wordt gepolst naar hun wensen en verwachtingen. Door burgers bij veranderingen te betrekken worden ze gestimuleerd om zich maatschappelijk te engageren en een volwaardige rol als burger op te nemen (intentie 5.4). Daarbij dient nagegaan of alle burgers wel voldoende kansen krijgen en grijpen om hun wensen kenbaar te maken om betrokken te worden bij veranderingsprocessen (intentie 2.1). In een leefbare en duurzame stad zijn burgers en maatschappelijke actoren goed geïnformeerd over wat er in de stad gebeurt, wat mogelijk is, welke plannen er leven en welke beslissingen (onder meer door het stadsbestuur) er worden genomen (intentie 5.8).

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, kan deze indicator best samen bekeken worden met de indicatoren [Spreiding van informatie](#), [Actieve betrokkenheid van de burger](#), [Bereidheid om mee te praten over de stad](#) en [Actief in bewonersgroep](#).

Bijna een derde van de stedelingen vindt dat het stadsbestuur de bevolking voldoende raadpleegt. Het criterium is wel dat men het eens moet zijn met beide stellingen zowel wat inspanningen betreft om de wensen van de bevolking te kennen als om bewoners te betrekken bij veranderingen. In Mechelen en Kortrijk is bijna de helft van de bevolking tevreden over de wijze waarop ze worden geconsulteerd. In Antwerpen en Turnhout vindt een kwart dat ze voldoende geconsulteerd worden.

De afzonderlijke stellingen worden telkens door circa 4 op de 10 stedelingen onderschreven. In beide gevallen stelt iets meer dan 25% niet tevreden te zijn. De ontevredenheid ligt op 30% en meer in Turnhout, Leuven, Antwerpen en Hasselt. Voor betrokkenheid bij veranderingen geldt dit ook voor Antwerpen terwijl het in Gent slaat op het rekening houden met de wensen van de bevolking.

De houding tegenover de consultatie van bewoners door het stadsbestuur is er in de 13 steden - in vergelijking met de vorige meting in 2014 - op vooruit gegaan en zit op het niveau van de meting in 2008. Ten opzichte van 2008 is er een forse toename in Mechelen, Kortrijk, Aalst en Roeselare. Forse dalingen zijn er in Turnhout, Hasselt, Oostende en Brugge. Ten opzichte van 2014 gaan vooral Sint-Niklaas, Mechelen, Roeselare en Aalst erop vooruit, terwijl er in geen enkele stad een forse daling valt vast te stellen.

Vooraf leeftijd zorgt voor significante verschillen. Tussen 18 en 35 jaar is men minder tevreden over de wijze waarop met hun wensen wordt rekening gehouden en ze bij veranderingen worden betrokken. Dit gaat ook op voor samenwonenden met partner en kinderen in tegenstelling tot alleenwonenden zonder kinderen. Personen met een diploma middelbaar onderwijs zijn dan weer minder tevreden dan laag- en hooggeschoolden.

Aandachtspunten

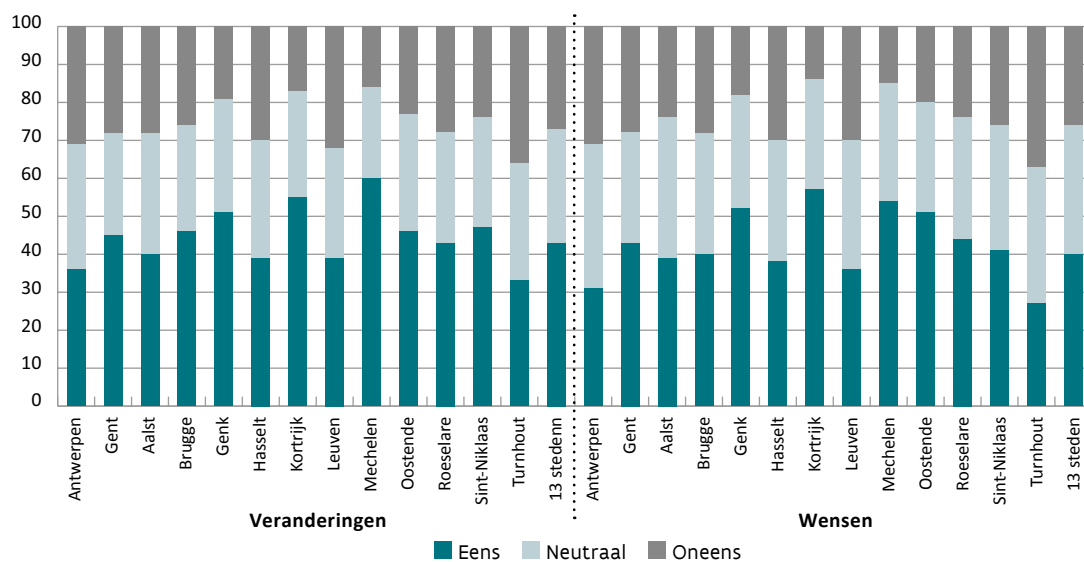
Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Consultatie van inwoners door het stadsbestuur, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	24	25	23	24
Gent	35	39	35	35
Aalst	19	19	24	29
Brugge	42	40	36	34
Genk	40	45	43	44
Hasselt	52	43	26	28
Kortrijk	34	31	43	47
Leuven	28	27	24	28
Mechelen	33	33	37	48
Oostende	49	43	36	39
Roeselare	24	31	23	35
Sint-Niklaas	36	30	24	35
Turnhout	33	22	25	23
Totaal 13 steden	32	32	29	32

Bron: survey Stadsmonitor.

Consultatie van inwoners door het stadsbestuur, mate waarin de inwoners vinden dat het stadsbestuur voldoende inspanningen doet om de bewoners bij veranderingen te betrekken en de wensen van de bevolking te kennen, in 2017, in %,

Bron: survey Stadsmonitor.

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zich voldoende geïnformeerd voelt over de activiteiten, de dienstverlening, de initiatieven en de beslissingen in en door de stad.

In de survey van de Stadsmonitor zijn volgende vier stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ik krijg voldoende informatie (1) over de activiteiten in de stad (bv. inzake cultuur, openbare werken, etc.), (2) over de voorzieningen in de stad (bvb. inzake zorg, opvang, onderwijs, etc.), (3) over nieuwe ingrepen en plannen in de stad (bvb. inzake nieuwe buurtinrichting, mobiliteitsplannen, etc.) en (4) over de beslissingen van het stadsbestuur.'

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens', 'helemaal oneens'. Wie op minstens drie van de vier stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

Circa 10% van de respondenten heeft bij de stelling rond voldoende informatie over voorzieningen in de stad 'weet niet' aangegeven. Deze respondenten werden niet meegenomen in de analyse.

Toelichting

In een leefbare en duurzame stad zijn burgers en maatschappelijke actoren goed geïnformeerd over wat er in de stad gebeurt, wat mogelijk is, welke plannen er leven en welke beslissingen (onder meer door het stadsbestuur) er worden genomen (intentie 5.8). Goede informatie vergroot de mogelijkheden van bewoners om deel te nemen aan het maatschappelijk leven (intentie 5.4). Daarbij is het belangrijk dat alle bewoners van de stad goed geïnformeerd zijn en de informatie goed kunnen begrijpen (intentie 2.1). Geïnformeerd zijn wordt aanzien als een eerste trede van de participatieladder. De andere niveaus hebben betrekking op consultatie, betrokkenheid bij het nemen van beslissingen en het meebeslissen of deelnemen aan de beslissing zelf. Meer participatie en burgerbetrokkenheid zijn ook noodzakelijk voor een sterke en levendige democratie.

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren [Consultatie van inwoners](#), [Actieve betrokkenheid van de burger](#) en [Digitale contacten met het stadsbestuur](#).

60% van de stedelingen is in 2017 tevreden over de verspreiding van informatie over en door de stad. In Kortrijk en Brugge is men het meest tevreden, in Antwerpen en Turnhout is minder dan de helft van de bevolking tevreden. De afzonderlijke dimensies van deze indicator wijzen op grote verschillen in tevredenheid. Ruim 7 op de 10 inwoners zijn tevreden over de informatie die ze krijgen over wat er aan activiteiten in de stad wordt opgezet op vlak van ontspanning, cultuur en vrije tijd. Iets meer dan 6 op de 10 zijn ook tevreden over de beschikbare informatie wat zorg- en andere voorzieningen betreft. Iets meer vindt dat men door de stad goed op de hoogte wordt gehouden over allerhande ingrepen en plannen (buurtinrichting, mobiliteit, ...). Daartegenover staat dat 4 op de 10 stedelingen tevreden zijn over de mate waarin beslissingen van het stadsbestuur worden gecommuniceerd aan de bevolking.

In vergelijking met vorige metingen is er globaal een lichte stijging van de tevredenheid. Kortrijk en Sint-Niklaas gingen er in vergelijking met 2014 fors op vooruit. In Hasselt maar vooral in Turnhout blijft de tevredenheid verder dalen.

Jongeren (- 35 jaar) staan duidelijk veel kritischer tegenover de verstrekte informatie. Met de leeftijd neemt de tevredenheid toe. Boven 55 jaar zijn 2 op de 3 tevreden. Personen met een diploma secundair onderwijs zijn minder tevreden dan hoog- of laaggeschoolden. Hetzelfde geldt voor niet-Belgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

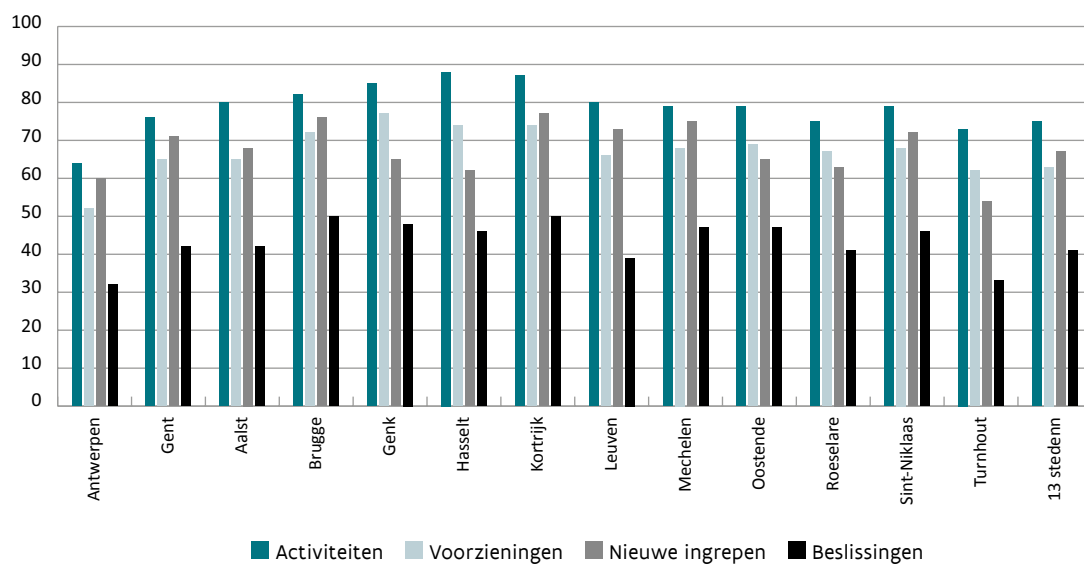
Deze indicator peilt eerder naar de kwantiteit dan naar de kwaliteit (bijvoorbeeld begrijpbaarheid) van de informatie.

Spreiding van informatie over en door de stad, in 2008, 2011, 2014 en 2017, in %.

	2008	2011	2014	2017
Antwerpen	44	47	46	45
Gent	53	55	57	60
Aalst	50	57	59	60
Brugge	64	69	69	68
Genk	68	66	67	66
Hasselt	69	70	65	64
Kortrijk	63	64	63	71
Leuven	59	67	61	61
Mechelen	58	60	62	63
Oostende	65	70	62	63
Roeselare	56	65	56	58
Sint-Niklaas	62	66	58	65
Turnhout	62	58	52	49
Totaal 13 steden	56	59	58	60

Bron: survey Stadsmonitor.

Spreiding van informatie over en door de stad, aandeel inwoners dat tevreden is over de informatie over activiteiten, voorzieningen, nieuwe ingrepen en beslissingen, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

DIGITALE CONTACTEN MET HET STADSBESTUUR

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat digitaal contact neemt met het stadsbestuur voor formulieren, het melden van klachten, het verzamelen van informatie over activiteiten en beslissingen en het geven van zijn of haar mening op een vraag van het stadsbestuur.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Heb je het voorbije jaar contact opgenomen met het stadsbestuur om formulieren op te vragen, een melding te doen, informatie in te winnen over activiteiten of beslissingen van het stadsbestuur of om je mening te geven?'. Bij wie 'ja' antwoordde werd gevraagd welke kanalen men daarvoor heeft gebruikt.

Respondenten konden antwoorden met: 'niet gedaan', 'aan het loket of balie', 'telefonisch', 'via de post', 'via de website van de stad of e-loket', 'via mail', 'via sociale media' of 'andere'. De indicator brengt enerzijds in beeld wie het voorbije jaar contact heeft gehad met het stadsbestuur. Anderzijds focust de indicator op wie uitsluitend digitaal contact heeft opgenomen. Hierbij werden de respondenten die enkel 'via de website', 'via mail' of 'sociale media' contact hebben genomen in de teller opgenomen. Respondenten konden per item verschillende contactmogelijkheden aangeven.

Toelichting

De stad zorgt voor begrijpbare en toegankelijke communicatie en informatie. Daarbij wordt maximaal ingezet op digitalisering en ICT (intentie 5.8) en heeft men oog voor goede begeleiding en ondersteuning van specifieke doelgroepen (intentie 2.1). De steden wenden deze technologie aan voor het optimaal en slagkrachtig aanpakken van diverse stedelijke uitdagingen (intentie 1.3) waardoor iedereen – waar hij of zij ook in de stad woont – op een toegankelijke manier contact kan nemen met het bestuur (intentie 5.7).

Gelet op de bekommernissen rond communicatie en informatie omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren [Tevredenheid over loketvoorzieningen](#), [Spreiding van informatie](#) en [Consultatie van inwoners](#).

43% van de bevolking in de centrumsteden heeft het voorbije jaar via verschillende informatiekkanalen contact genomen met het stadsbestuur. 28% van deze contacten verlopen uitsluitend digitaal via web, e-loket, mail of sociale media, terwijl 45% van de inwoners zowel van digitale als klassieke (loket of balie, telefonisch, postaal) kanalen gebruik maakt. Als enkel gekeken wordt naar de uitsluitend digitale contacten dan maakt het soort contact niet veel uit. Informatie inwinnen over activiteiten verloopt wel iets meer via digitale media dan het aanvragen of bezorgen van formulieren en het geven van een mening.

In Antwerpen en Mechelen wordt nog het minst gebruik gemaakt van de klassieke kanalen. In Antwerpen verlopen 40% van de contacten reeds uitsluitend digitaal. In Aalst, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout verlopen de contacten proportioneel nog veel meer via de klassieke kanalen.

De verschillen tussen de stadsdelen zijn – zeker voor de uitsluitend digitale contacten – vrij groot. In Genk loopt het op tot 25 procentpunten. Enkel in Aalst en Oostende bedraagt het verschil minder dan 10 procentpunten.

Niet-Belgen (44%) en laaggeschoolden (55%) maken nog meer gebruik van uitsluitend klassieke manieren om contact te leggen dan de Belgen (30%) en hooggeschoolden (20%). Hetzelfde geldt voor alleenwonenden zonder kinderen (40%). Jongeren (<25 jaar) en ouderen (65+) grijpen ook nog iets meer naar de klassieke kanalen dan de andere leeftijdsgroepen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

Voor meer gedetailleerde data zowel naar kanaal als soort contact kan men terecht op de webversie van de Gemeente- en Stadsmonitor waar alle resultaten per item terug te vinden zijn.

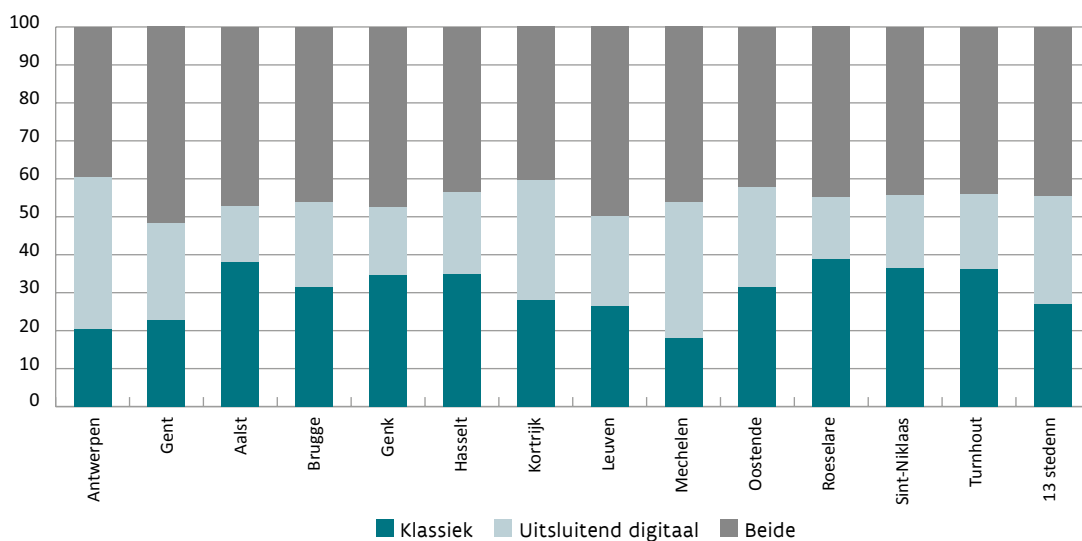
Digitale contacten met het stadsbestuur, in 2017, in %.

	Contact*	Uitsluitend digitaal					
		Formulier	Klacht	Info activiteiten	Info beslissingen	Mening geven	Totaal
Antwerpen	40	39	37	45	40	33	40
Gent	40	20	30	28	26	23	25
Aalst	43	12	21	19	17	17	15
Brugge	41	15	31	27	27	20	22
Genk	41	16	14	21	18	17	18
Hasselt	50	17	33	24	24	16	21
Kortrijk	50	29	31	37	28	31	32
Leuven	49	20	31	27	25	19	24
Mechelen	44	35	27	36	32	22	36
Oostende	42	24	32	30	29	23	26
Roeselare	45	13	22	22	18	16	16
Sint-Niklaas	43	16	20	25	22	25	19
Turnhout	42	16	22	23	20	19	20
Totaal 13 steden	43	26	30	32	29	25	28

*Dit percentage slaat op alle contacten met het stadsbestuur het voorbije jaar, zowel klassieke als digitale.

Bron: survey Stadsmonitor.

Wijze van contact met stadsbestuur, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER LOKETVOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de loketvoorzieningen van de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad voorgelegd: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan loketvoorzieningen van de stad? (aanvraag paspoort, aangifte verlies rijbewijs, ...)'.
De respondenten konden antwoorden met 'zeer ontevreden', 'ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'tevreden' en 'zeer tevreden'. Wie antwoordde met 'zeer tevreden' en 'tevreden', werd in de teller opgenomen.

Toelichting

Deze indicator inzake administratieve dienstverlening sluit nauw aan bij het principe dat in een leefbare en duurzame stad burgers en maatschappelijke actoren tevreden zijn over de dienstverlening van de stad. De stedelijke administratieve dienstverlening wordt op maat van de vraag georganiseerd en daarbij wordt gestreefd naar eenvoud in procedures en naar de hoogste standaarden van kwaliteitszorg (doelmatigheid, doorzichtigheid, bereikbaarheid, snelheid, toegankelijkheid). Vandaar dat deze indicator invulling geeft aan het afstemmen van vraag en aanbod (intentie 1.1), toegankelijkheid garanderen (intentie 3.6) en begrijpbare en toegankelijke communicatie (intentie 5.8).

In het licht van de intenties moet men deze indicator samen zien met de indicatoren [Vertrouwen in het stadsbestuur](#), [Spreiding van informatie](#), [Diversiteit stadspersoneel naar leeftijd](#), [Diversiteit stadspersoneel naar herkomst](#), [Diversiteit stadspersoneel naar geslacht](#), [Consultatie van inwoners](#), [Digitale contacten met het stadsbestuur](#) en [Tevredenheid over voorzieningen](#).

7 op de 10 stedelingen zijn tevreden tot zeer tevreden over de loketvoorzieningen in hun stad. 12% is niet tevreden. De tevredenheid ligt lager dan gemiddeld in Vlaanderen (77% tevreden en 9% ontevreden). Het verschil tussen de hoogste en laagste score in de centrumsteden ligt tussen 84% tevreden burgers in Genk en 67% in Kortrijk en Antwerpen. Antwerpen (16%), Kortrijk (15%) en Brugge (14%) tellen het grootste aandeel ontevredenen terwijl dit in Genk en Roeselare terugloopt tot respectievelijk 6 en 7%. Het verschil in tevredenheid tussen de stadswijken is niet zo heel groot. Enkel in de afgelegen dorpen van Antwerpen (Berendrecht, Zandvliet en Lillo) en de Gentse kanaaldorpen is minder

dan de helft van de bevolking tevreden.

De tevredenheid is voor de steden samen ten opzichte van 2014 amper gewijzigd maar ligt nog onder de score van 2011. Over de 3 metingen is er enkel in Aalst een forse stijging (+13ppt). Grote verschuivingen zijn er vooral tussen 2014 en 2017 met verschillende trends in de steden. Zo is er een toename van de tevredenheid in Antwerpen (+12ppt), Aalst (+9ppt) en Roeselare (+4ppt). Daartegenover staat een afname van de tevredenheid in Oostende (-12ppt), Brugge (-10ppt), Kortrijk (-8ppt), Gent (-6ppt) en Leuven (-5ppt).

Mannen en jongeren zijn iets kritischer over de loketvoorzieningen. Andere achtergrondvariabelen zorgen niet voor significante verschillen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

De tevredenheid over de loketfunctie in de stad is slechts een beperkt aspect van wat onder het begrip 'administratieve dienstverlening' kan verstaan worden. In zijn ruime betekenis slaat administratieve dienstverlening zowel op de dienstverlening door de stad, de politie, het OCMW, bedrijven, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden als op de administratieve dienstverlening van andere overheden en van hun instellingen in de stad. Ook de administratieve dienstverlening van semipublieke actoren die op één of andere manier met de overheid verbonden zijn, hetzij door regelgeving, hetzij door subsidiëring (factoren in de welzijnszorg, onderwijs, gezondheidszorg, arbeidsmarkt, economie,...) zou hier aan bod kunnen komen. Deze uitgebreide invulling van administratieve dienstverlening is binnen het kader van de survey van de Stadsmonitor onmogelijk. Daarvoor zou een afzonderlijke bevraging of een andere methodiek moeten worden gehanteerd. Dit is vooralsnog niet gebeurd.

De vraagstelling was in de survey van de Gemeentemonitor en in de survey van de Stadsmonitor vrijwel identiek. In de Gemeentemonitor werd gevraagd hoe tevreden men is, in de Stadsmonitor in welke mate men tevreden is. De antwoordcategorieën kwamen overeen, op 1 categorie na: de antwoordcategorie 'weet niet / niet van toepassing' van de Gemeentemonitor is de categorie 'geen mening / niet van toepassing' in de Stadsmonitor.

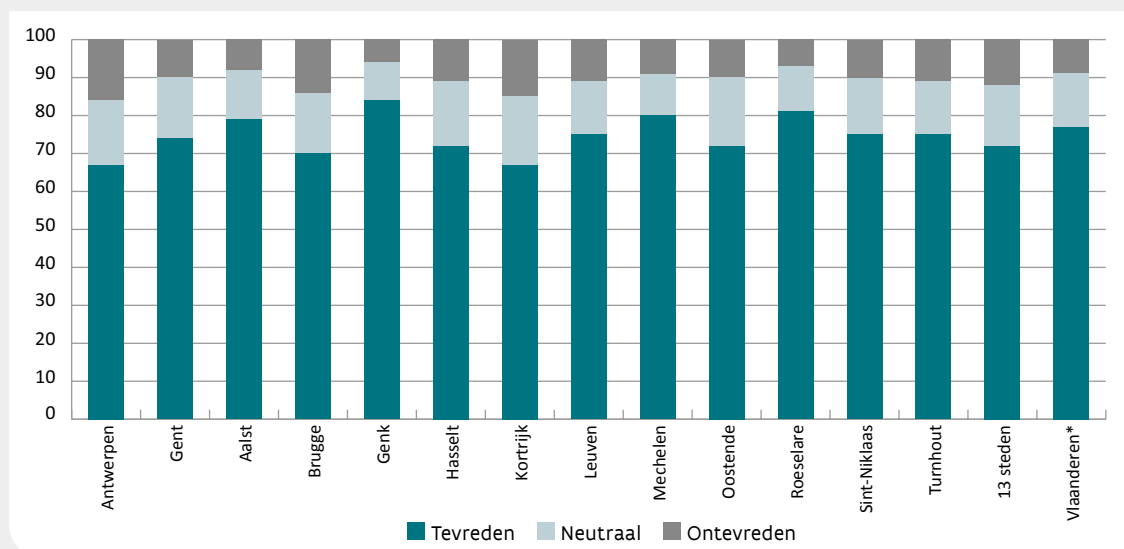
Tevredenheid over loketvoorzieningen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	70	55	67
Gent	76	80	74
Aalst	66	70	79
Brugge	80	80	70
Genk	87	86	84
Hasselt	83	74	72
Kortrijk	77	75	67
Leuven	85	80	75
Mechelen	80	80	80
Oostende	85	84	72
Roeselare	78	77	81
Sint-Niklaas	81	76	75
Turnhout	78	76	75
Totaal 13 steden	76	71	72
Vlaanderen*	/	/	77

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling en antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

Tevredenheid over loketvoorzieningen, in 2017, in %.

* Het cijfer voor Vlaanderen is berekend op basis van een samengevoegd bestand van de survey Stads- en Gemeentemonitor voor 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest. Er zijn kleine afwijkingen in de vraagstelling en antwoordcategorieën van beide surveys. Voor meer informatie, zie 'Aandachtspunten'.

Bron: survey Gemeente- en Stadsmonitor.

TEVREDENHEID OVER VOORZIENINGEN

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat tevreden is over de voorzieningen van de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden 16 voorzieningen aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad voorgelegd.

De respondenten konden telkens antwoorden met 'zeer ontevreden', 'ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'tevreden' en 'zeer tevreden'. Op basis van de antwoorden werd per respondent een gemiddelde score berekend. De gemiddelde scores werden opgesplitst in 3 categorieën: tevreden, neutraal, ontevreden. Enkel respondenten die op minimaal 10 voorzieningen een oordeel hebben gegeven, werden in de teller opgenomen.

De afzonderlijke beoordeling van de voorzieningen is opgenomen in de verschillende thema's Cultuur en vrije tijd, Zorg en gezondheid, Onderwijs en vorming, Natuur, milieu en energie en Mobiliteit.

Toelichting

Deze indicator geeft invulling aan intentie 1.1 die stelt dat de stad een kwaliteitsvol en gediversifieerd aanbod biedt aan voorzieningen over verschillende domeinen heen (o.a. in het onderwijs, culturele en vrijetijdsactiviteiten, gezondheids- en welzijnszorg, openbaar vervoer en milieudienstverlening) dat afgestemd is op de behoeften en de wensen van alle stadsbewoners en -gebruikers. Daarbij dient te worden gezorgd dat fysieke en financiële drempels voor niemand een belemmering zijn om te participeren of van voorzieningen en diensten gebruik te maken (intentie 2.1).

Deze indicator is een bundeling van 16 voorzieningen. Volgende voorzieningen zijn afzonderlijk als indicator opgenomen: [Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen](#), [Tevredenheid over culturele voorzieningen](#), [Tevredenheid uitganggelegenheden, restaurants en eetcafés](#), [Tevredenheid over shop- en winkelvoorzieningen](#), [Tevredenheid over de](#)

[onderwijsvoorzieningen](#), [Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad](#), [Tevredenheid huisvuilvoorzieningen](#), [Tevredenheid over het groen in de stad](#), [Tevredenheid over ouderenvoorzieningen](#), [Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen](#), [Tevredenheid over de opvang van baby's en peuters](#) en [Tevredenheid over loketvoorzieningen](#).

45% van de stedelingen is in 2017 tevreden tot zeer tevreden over de voorzieningen in zijn of haar stad. 6% is niet tevreden en bijna de helft neemt een tussenpositie in. In Genk, Hasselt en Brugge is men het meest tevreden en haalt men scores boven 55%. In Antwerpen, Sint-Niklaas en Turnhout is minder dan 40% tevreden.

De tevredenheid is ten opzichte van 2014 gestegen maar ligt nog iets onder de tevredenheid in 2011. Ten opzichte van 2014 zijn vooral Aalst (+9ppt), Roeselare (+8ppt), Mechelen (+6ppt), Antwerpen (+5ppt) en Genk (+4ppt) erop vooruitgegaan. Enkel in Leuven en Sint-Niklaas is er een licht verlies. Ten opzichte van 2008 is er fors verlies in Hasselt (-14ppt), Leuven (-9ppt), Sint-Niklaas (-9ppt), Brugge (-7ppt) en Oostende (-8ppt).

Mannen en jongeren (tussen 18 en 35 jaar) zijn iets kritischer over de voorzieningen. Wie samenwoont met vrienden of hooggeschoold is, is het meest tevreden, niet-Belgen zijn meer tevreden dan Belgen.

Aandachtspunten

Voor meer uitleg over de survey Stadsmonitor en de interpretatie van de resultaten: zie leeswijzer survey.

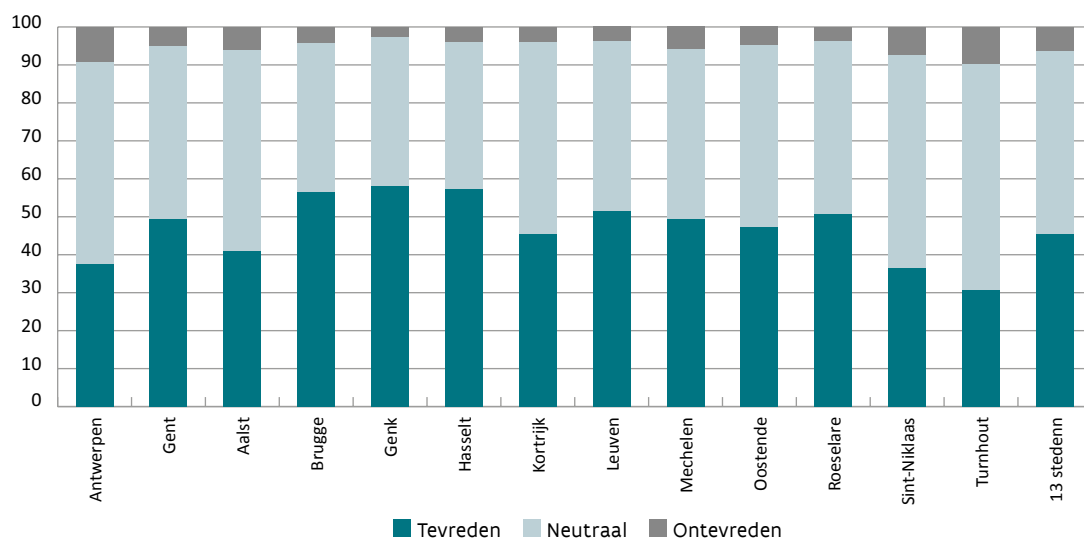
De 16 voorzieningen vertonen een sterke samenhang (Cronbach's alpha >0,9) waardoor een globale maat van tevredenheid over voorzieningen kon worden berekend. Daarvoor werden de gemiddelde scores berekend (minimum 1, maximum 5) voor respondenten die minstens over 10 van de 16 voorzieningen een oordeel hebben gegeven. De scores werden in 3 gesplitst: tevreden (score 4 of meer), neutraal (score tussen 3 en 4), ontevreden (scores lager dan 3).

Tevredenheid over voorzieningen, in 2011, 2014 en 2017, in %.

	2011	2014	2017
Antwerpen	39	33	38
Gent	46	49	49
Aalst	32	32	41
Brugge	63	54	56
Genk	58	54	58
Hasselt	71	55	57
Kortrijk	48	43	45
Leuven	61	54	52
Mechelen	44	43	49
Oostende	55	47	47
Roeselare	49	43	51
Sint-Niklaas	46	37	36
Turnhout	32	31	31
Totaal 13 steden	47	42	45

Bron: survey Stadsmonitor.

Tevredenheid over voorzieningen, in 2017, in %.

Bron: survey Stadsmonitor.

Afkortingen

ACTIRIS	Brusselse gewestelijke dienst voor arbeidsbemiddeling	NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
ADS	Algemene Directie Statistiek	NP	Natuurlijk persoon
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos	Nvt	Niet van toepassing
ASO	Algemeen secundair onderwijs	NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden
BIT	Beroepsinschakelingsstijd	OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
BSO	Beroepssecundair onderwijs	OKI	Onderwijskansarmoede-indicator
Btw	Belasting over de toegevoegde waarde	OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
CCinC	Cultuurcentra in cijfers	Ppt	Procentpunt
CES-D-schaal	Center of Epidemiological Studies Depression Scale	PV	proces-verbaal
CGG	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg	RDW	Rijksdienst voor wegverkeer (Nederland)
CJM	Cultuur, Jeugd en Media	RESOC	Regionaal Sociaaleconomisch OverlegComité
CO	Koolstofmonoxide	RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering
CO ₂	Koolstofdioxide	RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
CRZ	Centrale registratie van zorgvragen	RSZPPO	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten
DBSO	Deeltijds beroepssecundair onderwijs	RSVZ	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
DDD	Defined Daily Dose ("Doorsnee Dag Dosis")	RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
DIV	Dienst voor Inschrijvingen van Voertuigen	RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
DMfA	Déclaration multifonctionelle / multifunctionele aangifte	SCV-survey	Jaarlijkse survey naar sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen
DWH AM&SB	Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming	SHM	Sociale huisvestingsmaatschappij
EAK	Enquête van de Arbeidskrachten	SO ₂	Zwavel dioxide
e.d.	En dergelijke	SPAKKI	Sportinfrastructuurdatabank Sport Vlaanderen
EU	Europese Unie	s.s.	Sensu stricto
FOD	Federale Overheidsdienst	STATBEL	Belgische statistiekbureau
g	gram	SVK	Sociaal verhuurkantoor
GIS	Geografisch Informatiesysteem	TSO	Technisch secundair onderwijs
ha	Hectare	VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
HBO	Hoger beroepsonderwijs	VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
IBA	Individuele behandelingsinstallatie	VE	Vennootschap
ICT	Informatie- en communicatietechnologie	VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
IMA	InterMutualistisch Agentschap	VKBO	Verrijkte Kruispuntbank Ondernemingen
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
IWEPS	Institut wallon de l'évaluation	VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
KBO	Kruispuntbank Ondernemingen	VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
kg	Kilogram	VRIND	Vlaamse Regionale Indicatoren
km	Kilometer	VTE	Voltijdsequivalent
KMO	Kleine of middelgrote onderneming	VZW	Vereniging zonder winstoogmerk
KSO	Kunstsecundair onderwijs	WGO	Wereldgezondheidsorganisatie
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	WSE	Werk en Sociale Economie
kWh	Kilowattuur	WVO	Winkelvloeroppervlakte
KWZI	Kleinschalige waterzuiveringsinstallatie	WZUA	Werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag
LAC	Lokale adviescommissie		
m	Meter		
MWh	Megawattuur		
NACE	Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté Européenne		
n.b.	Niet beschikbaar		
NBB	Nationale Bank van België		
NECzU	Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten		

Alfabetische lijst van de indicatoren

A

Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs	104
Actief bewegen	306
Actief in bewonersgroep	336
Actieve betrokkenheid van de burger	342
Algemeen onveiligheidsgevoel	358
Algemene werkloosheidsgraad	140
Antibioticumconsumptie	312
Arbeidsproductiviteit	116
Autodelen	212

B

Bereidheid om mee te praten over de stad	406
Bereidheid tot ecologisch gedrag	270
Bereikbaarheid van het centrum van de stad met de fiets en het openbaar vervoer	232
Betaalbaarheid energie en water	262
Betaalbaarheid gezondheidszorg	324
Betaalbaarheid schoolkosten	106
Betaalbaarheid van het wonen: betalingsmoeilijkheden	168
Betaalbaarheid van het wonen: woonquote	170
Betaalbaarheid van kinderopvang	280
Bezoek park, speeltuin of speelplein	54
Bezoek podiumkunsten	38
Bezoek uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	66
Bezoekers van een plein-, parkevenement of zomerfestival	42
Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen	40
Bibliotheekbezoek	34
Bibliotheeken: aanbod en gebruik	32
Bijwonen sportevenement	28
Bioscoopbezoek	44
Bodembezetting naar functie	204
Bruto toegevoegde waarde per inwoner	114
Buurthinder	372
Buurtproblemen: lastig gevallen worden op straat	362
Buurtproblemen: lawaaihinder	364
Buurtproblemen: milieuhinder	366
Buurtproblemen: vandalisme	368
Buurtproblemen: verkeershinder	370

C

Centrale registratie zorg voor personen met een handicap	294
Chronische aandoening	314
Comfortniveau van de woning	172
Consultatie van inwoners	408
Criminaliteitsgraad	356
Culturele centra: aanbod en gebruik	36

D

Deelname aan buurtactiviteiten	334
Deeltijds werken	154
Diabetes	316

Digitale contacten met het stadsbestuur	412
Diversiteit bij het stadspersoneel naar geslacht	348
Diversiteit bij het stadspersoneel naar herkomst	350
Diversiteit bij het stadspersoneel naar leeftijd	352
Duurzaam verplaatsingsgedrag korte afstanden	226
Duurzaamheid van de woning	176
E	
Economisch vernieuwingspotentieel	130
Economische specialisatie	128
Energie-armoede huishoudens: afsluitingen	382
Energie-armoede huishoudens: budgetmeters	384
Energieverbruik van huishoudens	260
F	
Fierheid over de stad	188
Fietsvriendelijk karakter van de buurt	228
Fiscale inkomens beneden de kritische grens	376
G	
Gezinszorg	298
Groen in de buurt	248
Groen in de stad	252
H	
Hinder in de woning	180
Houding tegenover verschillende culturen	354
Huisartsbezoek	308
Huishoudelijk afval	264
Huishoudens met betalingsmoeilijkheden	394
I	
Intensiteit van contacten	330
Internetaansluiting	174
J	
Jobratio	126
K	
Kansarmoede-index van Kind en Gezin	390
Kinderen in een gezin met lage werkintensiteit	388
L	
Lager onderwijs in de wijk 82	
Langdurige werkloosheid	142
Leeftijdskloof in de werkzaamheid	136
Leerlingen in het secundair onderwijs met thuistaal niet-Nederlands	100
Lokale dienstencentra in de wijk	296
M	
Mantelzorg	300
Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad en de buurt	360
Milieubewust handelen – voedsel	268
Milieuvriendelijkheid van het wagenpark	214
N	
Netheid van het stadscentrum	198
Netheid van straten en voetpaden in de buurt	196

Netto groei ondernemingen	120
Netto-jobcreatie	124
O	
Onderwijskansarmoede-indicator (OKI)	392
Open jeugdruimte in de wijk	48
Opvang van baby's en peuters	274
Opvang van baby's en peuters in de buurt	276
Overdekte jeugdruimte in de wijk	50
Overlevingsgraad van ondernemingen	122
P	
Participatie in het verenigingsleven	340
Pendelintensiteit	132
Personen in een gezin met lage werkintensiteit	386
Personen met overmatige schuldenlast	378
Psychische gezondheid	322
R	
Regionale spreiding residentiële ouderenvoorzieningen	290
Regionale spreiding van opvang van baby's en peuters	278
Residentiële ouderenzorg	286
S	
Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs	86
Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs	90
Schoolse vertraging in het kunstsecundair onderwijs	92
Schoolse vertraging in het lager onderwijs	84
Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs	88
Sociaal woonaanbod	162
Sociale integratie in de buurt	332
Spanningsratio	152
Speelruimte in de wijk	52
Spijbelgedrag in het deeltijds beroepssecundair onderwijs	98
Spijbelgedrag in het lager onderwijs	94
Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs	96
Sportclubs en sportinfrastructuur	24
Sportparticipatie	26
Spreiding van informatie	410
Spreiding van sociale huurwoningen	164
Structurele problemen in de woning	178
Subjectieve armoede	396
Subjectieve gezondheid	320
T	
Tandartsbezoek	310
Tevredenheid over culturele voorzieningen	46
Tevredenheid over de buurt	190
Tevredenheid over de loketvoorzieningen	414
Tevredenheid over de onderwijsvoorzieningen	110
Tevredenheid over de opvang van baby's en kleuters	282
Tevredenheid over de staat van de wegen, voet- en fietspaden in de stad	244
Tevredenheid over de stad	192

Tevredenheid over de woning	182
Tevredenheid over gezondheidsvoorzieningen	326
Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen	76
Tevredenheid over het contact in de buurt	338
Tevredenheid over het groen in de stad	254
Tevredenheid over huisvuilvoorzieningen	266
Tevredenheid over jongerenvoorzieningen	60
Tevredenheid over ouderenvoorzieningen	292
Tevredenheid over sport- en recreatievoorzieningen	30
Tevredenheid over uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	68
Tevredenheid over veilig spelen in de buurt	56
Tevredenheid over voorzieningen	416
Tevredenheid over wonen in de stad	194
Tewerkstelling binnen sociale economie	156
Tewerkstelling in de culturele en creatieve sector	22
Toegankelijkheid bushaltes in de stad	238
U	
Uitstraling van de gebouwen in de buurt	200
Uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad	202
V	
Vastgoedprijzen	166
Verblijfstoerisme: overnachtingen en capaciteit	78
Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering	380
Verhuisintentie	184
Verhuismotieven	186
Verkeersslachtoffers	234
Verkeersslachtoffers bij fietsers en voetgangers	236
Verkeersveilige buurt	230
Verplaatsingen in de vrije tijd	216
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school	220
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school: afstand, tijdsduur en snelheid	224
Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid	400
Vertrouwen in de medemens	344
Vertrouwen in het gerecht en de politie	402
Vertrouwen in het stadsbestuur	404
Vervoermiddelenbezit	208
Vestigingen volgens aantal werknemers en sector	118
Voldoende aanbod kleuter- en lager onderwijs	108
Voldoende activiteiten voor kinderen en jongeren	58
Voldoende activiteiten voor ouderen in de buurt	64
Voldoende groen	250
Voldoende huisartsen	318
Voldoende openbaar vervoer in de buurt	240
Voldoende opvang van baby's en peuters in de buurt	284
Voldoende parkeerplaatsen	242
Voldoende speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd in de buurt	62
Voldoende winkelveorzieningen in de buurt	74
Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in de buurt	288

Vrijwilligerswerk	346
Vroegtijdig schoolverlaten	102
W	
Wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg	304
Waterzuivering	258
Werkloosheid naar herkomst	146
Werkloosheid van laaggeschoolden	144
Werkloosheidsgraad van jongeren	148
Werkloosheidsgraad van ouderen	150
Werkzaamheid naar herkomst	138
Werkzaamheidsgraad	134
Winkelaanbod	70
Winkelen in de stad	72
Woonaanbod	160
Z	
Zicht op groen vanuit de woning	256
Zorgbehoevenden met zorgverzekering mantel- en thuiszorg	302

